

การสร้างสรรค์บทเพลงชุด เส้นสายลายใหม่ไทย

นางสาวอังคณา ใจเหิม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)

เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)

are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

THE CREATION OF SEN SAI LAI MAI THAI SUITE

Miss Angkana Jaiherm

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Fine and Applied Arts Program in Fine and Applied Arts

Faculty of Fine and Applied Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2011

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสร้างสรรค์บทเพลงชุด เส้นสายลายใหม่ไทย

โดย นางสาวอังคณา ใจเหิม

สาขาวิชา ศิลปกรรมศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์

คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต

.....คณบดีคณะศิลปกรรมศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกรณ์ ดิษฐพันธ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภกรณ์ ดิษฐพันธ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุษกร บิณฑสันต์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ข้ามคม พรประสิทธิ์)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรประพิตร์ เผ่าสวัสดิ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ชานปกรณ์ รอดช้างเผื่อน)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี)

อังกณ ใจเหิมการสร้างสรรคืบทเพลงชุดสั้นสายลายใหม่ไทย(THE CREATION OF SEN SAI LAI MAI THAI SUITE) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รศ.ดร.บุษกร ปิณฑสันต์ 555 หน้า.

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อประพันธ์บทลำนําและทำนองเพลง ชุดสั้นสายลายใหม่ไทย สร้างองค์ความรู้ในกระบวนการสร้างสรรคืบทเพลง และเผยแพร่ผลงานในรูปแบบการจัดแสดงดนตรี กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านดุริยางคศิลป์ไทย ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าใหม่ไทย 6 ประเภท ใน 4 ภูมิภาค ประกอบด้วยภาคเหนือได้แก่ ผ้าจก ผ้าล้วง ภาคกลางได้แก่ ผ้ามัดหมี่ ภาคอีสานได้แก่ ผ้าขิด ผ้าแพรวา ภาคใต้ได้แก่ ผ้ายก เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม สร้างสรรคืงานโดย คีทชาวิธีทอ ลวดลาย ตลอดถึงความเกี่ยวข้องในการทอผ้าใหม่แต่ละประเภท นำมาประพันธ์บทเพลงโดยใช้วิธีการประพันธ์แบบอิสระ เป็นการคิดและประดิษฐ์ทำนองขึ้นใหม่ สอดแทรกสำเนียงดนตรีท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาค

ผลงานการประพันธ์เพลงมีจำนวน 6 เพลง ประกอบด้วย 1. เพลงผ้าจก เป็นเพลงสำเนียงภาคเหนือผสมผสานสำเนียงจีน การดำเนินทำนอง มีเทคนิคการบรรเลงลัดจังหวะ และการใช้ลูกสะบัด เสมือนการจกใหม่ เส้นยืนขึ้น-ลง และการทวัดเส้นใหม่เสริม สลับกันไปมาจนเกิดเป็นลวดลาย 2. เพลงผ้าล้วง เป็นเพลงสำเนียงภาคเหนือ การดำเนินทำนอง มีการใช้ลูกเหลื่อมหรือลูกล้วง บรรเลงคาบเกี่ยวเหลื่อมล้ำกัน สื่อให้เห็นถึงการล้วงสอดเส้นใหม่เกิดเป็นลวดลายน้ำไหล 3. เพลงผ้ามัดหมี่ เป็นเพลงสำเนียงภาคกลาง การดำเนินทำนองมีการบรรเลงทางกรอ สื่อถึงการสาวเส้นใหม่ มีการใช้ลูกเท่า เสมือนการมัดใหม่เป็นเปาะๆ การใช้ลูกต่อบรรเลงเชื่อมต่อทำนองให้ได้ใจความที่สมบูรณ์ เสมือนการทอผ้ามัดหมี่ซึ่งต้องนำลายที่มัดไว้มาทอต่อกันเป็นลวดลายให้สมบูรณ์ 4. เพลงผ้าขิด เป็นเพลงสำเนียงอีสาน การดำเนินทำนองมีการบรรเลงทางเก็บสลับกับการบรรเลงทางกรอ สะท้อนถึงวิถีชีวิตที่มีทั้งโลดโผนและเรียบง่าย สอดแทรกเทคนิคการลัดจังหวะ เสมือนการสะกิดเส้นใหม่ให้เกิดลวดลาย 5. เพลงผ้าแพรวา เป็นเพลงสำเนียงอีสาน การดำเนินทำนองมีการบรรเลงทางพื้น เครื่องดนตรีมีอิสระในการสร้างทางกลอน เสมือนการทอผ้าแพรวาที่มีอิสระในการใช้สีเส้นที่หลากหลาย สอดแทรกเทคนิคการใช้ลูกสะบัดและเทคนิคการลัดจังหวะ คล้ายกับการทวัดและการสะกิดเส้นใหม่ เป็นการผสมผสานระหว่างจกกับขิด 6. เพลงผ้ายก เป็นเพลงสำเนียงใต้ตอนล่าง การดำเนินทำนองมีการใช้ลูกล้อและลูกขัด เสมือนใหม่เส้นยกกับเส้นข่ม สลับล้อขัดกันไปมาจนเกิดลวดลายตลอดผืน

งานวิจัยนี้เป็นการบูรณาการองค์ความรู้ด้านดุริยางคศิลป์ไทยและหัตถกรรมไทย เรียบเรียงการแปรทำนอง การสร้างแนวทำนองประสานเสียง โดยยึดหลักความสัมพันธ์ของเสียง มีการแบ่งหน้าที่การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีในรูปแบบใหม่ เอกภาพของบทเพลงมีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่สอดคล้องกับวิธีการทอผ้าแต่ละประเภท และเครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงสื่อสำเนียงของความเป็นเอกลักษณ์ถิ่น

สาขาวิชา.....ศิลปกรรมศาสตร์..... ลายมือชื่อ.....

ปีการศึกษา.....2554..... ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

5186821635: MAJOR FINE AND APPLIED ARTS

KEYWORDS: CREATION/ COMPOSITION/ SEN SAI LAI MAI THAI

ANGKANA JAIHERM: THE CREATION OF SEN SAI LAI MAI THAI SUITE

SYMBOLS. ADVISOR: ASSOC. PROF. BUSAKORN BINSON, Ph.D., 555 pp.

This research is a qualitative research. The objectives are (1) to compose the Sen Sai Lai Mai Thai lyrics and melodies, (2) to develop a body of knowledge in song creation, and (3) to publicize the research results in form of musical performance.

In this research, sample group is composed of six Thai silk experts in four Thai Regions. There are six types of silk weave, which are fabric Chok and fabric Luang (Northern Thailand), fabric Mad-mee (Central Thailand), fabric Khit and fabric Prae-wa (Northeastern Thailand), and fabric Yok (Southern Thailand). Interviews and questionnaires are employed in data collection. Investigation of the method of each type of silk weave, pattern and interrelation between the method and pattern contributes to song composition with free composition technique which is applied for music innovation infiltrated by its local accent.

It is found that there are six types of songs relating to silk weave: (1) fabric Chok song whose accent is mixed between the Northern Thailand and the Chinese ones, whose melody proceeds with skipping rhythm technique, flinging technique like main silk line snatch up and down and minor silk line whip, and silk line knitting with one another and becoming fabric design, (2) fabric Luang song whose accent is Northern, whose melody proceeds with overlapping and dipping technique for musical performance to reflect silk line dip in weaving process which creates water flow design, (3) fabric Mad-mee song whose accent is Central, whose melody proceeds with grinding technique reflecting the method of silk line draw, folding technique like silk line bundle, and uniting technique in musical performance connecting lyrics together like Mad-mee line weave to create a complete fabric design, (4) fabric Khit song whose accent is Northeastern, whose melody proceeds with grinding and picking techniques together reflecting both exciting and simple life-style, and skipping rhythm technique like silk line puncture, (5) fabric Prae-wa song whose accent is Northeastern, whose melody proceeds with simplified technique having free musical instrument play in rhyme like Prae-wa line weave to create a colorful fabric design, and flinging and skipping rhythm technique like silk line whip and puncture, and (6) fabric Yok song whose accent is Lower Southern, whose melody proceeds with rolling and skipping rhythm technique like silk line lift and sink staggering to create a complete fabric design.

This research is a combination of Thai musical performance and Thai manufacture, which is composed of melody translation, melody coordination with sound relation principle, innovated pattern musical instrument coordination for melody procession, and unity of song created by harmony between the rhythm and melody patterns and the silk weave techniques and musical instruments used to convey their local identities.

Field of Study : Fine and Applied Arts .. Student's Signature.....

Academic Year : 2011 .. Advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย ประชาชน ชาวบ้าน และผู้เกี่ยวข้องหลายท่านซึ่งได้ให้ข้อมูล ความรู้ ตลอดจนคำแนะนำอันมีค่าและเป็น ประโยชน์ยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร. ปุษกร บิณฑสันต์ อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ทั้งความรู้ คำแนะนำ ความเมตตา การดูแลเอาใจใส่ และ สละเวลาช่วยเหลือผู้วิจัยตลอดมาจนกระทั่งงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ ความรู้และคำแนะนำที่ดี ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในทุกด้าน

ศาสตราจารย์ ดร. รอดช้างเผื่อน กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ข้อมูลอันเป็น ประโยชน์ต่อการประพันธ์เพลง ให้กำลังใจและคำแนะนำอันทรงคุณค่า

รองศาสตราจารย์ ดร. ชำคม พรประสิทธิ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้คำแนะนำอันมี ค่าและกรุณาตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พรประพิศร เผ่าสวัสดิ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ความรู้ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล อีกทั้งคอยช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ

รองศาสตราจารย์ ดร. เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ให้ทั้งความรู้ ความเมตตา และแนวทางอันทรงคุณค่า ทำให้วิทยานิพนธ์มีความสมบูรณ์

คณาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์อันมีค่า ให้กับผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่งสำหรับอาจารย์สำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ สาขากา รแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี พ.ศ. 2548 อาจารย์ฐิระพล น้อยนิตย์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านดุริยางค์ไทย ผู้ให้ความรู้ คำแนะนำอันมีค่าในการประพันธ์เพลง และเสียสละเวลาเพื่อช่วยเหลือในทุกด้าน

ประชาชนชาวบ้านผู้ให้ข้อมูลอันมีค่าและเป็นประโยชน์ ตลอดจนกรุณาตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูล

มหาวิทยาลัยสยามที่ให้โอกาสและทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษา และบัณฑิต วิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยที่ให้ทุนอุดหนุนวิทยานิพนธ์สำหรับนิสิต

คุณค่าและสาระประโยชน์อันเกิดจากงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา อาจารย์เมธี ใจเหิมและคุณแม่อำพันธ์ ใจเหิม ผู้ให้กำเนิด ความรัก ความห่วงใยเสมอมา โบราณจารย์ทางดุริยางค์ไทยทุกท่าน ที่ได้สร้างสรรค์ สืบสานมรดกทางวัฒนธรรม ตลอดจนคุณ อาจารย์ทุกท่านผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
คำจำกัดความที่ใช้ในงานวิจัย.....	7
วิธีดำเนินการวิจัย.....	8
ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย.....	9
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
กรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
2.1 แนวคิดและทฤษฎี.....	11
2.1.1 แนวคิดด้านดุริยางคศิลป์ไทย.....	11
2.1.2 แนวคิดด้านภูมิปัญญาไทย.....	15
2.1.3 แนวคิดด้านมานุษยวิทยา.....	17
2.1.4 ทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทย.....	19
2.1.5 ทฤษฎีคีตศิลป์ไทย.....	56
2.1.6 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์.....	58
2.1.7 ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์.....	61
2.1.8 ทฤษฎีวัฒนธรรม.....	65
2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	69

	หน้า
2.2.1 ความเป็นมาการทอผ้าไหมไทย.....	69
2.2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหมไทย.....	71
2.2.3 วิธีการทอผ้าไหมไทย.....	89
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	107
3.1 ประชากร.....	107
3.2 กลุ่มตัวอย่าง.....	107
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	109
3.4 วิธีดำเนินการวิจัย.....	109
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	112
3.6 การสรุปและนำเสนอผลงาน.....	113
บทที่ 4 ผลงานการสร้างสรรค์.....	114
4.1 กระบวนการสร้างสรรค์บทเพลง.....	118
4.1.1 ผ้าจก.....	118
4.1.2 ผ้าล้วง.....	128
4.1.3 ผ้ามัดหมี่.....	136
4.1.4 ผ้าขิด.....	146
4.1.5 ผ้าแพรวา.....	155
4.1.6 ผ้ายก.....	167
บทประพันธ์เพลงชุด เส้นสายลายไหมไทย.....	178
4.2 บทนำ.....	178
4.3 บทเพลง.....	178
4.3.1 บทลำนำน้และทำนองเพลงผ้าจก.....	178
4.3.2 บทลำนำน้และทำนองเพลงผ้าล้วง.....	195
4.3.3 บทลำนำน้และทำนองเพลงผ้ามัดหมี่.....	210
4.3.4 บทลำนำน้และทำนองเพลงผ้าขิด.....	227
4.3.5 บทลำนำน้และทำนองเพลงผ้าแพรวา.....	243
4.3.6 บทลำนำน้และทำนองเพลงผ้ายก.....	271
4.4 บทสรุป.....	291

บทที่ 5 การวิเคราะห์บทประพันธ์.....	315
5.1 บทนำ.....	315
5.2 บทเพลง.....	316
5.2.1 เพลงผ้าจก.....	317
5.2.2 เพลงผ้าล้วง.....	334
5.2.3 เพลงผ้ามัดหมี่.....	347
5.2.4 เพลงผ้าขิด.....	383
5.2.5 เพลงผ้าแพรวา.....	407
5.2.6 เพลงผ้ายก.....	444
5.3 บทสรุป.....	488
5.4 ผลการตรวจสอบการประพันธ์เพลงชุดเส้นสายลายไหมไทย.....	512
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	519
สรุปผลการวิจัย.....	519
อภิปรายผล.....	522
ข้อเสนอแนะ	533
รายการอ้างอิง.....	534
ภาคผนวก.....	546
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	555

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 ตารางแสดงกรอบแนวคิดการวิจัย.....	10
2 ตารางแสดงลักษณะการประพันธ์เพลงแบบขยายและตัดทอน.....	22
3 ตารางแสดงองค์ประกอบทางดนตรีที่ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึก.....	30
4 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ศิลปกรรม.....	64

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงฟื้นฟูผ้าไหมไทย.....	70
2	กรมช่างไหม ตำบลศาลาแดง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร.....	71
3	ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้าจก.....	119
4	วิธีการทอผ้าจก.....	127
5	ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้าล้วง.....	129
6	วิธีการทอผ้าล้วง.....	135
7	ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้ามัดหมี่.....	136
8	วิธีการทอผ้ามัดหมี่.....	145
9	ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้าขิด.....	146
10	วิธีการทอผ้าขิด.....	154
11	ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้าแพรวา.....	155
12	วิธีการทอผ้าแพรวา.....	166
13	ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้ายก.....	167
14	วิธีการทอผ้ายก.....	177
15	ลายผ้าจก.....	328
16	เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้าจก.....	332
17	อุปกรณ์เสริมที่ใช้ประกอบการบรรเลงเพลงผ้าจก.....	332
18	แผนผังวงดนตรีเพลงผ้าจก.....	333
19	ลายผ้าล้วง.....	338
20	เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้าล้วง.....	346
21	แผนผังวงดนตรีเพลงผ้าล้วง.....	346
22	ลายผ้ามัดหมี่.....	358
23	เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้ามัดหมี่.....	380
24	อุปกรณ์เสริมที่ใช้ประกอบการบรรเลงเพลงผ้ามัดหมี่.....	381
25	แผนผังวงดนตรีเพลงผ้ามัดหมี่.....	382
26	ลายผ้าขิด.....	397

ภาพที่	หน้า
27 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้าซิด.....	404
28 อุปกรณ์เสริมที่ใช้ประกอบการบรรเลงเพลงผ้าซิด.....	405
29 แผนผังวงดนตรีเพลงผ้าซิด.....	406
30 ลายผ้าแพรวา.....	439
31 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้าแพรวา.....	442
32 แผนผังวงดนตรีเพลงผ้าแพรวา.....	443
33 ลายผ้ายก.....	482
34 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้ายก.....	485
35 อุปกรณ์เสริมที่ใช้ประกอบการบรรเลงเพลงผ้ายก.....	486
36 แผนผังวงดนตรีเพลงผ้ายก.....	487

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ดนตรีไทยเป็นมรดกล้ำค่าทางวัฒนธรรมของไทยเรา ศิลปวัฒนธรรมทางด้านดนตรีเป็นเครื่องหมายสำคัญชิ้นหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์อันแสดงออกถึงความสำคัญของชาติ มีประวัติความเป็นมายาวนานและเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่มีลักษณะเฉพาะไม่เหมือนชนชาติอื่น

ดนตรีไทยเปรียบเสมือนชีวิตของคนไทย เป็นแหล่งรวมไว้ซึ่งวิถีแห่งการดำเนินชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะ ภูมิปัญญา ศาสนาและปรัชญา คนไทยรู้จักวิธีประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่ใช้สำหรับถ่ายทอดโลกแห่งความรู้สึกและความงดงามทางเสียงมาตั้งแต่สมัยโบราณ สามารถสร้างสรรค์พัฒนาดนตรีไทยทั้งเครื่องดนตรี วิธีการเล่น กระบวนการเพลงให้เกิดความไพเราะงดงามยิ่งขึ้น จนก่อเกิดเป็นโครงสร้างมั่นคงแห่งศิลป์และศาสตร์ทางดนตรีไทย ซึ่งมีคุณค่าทั้งความงดงามของชีวิตและความรู้ทางวิชาการ

ลมหายใจของดนตรีไทยที่ผ่านมาด้วยระยะเวลาอันยาวนานนั้น นอกจากเกิดจากการดำรงของคนไทยแล้วภูมิปัญญาของครูอาจารย์ผู้ประดิษฐ์คิดค้นเครื่องดนตรี หรือการสร้างสรรค์ท่วงทำนองเพลงก็มีส่วนในการรักษาและพัฒนาดนตรีไทยให้มีความรุ่งเรืองสืบเนื่องมาจนถึงทุกวันนี้

สำหรับประเทศไทย พูนพิศ อมาตยกุล (2527 : 1) ได้กล่าวถึงลักษณะสำคัญของดนตรีไทยไว้ว่า ไทยเราเป็นชาติเก่าแก่ที่มีศิลปวัฒนธรรมเป็นของตนเองมาช้านานหลายพันปีแล้ว เรามีภาษาพูด ภาษาเขียนและดนตรีเป็นของเราโดยสมบูรณ์ สำหรับเรื่องของดนตรีนั้นชาติไทยได้คิดค้นประดิษฐ์เครื่องดนตรีขึ้นใช้เองตั้งแต่ต้น ต่อมาได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดและประดิษฐ์เครื่องดนตรีต่างๆเพิ่มขึ้น โดยอาศัยหลักและรูปแบบจากเพื่อนบ้านบ้าง

ปัญญา รุ่งเรือง (2533 : 5) ได้กล่าวถึงประวัติศาสตร์ทางดนตรีไทยในสมัยโบราณ ในหนังสือ “ระบบเสียงสยาม”ว่า การดนตรีไทยในสมัยโบราณก่อนยุคสุโขทัยมีความเจริญด้านศิลปะตามลำดับถึงสี่ยุคคือ ยุคทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน และตลอดเวลาของยุคทั้งสี่นั้นมีชนชาติขอม มอญ ละว้า ต่างผลัดกันเข้ามาเป็นใหญ่ในดินแดนแถบนี้ และชนชาติทั้งหลายนั้นล้วนมีวัฒนธรรมเป็นของตนเอง ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดนตรีไทยในสมัยสุโขทัย

กรมศิลปากร (2535 : 93) กล่าวว่า ในการศึกษาและพิจารณาความเป็นมาเกี่ยวกับดนตรีไทยนั้น จะเห็นว่าดนตรีไทยเป็นวัฒนธรรมที่กำเนิดขึ้นในดินแดนประเทศไทยนี้เอง จากทฤษฎีการกำเนิดดนตรีสากลและหลักการในคัมภีร์ทางศาสนา กล่าวถึงดนตรีแบบดั้งเดิมว่าอาจเกิดจากเพลงขับร้องที่เกี่ยวกับการบูชาพระเป็นเจ้าและการบอกเล่าเรื่องราว ตำนาน นิทาน ด้วยท่วงทำนองดนตรี ซึ่งในการศึกษาเพลงพื้นบ้านของไทยเห็นได้ว่า การขับลำ นำของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการซอของภาคเหนือตามแบบเก่า ได้มีลักษณะสอดคล้องกับดนตรีแบบดั้งเดิม

สุจิตต์ วงศ์เทศ (2542 : 4) กล่าวว่า ดนตรีเป็นศิลปกรรมสร้างสรรค์ของมวลมนุษยชาติที่ทรงคุณค่า มีความผูกพันต่อวิถีชีวิตมนุษยชาติ ทุกภาษาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เกิดจนตาย ผสมผสานสอดแทรกอย่างเหมาะสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมในแต่ละสังคม มีพัฒนาการไปตามยุคสมัยและกาลเวลา ถ้ายทอดจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่งอย่างต่อเนื่อง สำหรับสังคมไทยศิลปวัฒนธรรมด้านการดนตรี มีวิวัฒนาการมายาวนานภายใต้อิทธิพลของอารยธรรมต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้ระยะของการดนตรีตั้งแต่เกิดจนตาย ซึ่งในสมัยต่อมาสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปลักษณะพิธีกรรมจึงลดความสำคัญลงเรื่อย ๆ การเล่นจึงเปลี่ยนเป็นเพื่อความบันเทิง

ศิลปะแห่งดนตรีนั้นเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ดังที่ จเร สำอางค์ (2550:25) กล่าวว่า เราสามารถนำดนตรีไปประยุกต์ใช้กับการเรียนรู้ในด้านต่างๆ ได้ แต่ไม่ได้หมายความว่าคนที่ไม่ได้มีศิลปะทางดนตรีนั้นไม่สามารถเรียนรู้อะไรได้ เพียงแต่ว่าการได้รู้ศิลปะแห่งดนตรีหรือการใช้ศิลปะทางดนตรีมาเป็นเครื่องมือ นั้น ถือว่าเป็นการเพิ่มโอกาสหรือเพิ่มประสิทธิภาพในการที่จะพัฒนาสมองแห่งการเรียนรู้ให้ยิ่งขึ้นไปอีก ดนตรีส่งผลต่อสมองของมนุษย์ ส่งผลต่อความสามารถของเราในหลายๆ ด้าน นอกจากนั้นดนตรียังมีส่วนช่วยในการลดความเครียด ช่วยให้เราที่มีความรู้สึกผ่อนคลาย และมีความสุขอีกด้วย

ดังนั้นดนตรีจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่รับใช้มนุษย์ทุกชาติ ทุกภาษา ทุกชนชั้น ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน กาญจนา อินทรสุนานนท์ (2532 : 63) นับได้ว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างผลงานดนตรีที่มีคุณค่าเป็นอย่างยิ่ง และยังสามารถสืบสานธำรงไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมประจำชาติของแต่ละชาติได้เป็นอย่างดี ดนตรีไทยเป็นศิลปวัฒนธรรมประจำชาติไทยสาขาหนึ่ง ที่เกิดจากการสร้างสรรค์ด้วยภูมิปัญญาอันชาญฉลาดยิ่งของครูดนตรีไทย และยังคงผลทำให้เกิดเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงความประณีตละเอียดอ่อน สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญงดงามทางจิตใจ และความเป็นอารยะของชนชาติในอดีต ดนตรีไทยได้ใช้เวลาในการสั่งสมพัฒนาวิทยาการใน

ศาสตร์ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญ ของดนตรีเสมอมาทุกยุคทุกสมัย ทั้งลักษณะของเครื่องดนตรี วิธีการบรรเลงการประพันธ์ทำนอง การผสมวง ประเภทของการบรรเลง และโอกาสทางการ บรรเลงตลอดจนกำหนดขั้นตอนการศึกษาสืบทอดไว้ให้เป็นแบบแผน ยึดถือปฏิบัติกันให้เป็น ลักษณะเฉพาะของดนตรีไทย

งานสร้างสรรค์ทางดนตรีถูกนำไปใช้ในเชิงประโยชน์เพื่อก่อให้เกิดการรวมตัว หรือใช้ใน พิธีการต่างๆแล้ว ยังมีคุณค่าต่อจินตนาการ จิตวิญญาณ มิติและการรับรู้พิเศษของคนเราอีก ด้วย เป็นแรงกระตุ้นสำหรับโลกส่วนตัว เป็นประสบการณ์สุนทรีย์ที่ไม่มีผลทางปฏิบัติ แต่เป็น พลังก่อเกิดความปิติเฉพาะบุคคล ซึ่งเป็นหนทางแห่งการเกิดพลังในการทำงาน เกิดแรงบันดาลใจ และการสร้างสรรค์ ท่วงทำนองเพลงที่ถูกสร้างสรรค์ขึ้นมาจากจินตนาการ อุดมการณ์ ประวัติศาสตร์ หรือจากความระลึกถึงของนักประพันธ์ ได้ถ่ายทอดผ่านเทคนิคลีลาหลากหลายฝีมือ โดยนักดนตรี ผ่านเครื่องดนตรีแต่ละชิ้นนั้น เปรียบเสมือนเสียงทิพย์กล่อมกล่าจิดใจให้ผู้คนรู้สึก ผ่อนคลาย สงบ และเพลิดเพลิน

อนึ่งการใช้งานสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึก หรือ เล่าเรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม วิถีภูมิปัญญาในอดีตที่ผ่านมาเพื่อให้ได้รับรู้ ถือเป็น การอนุรักษ์สิ่งอันเป็นมรดกของชาติมิให้เลือนหาย เป็นการช่วยผดุงไว้ซึ่งศิลปวัฒนธรรมของชาติ ดนตรีจึงมีความสำคัญต่อชีวิตไม่มากนักน้อย ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ดังที่ ปรีชา อุบายจิน (2550 : 19) กล่าวว่า ผู้ที่มีดนตรีอยู่ในหัวใจมิได้หมายถึงจะต้องเล่นดนตรีเป็น แต่จะหมายถึงผู้ที่ ชอบเสียงเพลง ชอบร้องเพลง แม้จะร้องผิดเสียง แต่ถ้าใจรักก็ถือว่าเป็นผู้รับรู้ว่าดนตรี เสียงเพลง เป็นเสมือนน้ำเลี้ยงชีวิต มองโลกอย่างสดใส เข้าถึงธรรมชาติมากกว่าการเป็นแท่งคอนกรีตที่ไม่มี ความอ่อนนไหว และอ่อนหวานผู้ที่มีความเห็นดนตรีว่าเป็นเรื่องไร้สาระมักจะเป็นคนที่มองไม่เห็น ความสวยงามของศิลปะดนตรีและเสียงเพลงที่นักแต่งเพลงทั้งคำร้องและทำนองเป็นการถ่ายทอด ความคิดและยังสะท้อนภาพที่เป็นจริงของชีวิต สังคม และสิ่งแวดล้อม การใช้ถ้อยคำสำนวนและ ภาษา เป็นการบ่งบอกถึงอารมณ์ ความรู้สึก ที่ผู้ฟังจะมองเห็นและเข้าถึงด้วยตนเอง ดนตรีมี พลังที่สามารถเปลี่ยนความรู้สึกของมนุษย์ได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับเสียง ลีลา ความหวานอ่อนช้อย หรือความดุเดือด ในทางการแพทย์ ได้นำดนตรีมาเป็นเครื่องมือใช้ในการบำบัดรักษาผู้ป่วยทางกาย และทางจิตใจ นับว่ามีความก้าวหน้ามากในปัจจุบัน เพราะเสียงเพลงจะช่วยผ่อนคลาย เชื่อมโยงระหว่างโสตประสาทไปสู่อวัยวะทุกส่วนของร่างกาย การผ่อนคลายช่วยให้เซลล์ต่าง ๆ ได้รับการกระตุ้น อากาศโรคจะหายหรือทุเลาเร็วขึ้น ในด้านความเป็นศาสตร์และศิลป์นั้น ดนตรี เป็นส่วนหนึ่งของการคิดค้น สร้างสรรค์ของมนุษย์ ดนตรี เสียงเพลงเกิดขึ้นในทุกสังคม ชาวป่า ชาวเขา ต่างได้ประดิษฐ์คิดค้นและพัฒนาเครื่องดนตรีเพื่อใช้ประโยชน์ ทั้งเพื่อความรื่นเริง เพื่อ

เป็นองค์ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เพื่อสร้างความอึกเขมในการสงคราม และเพื่อความสุนทรีย์ ความสงบสุขแห่งชีวิต

ดนตรีไทยเป็นศาสตร์แห่งสมาธิและปัญญา ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้หรือการฟังจิตไปกับ น้ำเสียงและลีลาของเครื่องดนตรีแต่ละชนิดที่บรรเลงประกอบกันเป็นท่วงทำนองที่ไพเราะในยาม ฟัง ล้วนเสริมสร้างสมาธิและปัญญาให้เกิดขึ้น ในแง่ของสุนทรียศาสตร์ของความไพเราะ มีความงดงามประดุจทิพย์สำเนียงแห่งเทพคนธรรพที่สะท้อนถึงวิถีความเป็นอยู่ของคนไทย ก่อให้เกิดลมหายใจอันบริสุทธิ์แห่งชีวิตทั้งของผู้บรรเลงและผู้รับฟัง แก่นแท้ของความซาบซึ้งในดนตรีไทยอยู่ที่ ความเข้าใจในปรัชญาชีวิตของคนในทุกแง่มุม

ศาสตร์และศิลป์ของดนตรีไทยจึงเป็นสิ่งสะท้อนความเป็นไทยที่หลากหลาย ทั้งรูปลักษณ์ เครื่องดนตรีที่ทรงคุณค่าความงามทางประณีตศิลป์ การเรีงร้อยท่วงทำนองออกมาในรูปของ บทเพลง สะท้อนให้เห็นปรัชญา แนวคิด ชีวิตของคนไทยในสังคม ดนตรีไม่ใช่สิ่งที่ฟ้าประทาน แต่เป็นพลังสร้างสรรค์จากฝีมือของมนุษย์ และดนตรีมีส่วนเข้าไปเกี่ยวของสัมพันธ์กับวัฒนธรรม ท้องถิ่นไปถึงระดับชาติ ไม่ว่าจะ เป็นบทบาทในเชิงพฤติกรรม ศาสนพิธี ความเชื่อ ตลอดจนจนถึง การสืบทอด ความงามทางสุนทรีย์ยะของดนตรีไทยและท่วงทำนองเพลงจึงมีความน่าอัศจรรย์ อย่างยิ่ง

ดินแดนสุวรรณภูมิอันเป็นที่ตั้งของประเทศไทยปัจจุบันนี้ เป็นที่อยู่อาศัยของมนุษยชาติที่ เก่าแก่มาแห่งหนึ่งของโลก ยังมีศิลปวัฒนธรรมที่งดงามอีกหลากหลาย ด้านหัตถกรรมผู้คนใน ดินแดนแห่งนี้รู้จักการถักทอผืนผ้ามาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์แล้ว ที่นี้จึงเป็นแหล่งทอผ้า เก่าแก่แห่งหนึ่งของโลก วิวัฒนาการกรรมวิธีการทอผ้าไหมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสำคัญที่สืบทอดกันมาในกลุ่มชนชาติไทยจากยุคหนึ่งไปสู่อีกยุคหนึ่งและเป็นเครื่องยืนยันถึงภูมิปัญญาอันน่าภาคภูมิใจของบรรพบุรุษที่สามารถคิดค้นวิถี การอันซับซ้อน สร้างสรรค์ลวดลายอันสวยงามและ ประณีตลงบนผืนผ้าขึ้นมาได้

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2537: 21) กล่าวว่า “วิธีการทอผ้า” คือ การกระทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่ซับซ้อนและไม่ซับซ้อน แต่ละวิธีการทำ ลวดลายนั้นมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป ประกอบด้วย 6 วิธี ดังนี้

1. ผ่าจาก การจกเป็นการทอและปักผ้าไปพร้อมๆกัน เป็นการทอลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าเป็นช่วง ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า การกระทำโดยใช้ไม้หรือขนเม่นหรือไม้แหลมๆค่อยทำลวดลายใหม่สอดสลับสีด้าย

2. ผ้าล้วง เป็นวิธีการทอที่ไม่ได้ใช้เส้นพุ่งสอดจากกริมผ้าด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่งตามวิธีการทอแบบธรรมดาทั่วไป แต่ใช้การพุ่งหลาย ๆ สีเป็นช่วง ๆ ทอด้วยวิธีธรรมดาโดยการเกี่ยวและผูกเป็นห่วง รอบเส้นยืน ไปเป็นช่วงตามจังหวะลวดลาย
3. ผ้ามัดหมี่ เป็นการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยการย้อมเส้นไหมให้ต่างโดยการผูกมัดให้เกิดช่องว่าง สีไม่ติดกัน การทอมัดหมี่แต่ละผืนต้องใช้เวลา และความประณีต จัดเรียงเส้นไหมให้สม่ำเสมอคงที่ เรียงลำดับก่อนหลังเพื่อให้เกิดลวดลายถูกต้อง สวยงาม
4. ผ้าขิด เป็นผ้าทอด้วยกรรมวิธีที่ใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดซ่อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นพุ่งไปตามแนวเส้นยืนที่ถูกจัดซ่อนขึ้น จังหวะการสอดเส้นด้ายพุ่งทำให้เกิดลวดลายรูปแบบต่างๆ
5. ผ้าแพรวา เป็นการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายที่เป็นลักษณะผสมกันระหว่างลายขิดกับลายจก การทอผ้าแพรวาต้องมีหลาย ๆ ลายอยู่ในผ้าผืนเดียวกัน
6. ผ้ายก ผ้าที่มาจากวิธีการทอแบบยกดอก โดยยกเส้นด้ายยืนขึ้นลง โดยแต่เดิม จะใช้ไม้เรียวแหลมคัดเก็บลายแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งตามแนวที่คัดไว้ ทอจนเต็มลาย

จนกระทั่งการติดต่อกับยุโรปในศตวรรษที่ 18 ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านศิลปวัฒนธรรม ขนบประเพณี และสังคม ก่อให้เกิดแรงกระตุ้น เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต คุณภาพในการผลิตเครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตมากขึ้น ตามกระแสอิทธิพลที่ได้รับจากประเทศตะวันตก สินค้าผ้าทอและเส้นด้ายที่ผลิตด้วยเครื่องจักรสานที่ทันสมัยกว่าเข้ามามีบทบาทมากขึ้นเรื่อยๆ ในชีวิตประจำวันของคนไทย ประกอบกับการที่สยามต้องเร่งรัดปรับตัวให้เจริญอย่างรวดเร็วดังชาติต่างๆ ในยุโรปด้วยวิธีที่รีบร้อน ทำให้ผ้าจากโรงงานในยุโรปซึ่งมีราคาถูกกว่าและสะดวกกว่าได้เข้ามาแทนที่ผ้าไหมไทยได้ในที่สุด จนผ้าไหมเกือบจะสูญหายไปจากสังคมไทย

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ มีพระราชประสงค์ให้ศิลปกรรมเก่าแก่ของไทยที่เคยเกือบขาดหายากกลับฟื้นคืนได้คงอยู่ต่อไป และมีผู้สืบทอดงานด้านนี้ให้มากขึ้น พระองค์จึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างศูนย์ศิลปาชีพพิเศษขึ้นที่อำเภอบางไทร จังหวัด พระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2523 ในที่ดินเขตปฏิรูปที่ดินอันเป็นของทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้ทำการปฏิรูปที่ดินเป็นจำนวนถึง 700 ไร่ และพระราชทานชื่อว่า “ศูนย์ศิลปาชีพบางไทร”

เหนืออื่นใดผ้าไหมไทยยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงรับไว้ในพระบรมราชินูปถัมภ์ ดังเห็นจากงานอาชีพภายในโครงการ ศิลปอาชีพทุกแห่งจะมีกระบวนการทำผ้าไหมรวมอยู่ด้วยเสมอ แสดงให้เห็นว่าผ้าไหมของไทยแม้แต่ “แม่พระของแผ่นดิน” ยังคงให้ความสำคัญ

ด้วยพระเมตตาอันล้นพ้น และสายพระเนตรอันกว้างไกลของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถที่ทรงมีพระราชประสงค์ฟื้นฟูการทอผ้าขึ้นเป็นอาชีพเสริมแก่บรรดาพสกนิกรของพระองค์ พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการใช้ผ้าไหมไทยขึ้นอย่างกว้างขวาง จนปัจจุบันผ้าไหมไทยได้ฟื้นตัวขึ้นและเริ่มกลับมาสู่ความนิยมของชาวไทยอีกครั้งหนึ่ง

ผู้วิจัยในฐานะ พสกนิกรได้ร่วมพระบารมี ได้ศึกษาและติดตามพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช ในด้านดนตรีไทยที่ทรงสนพระทัยทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ มีพระราชประสงค์ทรงอนุรักษ์เพลงไทยให้อยู่คู่ชาติไทย กระทั่งมีพระราชกระแสรับสั่งให้นักดนตรีช่วยกันรักษามาตราเสีงของดนตรีไว้ให้มั่นคงอย่าให้เปลี่ยนแปลงไปทางมาตราเสีงสากล และในพุทธศักราช 2504 ได้พระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้กรมศิลปากรจัดพิมพ์โน้ตเพลงไทยเล่ม 1 ขึ้น เพื่อรักษาศิลปะสำคัญของชาติในประเภทวิชาดนตรีไว้มิให้ผันแปรเสื่อมสูญ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงอุปถัมภ์ฟื้นฟูและทรงเป็นผู้นำการดนตรีไทย ทำให้ศิลปะด้านการดนตรีไทยยังคงสืบทอดตลอดจนประจักษ์ต่อสายตาชาวโลก

สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ทรงฟื้นฟูและทรงเป็นผู้นำการแต่งกายผ้าไหมไทย จนทำให้กิจการทอผ้าไหมไทยกลับมาเป็นอาชีพสำคัญอีกครั้งหนึ่งของสตรีไทยในชนบท และเป็นที่รู้จักของชาวโลก

ผู้วิจัยมองเห็นว่าดนตรีไทยและผ้าไหมไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ร่วมกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน จึงมีแนวคิดที่จะ นำหัตถกรรมการทอผ้าไหมไทยและดุริยางคศิลป์ไทย มาบูรณาการสร้างสรรค์งานดนตรีชิ้นใหม่ เพื่อถ่ายทอดวิธีการทอโดยใช้เครื่องดนตรีทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราว เสมือนกระแงที่สะท้อนวัฒนธรรม ของสังคมที่ให้เกิดได้อย่างชัดเจน นับเป็นสมบัติอันทรงค่าคู่แผ่นดิน

การสร้างสรรค์บทเพลงชุดเส้นสายลายไหมไทย โดยการประพันธ์ทำนองเพลง จากการนำหลักการประพันธ์เพลงไทยมาพัฒนารูปแบบของทำนองเพลงและการบรรเลงนั้น ก่อให้เกิดพัฒนาการด้านการประพันธ์เพลงไทย เกิดการสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการประพันธ์เพลง และจรรโลงไว้ซึ่งคุณค่าทางศิลปกรรม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ประพันธ์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย
2. สร้างองค์ความรู้ในกระบวนการสร้างสรรค์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงชุด “เส้นสายลายใหม่ไทย” มีขอบเขตในการศึกษาวิจัยดังนี้

1. ประพันธ์บทลำนำ โดยบรรยายถึงวิถีทอผ้าไหม 6 ประเภท
2. ประพันธ์ทำนองเพลงชุด “เส้นสายลายใหม่ไทย” จำนวน 6 เพลง โดยบันทึกทำนองเพลงด้วยโน้ตไทย

3. เป็นการถ่ายทอดวิธีการทอผ้าไหมไทย 6 ประเภทเท่านั้น เพื่อสะท้อนถึงวิธีการทอผ้ามากกว่าการมุ่งเน้นไปที่กลุ่มชนที่ทอ จำแนกตามวิธีการทอใน 4 ภูมิภาค ดังนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ เพลงผ้าจก เพลงผ้าล้วง

ภาคกลาง ได้แก่ เพลงผ้ามัดหมี่

ภาคอีสาน ได้แก่ เพลงผ้าขิด เพลงผ้าแพรวา

ภาคใต้ ได้แก่ เพลงผ้ายก

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

วงดนตรี 4 ภาค หมายถึง การบรรเลงเครื่องดนตรีพื้นเมืองของภูมิภาคต่างๆ ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้

การประพันธ์เพลง หมายถึง การแต่งทำนองเพลงขึ้นใหม่ตามจินตนาการของผู้ประพันธ์ โดยยึดหลักทฤษฎีทางคีไทย

ประโยคเพลง หมายถึง ทำนอง เพลงที่ประกอบด้วยวรรคหน้าและวรรคหลังรวมกัน 8 ห้อง

วรรคเพลง หมายถึง ทำนองที่แบ่งแยกออกมาจากประโยคเพลง เป็นวรรคหน้า 4 ห้อง และวรรคหลัง 4 ห้อง

ลูกตก หมายถึง เสียงสำคัญของทำนองเพลงที่แสดงการจบของแต่ละวรรคเพลง จะอยู่ที่เสียงสุดท้ายของวรรคเพลง

จังหวะ หมายถึง การใช้อัตราส่วนของเวลาเป็นเครื่องแบ่งทำนองเพลงให้เป็นส่วนย่อย
ทุกๆส่วนย่อย หรือจังหวะนี้จะต้องมีระยะเท่ากันและดำเนินไปด้วยเวลาอันสม่ำเสมอ

กระสวนจังหวะ หมายถึง รูปแบบของจังหวะที่ได้จากทำนองเพลง ซึ่งจะใช้สัญลักษณ์

(X) แทนเสียงของทำนองเพลง

กระสวนทำนองเพลง หมายถึง รูปแบบทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงตาม
โครงสร้าง อาจดำเนินทำนองเพลงจากเสียงต่ำ-เสียงสูง หรือจากเสียงสูง-เสียงต่ำ

โน้ตประจูด หมายถึง ตำแหน่งแสดงระดับเสียงสูงและเสียงต่ำ ซึ่งจะใช้สัญลักษณ์ (•)
อยู่แนวบนตัวโน้ตแสดงถึงเสียงสูง และแนวล่างตัวโน้ตแสดงถึงเสียงต่ำ

กลัดต้น หมายถึง การให้ย้อนกลับไปบรรเลงซ้ำในท่อนนั้นๆอีกครั้งหนึ่ง จะใช้สัญลักษณ์
(://) บันทึกไว้ตอนต้นบทเพลงและตอนท้ายบทเพลง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบ
วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเก็บข้อมูล

1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ

โดยการลงภาคสนามเก็บข้อมูล สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านดุริยางคศิลป์ไทย และ
ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าไหมไทย

1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ

โดยการทบทวนวรรณกรรมด้านเอกสารทางวิชาการ ตำรา งานวิจัย วารสาร แผ่น
เพลง สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ฯลฯ

1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1.3.1 เครื่องดนตรี

1.3.2 แบบสัมภาษณ์

1.3.3 แบบสอบถาม

1.3.4 ตารางบันทึกโน้ต

1.3.5 คอมพิวเตอร์

1.3.6 กล้องบันทึกภาพนิ่ง

1.3.7 กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว

1.3.8 เครื่องบันทึกเสียง

2. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากส่วนที่เป็นเอกสาร แถบบันทึกภาพ แถบบันทึกเสียง เพื่อประมวลรายละเอียดเกี่ยวกับการประพันธ์ทำนองเพลงบทร้อง การปรับวงดนตรีไทย และรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีทอผ้าไหมไทยแต่ละประเภท

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์ โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

3.1 การประพันธ์ทำนอง

3.2 การประพันธ์บทลำนำ

3.3 รูปแบบการผสมวง

4. การสรุปและนำเสนอผลงาน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์มาสรุปรูปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยนำเสนอผลงานในรูปแบบการเสนอผลงานในที่ประชุมวิชาการระดับนานาชาติ เอกสารทางวิชาการ และการจัดการแสดง

ลำดับขั้นตอนในการเสนอผลการวิจัย

การเสนอผลการวิจัย แบ่งเป็น 6 บท ประกอบด้วย บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย บทที่ 4 ผลงานการสร้างสรรค์ บทที่ 5 การวิเคราะห์บทประพันธ์ บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สร้างพัฒนาการด้านการประพันธ์บทเพลงชุดเส้นสายลายไหมไทย
2. เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการประพันธ์บทเพลงชุดเส้นสายลายไหมไทย
3. สร้างผลงานด้านดุริยางคศิลป์ไทย
4. เป็นการเผยแพร่รูปแบบการบรรเลงวงดนตรี 4 ภาค
5. เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการสร้างสรรค์งานศิลปกรรม
6. ช่วยจรรโลงซึ่งคุณค่าทางศิลปะ

ตารางที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กระบวนการประพันธ์เพลง

- การศึกษาแนวทางการประพันธ์เพลงไทย
- การวิเคราะห์ข้อมูล
- กำหนดกลวิธีการประพันธ์เพลง
- การดำเนินการสร้างสรรค์บทเพลง

บทเพลงชุด เส้นสายลายใหม่ไทย

<ol style="list-style-type: none"> 1. เพลงผ้าจก 2. เพลงผ้าล้วง 3. เพลงผ้ามัดหมี่ 4. เพลงผ้าขิด 5. เพลงผ้าแพรวา 6. เพลงผ้ายก 	}	<table border="1" style="border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 5px;">บทลำนำ</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">ทำนองเพลง</td> </tr> </table>	บทลำนำ	ทำนองเพลง
บทลำนำ				
ทำนองเพลง				

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด และทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และ เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวคิดและทฤษฎี

แนวคิดที่ใช้ในงานวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย ประกอบด้วย แนวคิดด้านดุริยางคศิลป์ไทย แนวคิดด้านภูมิปัญญาไทย และแนวคิด ด้านมานุษยวิทยา ทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัย ประกอบด้วย ทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทย ทฤษฎีคีตศิลป์ไทย ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ และทฤษฎีวิวัฒนาการ ดังจะกล่าวในรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 แนวคิดด้านดุริยางคศิลป์ไทย

มนตรี ตราโมท (2540 : 40 - 42) กล่าวถึง “เพลง” คือสิ่งที่ประกอบกันเข้าเป็นเพลงหนึ่งๆ นั้นมีอยู่หลายอย่างด้วยกันบางเพลงก็มีมากอย่างบางเพลงก็มีน้อยอย่าง ตามลักษณะและความประสงค์ของผู้ประดิษฐ์เพลงนั้นๆ แต่สิ่งสำคัญที่สุดของเพลงก็คือ “ทำนองกับจังหวะ” มีแต่ทำนอง ไม่มีจังหวะก็รุงรังโยเยไม่เป็นเพลง แต่ถ้ามีจังหวะไม่มีทำนองก็ไม่เป็นเพลงเลย หากจะนับว่าเป็นเพลงก็เป็นเพลงอย่างชาวป่าหรือสมัยดึกดำบรรพ์

บุษกร สำโรงทอง (2553: 4) กล่าวถึง “ดนตรี” ว่า เสียงสูงต่ำที่ถูกร้อยเรียงขึ้นตามจินตนาการของมนุษย์ อย่างมีจุดมุ่งหมายเพื่อสะท้อนภาพแห่งจินตนาการ และตอบสนองความต้องการของมนุษย์คือดนตรี ซึ่งดนตรีของมนุษย์ต่างเผ่าพันธุ์ย่อมมีความแตกต่างกันไป เนื่องจากปัจจัยในการสร้างจินตนาการ เช่นสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ขนบปฏิบัติของวัฒนธรรม อันได้แก่วิถีชีวิต ความเป็นอยู่มีความแตกต่างกัน จะมากหรือน้อยนั้นขึ้นอยู่กับเขตภูมิศาสตร์ของแต่ละพื้นที่

สงัด ภูเขาทอง (25 39: 77) กล่าวถึงการประดิษฐ์ทำนองเพลงไว้ว่า การสร้างทำนองเพลงก็ไม่แตกต่างอะไรกับนักประพันธ์ที่คิดผูกเรื่องขึ้นมา แล้วดำเนินการข้อความไปตามแนวทางที่ตนได้ผูกเอาไว้ การเขียนเพื่ออ่านให้ไพเราะ เข้าใจง่าย เป็นของยากต้องอาศัยปัจจัยอื่นหลายอย่างมาประกอบกันจึงจะได้ข้อความที่ไพเราะสละสลวย ยิ่งเป็นคำประพันธ์ด้วย

แล้วก็ยังมีความพิถีพิถันยิ่งขึ้นไปอีก การประดิษฐ์ทำนองเพลงไทยก็เหมือนกับการเขียนหนังสือที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำนองเพลงมีลักษณะคล้ายกับคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่จะต้องคำนึงถึงความไพเราะของเสียงเป็นสำคัญ จริงอยู่ทำนองเพลงนั้นหากนำเอาเสียงสูงๆต่ำๆวางลงแล้วใส่จังหวะลงไปก็จะกลายเป็นเพลงทันที แต่เป็นประเภทที่กลอนพาไป

ผู้ประพันธ์เพลงที่มีชื่อเสียงทั้งหลาย นอกจากจะอาศัยความสามารถที่มีอยู่ในตัวเอง ประสบการณ์การฝึกฝน เพื่อให้เกิดความชำนาญและการค้นคว้าหาความรู้อยู่เสมอแล้วยังต้องอาศัยจินตนาการที่สูงด้วยที่เราเรียกว่า “ฝัน” ทั้งยังต้องรู้จักสังเกตในทุกรูปแบบของเสียงดนตรี ไม่ว่าจะเสียงดนตรีในระดับใด แม้ว่าจะจะเป็นเสียงที่เกิดมาจากเด็กเป็นผู้กระทำ และต้องยอมรับในเสียงดนตรีนั้น ในเรื่องนี้ พระยาภูมีเสวิน (จิตร จิตตเสวี) ปรมาจารย์ในด้านดนตรีไทยท่านหนึ่ง เคยปรารภกับศิษย์ของท่านไว้ว่า “เราเป็นนักดนตรี เราต้องฟังเสียงดนตรีที่เกิดจากบุคคลทุกฝ่าย อย่าคิดฟังหรือยอมรับแต่ลูกเล่นของนักดนตรีที่มีชื่อเสียงเพียงอย่างเดียว แม้แต่เสียงดนตรีของเด็กบางครั้งก็ทำให้เราเกิดความคิดที่จะนำมาประดิษฐ์เป็นทำนองที่แปลกออกไปได้”

สุรพล สุวรรณ (2551: 57-58) กล่าวว่า การประพันธ์ (Composition) และการบรรเลงดนตรีไทยมีเอกลักษณ์พิเศษอย่างหนึ่ง คือ การประพันธ์และการบรรเลงนั้นจะผิดแผกไปจากแบบอย่างของตะวันตก คือ การประพันธ์นั้นมีหลักเกณฑ์โดยที่นักแต่งมักจะคิดเนื้อเพลงก่อนหรือที่เรียกกันทั่วไปว่าเนื้อเพลง (Basic melody) เมื่อคิดเนื้อเพลงได้แล้วผู้แต่งก็จะพยายามตกแต่งเนื้อเพลงให้ไพเราะและเหมาะสมกับเครื่องดนตรีแต่ละชนิด

บุษกร สำโรงทอง (2548: 172-191) กล่าวว่า การประพันธ์ทุกแบบเกิดจากความตั้งใจ เมื่อวิเคราะห์กว้างๆนักประพันธ์เพลงอาจเป็นคณาจารย์ ผู้เชี่ยวชาญ หรือกลุ่มคนซึ่งผลงานของเขาจะต้องเป็นที่ยอมรับของสังคมส่วนใหญ่ด้วย กลวิธีในการประพันธ์เพลงมีอย่างน้อยดังนี้ การนำเพลงเก่ามาทำใหม่ การนำเพลงเก่าและเพลงใหม่มาผสมผสานกัน การแต่งเพลงสด การร่วมกันปรับเพลง เพลงที่ได้มาจากประสบการณ์ที่กระทบอารมณ์ การสืบตำแหน่งเพลงและสำนวนที่เป็นเอกลักษณ์ของผู้ประพันธ์ การแต่งเนื้อร้องก็สำคัญเท่ากับการแต่งโครงสร้าง ทำนองการประพันธ์เพลง รวมทั้งการเรียนรู้เพลงที่อยู่ในอำนาจของการยอมรับหรือปฏิเสธ จึงเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้อย่างกว้างๆ ที่มีผลต่อความมั่นคงหรือการเปลี่ยนแปลงทางดนตรี

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2542: 28) กล่าวว่าลีลาของผู้ประพันธ์เพลงนั้น รู้จักกันในหมู่นักดนตรีไทยว่า “ทางครู” หรือลีลาการประพันธ์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครูผู้ประพันธ์เพลงคนใดคนหนึ่ง ฉะนั้น “ทางครู” ในดนตรีไทย สามารถเปรียบเทียบได้กับ “สำนวนประพันธ์” ใน

ส่วนของงานสร้างสรรค์ด้านวรรณกรรม ปรัชญาการณที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึง ภูมิปัญญาในเชิงดนตรีของคนไทยในอดีตได้เป็นอย่างดี นอกเหนือจากรูปพรรณสัณฐานของ เครื่องดนตรี การประสมวง กลวิธีการบรรเลงและอื่นๆแล้ว ทางของเพลงหรือทางครุฑนับเป็นภูมิ ปัญญาที่เด่นชัดอีกประการหนึ่ง

บุญช่วย โสวัตร (2539: 15) กล่าวว่า ระบบการบรรเลงดนตรีไทยนั้น สามารถ ปรับตัวเองให้สอดคล้องกับกาลเทศะได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ทั้งนี้ด้วยวิชาการดุริยางค์ไทยได้กำหนด แบบแผนเชิงการบรรเลงไว้ในรูปของการปรับวง บรรเลงด้วยองค์ประกอบของวิชาการที่เกี่ยวข้อง มิได้กำหนดไว้ตายตัวว่า เพลงหนึ่งๆจะต้องใช้เพียงสำนวนใดสำนวนหนึ่ง หรือวิธีใดวิธีหนึ่งเป็น การเฉพาะ โดยทั่วไปมักจะกำหนดเพียงกรอบหรือขอบเขตไว้เป็นเพียงหลักการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้ ใช้กลไกทางวิชาการเข้าประกอบกับแนวคิดที่ได้สร้างสรรค์ไว้เพื่อการบรรเลงตามกาลเทศะที่ สมควรและเหมาะสม ภายใต้ปัจจัยของลำนำ ทำนอง และจังหวะ ที่ศิลปินพึงใช้เป็นหลักในการ ปรับ เพื่อสร้างสุนทรียรสให้เกิดขึ้น ปรากฏเป็นสุนทรียรสของแต่ละรูปแต่ละกรณี

ไชแสง ศุขะวัฒน์ (2529: 15) กล่าวว่า การที่คีตกวีคนใดก็ตาม แต่งบทเพลง ขึ้นมานั้น เขาย่อมจะต้องเกิด แรงบันดาลใจอย่างหนึ่งอย่างใดขึ้นมาก่อน แรงบันดาลใจนี้อาจจะ เกิดขึ้นจากสิ่งที่เป็นธรรมชาติก็ได้ อารมณ์ก็ได้ หรือสภาพแวดล้อมรอบตัวเขาก็ได้ทั้งนั้น กล่าว อย่างง่ายก็คือ คีตกวีเมื่อเขาเกิดมี idea ขึ้นมาแล้ว เขาก็พร้อมที่จะใช้ idea นั้นเป็นชนวนอัน แรกที่จุดไฟทิพย์ของการสร้างสรรค์ของเขาให้โชติช่วงขึ้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2545: 88-89) กล่าวถึง “ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี จิตวิญญาณ และสังคม” ว่า การศึกษาและพัฒนาดนตรีไทยก็ควรรวมถึงศิลปะพื้นบ้านของแต่ละ ท้องถิ่นด้วย จำเป็นจะต้องศึกษาค้นคว้าให้มั่งคั่งความรู้อย่างถ่องแท้ เพื่อให้ความรู้เป็นพลัง สำหรับการพัฒนาทักษะทางดนตรี และเพื่อให้ความรู้เป็นหลักการที่คมชัดสำหรับการอนุรักษ์ การสืบสาน และการพัฒนาดนตรี

ดนตรีนอกจากจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ในพิธีการต่างๆเพื่อก่อให้เกิดการรวมตัว ก่อให้เกิดวัฒนธรรมและชุมชนที่เข้มแข็งแล้ว ดนตรียังมีคุณค่าต่อการพักผ่อน จินตนาการ จิต วิญญาณ มิติและการรับรู้พิเศษของคนเรามากด้วย เป็นพลังก่อให้เกิดความพิถีพิถันบุคคล ส่งผลไปสู่การสร้างสรรค์ และสันติสุขในสังคม ศิลปะและดนตรีบางลักษณะยังกระตุ้นจริยธรรม และความดีงามในสังคม ก่อให้เกิดความดีงามขึ้นในสังคม

สงัด ภูเขาทอง (2 539: 15) กล่าวถึง “สุนทรียศาสตร์ทางด้านดนตรี ” ว่า ดนตรีเป็นสิ่งที่มีความรู้สึกลงในทางดีงาม จึงเกี่ยวเนื่องกับปรัชญา

ทางสุนทรียศาสตร์ ซึ่งพิจารณาถึงความสวย ความงาม ความดี และความไพเราะ อันเป็นคุณค่าของดนตรีด้วยความสวยงาม ความงาม มีไม่ว่าจะสัมผัสได้เฉพาะทางตรงเท่านั้น แม้ในดนตรีที่เราสัมผัสในทางหูอย่างเดียวก็มีความสวยงามอยู่ด้วยเช่นกัน ท่วงทำนอง เสียง ลีลา และความไพเราะนั่นเองเป็นความสวยงามของดนตรียังมีลักษณะดังกล่าวนี้คือ ประณีต ละเมียดละไม และสูงส่งเพียงใด ความสวยงามของดนตรีก็ยิ่งมีมากขึ้นเพียงนั้น ส่วนความดีของดนตรีนั้นมองเห็นได้ไม่ยาก ผู้ที่ชอบฟังดนตรีหรือนักดนตรีย่อมสามารถมองเห็นความดีของดนตรีได้ทุกคน

ปรีชา อุปโยคิน (2550: 10-11) กล่าวว่า ดนตรีเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มนุษย์ประดิษฐ์และสร้างขึ้นมา ยังประโยชน์แก่มนุษย์มานานนับพันปี แสดงให้เห็นว่าชีวิตมนุษย์เกี่ยวข้องกับดนตรีอย่างแยกออกจากกันไม่ได้ บางคนรักและชอบดนตรีมากด้วยเหตุผล แต่บางคนกลับไม่ชอบ ไม่เห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิต เช่นเดียวกับบางคนที่ไม่สามารถเข้าถึงงานศิลปะอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นงานปั้น จิตรกรรม ภาพเขียน ที่มองไม่เห็นความงามและคุณค่าใดๆ โดยความเป็นจริงแล้วดนตรีและงานศิลปะทุกแขนง ไม่ใช่เรื่องยากเกินกว่าจะทำความเข้าใจ แต่ทุกคนสามารถชื่นชมต่องานศิลปะได้โดยไม่จำเป็นต้องเป็นผู้รอบรู้ในทฤษฎีแต่อย่างใด แต่การที่เรารู้หรือคุ้นเคยมาก่อนก็จะช่วยให้เข้าใจในเรื่องเหล่านั้นได้ดีขึ้น

สงัด ภูเขาทอง (2534: 46) กล่าวว่า ประเทศไทยเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมทางด้านดนตรี นาฏศิลป์ และการละเล่นพื้นบ้าน รวมถึงดนตรีพื้นบ้านเป็นของตนเองมาตั้งแต่โบราณ ซึ่งถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งประจำชาติที่ควรค่าแก่การหวงแหน อนุรักษ์ สืบทอด และพัฒนา มีการละเล่นร้องรำทำเพลงกันอย่างหลากหลายตามท้องถิ่นต่างๆ โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่มใหญ่ ตามลักษณะภูมิประเทศของแต่ละภาค คือ ภาคเหนือ ภาคอีสาน ภาคกลาง ภาคใต้ ดนตรีพื้นบ้านทำให้ทราบสิ่งต่างๆที่แฝงอยู่ในชาวบ้านได้มากมาย จึงเท่ากับว่าเป็นกระจกแก้วใสที่ส่องให้เห็นภาพสังคมในอดีตได้อย่างชัดเจน จากสภาพภูมิอากาศที่แตกต่างกันเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดลักษณะทางวัฒนธรรม ดังนั้นวัฒนธรรมที่ต่างกันทำให้เกิดลักษณะเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ดนตรีเป็นความงามที่เกิดจากเสียงซึ่งร้อยเรียงเป็นท่วงทำนอง โดยผู้ประพันธ์ได้คิดผูกเรื่องขึ้นมาจากจินตนาการ แรงบันดาลใจ หรือจากการสื่อความหมายตามนัยประวัติศาสตร์ และถ่ายทอดออกมาเป็นบทเพลง ซึ่งลีลาการประพันธ์เพลงก็จะมี ความแตกต่างกันไปตามปัจเจกบุคคล ดนตรีจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้นภายใต้กฎเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อก่อให้เกิดสุนทรียรสต่อผู้ฟัง

2.1.2 แนวคิดด้านภูมิปัญญาไทย

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 23 (2542: 16) กล่าวว่า “ภูมิปัญญา (Wisdom)” หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ความเชื่อ และศักยภาพในการแก้ปัญหาของมนุษย์ ที่สืบทอดกันมาไม่ขาดสายและเชื่อมโยงกันทั้งระบบทุกสาขา เป็นทักษะเทคนิคการตัดสินใจ ผลิตรายงานของบุคคลซึ่งเกิดจากการระดมองค์ความรู้ทุกด้านผ่านกระบวนการสืบทอด พัฒนาปรับปรุง เลือกรวมมาแล้วเป็นอย่างดี สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตคนไทยได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 19 (2542: 250-251) กล่าวถึงภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ว่า ยังมีอยู่ในหมู่บ้านชนบทแม้ว่าบางส่วนจะหายไป เลิกไปหรือถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นอย่างอื่น หลายแห่งมีวิธีการใช้ความรู้เหล่านี้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งมีวิธีการต่างกัน ได้แก่การอนุรักษ์ คือ การรักษาความรู้ที่ดั้งเดิม

การฟื้นฟู คือ การรื้อฟื้นความรู้ดั้งเดิมต่างๆ ที่สูญหายไป เลิกไป หรือเปลี่ยนไปให้กลับมาเพื่อยังประโยชน์ให้ผู้คนสมัยนี้

การประยุกต์ คือ การปรับความรู้เก่ากับความรู้ใหม่ ให้เหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนไป

การสร้างใหม่ คือ การคิดค้นสิ่งใหม่ที่สัมพันธ์กับความรู้เดิม

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2546: 10-15) กล่าวว่า ภูมิปัญญาไทยเป็นผลของประสบการณ์สั่งสมของมนุษย์ที่ เรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกันและระหว่างกลุ่มชนหลายชาติพันธุ์ รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยการตีความอย่างลึกซึ้งให้เข้าใจถึงมูลเหตุแห่งการสร้างสรรค์อย่างชาญฉลาด แสดงถึงภูมิปัญญาของคนไทยในยุคสมัยหนึ่ง ที่สามารถคิดค้นสิ่งที่เป็นระเบียบแบบแผนและมีรูปแบบที่ยอมรับกันภายในสังคม เพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมนั้นๆ ทั้งยังมีคุณค่างดงามในรูปแบบของงานศิลปะ ผลงานจากภูมิปัญญาของคนไทยโบราณจะปรากฏคุณค่าเด่นชัดและน่าทึ่ง เมื่อบริการได้ประจักษ์ชัดถึงความสัมพันธ์สอดคล้องระหว่างศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กับสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมแต่ละยุคสมัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541: 9 - 11) กล่าวถึง “ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย” ไว้ดังนี้

1. ช่วยสร้างชาติเป็นปึกแผ่นมั่นคง

พระมหากษัตริย์ไทยทรงใช้ภูมิปัญญาในการสร้างชาติ สร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศมาโดยตลอด ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ผู้ใดประสบความสำเร็จอันสามารถตีระฆังแจ้งความเดือดร้อนขอรับพระราชทานขอความช่วยเหลือ ทำให้ประชาชนมีความจงรักภักดีต่อพระองค์ต่อประเทศชาติ ร่วมกันสร้างชาติบ้านเมืองจนเจริญรุ่งเรืองได้เป็นปึกแผ่น

2. สร้างความภาคภูมิใจ และศักดิ์ศรีเกียรติภูมิแก่คนไทย

คนไทยในอดีตมีความสามารถปรากฏในประวัติศาสตร์จำนวนมาก เป็นที่ยอมรับของนานาชาติ

3. สามารถปรับประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทำให้คนไทยเป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประณีประนอม รักสงบ ใจเย็น มีความอดทนให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด ดำรงวิถีชีวิตอย่างเรียบง่าย สิ่งเหล่านี้เป็นการใช้ภูมิปัญญาในการประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาเข้ากับชีวิตประจำวันนั่นเอง

4. สร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคมและธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ภูมิปัญญาไทยมีความเด่นชัดในการยอมรับนับถือ และให้ความสำคัญแก่ คน สังคม และธรรมชาติอย่างยิ่ง มีเครื่องชี้ที่แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนมากมาย เช่น ประเพณีไทย 12 เดือน ตลอดปี ล้วนเคารพคุณค่าของธรรมชาติ

5. ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุคสมัย แม้ว่ากาลเวลาจะเปลี่ยนไปอย่างไร ความรู้สมัยใหม่จะหลั่งไหลเข้ามามาก แต่ภูมิปัญญาไทยก็สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับยุคสมัย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทยเป็นผลมาจากการสั่งสมประสบการณ์สิ่งที่มีคุณค่าของมนุษย์จากรุ่นสู่รุ่น แสดงให้เห็นถึงภูมิความรู้ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ที่ได้สืบสานกันมา จนกลายเป็นมรดกทางสังคมอันเป็นสมบัติของชาติ ผลงานซึ่งมนุษย์แต่ละกลุ่มชนได้คิดประดิษฐ์ขึ้นมาใช้สอยจนกลายเป็นศิลปะที่สวยงามสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ สืบถึงชนบประเพณีนั้นๆ ตัวอย่างเช่นภูมิปัญญาหัตถกรรมการทำผ้าไหมไทย ซึ่งเป็นงานที่ประณีละเอียดอ่อน แฝงด้วยความเชื่อ วิถีชีวิต ของแต่ละกลุ่มชนได้เป็นอย่างดี สิ่งเหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่า ความสำคัญของภูมิปัญญาไทย

2.1.3 แนวคิดด้านมานุษยวิทยา

งามพิศ สัตย์สงวน (2547 : 6-7) กล่าวว่ามานุษยวิทยามีเป้าหมายสำคัญหลายอย่าง เป้าหมายอย่างหนึ่งคือการทำทำความเข้าใจกับความเหมือนและความแตกต่างกันในพฤติกรรมของมนุษยชาติทั่วโลก ศึกษาพฤติกรรมของคนทุกด้านหรือทุกแง่มุม เป้าหมายอีกอย่างหนึ่งคือการค้นหาธรรมชาติของมนุษย์ (Human Nature) ศึกษาเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างในพฤติกรรมด้านต่างๆ ของมนุษยชาติ จึงมีลักษณะเป็นวิทยาศาสตร์เปรียบเทียบ (Comparative Science) นักมานุษยวิทยาเหมือนกับนักวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ จะสังเกตประชากรที่ตัวศึกษาในสภาพธรรมชาติ (Nature Setting) คือ ในสถานที่ที่คนอยู่อาศัยและใช้ชีวิตประจำวัน จากนั้นจะเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ แนวทางธรรมชาติหรือการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในสถานที่ที่มนุษย์อยู่อาศัย รวมทั้งการรวบรวมข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับพฤติกรรมคนในชุมชนที่เลือกศึกษาดังกล่าวมาแล้ว เรียกว่าชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) ชาติพันธุ์วรรณาจึงเป็นผลมาจากการจดบันทึกงานสนาม (Field notes) อย่างระมัดระวังและอย่างละเอียดเกี่ยวกับพฤติกรรมด้านต่างๆ ของมนุษย์ในชุมชนที่นักมานุษยวิทยาเลือกศึกษา

บุญยงค์ เกศเทศ (2536 :62-63) กลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic group) คือกลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพชนร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษา ตลอดจนมีความรู้สึกในความเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน หนึ่งกลุ่มชนบางกลุ่มยังไม่อาจจะยึดกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้ตลอดไป กล่าวคือเมื่ออยู่ในสิ่งแวดล้อมหนึ่งก็อาจมีสำนึกอย่างหนึ่งและเมื่อสิ่งแวดล้อมเปลี่ยนไปก็มีสำนึกอีกอย่างหนึ่ง ฉะนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ก็คือ กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพชนกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกะเหรี่ยง คนจีน คนลาว คนส่วย คนเขมร และคนไทย

กล่าวได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชนที่สืบทอดมาจากบรรพชนทางสายเลือดและวัฒนธรรมเดียวกัน ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมอยู่ด้วยพร้อมๆ กันไป เป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างเอกลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์

อมรา พงศาพิชญ์ (2537 : 155) กล่าวว่า คำว่ากลุ่มชาติพันธุ์บางครั้งคนไทยใช้คำว่าเชื้อชาติ ในภาษาพูดทั่วไปคือ กลุ่มคนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนบธรรมเนียมประเพณีเดียวกันและภาษาเดียวกัน ตลอดจนมีความรู้สึกในเผ่าพันธุ์เดียวกัน ปัจจัยสำคัญในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความสำนึกของคนในกลุ่มนั้นว่ามีชาติพันธุ์ใด ปัจจัย

ทางด้านภาษาอย่างเดียวไม่สามารถกำหนดชาติพันธุ์ได้ ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญกว่า

ปีนแก้ว เหลืองอร่ามศรี (2546 : 2-3) กล่าวว่า ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบเป็นกระบวนการสร้างพรหมแดนของอัตลักษณ์ร่วม (Collective identity) ประเภทหนึ่ง ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นเองตามลำพัง หากแต่พัฒนาขึ้นมาภายใต้ระบบความสัมพันธ์อันซับซ้อนระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม บ่อยครั้งที่ความสัมพันธ์ดังกล่าวดำเนินไปแบบทวิลักษณ์ ที่ถูกจัดให้ปฏิสัมพันธ์กันแบบคู่ตรงข้าม โดยที่ฝ่ายหนึ่งครอบงำอีกฝ่ายหนึ่ง ในระบบความสัมพันธ์แบบทวิลักษณ์ การขีดเส้นพรหมแดนของอัตลักษณ์ร่วม ไม่เพียงแต่เป็นการรวมเอาพวกที่เหมือนกันเข้าด้วยกันเท่านั้น หากยังเป็นการพยายามเปลี่ยนอัตลักษณ์ชายขอบที่แตกต่างให้เหมือนกับสังคมศูนย์กลาง ตลอดจนเบียดขับอัตลักษณ์ที่แตกต่างและ दौरान ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงออกไป ในแง่นี้ชาติพันธุ์และความเป็นชายขอบจึงไม่ใช่กระบวนการทางสังคม หรือความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ หากเป็นกระบวนการที่ถูกสร้างขึ้นบนความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ที่กลุ่มชน ซึ่งมีอำนาจเหนือกว่ากำหนดสร้าง ตีความ และใช้สิ่งที่เรียกว่าอัตลักษณ์ร่วมในฐานะที่เป็นอัตลักษณ์สากล และจัดกลุ่มสิ่งที่ไม่เหมือนให้เป็นอัตลักษณ์ชายขอบ

อมรา พงศาพิชญ์ (2545 : 18-19) กล่าวว่า การแพร่กระจายของวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ทำให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีทั้งลักษณะที่เข้ากันได้และลักษณะที่ขัดแย้งกัน การสังสรรค์ทางวัฒนธรรมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Acculturation) นี้ใช้เมื่อมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมวัฒนธรรมระหว่าง 2 กลุ่มคนที่มีสังคมวัฒนธรรมต่างกัน และมีการรับวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน เราพบว่ากลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังน้อยจะถูกผสมกลมกลืนเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่วัฒนธรรมมีพลังมากกว่า ในขณะที่เดียวกันอาจมีการแลกเปลี่ยนกันได้ สุดท้ายถ้าวัฒนธรรมทั้งสองถูกผสมรวมกันเป็นชุดเดียวกัน ถือว่าเป็นการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม (Assimilation) ที่เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน สำหรับการบูรณาการทางวัฒนธรรมคือ การยอมรับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของแต่ละวัฒนธรรมด้วย ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมคือ การมีวัฒนธรรมที่หลากหลายร่วมกันและไม่ได้มีการพยายามครอบงำซึ่งกันและกัน ในสังคมปัจจุบันเมื่อเกิดรัฐประเทศและพบว่ามียุทธศาสตร์หลายกลุ่มชาติพันธุ์ตั้งถิ่นฐานอยู่ภายในอาณาเขตของรัฐประเทศ ถ้าปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมสมัยใหม่มีลักษณะยอมรับซึ่งกันและกันย่อมหมายความว่าเกิดบูรณาการทางวัฒนธรรม บางครั้งใช้คำว่า พหุวัฒนธรรม (Cultural Pluralism)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า มานุษยวิทยาเป็นการศึกษาที่มีความเกี่ยวข้องในเรื่องความเหมือนและความต่างกันของมนุษย์แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ ในแง่พฤติกรรมด้านต่างๆ สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง กลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มชนที่มีจุดกำเนิดของบรรพชนเดียวกัน มีพฤติกรรมชนบประเพณีภาษาพูด ตลอดจนความรู้สึกในความเป็นชนกลุ่มเดียวกัน ฉะนั้นมนุษย์แต่ละกลุ่มชนย่อมแสดงออกถึงพฤติกรรมและลักษณะวัฒนธรรมเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ในขณะที่โลกมีการติดต่อสื่อสารกันสะดวกมากขึ้น จึงเกิดการแพร่กระจายและการถ่ายโยง กลายเป็นการผสมกลมกลืน เกิดการยอมรับซึ่งกันและกัน พัฒนาสู่การบูรณาการทางวัฒนธรรม

2.1.4 ทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทย

หลักการให้ชื่อเพลง

มนตรี ตราโมท (2540: 54 - 56) กล่าวถึง “หลักการให้ชื่อเพลง” ดังนี้

1. ให้ชื่อตามสำเนียง เมื่อสำเนียงเป็นอย่างไร เช่นสำเนียงจีน แยก มอญ หรือเขมร ก็ให้ชื่อไปตามนั้น
2. ให้ชื่อตามทำนอง ทำนองดำเนินไปอย่างไร ก็ให้ชื่อไปอย่างนั้น เช่น เพลงลมพัดชายเขา มีทำนองเย็นเรื่อยๆ หรือเพลงมอญร้องไห้ มีสำเนียงเป็นมอญ และมีทำนองร้องโหยหวนโศกเศร้า
3. ให้ชื่อตามเหตุ อะไรเป็นเหตุให้เกิดเพลงนั้นขึ้น ก็เอาเหตุนั้นมาให้ชื่อเพลง เช่น เพลงทรงพระสุบิน นัยว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระสุบินได้เพลงนี้มา
4. ให้ชื่อตามผล เพลงนั้นบรรเลงเพื่อประสงค์ให้บังเกิดผลอย่างไร ก็ให้ชื่อเช่นนั้น เช่น เพลงมหาฤกษ์ เพลงมหาชัย
5. ให้ชื่อตามสิ่งซึ่งเป็นที่ระลึก อะไรเป็นสิ่งที่จะทำให้เป็นที่ระลึกถึง ซึ่งเป็นความต้องการของผู้แต่ง เช่น ชื่อผู้แต่ง สถานที่ที่แต่ง ผู้แต่งอุทิศเพลงนั้นให้แก่ใคร หรือสถานที่ใด ศาสนา และประวัติศาสตร์ เช่น เพลงเขมรราชบุรี เพลงพระเจ้าลอยถาด
6. ให้ชื่อตามกิริยาที่จะประกอบ เพลงนั้นสำหรับทำประกอบกับกิริยาอาการอย่างไร ก็ให้ชื่ออย่างนั้น เช่น เพลงเหาะ เพลงลงตรง
7. ให้ชื่อตามนามตัวที่ประกอบกับเพลงนั้น เพลงนั้นแต่งขึ้นสำหรับบรรเลงประจำกับผู้ใดก็ให้ชื่อเช่นนั้น เช่น เพลงดำเนินพราหมณ์ เพลงพระรามเดินดง
8. ให้ชื่อเพื่อเป็นชุด เมื่อมีเพลงใดเพลงหนึ่งอยู่แล้วก็แต่งขึ้นอีก และให้ชื่อให้เข้าเป็นชุดกันกับเพลงเก่านั้น เช่น เพลงสังข์เล็ก เพลงสังข์ใหญ่ เพลงการเวกตัวผู้ เพลงการเวกตัวเมีย

9. ให้ชื่อเลียนตามชื่อเพลงของชาติอื่น เมื่อเห็นเพลงของชาติอื่นมีชื่ออย่างไร ต้องการจะเลียนหรือล้ออย่างไรก็ตาม ก็แต่งเพลงขึ้นบ้าง และให้ชื่อเช่นเดียวกัน เช่น เพลงพระทอง เพลงนางนาค ซึ่งเลียนชื่อเพลงของเขมร

หลักการประพันธ์เพลงไทย

มนตรี ตราโมท (2538: 39-43) กล่าวถึง “หลักการประพันธ์เพลงไทย” ว่า การแต่งเพลงไทยตามแบบแผนที่มีมาแต่โบราณสำหรับผู้ที่รู้ไว้ขั้นต้นมีอยู่ว่า จะแต่งทวิอัตราขึ้นหรือลดอัตราลง แต่ว่าการแต่นั้นเขามักจะหัดแต่งทวิอัตราขึ้น เช่น ทำเพลงขึ้นเดียวเป็นสองชั้นหรือทำเพลงสองชั้นเป็นสามชั้น วิธีแต่งเพลงสองชั้นก็โดยการเพิ่มความยาวขึ้นอีกเท่าตัว เหมือนการขยายส่วนรูปภาพ และเมื่อขยายแล้วต้องตกแต่งแทรกแซงให้เหมาะสมด้วย การแต่งจะต้องทำให้สิ่งที่มืออยู่แล้วนั้นดีขึ้น จึงเรียกว่าแต่ง

สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงเบื้องต้นในการแต่งเพลงไทย มีดังนี้

1. ต้องรู้ว่าเพลงที่ต้องการจะแต่นั้นมีจังหวะหน้าทับ
2. เสียงสุดท้ายที่ตกปลายจังหวะนั้นเป็นเสียงอะไรบ้าง
3. ทำนองเพลงนั้นๆดำเนินอย่างไร มีสำเนียงอย่างไร

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533: 223-225) กล่าวว่า การประพันธ์เพลงไทยคือ การแต่งทำนองเพลงเป็นทำนองร้องกับทำนองบรรเลง ซึ่งถ้าเปรียบกับการประพันธ์บทร้อยกรองประเภทบทกลอน ก็ต้องมีการกำหนดโครงสร้าง รูปแบบ แผนผัง เช่นเดียวกับการแต่งคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองอื่นๆ

หลักเกณฑ์การประพันธ์เพลงไทย ใช้ลูกฆ้องเป็นหลักในการแต่งทำนองเพลง ใช้จังหวะหน้าทับเป็นเครื่องกำหนดความยาวของเพลง ใช้อัตราจังหวะเป็นเครื่องกำหนดความซ้ำเร็วของเพลง รวมทั้งใช้บันไดเสียงเป็นเครื่องกำหนดและควบคุมความกลมกลื่นของการบรรเลงทำนองเพลง เมื่อแต่งทำนองหลักโดยใช้ลูกฆ้องแล้ว จึงแปรทำนองไปใช้บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีชนิดอื่นๆซึ่งมีลักษณะเฉพาะตัวในการบรรเลง และแปรทำนองลูกฆ้องเป็นทำนองขับร้อง โดยเลือกใช้บทขับร้องซึ่งเป็นบทร้อยกรองประเภทกลอน

ลักษณะการประพันธ์ทำนองบรรเลงเครื่องดนตรี ประกอบด้วย

1. การประพันธ์โดยอาศัยทำนองเดิมของเก่า การนำทำนองเดิมที่มีอยู่แล้วมาแต่งเพิ่มเติมให้ครบเป็นเพลงเถา และมีการเปลี่ยนทำนองเที่ยวกลับ “ทางเปลี่ยน”
2. การประพันธ์ทำนองเพลงใหม่ การแต่งทำนองโดยไม่อาศัยทำนองเดิม ใช้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้ประพันธ์ คิดทำนองลูกตก แนวเพลง ตามความพอใจของผู้ประพันธ์

ลักษณะการประพันธ์ทำนองร้อง เมื่อมีทำนองหลักของเพลงแล้ว ผู้ประพันธ์
ทำนองร้องจะแปรทำนองออกเป็นทางร้อง โดยใช้เทคนิควิธีการร้องที่เหมาะสมกับบทร้องที่
คัดเลือกมา ส่วนใหญ่จะคล้ายกับทำนองบรรเลง แต่ก็มีบางเพลงที่ทำนองร้องแตกต่างจาก
ทำนองบรรเลง

บุษกร สำโรงทอง (2546: 1) กล่าวว่า วิธีการประพันธ์เพลงสามารถแบ่งได้เป็น

3 วิธีคือ

1. การประพันธ์โดยใช้เพลงที่มีอยู่เดิมนำมาขยายอัตราขึ้น ตัวอย่างเช่น

ก (เนื้อทำนองเดิม)

- 1 - 2	- 3 - 4
---------	---------

ก1 (ทำนองที่ขยายแล้ว)

--- 1	--- 2	--- 3	--- 4
-------	-------	-------	-------

จะเห็นได้ว่าทำนองนี้ยาวเป็น 2 เท่าของทำนองแรก

ก2 (ทำนองที่ตกแต่งเพิ่มเติม)

- 2 3 1	3 2 3 2	2 1 2 3	1 2 3 4
---------	---------	---------	---------

ทำนองใน ก2 ได้ถูกเพิ่มเสียงต่างๆ เข้า ตกแต่งทำนอง ก1

การประพันธ์ในการลักษณะขยายออกนี้ ผู้ประพันธ์สามารถสร้างทำนองใหม่
ตามที่ตนได้คิดขึ้นแต่ทั้งนี้ ต้องคงไว้ซึ่งเสียงหลักในทำนองเดิม 1, 2, 3, 4 ให้มากที่สุดแต่บางครั้ง
อนุโลมให้ไม่ต้องใช้ทุกเสียง ถ้าฟังแล้วยังมีเค้าเสียงหลักเดิมอยู่บ้าง

2. การแต่งโดยตัดทอนทำนองหลักให้เหลือเพียงความยาวครึ่งหนึ่ง ตัวอย่างเช่น
กรณีนี้จะเป็นในทางตรงกันข้ามกัน กับการแต่งเพลงในแบบแรก

ข (เนื้อทำนองเดิม)

1 2 3 1	3 2 3 2	2 1 2 3	1 2 3 4
---------	---------	---------	---------

ข1 (ทำนองที่ตัดทอนแล้ว)

- 1 - 2	1 3 - 4
---------	---------

ตารางที่ 2 ตารางแสดงลักษณะการประพันธ์เพลงแบบขยายและตัดทอน

3. การแต่งโดยคิดประดิษฐ์ทำนองขึ้นใหม่

การประพันธ์ในลักษณะนี้ให้ความเป็นอิสระในการสร้างสรรค์เพลง แก่ผู้ประพันธ์มากกว่า 2 วิธีดังกล่าวข้างต้น เพราะผู้ประพันธ์ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงเสียงสำคัญที่จะต้องรักษาไว้นั้น แต่ทั้งนี้การประพันธ์แบบใดก็ตาม ย่อมต้องอยู่ภายใต้กรอบของลักษณะปฏิบัติตามแบบแผนการประพันธ์เพลงไทย เพื่อความคงเป็นเอกลักษณ์ไทยให้คงอยู่ในผลงานนั้นๆ

สอดคล้องกับสิริชัยชาญ พักจำรูญ (2546: 194-203) กล่าวว่า การแต่งเพลงไทยมีอยู่ 4 วิธี ได้แก่

1. ยืดหรือขยายจากเพลงเดิม วิธีนี้ผู้แต่งจะใช้ทำนองเพลงของเดิม ซึ่งมักจะเป็นเพลงอัตราสองชั้นเป็นหลัก แล้วนำมาแต่งทำนองขยายขึ้นเท่าหนึ่งกลายเป็นสามชั้น
2. ตัดทอนจากเพลงเดิม วิธีนี้ใช้หลักเดียวกับวิธีที่หนึ่ง แต่เปลี่ยนจากการขยายเป็นตัดทอนลงมา จากเพลงอัตราสองชั้นเป็นเพลงอัตราชั้นเดียว
3. แต่งทำนองขึ้นใหม่โดยอาศัยเพลงเดิม นำทำนองเพลงสร้อยเพลง 2 ชั้น มาเป็นแนวทางในการแต่งทำนองขึ้นใหม่ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าทางเปลี่ยน หรือการดัดแปลงทำนองเพลงให้เปลี่ยนไป อาจทำเป็นสำเนียงภาษาต่างก็ได้
4. แต่งโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้แต่ง วิธีนี้ผู้แต่งจะเริ่มต้นจากการค้นคว้าหาข้อมูลในการสร้างรูปแบบจังหวะและแนวทำนองเพลงที่จะแต่ง สามารถทำได้หลายวิธีดังนี้

- 4.1 คิดจากจังหวะและลีลาท่าเดินท่าวิ่งของสัตว์บางชนิด
- 4.2 คิดจากสภาพสิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ในแต่ละยุคแต่ละสมัย
- 4.3 คิดจากเหตุการณ์สำคัญต่างๆรวมทั้งรัชสมัย พระราชพิธี

ณรงค์ชัย ปิฎกัรชิต (2552: 47) ศึกษาเรื่อง “องค์ความรู้ศิลปินแห่งชาติ นายพินิจ ฉายสุวรรณ ” พบว่า เป็นวิธีที่เกิดขึ้นโดยอิสระ ซึ่งผู้แต่งมิได้นำทำนองเพลงหนึ่งเพลงใดของโบราณมาแต่งขยายหรือตัดทอนลง เป็นการแต่งด้วยสติปัญญาความคิด การสร้าง

จินตนาการ ให้เป็นไปตามความปรารถนา ความพอใจของผู้แต่ง การแต่งเพลงวิธีนี้มีใช้เป็นที่กำหนดกันขึ้นมาใหม่ แต่เป็นวิธีการที่มีมานานแล้ว เกิดขึ้นจากการได้พบเห็น ได้ยินได้ฟัง ผสมผสานให้เกิดสติปัญญาความคิดอ่าน อีกประการหนึ่งเกิดจากสิ่งธรรมชาติที่ช่วยให้การแต่งบรรลุผล ตลอดจนอารมณ์ต่างๆที่เกิดจากตัวผู้แต่งเอง การแต่งเพลงด้วยวิธีอิสระนี้หากแต่งขึ้นมาเรื่อยๆโดยไม่มีพื้นฐานสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาเป็นแนวในการแต่งย่อมไม่ถูกต้องนัก การเริ่มต้นแต่งเพลงผู้แต่งต้องมีจุดกำหนด อาจเป็นเสียงธรรมชาติหรือเสียงที่เกิดจากวัตถุก็ได้ จัดว่าเป็นจุดของการเริ่มต้นซึ่งมีความสำคัญมากสำหรับการแต่งเพลง

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2542: 28) กล่าวว่า ลีลาของผู้ประพันธ์เพลงนั้น รู้จักกันในหมู่นักดนตรีว่า “ทางครู” หรือลีลาการประพันธ์เพลงที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวของครูผู้ประพันธ์เพลงคนใดคนหนึ่ง ฉะนั้น “ทางครู” ในดนตรีไทยสามารถเปรียบเทียบได้กับ “สำนวนประพันธ์” ในส่วนของงานสร้างสรรค์ด้านวรรณกรรมนั่นเอง ปรากฏการณ์ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาในเชิงดนตรีของคนไทยในอดีต นอกเหนือจากรูปพรรณสัณฐานของเครื่องดนตรี การประสมวง เทคนิคการบรรเลงและอื่นๆแล้ว ทางของเพลงหรือทางครูนับเป็นภูมิปัญญาที่เด่นชัดอีกประการหนึ่ง

บุญช่วย โสวัตร (2538 : 1) กล่าวว่า การประพันธ์ทำนองดนตรีประกอบด้วยรูปแบบของการประพันธ์เนื้อทำนองหลักและรูปแบบการประพันธ์ทำนองตกแต่ง (การแปรทำนอง) ในวัฒนธรรมดนตรีไทยถือว่าการประพันธ์ทำนองหลักเป็นหัวใจของดนตรีไทย เพราะเนื้อทำนองหลักจะทำหน้าที่เป็นแกนนำไปสู่การเกิดงานประพันธ์ลักษณะอื่น ๆ ตามมาทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นงานประพันธ์ทำนองตกแต่ง (การแปรทำนอง) การระประพันธ์ทำนองร้อง หรือการประพันธ์บทร้อง เป็นหลักที่ต้องคำนึงถึงเสมอในการผสมวงและการบรรเลงอื่น ๆ

วีระชาติ เปรमानนท์ (2537 : 4-14) กล่าวถึง “วิธีการประพันธ์ดนตรีร่วมสมัย” ไว้ว่าในระยะ 20 ปีที่ผ่านมา พัฒนาการของดนตรีในประเทศไทยเปลี่ยนแปลงและก้าวหน้าไปจากเดิม โดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรีประเภทที่เรียกว่า “ดนตรีร่วมสมัยไทย” ซึ่งได้รับความนิยมและยอมรับให้เป็นสัญลักษณ์ของดนตรีประจำชาติประเภทหนึ่ง หมายถึงดนตรีที่ใช้ทำนอง ลีลา สำเนียง สีสัน และความรู้สึกแบบไทยในแบบใดแบบหนึ่งหรือแบบผสมผสาน ไม่จำกัดประเภทของเครื่องดนตรีที่ใช้ คีตลักษณ์ ทฤษฎี หลักการ และวิธีการประพันธ์

ดนตรีประเภทนี้สามารถจำแนกตามลักษณะวิธีของการประพันธ์ได้ 4 ประเภท

1. การนำทำนองไทยมาเรียบเรียงเสียงประสานและแนวบรรเลงใหม่ โดยใช้หลักการและเครื่องดนตรีสากลส่วนใหญ่มักจะไม่มีมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขทำนองและจังหวะ โดยเฉพาะอัตราสั้นยาวของบทเพลงที่กำหนดไว้โดยจังหวะหน้าทับ

2. การนำทำนองเพลงไทยมาเรียบเรียงและประสานเสียงด้วยหลักการของดนตรีตะวันตกโดยหลักการของดนตรีไทยและดนตรีตะวันตกโดยทั่วไป จากการวิจัยพบว่าโครงสร้างของทำนองเพลงส่วนใหญ่จะประกอบด้วยโน้ตสำคัญที่เป็นหลัก ประมาณ 8 เสียง เรียกว่าบันไดเสียงแบบเพนทาโทนิค (Pentatonic Scale)

3. การนำหลักการและสำเนียงพื้นฐานของเพลงไทยมาเป็นโครงสร้างหลักในการประพันธ์ลักษณะนี้จำแนกออกเป็น 2 วิธีการคือ

3.1 การนำทำนองเฉพาะบางวรรคตอนสั้น ๆ มาเป็นหลัก ซึ่งในวิธีนี้ทำนองที่นำมาจะถูกนำมาเรียบเรียงตกแต่ง ดัดแปลงให้เป็นบทประพันธ์ใหม่ แต่ยังให้สำเนียงแบบไทยมีสีสันและความรู้สึกในการฟังหลายแง่มุม

3.2 การนำลีลาสำเนียงของเพลงไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นเมืองมาประพันธ์ขึ้นใหม่ทั้งหมด ใช้หลักวิชาในการเรียบเรียงเสียงระดับสูง ทำให้เกิดบทประพันธ์ที่เป็นการสร้างสรรคัก้าวหน้าวิชาการอีกระดับหนึ่ง

4. การนำหลักการและวิธีการต่าง ๆ มาผสมผสาน เพลงลักษณะนี้สามารถจำแนกได้เป็น 2 แบบคือ

4.1 แบบผสมผสานพื้นฐาน ใช้ทฤษฎีและหลักการตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้นมีความแตกต่างกันบ้างในบทประพันธ์บางบทที่ใช้วิธีการเรียบเรียงและประสานเสียงโดยมีหลักทฤษฎีสากลสมัยใหม่ (modern music) เข้ามาผสมผสาน

4.2 แบบผสมผสานซับซ้อน ในลักษณะนี้นอกจากจะใช้หลักการผสมผสานที่สลับซับซ้อนแล้วยังใช้หลักการทฤษฎีที่ก้าวล้ำไปสู่ดนตรีแห่งอนาคต (Avant – Grade Music)

บุษกร สำโรงทอง (2539 : 16 – 20) กล่าวถึง “หลักการดำเนินทำนอง” สามารถแบ่งได้เป็นหลัก 7 ประการ ดังนี้

1. ต้องรักษาเสียงตกในทำนองหลักไว้

การประดิษฐ์ทำนองสำหรับเครื่องดนตรีต่างๆ เป็นที่ทราบกันว่า จะยึดเอาทำนองหลักเป็นหลักในการคิด ด้วยในทำนองหลักนั้นมีเสียงของทำนองอันเป็นโครงสร้างสำคัญที่สุด ซึ่งผู้บรรเลงแต่ละเครื่องมือต้องบรรเลงร่วมกันตามกรอบของท่วงทำนองที่เรียกว่า เสียงตกหรือลูกตก

2. ต้องดำเนินทำนองให้กลมกลืนกับทำนองหลัก

ในการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีต่างๆ กัน สิ่งสำคัญที่สุดประการหนึ่งก็คือ ต้องสร้างความกลมกลืนให้เกิดทั้งระหว่างทำนองที่ตกแต่งแล้วกับทำนองหลัก และระหว่างทำนองที่ตกแต่งแล้วของเครื่องดนตรีชิ้นหนึ่งกับของเครื่องดนตรีชิ้นอื่นในวง ทิศทางของเสียงในประโยคของทำนองหลักก็เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บรรเลงทำนองสังเกต เพื่อจะได้เลือกสรรทำนองตกแต่งให้มีทิศทางของเสียงไปในทางเดียวกัน หากทิศทางของเสียงในประโยคทำนองหลักมีลักษณะเรียงเสียงขึ้นจากต่ำไปสูง ทำนองที่บรรเลงก็ต้องดำเนินไปในทิศทางจากต่ำไปสูง จึงจะกลมกลืนกันมากที่สุด

3. ต้องดำเนินทำนองให้มีสัมผัส

ทำนองของเพลงไทยนั้นเปรียบได้กับบทร้อยกรองของภาษาไทย ซึ่งบทร้อยกรองที่ดีย่อมต้องมีความสละสลวยในการเรียบเรียงถ้อยคำ และต้องมีสัมผัสนอกสัมผัสในสร้างความไพเราะให้เกิดขึ้นในบทกวี การสร้างความน่าฟังให้กับท่วงทำนองเพลงนั้น จำเป็นที่จะต้องใช้ความพิถีพิถันในการเลือกสรรท่วงทำนองให้มีความสัมผัสพ้องกัน จึงจะสามารถสื่อความหมายของบทร้อยกรองในทำนองเพลงได้อย่างสมบูรณ์

4. ต้องดำเนินทำนองให้เหมาะสมกับเพลง

ลักษณะของเพลงไทยนั้นมีหลายประเภท เช่น เพลงทางพื้น เพลงทางกรอ เพลงฉิ่ง เพลงหน้าพาทย์ ดังนั้นการดำเนินทำนองสำหรับเครื่องดนตรี จึงต้องคำนึงถึงลักษณะของเพลงต่างๆ และต้องมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ เพราะเพลงแต่ละประเภทนั้นมีลักษณะทำนองที่แตกต่างกันไป ผู้ฝึกปฏิบัติจึงมีความจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีดำเนินทำนองให้สอดคล้องกับบทเพลงต่างๆ

5. หลีกเลียงการดำเนินทำนองซ้ำๆ กัน

ข้อสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีนั้นคือ การดำเนินทำนองซ้ำๆ กัน ทั้งนี้ไม่ว่าทำนองหลักจะตีซ้ำไปซ้ำมาในประโยคใดประโยคหนึ่งหลายครั้ง การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีชิ้นอื่นๆ ต้องพยายามคิดหาหนทางในการบรรเลงให้หลีกเลียงการซ้ำไปซ้ำมาเช่นทำนองหลัก

6. ต้องมีท่วงทีในการดำเนินทำนอง

ท่วงทีในที่นี้หมายถึง ท่วงทีของทำนองเพลง เช่น ท่วงทีของทำนองเพลงในการขึ้นต้นและลงท้าย การดำเนินทำนองในช่วงดังกล่าว ต้องมีการเรียบเรียงให้เหมาะสม ต้องมี

ท่วงทีที่น่าฟัง มีใช้บรรเลงเป็นทำนองเก็บตามทำนองของเครื่องดนตรีนั้นๆ เท่านั้น แต่ต้องมีลีลาการบรรเลงโดยปรุงแต่งท่วงทำนองเก็บนั้นให้เหมาะสม

7. เลือกดำเนินทำนองให้เหมาะแก่กำลังของตน

เนื่องจากทำนองหลัก 1 ประโยค สามารถดำเนินเป็นทำนองของเครื่องดนตรีอื่นๆ ได้หลากหลายทางต่อเครื่องดนตรี 1 ชิ้น ซึ่งทำนองต่างๆ นั้นย่อมมีความสละสลวยแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสามารถทางภูมิปัญญาของผู้บรรเลง แต่การนำไปใช้จริงนั้นจะมีบางท่วงทำนองที่ผู้บรรเลงสามารถบรรเลงได้อย่างถนัดที่สุด และใช้กำลังไม่มากเกินไป ดังนั้นการพิจารณาเลือกทำนองที่จะนำมาใช้บรรเลงให้เหมาะแก่ความถนัดและกำลังตนนั้นเป็นสิ่งสำคัญ

สุราชดิษฐ์ ศรีสัตย์ชยะ (2545 : 39) กล่าวถึงความหมายของ “สำนวน” ไว้ว่า ถ้อยคำที่เรียบเรียง โวหาร บางทีก็ใช้ว่าสำนวนโวหาร ลักษณะนามใช้เรียกข้อความรายหนึ่ง เป็นการหยิบยืมคำศัพท์มาใช้กับวิชาการดนตรีไทย เปรียบเทียบได้กับสำนวนกลอน สำนวนของบทเพลงไทย

เพลงดำเนินกลอนหรือเพลงดำเนินทำนองหมายถึง เพลงที่มีสำนวนที่เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดำเนินทำนอง สามารถดำเนินทำนองด้วยลีลาและรูปแบบกลอนตามเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรีนั้นๆ แต่ยังคงรักษาเสียงลูกตกท้ายสำนวนทั้งสำนวนถามและสำนวนตอบ ทิศทางการดำเนินของทำนองหลักให้ดำเนินไปในทางเดียวกัน รวมถึงการรักษาสำนวนบังคับทางซึ่งอาจปรากฏในบางสำนวนของเพลงนั้นๆ เป็นสำคัญ

บุญธรรม ตราโมท (2481: 30) กล่าวถึงความหมายของ “สำเนียง” ไว้ว่า การลำดับเสียงสูงต่ำของทำนองที่ทำความรู้สึกของผู้ฟังให้ทราบได้ว่าเป็นเพลงจำพวกใด ชนิดใดและภาษาใด “สำเนียงบอกภาษา” เป็นคำที่พูดกันอยู่ทั่วไป หมายถึงสิ่งที่เราได้รับความรู้สึกจากเสียงของคน ซึ่งทำให้ทราบได้ว่าผู้พูดนั้นเป็นภาษาอะไร หรือชาวเมืองไหน สำเนียงที่เราได้รับจากเสียงดนตรี ก็บอกจำพวก ชนิด และภาษา ได้เช่นเดียวกัน

สำราญ เกิดผล (สัมภาษณ์ , 18 มกราคม 2554) กล่าวถึง “หลักการประพันธ์เพลงไทย” ไว้ว่า ในการประพันธ์เพลงสามารถประพันธ์ได้ 2 ลักษณะดังนี้

1. การประพันธ์แบบอิสระ เป็นการประพันธ์ที่ไม่ต้องอาศัยโครงสร้างอะไร แต่อาศัยการโยกย้ายทำนองเพลงให้สัมพันธ์กัน โดยอยู่ในกรอบของจังหวะ เนื่องจากดนตรีไทยจำเป็นต้องยึดกรอบจังหวะมากที่สุด

2. การประพันธ์เพลงแบบอยู่ในกรอบ เป็นการประพันธ์เพลงที่ต้องอาศัยโครงสร้าง ยึดรูปแบบภายในกรอบของจังหวะเป็นหลัก การเคลื่อนย้ายทำนองเพลงต้องมีลูกตก

การประพันธ์เพลงที่ดีต้องยึดลูกตกเป็นหลัก การประพันธ์ในลักษณะนี้ยากกว่าการประพันธ์ในลักษณะแรก

สิ่งสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งในการประพันธ์เพลงก็คือเรื่องของ “สำเนียง” ต้องแม่นสำเนียง และในเพลงหนึ่งๆควรดำเนินทำนองหลายทาง

ปกรณ รอดช้างเผื่อน (สัมภาษณ์ , 8 กรกฎาคม 2554) กล่าวถึง “หลักการประพันธ์เพลงไทย” ไว้ว่า ปรมจารย์ทางด้านดนตรีไทย อาจารย์มนตรี ตราโมท ได้สอนมาเมื่อครั้งที่เรียนอยู่ที่กรมศิลปากร ซึ่งลูกศิษย์อาจารย์ทุกคนได้ทราบถึงหลักการอันเดียวกันหมดก็คือ ดนตรีไทยมีลักษณะการประพันธ์ดังนี้

1. การขยาย
2. การตัดลง
3. การทำทางเปลี่ยน หมายถึงการบรรเลง 2 เที้ยว โดยทั่วไปเกี่ยวข้องกับต่างกันแต่ต้องอยู่ในหลักการเดียวกัน คือ เสียงตก ความสั้นยาว เป็นต้น
4. การทำเพลงระบำ
5. การแต่งแบบส่วงวาบ ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Intui อ.พิชิต ชัยเสรี เป็นคนคิดศัพท์เป็นการประพันธ์เพลงที่มีเค้าโครงมาก่อน ซึ่งอาจารย์มนตรี ตราโมท เรียกการแต่งแบบนี้ว่าเป็นแบบ Automotic ซึ่งเป็นการแต่งขึ้นมาโดยอัตโนมัติ อันเกิดขึ้นจากจินตนาการ หรือการมองเห็นแล้วว่าเป็นทำนองออกมา โดยไม่ต้องอาศัยเค้าโครงอะไรมาเลย หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ การแต่งเพลงแบบอิสระ ”

แต่ไม่ว่าจะเป็นการแต่งเพลงแบบใดก็ตามต้องคำนึงถึงแบบแผน และในการประพันธ์เพลงไทยต้องมีหลักเกณฑ์ที่อธิบายได้

สิ่งที่ผู้ประพันธ์เพลงควรคำนึงถึงในการประพันธ์เพลง มีดังนี้

1. ดนตรีไทยจะต้องกลับต้นโดยไม่กระด้างหู ต้องไปลงเสียงที่กลับแล้วกลมกลืน
2. เสียงที่ตก ต้องกลมกลืนกับเสียงที่ขึ้น โดยมากเป็นคู่ 4 (คู่เสนาะ) หรือคู่ 5 (คู่กิ่งเสนาะ) ซึ่งเป็นสิ่งที่นักประพันธ์เพลงต้องคิด
3. การประพันธ์เพลงความไพเราะเป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน ต้องแต่งให้เนียน อย่าให้กระดากหู หรือกระด้างหู
4. สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบทเพลงได้

จิระพล น้อยนิตย์ (สัมภาษณ์ , 18 กรกฎาคม 2554) กล่าวถึง “การประพันธ์เพลงไทย” ไว้ว่า ในการประพันธ์เพลงไทยเราควรคำนึงถึง

1. เรื่องของจังหวะ การจัดระเบียบหรือการเคลื่อนที่ของตัวโน้ตในอัตราส่วนสั้น-ยาว นอกจากนี้จังหวะหน้าทับถือเป็นสิ่งสำคัญในการประพันธ์เพลง โดยจะต้องมีความสั้น-ยาว สอดคล้องกับจังหวะหน้าทับ
2. เรื่องความสัมพันธ์ของเสียง การประพันธ์เพลงนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับการประพันธ์บทกลอน แตกต่างกันตรงที่กลอนจะสัมผัสสัมพันธ์ด้วยอักษร แต่เพลงสัมผัสด้วยเสียง
องค์ประกอบดนตรีไทย
เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2542 : 2-15) กล่าวถึง “องค์ประกอบของดนตรีไทย” ว่าเกิดจากความพากเพียรของมนุษย์ในการสร้างเสียงให้อยู่ในระเบียบของจังหวะ ทำนอง สีสั้นของเสียงและคีตลักษณ์ ประกอบด้วย
 1. เสียง (Tone) เสียงเกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศที่เป็นไปอย่างสม่ำเสมอ แต่สำหรับเสียงที่อีกทีกหรือเสียงรบกวน (Noise) เกิดจากการสั่นสะเทือนของอากาศที่ไม่สม่ำเสมอ ลักษณะความแตกต่างของเสียงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติสำคัญ 4 ประการ คือ ระดับเสียง (Pitch) ความสั้นยาวของเสียง (Duration) ความเข้มของเสียง (Intensity) และคุณภาพของเสียง (Quality)
 2. พื้นฐานจังหวะ (Element of Time) จังหวะในดนตรีไทย สามารถแยกพิจารณาได้ 2 ประเภท คือ จังหวะภายในและจังหวะภายนอก
 3. ทำนอง (Melody) เป็นการจัดระเบียบของเสียงที่เกี่ยวข้องกับความสูง-ต่ำ ความสั้น-ยาว และความดัง-เบา ทำนองของดนตรีไทยสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ทำนองหลัก และทำนองตกแต่ง
 4. พื้นผิวของเสียง (Texture) ลักษณะหรือรูปแบบของเสียงทั้งที่ประสานสัมพันธ์และไม่ประสานสัมพันธ์ อาจเป็นการนำเสียงมาบรรเลงซ้อนกันหรือพร้อมกัน ซึ่งอาจพบทั้งแนวตั้งและแนวนอน ตามกระบวนการประพันธ์เพลง
 5. สีสั้นของเสียง (Tone Color) คุณลักษณะของเสียงที่เกิดจากแหล่งเสียงที่แตกต่างกัน ความหลากหลายสีสั้นของเสียงประกอบด้วย วิธีการบรรเลง วัสดุที่ใช้ทำเครื่องดนตรี รูปทรง ขนาด
 6. คีตลักษณ์ (Forms) หรือรูปแบบของเพลง สามารถพิจารณาได้จากรูปแบบของเพลง ส่วนที่เป็นกรอบภายนอก และลีลาของเพลง มีความเกี่ยวข้องกับวิธีการที่ผู้ประพันธ์เพลงใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

สังกัด ภูเขาทอง (2539: 27) กล่าวว่า ดนตรีของคนทุกชาติย่อมมีองค์ประกอบทางดนตรีเหมือนกัน อาจต่างกันบ้างในรายละเอียดที่เกี่ยวกับการปรุงแต่งทางดนตรีเพื่อให้เหมาะสมตามสภาพทางวัฒนธรรมของตน องค์ประกอบดนตรีไทยประกอบด้วยหลักใหญ่ 5 ประการ ดังนี้

1. จังหวะ (Beat)
2. ทำนองเพลง (Melody)
3. พื้นผิว (Texture)
4. คุณภาพทางดนตรี (Tone colour)
5. คีตลักษณ์ (Form)

บุษกร สำโรงทอง (2553: 4-7) กล่าวว่า เสียงดนตรีมีองค์ประกอบที่สำคัญสองส่วน ได้แก่ ทำนอง และจังหวะ

1. ทำนอง คือกลุ่มของเสียงที่แสดงถึงอัตลักษณ์ของดนตรี และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เสียงดนตรีมีความสมบูรณ์ ประกอบด้วย

1.1 ระดับเสียง (Pitch) ความถี่ของรอบในการสั่นสะเทือนของวัตถุนั้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความแตกต่างของเสียงไปในทาง สูง หรือ ต่ำ หากรอบในการสั่นสะเทือนมากก็จะมีเสียงสูง หากรอบในการสั่นสะเทือนน้อยก็มีเสียงต่ำ มนุษย์มีการรับรู้ด้านความสูงต่ำของเสียง

1.2 ธรรมชาติของเสียง (Tone color) ลักษณะเฉพาะของเสียงที่เกิดขึ้นจากการสั่นสะเทือนของวัตถุที่ต่างชนิดกันโดยการ ตี สี ตี เป่า การตีหรือการเขย่าวัตถุต่างๆ ความหนาแน่นของมวลสารวัตถุต่างชนิดกัน ทำให้เสียงที่เกิดขึ้นแตกต่างกัน ซึ่งมนุษย์สามารถบอกถึงเสียงที่มาจากแหล่งกำเนิดเสียงต่างกัน ได้จากประสบการณ์ฟังดนตรี

1.3 ความเข้มของเสียง (Tone intensity) ความหนัก-เบาของเสียงขึ้นอยู่กับความแรงความค่อยในการสร้างเสียงดนตรี ความเข้มของเสียงนี้มีความสัมพันธ์กับอารมณ์ความรู้สึกได้

2. จังหวะ คือความสั้นยาวของเสียงที่ทำให้เกิดท่วงทำนองที่สามารถสะท้อนความรู้สึกที่มีความหลากหลาย จังหวะอาจหมายถึงถึงจังหวะของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีที่มนุษย์นำเข้ามาประดับประดาให้เป็นเครื่องช่วยเน้นย้ำจังหวะที่ถูกสร้างขึ้นแต่เดิมมีความน่าสนใจ ทำให้เสียงดนตรีนั้นสามารถแสดงอารมณ์ความรู้สึกได้มากขึ้น การรับรู้ด้านจังหวะแบ่งเป็น 3 ลักษณะตรงข้ามกัน ได้แก่

2.1 จังหวะที่ปกติสม่ำเสมอ (Regular) ให้อารมณ์เรียบง่ายสบาย ซึ่งตรงกันข้ามกับจังหวะที่ไม่ปกติหรือไม่สม่ำเสมอ (Irregular) ให้อารมณ์ที่ติดขัด สะดุด คับข้อง

2.2 จังหวะหนัก (Strong) ให้อารมณ์ที่หนักแน่น มั่นคง สง่างาม กับจังหวะเบา (Weak) ให้ความรู้สึกที่อ่อนไหว โอนอ่อน ไม่มั่นคง

2.3 จังหวะยาว (Long) ให้ความรู้สึกที่แน่นยำ กับจังหวะสั้น (Short) ให้ความรู้สึกที่ร่าเริง สดใส

ศันสนีย์ จะสุวรรณ (2535: 149-154) กล่าวถึง การแบ่งองค์ประกอบของดนตรีไทยไว้ว่า สามารถแบ่งเป็นองค์ประกอบใหญ่ๆ ได้ 4 ประการ

1. ทำนอง (Melody) เป็นเรื่องของเสียงที่มีองค์ประกอบย่อยในเรื่องของเสียงที่ทำให้เกิดทำนองขึ้นคือ ระดับเสียงสูงต่ำ ความดังเบาของเสียง และคุณภาพเสียง

2. จังหวะ (Rhythm) ในดนตรีไทยแบ่งเป็น จังหวะฉิ่ง และจังหวะหน้าทับ

3. การประสานเสียง (Harmony) ในดนตรีไทยมีการประสานเสียงในแนวตั้ง และการประสานเสียงในแนวนอน

4. คีตลักษณ์ (Form) รูปแบบของดนตรีไทย แบ่งเป็นแบบแผน และแบบท่วงทำนอง

จเร สำอาง (2550: 47-48) กล่าวถึงองค์ประกอบ ของดนตรีที่ส่งผลต่ออารมณ์ และความรู้สึก เพื่อสร้างสรรค์รูปแบบและเทคนิคการประพันธ์เพลงไทย ดังนี้

องค์ประกอบ	ร่าเริง	เศร้า	ตื่นเต้น
ความถี่	สูง	ต่ำ	หลากหลาย
ทำนอง	หนัก	เบา	หนัก
ความเร็ว	เร็ว	ช้า	กลาง
ความดัง	ดัง	เบา	หลากหลาย
จังหวะ	ไม่สม่ำเสมอ	สม่ำเสมอ	ไม่สม่ำเสมอ

ตารางที่ 3 ตารางแสดงองค์ประกอบทางดนตรีที่ส่งผลต่ออารมณ์และความรู้สึก

สงบศึก ธรรมวิหาร (2545: 56-57) กล่าวถึง “จังหวะของเพลง” หมายถึง การแบ่งส่วนย่อยของทำนองเพลง ซึ่งดำเนินไปโดยเวลาอันสม่ำเสมอ ทุกกระยะของส่วนที่แบ่งนี้คือ จังหวะ จังหวะที่ใช้ในเพลงไทยมี 3 อย่าง

1. จังหวะสามัญ จังหวะทั่วไปที่จะต้องยึดถือเป็นหลักสำคัญของการขับร้องและบรรเลง จังหวะสามัญจะแบ่งย่อยเป็นขั้นๆ ซึ่งบอกถึงอัตราความเร็วของเพลง
2. จังหวะฉิ่ง เป็นการแบ่งจังหวะด้วยเสียงฉิ่ง เพื่อให้รู้จังหวะเบาและจังหวะหนัก โดยฉิ่งจะตีสลับกัน คือ “ฉิ่ง” เป็นจังหวะเบา และ “ฉับ” เป็นจังหวะหนัก
3. จังหวะหน้าทับ การถือหน้าทับเป็นเกณฑ์นับจังหวะหน้าทับ คือ ทำนองหรือวิธีตีของเครื่องหนัง จำพวกที่เลียนเสียงจากทับซึ่งใช้เป็นเครื่องกำกับจังหวะเป็นระยะๆ ทับเป็นเหมือนผู้กำกับอันสำคัญ เป็นหัวหน้าของบทเพลงอย่างหนึ่ง วิธีตีหรือเพลงของทับนี้จึงเรียกว่า “หน้าทับ”

สังัด ภูเขาทอง (2539 : 28) กล่าวว่า จังหวะต่าง ๆ ของเพลงย่อมมีส่วนประกอบที่ทำให้จังหวะนั้นสมบูรณ์และเกิดอารมณ์ต่อการฟัง ซึ่งจำแนกได้เป็น 4 อย่าง ดังนี้

1. Beat คือ การเคาะหรือการกระทำอันใด ที่ทำให้เกิดเป็นเสียงที่นักดนตรีได้ยิน อาจใช้ ไม้ ฉิ่ง ฉาบ เกราะ โกร่ง หรือมือก็ได้
2. Time คือการกำหนดเวลาที่เท่ากันต่อการเคาะที่นักดนตรีทั้งหลายจะต้องรู้จักควบคุมเวลาที่เป็นจังหวะให้คงที่สม่ำเสมอ
3. Tempo คือการกำหนดความช้า – เร็วของเพลง ขึ้นอยู่กับข้อตกลงของผู้บรรเลงว่าในเพลงหนึ่ง ๆ นั้นจะกำหนดช้าเร็วอย่างไร
4. Rhythm หรือลีลา คือเสียงยาว สั้น หนัก เบา ซึ่งประกอบอยู่ในส่วนของประโยคของเพลงและสลับสับสนกันไปตามวิถีทางแห่งการดำเนินของเพลงควบกับจังหวะดำเนินไปเป็นระยะ ๆ ตามแบบฉบับของการประพันธ์เพลง

มนตรี ตราโมท (2540: 14) กล่าวถึง “ระดับเสียงของดนตรีไทย” ว่า ปัจจุบันการผสมวงของไทยมีอยู่ 3 ประเภทหลัก ได้แก่ ปี่พาทย์ เครื่องสาย มโหรี การเทียบเสียงของเครื่องดนตรีไทยที่จะผสมเป็นวงเดียวกัน จะยึดเสียงของเครื่องดนตรีที่มีเสียงตายตัว จึงต้องสร้างให้เสียงเข้ากัน แล้วยึดเสียงปี่ในเป็นหลักเทียบเสียงเครื่องดนตรีอื่นๆ ในวงเครื่องสายขลุ่ยเพียงออกับขลุ่ยหลีบเป็นเครื่องดนตรีที่เลื่อนลดเสียงไม่ได้ จึงต้องสร้างให้เสียงเข้ากัน แล้วยึดเสียงขลุ่ยเพียงออเป็นหลัก ในวงมโหรีใช้ขลุ่ยเทียบเสียงเหมือนกับวงเครื่องสาย

มนตรี ตราโมท (2540: 38) กล่าวถึง “การบรรเลงเพลงไทย” ว่า นิยมบรรเลงอยู่สองอย่างดังนี้

1. การบรรเลงหมู่ หมายถึง การบรรเลงเพลงไปพร้อมกันเต็มวงไม่ว่าจะเป็นปี่พาทย์ เครื่องสาย มโหรี ความมุ่งหมายสำคัญของการบรรเลงอยู่ที่ความพร้อมเพรียงของทุกคน

2. การบรรเลงเดี่ยว หมายถึง การบรรเลงอย่างหนึ่งที่ใช้เครื่องดนตรีจำพวก
ดำเนินทำนอง เช่น ระนาด ซอวง ซอ จะเข้ บรรเลงเพลงอย่างเดี่ยวอาจจะมีเครื่องประกอบ
จังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กลอง บรรเลงไปด้วยก็ได้ มีจุดประสงค์อยู่สามประการคือ เพื่ออวดทาง
เพื่ออวดความแม่นยำ และเพื่ออวดฝีมือ

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (254 6: 43-45) กล่าวถึง “มาตราเสียงของดนตรีไทย ” ว่า
คล้ายคลึงกับของดนตรีสากลที่เรียกว่า Diatonic scale คือ มี 7 เสียงเท่ากัน แต่ว่าระดับการวาง
เสียงติดกันมากของไทยเรานั้นวาง 7 เสียงเท่ากันหมดไม่มีครึ่งเสียงคั่นอยู่ในตอนใดเลย ติดกับ
มาตราเสียงดนตรีสากล ซึ่งใน 7 เสียงนั้นจะมีเสียงเต็มอยู่ 5 เสียง และมีครึ่งเสียงอยู่ 2 เสียง เมื่อ
มาตราของไทยเรามี 7 เสียงแต่จัดเรียงไว้เท่ากันทุกเสียง ไม่มีครึ่งเสียงแทรกอยู่ในตอนใดเลย
ฉะนั้น Interval จึงเท่ากันไปทุกเสียง

บุญธรรม ตราโมท (2545 : 68-70) กล่าวว่า “ทาง” มีความหมาย 3 ประการ
คือ วิธีดำเนินทำนองเพลง วิธีดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีเฉพาะอย่าง และระดับของเขต
บันไดเสียง

ในเรื่องระดับของเขตบันไดเสียง (Key) มีรายละเอียดดังนี้

1. ทางเพียงออล่าง (หรือทางในลด) เรียกชื่อตามลูกฆ้องใหญ่ลูกที่ 10
(นับจากลูกทวนหรือลูกเสียงต่ำที่สุด) ลูกเพียงออนี้ โดยมากก็มักเป็นเสียงที่ปกครอง
(Governing Sound) แทบทุกเพลง ทางนี้มักใช้ประกอบกับละครดึกดำบรรพ์
2. ทางใน เรียกตามชื่อปีที่ใช้ประกอบในเสียงนี้ ทางนี้มักใช้ประกอบ
ละครและโขน
3. ทางกลาง เรียกตามชื่อปีที่ใช้ประกอบในเสียงนี้ ทางนี้มักใช้ประกอบ
กับโขนและหนังใหญ่
4. ทางเพียงออบน เรียกตามชื่อขลุ่ยเพียงออที่ใช้ประกอบในเสียงนี้
หรือเรียกว่า ทางนอกต่ำ ตามชื่อปีที่ใช้ประกอบในเสียงนี้ ทางนี้เป็นทางมโหรีและเครื่องสาย
5. ทางกรวด หรือ ทางนอก เรียกตามชื่อปีที่ใช้ประกอบเสียงนี้ โดย
เป่าได้นี้เดียวกับปีในเป่าทางใน ทางนี้มักใช้ประกอบกับเสภา
6. ทางกลางแหบ เพราะปีกลางต้องเป่าทางแหบ เช่นเดียวกับปีในเป่า
ทางนอก (ทางกรวด) ทางนี้มีได้มีที่ใช้ประจำประกอบกับอะไร
7. ทางขวา เรียกตามชื่อปีที่ใช้ประกอบเสียงนี้ ทางนี้ใช้ประกอบกับการ
บรรเลงที่ผสมปีขวา

ประสิทธิ์ ถาวร (2530: 49) กล่าวว่า “กลอนที่ใช้ในดนตรีไทย” หมายถึง กลุ่มของเสียงที่มีความไพเราะและรับส่งสัมผัสกันในท่วงทำนองดนตรีไทย ในเรื่องของศัพท์สังคีตคำว่ากลอนนั้นเป็นลักษณะการหยิบยืมคำศัพท์จากวิชาภาษาไทยมาใช้กับดนตรีไทย ซึ่งเป็นนามธรรมให้เห็นภาพพจน์ชัดเจนขึ้น เปรียบเทียบกับกลุ่มเสียง 2 กลุ่ม เป็นทำนองที่มีกระสวนของทำนองสัมผัสกันอย่างไพเราะในเชิงของศิลปะ

ลักษณะบทเพลงไทย

ปัญญา รุ่งเรือง (2546: 4-9) กล่าวถึง “ลักษณะของบทเพลงไทย” ไว้ว่า ครูหลวงประดิษฐไพเราะ (ศร ศิลปบรรเลง) ได้คิดการบรรเลงดนตรีด้วยเทคนิคใหม่เป็นคนแรกที่ใช้วิธีตีแบบ สะบัด รัว ขยี้ ตีกรอ และตีด้วยวิธีพลิกแพลงต่างๆ

ทางกรอ คือ การตีระนาดหรือฆ้อง โดยตีคู่แปดหรือคู่อื่นๆ เป็นเสียงยาว ตามทำนองเพลงที่ประพันธ์ไว้ ทำให้เกิดเสียงเพลงที่อ่อนหวาน ตรงข้ามกับเก็บ คือตีไปเรื่อยๆ

ทางเปลี่ยน คือ การที่บรรเลงให้เปลี่ยนออกไปจากทำนองเดิม โดยอาศัยการแปรทำนองเพื่อทำให้เพลงเกิดความไพเราะมีรสชาติเพิ่มมากขึ้น แต่เดิมมีแนวทางบรรเลงแบบเดียวหรือทางเดียว ถ้าบรรเลงรับร้อง 4 ครั้ง ก็บรรเลงเหมือนกันทั้ง 4 เที้ยว แต่ยังมีทำนองเดิมเป็นหลักอยู่ เรียกการทำเช่นนี้ว่า การแปรทำนองหรือทางเปลี่ยน และเรียกเพลงที่ทำทางใหม่นี้ว่า “ทางเปลี่ยน”

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2542 : 21-26) กล่าวว่า กรอบลีลาของเพลงเป็นสิ่งสำคัญต่อการสร้างอารมณ์ของเพลงไทย ลีลาของเพลงเรียกกันว่า “ทางของเพลง” แบ่งได้ดังนี้

1. เพลงประเภททางพื้น ได้แก่ เพลงประเภททำนองเต็ม เพลงประเภทนี้อาศัยเทคนิควิธีการเก็บเป็นหลัก ลักษณะของบทเพลงประเภทนี้เปิดโอกาสให้ผู้บรรเลงเครื่องดนตรีต่างๆ มีอิสระในการสร้าง “ทางกลอน” ได้อย่างดีเยี่ยม ดังนั้น ความไพเราะของเพลงจะมีมากขึ้นเพียงใดขึ้นอยู่กับพื้นฐานประสบการณ์ของนักดนตรีที่ต่างกัน
2. เพลงประเภททางกรอ เป็นเพลงที่ดำเนินทำนองซ้ำๆ ห่างๆ ลักษณะการบรรเลงจะพยายามรักษาทำนองหลักให้มากที่สุด จะประดิษฐ์ตกแต่งทำนองก็เฉพาะส่วนที่จำเป็นจริงๆ เท่านั้น
3. เพลงประเภทลูกล้อ-ลูกขัด เป็นลีลาของเพลงที่มีลักษณะคล้ายกับการหยอกล้อกันของเครื่องดนตรี การบรรเลงประเภทนี้ เครื่องดนตรีจะถูกกำหนดบทบาทให้เป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มนำทำนองและตามทำนอง ลีลาของเพลงประเภทนี้มักจะประกอบด้วยลีลา ทำนองต่างๆกัน

3.1 ลูกล้อ เป็นลีลาของการบรรเลงล้อเลียน ทำนองของเครื่องดนตรี ระหว่างกลุ่มที่มีเสียงสูงและเสียงต่ำโดยกลุ่มเสียงสูงจะทำหน้าที่บรรเลงนำไปก่อน เมื่อบรรเลงจบ กลุ่มที่มีเสียงต่ำจะบรรเลงล้อเลียนด้วยท่วงทำนองที่เหมือนกันทุกประการ

3.2 ลูกต่อ เป็นลีลาการบรรเลงทำนองให้ได้ใจความของทำนองที่ สมบูรณ์ในการบรรเลงกลุ่มแรกบรรเลงทำนองจบแล้ว กลุ่มหลังจะบรรเลงทำนองอีกทำนองหนึ่ง เพื่อเชื่อมต่อให้ทำนองมีความสมบูรณ์

3.3 ลูกเหลี่ยมหรือลูกล้วง เป็นลีลาของเพลงที่ท่วงทำนองจะถูกบรรเลง โดยเครื่องดนตรี 2 กลุ่ม ในลีลาของท่วงทำนองเดียวกัน แต่ช่วงเวลาที่คาบเกี่ยวหรือเหลี่ยมล้ำกัน

4. ลีลาของเพลงเดี่ยว เป็นการบรรเลงโดยอาศัยเครื่องดนตรีประเภททำทำนอง เพียงเครื่องเดียว ประกอบกับเครื่องประกอบจังหวะ เพลงที่นิยมบรรเลงเป็นเพลงเดี่ยว มี จุดมุ่งหมายในการนำเสนอทางเพลงของครู ความแม่นยำในจำกลเม็ดเด็ดพรายของนักดนตรี และแสดงถึงทักษะความสามารถในการบรรเลง

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2546: 143-144) กล่าว ถึง “การทำให้เพลงไพเราะ (Embellishments)” หมายถึง การตกแต่งประดับประดาแนวทางลูกซ้อยให้เกิดความไพเราะขึ้น ในการบรรเลงแต่ละครั้ง การบรรเลงไทยนั้น ผู้ดำเนินทางลูกซ้อยจะบรรเลงเป็นแนวมาตรฐาน นอกจากนั้นจะแปลลูกซ้อยออกเป็นทางต่างๆ โดยปฏิภาณเท่าที่เห็นว่าจะช่วยกันประดับประดา ให้เกิดความไพเราะสวยงามขึ้น ฉะนั้นความไพเราะของเพลงไทยจึงไม่ได้อยู่ที่เสียงประสานแบบ ดนตรีฝรั่ง แต่อยู่ที่การตกแต่งประดับประดาแนวลูกซ้อยเป็นสำคัญ การตกแต่งนี้อาจทำได้ตั้งแต่ ผสม Melody สำหรับเครื่องดนตรีแต่ละชนิดให้ กลมกลืนกัน จนถึงเพลงลูกล้อลูกซัด อัน เป็น ศิลปะแห่งการล้อกัน ต่อกัน ซัดกัน ฉะวกัน หลอกกัน หน่วงกัน และอื่นๆ ผู้ใดมีศิลปะตกแต่ง ประเภทเหล่านี้ได้ดีเพียงไร การบรรเลงก็จะเพิ่มรสไพเราะขึ้นเท่านั้น

การล้อ คือผู้นำบรรเลง “ลูกล้อ” ล่วงหน้าไปก่อน แล้วผู้ตามทำการ “ล้อ” ด้วย ลูกเดียวกันนั้นที่หลังแต่ทำให้ทางแตกต่างกันเล็กน้อยเพื่อความน่าดูน่าฟัง

การต่อ คือผู้นำบรรเลงลูกที่จะต่อกันไปครั้งหนึ่ง แล้วผู้ตามต่ออีกครั้งหนึ่งให้ ครบ โดยมากลูกที่จะต่อกันก็เป็นลูกที่ “ล้อ” กันมาก่อนนั่นเอง

การซัด คือการผู้นำบรรเลงทั้งจังหวะไว้ 1 ถึง 2 จังหวะ เพื่อให้ผู้ตามสอดใส่ จังหวะให้ครบด้วยการบรรเลงทำนองที่มีลักษณะเดียวกับผู้นำ เป็นคล้ายการ “ล้อ” กลายๆ แต่ สั้นกว่า เมื่อบรรเลงร่วมกันไปทั้งวงแล้วจึงฟังดูจุดคลื่นในทะเล ซึ่งพัดซ้อๆ ตามกันไปไม่ ขาดสาย

การเฉี่ยว คือผู้นำบรรเลงทั้งจังหวะไว้นิดเดียว เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ตาม “เฉี่ยว” เอาท้ายจังหวะตก เป็นการ “ตบหลัง” ได้อย่างน่าฟัง

การหลอกกล่อ หน่วงและล่าจังหวะ บางที่ผู้นำของวงอาจบรรเลงเข้าไปในแนวของผู้ตามหรือหน่วงจังหวะเอาไว้ ส่วนผู้ตามก็เช่นเดียวกันอาจทำจังหวะหลอกล่อวกเวียนไปในการทำงานของตนได้ตามใจสมัคร เท่าที่ว่าจะก่อให้เกิดความไพเราะขึ้นได้ บางทีลูกตกซึ่งจะหมดจังหวะอยู่แล้ว แต่ผู้บรรเลงไม่ยอมให้หมด กลับเอาไปร้อยติดกับลูกต้นจังหวะที่สองเสียก็มีเหล่านี้ ต้องอาศัยความชำนาญเป็นอย่างดี

ประเภทของดนตรี

ปัญญา รุ่งเรือง (2546: 7-9) กล่าวถึง “ประเภทของดนตรี” ว่า ดนตรีมีหลายประเภทเช่นเดียวกับศิลปะอื่นๆ มีทั้งที่เป็นแบบง่ายและสลับซับซ้อน ขึ้นอยู่กับการพัฒนาของดนตรีแต่ละท้องถิ่น ขณะที่ส่วนหนึ่งของโลกพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว อีกส่วนหนึ่งก็ยังคงดำรงสภาพแบบดั้งเดิมตามธรรมชาติ แม้แต่ประเทศเดียวกันวัฒนธรรมเดียวกัน ก็ยังมีความเจริญก้าวหน้าทางดนตรีไม่เท่าเทียมกัน เพราะบทบาทหน้าที่ของดนตรีและแนวคิดในการสร้างดนตรีของผู้คนในแต่ละสังคมต่างกันไปตามความรู้ความเข้าใจ รสนิยม และด้านอื่นๆ ดนตรีจึงแบ่งเป็นออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ดังนี้

1. ดนตรีพื้นเมือง (Regional music) ดนตรีของผู้คนในอาณาบริเวณใดบริเวณหนึ่งหรือวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งในวงกว้าง ไม่มีเส้นพรมแดนกำหนด และดนตรีชนิดนั้นเป็นที่เข้าใจ รู้ความหมายซึ่งกันและกันเป็นอย่างดีระหว่างผู้คนในวัฒนธรรมนั้นๆ บุคคลอื่นนอกวัฒนธรรมแม้จะสามารถซาบซึ้งกับดนตรีนั้นได้แต่ก็ในระดับจำกัด

ดนตรีพื้นเมืองของแต่ละท้องถิ่นยังมีความแตกต่างกันในรายละเอียดแล้วแต่ความนิยม การถ่ายทอด และการแสดงออกของผู้คนในท้องถิ่น

2. ดนตรีแบบฉบับ (Classical music) ประเทศไทยมีศิลปวัฒนธรรมอันสูงส่งอยู่ทั่วทุกภาค ต่างก็มีความสำคัญและคุณค่า ในฐานะที่เป็นศิลปะของไทยอย่างเท่าเทียมกัน แต่โดยเหตุที่ตั้งเมืองหลวงของประเทศอยู่ที่ภาคกลางมาช้านาน เมืองหลวงจึงเป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรมไทยในราชสำนักที่มีพื้นฐานมาจากวัฒนธรรมภาคกลางมากกว่าภาคอื่นๆ ดนตรีไทยภาคกลางจึงมีโอกาสพัฒนาก้าวหน้า มีการวางกฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผน ให้ลึกซึ้งและสลับซับซ้อนโดยนักดนตรีผู้ทรงคุณวุฒิและประสบการณ์มากกว่าภาคอื่นๆ ดนตรีไทยแบบฉบับนี้จึงกลายเป็นดนตรีประจำชาติไปในที่สุด

3. ดนตรีชนนิยม (Popular music) ปลายศตวรรษที่ 19 และต้นศตวรรษที่ 20 ค่านิยมและแนวทางดำเนินชีวิตของคนไทยเป็นแบบตะวันตกมากขึ้น พัฒนาการของดนตรีไทยใน แนวตะวันตกที่ต้องรสนิยมของคนไทยสมัยดำเนินตามแบบตะวันตกนั้นก็คือเพลงไทยสากล ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของเพลงลูกกรุงและลูกทุ่งต่อมา ดนตรีประเภทนี้ได้เข้ามามีบทบาทในสังคมไทย แทนที่ดนตรีปี่พาทย์ บทเพลงไทยที่เคยบรรเลงด้วยมโหรีปี่พาทย์เครื่องสายก็ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของดนตรีชนนิยมไปในที่สุด

บุญช่วย โสวัตร (2539: 6-7) กล่าวถึง “การแบ่งดนตรีไทย” ว่า สามารถแบ่ง ได้เป็น 2 ส่วน คือ

1. ดนตรีไทยประจำถิ่น
2. ดนตรีแบบแผนไทย

ดนตรีไทย เป็นดนตรีของชนชาติไทยที่มีการรวมกลุ่มเป็นสังคมเล็กและได้ สร้างสรรค์สังคมเป็นก๊กเป็นเหล่าอยู่เดิมและรวมตัวกันขึ้นเป็นสังคมไทย ฉะนั้นด้วยลักษณะของ พื้นสังคมเดิมนั้นเอง จึงเป็นเหตุทำให้สังคมไทยใช้ภาษาที่มีสำเนียงแตกต่างกันไปตามท้องถิ่นที่มีการก่อตัวขึ้นเป็นสังคมย่อย การสร้างแบบทางสังคมประจำถิ่นในระดับเพื่อการผ่อนคลายในเชิง การพักผ่อน จึงมักจะเป็นไปตามอารมณ์และความต้องการของบุคคลในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งส่วน ใหญ่มักจะเป็นกิจกรรมในเรื่องของการร้องรำทำเพลง และงานศิลปะที่นิยมสร้างขึ้นประจำถิ่นนั้น ลักษณะต่างๆ ไปก็ได้ดำเนินไปตามระบบกลไกทางดนตรี แต่คงดำเนินไปตามสภาพแวดล้อมอัน เป็นแรงจูงใจให้ผู้ที่มิมีภูมิปัญญาที่จะคิดอ่านงานในทางศิลปะนั้น เกิดแรงบันดาลใจที่จะคิดหา กิจกรรมในเชิงศิลปะเป็นการผ่อนคลายเป็นสำคัญ ลักษณะดังกล่าวนี้จึงเรียกว่า “ดนตรีประจำ ถิ่น” ด้วยลักษณะของสังคมไทย ที่มีโครงสร้างทางสังคมมีลำดับชั้นของประชากรจำแนกเป็น ระดับชนชั้นปกครอง และระดับสามัญชนนั้น ระบบทางสังคมของชนชั้นปกครองมักจะเป็นผู้สร้าง วัฒนธรรมนำสังคมชนชั้นสามัญชน ลักษณะดังกล่าวส่งผลให้งานที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมโดยมี ลักษณะของศิลปะเป็นรูปแบบการแสดงออกทางวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่ง นับว่ามีต้นแห่งการก่อ วิวัฒนาการมาจากสังคมของชนชั้นปกครอง หรือที่นิยมเรียกกันว่า “งานในวัง” หรือ “แบบแผน ชาววัง” ด้วยเช่นกัน งานดนตรีไทยในรูปแบบที่เรียกกันว่า “ดนตรีแบบแผนไทย” นั้น มีการก่อ วิวัฒนาการมากขึ้นตามโครงสร้างดังบริบทดังกล่าวข้างต้น ด้วยงานลักษณะที่เป็นแบบแผนของ ไทยนี้จะเป็นงานที่ก่อวิวัฒนาการขึ้นโดยมีเกณฑ์ และมาตรฐานในเชิงวิชาการเป็นตัวกำกับ หรือ อาจกล่าวได้ว่างานต่างๆ ที่ศิลปินดนตรีไทยได้สร้างสรรค์ขึ้นไว้นั้น ล้วนแต่เป็นงานที่สร้างสรรค์ขึ้น บนบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ของวิชาการดุริยางค์ไทย ในกลุ่มที่เรียกว่า “ดนตรีแบบแผน” นี้ทั้งสิ้น

ประเภทเพลงไทย

สิริชัยชาญ พักจำรูญ (2546 : 20) กล่าวถึง “การแบ่งประเภทของเพลงไทย ” ว่า เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ และวิถีของคนไทยในอดีต เช่น การแบ่งประเภทเพลงโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น เพลงประเภทนี้ใช้บรรเลงเพื่อบูชาพระรัตนตรัยและอัญเชิญเทพต่าง ๆ ให้มาในพิธี อันเป็นการแสดงถึงความเชื่อเรื่องเทพต่างๆของคนไทยในอดีตการแบ่งเพลงเป็นประเภทเพลงเรื่องสำหรับใช้ในบางกิจกรรม เช่น การเวียนเทียน การทำพิธีต่างๆ แสดงให้เห็นถึงพิธีกรรมที่กระทำอยู่ในสังคมไทย เช่น มีการทำพิธีเวียนเทียน มีพิธีสงฆ์ การแบ่งเพลงเป็นประเภทเพลงละคร เพลงหน้าพาทย์ และอื่นๆ แสดงถึงความเป็นอยู่ การละเล่น และพฤติกรรมของคนในสังคมไทย นอกจากนี้มีการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งนิยมใช้เพลงโบราณเป็นหลักในการนำมาขยายหรือตัดทอนนั้นแสดงให้เห็นถึงความนิยมยกย่องเคารพและยึดมั่นในตัวครูอย่างแน่นแฟ้น ผลการสร้างสรรค์จากความคิดและภูมิปัญญาของคนไทยในอดีตดังกล่าวช่วยให้คนปัจจุบันได้เข้าใจถึงความคิดความเชื่อและกา รดำเนินชีวิตของคนไทยในอดีต ซึ่งได้เป็นมรดกตกทอดมาจนถึงปัจจุบัน

การผสมวงดนตรี

บุญธรรม ตราโมท (2481: 17) กล่าวถึง “การผสมวงดนตรี” ว่า มีหลักสำคัญอยู่ 2 อย่าง คือ

1. เครื่องสำหรับทำลำนำ มีหน้าที่แตกต่างกันออกไป เช่น เป็นผู้นำ เป็นผู้ทำ ความโหยหวล เป็นผู้หลอกล้อ เป็นผู้แทรกแซง
2. เครื่องสำหรับบังคับจังหวะ มีไว้ให้เครื่องที่ทำลำนำดำเนินไปโดยพร้อมเพียรกัน แต่ก็ยังมีหน้าที่แตกต่างกัน คือ เดินจังหวะโดยตรงห่างๆ เดินจังหวะย่อยให้รู้จังหวะหนักเบา หลอกล้อในจังหวะ ควบคุมจังหวะใหญ่เป็นประโยควรรคตอน

ทั้งนี้มิได้บังคับว่าการผสมวงดนตรีวงหนึ่งๆจะต้องมีครบทุกหน้าที่ ขึ้นอยู่กับลักษณะของวงชนิดนั้นๆจะมีความต้องการเพียงไร นอกจากการวางหน้าที่ต่างๆแล้ว การที่จะผสมวงดนตรีจะต้องพิจารณาถึงเสียงของเครื่องดนตรีนั้นๆอีกว่า ถ้าผสมกันเข้าแล้วจะมีความไพเราะกลมกลืนกันหรือไม่ ซึ่งสำคัญมากในการผสมวง เมื่อมีเสียงสูงก็ต้องมีเสียงต่ำ เมื่อมีเสียงแหลมก็ต้องมีเสียงนุ่มนวลประกอบ เพื่อให้รับและตัดเสียงซึ่งกันและกัน

อีกประการหนึ่งเครื่องที่มีเสียงตายตัว เช่น ขลุ่ย ปี่ และระนาด ถ้าหากจะผสมวงกันจะต้องพิจารณาอีกว่า ความถี่ห่างของการเรียงเสียงเหมือนกันหรือไม่ หากการเรียงเสียงมีความถี่แตกต่างกันแล้ว ถึงเสียงจะสมควรผสมกันเพียงไร ก็จะไม่ผสมกันเลยไม่ได้เป็นอันขาด

ประโยชน์ของคนดีไทย

มนตรี ตราโมท (2540 : 90 - 92) กล่าวถึง “ประโยชน์ของคนดี ” ไว้ว่า สามารถแยกออกเป็น 2 สถาน คือประโยชน์โดยทั่วไปและประโยชน์เฉพาะผู้บรรเลง

ประโยชน์โดยทั่วไปมีดังนี้

1. เสียงดนตรีเป็นสิ่งที่กล่อมหัวใจของคนให้อ่อนโยนเยือกเย็น ดับทุกข์ได้ ชั่วขณะ ปลุกใจให้รื่นเริง กล่าวหาญ สิ่งเหล่านี้ย่อมเกิดแก่บุคคลผู้ฟังทั่ว ๆ ไป
2. เป็นเครื่องที่ทำให้โลกครึกครื้น
3. การแสดงมหรสพต่าง ๆ เป็นต้นว่าโขนละคร ดนตรีก็เป็นผู้ประกอบให้น่าดู สนุกสนานขึ้น สมอารมณ์ผู้ดูและผู้แสดง
4. ทำความสมบูรณ์ให้แก่ฤกษ์และพิธีต่าง ๆ ทั้งของประชาชนและของชาติ
5. เป็นเครื่องประกอบในการสงคราม ซึ่งเคยใช้ได้ผลมาแล้วหลายชาติ กล่าวโดยเฉพาะชาติไทยคราวพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อยังดำรงพระยศเป็น เจ้าพระยาจักรีทรงรักษาเมืองพิษณุโลก ต่อสู้กับอะแซหุ่นกี้ก็ได้ทรงใช้ดนตรีเป็นเครื่องประกอบ อุบาย
6. ทำให้โลกเห็นว่าชาติไทยมีวัฒนธรรมเป็นอันดี ชาติใดที่มีวัฒนธรรมของตน อยู่อย่างดีย่อมเป็นที่ยกย่องของชาติทั้งหลาย

ประโยชน์เฉพาะผู้บรรเลงมีดังนี้

1. ได้ชื่อว่าเป็นผู้ทำประโยชน์ทั่วไปดังกล่าวมาแล้ว
2. เป็นอาชีพในทางที่ชอบอันหนึ่ง
3. เป็นผู้รักษาและเผยแพร่วัฒนธรรมของชาติ
4. จะเป็นผู้มีอารมณ์เยือกเย็นสุขุมกว่าปกติ
5. มีเครื่องกล่อมตนเองเมื่อยากทุกข์ ปลุกตนเองเมื่อยามเหงา
6. เป็นเครื่องฝึกสมองอยู่ในตัว
7. จะเป็นผู้มีเกียรติยศชื่อเสียงปรากฏแก่โลก (ถ้าพยายามต่อไป)
8. ทำการสมาคมให้กว้างขวางได้เป็นอย่างดี ตั้งแต่ชั้นต่ำจนถึงชั้นสูงสุด

ดนตรีพื้นบ้าน

ภราดร สาขามูระ (2544: 2) กล่าวถึง “ดนตรีพื้นบ้าน” ว่า เป็นสิ่งสะท้อนถึง วัฒนธรรมนิยมจารีตประเพณี วัฒนธรรม สภาพความเป็นอยู่ ความอุดมสมบูรณ์ และความ แห้งแล้ง โดยภาพสะท้อนเหล่านี้สามารถดูได้จาก สำเนียงเพลง บทเพลง กระทั่งคำพูดคำจา

เช่น ของทางภาคเหนือก็จะซ้ำๆ เนิบๆ พุดเสียงเบา เป็นผลสะท้อนทำให้เครื่องดนตรีมีเสียงค่อนข้างเบา ฟังดูเยือกเย็นอ่อนหวาน มีผลสะท้อนสอดคล้องเช่นเดียวกับภาษาที่ใช้ทางภาคเหนือ ลักษณะของแต่ละท้องถิ่นมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มนั้นๆ โดยอาศัยสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศเป็นเกณฑ์ และไม่มีขอบเขตตายตัวและแน่นอน เครื่องดนตรีแต่ละภาคก็มีลักษณะเฉพาะของตนเอง มีสำเนียงเพลง ภาษา เอกลักษณ์ และลักษณะของเครื่องดนตรีแตกต่างกันออกไปตามลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เช่น ทางภาคเหนืออากาศหนาวเย็น และเจียบ คนทางภาคเหนือก็จะทำอะไรซ้ำๆ เครื่องดนตรีทางภาคเหนือจึงมีลักษณะงดงาม เพราะมีเวลาที่จะประดิษฐ์คิดค้นรูปร่างของเครื่องดนตรีต่างๆ มากมาย ส่วนทางภาคอีสานมีอากาศที่ร้อนและแห้งแล้ง เมื่อถึงเวลาหน้าฝนชาวอีสานต้องรีบทำมาหากินเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง จนไม่มีเวลาที่จะสนุกสนานมากนัก เครื่องดนตรีจึงไม่สวยงาม ประดิษฐ์ขึ้นอย่างง่ายๆ และใช้วัสดุอุปกรณ์ที่หาได้ในท้องถิ่น การบรรเลงก็เร็วคึกคักกระชับและสนุกสนาน แสดงถึงความเร่งรีบ

สุกิจ พลประถม (2538: 1-2) กล่าวถึง “ลักษณะเพลงพื้นบ้านของไทย ” ว่าเป็นเพลงที่ชาวบ้านร้องสืบทอดกันมาปากต่อปาก เป็นศิลปะการเล่นที่อยู่ในวิถีชีวิตของชาวบ้าน เพื่อความสนุกสนานและประกอบพิธีกรรมของชาวบ้าน เพลงพื้นบ้านของไทยทั้งเพลงขับร้องและบรรเลงมีลักษณะดังนี้

1. เพลงพื้นบ้านมีลักษณะเป็นเพลงร้องที่ผูกขึ้น โดยอาศัยฉันทลักษณ์ของกลอนตลาดและร่ายยาว หรือเรียกว่าฉันทลักษณ์ของชาวบ้าน ได้แก่ แหก่ แหก่เสภา เพลงยาว ร่ายยาว ซึ่งเพลงพื้นบ้านเหล่านี้ไม่มีดนตรีประกอบ
2. เพลงพื้นบ้านมีทำนองสั้นๆ ซ้ำๆ วกไปเวียนมา โดยเปลี่ยนเนื้อร้องไปเรื่อยๆ เข้าหลักที่ว่า “ร้อยเนื้อทำนองเดียว” อาจจะเป็นการร้องเดี่ยว หรือมีลูกคู่ประกอบ
3. เนื้อร้องมีความสำคัญยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ส่วนใหญ่จะเป็นนิทานสอนใจ คติธรรม เรื่องที่เกี่ยวกับศาสนา ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ความรัก ความรื่นเริง การทำงาน
4. เครื่องดนตรีส่วนใหญ่เป็นเครื่องดนตรีประกอบจังหวะ ซึ่งอาจเป็น ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง เครื่องดนตรีอื่นๆ ที่ใช้ประกอบจะมี สะล้อ ซอ ซึง แคน โหวด โปงลาง เมื่อมีการประกอบกับการขับลำนำ เครื่องดนตรีก็จะบรรเลงประกอบคลอไปกับแนวลำนำ
5. การประสมวงจะเป็นระบบสะดวก ดังนั้นการบรรเลงของชาวบ้านใครมีความสามารถทางใดก็สามารถบรรเลงได้ตามถนัด ไม่มีแบบแผนที่รัดกุมนัก เพียงแต่นัดหมายหรือเข้าใจให้ตรงกัน

6. เพลงพื้นบ้านไม่ทราบว่าเป็นผู้แต่ง เพียงแต่สืบทอดกันมาช้านาน ไม่มีการบันทึกข้อมูลหรือประวัติความเป็นมาสืบทอดกันโดยอาศัยการบอกเล่า การปฏิบัติสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ จากหมู่บ้านหนึ่งไปยังอีกหมู่บ้านหนึ่ง ซึ่งแต่ละหมู่บ้านอาจจะมีเพลงพื้นบ้านเหมือนกันประเภทเดียวกันแต่อาจมีชื่อต่างกัน

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2538: 88-89) กล่าวว่า ดนตรีพื้นบ้านจะเกิดขึ้นและพัฒนาในสังคมเกษตรกรรมที่มีลักษณะเศรษฐกิจแบบเลี้ยงตัวเองได้ (self-sufficiency) สังคมไม่ใช่อยู่อย่างโดดเดี่ยวหรือแยกออกจากสังคมอื่น ขบวนการถ่ายทอดศิลปดนตรีบอกด้วยปากและจดจำเป็นหลัก ลักษณะดังกล่าวเป็นเพียงการสะท้อนภาพดนตรีพื้นบ้านโดยอาศัยบริบททางสังคมเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นปัจจัยบ่งบอก แต่ถ้าพิจารณาเนื้อหาของความเป็นดนตรีพื้นบ้านแล้ว ควรพิจารณาจากลักษณะดังนี้

1. ทำนองมีขนาดสั้น โดยทั่วไปดนตรีพื้นบ้านไม่มีการจดบันทึก อาศัยการท่องจำเป็นหลัก บทเพลงจึงมีขนาดสั้นวนไป-มา ลักษณะนี้เองทำให้จดจำง่ายและยังเป็นการสะดวกต่อชาวบ้านในการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเกี่ยวเนื่องดนตรีในลักษณะของมหาชน

2. ไม่เคร่งครัดในกฎเกณฑ์ จากที่ดนตรีพื้นบ้านมีวิธีถ่ายทอดโดยการบอกปากและท่องจำ จึงเกิดการเปลี่ยนแปลงเสมอ ประกอบกับขณะบรรเลงและขับร้องไม่ต้องอาศัยระบบโน้ตหรือวาทยากร (conductor) มาเป็นกรอบให้ปฏิบัติตาม มีอิสระอย่างเต็มที่ จึงปรากฏการพลิกเพลงท่วงทำนองแปลกใหม่แทรกมาเสมอในลักษณะการด้นทำนอง (improvisation)

3. ให้ความสำคัญเนื้อร้อง เนื่องจากภาษาพูดมีประสิทธิภาพในเชิงสื่อสารแบบตรงไปตรงมาและเข้าใจได้มากกว่าภาษาดนตรีนั่นเอง

4. จังหวะเด่นกว่าทำนอง จังหวะมีอิทธิพลต่อผู้ฟังอย่างมากในเชิงกายภาพ ดังนั้นบทบาทดนตรีพื้นบ้านที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต จึงเต็มไปด้วยลีลาอันหลากหลายของจังหวะ

5. ใช้วัสดุพื้นบ้านทำเครื่องดนตรี โดยทั่วไปนักดนตรีพื้นบ้านจะทำเครื่องดนตรีขึ้นมาใช้เอง จากวัสดุที่มีอยู่ในหมู่บ้านหรือละแวกใกล้เคียง โดยวัสดุเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องซื้อมา

สุจริต บัวพิมพ์ (2538: 5) กล่าวว่า ดนตรีพื้นบ้านมีลักษณะดังนี้

1. เป็นเสียงดนตรีที่ถ่ายทอดกันมาโดยวาจาและการจดจำ เรียนรู้ผ่านการฟังมากกว่าการอ่าน สงทนต์มาจากปากต่อปาก โดยไม่มีการจดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน

2. เป็นสมบัติของกลุ่มชนชาวบ้าน ผู้คนในสังคมพื้นบ้านมีส่วนร่วมในการสร้างบทเพลง ร่วมกันขับร้อง ร่วมกันเล่นดนตรี หรืออย่างน้อยเคยฟังและรู้จักเนื้อเพลง รู้จักทำนอง มาแต่อดีต ไม่สามารถระบุได้ว่าใครเป็นผู้ให้กำเนิดโดยชัดเจน
3. ไม่มีเนื้อร้องและทำนองที่ตายตัว เนื้อร้องหรือบทเพลงสามารถขยายออกไปหรือตัดทอนให้สั้นลงได้ตามใจคนร้อง ผู้บรรเลงดนตรีก็สามารถพลิกแพลงทำนองได้หลายทาง ต่อมาภายหลังจึงพัฒนาสู่ยุคแห่งการกำหนดตัวโน้ตและการจดบันทึก
4. มีความเรียบง่ายทั้งการแสดงออก การขับร้องท่วงทำนอง และการใช้ถ้อยคำ
5. ผู้บรรเลงดนตรีหรือผู้ขับร้องบทเพลงในสังคมพื้นบ้าน อาจเป็นเพียงผู้สมัครเล่นสามารถร้องหรือเล่นในยามว่างและในโอกาสพิเศษ

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (2538: 87 – 88) กล่าว ถึง “องค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้าน” ว่า ดนตรีเป็นศิลปะของเสียงที่เกิดจากความเพียรของมนุษย์ในการสร้างเสียงให้อยู่ในระเบียบของจังหวะ ทำนอง สีสันของเสียง และคีตลักษณ์ ดนตรีไม่ว่าชาติใดภาษาใดล้วนแต่มีพื้นฐานมาจากสิ่งเหล่านี้ทั้งสิ้น ฉะนั้นการศึกษาถึงองค์ประกอบของดนตรีพื้นบ้านควรพิจารณาจากลักษณะ 5 ประการดังนี้

1. จังหวะ (Rhythm) เป็นศิลปะการจัดระเบียบเวลาของเสียง ไม่ว่าเป็นการเน้นเสียง (Accent) องค์ประกอบเหล่านี้เป็นลักษณะที่สำคัญเมื่อมารวมกันแล้วจะทำให้เกิดความหลากหลายของจังหวะอันเป็นผลโดยตรงต่ออรรถรสในการรับรู้อิทธิพลตรงๆ ของจังหวะที่มีต่อผู้ฟังจะปรากฏพบในอาการตอบสนองด้านกายภาพ เช่น ฟังแล้วเคาะมือตาม หรืออาการสูดซิดที่มักจะกล่าวกันว่าเกิดอาการ “เนื้อเต้น”
2. ทำนอง (Melody) เป็นส่วนของดนตรีที่มีอิทธิพลต่อผู้ฟังในด้านทางสติปัญญาผู้ฟังมักแยกแยะความแตกต่างระหว่างเพลงหนึ่งโดยอาศัยทำนองเป็นส่วนช่วย องค์ประกอบที่สำคัญของทำนองได้แก่ความสูง – ต่ำ (pitch) และความสั้น – ยาว (duration) นอกจากนั้นควรศึกษารอบที่ใช้บังคับทำนองซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการรับรู้คือบันไดเสียง (scale)
3. การประสานเสียง (Harmony) องค์ประกอบของดนตรีส่วนนี้เกิดจากการนำเสียงมาบรรเลงซ้อนกันหรือพร้อมกัน การประสานเสียงมีส่วนช่วยอย่างยิ่งที่จะอุ้มเสียงให้เกิดพลังทางอารมณ์เป็นองค์ประกอบภายในที่ละเอียดอ่อน ช่วยเกื้อหนุนความสวยงามของบทเพลง
4. สีสันของเสียง (Tone Color) เป็นคุณลักษณะเฉพาะของแหล่งกำเนิดเสียง เช่นเสียงร้องและเครื่องดนตรี ความหลากหลายไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของวิธีการบรรเลง วัสดุที่ใช้

ทำเครื่องดนตรี รูปร่าง ขนาด ล้วนส่งผลโดยตรงต่อสีสันทันของเครื่องดนตรีทำให้มีคุณลักษณะของเสียงที่แตกต่างกันออกไป

5. คีตลักษณ์ (Form) รูปแบบของเพลงเป็นเสมือนกรอบที่รวมเอาจังหวะ ทำนอง การประสานเสียงสีสันทันของเสียงให้เป็นไปในเป้าประสงค์อันเดียวกัน เพลงจะสั้นยาวหรือ บรรเลงซ้ำกลับไปมาอย่างไร ล้วนเป็นสาระสำคัญของคีตลักษณ์ทั้งสิ้น

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (2533: 186-192) กล่าวว่าดนตรีไทยแบ่งเป็น 2 ประเภทคือดนตรีแบบมีท่วงทำนองซับซ้อน ใช้เครื่องดนตรีมากขึ้น มีระเบียบกฎเกณฑ์ในการบรรเลงแน่นอน เรียกกันว่า “ดนตรีไทย” หรือ “ดนตรีแบบฉบับ (Classical Music)” ถือเป็นดนตรีประจำชาติประเภทหนึ่ง ซึ่งแท้จริงก็คือดนตรีพื้นบ้านที่ได้รับการพัฒนาขึ้นจากศิลปินในราชสำนัก โดยรับอิทธิพลจากภายนอกเข้ามาประสมประสานด้วย ในที่สุดกลายเป็นดนตรีที่มีรายละเอียดซับซ้อนมากขึ้น มีการถ่ายทอดฝึกฝน มีแบบฉบับแน่นอน ตลอดจนมีการประกอบพิธีกรรมให้ขลังและศักดิ์สิทธิ์ อีกประเภทหนึ่งคือ ดนตรีพื้นบ้าน (Folk Music) มีรูปแบบง่ายๆและมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะดนตรีพื้นบ้านมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่ไม่ซับซ้อนเหมือนคนในเมืองหรือราชสำนัก ความแตกต่างของดนตรีพื้นบ้านกับดนตรีแบบฉบับที่จัดเป็นศิลปะชั้นสูงนั้น จึงอยู่ที่ศิลปะพื้นบ้านมีคุณประโยชน์การใช้สอยในการดำเนินชีวิตประจำวันมาก ขณะที่ศิลปะชั้นสูงมุ่งเน้นที่ความวิจิตรงดงามเป็นสำคัญ

ดนตรีพื้นบ้านเป็นผลผลิตทางดนตรีที่มนุษย์สร้างสรรค์สืบต่อกันมาแต่โบราณ ด้วยวิธีการจดจำต่อกันมา มีลักษณะเป็นดนตรีที่แสดงถึงความต่อเนื่องเชื่อมโยงตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน เป็นดนตรีที่มีการเปลี่ยนแปลงโดยสะท้อนถึงความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลหรือกลุ่มชนในระยะเวลาต่างๆ เป็นดนตรีผลิตผลของชนแต่ละกลุ่มที่ยังคงรักษาไว้และนิยมเล่นอยู่จนปัจจุบัน ดนตรีพื้นบ้านไทยตามท้องถิ่นและกลุ่มชน แบ่งได้เป็น 5 ประเภท

1. ดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง เนื่องจากการเล่นเพลงพื้นบ้านของคนภาคกลางมักเป็นเพลงร้องโต้ตอบ (เรียกว่าเพลงปฏิพากย์) ของชายและหญิงที่เน้นจังหวะเป็นส่วนมาก เช่น เพลงเรือ เพลงอีแซว เพลงข่อย เพลงพวงมาลัย เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงพาง เพลงพานพาง ดังนั้นเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการเล่นอาจจะมีหรือไม่มีก็ได้ หากมีเครื่องดนตรีประกอบมักเป็นเครื่องดนตรีที่ให้จังหวะ เช่น ฉิ่ง ฉาบ กรับ กลอง ฆ้อง โหม่ง ส่วนการบรรเลงพื้นบ้านในการละเล่นของภาคกลางที่ยังนิยมอยู่ในปัจจุบันคือ กลองยาว และดนตรีประกอบการเล่นกระต๊อแทงเสื่อ

2. ดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ การเล่นเพลงพื้นบ้านภาคเหนือ เป็นเพลงปฏิพากย์ที่เน้นทำนอง การใช้เครื่องดนตรีประเภท ดิด สี ดี เป่า ประกอบการเล่นเพลง มักใช้สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจหรือใช้ประกอบการร้องเกี่ยวสาว โดยจะเพิ่มเครื่องดนตรีประเภทดี สำหรับการบรรเลงเพื่อแห่แห่น การฟ้อนและประกอบพิธีกรรม วงดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือที่ยังนิยมบรรเลงในปัจจุบัน ได้แก่ วงสะล้อซอซึง วงปี่ซอ วงกลอง วงเต่งทึง วงมอชิง

3. ดนตรีพื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม กลุ่มวัฒนธรรมโคราช (อีสานกลาง) กลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ (อีสานเหนือ) กลุ่มวัฒนธรรมกันตรึม (อีสานใต้) โดยมีวัฒนธรรมโคราชเพียงกลุ่มเดียวที่ไม่นิยมใช้ดนตรีบรรเลงประกอบการเล่นเพลง ส่วนวงดนตรีที่ใช้บรรเลง ได้แก่ วงโปงลาง วงแคน วงกันตรึม วงกลองยาว

4. ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ การเล่นเพลงพื้นบ้านของภาคใต้ เช่น เพลงบอก เพลงนา เพลงเรือ เป็นเพลงเน้นจังหวะเป็นสำคัญเหมือนกับเพลงพื้นบ้านภาคกลาง จึงมักไม่มีดนตรีประกอบ ดนตรีพื้นบ้านของภาคใต้ส่วนใหญ่ใช้ประกอบการแสดงและในพิธีกรรม

5. ดนตรีของชนชาวปาเขา เป็นวงดนตรีเฉพาะกลุ่มเฉพาะเผ่า เช่น ดนตรีของชาวเขาเผ่าต่างๆ ที่ใช้บรรเลงในงานรื่นเริง ซึ่งมีเครื่องดนตรีประเภทปี่ แคน หรือดนตรีของชาวซาไกที่ใช้ไม้ไผ่เคาะเป็นจังหวะ

พูนพิศ อมาตยกุล (2530: 22-23) กล่าวถึง “ดนตรีพื้นเมืองเหนือ” ว่า การดนตรีพื้นเมืองเหนือส่วนมากเป็นเครื่องดนตรีที่มีไว้ประเทืองอารมณ์และเป็นอุปกรณ์ในการไปแ่วสาว (เกี่ยวผู้หญิง) ของบรรดาหนุ่มๆ มักเป็นเครื่องดนตรีน้ำหนักเบาสามารถนำติดตัวไปได้ง่าย เช่น เป็ยะ สะล้อ การประดิษฐ์เครื่องดนตรีรับแบบอย่างมาจากบรรพบุรุษ ไม่มีสัดส่วนบังคับว่าต้องมีขนาดไหน ส่วนการบรรเลงก็เช่นกันไม่มีกฎเกณฑ์ใดๆทั้งสิ้น ผู้ใดอยากบรรเลงเครื่องดนตรีชนิดใดก็ประดิษฐ์ขึ้นมา แล้วคลำทางเอาเอง การบรรเลงระยะแรกเป็นการเลียนเสียงธรรมชาติรอบตัว ต่อมาจึงเกิดเป็นลำนำหรือที่เรียกว่า “ทำนอง” ขึ้น เป็นทำนองสั้นๆบรรเลงกลับไปกลับมาจนพอใจจึงหยุด ส่วนเหตุที่ดนตรีพื้นเมืองเหนือกลายเป็นวงดนตรีขึ้นมา สันนิษฐานว่าน่าจะมาจากการที่บรรดาบ่าวทั้งหลายต่างมาชุมนุมกันในตลาดที่มีสาว ๆ มาร่วมทำกิจกรรมกัน เช่น ทอผ้า ใช้น้ำหอม หรือเมล็ดพันธุ์พันธ์ต่างๆที่จะนำไปปลูกเข้าวันรุ่งขึ้น บรรดาบ่าวที่มา “แ่วสาว” จากหมู่บ้านต่างๆจึงเข้าร่วมวงสนทนาพากัน บางคนอาจมีเป็ยะ บางคนอาจมีสะล้อ บางคนอาจมีซึง เมื่อมีโอกาสก็บรรเลงร่วมกัน ระยะแรกอาจไม่เข้ากันต่อมาจึงมีการนัดหมายให้ใกล้เคียงกันหรือเหมือนกัน การบรรเลงจึงกลายเป็นทำนองขึ้น ฝ่ายสาวก็ซอ (ร้อง) คลอไปด้วย

มีการตบมือ เคาะไม้ ไปตามอารมณ์อันสุนทรีย์ ทำให้สนุกสนานครึกครื้นมากขึ้น เลย์ยึดถือเป็นประเพณีหรือแบบอย่างกันมา ภายหลังจากการนำกลองพื้นบ้านเข้าไปผสมทำให้วงดนตรีสมบูรณขึ้น เรียกขานกันต่อมาว่า “วงสะล้อซอซึง”

สุนทร ฤ เชียงใหม่ (2524: 293 – 294) กล่าวว่า ความเป็นมาของดนตรีพื้นเมืองเหนือ นั้นแต่เดิมเป็นเครื่องดนตรีของแต่ละบุคคล เช่น ซึง สะล้อ ปี่จุม หรือขลุ่ย มีไว้เพื่อเล่นคนเดียวหรือนำติดตัวไปแคว่สาวเวลากลางคืน เพราะกลางวันเป็นเวลาทำงาน เครื่องดนตรีถูกนำติดตัวไปเล่นให้สาวฟัง ต่อมาต่างคนต่างนำไปคนละอย่าง เมื่อเล่นรวมกันครั้งแรกฟังไม่เข้ากัน แต่เป็นธรรมชาติของนักดนตรีที่จะหาเสียงให้เข้ากันจนได้ สมัยนั้นไม่มีเครื่องดนตรีและเครื่องเสียงอย่างอื่นจึงใช้เครื่องดนตรีดังกล่าวบรรเลงกัน ในการเล่นต้องอาศัยขลุ่ยเพียงออ ปี่จุมเป็นหลัก แล้วเทียบเสียงซึงและสะล้อให้เข้ากัน โดยเทียบซึง สะล้อ เป็นคู่สี่บ้าง คู่ห้าบ้าง ตามความเหมาะสมสามารถเล่นเป็นวงได้ ส่วนการผสมวงเริ่มประมาณ พ.ศ. 2444 และโอกาสที่ใช้บรรเลง ทางภาคเหนือใช้บรรเลงได้ทุกโอกาส

ธีรยุทธ ยวงศรี (2540: 1-2) กล่าวว่า การดนตรีสมัยหรือวิทยุไทยในยุคแรกสันนิษฐานว่าใช้ประโยชน์เพียง 2 ประการ คือ

1. ใช้ประโคมประกอบพิธีกรรมบางอย่าง บางชนิด
 2. ใช้ประโคมเพื่อเฉลิมฉลอง หรือ แสดงอิสรียศของชนผู้เป็นหัวหน้า
- เครื่องดนตรีที่เป็นของกลุ่มชนต่างๆที่เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมในภูมิภาคนี้ น่าจะมีอยู่บ้างแล้ว เช่น ขลุ่ย ปี่ สะล้อ ซึง กลอง ฆ้อง แคน ดัง ปรากฏหลักฐานในนิราศหรือวิทยุไทย และจากคำพรรณนาในนิราศทำให้สรุปได้ว่า เครื่องดนตรีดั้งเดิมสามารถนำไปใช้รวมวงบรรเลงร่วมในพิธีกรรมและงานเฉลิมฉลองได้

จึงพอสรุปได้ว่า การดนตรีล้านนาในสมัยหรือวิทยุไทยมี 2 แบบ ได้แก่

แบบที่ 1 วงพาทย์-ฆ้อง หรือ วงปาด-ก้อง รับรูปแบบวิธีการมาจากชนเผ่ามอญ ซึ่งนักวิชาการการดนตรีปัจจุบันเรียกว่า “วงพาทย์มอญ”

แบบที่ 2 วงเฉพาะกิจ นำมาบรรเลงด้วยศรัทธา ปัจจุบันกลายเป็นวงดนตรีพื้นเมืองล้านนาที่เดิมมีชื่อว่า “วงสะล้อซอซึง” ปัจจุบันมีอีกชื่อหนึ่งว่า “วงซึงสะล้อ”

ปัญญา รุ่งเรือง (2533: 106 – 110) กล่าวว่า ดนตรีพื้นเมืองเหนือแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มชนพื้นเมือง กลุ่มชาวเขา ในเรื่องเครื่องดนตรีสามารถจำแนกตามลักษณะได้ดังนี้

1. ประเภทเครื่องสาย มีทั้งชนิดที่บรรเลงโดยการดีด และการบรรเลงด้วยวิธีสี ได้แก่ เปียะ ซึ่ง สะล้อ
 2. ประเภทเครื่องเป่า ได้แก่ ปี่จุม และปี่แนเป็นสำคัญ
 3. ประเภทเครื่องจังหวะ ได้แก่ กลองประเภทต่างๆ
- บทเพลงพื้นเมืองของพ่ายพเป็นเพลงสั้นๆไม่สลับซับซ้อน จัดจังหวะจะโคน และท่วงทำนองไว้เหมาะเจาะ ไพเราะ และจำง่าย สำเนียงการบรรเลงการขับร้อง อ่อนหวาน นุ่มนวลแฝงไว้ด้วยความสงบความรัก และมีระเบียบแบบแผนอันดีคล้ายวัฒนธรรมอันดีงามของชาวเหนือ

การประสมวงดนตรีพื้นเมืองพ่ายพไม่มีกฎเกณฑ์แน่นอนที่เดิยวันัก จำแนกการประสมวงดนตรีไว้ 2 ชนิดใหญ่ๆ คือ วงประเภทที่ใช้บรรเลงเพื่อความรื่นเริงทั่วไป กับวงประเภทที่ใช้ในพิธีการ

อเนก นาวิกมูล (2524: 1) กล่าวว่า วงดนตรีพื้นเมืองเหนือมีการผสมวงเริ่มประมาณ พ.ศ. 2444 ถ้าแบ่งการผสมวงเป็นแบบโบราณ แรกเริ่มโดยที่เดียวมี 2 วง และถ้าแบ่งตามลักษณะการใช้ในปัจจุบันมี 6 วง ดังนี้

การผสมวงดนตรีพื้นเมืองเหนือที่มีแต่โบราณมีอยู่ 2 วง

1. วงสะล้อ ซอ ซึ่ง เป็นวงที่ใช้เล่นกันตามท้องถิ่นโดยทั่วไป ตอนแรกๆ คงมีแต่เครื่องสาย เช่น สะล้อ ซึ่ง ต่อมาจึงใช้เครื่องอื่นๆเข้ามาประกอบ เช่น ขลุ่ยหรือปี่จุม กลอง ทำให้ไพเราะสนุกสนานมากยิ่งขึ้น จำนวนเครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบวงไม่แน่นอน

2. วงปี่จุม 4 ใช้ประกอบการซอ เครื่องดนตรีที่ใช้มีปี่ก้อย ปี่กลาง ปี่เล็ก ปี่ใหญ่

การผสมวงดนตรีพื้นบ้านตามแบบลักษณะการใช้ ปัจจุบันมีอยู่ 6 วง

1. วงสะล้อ ซอ ซึ่ง เป็นลักษณะที่ใช้ประกอบการซอ หรือบรรเลงเปิดงานบุญขึ้นบ้านใหม่

2. วงพาด ซ้องกลองวง ใช้ในงานศพ ทำบุญวัด

3. วงพาด ซ้องกลองวงผสมดนตรีพื้นเมือง วงดนตรีประเภทนี้จะนำเอาวงสะล้อซอ ซึ่ง กับวงพาดซ้องกลองวงมารวมกัน

4. วงแห่กลองแหว ใช้แห่เวลาบวชพระ แห่หัวตาล (ปัจฉิมถวายพระ)

5. วงกลองสะบัดชัย ใช้ตีในวันเดือนดับ ในวันพระหลังจากเทศน์เสร็จ ในสมัยโบราณกลองสะบัดชัยใช้ตีหลังจากได้รับชัยชนะในสงคราม เป็นการฉลองชัย

6. วงปี่ ใช้ประกอบการซอ

บุญยัง กัณธวงศ์ (2550: 66 – 67) กล่าวว่า ดนตรีพื้นเมืองเครื่องสายล้านนา วงสะล้อ ซึ่ง ขลุ่ย คือลักษณะการรวมวงเพื่อการบรรเลง แต่เดิมนั้นนิยมเรียกชื่อวงกันว่า วงสะล้อ ซอ ซึ่ง คำว่า “ซอ ” นั้นมิได้หมายความว่า ซอด้วง ซออู้ หรือซอสามสายที่เป็นเครื่องดนตรีไทยทางภาคกลางแต่อย่างใด แต่หมายถึงการขับลำนำพื้นบ้านล้านนาอย่างหนึ่ง ซึ่งสมัยก่อนนิยมบรรเลง ซึ่งและสะล้อประกอบกับการ ขับซอ

วง สะล้อ ซึ่ง ขลุ่ย ซึ่งประกอบไปด้วยเครื่อง ดิด สี ตี เป่า มีสะล้อ ซึ่ง ขลุ่ย เป็นตัวดำเนินทำนองหลัก มีกลองสองหน้า (เรียก กลอง ปัง-ปัง) และมีฉาบเป็นเครื่องประกอบจังหวะ (แต่เดิมใช้ฉาบอย่างเดี่ยว ภายหลังได้นำฉิ่งเข้ามาเป็นเครื่องกำกับจังหวะ) มีความเป็นเอกลักษณ์ตามแบบวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีมานาน

การเรียนดนตรีตามลักษณะวิถีชีวิตของชาวล้านนาในอดีต มีการสืบทอดให้แก่กันด้วยวิธีการแบบมุขปาฐะ ไม่มีการบันทึกปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร นักดนตรีทั้งหลายเรียนรู้โดยอาศัยความจำ ความอดทน และมีใจรักอย่างแท้จริง รวมถึงพรสวรรค์เฉพาะตน การเรียนดนตรีพื้นบ้านล้านนาในอดีตจึงไม่มีระเบียบแบบแผนแต่อย่างใด มีวิธีเรียนรู้ด้วยวิธีการจำแล้วไปปฏิบัติตามความเข้าใจของตน การบรรเลงเรียบง่ายไม่ซับซ้อน จุดประสงค์ในการบรรเลงดนตรีนั้นเพื่อใช้ในการเฝ้าสาว หรือใช้เสียงดนตรีเป็นเพื่อน ในยามเดินทาง ตลอดจนถึงการบรรเลงขับกล่อมในงานบุญ ทั้งงานมงคลและอวมงคลต่างๆ ดังนั้นระเบียบกฎเกณฑ์ วิธีการ และทำนองเพลง จึงมิได้มีพิธีพิถัน นักดนตรีส่วนใหญ่นิยมเล่นหรือบรรเลงในช่วงที่เป็นบ่าวอยู่ขณะนั้น เมื่อมีครอบครัวก็จะตั้งหน้าตั้งตาประกอบอาชีพเลี้ยงครอบครัว ทำให้ขาดการฝึกฝนความชำนาญเป็นเหตุให้มีการทิ้งช่วงหลงลืมไปเกือบหมด ต่อมาประมาณต้นรัชกาลที่ 6 พระราชชายาเจ้าดารารัศมี พระราชชายาในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำการดนตรีและการละครมาเผยแพร่ รวมทั้งเครื่องดนตรีไทยภาคกลางกลับมาประทับที่เชียงใหม่ในปี พ.ศ. 2457 ดนตรีไทยภาคกลางเริ่มเป็นที่นิยม การรวมวงดนตรีพื้นบ้านล้านนาจึงได้แบบอย่างการรวมวงมาเป็นวงเครื่องสายล้านนามีชื่อว่า วงสะล้อ ซอ ซึ่ง (ซอ คือการขับเพลงพื้นบ้านล้านนามีหลายทำนอง) โดยประกอบไปด้วยเครื่อง ดิด สี ตี เป่า และได้รับการพัฒนาเรื่อยมาจนกลายเป็นวง สะล้อ ซึ่ง ขลุ่ย ที่เป็นที่ยู่อากันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน

สนั่น ธรรมธิ (2538: 111 – 113) กล่าวว่า วงสะล้อ – ซึ่ง นับเป็นวงเครื่องสายที่มีซึ่งเครื่องดิด และสะล้อเครื่องสีเป็นหลักของวง มีเครื่องเป่าคือขลุ่ยประกอบ และมีเครื่องตีประกอบจังหวะคือ กลอง ฉิ่ง ฉาบ หรือบางวงอาจมีฆ้องและกรับประกอบ เดิมทีวงสะล้อซึ่งไม่ได้มีอะไรซับซ้อนเพียงแต่ใครมีเครื่องดนตรีประเภทไหน เมื่อนำติดตัวไปพบกัน ของนักดนตรีในโอกาสต่างๆ มักจะตั้งเสียงให้ระดับเข้ากันแล้วบรรเลงร่วมกันที่ชาวบ้านเรียกว่า “กุ่มกัน”

(กุ่ม คือ ประกอบเข้าด้วยกัน) เมื่อกุ่มกันบ่อยเข้าก็เป็นที่ยู้งันในหมู่บ้านว่าใครเป็นนักดนตรีหรือกลุ่มนักดนตรีที่กุ่มกันได้ดี ถ้ามีงานก็จะขอกันไปเล่น การบรรเลงมีลักษณะเรียบง่าย เพลงที่บรรเลงเป็นเพลงพื้นบ้านที่จดจำกันมา เครื่องประกอบจังหวะอาจมีหรือไม่มีก็ได้ ต่อมาภายหลังอิทธิพลของดนตรีไทยภาคกลางเข้ามามีบทบาท ลักษณะการบรรเลงจึงเริ่มมีลักษณะที่โดยมีมาตรฐานของดนตรีไทยเป็นหลักโดยปริยาย

ช่วงระยะเวลาที่ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มแห่งการเข้าสู่มาตรฐานดนตรีไทยภาคกลางนั้น ผู้รู้หลายท่านให้ทรรศนะตรงกันว่าอยู่ในช่วงสมัยพระราชชายาเจ้าดารารัศมี เพราะท่านเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในวงการนาฏศิลป์และดุริยางคศิลป์ของล้านนา วงสะล้อซึง จึงมีบทบาทเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะการบรรเลงประกอบละครร้องและการฟ้อนรำ

เมื่อได้รับการบูรณะเป็นแบบแผนแล้ว แบบแผนที่ถือได้ว่าเป็นมาตรฐานก็ได้รับการยอมรับ และแพร่กระจายจากวังสู่ชาวบ้านอีกครั้ง แต่ก็ยังมีหน้าที่คล้ายดั้งเดิมคือเป็นมหรสพพื้นบ้าน และเกือบจะเสื่อมความนิยมไปเมื่อกระแสทางวัฒนธรรมที่มีพลังเหนือกว่าหลังไหลสู่ล้านนาประเทศอย่างรวดเร็วระยะเวลาหนึ่ง วงสะล้อซึง ได้รับการฟื้นฟูอีกครั้งเมื่อรัฐบาลให้การสนับสนุนนโยบายในอันที่จะส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของชาติให้ดำรงอยู่สืบไป

ภัทรวดี ภูษฎาภิรมย์ (2552: 11 – 17) กล่าวถึง “ดนตรีพื้นเมืองภาคกลาง” ว่า วิวัฒนาการของดนตรีและเพลงพื้นเมืองภาคกลาง สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชนอย่างแนบแน่น การดำรงชีวิต การทำมาหากิน พิธีกรรมความเชื่อ อีกทั้งการแสวงหาความบันเทิงรื่นเริงล้วนเป็นจิตวิญญาณที่สะท้อนอยู่ในการเล่น ซึ่งช่วยจรรโลงให้สังคมอยู่ได้อย่างเข้มแข็งพร้อมที่จะเผชิญกับปัญหา และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ

ภาคกลางแบ่งตามภูมิศาสตร์จะครอบคลุมพื้นที่ 22 จังหวัด ได้แก่ จังหวัด นครสวรรค์ สุโขทัย พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ กำแพงเพชร อุทัยธานี นครนายก สมุทรสาคร สมุทรสงคราม สมุทรปราการ สุพรรณบุรี นครปฐม ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา ชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง สระบุรี ปทุมธานี นนทบุรี และกรุงเทพมหานคร ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ในแถบนี้ ทำให้มีผู้คนกลุ่มต่างๆ อพยพเคลื่อนย้ายมาตั้งหลักแหล่ง และด้วยเหตุที่ภาคกลางเป็นเขต ศูนย์กลางอำนาจทางการปกครองและเศรษฐกิจ จึงมีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นและมีกลุ่มคนหลายเชื้อชาติเผ่าพันธุ์ผสมปนเปกัน เกิดวัฒนธรรมที่หลากหลาย สภาพภูมิประเทศที่เป็นลุ่มน้ำ การตั้งหลักแหล่งของชุมชนบ้านเมือง อยู่ตามแม่น้ำลำคลองเป็นสำคัญ วิถีชีวิตของคนภาคกลาง สัมพันธ์กับแม่น้ำลำคลอง เกิดประเพณีวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับแม่น้ำ เช่น ประเพณีลอยกระทง การเล่นเพลงเรือ เช่นเดียวกับมีวัฒนธรรมการละเล่นและเพลงร้องที่เกี่ยวข้องกับการทำนา เช่น

เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงฟาง และเพลงชักกระดาน สังคมประกอบด้วยคน 2 กลุ่มใหญ่ คือ ชนชั้นปกครอง และประชาชนราษฎรทั่วไป ด้วยเหตุนี้ประเพณีวัฒนธรรมจึงแตกต่างกัน 2 ระดับ คือ ประเพณีราษฎร และประเพณีหลวง ทั้ง 2 ระดับนี้ต่างประทะสังสรรค์กัน กลายเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะร่วมกัน แต่แตกต่างกันในรูปแบบและเนื้อหา ในที่สุดแล้ววัฒนธรรมดังกล่าวได้กลายเป็นวัฒนธรรมโดยรวมของสังคม เช่น วงปี่พาทย์ วงมโหรี วงเครื่องสาย ละคร โขน หุ่น หนัง กระนั้นในชุมชนหมู่บ้านหรือสังคมชนบท ยังคงไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันสัมพันธ์กับการทำงานและความบันเทิง จัดเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านพื้นเมือง ได้แก่ “การเล่นเพลง” อันเกี่ยวข้องกับประเพณีพิธีกรรม การทำงาน และความบันเทิงอื่นๆ ซึ่งเป็นความบันเทิงในระดับชาวบ้าน

เจริญชัย ชนไฟโรจน์ (2526: 1) กล่าว ถึง “ดนตรีพื้นบ้านอีสาน ” ว่า เป็นดนตรีที่เกิดขึ้นมาจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวอีสานในการนำเอาวัสดุที่มีในท้องถิ่นมาคิดประดิษฐ์ทำเครื่องดนตรีสำหรับใช้ประกอบการขับร้องแบบดั้งเดิมเพื่อความบันเทิงและความเชื่อของตน การขับร้องและการเล่นเครื่องดนตรีของแต่ละท้องถิ่นในภาคอีสาน มีความแตกต่างกันไปตามวัฒนธรรมด้านดนตรีและวัฒนธรรมด้านอื่นๆ เช่น วัฒนธรรมทางด้านภาษา วัฒนธรรมทางการแต่งกาย วัฒนธรรมทางด้านความเป็นอยู่ สามารถแบ่งกลุ่มวัฒนธรรมอีสานได้ดังนี้

1. กลุ่มวัฒนธรรมโคราช เป็นวัฒนธรรมของชาวโคราชที่อาศัยอยู่ในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์ มีการละเล่นการแสดงที่เป็นหลักคือ เพลงโคราช และลิเก
2. กลุ่มวัฒนธรรมกันตริ้ม เป็นวัฒนธรรมชาวไทยเขมรและชาวส่วยที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดบุรีรัมย์ มีการละเล่นการแสดงประกอบดนตรีที่เป็นหลักคือ เจริญ กันตริ้ม มโหรี และปี่พาทย์

3. กลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ เป็นกลุ่มวัฒนธรรมที่ใหญ่ที่สุด มีวัฒนธรรมไทยลาวที่อาศัยอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี อำนาจเจริญ ยโสธร มุกดาหาร นครพนม หนองคาย เลย ขอนแก่น อุตรดิตถ์ หนองบัวลำภู สกลนคร ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ มหาสารคาม ชัยภูมิ มีการละเล่นและการแสดงหลักคือหมอลำ หมอแคน

4. กลุ่มวัฒนธรรมวงโปงลาง ได้พัฒนามาจนมีรูปแบบที่ชัดเจนมากขึ้น ประกอบด้วยเครื่องดนตรีอีสาน คือ โปงลาง พิณ แคน โหวด กลองยาว (กลองหาง) กลองตุ้ม ฉิ่ง ฉาบ นอกจากนี้ยังได้มีการนำเบส เข้าร่วมบรรเลงซึ่งแต่เดิมนั้นใช้ไหของ เพื่อให้เกิดความไพเราะ สวยงามในบทเพลง และสามารถบรรเลงดนตรีอีสานได้หลากหลายทั้งแนวเพลงสากล เพลงลูกทุ่ง รวมทั้งสะดวกในการบรรเลง ปัจจุบันยังมีการประดิษฐ์ชุดการแสดง ประกอบการแสดงวงโปงลางมากมายหลายชุด ทำให้ได้รับความนิยมมากขึ้น

สุกิจ พลประดม (2538 : 7 – 8) กล่าวถึง “ลักษณะดนตรีพื้นบ้านอีสาน” ไว้
ดังนี้

1. ใช้บันไดเสียงแบบห้าเสียง (Pentatonic Scale)
2. ท่วงทำนองออกไปทางบันไดเสียงไมเนอร์ จึงแฝงด้วยสำเนียงค่อนข้างจะให้
อารมณ์เศร้า
3. การประสานเสียงในเพลงไม่มีระบบ แต่บอกถึงลักษณะบันไดเสียงเป็นแบบ
ไมเนอร์
4. ทำนองเพลงประกอบด้วยประโยคสั้นๆ แต่สามารถบรรเลงวกไปเวียนมาซ้ำๆ
หลายๆครั้งตามต้องการจึงสามารถบรรเลงได้นานเท่าใดก็ได้
5. ความช้า – เร็วของจังหวะอยู่ในระดับปานกลาง ไปจนถึงจังหวะค่อนข้างเร็ว
6. โครงสร้างของทำนองประกอบไปด้วย 3 ส่วนคือ ทำนองเกริ่น ทำนองหลัก
(Theme) และทำนองย่อย (Variations)
7. ทำนองเพลงพื้นบ้าน ชาวบ้านเรียกว่า “ลาย” สืบทอดโดยการจดจำไม่มีการ
บันทึกโน้ตเพลงและไม่ค่อยมีการแต่งเติมลายจึงมีไม่มากนัก

สุจิต บัวพิมพ์ (2538: 5 - 6) กล่าวถึง “ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้” ว่า ชุมชนใน
กลุ่มของภาคใต้ของไทยมีหลายเผ่าพันธุ์และมีหลายกลุ่มในอดีตมีการติดต่อค้าขายมี
ความสัมพันธ์กับอินเดีย จีน ชาว – มลายู ตลอดจนติดต่อกับไทยในภาคกลางที่เดินทางไป
ค้าขายติดต่อกันด้วย ในชนบทความเจริญยังเข้าไปไม่ถึงลักษณะของดนตรีพื้นบ้านจึงเป็น
ลักษณะเรียบง่าย ประดิษฐ์อย่างง่ายๆ จากวัสดุใกล้ตัว มีการรักษาเอกลักษณ์และยอมให้มีการ
พัฒนาได้น้อยมากดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิมน่าจะมาจากเผ่าพันธุ์เงาะชาวกู ประเภทเครื่องตี โดยใช้
ไม้ไผ่ลำขนาดต่างๆกัน ตัดออกเป็นท่อนสั้นบ้างยาวบ้าง ตัดปากของกระบอกไม้ไผ่ตรงหรือเฉียง
บ้างก็หุ้มด้วยใบไม้กาบของต้นพีชใช้บรรเลง (ตี) ประกอบการขับร้องและเต้นรำ เครื่องดนตรี
ค่อยๆ พัฒนามาเป็นแตร กรับ ซึ่งล้วนแต่มีมาแต่เดิมทั้งสิ้น ในระยะต่อมาหลังจากมีการติดต่อ
การค้าขายกับอินเดียและจีน การถ่ายโยงวัฒนธรรมย่อมเกิดขึ้น สังเกตได้อย่างชัดเจนจากทับ ที่
ใช้ประกอบการเล่นโนรา มีร่องรอยอิทธิพลของอินเดียอย่างชัดเจน และการมีอาณาเขตติดต่อกับ
ชาว – มลายู ภาษาและวัฒนธรรมทางดนตรีถูกถ่ายโยงกันมาด้วย เช่น แถบจังหวัดภาคใต้ที่ติด
เขตแดนอาจกล่าวได้ว่าดนตรีพื้นบ้านของภาคใต้มีอิทธิพลแบบชาว – มลายู ก็ยังไม่ผิด เช่น
รำมะนา (กลองหน้าเดียว)

สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคใต้ เล่ม 5 (2542: 2333 – 2338) กล่าวว่า ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ มีลักษณะที่เด่นคือถือเอาจังหวะเป็นเอก ส่วนทำนองเพลงเป็นเพียงช่วยสอดเสริมเครื่องดนตรีที่เป็นของพื้นบ้านพื้นเมืองจริงๆ จึงเป็นเครื่องตีให้จังหวะแทบทั้งสิ้น การบรรเลงมีเพื่อประกอบการละเล่นพื้นเมืองเป็นส่วนใหญ่ ที่เป็นการบรรเลงหรือประโคมล้วนๆมีแต่กาหลอซึ่งประโคมในงานศพและการประโคม โพน ซ้อง กลอง ในประเพณีลากพระ

ลีลาของดนตรีพื้นเมืองภาคใต้มีจังหวะกระชั้นหนักแน่นเฉียบขาดรุกเร้ามากกว่าอ่อนหวานเนิบช้า ลีลาเช่นนี้สอดคล้องกับลักษณะนิสัยทั่วไปของชาวใต้ที่หนักแน่นเด็ดขาดและค่อนข้างแข็งกร้าว

กิตติชัย รัตนพันธ์ (2549: 1 – 2) กล่าวว่า ดนตรีพื้นบ้านเป็นวัฒนธรรมด้านศิลปะแขนงหนึ่ง เกิดจากอารมณ์และทรงคนะของชาวบ้าน มีความง่ายมากกว่าการประดิษฐ์ประดอย มีสัจจะหรือความซื่อมากกว่าการปรุงแต่งแต่มีความสอดคล้องประสานกับสภาพจริงของวิถีชีวิตในสังคมมากกว่าความฝัน จึงมีลักษณะต่างกับดนตรีที่เป็นแบบแผน

สภาพภูมิศาสตร์ของภาคใต้ตั้งอยู่ในเส้นศูนย์สูตรอากาศจึงร้อนจัดแต่อยู่ระหว่างคาบสมุทรจึงมีลมมรสุมแรง ความผันแปรของดินฟ้าอากาศเกิดได้รวดเร็ว ลักษณะของชาวภาคใต้จึงแข็งกร้าว บึกบึน ตัดสินใจฉับไว เด็ดขาด ลีลาดนตรีและนาฏศิลป์พื้นบ้านของภาคใต้ก็มีลักษณะกระชั้นหนักแน่น เฉียบขาด ฉับพลัน มีความอึกทึกร้าไฉมากกว่าอ่อนหวาน คล้ายลีลาคลื่นกระแทกฝั่งและยอดไม้สะบัด การแสดงออกทางอารมณ์ศิลปะของชาวใต้ก็เป็นแบบง่ายๆ มีสัจจะมากกว่าความฝัน การสื่อสารทางอารมณ์จึงเน้นที่ถ้อยคำวาจาและท่าทางแห่งกายมากกว่าใช้สัญลักษณ์ที่ซับซ้อน ซ่อนความฝัน การดนตรีจึงมีบทบาทเพียงช่วยเสริมถ้อยคำและท่าทาง บ่งบอกความร่าเริง ครื้นเครง เครื่องดนตรีของภาคใต้ส่วนมากจึงเป็นเครื่องตีให้จังหวะประกอบคำขับร้องและท่าทางการเต้นรำมากกว่าใช้เป็นทำนองเพื่อสื่ออารมณ์เครื่องดีดสีและเครื่องเป่า เรียกได้ว่าไม่มีเลย ที่มีบ้าง เช่น ปี่ ซอ ก็ล้วนได้รับอิทธิพลจากแหล่งอื่น มักใช้เป็นเพียงตัวเสริมและผ่อนตามเครื่องตีทั้งสิ้น และด้วยเหตุที่ดนตรีภาคใต้ต้องการเพียงจังหวะมากกว่าสื่อทำนองหรือภาษาดนตรี

สุธิวศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2524: 2 – 4) กล่าวว่า ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ไว้ว่าสภาพภูมิศาสตร์ของภาคใต้ ตั้งอยู่ใกล้เส้นศูนย์สูตรอากาศจึงร้อนจัด แต่อยู่ระหว่างคาบสมุทรจึงมีลมมรสุมแรง ความผันผวนของดินฟ้าอากาศเกิดได้รวดเร็ว ลักษณะของชาวภาคใต้จึงแข็งกร้าว บึกบึน ตัดสินใจฉับไว เด็ดขาด ลีลาดนตรีของภาคใต้ก็มีลักษณะเช่นนั้น กล่าวคือมีจังหวะกระชั้นหนักแน่น เฉียบขาด ฉับพลัน มีความอึกทึกร้าไฉมากกว่าความอ่อนหวาน การ

แสดงออกทางอารมณ์ศิลปะของชาวใต้ก็เป็นแบบง่าย ๆ มีสีจะมากกว่าความผันการสื่อสารทางอารมณ์ จึงเน้นที่ถ้อยคำวาจาและท่าทางแห่งกาย มากกว่าการใช้สัญลักษณ์ที่ซับซ้อนซ่อนความผัน การดนตรีจึงมีบทบาทเพียงช่วยเสริมถ้อยคำและท่าทางบ่งบอกความว่าเรingersั้นตรง เนื่องจากดนตรีพื้นเมืองภาคใต้เป็นเพียงเครื่องให้จังหวะของการร้องรำ ดนตรีภาคใต้จึงใช้ประกอบการละเล่นเสมอ ไม่มีการบรรเลงดนตรีล้วนแบบภาคอื่นๆ เพราะไม่มีเครื่องดนตรีทำนอง ยกเว้นกาหลอเพียงอย่างเดียวที่เป็นดนตรีประกอบงานศพ แต่ก็เป็นดนตรีแบบชวา มลายูโดยใช้ปี่อ้อเดินทำนอง เนื่องแต่ภาคใต้แดนติดต่อกับมาเลเซีย จึงมีวัฒนธรรมชวา มลายู เข้ามาผสมกันอยู่มาก ดนตรีและการละเล่นพื้นเมือง ก็มีการถ่ายทอดถึงกัน เช่น การเล่นลิเกป่า และกาหลอที่กล่าวแล้ว เครื่องดนตรีล้วนเป็นของชวา มลายู

นรินทร์ ปิฎกัรฐ์ (2534 : 12-18) กล่าวว่า วิวัฒนาการดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ ดนตรีของภูมิภาคคาบสมุทรมลายูอาจมีมาแล้วตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากหลักฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์ที่อาศัยอยู่อย่างกระจัดกระจายทั่วไปในบริเวณคาบสมุทรมลายู ดนตรีคงมีลักษณะเป็นดนตรีธรรมชาติซึ่งยังไม่เป็นรูปแบบดนตรีที่ชัดเจน การเกิดดนตรีของคนในยุคนี้คงมิได้มีไว้เพื่อความบันเทิงเริงรมย์ คงมีไว้เพื่อบวงสรรวสิ่งศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของแต่ละกลุ่มชน วิวัฒนาการของดนตรีพื้นเมืองภาคใต้เริ่มปรากฏขึ้นตามความเจริญที่ได้รับอิทธิพลจากอารยธรรมของชนชาติต่างๆที่ได้ติดต่อสัมพันธ์กัน หรือจากชนชาติที่อพยพเข้ามาครอบครองดินแดนของคาบสมุทรมลายูนี้ เช่น อินเดีย จีน อาหรับ เปอร์เซีย และชาติตะวันตก โดยแฝงมากับอารยธรรมที่ติดตัวมากับชนชาติเหล่านั้น ต่อมาดินแดนตอนล่างของคาบสมุทรมลายูได้รับอิทธิพลของศาสนาอิสลาม เมื่อถึงยุคอาณาจักรของชาติตะวันตกส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงรูปแบบของเครื่องดนตรีเป็นอย่างมาก และมีความแตกต่างไปจากดนตรีภาคใต้ตอนบนซึ่งยังคงรักษารูปแบบเดิม

สำหรับลักษณะและแนวทางดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่าง เป็นดนตรีกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ตอนล่างของภาคใต้ ยึดถือคตินิยม วัฒนธรรม ประเพณีตามแนวทางหลักบัญญัติของศาสนาอิสลาม ลักษณะแนวทางดนตรีเกิดจากการผสมผสานอิทธิพลของอารยธรรมการดนตรี 3 ลักษณะคือ อิทธิพลดนตรีของอินเดีย อิทธิพลดนตรีของอาหรับ อิทธิพลดนตรีของชาติตะวันตก อิทธิพลการดนตรีทั้ง 3 ลักษณะยังคงปรากฏอยู่ในรูปแบบของการผสมผสานดนตรีพื้นเมืองใต้ตอนล่างอย่างชัดเจน ตัวอย่างเช่น ไวโอลิน แอ็กคอเดียน ฟู้ต มาลากัส ทัมมาลิน ได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตก กลองมลายู ซ้อง ได้รับอิทธิพลจากดนตรีอินเดีย รำมะนา รือบัด ได้รับอิทธิพลจากดนตรีอาหรับ แนวทางของทำนองเพลงและลักษณะการบรรเลง ยึดเนื้อหา

ทำนองเพลงเป็นส่วนที่สำคัญเพื่อเสริมสร้างบรรยากาศ สี สัน อารมณ์และความตื่นตาตื่นใจของเสียงดนตรีต่อผู้ชม ผู้ฟัง และผู้แสดงเอง โดยมีเครื่องดำเนินทำนอง เช่น ไวโอลิน แอ็กคอร์ดียน ฟรุ้ต รือบัต เป็นเครื่องดำเนินเนื้อหาทำนองเพลง พร้อมกับมีเครื่องประกอบจังหวะประเภทโลหะ เครื่องหนัง เครื่องกระทบ เป็นส่วนช่วยเสริมทำนองเพลงให้บังเกิดความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ลักษณะการผสมวงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ตอนล่างที่ปรากฏ ประกอบด้วยเครื่องดนตรีที่ใช้ผสมวงดังต่อไปนี้

1. ไวโอลิน
2. แอ็กคอร์ดียน
3. แมนโดลิน
4. ฟรุ้ต
5. ฆ้อง (มีขนาดใหญ่เท่าหุ่ย)
6. มาลากัส
7. ทัมมาลิน
8. รำมะนาใหญ่
9. รำมะนาเล็ก
10. กลองมาลาญ

ถาวรดา จันทะนุสุต (2551 : 9-63) กล่าวว่า ประมาณก่อนพุทธศตวรรษที่ 16 ยังไม่สามารถกำหนดหรือแบ่งเชื้อชาติได้ชัดเจน ปรากฏแต่ชนเผ่าที่เก่าแก่สุด ส่วนชาติต่างๆที่อพยพเข้ามาภายหลังและพวกพ่อค้าที่มาติดต่อกับค้าขาย จนกระทั่งมาตั้งถิ่นฐานถาวร เริ่มเข้ามาประมาณพุทธศตวรรษที่ 6-19 สันนิษฐานว่ามีหลายชาติ ได้แก่ มอญ เขมร ไพร โต-มาเลย์ จีน อินเดีย อาหรับ เปอร์เซีย ฮอลันดา สเปน ฝรั่งเศส อังกฤษ อเมริกา บางชาติเข้ามาเพื่อขยายอิทธิพลทางการเมือง บางชาติเข้ามาเพื่อเผยแพร่ลัทธิ-ศาสนา บางชาติเข้ามาเพื่อแวะพักในการเดินทางต่อไปยังประเทศอื่น ไม่ว่าจะเข้ามาด้วยเหตุผลใดก็ตามย่อมส่งผลต่อภูมิภาคนี้ทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากชนชาติเหล่านั้นเห็นความสำคัญของดินแดนแถบนี้ จึงพยายามเข้ามามีบทบาทและสร้างอิทธิพลให้มากที่สุด พร้อมกับนำความเจริญก้าวหน้าของอารยธรรมที่ติดตัวมาเข้าครอบงำผสมผสานกลมกลืนกับวัฒนธรรมถิ่น กระทั่งเกิดรูปแบบใหม่ที่หลากหลายและฝังรากลึกเข้าไปในวิถีชีวิตจนเกิดเป็น ประเพณี วัฒนธรรม ลัทธิความเชื่อ ศิลปกรรม และภาษา มาจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น ดนตรีวงเง็ญ หรือวงเง็ญ เป็นศิลปะเต้นรำพื้นเมืองของไทยมุสลิม มีความสวยงามทั้งลีลาการเคลื่อนไหวของเท้า มือ ลำตัว และการแต่งกายคู่ชายหญิง

ลักษณะการเด่นร้องเงิง ซึ่งคุณค่ายุวัฒน์ธรรมตะวันตกนั้น มีผู้สันนิษฐานว่าชาวโปรตุเกส หรือชาวฮอลันดาได้นำมาเผยแพร่ในประเทศชวามลาญก่อน โดยเฉพาะเมื่อถึงวันรื่นเริงปีใหม่พวกฝรั่งจะเต้นรำอย่างสนุกสนาน เช่น เต้นเพลงลาชคูวอ เป็นเพลงไพเราะน่าชื่นชมและน่าฟัง ชาวพื้นเมืองเกิดความสนใจและได้ฝึกซ้อมจนกระทั่งเกิดศิลปะร้องเงิงขึ้น

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลง

1. รำมะนา
2. ซ้อง
3. ไวโอลิน

ปัจจุบันยังเพิ่มกีตาร์และแอกคอร์ดเดียน โดยให้เหตุผลว่าเพื่อต้องการให้จังหวะชัดเจนและไพเราะขึ้นกว่าเดิม

หลักการวิเคราะห์หัดดนตรีไทย

สรวุฒิ สุจิตจร (2545: 36) กล่าวว่า เสียงดนตรีเป็นเสียงที่ให้ความไพเราะแก่ผู้ฟัง เสียงดนตรีที่บรรเลงเป็นเพลงมีลักษณะต่อเนื่อง สม่่าเสมอ สามารถกำหนดระดับเสียงได้ ธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดในเสียงดนตรีก็คือ มีการผันแปรของเสียงอยู่ตลอดเวลา หากอธิบายด้วยภาษาที่เป็นเชิงวิทยาศาสตร์ ก็อาจพูดว่าเป็นการผันแปรตามเวลาและความถี่ (Time-Frequency varying) การวิเคราะห์เสียงดนตรีอาจจัดตามวัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ได้สองกลุ่ม

กลุ่มแรก เป็นการวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจธรรมชาติของเสียงนั้นอย่างแท้จริง

กลุ่มสอง เป็นการวิเคราะห์เพื่อหวังที่จะสกัดเอาข้อมูลคุณสมบัติต่างๆของเสียงเพื่อนำไปใช้สังเคราะห์เสียงนั้นกลับขึ้นมาใหม่

ณรุทธิ์ สุทธิจิตต์ (2535: 17-28) กล่าวถึง “ลักษณะเฉพาะทางดนตรี (Music Specific Characteristic)” ว่า เป็นลักษณะพิเศษทางดนตรีของเพลงที่แต่งขึ้น ตามจุดมุ่งหมายของผู้แต่ง ฉะนั้นการที่จะทราบถึงลักษณะเฉพาะทางดนตรีของแต่ละเพลง จึงต้องนำเพลงนั้นมาวิเคราะห์ให้เห็นรายละเอียดที่อยู่ในเพลงด้วยแนวทางและวิธีการที่เหมาะสม ในการวิเคราะห์เพลงโดยทั่วไป มักจะวิเคราะห์ตามองค์ประกอบดนตรี เนื่องจากในองค์ประกอบของดนตรีจะบอกถึงส่วนประกอบของเพลง เช่น จังหวะ ทำนอง การประสานเสียง สีสันของเสียง รูปแบบของเพลง ส่วนประกอบดังกล่าวทำให้เพลงแต่ละเพลงมีรูปร่างและลักษณะเฉพาะทางดนตรีที่แตกต่างกัน นอกจากนี้เพลงแต่ละเพลงยังประกอบด้วยส่วนประกอบย่อยอื่นๆ เช่น ระดับเสียง คุณภาพของ

เสียง ลักษณะของเสียง ระบบเสียง ความเร็วจังหวะ อัตราจังหวะ ช่วงเสียง ทิศทางของทำนอง และความกลมกลื่นของเสียง

สังัด ภูเขาทอง (2539: 258-259) กล่าวถึง “หลักการวิเคราะห์บทเพลงไทย ” ว่า เป็นการนำบทเพลงซึ่งอาจเป็นบทร้อง หรือบทบรรเลงมาจำแนกส่วนต่างๆ หรือรายละเอียดที่อยู่ในเพลงออกแสดงให้เห็น บทเพลงต่างๆ ย่อมประกอบด้วยส่วนสำคัญหลักคือ ส่วนที่ทำให้เกิดเป็นเสียงที่สามารถสร้างสัญลักษณ์แทนเสียงได้ กับส่วนที่เป็นระเบียบหรือหลักไวยากรณ์ของเพลง สิ่งที่ควรนำมาวิเคราะห์ในบทเพลงไทย ประกอบด้วย

1. ส่วนที่เป็นทำนองหลัก หรือเนื้อของเพลง
2. ส่วนปรุงแต่ง
3. ทำนองพิเศษ ที่เกิดจากเทคนิคของการบรรเลง
4. จำนวนของเพลง บางครั้งเรียกว่า “กลอน” ของเพลง
5. ประเภทของเพลง
6. การประสานเสียงตามแบบไทย
7. คีตลักษณ์ หรือ รูปแบบ
8. สำเนียงของทำนองเพลง
9. บันไดเสียง หรือ Mode ของบทเพลง
10. อัตราของเพลง
11. ลักษณะของจังหวะหน้าทับและจังหวะฉิ่ง รวมทั้งลีลา (Rhythm) ของจังหวะ
12. การเปลี่ยนบันไดเสียงภายในตัวเพลง
13. เทคนิคการบรรเลง
14. ประโยคของเพลง
15. อารมณ์ของเพลง
16. รากฐานและความเป็นมาของบทเพลง

หัวข้อดังกล่าวเป็นแต่เพียงแนวทางที่ชี้ให้เห็นถึงสิ่งต่างๆที่อยู่ในบทเพลง ไม่จำเป็นต้องครบถ้วนตามที่กล่าว

ปัญญา รุ่งเรือง (2546: 15-19) กล่าวถึง “ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์แบบดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ” ว่า การศึกษาตัวตนดนตรีของวัฒนธรรมแต่ละกลุ่ม มีแนวทางศึกษาที่ชัดเจนในด้านต่างๆ ตามแนวทางการศึกษาดนตรีอย่างเป็นระบบ (Systematic Guidelines for

Study of Music) กล่าวคือเป็นการศึกษาคุณลักษณะทางดนตรี (Music trait) ทั้งกายภาพและทางดุริยางคศิลป์ ดังนี้

1. การศึกษาสื่อสร้างเสียง (Medium) คือ การศึกษาแหล่งหรือต้นกำเนิดของเสียงนั้นๆ โดยศึกษาประเภทของเสียง โดยศึกษาจากเสียงร้อง (Voice) ศึกษาเรื่องดนตรี (Instruments) และศึกษาเสียงร้องและเสียงเครื่องดนตรีประกอบกัน จากนั้นจึงเป็นเรื่องชนิดของเสียง และปริมาณของเสียงนั้นๆ ตามลำดับ

2. การศึกษาท่วงทำนอง (Melody) คือ การจัดลำดับของเสียงสูงต่ำ ประกอบด้วยการศึกษาเรื่องต่างๆ ได้แก่ เรื่องระบบเสียง (Tuning system) มาตราเสียงหรือบันไดเสียง (Scales) กลุ่มเสียง (Mode) หรือมาตราเสียงเฉพาะ ขึ้นคู่เสียง (Intervals) ช่วงเสียง (Ranges) รูปลักษณะของท่วงทำนอง (Melodic contour) โครงสร้างของวลี (Phrase Structure) การประดับตกแต่งทำนอง (Ornamentation) เนื้อร้องและการเอื้อน (Syllabic text setting or melismatic text setting)

3. การศึกษาในเรื่องจังหวะ (Rhythm) คือ การจัดองค์รวมของเสียงที่สัมพันธ์กับเวลา

4. การศึกษาความเร็ว (Tempo) คือ ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนตัวโน้ตกับช่วงเวลาตัว

5. การศึกษาผิวพรรณ (Texture) คือ การประสานเสียง การประสานทำนอง ความสัมพันธ์ระหว่างทำนองแต่ละแนว

6. การศึกษารูปแบบ (Form) คือ การจัดองค์รวมของบทเพลงโดยจัดเป็นท่อนเป็นตอนแต่ละท่อนมีองค์ประกอบเฉพาะ

7. การศึกษาทิมเสียง (Timber) หรือคุณลักษณะของเสียง (Tone Color) คือ คุณภาพของเสียงดนตรี หรือเสียงร้องที่มีลักษณะเฉพาะของตัวเอง หรือเสียงที่ประสานกัน

8. การศึกษาความดัง (Dynamic) คือ ความดัง – เบา ของเสียงดนตรี หมายรวมทั้งกรณีที่ค่อยๆ เบาลง decrescendo และค่อยๆ ดังขึ้น crescendo ด้วย

9. ดนตรีลักษณะพิเศษ (Extra – musical) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างเสียง (บทเพลง) กับสิ่งที่ไม่ใช่ดนตรี เช่น บทกลอน ภาพเขียน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การประพันธ์เพลงไทยนั้นมีหลักวิธีการประพันธ์ 4 วิธี คือ

1) การแต่งโดยวิธีการยึดหรือขยายจากเพลงเดิม คือการใช้ทำนองเพลงของเดิมแล้วขยายเพิ่มขึ้น

เท่าหนึ่ง เป็น 3 ชั้น 2) การแต่งโดยการตัดทอนจากเพลงเดิม คือใช้ทำนองเพลงของเดิมแล้วตัดทอนลงเท่าหนึ่ง เป็น 2 ชั้น หรือชั้นเดียว 3) การแต่งทำนองขึ้นใหม่โดยอาศัยเพลงเดิม คือนำทำนองเดิมมาเป็นแนวทางในการแต่งทำนองขึ้นใหม่ เป็นทางเปลี่ยน 4) การแต่งโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์ของผู้แต่ง คือเริ่มจากการค้นหาข้อมูลในการสร้างรูปแบบจังหวะและแนวทำนองที่จะแต่ง โดยคิดจากสภาพแวดล้อมหรือประวัติศาสตร์ในแต่ละยุค ประกอบด้วยจังหวะ ทำนอง พื้นผิวของเสียง สีสันของเสียง และคีตลักษณ์ ทั้งนี้การประพันธ์เพลงจะต้องคำนึงถึงความไพเราะกลมกลืนของเสียง ฟังแล้วไม่กระดังงู และสามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในบทเพลงได้ นอกจากนี้ต้องพิจารณาถึงรูปแบบการผสมวงเพื่อให้เกิดความกลมกลืนของเสียง

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากทฤษฎีดุริยางคศิลป์

อุทิศ นาคสวัสดิ์ (2546: 119) กล่าวถึง “ประเภทของการร้อง ” ว่า แบ่งออกเป็น 3 ประเภท

1. ร้องลำลอง เป็นการร้องที่ผู้ร้องร้องไปตามทางของตน ดนตรีก็บรรเลงตามไป โดยใช้ทำนองส่วนของตนตาทากหาก แต่ทั้งคู่ใช้ลูกฆ้องหรือเนื้อเพลงต่างๆอย่างเดียวกัน
2. ร้องคลอ คนร้องร้องไปพร้อมกับดนตรี ผิดกันแต่ว่าแทนที่ดนตรีจะบรรเลงไปตามทำนองของตนเอง แต่กลับตัดแปลงทำนองให้เข้ากับทางร้องเพื่อให้กลมกลืนกัน
3. ร้องส่งหรือร้องรับ คนร้องๆขึ้นก่อน เมื่อจบแล้วดนตรีจึงรับด้วยลูกฆ้องอย่างเดียวกัน เพียงแต่การร้องนั้นถอดลูกฆ้องมาเป็นทางอื่น แต่ดนตรีถอดลูกฆ้องเป็นทางเต็ม

อรวรรณ บรรจงศิลป์ (2526: 235) กล่าวถึง “การวางคำร้อง ” ว่า คือการจัดคำร้องลงในทำนองเพลง คำร้องที่ใช้ส่วนใหญ่มาจากวรรณคดีที่รู้จักแพร่หลาย เพราะเนื้อเรื่องและบทกลอนมีความไพเราะกินใจมาก อีกประการหนึ่งลักษณะคำประพันธ์เป็นกลอนหกหรือกลอนแปดซึ่งสะดวกต่อการแบ่งกลุ่มคำร้อง สามารถนำมาบรรจุพอดีกับวรรคเพลงและประโยคเพลง สำหรับคำร้องที่เป็นโคลง ฉันท์ หรือกาพย์ มีบ้างแต่ไม่มากนัก คำร้องส่วนใหญ่ นอกจากจะมาจากวรรณคดีแล้วอาจมาจากผู้แต่งเพลงซึ่งจะประพันธ์คำร้องขึ้นเอง หรือบางครั้งอาจมีผู้ประพันธ์คำร้องขึ้นใหม่ภายหลัง เพื่อใช้ในโอกาสต่างๆ ส่วนมากก็จะใช้กลอนหกหรือกลอนแปดเช่นกัน

สุดจิตต์ ดุริยประณีต (สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2553) กล่าวถึง การขับลำนำไว้ว่า ในการประพันธ์เพลงไทยในปัจจุบันมีการปรับรูปแบบให้เข้ากับยุคสมัยตามความเหมาะสมมากขึ้น เช่นเดียวกับการเรียนดนตรีไทย การประพันธ์เพลงนอกจากผู้ประพันธ์จะต้องคำนึงถึงทำนองและจังหวะเป็นสำคัญแล้ว บทลำนำที่เกิดจากการ เรียบเรียง ในลักษณะ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจหรือเกิดความสมบูรณ์ ในบทเพลงนั้นๆมากขึ้น ผู้ขับลำนำสามารถใช้สำเนียงต่างๆให้สอดคล้องกับบทเพลง เพื่อสร้างอรรถรสต่อผู้ฟัง ขึ้นอยู่กับทักษะของผู้ขับลำนำที่จะสามารถสะท้อนน้ำเสียง อารมณ์ ให้เกิดความไพเราะเสนาะหูต่อผู้ฟังมากขึ้นเพียงใด

กล่าวโดยสรุปได้ว่า คีตศิลป์ไทยเป็นเรื่องราวของการร้อยเรียงคำพูดออกมาให้เกิดความไพเราะในลักษณะของบทร้อยกรองประเภท โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ประพันธ์ให้สอดคล้องกับเนื้อหา จินตนาการและท่วงทำนองเพลงที่ต้องการสื่อถึงผู้ฟัง สามารถนำมาเป็นบทลำนำและบทร้อง ประกอบการบรรเลงเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อเรื่องซึ่งสามารถถ่ายทอดอารมณ์ได้

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากทฤษฎีศิลปะไทยมาเป็นแนวทางในการประพันธ์บทร้อยกรองในลักษณะ โคลง ฉันท์ และกลอน ให้สัมผัสสัมพันธ์กัน นำมาขับบทล่านำประกอบการบรรเลงเพื่อให้เกิดความเข้าใจในบทเพลง

2.1.6 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์

วิรุณ ตั้งเจริญ (2535: 76-77) กล่าวถึง “ความคิดสร้างสรรค์และดนตรี” ว่า นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์มาเป็นเวลานาน มีผู้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) ไขว่มากมาย บางนิยามก็เน้นถึงผลผลิตทางวัตถุ บางนิยามก็เน้นถึงกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ หรือสภาพของความคิดสร้างสรรค์ อย่างไรก็ตามนิยามเหล่านั้นก็มักรวมถึงผลผลิตที่แปลกใหม่ บางท่านกล่าวถึงความคิดสร้างสรรค์ว่ามีสภาพแตกต่างไปจากสภาพปกติอยู่นอกเหนือสิ่งที่เป็นกิจนิสัย บางท่านเชื่อว่าการแสดงออกในเรื่องของความคิดสร้างสรรค์ ต้องเป็นเรื่องของความจริง มีความโดดเด่นจากสภาพที่เป็นอยู่ บางท่านเชื่อว่า การสร้างสรรค์ต้องแสดงถึงความพิเศษที่หาได้ยากยิ่ง บางท่านก็หมายถึงการสร้างสรรค์เดิมนั้นๆ

ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์ (2544: 1) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆที่แตกต่างจากเดิมและเป็นประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม ซึ่งความคิดสร้างสรรค์สามารถเกิดขึ้นได้ 2 ทาง คือ ประการแรก จากจินตนาการแล้วย้อนกลับสู่สภาพความเป็นจริง (จากความฝันสู่ความเป็นจริง) ประการที่สอง จากความรู้ที่มีอยู่แล้วคิดต่อยอดไปสู่สิ่งใหม่ (เป็นตัวกระตุ้นความคิดเพื่อให้เกิดการต่อยอด)

การคิดเชิงสร้างสรรค์เป็นการขยายขอบเขตความคิดออกไปจากแนวความคิดที่มีอยู่ ไปสู่ความคิดใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน เพื่อหาคำตอบที่ดีที่สุดให้กับปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีกระบวนการ

ซิมป์สัน (Simpson, R.W.: 1992) อ้างในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ , 2548: 44 กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์คือการริเริ่มของมนุษย์เป็นความสามารถพิเศษของสมองที่พยายามคิดให้แปลกและแตกต่างไปจากเดิมเพื่อนำไปสู่ความคิดใหม่ๆ

ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Freud) อ้างในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ , 2548:51 กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เริ่มต้นจากความขัดแย้ง ซึ่งแสดงออกจากพลังจิตใต้สำนึก หมายความว่า ขณะที่มีความขัดแย้งเกิดขึ้นนั้น คนจะเกิดความคิดสร้างสรรค์จะมีความคิดอิสระเกิดขึ้นมากมาย สำหรับคนที่ไม่มีความคิดสร้างสรรค์จะไม่มีสิ่งนี้

วัลลัส (Wallas) อ้างในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ , 2548: 49 กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เกิดจากกระบวนการของการคิดสิ่งใหม่ๆ โดยการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ได้แบ่งขั้นตอนไว้ 4 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 ขั้นเตรียม (Preparation) เป็นขั้นเตรียมข้อมูลต่างๆ เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับการกระทำหรือแนวทางที่ถูกต้อง ข้อมูลปัญหาหรือข้อมูลที่เป็นความจริง

ขั้นที่ 2 ขั้นความคิดครุ่นหรือระยะฝักตัว (Incubation) เป็นขั้นตอนที่รวบรวมข้อมูลต่างๆ ทั้งเก่าและใหม่ปราศจากความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่สามารถขมวดความคิดได้

ขั้นที่ 3 ขั้นความคิดกระจ่างชัด (Lumination) เป็นขั้นที่ความคิดสับสนได้ผ่านการเรียบเรียง และเชื่อมโยงกับความสัมพันธ์ต่างๆ เข้าด้วยกัน มีความกระจ่างชัดและสามารถมองเห็นภาพพจน์มีโนทัศน์ของความคิด

ขั้นที่ 4 ขั้นทดสอบความคิดและพิสูจน์ให้เห็นจริง (Verification) เป็นขั้นที่ได้รับความคิดจาก 3 ขั้นข้างต้น เพื่อพิสูจน์ว่าเป็นความคิดที่เป็นจริงและถูกต้องหรือไม่

เทย์เลอร์ (Tayler) อ้างในชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ , 2548: 50 กล่าวว่า ผลของความคิดสร้างสรรค์ของคนนั้น ไม่จำเป็นจะต้องเป็นขั้นสูงสุดเสมอไป คือไม่จำเป็นต้องคิดค้นคว้าประดิษฐ์ของใหม่ๆ ที่ยังไม่มีใครคิดมาก่อนเลย หรือสร้างทฤษฎีที่ต้องใช้ความคิดด้านนามธรรมอย่างสูงยิ่ง แต่ความคิดสร้างสรรค์ของคนเรานั้นอาจจะเป็นขั้นใดขั้นหนึ่งใน 6 ขั้นต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เป็นความคิดสร้างสรรค์ขั้นต้นสุด เป็นสิ่งธรรมดาสามัญ เป็นพฤติกรรมแสดงออกอย่างอิสระโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความคิดริเริ่มและทักษะอย่างใดอย่างหนึ่ง อาจเป็นเพียงการแสดงออกอย่างอิสระเท่านั้น

ขั้นที่ 2 ได้แก่การทดลองสร้างผลผลิตด้วยทักษะเฉพาะทาง โดยไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งใหม่

ขั้นที่ 3 การคิดสร้างสรรค์ผลงานที่แสดงให้เห็นว่าได้แสดงความคิดใหม่ ไม่ได้ลอกเลียนแบบใคร

ขั้นที่ 4 การประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ ไม่ซ้ำแบบใคร แสดงให้เห็นความสามารถที่แตกต่างไปจากผู้อื่น

ขั้นที่ 5 การปรับปรุงให้สมบูรณ์

ขั้นที่ 6 การคิดสร้างสรรค์ขั้นสูงสุด แสดงถึงความสามารถในการคิดสิ่งที่เป็นนามธรรมขั้นสูงสุดในการสรุปข้อความ หลักการหรือทฤษฎีใหม่

วิญญูบิตร วัฒนา (2545: 9-10) กล่าวถึง “การคิดอย่างดาวินชี” ว่า ดาวินชี เคยกล่าวไว้ว่าสวรรค์ไม่ได้ส่งเราให้เกิดมาเป็นมนุษย์เท่านั้น แต่ยังส่งจิตใจและปัญญาที่เฉียบแหลมที่สุดมาให้ด้วย ดังนั้นการใช้ปัญญาเรียนรู้จะนำไปสู่ความเป็นอัจฉริยะในที่สุด

วิธีปฏิบัติสู่การเป็นอัจฉริยะ หลัก 7 ประการของดาวินชี ที่เกิดจากการศึกษามนุษย์

1. Curiosita – การใฝ่รู้ ช่างสงสัย และการค้นคว้าอย่างไม่สิ้นสุด
2. Dimostrazione – การมุ่งมั่นใช้ความรู้ในสิ่งต่างๆ และเต็มใจเรียนรู้จากความผิดพลาด
3. Sensazione – เปิดประสาทรับรู้ตลอดเวลาโดยเฉพาะสายตา
4. Sfumato – ยินดีเปิดรับความขัดแย้งและความไม่แน่นอน
5. Arte/Scienza – ปรับระดับความคิดที่ผสมผสานระหว่างศาสตร์และศิลป์ ตรรกศาสตร์ และจินตนาการ
6. Corporalita–เก็บเกี่ยวความสามารถหลากหลายด้าน ความพอดี และสติสัมปชัญญะ
7. Connessione – จดจำและรับรู้ถึงเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น แล้วคิดอย่างมีระบบ

แนวความคิดของดาวินชี คือต้องการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดสติปัญญา และเอาชนะความกลัว ความมีด การค้นหาความงามและข้อเท็จจริงอย่างไม่มีที่สิ้นสุดของเขา ศิลปะและวิทยาศาสตร์ร่วมกันก่อให้เกิดประสบการณ์และความเข้าใจ ความไม่เหมือนใครของเขา ทางด้านตรรกศาสตร์ จินตนาการ ความมีเหตุมีผล และอารมณ์สุนทรีย์ ยังคงเป็นแรงจูงใจให้คนรุ่นหลังดำเนินรอยตามจนปัจจุบัน ลีโอนาร์โด ดาวินชี โดดเด่นในทุกด้าน และเขามีภาพลักษณ์เป็นผู้สร้างสวรรค์

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2548: 46) กล่าวถึง “องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์” ว่า จากทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ด (Guilford) ได้อธิบายความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกลหลายทิศทาง ซึ่งประกอบด้วย

1. ความคิดริเริ่ม (Originality)
2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency)
3. ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility)
4. ความละเอียดละออ (Elaboration)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นการริเริ่มความสามารถพิเศษของมนุษย์ที่คิดให้แปลกแตกต่างไปจากเดิม นำไปสู่ความคิดใหม่ และเป็นประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม สามารถเกิดขึ้นได้ 2 ทาง 1) เกิดขึ้นจากจินตนาการแล้วย้อนกลับไปสู่สภาพความเป็นจริง หรือเกิดจากความฝันมาสู่ความจริง 2) เกิดจากความรู้ที่มีอยู่แล้วคิดต่อยอดไปสู่สิ่งใหม่ เป็นการกระตุ้นความคิดเพื่อเกิดการต่อยอด ซึ่งประกอบไปด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความยืดหยุ่นในการคิด และความละเอียดละออ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ มาเป็นแนวคิดในเรื่องของวิธีการคิดสร้างสรรค์งาน เป็นการใช้แนวคิดต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่ นำไปสู่การสร้างสรรค์งานประพันธ์เพลงชิ้นใหม่ โดยการเรียบเรียงเสียงดนตรีเพื่อสะท้อนเรื่องราวและจินตนาการ

2.1.7 ทฤษฎีสุนทรียศาสตร์

ประยูร ธมฺมจิตฺโต (2540: 16) กล่าวถึง “สุนทรียศาสตร์” ว่า คือสาขาปรัชญาที่ว่าด้วยความงามและสิ่งที่ดึงดูดใจทั้งในงานศิลปะและในธรรมชาติ โดยศึกษาประสบการณ์คุณค่าของความงาม และมาตรการตัดสินใจว่า อะไรงามหรือไม่งาม การตัดสินคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์มีได้ 3 ลักษณะคือ ความสวยงาม ความติดตาติดใจ ความเลอเลิศ นักปรัชญาหลายสำนักได้เสนอทฤษฎีเพื่ออธิบายว่า เพราะเหตุใดจึงมีการตัดสินใจว่า ศิลปวัตถุประกอบด้วยลักษณะทั้งสาม นักปรัชญาดังกล่าวแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

1. กลุ่มอารมณ์นิยม (Emotionalist) อธิบายว่า การตัดสินเกิดจากอารมณ์ที่เก็บกตไว้ในจิตได้สำนึก
2. กลุ่มเหตุผลนิยม (Rationalist) อธิบายว่า การตัดสินเกิดจากการเห็นความกลมกลืนไม่ขัดตา
3. กลุ่มสร้างสรรค์ (Creativist) อธิบายว่า การตัดสินเกิดจากความสามารถสร้างสรรค์ของมนุษย์

วิรุณ ตั้งเจริญ (2545: 28 – 29) อธิบายถึงคำว่า สุนทรียะ สุนทรียภาพ สุนทรียศาสตร์ ไว้ดังนี้

สุนทรียะหรือความงาม อาจเป็นความงามของศิลปกรรม ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความประณีตงดงามของจิตใจ การใช้ชีวิตส่วนตัวและชีวิต

สุนทรียภาพ ที่หมายถึงความรู้สึกในความงาม ภาพที่งดงามในความคิดหรือภาพของความงามในสมอง (Image of Beauty) ศักยภาพของการรับรู้ความงามที่สามารถสัมผัส

หรือรับความงามได้ต่างกัน ความงามที่อาจเกิดจากภาพ จากเสียง จากจินตนาการ จากตัวอักษร หรือประสาทสัมผัสอื่นๆ

สุนทรียศาสตร์ ที่หมายถึงศาสตร์หรือวิชาที่เกี่ยวกับความงาม ตามแนวคิดของชาวตะวันตกแล้ว สุนทรียศาสตร์เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญา ปรัชญาตะวันตกที่มีรากฐานมาจากปรัชญากรีกโบราณ

กิริติ บุญเจือ (2545: 225 - 235) กล่าวถึง “ปรัชญาศิลปะ (Philosophy of Art)” ว่า เป็นปรัชญาประยุกต์แขนงหนึ่งที่น่าเอาปรัชญาบริสุทธิ์ไปตีความผลสรุปของศิลปศาสตร์ต่างๆ ปรัชญาศิลปะกับสุนทรียศาสตร์ คำว่าสุนทรียศาสตร์มาจากศัพท์บาลีว่า “สุนทรี” แปลว่าดีงาม สุนทรียศาสตร์จึงมีความหมายตามรากศัพท์ว่า วิชาที่ว่าด้วยความงาม ผู้บัญญัติศัพท์ต้องการใช้แปลคำภาษาอังกฤษว่า aesthetics ซึ่งมาจากศัพท์ภาษากรีกว่า aisthetikos ซึ่งเป็นคุณศัพท์ของคำกริยา aisthanomai แปลว่ารู้ด้วยผัสสะ (to perceive) แต่ทว่าศัพท์ aesthetics ในภาษาอังกฤษกำหนดไว้หมายถึงวิชาว่าด้วยศิลปะโดยทั่วไป ซึ่งอาจจะแบ่งออกเป็นสาขาตามแง่พิจารณาได้เป็น

- 1) ประวัติศาสตร์ศิลปะ (History of Art)
- 2) วิจารณ์ศิลปะ (Criticism of Art)
- 3) ทฤษฎีศิลปะ (Theory of Art)
- 4) จิตวิทยาศิลปะ (Psychology of Art)
- 5) สังคมวิทยาศิลปะ (Sociology of Art)
- 6) ปรัชญาศิลปะ (Philosophy of Art)

ปรัชญาศิลปะจึงนับได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสุนทรียศาสตร์ ซึ่งถือเอาผลสรุปของสุนทรียศาสตร์สาขาอื่นๆ ทั้งหมดเป็นข้อมูล พยายามค้นหาคำถามที่อาจจะมีได้จากข้อมูลเหล่านั้นแล้วตีความปัญหาดังกล่าวด้วยระบบปรัชญาบริสุทธิ์เท่าที่เรารอบหรือสนใจ

ศิลปะการดนตรี ในเรื่องนี้ศาสตราจารย์กิริติ บุญเจือ ได้อธิบายว่าสื่อของดนตรีได้แก่เสียง เนื่องจากเสียงมีความคล่องตัวในการกระตุ้นอารมณ์อย่างมาก จึงมีนักปรัชญาบางคน เช่น โชเพนฮาวเออร์ ได้ยกย่องการดนตรีว่าเป็นศิลปะสูงสุด เสียงไม่สามารถให้ภาพชัดเจน แต่การไม่ให้ภาพชัดเจนนั่นเองทำให้ดนตรีสามารถกระตุ้นให้ผู้ฟังเกิดอารมณ์ขึ้นอย่างเต็มที่ตามความถนัด ความสนใจ และเบื้องหลังชีวิตของแต่ละบุคคล เสียงยังสามารถถูกควบคุมให้มีจังหวะและลีลาความความต้องการของผู้สร้างบทดนตรีได้อย่างกว้างขวาง จังหวะซึ่งกระทบประสาทโดยไม่ต้องมองเห็น แต่กระตุ้นให้เกิดจินตนาการได้อย่างดีเยี่ยม ย่อมมีพลังปลุกเร้าอารมณ์ได้อย่างดี

เยี่ยม ดนตรีจึงมีอิทธิพลมหาศาลทั้งในยามรบและยามสงบ ดนตรีสามารถสร้างอารมณ์ได้ตามความต้องการของผู้สร้างบทดนตรี จึงสมจริงดังข้อสั่งเกตของพระบาทสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้าของเราว่า “ชนใดไม่มีดนตรีการ ในสันดานเป็นคนชอบกลนัก”

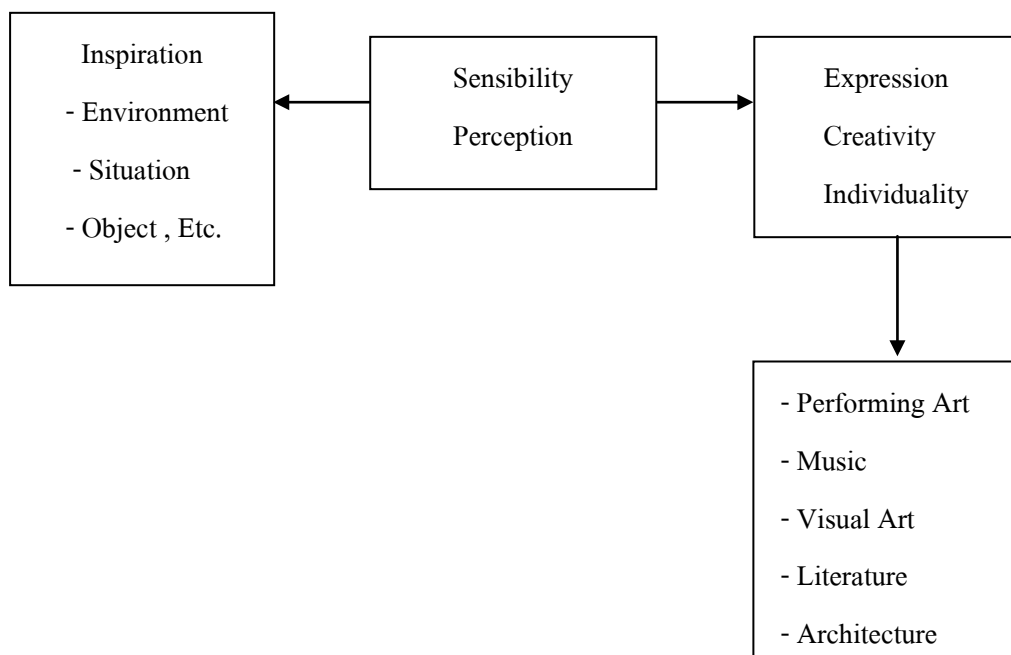
บุษกร บิณฑสันต์ (2553: 31-32) กล่าวว่า ศิลปะทั้งปวงนั้นย่อมเกิดจากความสะเทือนใจของศิลปิน ผู้สร้างความสะเทือนใจนี้คือปรากฏการณ์ต่างๆ ทั้งโดยธรรมชาติและมนุษย์ที่ผ่านการปรุงคิด-คิดปรุงของศิลปินออกมาเป็นรูปร่าง เช่น บทเพลง วรรณกรรม ภาพวาด รูปปั้น นาฏกรรม และศิลปะต่างๆ ในที่นี้จะเรียกปรากฏการณ์ที่ผ่านการปรุงคิดของศิลปินว่าเรื่องราว (Subject matter) และเรียกการปรากฏเป็นรูปร่างว่าเนื้อหา (Content)

ศิลปะแบ่งเป็น 2 ชนิดตามความสัมพันธ์ระหว่างเรื่องราวกับเนื้อหา กล่าวคือ ศิลปะที่เนื้อหาสะท้อนเรื่องราวได้ชัดเจน เช่น ภาพเหมือน รูปปั้นเหมือน การร่ายรำเลียนแบบ วรรณกรรมสมจริง จัดเป็นศิลปะแสดงลักษณะ (Representational art) ส่วนศิลปะที่ไม่อาจสะท้อนเรื่องราวได้ชัดเจน เช่น บทเพลง ดนตรี จัดเป็นศิลปะไม่แสดงลักษณะ (Non-representational art) ซึ่งข้อได้เปรียบของศิลปะไม่แสดงลักษณะก็คือ การเปิดโอกาสให้ผู้เสพมีจินตนาการได้เต็มที่ พ้นขีดจำกัดของความคิด ดนตรีจึงเป็นศิลปะที่ได้รับความนิยมชมชื่นมาตลอดประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมของมนุษย์ ยกตัวอย่างง่ายๆ ว่า ภาพวาดพระเป็นเจ้ากับดนตรีที่แสดงความเป็นพระเจ้า อย่างไรก็ตามจะให้ความเป็นอิสระแก่จินตนาการมากกว่ากัน ขณะมองภาพ จินตนาการของผู้เสพจะถูกขีดกรอบด้วยรายละเอียดที่ปรากฏในภาพนั่นเอง แต่ขณะฟังดนตรี รายละเอียดของบันไดเสียง ท่วงทำนอง แม้แต่การสอดประสาน ทำได้เพียงการบ่งชี้ทิศทางของจินตนาการเท่านั้น ส่วนอื่นๆ นอกจากนี้เป็นประสบการณ์ ความคิดคำนึงความในฝัน และการหลอมรวมโน้ตทัศน์ของโลกส่วนตัวอันเป็นอิสระของผู้เสพนั่นเอง ดนตรีจึงเป็นเครื่องมือที่ดีในการจูงใจ (Suggestion) ผู้เสพให้ถอยห่างจากอะไรก็ตามที่กระทำร้ายต่อสภาพจิตใจในขณะนั้นๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วิรุณ ตั้งเจริญ (2545: 36-38) กล่าวถึง “สุนทรียภาพกับการสร้างสรรค์ศิลปกรรม” ว่า คนเราดำเนินชีวิตอยู่ในธรรมชาติสิ่งแวดล้อม มีชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคม มีโลกส่วนตัวที่เป็นตัวของตัวเอง มีอิสระเสรีภาพที่จะคิดจะทำเพื่อความสุขและความพึงพอใจของเรา แต่ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่น สังคม และธรรมชาติสิ่งแวดล้อม เมื่อเรามีสุนทรียภาพ หรือมีปฏิกิริยาต่อความงามทั้งหลาย ไม่ว่าจะป็นธรรมชาติสิ่งแวดล้อม วัตถุ เหตุการณ์ การดำรงชีวิต สภาพแวดล้อมและปรากฏการณ์เหล่านั้น มีสภาพเป็นแรงบันดาลใจ (Inspiration) ที่จะกระตุ้นความรู้สึก กระตุ้นการรับรู้ เราจะแปรการรับรู้ไปสู่ความรู้สึกนึกคิด การชื่นชมยินดี

การวิพากษ์วิจารณ์ พร้อมกันนั้นก็พัฒนาความรู้สึกนึกคิดไปสู่การแสดงออก และการสร้างสรรค์ โดยมีพลังของสุนทรียภาพเป็นแรงสนับสนุน อีกด้านหนึ่งพลังสุนทรียภาพในตัวตนของเรา ได้ผลักดันให้เกิดการสร้างสรรคศิลป์กรรมขึ้น ผู้ที่ชื่นชมการใช้สื่อตัวอักษรบรรยายจินตนาการก็จะสร้างสรรค์วรรณกรรม ผู้ที่ชื่นชมการใช้สื่อเสียงก็จะสร้างสรรค์ดนตรี ผู้สื่อวัตถุก็จะสร้างสรรค์ทัศนศิลป์และสถาปัตยกรรม ตามลักษณะเฉพาะของตน (Individuality)

Aesthetic Process

ตารางที่ 4 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียภาพและการสร้างสรรค์ศิลปกรรม

อัมพร ศิลปเมธากุล (2549: 22) กล่าวว่า การจัดแบ่งงานศิลปะเป็นความพยายามแสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของงานศิลปะแต่ละอย่างที่มีรูปร่างรูปทรง วัสดุอุปกรณ์ และเทคนิคแนวทางในการสร้างสรรค์ที่มีความแตกต่างกัน

ในวงการวิชาการ คำที่เกี่ยวข้องกับศิลปะที่สำคัญ คือ

1. ทัศนศิลป์ (Fine Arts) เป็นงานศิลปะที่สร้างสรรค์เพื่อแสดงออกด้านสุนทรียภาพสนองความต้องการทางด้านอารมณ์และจิตใจมากกว่าการนำเอาศิลปวัตถุมาใช้ในชีวิตประจำวัน

2. ประยุกต์ศิลป์ (Applied Arts) เป็นการสร้างงานศิลปะเพื่อประโยชน์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน มีความสวยงาม

3. ศิลปศึกษา (Art Education) เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีความสัมพันธ์กับการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทั้งด้านจิตรศิลป์และด้านประยุกตศิลป์

ในเรื่องของดนตรี (Music Art) ซึ่งจัดอยู่ในจิตรศิลป์ (Fine Arts) นั้น เป็นอุปกรณ์ประเภทให้เสียงที่มีความหลากหลาย เสียงดนตรีจะมีความถี่ของเสียงและระดับเสียงสูงต่ำแตกต่างกันเมื่อมีการผสมเสียงเข้าด้วยกัน ทำให้เกิดเสียงที่ไพเราะ ให้ความรู้สึกคล้อยตาม มักมีส่วนประกอบ 3 อย่างเข้าด้วยกัน คือ การขับร้อง การบรรเลงดนตรี การขับร้องผสมกับการเล่นดนตรี และคนที่มีความสามารถด้านดนตรีเรียกว่า นักดนตรี หรือศิลปิน

กล่าวโดยสรุปได้ว่าสุนทรียศาสตร์เป็นเรื่องเกี่ยวกับความงามของศิลปกรรมแต่ละแขนง และธรรมชาติแวดล้อม เกิดขึ้นจากการปรุงคิดของศิลปินออกมาในรูปแบบต่างกัน เช่น บทเพลง วรรณกรรม ภาพวาด รูปปั้น นาฏกรรม มีลักษณะเป็นศิลปะที่เนื้อหาสะท้อนเรื่องราวได้ชัดเจน และศิลปะที่ไม่อาจสะท้อนเรื่องราวได้ชัดเจน เช่น บทเพลง ดนตรี ซึ่งศิลปะประเภทนี้สามารถเปิดโอกาสให้ผู้เสพมีจินตนาการได้อย่างอิสระ

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ มาเป็นแนวทางในการคิดปรุงแต่งในเรื่องความงามของดนตรีคือเสียง เป็น โสตศิลป์ที่รับรู้ได้จากการฟังแสดงภาพของเหตุการณ์เรื่องราวออกมาเป็นเสียง เพื่อสร้างความไพเราะ จินตนาการ อารมณ์ และความสมบูรณ์ในองค์ประกอบของการประพันธ์เพลง

2.1.8 ทฤษฎีวิวัฒนาการ

เสฐียรโกเศศ (2531: 115) กล่าวว่า ความเป็นอันเดียวของชาวไทยและสิ่งที่เป็นคุณสมบัติและเป็นบุคลิกลักษณะของชาวไทย ไม่ใช่สำคัญอยู่ที่เรื่องต้นเดิมของไทยอย่างเดียว ข้อที่สำคัญมากกว่าคือ อยู่ที่เรื่องวัฒนธรรมที่เป็นไทยให้ปรากฏเด่นว่าเป็นไทยโดยสมบูรณ์ และทำให้เห็นว่าแตกต่างไปจากชนชาวอื่นอย่างไร อาจตอบได้ว่าวัฒนธรรมไทยเกิดจากชนธรรมนิยมประเพณีที่สืบต่อกันมาเป็นปรัมปรา อย่างที่เรียกเป็นภาษาอังกฤษว่า Tradition หรือประเพณีปรัมปรา ซึ่งมีหลายกระแสหลายทาง ที่เข้ามาผสมปนงกันเป็นอันหนึ่งอันเดียว เกิดเป็นวิถีชีวิตแห่งความเป็นอยู่ของชนชาวไทย

ธิดา สาระยา (2539: 113) กล่าวถึง “วัฒนธรรม” ว่า คือวิถีชีวิตโดยรวมของคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องผ่านการเรียนรู้และการปลูกฝังทางสังคมนั่นเอง วัฒนธรรมมีหน้าที่เป็นวิถีทางสำหรับสื่อสาร สร้างบูรณาการทางความคิด ความเชื่อ และประเพณี แล้ว

ถ่ายทอดสิ่งนั้นต่อสังคม ที่สำคัญคือช่วยส่งต่อคุณค่าความหมายของสิ่งอันเป็นที่ยอมรับในสังคมหนึ่งๆ ให้คนในสังคมนั้นได้รับรู้

ปัญญา รุ่งเรือง (2533 : 1 – 2) ให้ความเห็นเกี่ยวกับ “วัฒนธรรมดนตรี” ว่าเป็นผลผลิตของมนุษย์ที่สร้างสรรค์ขึ้นโดยผ่านการคัดเลือกปรับปรุงและยึดถือสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งสิ่งที่สังคมหมู่คณะสร้างขึ้นเพื่อความดีงาม ความสามัคคีกลมเกลียวกันในชุมชนสู่การพัฒนาขึ้นเพื่อการอยู่ร่วมกันให้เกิดสุข บรรดานักวัฒนธรรมทั้งหลายมักจะกล่าวตรงกันว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ในสังคมสร้างขึ้นเป็นแบบแผนเพื่อการดำรงชีวิต ล้วนเป็นวัฒนธรรมของสังคมทั้งสิ้น เพื่อแสดงความเป็นเอกลักษณ์และความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่างไปจากวัฒนธรรมอื่น”

กาญจนา อินทรสุนานนท์ (25 52: 105) กล่าวว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง ลักษณะที่แสดงความจริงของงาม ความเป็นระเบียบ ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติ และศีลธรรมอันดีงามของประชาชน วัฒนธรรมถือเป็นมรดกที่สำคัญยิ่งของสังคมมนุษย์ มนุษย์ทุกชาติทุกภาษาย่อมมีวัฒนธรรมซึ่งได้มาโดยการเรียนรู้จากการถ่ายทอดของคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง มนุษย์ที่เกิดมาอยู่ในสังคมใดก็จะเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้น กล่าวได้ว่าวัฒนธรรมคือวิถีทางการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นแนวทางการปฏิบัติที่แบบแผน คนส่วนมากในสังคมให้การยอมรับว่าดี วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงได้ไม่คงที่ที่มีการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ สนองความต้องการของตนเอง เพราะมนุษย์ทุกคนยังคงมีความต้องการ ในสิ่งต่างๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

สุมาลี นิรมานภาพ (2535: 177) กล่าวว่า วัฒนธรรมเป็นการดำรงชีวิตหรือการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยพฤติกรรมอันสลับซับซ้อน เช่นความรู้ทางวิชาการแขนงต่างๆ ความเชื่อ ศิลปะ ภาษา วรรณคดี ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ความสามารถเฉพาะตัว ตลอดจนอุปนิสัยของมนุษย์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีการแสดงออกในกฎเกณฑ์ที่สังคมกำหนด เกิดเป็นการแสดงออกที่เป็นลักษณะพิเศษบางชนิดของพฤติกรรม ที่บ่งบอกว่าเป็นกลุ่มหรือสังคมเดียวกัน เช่น ภาษา การแต่งกาย ดนตรี ศิลปะ การวาดรูป เครื่องปั้นดินเผา การแสดง การประกอบอาชีพ การนับถือศาสนา การประกอบพิธีกรรม

งามพิศ สัตย์สงวน (2542: 31) กล่าวถึง “ทฤษฎีภาพรวมทางวัฒนธรรม” ว่า วัฒนธรรมแต่ละแห่งเป็นภาพรวมเฉพาะของส่วนต่างๆ ที่ผสมกลมกลืนกัน ส่วนรวมทั้งหมดถูกหล่อหลอมโดยคติทางวัฒนธรรมที่เฉพาะของวัฒนธรรมนั้นๆ ศาสนา ครอบครัว เศรษฐกิจ และสถาบันการเมืองการปกครองต่างเข้ากันได้ดีเพื่อกลายมาเป็นที่รวมเฉพาะ แต่เนื่องจากภาพรวม

ดังกล่าวเป็นผลมาจากการมีประวัติศาสตร์ที่เฉพาะ ดังนั้นจึงไม่อาจเปรียบเทียบวัฒนธรรมใดว่าดีกว่าวัฒนธรรมอื่นๆได้

ราชบัณฑิตสถาน (2542: 23-28) กล่าวถึง “การถ่ายโยงวัฒนธรรม” ว่า Acclturation หมายถึง การปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม การสังสรรค์ระหว่างวัฒนธรรม กระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากกลุ่มบุคคลที่ต่างวัฒนธรรม มีการติดต่อโดยตรงต่อเนื่องกัน ยังผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบอย่างวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือทั้งสองกลุ่ม แต่อย่างไรก็ตามทั้งสองกลุ่มก็ยังคงดำรงวิถีชีวิตตามแบบอย่างวัฒนธรรมส่วนใหญ่ของตนอยู่ ไม่ได้ถูกทำให้สับสนกลืนกันเข้าไปในอีกกลุ่มหนึ่งทีเดียว

การสังสรรค์วัฒนธรรม มีกระบวนการ 2 ทางคือ การแพร่กระจายวัฒนธรรม (Culture diffusion) การยืมวัฒนธรรม (Culture borrowing)

Cultural change หมายถึง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในวัฒนธรรมของประชาชาติหนึ่งๆ ทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุ และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่อัตราการเปลี่ยนแปลงทั้งสองวัฒนธรรมนี้ไม่เท่ากัน ซึ่งโดยทั่วไปวัฒนธรรมที่มีใช้วัตถุเปลี่ยนแปลงช้ากว่า นอกจากนั้นการเปลี่ยนแปลงอาจเกิดขึ้นโดยอัตโนมัติหรือโดยการวางแผนก็ได้

Culture diffusion หมายถึง การแพร่กระจายวัฒนธรรม กรรมวิธีที่ลักษณะการวัฒนธรรมหน่วยเชิงซ้อนวัฒนธรรม หรือแบบอย่างวัฒนธรรมแผ่จากต้นกำเนิดไปยังจุดหรือบริเวณอื่นๆ

Diffusion หมายถึง การแพร่กระจาย การที่ลักษณะการวัฒนธรรมแผ่วงกว้างออกไปอาจจะเป็นการยืม หรือการย้ายถิ่นของบุคคลจากภูมิภาคหนึ่งไปยังภูมิภาคหนึ่ง หรือโดยการแพร่จากชนกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน

Social assimilation หมายถึง การผสมกลมกลืนทางสังคม กระบวนการที่วัฒนธรรมหรือบุคคล หรือกลุ่มที่ต่างวัฒนธรรม มาผสมกลมกลืน เข้าเป็นหน่วยเดียวที่บรรสานกัน ในการนี้ไม่จำเป็นที่แต่ละหน่วยเดิมนั้นจะต้องกลายมามีลักษณะเหมือนกันโดยตลอดเพียงแต่ให้มีการดัดแปลงจนไม่เห็นลักษณะเดิม เพื่อให้เข้ากันได้กับหน่วยงานอื่นๆ และรวมกันแล้วเป็นหน่วยวัฒนธรรมใหม่ ตามปกติหน่วยของวัฒนธรรมที่มีจำนวนน้อยย่อมปรับลักษณะให้คล้ายตามหน่วยของวัฒนธรรมที่มีจำนวนมากกว่า

Social change หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางสังคม การที่ระบบสังคม กระบวนการแบบอย่างหรือรูปแบบทางสังคม เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ระบบครอบครัว

ระบบการปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป ไม่ว่าจะ เป็นวัฒนธรรมใดก็ตาม การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนี้ อาจจะเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย เป็นไปอย่างถาวร หรือชั่วคราว โดยวางแผนให้ เป็นไปหรือเป็นไปเอง และที่เป็นประโยชน์หรือให้โทษก็ได้ทั้งสิ้น

สมชนก (คุ่มพันธ์) ภาสกรจรัส (2551: 112) กล่าวว่า องค์ประกอบของ วัฒนธรรมสามารถแบ่งออกได้เป็น 6 ประการด้วยกัน

1. ภาษา (Language)
2. ศาสนา (Religion)
3. ค่านิยมและทัศนคติ (Values and Attitudes)
4. มารยาทและขนบธรรมเนียมประเพณี (Manners and Customs)
5. สุนทรียภาพ (Aesthetics)
6. โครงสร้างทางสังคม (Social Structures)

สุพัตรา สุภาพ (2541: 102-103) กล่าวถึง “ลักษณะวัฒนธรรม” ไว้ดังนี้

1. เป็นสิ่งที่ได้มาโดยการเรียนรู้ วัฒนธรรมเป็นการถ่ายทอดโดยการเรียนรู้ไม่ใช่ การถ่ายทอดทางชีวภาพ
2. เป็นมรดกทางสังคม ถ้าวัฒนธรรมต้องสิ้นสุดหรือสูญหายไป ก็แสดงว่าคนรุ่น ก่อนไม่ได้ถ่ายทอดให้คนรุ่นต่อมา
3. เป็นวิถีชีวิตหรือแบบของการดำรงชีวิต ความคิดในเรื่องวัฒนธรรมทำให้ สามารถจำแนกวัฒนธรรมของสังคมหนึ่งจากอีกสังคมหนึ่ง
4. เป็นสิ่งไม่คงที่ เพราะมนุษย์มีการคิดค้นสิ่งใหม่หรือปรับปรุงของเดิมให้ เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นเรื่องของวิถีชีวิตโดยรวมของคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่ง ผ่านการเรียนรู้ สังคม และการปลูกฝังทางสังคม มีหน้าที่เป็นวิถีทางสำหรับสื่อสาร สร้างบูรณา การทางความคิด ประเพณี ความเชื่อ และถ่ายทอดต่อสังคม เป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ใน สังคมได้สร้างขึ้นเป็นแบบแผน แสดงความเป็นเอกลักษณ์และความเป็นลักษณะเฉพาะที่แตกต่าง จากวัฒนธรรมอื่นๆ ขณะเดียวกันมีลักษณะไม่คงที่ มีการคิดค้นสิ่งใหม่ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ เสมอ ทั้งนี้วัฒนธรรมยังจัดเป็นผลงานด้านต่างๆที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นโดยผ่านการคัดเลือก ปรับปรุงและยึดถือสืบทอดกันมาถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากทฤษฎีวิวัฒนาการ มาเป็นแนวทางในการศึกษาข้อมูลของชาติพันธุ์ วิถี วัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการทอผ้าแต่ละชนิด เพื่อนำมาเชื่อมโยงและเป็นเหตุผลในการประพันธ์เพลงเพื่อสะท้อนลักษณะเอกลักษณ์ถิ่น

2.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค์บทเพลงชุดเส้นสายลายไหมไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำแนกตามหัวข้อที่ศึกษาเป็น 3 หัวข้อ ได้แก่ ความเป็นมาการทอผ้าไหมไทย กลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหมไทย และวิธีการทอผ้าไหมไทย มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1 ความเป็นมาการทอผ้าไหมไทย

นักประวัติศาสตร์เชื่อกันว่าในสมัยยุคหินเก่านั้นบริเวณซึ่งเป็นประเทศไทยปัจจุบันยังไม่มี การทอผ้าใช้ แต่หลักฐานจากภาพเขียนสีบนเพิงผาและผนังถ้ำหลายแห่งทำให้ทราบว่า มนุษย์สมัยโบราณมิได้ปล่อยเรือนร่างให้เปลือยเปล่า แต่มีการนำวัสดุชิ้นเล็กๆ อย่างหนังสัตว์ หนูกา ไบไม้ หรือเปลือกไม้ มาปกปิดร่างกายบริเวณซึ่งอยู่ต่ำกว่าเอวลงไป

การสำรวจและขุดค้นแหล่งโบราณคดีหลายแห่งในภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ได้ค้นพบหินทอผ้าเปลือกไม้หลายอัน แสดงให้เห็นว่าผู้คนในยุคนี้รู้จักใช้ผ้าที่ทำจากเปลือกไม้แล้ว นอกจากนี้ยังค้นพบดินเผาและเซรามิกที่ทำด้วยกระดูกสัตว์ปะปนรวมอยู่กับโครงกระดูก เด็กและสตรี จึงสันนิษฐานกันว่าเทคโนโลยีสิ่งทอในประเทศไทย น่าจะมีวิวัฒนาการมาแล้วไม่น้อยกว่า 2,000 ปี ก่อนคริสตกาล หรือราว 4,000 ปีมาแล้ว (จิราภรณ์ เจริญเดช, 2545: 4)

ธนาคารแห่งประเทศไทย (25 40: 47) กล่าวว่า เครื่องนุ่งห่มหนึ่งในปัจจุบันนี้ในการดำรงชีพของมนุษย์นั้น มีประวัติและวิวัฒนาการความเป็นมาที่ยาวนานควบคู่ไปกับประวัติของมนุษยชาติ จากการนุ่งและห่มด้วยหนังสัตว์ซึ่งไม่เหมาะสมกับภูมิอากาศร้อนชื้น ทำให้ผู้คนในดินแดนอุษาคเนย์นี้พิจารณาว่าวัตถุอื่นมาใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม หลังจากที่ได้นำเส้นใยพืชมาสานต่อกันเข้าเป็นผืนที่เรียกกันว่า “ผ้า” แล้วผ้าได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญมากขึ้นในชีวิตประจำวันของมนุษย์เรื่อยมา ซึ่งนอกจากจะนำผ้ามาเป็นเครื่องนุ่งห่มเพื่อให้ความอบอุ่นตามความจำเป็นพื้นฐานแล้ว ผ้ายังได้รับการทอຍ้อม และใช้ประดับตกแต่งร่างกายและที่อยู่อาศัยให้เกิดความงดงามอีกด้วย

ภาพที่ 1 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงฟื้นฟูใหม่ไทย
(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2554: ออนไลน์)

ผ้าไหมไทยเป็นมรดกทางวัฒนธรรมการแต่งกายที่สืบสานกันมากกว่า 3,000 ปีมาแล้ว โดยมีแหล่งสำคัญอยู่ที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และได้ขยายไปยังภาคเหนือตอนบน จนปัจจุบันได้แพร่กระจายไปทุกภูมิภาคของประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันในลวดลายตามเชิงความคิดและวัฒนธรรมแต่ละท้องถิ่น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระผู้ทรงฟื้นฟูใหม่ไทยวิศดุดรรมชาติที่ทรงคุณค่าทางเศรษฐกิจ คงไม่มีสิ่งใดเทียบเท่าเส้นใยไหมที่ทำให้ได้สิ่งทอที่สวยงาม ดังเช่นผ้าไหมไทยที่มีความงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว จนมีชื่อเสียงลือไปทั่วโลก การผลิตไหมในประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาขึ้นเมื่อรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นยุคแห่งการฟื้นฟูส่งเสริมและพัฒนาการปลูกหม่อน เลี้ยงไหม สาวไหม และทอผ้าไหม ในสภาพสังคมเกษตรกรรมแบบดั้งเดิม หน้าที่สตรีชาวอีสานแสดงให้เห็นวิถีชีวิตและโลกทัศน์ของหญิง กล่าวคือผู้หญิงต้องเรียนรู้และฝึกหัดการทอผ้ามาตั้งแต่เด็ก พัฒนาฝีมือความสามารถในวัยสาว เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับพิธีแต่งงานตามค่านิยม จนวัยผู้ใหญ่มีครอบครัว และวัยชราาก็กลายเป็นผู้ถ่ายทอดทักษะฝีมือรวมทั้งการอบรมสั่งสอนการทอผ้าให้กับลูกหลาน เห็นได้ว่าการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมนั้นมีมาตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 2 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2444 ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีแนวคิดที่จะส่งเสริมการเลี้ยงไหมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และทอผ้าไหมส่งเป็นสินค้าออก และอาจกล่าวได้ว่างานพัฒนาการเกษตรอย่างมีวิชาการเริ่มต้นด้วยกรมช่างไหม ซึ่งตั้งขึ้นในกระทรวงเกษตรราธิการ (สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติ, 2552: 9-15)

ภาพที่ 2 กรมช่างไหม ตำบลศาลาแดง เขตปทุมวัน กรุงเทพมหานคร
(กรมช่างไหม, 2554: ออนไลน์)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผ้ามีพัฒนาการเริ่มมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนมาถึงยุคประวัติศาสตร์ซึ่งมีอาณาจักรต่างๆเกิดขึ้นในแหลมสุวรรณภูมิ ผ้าจึงได้เข้ามามีบทบาทในชีวิตประจำวันของชาวอาณาจักรเหล่านี้มากขึ้น ทางสังคมผ้าทอเป็นเครื่องนุ่งห่ม ระดับตกแต่งในทางเศรษฐกิจผ้าทอมีฐานะเป็นสินค้าส่งออกและนำเข้าเพื่อสร้างรายได้ ผ้าทอจึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมหนึ่งที่สืบทอดกันมาในหมู่ชนชาติไทย สะท้อนถึงสังคมและเศรษฐกิจของยุคสมัยได้เป็นอย่างดี และสามารถสะท้อนถึงวิธีการทอตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้สำหรับการทอผ้าอันเป็นเครื่องยืนยันถึงภูมิปัญญาของบรรพชนเผ่าไทที่สั่งสมมาแต่อดีตตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรม

2.2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหมไทย

อาณาจักรไทปรากฏขึ้นเกือบพร้อมกันในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18 - 19 คืออาณาจักรเมฆหลวงของไทยใหญ่ ในดินแดนรอยต่อระหว่างจีนกับพม่า อาณาจักรอาหม ในลุ่มน้ำพรหมบุตร ดินแดนรอยต่อของทิเบต อินเดีย และพม่า อาณาจักรล้านนา อาณาจักรสุโขทัย อาณาจักรสิบสองปันนา อาณาจักรสอสองจุไท อาณาจักรล้านช้าง อาณาจักรสยามในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในอาณาจักรเหล่านี้ อาณาจักรล้านช้าง ซึ่งลูกหลานขุนบรมมาสร้างบ้านแปลงเมืองในดินแดน ลาว ได้ตั้งคำว่า ไท มาใช้คำว่า ลาว อันมีความหมายถึงความยิ่งใหญ่แทนขณะที่อาณาจักรล้านนา พญามังรายซึ่งเป็นทั้งลูกหลานปู่เจ้าลาวจก และที่ไทลื้อสิบสองปันนากลับตั้งคำว่า ลาว มาใช้คำว่า ไท โดยไม่รู้เหตุผล ถึงกระนั้นล้านนากับล้านช้างสิบสองปันนาและสิบสองจุไท ก็ยังเป็นบ้านพี่เมืองน้องที่มีความสัมพันธ์ทางสายเลือดกันอย่างใกล้ชิดมาตลอด ส่วนอาณาจักรไทยสยาม ก็ตั้งคำว่า ไท เหมือนกัน โดยหันมาใช้คำว่า ไท ในบรรดาชนชาติไท

ทั้งหมด ไทยสยามมีความเป็นลูกร้อยพ่อพันแม่มากกว่าเพื่อน ความที่เป็นเมืองการค้านานาชาติ จึงปะปนด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์จากแดนไกล ขณะที่ภาคอีสานส่วนใหญ่เป็นคนลาว ภาคเหนือส่วนใหญ่เป็นไทยวน ไทเขิน และไทลื้อ ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่างมีกลุ่มคนไท อยู่ปะปน กระจายเป็นหย่อมๆ (กัญญา ลีลาสัย, 2550: 368-369)

2.2.2.1 กลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าจก

ปัจจุบันบางส่วนของดินแดนล้านนาที่รวมอยู่ในราชอาณาจักรไทย ได้แก่ จังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ น่าน และแม่ฮ่องสอน ในสมัยที่อาณาจักรล้านนารุ่งเรือง มีอาณาบริเวณกว้างขวางมาก ตั้งอยู่ระหว่างดินแดนพม่า จีน ไทย และลาว ครอบคลุมไปจนถึงสิบสองปันนา ในสาธารณรัฐประชาชนจีน และดินแดน บางส่วนของรัฐไทยใหญ่ ในประเทศพม่าปัจจุบัน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2540: 6)

ชาวไทยวน คือ พลเมืองของอาณาจักรล้านนาในอดีตมีประวัติการพัฒนามา ตั้งแต่ปลาย พุทธศตวรรษที่ 12 วัฒนธรรมการแต่งกายชาวไทยวนในอดีตผู้ชายนุ่งผ้าต้อย ซึ่งเป็นผ้าโจงกระเบนแบบสั้น หยักรั้งขึ้นไปสูงเหนือต้นขา เพื่ออวดลวดลายสัก ส่วนสตรีชาวไทยวน ห่มผ้าสไบที่เรียกว่า ผ้าสะห้วยแย่ง และนุ่งผ้าขึ้นทอลายขวางตัว ถ้าเป็นผ้านุ่งใช้ในโอกาสพิเศษ จะทอจกผ้าประดับที่ตีนขึ้น ผ้าจกจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยวนในปัจจุบันแหล่งทอผ้าจกของชาวไทยวนอยู่ที่ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ชาวไทยวน พลเมืองของอาณาจักรล้านนาในอดีตมีประวัติการพัฒนามาตั้งแต่ ปลายพุทธศตวรรษที่ 12 โดยมีอำนาจปกครองบริเวณเมืองเชียงใหม่ในอดีต โดยรู้จักกันในชื่อ “เมืองหริภุญนครเงินยาง” จนกระทั่งพระยามังรายได้ขึ้นครองราชย์ใน พ.ศ. 1804 แล้วจึงเริ่มขยาย อำนาจปกครองลงมาทางใต้เข้าสู่ลุ่มแม่น้ำปิงตอนเหนือและหลังจากที่สามารถเอาชนะแคว้นหริ ภุญไชยของชาวมอญที่ประกอบไปด้วยเมืองหริภุญไชย (ลำพูน) และเมืองละคอน (ลำปาง) ได้ แล้วจึงย้ายเมืองหลวงมาตั้งที่จังหวัดเชียงใหม่ และสถาปนาอาณาจักรล้านนาขึ้น (ธนาคารแห่ง ประเทศไทย, 2547: 188-190)

ปราณี เดชวิทยาพร (2546 : 93-95) กล่าวว่า แม่แจ่มเป็น เมืองที่รายล้อมด้วย ชุนเขาน้อยใหญ่ เปรียบเสมือนแอ่งกระทะที่มีดอยอินทนนท์สูงตระหง่านเสียดฟ้าอยู่เบื้องหน้า แม่ แจ่มเมืองของชาวไทยวน กลุ่มใหญ่ที่สุดที่ยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวไทย-ยวน ล้านนาไว้ได้อย่างเหนียวแน่นและยั่งยืน อยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนฝั่งลำ น้ำแจ่ม ระหว่างหุบเขาตามแนวยาวของเทือกเขาทางภาคเหนือ แต่เดิมพวกลัวะ (ละว้า) ได้เคย

อาศัยอยู่ ภายหลังมีการรวบรวมเป็นอาณาจักรล้านนา กลุ่มชนชาติไทโยนก “ไท-ยวน หรือคนเมือง” จึงได้เข้ามาตั้งชุมชนอยู่บริเวณนี้ ที่เรียกว่า “ยวน” อาจเป็นเพราะก่อนที่พระยามังรายจะตั้งอาณาจักรล้านนานั้น มีชุมชนใหญ่อยู่ 2 ชุมชนก่อนหน้านั้น คือ ชุมชนลุ่มแม่น้ำกก แถบเชียงราย รวมตัวกันเป็นกลุ่มเรียกว่า “แคว้นโยนกหรือโยนก” จึงเป็นที่มาของคำว่าไท-ยวน ส่วนอีกชุมชนคือ ชุมชนลุ่มน้ำปิงตอนบน ในเขตลำพูน เชียงใหม่ และที่ราบลุ่มแม่น้ำวัง ในเขตลำปาง รวมกันเป็นแคว้นเรียกว่า “แคว้นหริภุญชัย” ซึ่งพระยามังรายได้ผนวกแคว้นโยนกและแคว้นหริภุญชัยรวมเป็นอาณาจักรล้านนา โดยมีเชียงใหม่เป็นศูนย์กลาง ในปี พ.ศ. 1839

ทรงพันธ์ วรรณมาศ (2549 : 24-26) กล่าวว่า แม่แจ่ม เป็นอำเภอหนึ่งทางทิศตะวันตกของจังหวัดเชียงใหม่ ตั้งอยู่บนฝั่งลำน้ำแจ่ม งานหลักของชาวแม่แจ่ม คือ เกษตรกรรม ได้แก่ การปลูกข้าวหลังจากเก็บเกี่ยวข้าวแล้วชาวบ้านมักจะมีการทำเกษตรกรรมอื่นๆ เป็นงานเสริมของคนหนุ่มสาว เช่น การปลูกถั่ว หอม กระเทียม ส่วนผู้เฒ่า ผู้แก่ไม่สามารถไปช่วยงานเกษตรกรรมได้มักจะอยู่บ้านเลี้ยงหลาน ทำงานเล็กๆ น้อยๆ ในยามว่างผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีความสามารถในการทอผ้ามักจะทอผ้าเอาไว้ใช้ ผ้าที่ทอมักจะเป็นผ้าที่มีความสวยงามตามแบบลักษณะดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน

คนแม่แจ่มแต่เดิมอพยพมาจากลำปางและเชียงแสนส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งมาจากสันป่าตองคนกลุ่มดังกล่าวได้เข้ามาตั้งรกรากที่แม่แจ่ม โดยเข้าบุกเบิกทำมาหากิน จับจองที่ว่างเปล่าจากคนดั้งเดิมเป็นพวกลี้วะ (ละว้า) ในยุคต่อๆ มาได้มีคนอพยพมาจากแหล่งดังกล่าวเข้ามาสมทบอีก จนกระทั่งเป็นเมืองในที่สุด หลักฐานอีกอย่างหนึ่งที่เป็นมรดกตกทอดมาพร้อมๆ กันกับประวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมของแม่แจ่มคือ งานหัตถกรรมยังมีผู้สืบสานงานดังกล่าวมาจนถึงปัจจุบันงานหัตถกรรมนั้นได้แก่ การทอผ้า

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2540 : 91) กล่าวว่า ผ้าทอด้วยวิธีที่เรียกกันว่า จก นั้นรู้จักกันดีในกลุ่มชนเผ่าไท ที่ใช้ทอทั้งในการทอผ้าฝ้ายและผ้าไหม การทอผ้าโดยการจกทั้งฝ้ายมีการนำไปใช้วัตถุประสงค์ต่างๆ กันที่พบมากที่สุดคือ ทอผ้าจกแล้วนำไปต่อเป็นเชิงผ้าซิ่น เรียกว่า ซิ่นตีนจก ซึ่งผู้ทอมีเชื้อสายกลุ่มไทพวนชนเผ่าไทกลุ่มหนึ่งซึ่งอพยพมาจากเมืองพวน ประเทศลาว และที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นงานกลุ่มไทพวนเป็นชนเผ่าไทกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในล้านนาเป็นส่วนใหญ่

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2550 : 58-81) กล่าวว่า การทอจกต้องใช้ความประณีตสูงและทอได้ช้า การทอจกจึงมักทอผ้าฝ้ายเล็กเพื่อใช้ตกแต่งมากกว่าที่จะทอใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มโดยตรง เช่น การทอผ้าจกเป็นเชิงผ้าซิ่นเรียกว่า ซิ่นตีนจก หรือบางถิ่นทอสลักรทอขีดและ

มัดหมี่ การทอจกนิยมทอกันในกลุ่มชนเชื้อสายไทยวน เช่น กลุ่มทอผ้าชาวไทยวนบริเวณอำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ชนเผ่าไทกลุ่มหนึ่ง ส่วนมากอาศัยอยู่ในล้านนาหรือภาคเหนือ เรียกตนเองว่าคนเมือง แต่เดิมมักเรียกว่า ลาวพุงดำ เพราะนิยมสีกลายตามบริเวณต้นขาและหน้าท้อง ไทยวนเป็นกลุ่มชนที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นของตนเองชัดเจน มีประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อสืบทอดกันมาแต่โบราณ โดยเฉพาะวัฒนธรรมการทอผ้าและการแต่งกายยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน เช่น กลุ่มทอผ้าแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ชินของกลุ่มไทยวนล้านนาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นชินดำหรือชินที่มีลายแนวขวาง สีลายมักเป็นสีอ่อน เช่น สีเหลืองอ่อนเป็นริ้วตัดด้วยสีเข้ม หรือลายแดงและม่วง หรือทอมุก หัวชินเป็นผ้าพื้นสีขาว ตีนชินเป็นผ้าฝ้ายสีแดงหรือสีดำ ถ้าหากเป็นชินที่นุ่งในโอกาสพิเศษ เช่น นุ่งไปทำบุญที่วัด นุ่งไปงานเทศกาล นิยมนุ่งชินตีนจก โดยนำตีนจกที่ทอขึ้นเป็นพิเศษแทรกด้วยดินเงินดินทองมาต่อกับเชิงชินทำให้ชินดูงดงามยิ่งขึ้น หากเป็นชินตีนจกสอดดินเงินดินทองมักสวมชินขาวเป็นซับในอีกชั้นหนึ่ง เพื่อป้องกันไม่ให้ตีนชินและตัวชินสกปรก และป้องกันการระคายเคืองที่เกิดจากดินเงินดินทอง ชาวไทยวนไม่นิยมซักชินตีนจก เมื่อใช้แล้วจะผึ่งแดดแล้วเก็บลงหีบผ้า ลวดลายชินตีนจกไทยวนมีหลายแบบ เช่น ชินตีนจกแม่แจ่ม อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ชินไทยวนมีแบบแผนและเอกลักษณ์ชัดเจนคือ ตัวชินเป็นลายทางขวางลำตัวขนาดของลายจะเท่าๆ กันตลอดลายลักษณะนี้เกิดจากการเย็บเป็นถุงด้วยการเย็บต่อข้างเดียว หัวชินมักต่อด้วยผ้าพื้นสีแดง ขาวหรือดำ เช่น อำเภอชินแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ตีนชินมักต่อด้วยผ้าสีดำหรือแดง แต่ถ้าเป็นชินที่นุ่งในโอกาสพิเศษจะต่อตีนจกหรือผ้าลายจก โดยมีลวดลายอยู่ตรงส่วนบนของตีนหรือเชิง ส่วนล่างสุดจะเป็นพื้นสีแดง ชาวไทยวนนิยมทอจกแบบกลับด้าน ด้านหลังของลายจะอยู่ด้านบนของฟืม ต่างจากการจกของกลุ่มไท -ลาว ที่จะจกด้านบนของหน้าผ้า ชินไทยวนมักเป็นผ้าฝ้ายมากกว่าผ้าไหม นอกจากผู้มีฐานะทางสังคมสูงจึงใช้ผ้าไหม

2.2.2.2 กลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าล้วง

ธีรภาพ โลหิตกุล (2544 : 34-39) กล่าวว่า พงศาวดารไทลื้อระบุว่า ขุนเจืองหรือพญาเจือง คือพระเจ้าแผ่นดินของชาวไทลื้อพระองค์แรก ที่สามารถรวบรวมชาวไทลื้อกลุ่มเล็กกลุ่มน้อยให้เป็นปึกแผ่น เป็นแว่นแคว้นที่มีชนบทรอบนิยม ประเพณี ภาษา และศิลปวัฒนธรรมที่เป็นตัวของตัวเอง โดยมีศูนย์กลางของอาณาจักรอยู่ที่เมือง “เชียงรุ่ง” สิบสองพันนามาหมายถึงพื้นที่

นาของชาวไทยลื้อหลายๆ หมู่บ้านที่เมื่อรวมกันได้ 1 พันนา (หรือ 1 พันตาง) ก็ตั้งเป็น 1 หัวเมือง รวมทั้งสิ้น 12 พันนา จึงเท่ากับ 12 หัวเมือง อาณาจักรเขตสิบสองปันนา ทิศเหนือติดอาณาจักรจีน ทิศใต้ติดอาณาจักรลาวล้านช้างและอาณาจักรล้านนาไทย ทิศตะวันตกติดอาณาจักรเชียงตุงของชาวไทขิ่นหรือเขิน ซึ่งปัจจุบันอยู่ในรัฐฉานของพม่า

สิบสองปันนาตั้งอยู่ในชัยภูมิที่ถือเป็นชุมทางการค้า เชื่อมโยงระหว่างจีนกับนครรัฐในดินแดนสุวรรณภูมิทั้งหลาย กองคาราวานเกวียนบรรทุกสินค้าจากเมืองตาลีฟูศูนย์กลางของอาณาจักรน่านเจ้า และจากมณฑลยูนนานของจีนจะเคลื่อนผ่านเมืองเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนา ก่อนจะเคลื่อนต่อไปยังเชียงตุง เชียงใหม่ หรืออาจไปถึงย่างกุ้ง มะละแหม่งในพม่าตอนใต้ต่อไป

ชาวไทยลื้อสิบสองปันนา ดำรงความเป็นชนชาติสืบเนื่องมานานนับ 2,000 ปี เคยมีราชสำนักที่เข้มแข็งโดดเด่นเทียบเคียงกับอาณาจักรเพื่อนบ้านอีก 2 แห่ง รวมเรียกว่า เชียงทั้งสาม คือ เชียงรุ่ง เชียงตุง และเชียงใหม่ ซึ่งล้วนเป็นอาณาจักรของชนชาติไทหรือไต ที่มีความสัมพันธ์กันฉันพี่น้องเมืองน้อง สลับกับความขัดแย้งกันบ้างเป็นระยะๆ

เมื่อถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้นของสยาม ราชสำนักเชียงรุ่งแห่งสิบสองปันนาก็ตกอยู่ในสถานะ “เมืองสามฝ่ายฟ้า” คือต้องอ่อนน้อมและส่งส่วยสาบรรณาการไปคารวะทั้งพระเจ้ากรุงจีน พระเจ้าอังวะแห่งพม่า และพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา (หมายถึงพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์) ซึ่งภายหลังจากที่ทรงปลดปล่อย “อาณาจักรล้านนาเชียงใหม่” จากการเป็นเมืองขึ้นของพม่าแล้วก็โปรดให้พระเจ้ากาวิละ เป็นแม่ทัพไปกวาดต้อนพลเมืองชาวไทยลื้อจากสิบสองปันนา ไทขิ่นจากเชียงตุง ไทใหญ่จากแคว้นฉาน มาอยู่ที่เชียงใหม่เป็นจำนวนมาก เรียกกันว่า “ยุคเก็บผักใส่ซ้า (ตะกร้า) เก็บข้าใส่เมือง”

สอดคล้องกับ สมโชติ อ๋องสกุล (2542 : 6019) กล่าวว่า กลุ่มไทลื้อได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามหัวเมืองต่างๆ ในภาคเหนือตอนบน และถูกกวาดต้อนมาสู่นครน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2333 ลื้อ หรือ ลือ เป็นกลุ่มชนชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลไทคือ “ไทลื้อ” หรือ “ไตลื้อ” มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในเขตสิบสองพันนา เป็นชื่อรวมเรียกอาณาเขตของเมืองต่างๆ หลายหัวเมืองเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของไทลื้อทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง นอกจากไทลื้อที่สิบสองปันนาแล้วยังมีไทลื้อในพม่า บริเวณภาคตะวันออกของรัฐฉานในเมืองยอง บางส่วนตั้งถิ่นฐานอยู่ทางภาคเหนือของลาว ชาวไทลื้อนิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำ และที่ราบระหว่างหุบเขา มีวัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อตลอดจนวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกับคนไทยในล้านนา

ในปี พ.ศ. 2531 น่านเริ่มใช้นโยบาย “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ทั้งโดยสันติวิธีและโดยการใช้อำนาจกวาดต้อน ในพงศาวดารเมืองน่านได้กล่าวถึงการอพยพและการกวาด

ดื้อนไทลื้อจำนวนมากมาสู่นครน่านตั้งแต่ปี พ.ศ. 2333 มีชาวไทของหรือไทลื้อจากเมืองยอง (เมืองยองเป็นส่วนหนึ่งของเมืองเชียงตุงในประเทศพม่า) จำนวน 585 ครั้ง ซึ่งยอมสวามิภักดิ์ต่อ พระมหากษัตริย์ไทย แล้วนำตัวเจ้านายและขุนนางต่างๆ พร้อมเครื่องราชบรรณาการไปกรุงเทพฯ

เสมอชัย พูลสุวรรณ (2552 : 103) กล่าวว่า ในสมัยที่พม่ายังปกครองด้วย ระบอบราชาธิปไตย ก่อนหน้าที่ดินแดนพม่าตอนบนจะตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษช่วงปลาย คริสต์ศตวรรษที่ 19 บรรดาหัวเมืองของพวก “ไต” “เขิน” และ “ลื้อ” บนสองฟากสาละวินยังคง ปกครองด้วยระบบเจ้าฟ้าหรือเจ้าเมือง หัวเมืองใหญ่ๆ เป็นอิสระต่อกัน แต่ต้องส่งส่วยและจัดหา แรงงานให้กับราชสำนักพม่าในฐานะเมืองประเทศราช หัวเมืองเหล่านั้นได้รับวัฒนธรรมพม่า และ มีความสัมพันธ์กับราชสำนักพม่าใกล้ชิดมากขึ้นตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าอลองพญา ช่วงกลาง คริสต์ศตวรรษที่ 18 ลงมา อีกทั้งยังมีความพยายามสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติผ่านการ แต่งงานระหว่างราชวงศ์พม่ากับบิดาเจ้าเมืองประเทศราชต่างๆ ในเกือบทุกรุ่นอายุ

มหาวิทยาลัยศิลปากร (2543 : 39-41) กล่าวว่า น่าน เป็นแหล่งที่รวมของคน หลายเชื้อชาติ ตั้งแต่ไทยวน ไทลื้อ ลัวะ ประชากรเหล่านี้ได้อพยพโยกย้ายเพราะสงครามตามหัว เมืองชายพระราชอาณาเขตสยาม เข้ามาเป็นไพร่พลของวรนครหรือนันทบุรี ระหว่างพุทธศตวรรษ ที่ 20-25 ประชากรเหล่านี้ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก งานหัตถกรรมผลิต เพื่อใช้ในครัวเรือน ทำเป็นอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือนด้วย ที่ทำกันมาก ได้แก่ ตี เหล็ก เครื่องจักรสาน เครื่องปั้นดินเผา และการทอผ้า

พื้นฐานจิตใจของประชากรในจังหวัดน่าน ต่างยึดมั่นในพุทธศาสนาและคติ ความเชื่อเกี่ยวกับบาปบุญคุณโทษ ไม่ฆ่าสัตว์ตัดชีวิต ในอดีตจึงหลีกเลี่ยงการทอผ้าไหม เนื่องจากไหมดิบที่จะนำมาทอเป็นผ้าไหมนั้น จะต้องต้มรังไหมซึ่งมีตัวดักแด้อยู่ข้างในให้ตาย เสียก่อน จึงจะสามารถที่จะสาวเส้นไหมได้ ผ้าไหมผืนหนึ่งจะต้องใช้รังไหมจำนวนมาก จึงหันมา ทอผ้าฝ้ายเป็นส่วนใหญ่ ผ้าทอมือเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงของจังหวัดน่าน โดยเฉพาะผ้าลายน้ำไหล ซึ่งยอมรับกันว่าเป็นผ้าทอมือที่มีลวดลายสีสดงาม และมีเอกลักษณ์ เฉพาะถิ่นที่แตกต่างไปจากผ้าพื้นเมืองของถิ่นอื่นๆ ผ้าทอมือเหล่านี้ทอกันมากในกลุ่มชนเชื้อสาย ไทลื้อ เป็นกลุ่มชนที่มีความสามารถพิเศษในการทอผ้า การทอผ้านับเป็นวิถีชีวิตอย่างหนึ่งของ สตรีชาวลื้อ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาถึงปัจจุบัน

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2547 : 224-225) กล่าวว่า ผ้าทอของชาวไทลื้อ ชาว ไทลื้อมีการทอผ้าขึ้นด้วยวิธีการทอแบบต่างๆ หลายชนิด และยังมีวิธีการทอผ้าของชาวไทลื้อที่ไม่ ใครนิยมใช้ทอกันนักในกลุ่มตระกูลไทลาวอื่นๆ ชาวไทลื้อที่จังหวัดน่านเรียกว่า “วิธีลัวะ” ลายที่

เกิดจากการเกาะล้วงเป็นช่วงๆ จากการสอดกระสวยขึ้นลงให้ไหลไปในทิศทางเดียวกันและไล่ระดับไปเรื่อยๆ นี้ ทำให้ลายมีลักษณะเหมือนสายน้ำที่กำลังไหล จึงเกิดความนิยมเรียกกันว่า “ผ้าสายน้ำไหล” การทอผ้าด้วยวิธีเกาะล้วงและเกิดลายน้ำไหลนี้ในสมัยโบราณ ชาวไทลื้อจะทอลายนี้เป็นลายเล็กๆ เป็นทางยาวเหมือนคลื่นหรือบันไดที่ดูเหมือนสายน้ำกำลังไหล นิยมลายขวางตัว ตกแต่งบริเวณสะโพกสวยงาม ปล่อยตีนขึ้นไว้เป็นผ้าพื้นสีแดงเป็นลายเด่นและลายน้ำไหลเป็นเพียงลายเล็กๆ ลายหนึ่งเท่านั้น

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2550: 78-82) กล่าวว่า กลุ่มไทลื้อที่อาศัยอยู่ในบริเวณจังหวัดน่าน มีแบบแผนการทอผ้าและการสร้างลวดลายผ้าขึ้น ลายล้วง หรือ เกาะ การสร้างลวดลายด้วยวิธีล้วงด้วยมือ คือใช้เส้นด้ายสีต่างๆ สอดลงไป在线ด้ายยืน ตามจังหวะหรือระเบียบที่กำหนดให้เป็นลายคล้ายการสานขัด จากนั้นจะใช้พีมกระแทกเส้นด้ายให้สนิทเป็นเนื้อเดียวกัน ผ้าลายล้วงที่มีชื่อเสียงของเมืองน่านคือ ผ้าลายน้ำไหลหรือผ้าน้ำไหล ซึ่งเกิดจากการล้วงให้ลายต่อกันเป็นทางยาว เว้นระยะเป็นช่วงๆ คล้ายคลื่น นอกจากผ้าลายล้วงยังมีลายอื่นๆ ที่เรียกชื่อตามลักษณะลาย เช่น ลายใบมีด หรือลายมีดโกน คือลายที่เกิดจากการล้วงสอดสีหลายสีให้ห่างกันเป็นช่วงๆ เหมือนใบมีดบางๆ ลายจรวด ลักษณะคล้ายจรวดกำลังพุ่ง ลายน้ำไหลสายรุ้งเป็นลายที่พัฒนามาจากลายน้ำไหล โดยค้นด้วยการสอดสีหลายสีคล้ายสีรุ้ง แล้วค้นด้วยการเก็บมุขชนิดต่างๆ เช่น มุขลายดอกหมาก มุขข้าวลีบ ลายกำปุง หรือลายแมงมุมพัฒนาจากการนำลายน้ำไหลมาต่อกันตรงกลางเต็มลายเล็กๆ โดยรอบเป็นขาคคล้ายแมงมุม ต่อมาพัฒนาเป็นลายอื่นๆ ได้อีกหลายลาย เช่น ลายดอกไม้ ลายปู ลวดลายที่เกิดขึ้นนี้ล้วนมาจากกรรมวิธีในการล้วงทั้งสิ้น แต่ละลายจะดัดแปลงผสมกับกรรมวิธีอื่นเพื่อให้ได้ลวดลายที่แตกต่างออกไป

ขึ้นของชาวไทลื้อซึ่งอาศัยอยู่หลายท้องถิ่นในล้านนา ได้แก่ กลุ่มไทลื้อในจังหวัดน่าน มี 2 แบบคือ ขึ้นม่าน หรือขึ้นแบบพม่า นิยมทอตัวขึ้นเป็นลายริ้วขวางลำตัว ขนาดริ้วไม่เท่ากัน ขึ้นป่อง ขึ้นลายริ้วขวางลำตัวเช่นเดียวกัน และช่องไฟระหว่างลายจะเท่ากันทั้งผืน ขึ้นไทลื้ออาจมีรายละเอียดของลวดลายต่างกันไปบ้างตามความนิยมของกลุ่มชน เช่น ขึ้นลายน้ำไหลของกลุ่ม ไทลื้อเชียงคำ จังหวัดน่าน

ขึ้นชนิดหนึ่งที่นิยมทอกันในบริเวณจังหวัดน่าน สร้างลวดลายโดยการล้วงด้วยมือเป็นลายน้ำไหล กล่าวกันว่าเป็นลายโบราณที่สืบทอดกันมาประมาณร้อยปี อาจได้รับแบบอย่างมา จากลายผ้าของชาวลื้อเมื่อเจ้าผู้ครองนครน่านมีอำนาจไปกวาดต้อนชาวลื้อมาจากทางเหนือ จึงอาจเป็นไปได้ที่ชาวเมืองน่านจะนำแบบอย่างของลายผ้าขึ้นของชาวลื้อมาดัดแปลงผสมกับแบบอย่างของขึ้นพื้นเมือง เช่น ลักษณะการทอขึ้นจะทอคั่นเป็นริ้วๆ ตามแบบชาวลื้อที่

นิยมใช้ไหมเงินและไหมทอง ส่วนลายน้ำไหลจะค้นด้วยลายมุกหรือลายขึ้นป่อง ภายหลังได้พัฒนารูปแบบไปเรื่อยๆ เช่น ลายน้ำไหลสอดสี เรียก ลายน้ำไหลสายรุ้ง ลายน้ำไหลค้นด้วยลายเก็บมุก

โครงการผ้าทอพื้นเมือง (2543 : 41) กล่าวว่า เทคนิคและวิธีการทอผ้าของคนในจังหวัดน่าน ล้วนได้รับอิทธิพลและการถ่ายทอดมาจากชาวไทลื้อที่อพยพเข้ามาอยู่ในจังหวัดน่านนับเป็นเวลากว่า 200 ปีแล้ว ชาวไทลื้อมีความถนัดในเรื่องของการทอผ้า เพราะการทอผ้าถือเป็นวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่ชาวไทลื้อสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ กล่าวได้ว่าผู้หญิงชาวไทลื้อทุกบ้านต้องทอผ้าเป็น ชาวไทลื้อมีวิถีและเทคนิคการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชน ลวดลายผ้าของชาวไทลื้อจึงมีความสวยงาม น่าสนใจ โดยการทอผ้าของชาวไทลื้อในจังหวัดน่านนั้นจะเน้นการใช้เทคนิคการเกาะและล้วงเส้นฝ้ายในการทอผ้า เพื่อให้เกิดเป็นลวดลายตามต้องการ

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2540 : 115) กล่าวว่า ผ้าลายน้ำไหล ทอด้วยเทคนิคการทอแบบล้วง โดยใช้ฝ้ายสีต่างๆ ซึ่งม้วนอยู่ในมะสวย (หลอดไม้ไผ่อันเล็กๆ ใช้ล้วง) สอดขึ้นลงให้ไหลไปในทางเดียวกัน ไล่ระดับไปเรื่อยดูคล้ายการไหลของสายน้ำ วิธีการทอนี้นิยมทอกันในกลุ่มเชื้อสายชาวไทลื้อ จังหวัดน่าน

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2547 : 194) กล่าวว่า สตรีชาวไทลื้อนิยมนุ่งผ้าขึ้นลายขวางตัวเรียกว่า ขึ้นคาค่านหรือมัดก่าน ใน ผืนเดียวกัน นิยมทอผ้าด้วยวิธีที่เรียกว่า “เกาะหรือล้วง” หรือเรียกว่า ผ้าลายน้ำไหล

2.2.2.3 กลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้ามัดหมี่

ภานุพงศ์ อุดมศิลป์ (2542 : 2722-2731) กล่าวว่า ไทยพวน ลาวพวน หรือพวน เป็นกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไทกลุ่มหนึ่งที่อพยพมาจากประเทศลาว เคยตั้งถิ่นฐานอยู่แขวงเวียงจันทน์ แต่เนื่องจากสภาพภูมิประเทศไม่เอื้ออำนวยแก่การปลูกและความวุ่นวายของสงครามจึงพากันอพยพไปอยู่ตามตำบลต่างๆ ใกล้เคียงกับนครเวียงจันทน์และหลวงพระบาง ความขัดแย้งระหว่างกษัตริย์แห่งนครเวียงจันทน์และหลวงพระบางเป็นสาเหตุให้เจ้านายหรือขุนนางและราษฎรลาวบางส่วนอพยพโยกย้ายออกไปตั้งหลักแหล่งในท้องถิ่นต่างๆ บางกลุ่มก็ตั้งบ้านเมืองเป็นอิสระ บางกลุ่มก็ตั้งบ้านเมืองขึ้นในเขตอาณาจักรของไทย จนที่สุดหลวงพระบางก็ขอเป็นเมืองขึ้นกับไทยในสมัยกรุงธนบุรี

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก เมื่อยังทรงพระยศเป็นเจ้าพระยามหา
 กษัตริย์ศึก เสด็จเป็นจอมพลขึ้นไปครั้งนั้น ได้ตีเมืองเวียงจันทน์และหัวเมืองขึ้นทั้งปวงมาเป็นของ
 ไทย และกวาดต้อนผู้คนชาวเมืองเวียงจันทน์ลงมาเป็นอันมาก ให้พวกชาวเวียงจันทน์มาตั้ง
 ภูมิลำเนาอยู่ตามหัวเมืองชั้นใน สมัยกรุงรัตนโกสินทร์นี้ลาวทั้งสามแคว้น คือ เมืองหลวงพระบาง
 เมืองเวียงจันทน์และเมืองจำปาสักมีความขัดแย้งกันมากขึ้น ต่างฝ่ายก็พยายามหาความ
 ช่วยเหลือจากภายนอก โดยเฉพาะจากไทยและญวน แต่ในที่สุดลาวทั้งสามแคว้นก็ตกลงเป็น
 เมืองขึ้นของไทยทั้งหมด ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจนถึง สมัย
 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าอนุวงศ์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ทำความชอบจนเป็นที่โปรด
 ปราน จึงได้รับการสนับสนุนและได้รับความไว้วางใจจากกรุงเทพฯ เป็นอย่างมาก ในปี พ.ศ.
 2368 เจ้าอนุวงศ์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ลงมาเข้าเฝ้า สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว
 พร้อมไพร่พลเป็นจำนวนมาก สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พวกฮ่อ ยกกองทัพ
 เข้ามาตั้งกองกำลังกดขี่ข่มเหงชาวลาวแถบหัวเมืองทั้งห้าทั้งหก และเมืองพวนจนได้รับความ
 เดือดร้อน เนื่องจากชาวไทพวนแถบหัวพันทั้งห้าทั้งหกและเมืองพวนถูกพวกฮ่อรบกวนและการ
 เกิดสงครามระหว่างรัฐบาลไทยกับฮ่อเป็นระยะยาวนาน จึงมีชาวไทพวนบางส่วนที่อพยพเข้ามา
 พึ่งพระบรมโพธิ์สมภารของกษัตริย์ไทยด้วยความสมัครใจ ดังเช่น ชาวไทพวนในอำเภอบ้านหมี่
 จังหวัดลพบุรี

ชาวไทพวนที่อพยพเข้ามาในเขตภาคกลาง ไม่ว่าจะอพยพเข้ามาในฐานะเชลย
 ศึกหรือด้วยความสมัครใจ ต่างก็ตั้งหลักแหล่งอยู่ตามจังหวัดต่างๆ และมีการขยายเขตชุมชน
 ออกเป็นหมู่บ้านต่างๆ ในเขตจังหวัดภาคกลางหลายจังหวัด เช่น ลพบุรี ชนบธรรมเนียม
 ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆ ที่เคยปฏิบัติสืบทอดกันมาแต่อดีตก็ยังคงปฏิบัติสืบทอดกันมา
 จนถึงยุคปัจจุบัน ในยุคสมัยปัจจุบันสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสความเจริญของ
 สังคม ชนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างอาจมีการปรับเปลี่ยนไปบ้าง ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดการผสม
 กลมกลืนกับวัฒนธรรมไทยอันมีรากฐานมาจากพุทธศาสนาเช่นเดียวกัน

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2550 : 101-102) กล่าวว่า ชนเผ่าไทกลุ่มหนึ่งเรียกว่า
 ไทพวนหรือลาวพวน เป็นกลุ่มชนจากประเทศลาวที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยหลายยุค หลายสมัย
 เช่น ในสมัยกรุงธนบุรี (พ.ศ. 2310 - 2325) สมเด็จพระเจ้าพระยามหากษัตริย์ศึกและเจ้าพระยาสุรสีห์
 ยกกองทัพไปตีล้านช้าง (ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในปัจจุบัน) ได้กวาด
 ต้อนชาวผู้ไทดำ หรือไททรงดำ หรือไทโซ่ง ที่รู้จักกันทั่วไปว่า ลาวโซ่ง และชาวลาวยื่นๆ จาก

บริเวณฝั่งขวาของแม่น้ำโขงเข้ามาเป็นจำนวนมาก และไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามหัวเมืองต่างๆ เช่น บริเวณจังหวัดลพบุรี

สมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325 - 2352) เมืองแควและเมืองพวนแข็งข้อต่อเวียงจันทน์ เจ้าเมืองเวียงจันทน์ยกทัพไปปราบแล้วกวาดต้อน ครอบครัวชาวพวนและผู้ไทดำหรือลาวโซ่งส่งมาให้กรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชโปรดเกล้า ให้ชาวลาวเหล่านั้นไปตั้งถิ่นฐานอยู่ตามหัวเมืองรอบนอก

สมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367 - 2394) ส่งเจ้าพระยาราชสุภาวดีไปตีเวียงจันทน์ แล้วอพยพครอบครัวชาวลาวมาไว้บริเวณจังหวัดลพบุรี นอกจากนี้ยังโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาธรรมาภัยทัพขึ้นไปขับไล่ญวนที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในเขตเมืองพวนและเมืองใกล้เคียงของลาว พร้อมกันนั้นได้กวาดต้อนครอบครัวชาวพวนเข้ามาไว้ที่บ้านหมี่ บ้านสนามแจง บ้านกล้วย บ้านหินปัก และหมู่บ้านอื่นๆ ในเขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ปัจจุบันกลุ่มชนเชื้อสายไทพวนเหล่านี้ยังคงทอดผ้าอยู่ทั่วไป

โพธิ์ แชมล่าเจียก (2537: 5-21) ได้กล่าวไว้ว่า คนไทยพวนที่อพยพเข้ามาอยู่บนผืนแผ่นดินไทย สืบลูกหลานเหลนกันต่อมาราบเท่าทุกวันนี้ มีอยู่กันจำนวนมาก ยังปรากฏว่ามีการอพยพหรือกวาดต้อนกันเข้ามาหลายครั้งหลายคราว และมีอยู่กันหลายภาคหลายจังหวัด บางกลุ่มก็มีผู้นำพามา มีการบันทึกหลักฐานจดจำ คงจะเริ่มอพยพเข้ามาตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีเรื่อยมาจนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและตอนกลาง จากรัชกาลที่ 1 ถึง รัชกาลที่ 5

อำเภอบ้านหมี่ นับเป็นอำเภอที่มีคนไทยพวนมากที่สุดทั้งประเทศไทยทีเดียว เพราะมีคนไทยพวนเกือบทั้งอำเภอเกือบทุกตำบล กลุ่มไทยพวนชาวบ้านตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ได้อพยพมาจาก พุงไหล่หิน แขวงเมืองเชียงขวางแดนเมืองพวน ซึ่งครั้งแรกนั้นถูกกองทัพไทยกวาดต้อนจากพุงไหล่หิน ไปพักชั่วคราวอยู่แวงเมืองเวียงจันทน์ เพื่อรอไทยพวนกลุ่มอื่นเมื่อมีจำนวนมากแล้ว จึงถูกกวาดต้อนลงมา พวกอพยพลงมาตามสายน้ำบ้าง ตามเส้นทางเดินทัพของเจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี แม่ทัพไทยที่ขึ้นไปปราบกบฏในคราวหลัง (รัชกาลที่ 5) การอพยพลงมาคราวนั้นเป็นการอพยพลงมาในสมัยรัชกาลที่ 3 เป็นส่วนใหญ่ แหล่งที่ให้เป็นที่พำนักพักพิงและให้อยู่สร้างบ้านเรือน ปกติมักจะเคยเป็นที่รกร้างว่างเปล่า และเคยเป็นที่อยู่ของคนสมัยโบราณเคยตั้งบ้านเรือนมาก่อนแล้ว แต่ต่อมาเกิดข้าวยากหมากแพง ทิ้งร้างร้างไป เมื่อกวาดต้อนคนมาจากเมืองแถบดินแดนลาว จึงให้ไปลงตามที่ร้างว่างลงนั้นๆ เส้นทางเดินของคนสมัยโบราณก่อนที่ชาวไทยพวนจะมาอาศัยอยู่แถบอำเภอบ้านหมี่ ล้วนแล้วแต่มีเส้นทางน้ำที่สามารถใช้เรือเป็น

พาหนะติดต่อไปมาหากันได้ด้วย แต่สมัยนี้เส้นทางเดินเรือหรือสายน้ำดังกล่าวได้ตื่นขึ้น กลายเป็นที่นาที่ไร่ของชาวบ้านไปเกือบหมดสิ้นแล้ว

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2540 : 97-98) กล่าวว่า ผ้ามัดหมี่ จากหลักฐานทางโบราณคดี พบว่ามนุษย์ยุคหินใหม่ ในประเทศไทยประมาณ 4,000 ปี มาแล้วรู้จักทอผ้ามัดหมี่แล้ว โดยใช้ใยจากเปลือกไม้และฝ้าย ส่วนลวดลายที่ทอสันนิษฐานว่าคงจะเป็นลวดลาย เช่นเดียวกับลวดลายบนผนังถ้ำและบนเครื่องปั้นดินเผา

การทอผ้ามัดหมี่มีเฉพาะในประเทศแถบเอเชียเท่านั้น พบว่ามีการทอผ้ามัดหมี่แถวภาคกลาง แถบจังหวัดลพบุรี

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2547: 113-115) กล่าวว่า ผ้าพื้นบ้านภาคกลางส่วนมากเป็นผ้าทอมือของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวพวน เป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากประเทศลาว เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณภาคกลางด้วยสาเหตุทางการเมือง สมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ส่งพระยาราชสุภาวดีไปตีเวียงจันทร์แล้วอพยพครอบครัวชาวลาวมาไว้ที่เขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และชาวไทยพวน บางส่วนได้อพยพจากการเกิดสงครามระหว่างรัฐบาลไทยกับฮ่อเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิ์สมภารของกษัตริย์ไทยด้วยความสมัครใจ

ไม่ว่าจะอพยพในฐานะใดต่างก็ตั้งหลักแหล่งและขยายชุมชนออกเป็นหมู่บ้านต่างๆ ในเขตภาคกลาง แต่กลุ่ม “ไทยพวน” ก็ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมของตน โดยเฉพาะเรื่องการทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับโอกาสต่างๆ ชาวไทยพวนมีความสามารถในการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้อย่างเชี่ยวชาญ

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2547: 264) กล่าวว่า ในบรรดาผ้ามัดหมี่เป็นที่รู้จักกันดี ปรากฏอยู่ในประวัติศาสตร์และวรรณคดีของไทย เป็นผ้าที่มีบทบาทมากในราชสำนักไทยสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

2.2.2.4 กลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าชนิด

บุญยงค์ เกศเทศ (2539 : 12) กล่าวว่า ภาคอีสาน มีกลุ่มชาติพันธุ์ไทย -ลาว อาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ มีจำนวนประมาณ 85 เปอร์เซ็นต์ จากจำนวนประชากรราว 18 ล้านคน ส่วนใหญ่มักจะอพยพมาจากบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง เมื่อมาตั้งถิ่นฐานอยู่ใกล้กันได้ผสมผสานประเพณี วัฒนธรรม และความเป็นอยู่เข้าด้วยกันนานเข้าก็กลายเป็นพวกเดียวกันไป ถือว่าเป็นคนไทยเหมือนกัน กลุ่มชาติพันธุ์ไทย -ลาว จะกระจายอยู่ในพื้นที่ที่ราบลุ่มแม่น้ำสายหลัก เช่น แม่น้ำสงคราม แม่น้ำมูล แม่น้ำชี และแม่น้ำโขง ในพื้นที่ของแอ่งสกลนครและแอ่งโคราช

การได้พบหลักฐานหลายประการทางประวัติศาสตร์ เช่น ที่ตำบลโนนนงกา อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ที่บ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เมื่อนำมาศึกษา และตีความดู จึงพบว่า มีมนุษย์อยู่ในดินแดนอีสานนานแล้วกว่า 10,000 ปี โดยมีหลักฐานที่แสดง ถึงการประกอบอาชีพ ส่วนสิ่งประดิษฐ์เช่นเครื่องปั้นดินเผาพบว่า มีอายุประมาณ 6,500 ปีมาแล้ว

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2530: 135-137) กล่าวว่า กลุ่มชนชาวไทยเชื้อสายลาว เป็น ชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่ในดินแดนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ หรือ ภาคอีสาน ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มี พื้นที่กว้างขวางถึงประมาณหนึ่งในสามของพื้นที่ประเทศไทยทั้งหมด ลักษณะภูมิประเทศมีผล เชื่อมโยงต่อการทำมาหากินและการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสาน ลักษณะการตั้งถิ่นฐานโดยทั่วไป ของภาคอีสาน โดยเฉพาะกลุ่มชนเชื้อสายลาวซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของภาคอีสานซึ่งกระจายอยู่ ทั่วไปแทบทุกจังหวัด กลุ่มชนในเขตจังหวัดอุดรธานีมีความใกล้ชิดเวียดนาม ซึ่งกลุ่มชนเหล่านี้ เป็นคนไทยเชื้อสายลาวเป็นส่วนใหญ่ การตั้งถิ่นฐานในบริเวณภาคอีสานเป็นกลุ่มชนที่มีความ สำคัญยิ่งในการผลิตผ้าพื้นบ้านพื้นเมืองของอีสาน เพราะเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมการทอ ผ้าสืบต่อมาจนปัจจุบันเป็นจำนวนมาก

ลาวเป็นกลุ่มชนที่มีกำเนิดในบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ตั้งแต่เมืองสิงห์ทางตอนใต้ของ แคว้นสิบสองปันนา ในสาธารณรัฐประชาชนจีนลงมาจนถึงแคว้นสิบสองจุไทย หรือเดียนเบียนฟู ในประเทศเวียดนามปัจจุบัน ครอบคลุมลงมาถึงบริเวณแคว้นตรันนิงห์ของญวน ชนกลุ่มนี้ได้เริ่ม ก่อสร้างเมืองขึ้นในท้องถิ่นต่างๆมาช้านานแล้ว จนถึงสมัยกรุงธนบุรีลาวได้แตกแยกกันออกเป็น แคว้นต่างๆสามแคว้น คือ หลวงพระบาง เวียงจันทร์ และจำปาศักดิ์ ต่างฝ่ายต่างแสวงหา ความช่วยเหลือจากภายนอก เช่น ไทย และญวน ทำให้ลาวอ่อนแอ จนในที่สุดลาวทั้งสาม แคว้นตกเป็นเมืองขึ้นของไทยทั้งหมด

นอกจากนั้นวิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2550 : 257) ยังกล่าวอีกว่า กลุ่มชนที่อพยพจาก ประเทศลาว เวียดนาม เข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและต้นรัตนโกสินทร์ คนไทย เรียกคนที่อพยพมาจากประเทศลาว เวียดนาม และตอนใต้ของจีนว่า ลาว เช่น ลาวพุงดำ ลาว พุงขาว ลาวพวน ลาวไซ่ง ชนกลุ่มนี้มีคุณสมบัติพิเศษคือ มีความสามารถในการทอผ้าชนิดต่างๆ ดังนั้นเมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ปัจจุบันคือคนไทยเชื้อสายลาวที่กระจายอยู่ในพื้นที่ ต่างๆ ยังทอผ้าที่มีแบบอย่างเฉพาะกลุ่มอยู่ในหลายท้องถิ่น

ชนเผ่าไทกลุ่มหนึ่งที่อาศัยอยู่ในบริเวณต่างๆ ของประเทศไทย เช่น บริเวณสอง ฝั่งของแม่น้ำโขง แต่คนไทยมักเรียกกลุ่มคนที่อพยพมาจากประเทศลาวเข้ามาอยู่ในประเทศไทย ว่า ลาว หรือไทลาว โดยเฉพาะกลุ่มที่อาศัยอยู่ ในบริเวณภาคอีสานเรียก ลาวพุงขาว เพราะไม่

นิยมสักเหมือน ลาวพุงดำ หรือไทยวนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือที่นิยมสักตั้งแต่หัวเข่าขึ้นไปจนถึง
โคนขาและหน้าท้อง กลุ่มลาวพุงขาวแบ่งตามภาษาพูดออกเป็น 2 กลุ่มคือ ลาวเวียงจันทน์ หรือ
ลาวเวียง ได้แก่ กลุ่มที่อาศัยอยู่ในบริเวณจังหวัดอุดรธานี กลุ่มไทลาวมีวัฒนธรรมการทอผ้า
เช่นเดียวกับชนเผ่าไทกลุ่มอื่น นิยมทอผ้าฝ้ายและผ้าไหมเป็นลายขีด (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ, 2550 :
102)

จังหวัดอุดรธานี ตั้งอยู่บนที่ราบสูงบนภาคอีสาน เป็นจังหวัดที่มีอารยธรรมเก่าแก่
อีกแห่งหนึ่งของโลก โดยเฉพาะเรื่องการทอผ้าขีด ได้รับการยกย่องว่ามีความสวยงามและประณีต
แห่งหนึ่ง (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543 : 133-135)

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2547: 118) กล่าวว่า การทอผ้าขีดของชาวอีสานยังมีความ
เกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและความเชื่อศรัทธาในพุทธศาสนาด้วย เช่น การทอผ้าสำหรับทำหมอน ผ้า
ห่อคัมภีร์ใบลาน ทุ่งถวายพระในงานบุญตามประเพณี สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์
ระหว่างการทอผ้ากับขนบธรรมเนียมประเพณีความเชื่อของชาวอีสาน และในปัจจุบันยังคงมีการ
สืบทอดหัตถกรรมการทอผ้าขีด

2.2.2.5 กลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าแพรวา

ธีรภาพ ลहितกุล (2544 : 95-99) กล่าวว่า ในดินแดนอีสาน หรือภาค
ตะวันออกเฉียงเหนืออันกว้างใหญ่ไพศาลของประเทศไทย เป็นถิ่นฐานอันมั่นคงของชาวไทยอีสาน
หลายเผ่าพันธุ์ “ภูไท” นับเป็นชาวไทยอีสานกลุ่มใหญ่ที่ตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ
โขงแถบจังหวัดนครพนม มุกดาหาร สกลนคร กาฬสินธุ์ อุดรธานี อุบลราชธานี เป็นกลุ่มชนที่
กล่าวได้ว่ามีความมั่งคั่งทางวัฒนธรรม

ตามตำนานของชาวผู้ไทอีสาน หรือไททรงดำ อพยพมาจากภูมิลำเนาเดิมที่แคว้น
สิบสองจุไทย สันนิษฐานว่าหมายถึง เมืองแถงหรือเดียนเบียนฟูศูนย์กลางของชาวไทดำ (ปัจจุบันอยู่
ในเวียดนามตอนเหนือติดกับลาว) โดยอพยพมาในสมัยกรุงธนบุรี เมื่อกว่า 200 ปีมาแล้ว และยังมี
มีการย้ายถิ่นมาอีกหลายระลอก ครั้นเมื่อมาตั้งถิ่นฐานในแดนอีสานก็ยังคงรักษาวัฒนธรรมการ
แต่งกายดั้งเดิมเอาไว้ โดยเฉพาะการสวมเสื้อผ้าสีดำจึงเป็นที่มาของชื่อไททรงดำ หรือไทโง่ง (คำ
ว่า “ทรง” มาจาก “โง่ง” หมายถึงกางเกงหรือเครื่องนุ่งห่ม)

ส่วนชื่อเรียก “ชาวภูไท” สันนิษฐานว่าเกิดจากชาวไทกลุ่มนี้นิยมทำไร่ทำนาและ
ตั้งบ้านเรือนใกล้ภูเขาหรือในที่ราบลุ่มมีภูเขาล้อมรอบ จึงเรียกว่าชาวภูไท อพยพจากเมืองแถง

มายังภาคอีสานของประเทศไทย และสามารถอยู่ร่วมกับชาวไทยอีสานกลุ่มอื่นๆ ได้อย่างกลมกลืน ทั้งทางภาษาและวิถีวัฒนธรรมซึ่งใกล้เคียงกันมาก จนแทบเป็นหนึ่งเดียวกัน

บุญยงค์ เกศเทศ (2539 : 13) กล่าวว่า ผู้ไทย เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนใหญ่ตั้งภูมิลำเนาอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและแถบเทือกเขาภูพาน กลุ่มผู้ไทยเข้าสู่ประเทศไทยเมื่อราว 130 ปีมาแล้ว ก่อนที่จะอพยพเข้ามาอยู่ ประเทศไทยนั้น กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยเคยอยู่ในดินแดน “สิบสองจุไทย” เมื่อกลุ่มผู้ไทยเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยใหม่ๆ จะอยู่โดดเดี่ยวและอิสระ โดยปกครองตนเอง หลังจากพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงจัดระบบการปกครองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือใหม่ในปลายศตวรรษที่ 19 แล้ว กลุ่มผู้ไทยได้เข้ามาอยู่ในครอบครองของไทยเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีหน้ารูปไข่ ผิวขาว นวลเกลี้ยง กิริยามารยาทเข้มข้อย มีอัธยาศัยไมตรีอันดี

ถวิล ทองสว่างรัตน์ (2530 : 1-7) กล่าวว่า ชาวผู้ไทยอาศัยอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย ในเมืองแกง เมืองไล ซึ่งเป็นดินแดนคาบเกี่ยวอยู่ในการปกครองถึง 3 ฝ่าย คือ จีน หลวงพระบาง และญวน มีการจัดตั้งเจ้าเมืองขึ้นปกครองตามหัวเมืองต่างๆ เมื่ออำนาจของผู้ปกครองเมืองใดเมืองหนึ่งอ่อนแอลง อีกเมืองหนึ่งก็แผ่อำนาจเข้ามาปกครองแทน โดยไม่มีเงื่อนไขสามารถมีอำนาจปกครองได้ตลอด จนภายหลังตกไปอยู่ในความปกครองของเวียงจันทน์ ซึ่งได้แบ่งเขตการปกครองกับหลวงพระบาง เนื่องจากบ้านเมืองไม่สงบสุข มีการสู้รบและกวาดต้อนผู้คนจากเมืองหนึ่งไปเป็นเชลยอีกเมืองหนึ่งอยู่เป็นประจำ เมื่อราว พ.ศ. 2321 ในรัชกาลของพระเจ้ากรุงธนบุรี ดินแดนเมืองเวียงจันทน์และหลวงพระบางก็มารวมอยู่กับประเทศไทยด้วย

สุมิตร ปิติพัฒน์ (2534 : 42-49) กล่าวว่า ชาวผู้ไทยที่มีภูมิลำเนาอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย ได้อพยพเข้าสู่ดินแดนประเทศลาว ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี และสมัยรัชกาลที่ 1 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เคยยกทัพไปตีเมืองล้านช้างได้กวาดต้อนชาวผู้ไทยเข้ามาในประเทศไทยครั้งหนึ่งแล้ว ต่อมาเมื่อสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงโปรดให้แม่ทัพยกทัพไปปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ และเมื่อปราบกบฏเรียบร้อยแล้ว กองทัพไทยจึงไปกวาดต้อนครอบครัวชาวผู้ไทย ข้ามน้ำโขงมาอยู่ฝั่งไทย และโปรดให้ตั้งบ้านเรือนทำมาหากินในท้องถิ่นต่างๆ ในประเทศไทย

ศิริ ผาสุก (2544 : 70-72) กล่าวว่า ภูไท เป็นชนเผ่าไทกลุ่มหนึ่ง ซึ่งชอบตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาจึงเรียกตัวเองว่า ภูไท แปลว่า คนภูเขา (ไท แปลว่า คน , ภู หมายถึง ภูเขา) ถิ่นเดิมอยู่ที่เมืองน้ำน้อยอ้อยหนู หรือ เมืองแกงที่เรารู้จักกันในชื่อว่า เดียนเปียนฟูที่ตั้งอยู่

ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของฮานอยประเทศเวียดนาม ในประวัติศาสตร์เราเคยรู้จักกันในนาม
แคว้นสิบสองจุไทย

ปัจจุบันมีหลักฐานของทางราชการระบุว่า มีชาวภูไทอยู่ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือของไทย เช่น อำเภอคำม่วน จังหวัดกาฬสินธุ์ ถึงแม้ว่าชาวภูไทจะอยู่ใน
ประเทศไทย 150 ปีแล้วก็ตามแต่เขาก็รักษาวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาแต่โบราณไว้อย่าง
เหนียวแน่นตลอดมา เครื่องแต่งกายที่ดูสะดุดตาของชาวภูไทก็คือ แพรวซึ่งเป็นผ้าที่ทอจาก
ไหม ยาวประมาณ 1 วา ใช้หมี่เจียงไหลหรือคลุมไหล ซึ่งชาวอีสานเรียกว่า ผ้าเปียง ซึ่งสตรีชาว
ภูไทในการแต่งกายในโอกาสที่ม้งานเทศกาลงานบุญ ประเพณีหรืองานสำคัญๆ อื่นๆ ด้านศิลปะ
การทอผ้าของชาวภูไทนั้นมี 2 แบบ คือ มีการทอแบบขิด และทอแบบจก การทอผ้าที่มีชื่อเสียง
ยิ่งของชาวภูไทก็คือ ผ้าแพรวของชาวภูไท บ้านโพน อำเภอคำม่วน จังหวัดกาฬสินธุ์

ถวิล ทองสว่างรัตน์ (2530 : 122-150) กล่าวว่า การตั้งถิ่นฐานชาวผู้ไทยใน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ได้เริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 ชาวผู้ไทยส่วนใหญ่ในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น บรรพบุรุษล้วนแต่อพยพมาจากเมืองวังทั้งสิ้น ในอดีตนั้นมีภูมิลำเนาอยู่
ในเมืองแฉก ซึ่งอยู่ตอนใต้ของประเทศจีนมาก่อน

ในขณะที่ชาวผู้ไทยได้ถูกกวาดต้อนอพยพครอบครัวเข้ามาตั้งภูมิลำเนากระจัด
กระจายอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ
ให้ยกขึ้นเป็นเมือง เนื่องจากในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ แต่เดิมมีชาวผู้ไทยมาตั้งบ้านเรือนอยู่
หนาแน่น ส่วนใหญ่จึงมีเชื้อสายบรรพบุรุษเป็นชาวผู้ไทย

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2547: 232) กล่าวว่า ชาวไทผู้ไทยที่เคยอาศัยอยู่อาณา
บริเวณสิบสองจุไทยและทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศลาวและอพยพเข้ามาสู่ภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือหลายครั้งในประวัติศาสตร์นั้นได้กระจายกันไปตั้งถิ่นฐานในจังหวัดกาฬสินธุ์
ชาวไทผู้ไทยนิยมแต่งกายด้วยผ้าย้อมสีครามแก่ ส่วนสตรีนุ่งผ้าลายตั้งสีครามม่วงแดงสวมเสื้อคอ
ตั้งแขนยาวผ่าหน้าสีคราม หมัทับด้วยสไบแพรวที่ประดับด้วยลายจกและขิดสีเขี้ยว เหลือง ชาว
น้ำเงิน ตัดกันอย่างสวยงามทั้งผืน และสตรีที่ยังไม่สมรสมักจะใช้ผ้าแพรวม นคลุมผอมวด
ลวดลายผ้า

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2550 : 170) กล่าวว่า กลุ่มผู้ไทยในภาคอีสานมีความสามารถ
ทอจกได้อย่างวิจิตรงดงาม ผ้าจกผู้ไทยที่รู้จักกันดีคือ ผ้าแพรวหรือแพรว

แพรว ผ้าชนิดหนึ่งใช้หมี่เจียงไหล คลุมไหล คล้ายผ้าสไบ ผู้หญิงชาวผู้ไทยใช้ใน
โอกาสพิเศษ เช่น เทศกาลงานบุญประเพณีหรืองานพิธีสำคัญ ชาวผู้ไทยนิยมทอคู่กันกับผ้าแพม

หรือผ้าแพรมน ซึ่งเป็นผ้าที่มีขนาดเล็ก รูปสี่เหลี่ยม จตุรัสหรือสี่เหลี่ยมผืนผ้า แต่ถ้าพับครึ่งแล้วก็จะ เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัส ผ้าแพมนิยมทอด้วยวิธีจกเช่นเดียวกับผ้าแพรวา และใช้เช่นเดียวกับ ผ้าเช็ดหน้าทั่วๆ ไป บางท้องถิ่นใช้เป็นผ้าคลุมศีรษะนาคก่อนอุปสมบท

ทวิศิลป์ สืบวัฒนะ (2526 : 7) กล่าวว่า บริเวณชุมชนที่มีชาวผู้ไทยอยู่หนาแน่น มากที่สุดคือ บ้านโพน ตำบลโพน ทั้งนี้ชาวบ้านในปัจจุบันจะมีการดำเนินชีวิตที่มีการปรับเปลี่ยน กลืนกลายไปตามสภาพแวดล้อมของสังคมไทย -ลาว ไปมากแล้วก็ตามแต่ทั้งนี้ยังมีชาวผู้ไทยใน บางหมู่บ้าน ที่ยังคงดำรงชีวิตในบางส่วน โดยเฉพาะการรักษาศิลปวัฒนธรรม ที่ยังเป็นไปตาม แบบแผนของชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิมให้เป็นอยู่ได้บ้าง โดยเฉพาะที่บ้านโพน ตำบลโพน ซึ่ง ชาวบ้านที่หมู่บ้านแห่งนี้ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากบรรพชนที่เป็นชาวผู้ไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้หญิงชาวบ้านโพน ยังคงดำเนินการทอผ้าที่เรียกว่า ผ้าแพรวา ตามแบบแผนของชาวผู้ไทยไว้ได้ เป็นอย่างดี

มหาวิทยาลัยศิลปากร (2543 : 9) กล่าวว่า ชาวผู้ไทยที่บ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์ มีความชำนาญในการทอผ้าโดยเฉพาะผ้าแพรวาได้เป็นอย่างดี เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2519 สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาเยี่ยมพสกนิกรในท้องที่ พระองค์ได้ ทอดพระเนตรเห็นชาวผู้ไทยแต่งตัวมีเอกลักษณ์ของชาวผู้ไทยมีผ้าแพรวาห่มตามแบบสไบเฉียง (ผ้า เบี่ยง) พระองค์ทรงสนพระทัยมาก จึงได้ทรงสนับสนุนและอุปถัมภ์ไว้เสมอมา ด้วยพระบารมีของ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ที่ทอดพระเนตรเห็นเอกลักษณ์ความงามและคุณค่าแห่ง ศิลปะแขนงนี้ ทรงสนับสนุนพัฒนาจนกระทั่งมีผู้สนใจซื้อหาไว้ใช้งาน หรือนำไปแขวนโชว์ไว้ที่บ้าน เพื่อชมความงามอันเกิดจากฝีมือของผู้ทอ เพราะในการทอผ้าแพรวาแต่ละผืนต้องใช้เวลานาน มาก ซึ่งเป็นการสร้างความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง และนับเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมการสืบทอด ทางศิลปะ

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2550 : 216) กล่าวว่า คำว่า แพรวา เป็นเฉพาะที่ชาวอีสาน ทั่วไปใช้เรียกผ้าชนิดหนึ่งใช้ห่มเฉียงไหลหรือผ้าคลุมไหล หรือผ้าสไบที่ผู้หญิงชาวผู้ไทยใช้ห่มไปงาน เทศกาล งานบุญ ประเพณีหรืองานสำคัญอื่นๆ เป็นผ้าที่ชาวผู้ไทยนิยมทอกันมาก คู่กันกับผ้าแพ มนชาวผู้ไทยจะทอผ้าลายจกเฉพาะแพรวาและแพมนเท่านั้น ไม่นิยมทอตีนขึ้นเหมือนชาวไทยวน ผ้าแพรวาและผ้าแพมนเป็นผ้าที่ใช้ในโอกาสพิเศษ จึงมักนิยมทอด้วยไหมซึ่งเป็นเส้นใยที่สามารถ ทอได้ละเอียดประณีตสวยงาม คุณมีคุณค่าเหมาะสมกับการใช้สอย

ธนาकरแห่งประเทศไทย (2540 : 95) กล่าวว่า ผ้าแพรวา เป็นผ้าไหมที่ทอด้วย เทคนิค จก ผสม ขิด ในสมัยโบราณผ้าที่ทอนี้คงจะมีความกว้างเพียงหนึ่งวา ความยาว

ประมาณ 1.5 เมตร ใช้เป็นผ้าสไบเฉียงสำหรับสตรีในงานพิธีสำคัญ แต่บางครั้งนำไปใช้เป็นเครื่องแต่งกายในพิธีบวชและอื่นๆ ด้วย การทอผ้าชนิดนี้นิยมทอในกลุ่มชนเชื้อสายญไท เช่น บ้านโพน อำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2.2.6 กลุ่มชาติพันธุ์ที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้ายก

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542: 525-526) กล่าวว่า เกาะยอเป็นเกาะอยู่กลางทะเลสาบสงขลาตอนนอก ซึ่งลึกไปจากปากทางเข้าทะเลสาบประมาณ 4 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 9,275 ไร่ เป็นตำบลหนึ่งขึ้นกับอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นตำบลหนึ่งขึ้นกับอำเภอเมืองสงขลา เคยมีชื่อเสียงในฐานะเป็นแหล่งทอผ้าพื้นเมืองมาก่อน ชุมชนเกาะยอเมื่อสมัยรัชกาลที่ 1 กรุงรัตนโกสินทร์ เป็นชุมชนคนดั้งเดิมในท้องถิ่นและพื้นที่ใกล้เคียง เล่ากันว่าส่วนหนึ่งเป็นพวกหลบหนีเข้าไปพักอาศัย และอีกส่วนหนึ่งเป็นคนจีนที่เข้ามาตั้งหลักแหล่ง

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2530 : 164-165) กล่าวว่า สมัยรัตนโกสินทร์ บริเวณภาคใต้ทั้งด้านตะวันออกและด้านตะวันตกนั้นกันรวมเรียกว่า “หัวเมืองปักษ์ใต้” เป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์และเป็นที่ต้องการของนักล่าอาณานิคมของชาวตะวันตกอยู่เสมอ เช่น อังกฤษ ที่พยายามเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณนั้น ทำให้ศิลปวัฒนธรรมของปักษ์ใต้ที่เกิดขึ้น ทางหนึ่งเกิดจากการติดต่อกับชาวยุโรปที่เจริญแล้วเข้ามาค้าขายด้วย เช่น จีน อินเดีย และอาหรับ ชาติเหล่านี้ได้นำศิลปวัฒนธรรมของตนเข้ามาพร้อมกับการค้าขาย อีกทางหนึ่งเกิดขึ้นจากผลของการเคลื่อนย้ายแลกเปลี่ยนประชากรและชุมชนด้วยเหตุผลทางการเมือง เช่น การไปกวาดต้อนครอบครัวเชลยชาวไทรบุรีมา การเคลื่อนย้ายมุสลิมเชื้อสายมาเลเซียเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดต่างๆ ในภาคใต้ การย้ายครอบครัวของชาวไทยบางส่วนไปอยู่ในกantonและไทรบุรี ซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของไทยลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างเชื้อชาติ และศิลปวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมการทอผ้า

ธนาकरแห่งประเทศไทย (2547 : 300-301) กล่าวว่า กิจกรรมทอผ้าในภาคใต้ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงครั้งใหญ่จนล่มสลายเมื่อประเทศต่างๆ ในยุโรปมีการปฏิวัติอุตสาหกรรมได้สำเร็จ ในสมัยรัชกาลที่ 4 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น เมื่อประเทศอังกฤษได้ประเทศอินเดียและประเทศพม่าเป็นเมืองขึ้นและรุกคืบหน้าสู่กลุ่มประเทศตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะเกาะหมาก เกาะสิงคโปร์ และประเทศมาลายู ได้ส่งผ้าและเส้นด้ายจำนวนมากเข้ามาขายในภาคใต้ของประเทศไทย ผ้าและเส้นด้ายเหล่านี้เป็นผ้าทอโรงงานและด้ายจากโรงงานในอังกฤษจำนวนมากที่มีราคาถูกลง และเข้ามามีบทบาทในตลาดผ้าทางตอนใต้ของของ

ประเทศไทยกิจการทอผ้าของประเทศไทยที่มีอยู่บ้างจึงลดน้อยลงเรื่อยๆ โดยเฉพาะภาคใต้มี ปัญหาไม่เหมือนภาคอื่นๆ เพราะไม่ได้ผลิตเส้นด้ายทั้งฝ้ายและไหมเอง และยังเมื่อมีการ ประกาศใช้รัฐธรรมนูญในการแต่งกายขึ้นในประเทศไทยก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 แล้ว อุตสาหกรรม การทอผ้าพื้นบ้านในภาคใต้ซึ่งอ่อนแออยู่แล้ว จึงเลิกกิจการไปเป็นจำนวนมาก จนทำให้ผ้าปาเต๊ะ จากประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซียสามารถส่งเข้ามาขายได้มากขึ้น เมื่อประชาชนไม่มี ผ้าพื้นบ้านใช้ จึงหันไปใช้ผ้าปาเต๊ะมากขึ้น กระทั่งปัจจุบันที่ยังคงเหลือการทอผ้าที่สำคัญอยู่บ้าง รวมทั้งยังเหลือการทอผ้ายกที่เกาะยอ จังหวัดสงขลา ดังนั้นเมื่อก้าวถึงผ้าทอในภาคใต้แล้ว ผ้ายกจึงเป็นผ้าทอขึ้นมากในภาคใต้

มหาวิทยาลัยศิลปากร (2543: 63-67) กล่าวว่า “ผ้าทอมือเกาะยอ ” เป็น ศิลปหัตถกรรมพื้นเมืองที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงมาก มีมานานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เป็นการทอใช้ภายในครัวเรือนด้วยกี่มือ เพื่อแจกจ่ายในหมู่ญาติ ผ้าที่ทอจึงเป็นผ้าเรียบๆ ไม่มี ลวดลาย สมัยตอนปลายกรุงศรีอยุธยามีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ จึงรับการถ่ายทอด วัฒนธรรมที่เลือนไหลมากับกลุ่มพ่อค้าวาณิชนำการทอผ้าเข้ามาเผยแพร่ด้วย มีการตกแต่ง ลวดลายในเนื้อผ้า จนกลายเป็นผ้ายกดอกเพราะมีความประณีตและสีสันลวดลายต่างๆที่สวยงาม จึงถือได้ว่าเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์สำคัญยิ่งของเกาะยอ ในจังหวัดสงขลา

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2550: 33-35) กล่าวว่า ยก ผ้าทอที่ตำบลเกาะยอ อำเภอ เมือง จังหวัดสงขลา เกาะยอตั้งอยู่ในทะเลสาบสงขลาสภาพเป็นที่ราบสูงและต่ำ ห่างจากเมือง สงขลาประมาณ 6 กิโลเมตร เกาะยอเป็นแหล่งทอผ้าพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงแห่งหนึ่งของภาคใต้ บริเวณจังหวัดสงขลาหรือเมืองสงขลาเคยเป็นแหล่งที่มีการทอผ้ามาแต่โบราณตั้งแต่ต้นสมัยกรุง ธนบุรี เพราะเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชเคยให้กรมการเมืองไปกวาดต้อนเอาช่างทอผ้าจากเมือง สงขลาไปไว้ที่เมืองนครศรีธรรมราช แสดงว่าที่เมืองสงขลาจะต้องเป็นดินแดนที่มีการทอผ้า พื้นเมืองมาแต่โบราณ เมื่อพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 (พ.ศ. 2453-2468) เสด็จเยี่ยมราษฎรที่สงขลา พ.ศ. 2457 ราษฎรได้นำผ้าเกาะยอขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย ได้พระทานชื่อ ผ้ายกนั้นว่า ผ้าลายราชวัตร ซึ่งเป็นลายผ้าที่ได้รับความนิยมแพร่หลายต่อมาจนปัจจุบัน การทอ ผ้าเกาะยอได้หยุดชะงักไปชั่วระยะเวลาหนึ่งสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เพราะขาดวัตถุดิบ ต่อมา ประมาณ พ.ศ. 2518 ได้มีการฟื้นฟูการทอผ้าที่เกาะยอขึ้นมาใหม่อีกครั้ง

ชูดา จิตพิทักษ์ และ ทศนีย์ พิกุล (2542 : 4702-4706) กล่าวว่า ผ้าทอเกาะ ยอ หรือ ผ้าเกาะยอเป็นผ้าทอพื้นเมืองของชาว ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา

เป็นผ้าทอที่มีชื่อเสียงมาก เพราะมีความประณีตและมีสีสันลวดลายต่างๆ สวยงาม จึงถือได้ว่าเป็น
หัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์สำคัญของเกาะยอและจังหวัดสงขลา

ไม่มีหลักฐานปรากฏเป็นที่แน่ชัดว่าชาวเกาะยอเริ่มทอผ้าแต่เมื่อใด ทราบแต่ว่า
ชาวเกาะยอรู้จักการทอผ้ามาแล้วนับเป็นร้อยๆ ปี ตั้งแต่ที่มีคนอพยพมาตั้งถิ่นฐานทำมาหากินอยู่
บนเกาะ และมีการสอนสืบต่อกันภายในครัวเรือนเรื่อยมา เห็นถึงค่านิยมและวัฒนธรรมการทอ
ผ้าของชาวเกาะยอ ซึ่งคนเฒ่า คนแก่บนเกาะเล่าว่าเขาได้ฟังเพลงกล่อมเด็กเหล่านี้มาจากยาย
อีกที่หนึ่ง นอกจากนั้นยังมีปริศนาคำทายเกี่ยวกับเครื่องมือทอผ้าด้วย

สมัยศรีวิชัยมีการทอผ้าอย่างจริงจังแล้ว เพราะสมัยนั้นไทยได้มีการติดต่อค้าขาย
และรับวัฒนธรรมจากชนชาติที่เจริญแล้วอยู่เสมอ ซึ่งคงจะได้รับเอาวิชาการทอผ้าเข้าไว้ด้วย แต่
ชาวพื้นเมืองในสมัยนั้นรู้จักแต่การทอผ้าพื้นเรียบ ไม่มีลายดอกหรือทอลวดลายสีสันให้วิจิตร
พิสดารแต่อย่างใด การทอผ้ายกดอกคงจะเพิ่งเริ่มทำกันในสมัยอยุธยาตอนปลายหรือ
รัตนโกสินทร์ตอนต้น ในระยะแรกทอเป็นผ้าพื้นบ้าง ผ้าดอกลวดลายต่างๆ บ้าง ส่วนผ้าลาย
ราชวัตร ซึ่งเป็นลวดลายที่สวยงามมากลายหนึ่ง ได้รับพระราชทานชื่อมาจากองค์
พระมหากษัตริย์ ซึ่งมีข้อมูลต่างกันเป็น 2 กระแส คือ กระแสหนึ่งกล่าวว่าได้รับพระราชทานจาก
พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อีกกระแสหนึ่งกล่าวว่าได้รับพระราชทานจาก
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผ้าทอมือของแต่ละกลุ่มชนนั้น นอกจากมนุษย์จะประดิษฐ์
คิดค้นขึ้นมาใช้สอยในชีวิตประจำวัน มีสีสัน ลวดลาย ตามคตินิยม ความเชื่อ และรสนิยมของ
แต่ละกลุ่มชนแล้ว ยังแสดงให้เห็นความแตกต่างของการทอผ้าตามพื้นที่ของประเทศไทยอันได้แก่
ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้

2.2.3 วิธีการทอผ้าไหมไทย

“วิธีการทอผ้า” คือการกระทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่ซับซ้อนและ
ไม่ซับซ้อน แต่ละวิธีการทำลวดลายนั้นมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

1. ผ่าจก กรรมวิธีการจกเป็นการทอและปักผ้าไปพร้อมๆกัน เป็นการทอ
ลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าเป็นช่วง ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของ
ผ้า การกระทำโดยใช้ไม้หรือชนเเมนหรือไม้แหลมๆค่อยทำลวดลายไหมสอดสลัปสีด้าย

2. **ผ้าล้วง** เป็นวิธีการทอที่ไม่ได้ใช้เส้นพุ่งสอดจากริมผ้าด้านหนึ่งไปสู่ริมผ้าอีกด้านหนึ่งตามวิธีการทอแบบธรรมดาทั่วไป แต่ใช้การพุ่งหลาย ๆ สีเป็นช่วง ๆ ทอด้วยวิธีธรรมดา โดยการเกี่ยวและผูกเป็นห่วง รอบเส้นยืน ไปเป็นช่วงตามจังหวะลวดลาย
3. **ผ้ามัดหมี่** มีกรรมวิธีการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยการข้อมเส้นไหมให้ต่างโดยการผูกมัดให้เกิดช่องว่าง สีไม่ติดกัน การทอมัดหมี่แต่ละผืนต้องใช้เวลา และความประณีตจัดเรียงเส้นไหมให้สม่ำเสมอคงที่ เรียงลำดับก่อนหลังเพื่อให้เกิดลวดลายถูกต้อง สวยงาม
4. **ผ้าขิด** เป็นผ้าทอด้วยกรรมวิธีที่ใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดซ้อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นพุ่งไปตามแนวเส้นยืนที่ถูกจัดซ้อนขึ้น จังหวะการสอดเส้นด้ายพุ่งทำให้เกิดลวดลายรูปแบบต่างๆ
5. **ผ้าแพรวา** เป็นกรรมวิธีการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายที่เป็นลักษณะผสมกันระหว่างลายขิดกับลายจก การทอผ้าแพรวาต้องมีหลาย ๆ ลายอยู่ในผ้าผืนเดียวกัน
6. **ผ้ายก** ผ้าที่มาจากกรรมวิธีการทอแบบยกดอก โดยยกเส้นด้ายยืนขึ้นลง โดยแต่เดิม จะใช้ไม้เรียวแหลมคัดเก็บลายแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งตามแนวที่คัดไว้ ทอจนเต็มลาย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537: 21)

สอดคล้องกับ ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล และ แพทรีเซีย ซีสแมน (2533: 21 – 37) กล่าวถึงเทคนิคการทอผ้าไหมไทยไว้ว่า มีลักษณะดังนี้

“จก” เป็นเทคนิคการทำลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า กระทำโดยใช้ไม้ปลายแหลมหรือขม่นหรือนิ้วมือจกด้ายเส้นยืนขึ้น แล้วสอดใส่ด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไป คนบางกลุ่มใช้เทคนิคนี้ทำลวดลายบนผ้า โดยคว่ำหน้าของผ้าลงกับก็

“ล้วง” เป็นเทคนิคการทอที่ไม่ได้ใช้ด้ายเส้นพุ่งสอดใส่จากริมผ้าด้านหนึ่งไปสู่ริมผ้าอีกด้านหนึ่งตามวิธีการทอแบบธรรมดาทั่วไป “ล้วง” เป็นการใช้ด้ายเส้นพุ่งหลาย ๆ สีเป็นช่วง ๆ ทอด้วยเทคนิคธรรมดาโดยการเกี่ยวและผูกเป็นห่วง (hook and dove-tail) รอบด้ายเส้นยืนเพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้กับเนื้อผ้า เป็นลวดลายที่ละเอียด ซับซ้อน และได้มีการส่งเสริมการทอผ้าด้วยเทคนิคนี้ในปัจจุบัน ซึ่งมีผลผลิตเป็นที่รู้จักกันว่า “ผ้าลายน้ำไหล”

“มัดหมี่” เป็นศัพท์เทคนิค ซึ่งในภาษาอังกฤษใช้คำว่า ‘kat’ เดิมเป็นภาษาอินโดนีเซีย “มัดหมี่” หมายถึงลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าหลังจากการมัดลายที่ “ด้ายเส้นพุ่ง” ด้วยเชือกก่อนนำไปข้อมสี ซึ่งจะให้เกิดลวดลายตามต้องการ ที่ด้านเส้นพุ่งก่อนนำไปทอเป็นผืนผ้า

“ชิต” เป็นเทคนิคการทำลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีเพิ่มด้ายพุ่งพิเศษเข้าไป เช่นเดียวกับการจก แต่ลายชิตทำติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผืนผ้ากระทำแบบพิเศษโดยใช้ไม้ค้ำ (shed sticks) ทำให้เกิดลวดลายได้สองครั้ง ครั้งแรกสอดเข้าไปในเส้นยืน และครั้งที่สองในขณะที่ตั้งไม้ค้ำออก ส่วนการที่จะให้ด้ายเส้นพุ่งผ่านไปได้นั้นต้องใช้ไม้ดาบ (blade) ซึ่งเป็นไม้แบนยาวสอดผ่านเส้นยืนเข้าไปแล้วพลิกทางสันไม้ขึ้น

“ยก” เป็นเทคนิคการทำลายซึ่งเกิดจากวิธีการยกเขา แยกเส้นยืนขึ้นลง แต่ไม่ได้เพิ่มด้านเส้นพิเศษเข้าไปในผืนผ้าเช่นการจก หรือการชิต การยกดอกในบางครั้งก็จะมีเพิ่มด้ายเส้นพุ่งจำนวนสองเส้นหรือมากกว่านั้นเข้าไป หรือเพิ่มดินเงิน ดินทองเข้าไป ซึ่งจะทำให้ได้ลวดลายเหมือนกับลายที่เกิดจากการจก และชิต

นอกจากนี้นิภาภรณ์ เก่งนำชัยตระกูล (2547: 19-21) กล่าวว่าเทคนิคการทอผ้าแต่ละประเภทมีวิธีแตกต่างกัน ดังนี้

1. ผ้าจก ผ้าทอที่ใช้เส้นด้ายชุดพิเศษ (Supplementary wefts or warps) เป็นการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษสอดขัดกับเส้นด้ายยืน โดยใช้ชนม่น ไม้ หรือนิ้วมือ สอดนับเส้นด้ายยืนแล้วยกขึ้น สอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปทำให้เกิดลวดลายเฉพาะจุดหรือเป็นช่วงๆ และสามารถสลับสีและลวดลายได้ ผ้าขึ้นตีนจกที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ตีนจกของหาดเสี้ยว จังหวัดสุโขทัย ตีนจกของลี้แล จังหวัดอุตรดิตถ์ ตีนจกคูบัวและดอนแร่ จังหวัดราชบุรี

2. ผ้าล้วงหรือเกาะ ผ้าลายน้ำไหล (Tapestry weave) เป็นผ้าทอที่ทำให้เกิดลวดลายที่ใช้เทคนิคการเกาะหรือล้วง โดยพุ่งเส้นด้ายหลายสีย้อนกลับไปกลับมาเป็นช่วงๆ โดยใช้โครงสร้างการทอลายขัดธรรมดา แต่ใช้เส้นด้ายสีต่างๆ คัดเป็นช่วงๆ และผูกด้ายยืนเป็นห่วงรอบเพื่อให้เนื้อผ้าแน่น แหล่งผลิตผ้าลายน้ำไหลที่มีชื่อเสียง มีที่จังหวัดน่าน จังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา

3. ผ้ามัดหมี่ เป็นผ้าทอที่มีลวดลายเกิดจากการมัดย้อมเส้นด้ายก่อนการทอ โดยมัดย้อมเส้นด้ายพุ่งหรือเส้นด้ายยืน หรือมัดย้อมทั้งเส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนก็ได้ ซึ่งผู้ทอต้องออกแบบลวดลายผ้าไว้ก่อน ถ้าต้องการหลายสีก็ต้องมัดและย้อมหลายครั้ง ผ้ามัดหมี่ไทยนิยมใช้โครงสร้างการทอลายขัดธรรมดา ลวดลายบนผ้าจะเกิดขึ้นตามรอยที่มัดแล้วย้อมสี ผ้ามัดหมี่มีทั้งผ้าฝ้ายและผ้าไหม ซึ่งผ้าไหมมัดหมี่จะมีลวดลายละเอียดประณีต และเล่นสีสันมากกว่าผ้าฝ้าย นิยมทำกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะผ้ามัดหมี่ของจังหวัดสุรินทร์ มีชื่อเสียงทางด้านความงามของเส้นไหมและลวดลายที่ได้รับอิทธิพลมาจากเขมร

นอกจากนั้นยังมีการทอผ้าไหมมัดหมี่ ในบางจังหวัดของภาคกลาง เช่น จังหวัดลพบุรี อุทัยธานี สุพรรณบุรี เพชรบุรี ชัยนาท และภาคเหนือในจังหวัดเชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

4. ผ้าขิด (ผ้าทอที่ใช้เส้นด้ายชุดพิเศษ Supplementary wefts or warps) เป็นการทอผ้าให้เกิดลวดลายผ้าโดยวิธีเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเพื่อให้เกิดลวดลายยกตัวสูงกว่าสีพื้น หรือมีลวดลาย สีแตกต่างจากสีพื้น โดยใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิดเพื่อยกเส้นด้ายยืนขึ้นแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งขัดตามขวางกับแนวเส้นยืน ดังนั้นการสอดเส้นด้ายพุ่งจึงทำให้เกิดลวดลายรูปแบบต่างๆ เส้นด้ายเพิ่มพิเศษจะใช้สีเดียวตลอดหน้าผ้า ผ้าขิดที่มีชื่อเสียง ได้แก่ ผ้าขิดของบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ผ้าขิดอำเภอบ้านเสี้ยว และน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์

5. ผ้าแพรวา ผ้าทอที่ใช้เส้นด้ายชุดพิเศษ (Supplementary wefts or warps) เป็นการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยใช้เทคนิคการทำให้เกิดเป็นลวดลายโดยการผสมผสานระหว่าง ผ้าจกกับผ้าขิด การทอผ้าแพรวาจะทอโดยมีลายคั่นกลางระหว่างดอกตามขวางไปเรื่อยๆ จนถึงเชิงผ้า โดยเชิงผ้าก็จะมีลายอีกประเภทหนึ่งอยู่ที่ปลายสุดของผ้าเป็นการจบลาย ผ้าแพรวามี ลวดลาย สี เนื้อแน่น ละเอียด สม่่าเสมอตลอดทั้งผืน ผ้าแพรวาที่มีชื่อเสียงอยู่บ้านโพน อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดกาฬสินธุ์

6. ผ้ายกดอก ผ้าทอให้เกิดด้ายลอย (Float weave) เป็นการทอผ้าให้เกิดลวดลายโดยการยกเขาแยกเส้นยืนขึ้นลงแต่ไม่ได้เพิ่มด้ายพิเศษเข้าไปในผืนผ้าอย่างการจกหรือขิด การทอผ้าใช้เทคนิคการคัดเก็บลายด้ายด้วยไม้เรียวปลายแหลมคัดเก็บลายแล้วสอดเส้นพุ่งตามแนวคัดส่วนตัวผ้ายืนผ้าต้องใช้เทคนิคการเก็บตะกรอลอย (เขาลอย) ทำให้การทอรวดเร็วขึ้น ลวดลายการทอยก

มหาวิทยาลัยศิลปากร (2543 : 9) กล่าวว่า ลวดลายต่างๆที่ปรากฏบนผ้าไทย ส่วนใหญ่มักเป็นลวดลายที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ และยังเป็นลวดลายที่เกี่ยวข้อง พบเห็นได้จากชีวิตประจำวัน แล้วจดจำสืบต่อกันมา ลวดลายเหล่านี้ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง โดยการลอกเลียนแบบอย่างไว้ทั้งลวดลายและกรรมวิธีการทอ ดังนั้น ลวดลายของผ้าจึงเกิดจากฝีมือ และภูมิปัญญาของผู้ทออย่างแท้จริง ลวดลายของผ้าทอของไทย สามารถแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม

1. กลุ่มลายเรขาคณิต คือกลุ่มลายที่พัฒนามาจากลายพื้นฐาน เป็นการจัดวางองค์ประกอบของลายผ้าพื้นฐานต่อกันให้เป็นรูปสี่เหลี่ยม เช่น ลายสามเหลี่ยมหรือลายสี่เหลี่ยมต่างๆ อาจทอเป็นลายทึบหรือลายโปร่งตามแต่จะเห็นว่าสวยงาม

2. กลุ่มลายธรรมชาติ ซึ่งสามารถแบ่งย่อยออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

2.1 กลุ่มลายสัตว์ ลายสัตว์ที่พบมีทั้งลายโบราณและลายที่ประยุกต์ขึ้นใหม่ กลุ่มลายโบราณมักเป็นสัตว์ที่พบในความเชื่อและนิทานพื้นบ้านตำนานโบราณ เช่น ลายช้าง ลายม้า ลายนาค ลายหงส์ ลายแมงมุม

2.2 กลุ่มลายพันธุ์ไม้ ลวดลายพันธุ์ไม้หลายลายเป็นลายโบราณมีทั้งลายต้นไม้อื่นๆ ใบไม้ ดอกไม้ หรือแม้แต่ผลไม้ ที่พบเห็นทั่วไปในท้องถิ่น เช่น ดอกแก้ว ใบไม้ ดอกมะลิ ดอกหมาก กาบบัว สร้อยพรวัว กระจับ ผักแว่น ดอกพิกุล ดอกมะเขือ

2.3 กลุ่มลายสิ่งของเครื่องใช้และสิ่งก่อสร้าง มักเป็นลายสิ่งของเครื่องใช้ที่พบอยู่ในบริเวณบ้าน และเห็นอยู่ในวิถีการดำเนินชีวิต เช่น ลายขอ ลายโคม ลายเชิงเทียน ลายสำเภา ลายน้ำ ลายปราสาท

2.4 กลุ่มลายเบ็ดเตล็ด มักเป็นลายจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา ในวิถีการดำเนินชีวิตของผู้ทอ เช่น สายน้ำไหล ลายแปดขอ ลายแมงมุมชักใย ลายไหลเรือไฟ

2.2.3.1 วิธีการทอผ้าจก

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และ แพทรีเซีย ซีสมแมน (2533: 7 – 20) กล่าวถึง “ผ้าจก” ว่า ล้วนนาหรือบริเวณภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย เป็นดินแดนที่มีสิ่งทอทั้งของชาวไทยบนพื้นราบและชาวเขาเผ่าต่างๆซึ่งมีคุณค่าต่อการศึกษาค้นคว้าและสะสม ปัจจุบันชนเผ่าไท 3 กลุ่ม ได้แก่ ไทยวน ไทลื้อ และลาว มีรูปแบบการทอผ้าที่สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ของชนเผ่าไทดั้งเดิมแสดงลักษณะพิเศษเฉพาะของแต่ละแห่ง

การทอผ้าที่เป็นแบบไทยดั้งเดิมนั้นได้แก่ลักษณะลวดลาย และวิธีการทอสำหรับส่วนที่เป็นลักษณะพิเศษเฉพาะของแต่ละแห่งนั้นได้แก่ การจัดลวดลายที่แสดงถึงภูมิปัญญา และสถานภาพของผู้ทอหรือผู้ใช้สะท้อนถึงชาติพันธุ์ของตนเอง

ชาวเอเชียอาคเนย์ หรือกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณแถบตอนบนของประเทศไทย ปัจจุบันมีความเป็นมาและการสร้างสมศิลปวัฒนธรรมของตนเองมาเป็นเวลาช้านานนับพันปี อารยธรรมของชาวเอเชียอาคเนย์กลุ่มนี้ ได้รับอิทธิพลต่อเนื่องจาก อินเดีย จีน และแหล่งอารยธรรมสำคัญ รวมเข้ากับอารยธรรมดั้งเดิม ซึ่งมีอยู่แล้วมาแต่โบราณ ได้ก่อให้เกิดศิลปวัฒนธรรมประเพณีต่างๆ มากมาย จนเป็นที่รู้จักกันดีในปัจจุบันว่าบริเวณเอเชียอาคเนย์แถบนี้เป็นชุมทองสำหรับนักศิลปะ และนักมานุษยวิทยาอย่างหาที่อื่นทดเทียมได้ยาก

ผู้ชายชาวล้านนาแต่เดิมจะนิยมสักหมึกเป็นลวดลายประดับผิวหนัง หรือสักยันต์ตามความเชื่อในคาถาอาคม นิยมนุ่งผ้าต๋อย และเปลือยอก อาวุธและเครื่องมือหากินประจำตัว

ก็ถือว่าเป็นส่วนของชุดเครื่องแต่งกาย สำหรับผู้หญิงนั้นการแต่งตัวไม่ค่อยจะต่างจากของผู้ชายมากนัก คือนุ่งผ้าชิ้นที่ประกอบจากผ้าหน้าแคบเย็บเข้ากันเป็นถุงดูรวมๆ แล้วจะเป็นลายขวางตลอดตัว เกือบคร่อมเท้า ไม่สวมเสื้อเช่นเดียวกับผู้ชาย มีผ้าคล้องคอที่จะใช้พันหน้าอกก็ได้ พาดบ่าก็ได้ หรือโพกศีรษะก็ได้ แถวผมสูงปักปิ่น ใส่ลานหู สร้อย กำไล แหวน เข็มขัด และเครื่องประดับต่างๆ สำหรับในโอกาสพิเศษ ผู้หญิงชาวไทยวนในล้านนานิยมนุ่งผ้าชิ้นตีนจกคือชิ้นต่อเชิงให้ดูงดงามกว่าธรรมดา

การทอตีนจกสำหรับต่อเชิงผ้าชิ้นสตรีนี้นับเป็นศิลปะพื้นบ้านที่แสดงถึงความละเอียดประณีต มีความมานะพยายาม และรสนิยมของผู้เป็นเจ้าของ หรือผู้ทอเอง บางลายก็แสดงถึงเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่นด้วยวิธีการ “จก” ในอดีตผู้หญิงในล้านนานั้นจะต้องทอผ้าเป็น และจะมีชิ้นตีนจกอย่างน้อยหนึ่งผืนสำหรับนุ่งในงานพิธีสำคัญ

อดิสรณ์ แก้วแดง (2550 : 13) กล่าวว่า “จก” เป็นการสร้างลวดลายขณะทอด้วยการเพิ่มเส้นพิเศษเสริมโครงสร้างปกติที่เป็นเส้นพุ่งหรือมีเส้นพุ่งพิเศษแทรกมาเป็นช่วงๆ ตลอดความกว้างของผ้า การจกต้องใช้อุปกรณ์พิเศษเป็นวัตถุปลายแหลม ในอดีตใช้นิ้วผู้ทอแต่ต่อมานิยมใช้ขนเม่นด้วยการใช้ปลายแหลมของขนเม่นยกด้ายเส้นยืนเพื่อจะสอดด้ายเส้นพุ่งเข้าไปลวดลายไปตามแนวขวางของผ้า เป็นลายที่เกิดจากสีสันของเส้นด้ายพิเศษนั่นเอง ด้ายแต่ละสีจะปรากฏอยู่เป็นช่วงๆ ตามแนวของเส้นพุ่งที่อยู่ในระดับเดียวกันจริงๆ การจกก็คือการปักด้ายสีต่างๆลงบนผืนผ้า ขณะกำลังทอทั้งนี้ถ้าดึงด้ายสีออก โครงสร้างของผ้าก็ยังคงอยู่ เพราะว่าส่วนของจกเป็นเพียงแฉ่งงานตกแต่งมิใช่เป็นโครงสร้างจริงของผืนผ้า การทอทำได้สองวิธีตามความถนัดของทอและประเพณีท้องถิ่นของชาวล้านนา เช่น ลำปาง ลำพูน เชียงใหม่ แพร่ นิยมทอคว่ำหน้าลง เป็นการทอจากด้านหลังของผ้า ผู้ทอจะไม่เห็นลวดลายจริงจนกว่าจะทอเสร็จดังนั้นผู้ทอจะต้องมีความชำนาญเรื่องการใช้สีและลวดลายมาก อีกทั้งต้องมีทักษะความจำดีเยี่ยมการทอลักษณะนี้ต้องเก็บปมด้ายให้สวยงามเรียบร้อยใช้ได้ทั้งสองด้าน อีกวิธีหนึ่งการทอด้านหน้าของผ้า ผู้ทอจะเห็นลวดลายขณะทอแต่ไม่สามารถเก็บปมหลังได้จนกว่าจะเสร็จ แล้วจึงเก็บด้ายภายหลัง

นุสรรา เตียงเกตุ (2545 : 29) กล่าวว่า จก เป็นเทคนิคการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษบนพื้นผ้าเรียบ ทำโดยการยกด้ายเส้นยืนและพุ่งเส้นด้ายเพิ่มพิเศษผ่านด้ายเส้นยืนเป็นช่วงๆ เพื่อให้เกิดลวดลาย ซึ่งอาจมีสีสันตลอดหน้าผ้า เทคนิควิธีนี้บางครั้งเรียกว่า “การปักบนหูก” ส่วนใหญ่นิยมใช้เส้นไหมเป็นเส้นพุ่งเพิ่มพิเศษบนพื้นผ้าฝ้ายหรือไหม การทอจกเป็นเทคนิคที่ยากและใช้เวลานาน ในสมัยก่อนการทอจกที่สลับซับซ้อนนับเป็นคุณสมบัติสำคัญของสตรีเอเชีย

ความพิเศษของการจกแบบแม่แจ่มอยู่ที่การจกลาย จะทำจากด้านหลังของผ้า ซึ่งแตกต่างจากการจกในชุมชนอื่นที่จกจากด้านหน้าของผ้า โดยผ้าจกแม่แจ่มนั้นจะคว่ำหน้าลง กับก็ทอผ้าด้วยวิธีการดังกล่าวผู้ทอจึงสามารถเก็บเส้นหรือปมผ้าได้เป็นระเบียบเรียบร้อยไม่ หลุดง่าย รวมทั้งลวดลายที่เกิดขึ้นด้านหลังของลายก็มีความสวยงามไม่น้อยกว่าด้านหน้า ทำให้ ชินแม่แจ่มสามารถสวมใส่ได้ทั้งสองด้าน ดังจะเห็นว่าผู้สูงอายุมักนิยมนุ่งขึ้นตีนจกด้านในออก ด้านนอกเสมอๆ ทั้งนี้ก็เพื่อไม่ให้ขึ้นเก่าเร็วเกินไป หรืออีกนัยหนึ่งก็อาจจะเป็นการรอดแสดงถึง ฝีมือในการเก็บด้ายที่จกแก่คนอื่น ๆ ด้วย

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2540: 90 – 95) กล่าวว่า ผ้าจกเป็นผ้าที่มีชื่อมาจาก วิธีการทอเช่นกัน ซึ่งสร้างลวดลายบนผืนผ้าโดยเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ ไม่ติดกัน ตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า เริ่มจากใช้ไม้ ขนเม่น หรือนิ้วมือ ยกช้อนเส้นด้ายขึ้นขึ้นแล้วสอดใส่ เส้นด้ายพุ่งพิเศษเข้าไปตามจังหวะของลวดลาย การผลิตผืนผ้าขึ้นในลักษณะปักผสมทอนี้ถ้าเป็น ผู้มีความชำนาญจะทำได้อย่างรวดเร็วเหมือนอาการจกของงู จึงเรียกว่า “จก” ท้องถิ่นแต่ละแห่งมี วิธีการทอจกแตกต่างกันในรายละเอียด คืออาจจกกลายจากด้านหน้า หรือด้านหลังของผ้าก็ได้ ตามความถนัดของผู้ทอ ผ้าจกจะมีลวดลายสีสันหลากหลายสวยงาม เนื่องจากใช้เส้นด้ายพุ่ง พิเศษต่างสีกัน ลวดลายที่มองเห็นด้านหน้าจะเรียบ ด้านหลังจะมีรอยต่อเส้นด้ายเป็นปุ่มปม

สำหรับผ้าขึ้นตีนจกของกลุ่มไทยวน จังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะตัวขึ้นจะทอลาย ขวาง เรียกว่า ขึ้นตา หรือขึ้นก้าน บางครั้งมีการทอปันโกหรือขีดตักแต่ง ส่วนตีนจกจะเป็นผ้าฝ้าย สีดำและแดง ลวดลายมาตรฐานประกอบด้วยลายรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนขนาดใหญ่เรียงกันไป มีลายขนาดเล็กเป็นลายซ้ำกัน 2 แถว ประกอบด้วยด้านข้าง ส่วนล่างของลายจกช่วงต่อระหว่างสีดำ กับแดง นิยมทำลายขอเล็กๆ เป็น เส้นห้อยลงมาเรียกว่า “หางสะเปา” มักทำเป็นสีดำ สีเหลือง สี ขาว หรือสลับสองสี

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนาภุ และแพทรีเซีย แน่นหนา (2533 : 24 - 25) กล่าวว่า บางกลุ่มชนใช้วิธีการจกผ้านี้ด้วยการคว่ำผืนผ้าที่ทอนั้นลงกับก็ แล้วควักหรือจกเส้นด้ายที่ ด้านหลังของผืนผ้า เช่น พวกชาวไทยวน ที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

2.2.3.2 วิธีการทอล้าง

วิไลพร ธนสุวรรณ และทัศนีย์ ศรีมงคล (2535: 19) กล่าวถึง “ผ้าล้างหรือ ผ้าลายน้ำไหล” ว่า เป็นผ้าทอพื้นเมืองกลุ่มล้านนาใน จังหวัดน่าน เชียงราย เชียงใหม่ ลวดลาย เกิดจากการสอดใส่เส้นด้ายพุ่งหลายสี ที่ทำจากไหมและฝ้ายขัดกับเส้นยืน ลวดลายที่ปรากฏบน

ผืนผ้าเป็นผลพวงมาจากสีของเส้นด้ายพุ่งที่ต่อเชื่อมกันอย่างลงตัว ประดุจดังการเคลื่อนไหวตัวของ สายน้ำในลำธาร สีให้ทราบถึงวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี และอุปนิสัยของผู้ทอผ้า ลวดลายที่สำคัญได้แก่ ลายทางยาวคล้ายคลื่นบันได จรวด ชั้นของเจดีย์

อดิสรณ์ แก้วแดง (2550: 13) กล่าวถึง “การเกาะหรือล้วง” ว่าเป็นวิธีทอโดยการให้ด้ายเส้นพุ่งแทรกเข้าเส้นยืนตรงตามแบบที่สร้างไว้ (ล้วง) แล้วย่อนเส้นพุ่งกลับมาที่เดิม โดยให้เกี่ยวหรือคล้องกับเส้นยืนเส้นหนึ่ง (เกาะ) ที่ขอบตัวลาย การทอลักษณะนี้ช่วยเพิ่มความแข็งแรงแก่ผืนผ้า ทำให้เกิดลวดลายที่ละเอียดสลับกันไปมาแลดูคล้ายคลื่นหรือฟันปลาแนวเฉียง นิยมเรียกผ้าชนิดนี้อีกอย่างหนึ่งว่า ผ้าลายน้ำไหล ด้ายเส้นยืนมักเป็นสีดำ ส่วนลวดลายสีสันมาจากด้ายเส้นพุ่ง ซึ่งนิยมใช้เส้นพุ่งหลากสีแต่ละสีแยกใส่กระสวยเป็นอันๆ ผู้ทอจึงต้องมีความชำนาญและแม่นยำในการทอ ไม่ให้เกิดลวดลายผิดพลาด ทั้งยังต้องมีความอดทนสูง

วิสมัย มโนมัยพิบูลย์ (2538 : 8) กล่าวว่า ผ้าเกาะหรือล้วง เป็นการทอลายขัดธรรมดาแต่ใช้เส้นไหมพุ่งสลับสี พุ่งย่อนกลับไปกลับมาเป็นช่วงๆ โดยมีการเกาะเกี่ยวกันระหว่างเส้นด้ายพุ่งแต่ละช่วง โดยการเกี่ยวและผูกเป็นห่วงรอบเส้นด้ายยืน เพิ่มความแข็งแรงให้กับเนื้อผ้า ซึ่งเรียกเทคนิคการทอนี้ว่า “เกาะ” สำหรับชาวไทลื้อ จังหวัดน่านได้มีการส่งเสริมการทอผ้าด้วยเทคนิคนี้ ในปัจจุบันเรียกเทคนิคการทอนี้ว่า “ล้วง” และมีผลผลิตเป็นที่รู้จักกันว่า “ผ้าลายน้ำไหล” และมีการพัฒนาการทอเทคนิคล้วงผสมกับเทคนิคจก มีการทอทั้งไหมสอดดั้น ผ้าย และใยสังเคราะห์ บางครั้งจะทอทั้งผืนหรือทอเฉพาะตัวชิ้นเท่านั้น

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2540: 110 – 115) กล่าวว่า วิธีการทอผ้าแบบเกาะหรือล้วงนี้ เป็นการทอที่ไม่ได้ใช้เส้นด้ายพุ่งสอดจากกริมผ้าด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่ง ตามวิธีการทอแบบธรรมดาทั่วไป และไม่ได้เพิ่มเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปในเนื้อผ้าเช่น วิธีการจก การทอแบบเกาะจะใช้เส้นด้ายพุ่งหลายสีเป็นช่วงๆ เกี่ยวและผูกเป็นห่วงรอบด้านเส้นยืน เพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้กับเนื้อผ้าตามลวดลายที่กำหนด ซึ่งแม้ว่าลายจะละเอียดซับซ้อนก็สามารถทอขึ้นได้ด้วยวิธีนี้

ผ้าลายน้ำไหล ทอด้วยเทคนิคการทอแบบล้วงโดยใช้ฝ้ายสีต่างๆ ซึ่งม้วนอยู่ในมะสวย (หลอดไม้ไผ่อันเล็กๆ ใช้ล้วง) สอดขึ้นลงให้ไหลไปในทางเดียวกัน ไส้ระดับไปเรื่อยดูคล้ายการไหลของสายน้ำ วิธีการทอนี้นิยมทอกันในกลุ่มเชื้อสายชาวไทลื้อ จังหวัดน่าน โดยนิยมทอเป็นผ้าชิ้น ขณะที่ผ้าลายมุกซึ่งเป็นผ้าทอพื้นเมืองอีกวิธีหนึ่ง ที่ใช้ทอสำหรับผ้าหลบหรือผ้าหม่ม ผ้าปูที่นอนพื้นราบ ซึ่งอาจทอลายมุกทั้งผืนหรือบางส่วน ส่วนผ้าลายน้ำไหลเป็นลายที่ทอกันในยุคหลังประมาณ 80 – 100 ปี สันนิษฐานว่าการออกแบบลายนั้นพัฒนามาจากลายของผ้าของชาวลื้อ

ลายน้ำไหลสมัยแรกๆ นิยมใช้ไหมเงินและไหมคำทอค้นลายผ้าตรงส่วนที่เป็นรอยหยักของ กระแสน้ำ จากนั้นใส่ลายมุกรูปสัตว์แทรกไว้อีก แสดงว่าผู้ที่คัดทอลายน้ำไหลในตอนแรกนั้น ไม่ได้ลอกเลียนแบบลายของชาวไทลื้อมาทั้งหมด ผ้าลายน้ำไหลบางผืนก็ค้นด้วยลายขึ้นป้อง ปัจจุบันมีการพัฒนาลายน้ำไหลไปในรูปแบบต่างๆ เช่น ลายน้ำไหลสายรุ้ง ลายจรวจ ลาย ดอกไม้ ลายธาตุ ลายกาบ ลายใบมีด

เตือนใจ วิมลเกษม (2529: 1 – 6) กล่าวว่า ผ้าน่าน “ลายล้วง” หมายถึง ผ้าที่มีลวดลายสวยงามอยู่ในเนื้อผ้า เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายในปัจจุบันโดยเรียกว่า “ลายน้ำไหล” หรือ “ผ้าน้ำไหล” ลายผ้าประเภทนี้จะใช้วิธีการสร้างลายแต่ละชนิดด้วยวิธี “ล้วง” ด้วยมือ คือ นำเส้นด้ายต่างๆ สีที่จะใช้ทำลายสอดลงไป在线ได้ยืนตามความสั้น – ยาวที่ถูกกำหนดเป็นลวดลาย จากนั้นก็จะใช้พื้กระแทกเส้นด้ายให้สนิทเป็นเนื้อเดียวกัน ล้วงให้ลายติดต่อกันเป็นลายทางยาว เป็นช่วงและเป็นคลื่นเหมือนขึ้นบันได ห่างกันพองามมองดูแล้วเหมือนสายน้ำกำลังไหล ปัจจุบันผ้าทอลายน้ำไหลได้มีแบบเพิ่มไปจากลายทางยาวและเป็นคลื่นเหมือนขึ้นบันไดมองดูเหมือนสายน้ำกำลังไหล ที่เรียกว่า ลายน้ำไหล ซึ่งนับเป็นลายต้นแบบดั้งเดิม กรรมวิธีสอดสีเส้นด้ายให้มีลายน้ำไหลในเนื้อผ้านั้น ผู้ทอจะต้องมีความชำนาญในการสร้างแบบในขณะที่กำลังทอ เมื่อถึงคั่นที่จะต้องใส่ลาย ผู้ทอจะหยิบด้ายสีต่างๆที่ใช้เป็นลายซึ่งวัดขนาดความยาวไว้เรียบร้อยแล้ว นำด้ายแต่ละสีสอดลงไป在线เส้นยืนความสั้นยาวตามแต่ที่จะกำหนดลาย จากนั้นจะให้พื้กระแทกเส้นด้ายที่สอด ซึ่งมีความสั้นยาวต่างกันในแต่ละแถว ต่อกันไปตามความกว้างของลายผ้า การสอดสีลายน้ำไหลในความกว้างของผืนผ้าที่ทอขึ้นหนึ่งจะมีลวดลายหยักมากน้อยก็ต้องดูให้มีช่องว่างเท่ากัน และจะต้องจำลายได้ว่าในป้องหนึ่งๆ นั้นสอดด้ายสีต่างกันตรงช่วงไหน หากผู้ทอไม่ชำนาญหรือลืมลายแล้ว สายน้ำที่ไหลในลายผ้าอาจไม่ตรงลายกัน

เทคนิคในการทอลวดลาย

ลวดลายของผืนผ้าที่จะทอ นอกจากต้องคำนึงถึงสีที่จะใช้แล้ว ส่วนใหญ่ในการทอผ้าแต่ละผืนจะแบ่งส่วนที่เป็นลวดลายออกเป็นหมู่ๆ โดยในหนึ่งผืนผ้าจะมี 4 หมู่ ในส่วนที่เป็นลวดลาย 1 หมู่ จะประกอบด้วยส่วนที่เป็น “ไหล” คือ ส่วนที่ทอโดยใช้เทคนิคการล้วงลวดลายที่ออกมา เช่น ลายมีลักษณะคล้ายน้ำไหลเรียกว่า ลายน้ำไหล นอกจากนี้ยังมีลายอื่นอีก เช่น น้ำไหลขนมหัน ส่วนนี้เป็นส่วนที่อยู่ตรงกลางของหมู่ ส่วนที่เป็น मुखคือส่วนที่ทอโดยใช้เทคนิคการยก मुख ลวดลายในการยก मुख เช่น ลายเครื่องแก้ว ลายจันแปดกีบ ลายคว่ำหงาย ในส่วนของ मुख นี้จะอยู่ประกบทั้งด้านบนและด้านล่างของส่วนที่เป็นไหล เมื่อทอครบดังนี้แล้วจึงเรียกว่าเป็น 1 หมู่

2.2.3.3 วิธีการทอผ้ามัดหมี่

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และแพทรีเซีย แน่นหนา (2533 : 21 – 22) กล่าวถึง “ผ้ามัดหมี่” ว่า ตามความหมายดั้งเดิม คำว่า “มัดหมี่” เป็นคำศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับวิธีการทอผ้าแบบหนึ่งตรงกับศัพท์ภาษาอังกฤษว่า อีกัต (Ikat) ซึ่งเดิมเป็นภาษาอินโดนีเซีย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2545: 68) กล่าวว่า ผ้ามัดหมี่เป็นผ้าทอพื้นเมือง ลวดลายของผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นตามแนวของเส้นด้ายพุ่ง เนื่องจากกระบวนการย้อมสีจะใช้เชือกกล้วย พลาสติก มัดเส้นพุ่งที่ทำจากฝ้ายหรือไหม ให้ได้ขนาดความยาวตามที่ต้องการ จุ่มลงไปนในสีย้อม สีจะวิ่งไปตามช่องว่างของเส้นด้ายที่ไม่ได้ถูกมัด เกิดเป็นลวดลายตามที่ต้องการ โดยคุณลักษณะพิเศษคือความเข้มของสีไม่กลมกลืนกันเป็นผลมาจากวิธีการมัด บางท้องถิ่นอาจนำเส้นยืนมามัดและย้อมด้วยวิธีการดังกล่าว แล้วจึงนำไปทอให้เส้นพุ่งขัดกับเส้นยืนได้ลวดลายที่แปลกออกไปแตกต่างกันกับผ้าชนิดอื่น เช่น ลายสัตว์ ลายพระตะบอง ลายปทุมเขมร ในอดีตผ้ามัดหมี่นิยมนำมาตัดให้กับขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของไทย แต่ในปัจจุบันใช้ตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้าพันคอ ผ้าห่ม ปลอกหมอน

อดุลย์ คามดิษฐ์ (2550: 68) กล่าวว่า ผ้ามัดหมี่ เป็นผ้าที่ได้รับความนิยมมากในประเทศไทย จึงมีผู้ทออยู่ทั่วไปแทบทุกแห่งที่มีการทอผ้า โดยเฉพาะในชนบทของภาคอีสาน จะพบการทอผ้ามัดหมี่กันเกือบทุกครัวเรือน ทั้งชนิดที่ทอด้วยใยไหม ฝ้ายหรือเส้นใยวิทยาศาสตร์ (ที่เรียกว่าไหมประดิษฐ์) คำว่า “หมี่” ในภาษาพวนแปลว่า “ไหม” ผ้ามัดหมี่จึงหมายถึง ผ้าที่เกิดจากวิธีการมัดเส้นไหมเป็นเปลาะๆ แล้วนำไปย้อม แต่ปัจจุบันความหมายรวมไปถึงผ้าที่ผลิตจากวัตถุดิบทุกประเภทที่ย้อมด้วยวิธีนี้ ลักษณะพิเศษของผ้ามัดหมี่คือลวดลายที่เกิดจากการซึมของสีตามส่วนที่เว้นไว้ไม่ถูกมัดขณะย้อม ลวดลายนี้จะไม่คมชัดเหมือนผ้าทอประเภทอื่น ความเหลืองของลวดลายอันเกิดจากความคลาดเคลื่อนเล็กน้อยในกระบวนการทอเป็นเส้นหรืออย่างหนึ่งและเป็นเอกลักษณ์ของผ้ามัดหมี่ ซึ่งทำให้ผ้าแต่ละผืนไม่เหมือนกันโดยสิ้นเชิง ความคมชัดจะเกิดจากความแม่นยำในการมัดย้อมและการจัดเส้นใยบนกี่ตลอดจนฝีมือในการทอซึ่งจะช่วยลดการคลาดเคลื่อนนี้ลงได้ ความงามเหล่านี้จะเกิดจากการสานขัดเส้นใยนั่นเอง

ธนาคารแห่งประเทศไทย (25 40: 97 – 104) กล่าวว่า ผ้ามัดหมี่จากหลักฐานทางโบราณคดี พบว่ามนุษย์ยุคหินใหม่ ในประเทศไทยประมาณ 1,000 ปี ก็รู้จักทอผ้ามัดหมี่แล้ว โดยใช้ใยจากเปลือกไม้และฝ้าย ส่วนลวดลายที่ทอสันนิษฐานว่าคงจะเป็นลวดลายเช่นเดียวกับลวดลายบนผนังถ้ำและบนเครื่องปั้นดินเผา ดังเช่นลวดลายบนเสื้อผ้าคนที่ถ้ำผีหัวโต จังหวัดกระบี่ ที่มีลายจุด ลายพื้นปลา ลายบังใหญ่ๆ ลายกันหอย ลายทางขวาง ต่อมาในยุคเหล็กมี

การพัฒนาเทคนิคการทอจากแบบลายซัดหนึ่ง ลายซัดสอง และมีการพัฒนาเรื่อยมาจนถึงยุคประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีคือวิธีการทอมัดหมี่

ผ้ามัดหมี่มีกรรมวิธีการทอผ้าที่ใช้เทคนิคการมัดย้อม เริ่มจากนำเส้นด้ายหรือไหมมาย้อมสีแล้วมัดบริเวณที่ต้องการเก็บไว้ เมื่อนำไปย้อมสีอื่นจะได้ไม่ติดสีเพียงแต่ซึมเข้ามาบางส่วน โดยย้อมเรียงลำดับจากสีอ่อนไปหาสีเข้มจนครบตามลวดลายที่กำหนด ซึ่งปัจจุบันนี้บางท้องถิ่นได้นำสารฟอกขาวเข้ามาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการมัดย้อมด้าย หลังจากนั้นแล้วจึงนำด้ายกรอเข้าหลอดตามลำดับแล้วนำไปทอจะเกิดลวดลายบนผืนผ้าที่มีลักษณะคล้ายคลื่นเหลือมล้ำอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของมัดหมี่ การทอผ้าชนิดนี้จึงต้องอาศัยความชำนาญในการมัดย้อมและทอเป็นอย่างมาก

สุทธิรักษ์ สาคร (2545 : 33 – 36) กล่าวว่า จากการ ศึกษาเกี่ยวกับผ้ามัดหมี่พบว่า ผ้ามัดหมี่ที่ทอกันในประเทศไทยมีทั้งชนิดที่ทอด้วยเส้นใยที่ทำจากฝ้ายและเส้นใยที่ทำจากไหม แต่กรรมวิธีการทอจะมีขั้นตอนที่เหมือนกัน แตกต่างกันเพียงวัตถุดิบที่ใช้ในการทอ การทอผ้าไหมมัดหมี่อาจต้องใช้โอกาสจะต้องใช้ความสามารถของผู้ทอผ้าที่ต้องใช้ประสบการณ์และความละเอียดประณีตในการสร้างสรรค์งานเป็นอย่างสูง อีกทั้งผ้าไหมมัดหมี่ยังได้รับการยอมรับว่าเป็นงานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีความสวยงามและได้รับความนิยมจากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเป็นอย่างมาก กรรมวิธีการทอผ้าไหมมัดหมี่นั้นมีความยุ่งยาก และซับซ้อนมาก ในประเทศไทยทำกันเฉพาะเส้นพุ่งเท่านั้น

การทอผ้าไหมมัดหมี่มีดังนี้

1. นำเส้นไหมไปพันหลักหมี่เพื่อเตรียมมัด
2. การมัด นำเส้นไหมที่ฟอกขาวและมัดดีแล้วนั้นมาพันหลักหมี่ซึ่งมีลักษณะเป็นไม้กลม 2 ท่อนตั้งตรงข้าม ห่างกันเท่ากับหน้าผ้าของฝ้ายที่จะทอ พันไหมไปรอบหลักตามจำนวนรอบที่ต้องการแล้วจึงนำเชือกมามัดเส้นไหมเป็นตอนๆ ลวดลายที่ประดิษฐ์ขึ้นนั้นได้รับแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว และลวดลายที่ประดิษฐ์ขึ้นจะใช้เชือกกล้วย หรือเชือกฝางมัดก็ได้ ทั้งนี้เพื่อกันไม่ให้สีซึมในเส้นไหมเวลาย้อม ตอนนี้องที่เรียกว่า “มัดหมี่” โดยผู้มัดใช้จินตนาการหรือความจำโดยไม่ต้องมีการร่างแบบ

3. การย้อม นำเส้นไหมที่มัดแล้วนี้ไปย้อมสี สีจะติดเฉพาะตรงที่ไม่มัด เมื่อย้อมแล้วอาจจะต้องนำมามัดและย้อมอีกซ้ำไปซ้ำมาหลายครั้ง แล้วแต่ความยากง่ายของลวดลายและจำนวนสีที่ปรากฏอยู่บนผืนผ้า

4. การทอ เมื่อมัดย้อมและกรอเส้นพุ่งใส่หลอดและเข้ากระสวยเรียบร้อย รวมทั้งมีเส้นยืนบนกี่ หรือทูก แล้ว ให้ใช้มือในการพุ่งกระสวยโดยตรง ไม่ใช้วิธีกระตุกเชือกให้กระสวยพุ่งไปอย่างก็กระตุก การทอผ้าไหมมัดหมี่นั้นต้องใช้ความละเอียดละออ และพิถีพิถันมาก เมื่อกระสวยพุ่งไปครั้งหนึ่งก็ต้องตรวจดูว่าตรงกับดอกกลายที่มัดไว้หรือไม่ ถ้าไม่ตรงก็ต้องจัดให้ตรงเสียก่อนแล้วจึงทอต่อไป

2.2.3.4 วิธีการทอผ้าขิด

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2545: 69 – 70) กล่าวถึง “ผ้าขิด” ว่าเป็นภาษาพื้นบ้านของชาวอีสานหมายถึง การจัดทำให้เกิดการซ้อนกันของเส้นด้าย ๒ กลุ่ม คือ เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน เกิดเป็นลวดลายที่มีความงดงามบนผืนผ้า ดังนั้นผ้าขิดจึงมีต้นกำเนิดมาจากจังหวัดในภาคอีสาน ได้แก่ อุตรดิตถ์ หนองคาย อุบลราชธานี ยโสธร มหาสารคาม สุรินทร์ บุรีรัมย์ แต่ในปัจจุบันบางจังหวัดทางภาคเหนือ เช่น อุตรดิตถ์ สุโขทัย กำแพงเพชร และพิษณุโลก ภาคกลาง เช่น ลพบุรี เพชรบูรณ์ หรือภาคใต้ เช่น สุราษฎร์ธานี ตรัง สงขลา บางหมู่บ้านหันมาผลิตผ้าชนิดนี้เป็นอาชีพหลัก ถือว่าเป็นหัตถกรรมในครอบครัวที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน

ลวดลายของผ้าขิดที่นิยมทอแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มของลายสัตว์ เช่น ช้าง พญานาค รั้งผึ้ง ตะขาบ
2. กลุ่มของลายพันธุ์ไม้ เช่น ดอกแก้ว ดอกมะลิ ดอกพิกุล
3. กลุ่มของลายสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ธรรมมาสน์ ชั้นหมาก ดาวเทียม
4. กลุ่มของลายรูปทรงเรขาคณิต เช่น เส้นตรง วงกลม สามเหลี่ยม
5. กลุ่มของลายผสม หรือลายขิดแพรวา เช่น ซอชั้นหมาก นาคสี่เหลี่ยม

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2539: 9) กล่าวว่า “ขิด” เป็นภาษาพื้นบ้านของภาคอีสาน มาจากคำว่า “สะกิด” หมายถึงการสะกิดขึ้น การมัดซ้อนขึ้น

วิสมัย มโนมัยพิบูลย์ (2538: 10) กล่าวว่า ผ้าขิดคือผ้าที่ทอให้เกิดลวดลายโดยใช้ไม้เก็บขิดเกี่ยว หรือใช้ไม้สะกิดซ้อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษไปตามแนวเส้นด้ายยืน ที่ถูกเก็บขึ้นตามลาย พุ่งจากริมผ้าด้านหนึ่งไปสู่อีกด้านหนึ่ง เกิดเป็นลวดลายขิดตลอดหน้ากว้างของผ้า ลวดลายขิดแต่ละแถวของด้ายพุ่งชุดพิเศษจะเป็นสีแถวเดียวกันตลอด จึงหวนการสอดเส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษที่มีระยะถี่ห่างไม่เท่ากันทำให้เกิดเป็นลวดลายขิดชนิดต่างๆ ส่วนใหญ่นิยมใช้ทำหมอน ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ปูอาสนะ ตุ่ง ปัจจุบันใช้ลายขิดตัดเย็บผ้าต่างๆไป

อดิสรณ์ แก้วแดง (2550: 13) กล่าวว่า ชิด เป็นการสร้างลวดลายด้วยการเพิ่มเส้นพุ่งพิเศษคล้ายกับการจก แต่ไม่ใช่วัตถุปลายแหลมเป็นเครื่องมือ เปลี่ยนมาเป็นไม้ค้ำ (shed stick) หรือเขา (string deddies) ลวดลายที่เกิดจากการย้อมสีเส้นพุ่งก่อนนำมาทอ และได้จากขั้นตอนการทอที่ใช้เขาช่วยสร้างลาย เขาเป็นอุปกรณ์กำหนดชุดลายทำได้จากไม้ไผ่ยาวประมาณ 50 เซนติเมตร โยงเข้ากับด้ายเส้นยืนเมื่อต้องการทอลาย ผู้ทอจะดึงเขาชุดลายนั้นมาใช้ ลายที่ไม่ใช้ก็จะเก็บเขาแขวนเหนือก็ ดังนั้นเขาหนึ่งอันจึงหมายถึงลายหนึ่งแถวเส้นพุ่ง เมื่อทอมาถึงเขาก็จะใช้ไม้ดาบ (blade) ลักษณะเป็นไม้แบนๆ ยาวๆ สอดผ่านเส้นยืนไปตามที่เขากำหนดไว้ แล้วพลิกดาบให้สันดาบตั้งขึ้นเพื่อให้เกิดช่องว่างพอที่จะพุ่งกระสวยเข้าไปได้ เมื่อกระสวยผ่านไปสุดขอบผ้าแล้วจึงดึงไม้ดาบออก

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2540 : 84 – 88) กล่าวว่า คำว่าผ้าชิดได้มาจากกรรมวิธีการทอที่เรียกว่า “ชิด” แต่เดิมสันนิษฐานว่ามีวิธีการสร้างลวดลายโดยใช้ไม้แผ่นบางๆ ที่เรียกกันว่า “ไม้เก็บชิด” หรือ “ไม้ค้ำ” โดยสอดเข้าไปในเส้นยืนเพื่อสร้างลวดลายที่ต้องการ อาจจะใช้ไม้ดาบซึ่งเป็นไม้แบนยาวสอดผ่านเส้นยืนแล้วพลิกตั้งขึ้น ช่วยให้สอดเส้นพุ่งผ่านไปได้สะดวก ต่อมามีการพัฒนาเทคนิควิธีการทอ กล่าวคือมีการสร้างเครื่องมือที่เรียกว่า “เขา” ขึ้น เขาก็ทำพิเศษนี้ใช้สะกดด้ายยืนในหูกขึ้นตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า แล้วเพิ่มเส้นด้ายพุ่งไปตามแนวเส้นด้ายยืนที่ซ้อนขึ้นนั้น เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืนจะขัดกันตามจังหวะที่ต้องการจนเกิดลวดลายต่างๆ สามารถมองเห็นได้จากด้านหน้าและด้านหลังของผืนผ้า การสร้างเขารูปขึ้นใช้จึงมีรูปแบบแตกต่างกันไปในแต่ละกลุ่มชน เช่น กลุ่มคนในตระกูลไทมีการสร้างเขารูปขึ้นสองแบบ

แบบแรก สร้างเขาที่ทำจากเชือกหลายอัน แต่ละอันผูกติดกับแกนไม้ที่โยงพืมและเขา ในขณะที่ทอ เมื่อผู้ทอจะใช้เขานั่นไหนก็นำเชือกที่ผูกอยู่ไปเกี่ยวกับไม้ตะกอก เขาแบบนี้พบว่ามิใช่ในกลุ่มไทลื้อ อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ แม้ว่าชาวไทลื้อส่วนใหญ่จะใช้แบบไม้ค้ำ

แบบที่สอง สร้างเขาหลายอันแขวนไว้ในแนวตั้ง หรือที่รู้จักกันว่า “เขาเก็บชิด” ผู้ทอใช้ไม้ชิดเสียบเข้าไปในเชือกของเขาเก็บชิดเช่นเดียวกับการใช้ไม้ค้ำกับด้ายเส้นยืน วิธีการนี้สามารถทำให้เกิดลวดลายต่างๆ ได้หลายครั้ง ในระหว่างการทอไม้เก็บชิดที่แขวนเรียงอยู่จะถูกทยอยกันนำมาใช้ อันที่ใช้แล้วจะถูกนำไปแขวนข้างล่างใต้ด้ายเส้นยืน แล้วจะทำลวดลายซ้ำกันโดยวิธีเดียวกัน คือนำไม้เก็บชิดนั้นกลับไปขึ้นข้างบนอีก การทอลายชิดในแบบนี้สองนี้ค่อนข้างจะยากในการทำลวดลายจำเป็นต้องใช้ผู้ช่วยอีกสองคนในการยกเขาเก็บชิด พบว่ามีการทอแบบนี้มากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พัฒนา กิติอาสา (2532 : 15-16) กล่าวว่า ชิดเป็นภาษาพื้นบ้านของอีสานมาจากคำว่าสะกิดหมายถึง การรัดข้อขึ้น กับยังสันนิษฐานว่า ชิด มาจากคำเดิมในภาษาบาลีที่ว่า ขจิต ที่มีความหมายถึง ทำให้วิตง งดงาม เนื่องจากวิธีการทอผ้าชิดมีการใช้ไม้เขี่ยหรือสะกิด ข้อด้ายเส้นยืนขึ้น แล้วสอดด้ายเส้นพุ่งไปตามแนวเส้นยืนที่ถูกมัดข้อขึ้น เพื่อให้เกิดเป็น ลวดลายสวยงาม วิธีการมัดข้อและสะกิดเส้นด้าย ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของกรรมวิธีทอผ้าแบบนี้ จึงเรียกผ้าที่ทอด้วยกรรมวิธีดังกล่าวนี้ว่าผ้าชิด

ทรงศักดิ์ ปรารงค์วัฒนากุล และแพทรีเซีย แน่นหนา (2533 : 29) กล่าวว่า การใช้ผ้าชิดเพื่อประกอบในประเพณีหรือพิธีกรรม แบ่งได้เป็น

1. การใช้ผ้าชิดในพิธีกรรมการแต่งงาน ในพิธีกรรมการแต่งงานของชาวบ้านคำพระในปัจจุบัน เจ้าสาวไม่จำเป็นจะต้องเป็นผู้เตรียมเครื่องสมมาให้กับผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าวแล้ว เนื่องจากสามารถหาซื้อได้ในหมู่บ้าน ซึ่งในพิธีการแต่งงานจะใช้ หมอนชิด ผ้าเบี่ยงลายชิด ผ้าขาวม้าลายชิด เป็นเครื่อง “สมมา” ให้กับผู้ใหญ่ฝ่ายเจ้าบ่าว
2. การใช้ผ้าชิดในพิธีกรรมการบวช เจกเช่นเดียวกับยุคก่อนที่ต้องใช้หมอนหนุนสำหรับผู้บวช และผ้าเบี่ยงชิดสำหรับนาค
3. การใช้ผ้าชิดในพิธีกรรมการตาย จะใช้ “หมอนลายชิด” หนุนศีรษะให้กับผู้ตาย
4. การใช้ผ้าชิดในพิธีกรรมตามประเพณีฮีตสิบสอง ซึ่งจะมีการนำผ้าลายชิดไปใช้ในการอั้งไฟ (ประดับั้งไฟ) และจะมีการประกวดธิดาผ้าชิดในงานบุญบั้งไฟ ซึ่งจะให้ผู้เข้าประกวดแต่งกายด้วยชุดผ้าทอลายชิด นอกจากนี้ บุญกุฐิน – บุญผ้าป่า ก็นิยมทำหมอนชิดถวายพระ และเป็นของสมนาคุณกับผู้มาทำบุญด้วย

2.2.3.5 วิธีการทอผ้าแพรวา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2545 : 106 – 107) กล่าวถึง “ผ้าแพรวา” ว่า เป็นผ้าพื้นเมืองที่สำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ คำว่าแพรวาเป็นคำผสมระหว่าง “แพร” ซึ่งหมายถึง การทอผ้าให้เป็นผืนผ้าด้วยฝ้ายหรือไหมและ “วา” หมายถึง ความยาวของผืนผ้าที่ทอได้ด้วยวิธีชิดหรือผสมจนได้ลวดลายตามแนวของเส้นด้ายพุ่งที่ใช้สีต่างกัน ดังนั้นลายที่เกิดขึ้นในแต่ละแถวจึงมีสีต่างกันด้วย ในอดีตผ้าชนิดนี้ถูกจัดให้เป็นผ้าชั้นสูงสำหรับโภกศีรษะและเสื้อเท่านั้น ไม่นิยมตัดเป็นประโปรงหรือผ้าถุง ส่วนใหญ่จึงอยู่ในรูปของผ้าห่มเฉียงไหล่ ผ้าคลุมศีรษะ ผ้าสไบ

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2539 : 137) กล่าวว่า ผ้าแพรวาภาษาท้องถิ่นเรียกว่า “แพรวา” เป็นผ้าที่ใช้เส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษอีกลักษณะหนึ่ง ลวดลายเกิดจากการทอที่ใช้เทคนิคชิดและจก ทอแบบคว่ำลาย เป็นผ้าทอที่มีลวดลายหลักทอสลับก้นประมาณ 4 – 5 ลาย อยู่ในผืนเดียวกัน ลวดลายได้รับอิทธิพลจากสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เช่น ลายใบปุนหวาน ลายนาครหัวจุ่มสองแขน ความกว้างขึ้นอยู่กับพื้นที่ทอ มีความยาวประมาณ 1 วา หรือ 1.5 – 2 เมตร ผ้าแพรวาเป็นผ้าเอกลักษณ์ของชาวผู้ไท เป็นผ้าห่มเฉียงไหล่หรือผ้าสไบที่ผู้หญิงผู้ไทนิยมใช้ในงานเทศกาลต่างๆ และงานบุญตามประเพณี

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2540 : 95) กล่าวว่า ผ้าแพรวาเป็นผ้าไหมที่ทอด้วยเทคนิค จก ผสม ชิด ในสมัยโบราณผ้าที่ทอนี้คงจะมีความกว้างเพียงหนึ่งวา ความยาวประมาณ 1.5 เมตร ใช้เป็นผ้าสไบเฉียง สำหรับสตรีในงานพิธีสำคัญ แต่บางครั้งนำไปใช้เป็นเครื่องแต่งกายในพิธีบวชและอื่น ๆ ด้วย การทอผ้าชนิดนี้บางนิยมทอในกลุ่มชนเชื้อสายญไท เช่น ที่บ้านโพนอำเภอคำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์ ส่วนสีของผ้าแพรวามีได้มีเพียงสีแดงเท่านั้น ปัจจุบันผ้าแพรวาที่ผลิตขึ้นมีการให้สีต่างๆ มากมายขึ้นตามความต้องการของตลาด

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2530 : 195 – 212) กล่าวว่า ผ้าทอของชาวอีสานเป็นผ้าทอที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่เด่นที่สุด โดยได้แบ่งผ้าทอของชาวอีสานตามชนิดของวัตถุดิบออกเป็นสองชนิด คือ ผ้าฝ้าย และผ้าไหม ผ้าทั้งสองชนิดนั้นนอกเหนือไปจากใช้วัตถุดิบที่ต่างกันแล้ว ยังมีวิธีการทอและลวดลายที่แตกต่างกันออกไปอีกมากมายหลายรูปแบบ เช่น ผ้ามัดหมี่ ผ้าชิด ผ้าตีนจก และผ้าแพรวา โดยเฉพาะผ้าแพรวานั้นเป็นผ้าที่มีการทอสืบเนื่องมาจากชาวผู้ไท ทอให้มีขนาดพอเหมาะที่จะใช้เป็นผ้าสไบ ลวดลายของผ้าเป็นเอกลักษณ์ของการผสมผสานระหว่างลายชิดและลายจก ปัจจุบันนี้มีการทำกันน้อยมาก

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, นันทิยา จันทร์อ่อน และสุจิต ศรีบ้านโพน (2545 : 72 75) กล่าวถึง การทอผ้าไหมแพรวาตลอดจนการประดิษฐ์ลวดลายบนผืนผ้าไหมแพรวาของชาวบ้านโพนนั้น มีลำดับขั้นตอนในการทอและประดิษฐ์ลาย ดังนี้

1. ช่างทอผ้าจะเตรียมเส้นไหมที่เป็นเส้นยืนแบบเยาหรือสองตระกอกหรือที่ชาวบ้านเรียกไหมส่วนนี้ว่าไหมเครือ ไหมเส้นยืนนั้นแยกเป็นสองเส้น เส้นหนึ่งยกขึ้น ส่วนอีกเส้นหนึ่งเป็นเส้นลงต่ำ สลับเรียงกันไปตลอดโดยมีไหมเส้นพุ่งสอดขึ้นไว้
2. จากนั้นจึงนำเส้นไหมที่เตรียมไว้ในกระสวยหลอดนำมาดำเนินการถักทอ โดยไหมในกระสวยหลอดนั้นเป็นเส้นไหมเส้นพุ่ง โดยจะเริ่มทอจากส่วนของชายผ้าซึ่งเป็นชายครุยเป็นจุดเริ่มต้น เมื่อพุ่งไหมเส้นไปตามแนวขวางจนได้ขนาดตามต้องการจึงเริ่มการเก็บชิดและลวดลาย

3. เมื่อถึงขั้นตอนในการเก็บซิดหรือถึงขั้นตอนการประดิษฐ์ลวดลาย ผู้ทอก็จะกลับด้านของหน้าผ้าส่วนที่เป็นด้านหลังหรือด้านล่างขึ้นมาไว้ด้านหน้า ซึ่งเป็นด้านที่ผู้ทอจะต้องผูกปมเส้นไหมสีต่างๆ ที่สอดสลับเข้าไปในแต่ละแถวของลายเข้าไว้ ส่วนด้านหน้าผ้าที่กลับลงไปอยู่ด้านหลังก็จะเป็นผืนผ้าหน้าเรียบสม่ำเสมอ ไม่เห็นปมปมรอยต่อเส้นไหมแต่อย่างใด ในการประดิษฐ์ลายใช้ปลายนิ้วก้อยช่วยในการเกี่ยวเส้นไหม ซึ่งกรรมวิธีดังกล่าวนี้ชาวบ้านโพนเรียกว่า การเก็บลายซิด หรือเรียกว่าการขอไหม หรือคือการจก

4. การประดิษฐ์ลวดลายบนผืนผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใช้วิธีการเก็บซิดและวิธีการจก ผสมผสานกันนั้น จะเริ่มประดิษฐ์ลายส่วนตัวไปก่อน ทั้งนี้ในการทอลายหนักหรือลายใหญ่นั้น จะต้องทอลายเล็กคั่นระหว่างลายไปเป็นระยะ ๆ โดยตลอดผืนผ้าอีกด้วย เมื่อทอลายใหญ่หรือลายหลักครบจำนวนแถวที่ต้องการก็จะไปสุดที่ชายผ้าอีกด้านหนึ่ง ก็จะต้องซ้่าเช่นเดียวกับชายผ้าอีกด้านหนึ่งที่ทอผ่านมาแล้ว คือทอลายเชิงผ้า ส่วนที่เป็นผืนผ้าซึ่งเป็นพื้นสีแดง ทอลายเล็กและถึงส่วนปลายสุดซึ่งเป็นชุดครุย ก็จะได้ความยาวของผ้าแพรวา

5. ในการทอลายหลักหรือลายใหญ่ และอาจจะรวมถึงลายเล็กและลายเชิงผ้า ซ่างผู้ทอจะกางผ้าแขวไว้บนหน้าตักและดูลวดลายบนผ้าแขวนั้นเป็นแบบ แล้วก็จะเก็บลายด้วยการซิดและการจก ไปตามลายที่ปรากฏบนผ้าแขวที่นำมาเป็นแม่แบบนั้น

ทั้งนี้ในส่วนของกรรมวิธีการประดิษฐ์ลายด้วยวิธีการซิดและวิธีการจก ซ่างทอที่บ้านโพนได้เลือกใช้ตามความต้องการในตำแหน่งลายต่างๆ ตามที่ต้องการ โดยมีวิธีการซิดและการจก

2.2.3.6 วิธีการทอผ้ายก

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2545: 110) กล่าวถึง “ผ้ายก” มาจากลักษณะการทอเส้นด้ายที่เชิดขึ้นเรียกว่า “เส้นยก” และสำหรับเส้นด้ายที่จมลงเรียกว่า “เส้นข่ม” แล้วพุ่งกระสวยไปในระหว่างกลาง ถ้าจะให้เกิดลายก็ยกบางเส้นและข่มบางเส้น ทอไปให้เกิดลวดลาย ใช้วิธีการที่คล้ายคลึงกับผ้าทอลายซิด กล่าวคือยกเส้นด้ายยืนให้ลอยขึ้น สอดใส่เส้นด้ายพุ่งที่ทำจากไหมเข้าไปซัดกับเส้นยืน กลายเป็นผ้าพื้นสลับกับการพุ่งด้ายที่ทำจากด้ายเงินหรือด้ายทองให้เกิดเป็นลวดลายตามความต้องการ

ธนาคารแห่งประเทศไทย (2540: 107 – 108) กล่าวว่า ผ้าที่มาจากกรรมวิธีการทอแบบยกดอก โดยยกเส้นด้ายยืนขึ้นลง เรียกกันว่าผ้ายก โดยแต่เดิมจะใช้ไหมเรียวยาวแหลมคัดเก็บลายแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งตามแนวที่คัดไว้ ทอจนเต็มลาย ต่อมาได้มีการเริ่มสร้างตะกอลอย(เขาลอย)ขึ้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้ทอโดยไม่ต้องคัดเก็บลายแล้วถอดออก เมื่อจะทอต้องเก็บ

ใหม่ทุกครั้งเหมือนการทอแบบเดิม อีกทั้งในบางท้องถิ่นยังมีการนำที่กระตุกมาใช้เพื่อช่วย
ประหยัดเวลาขึ้น ลวดลายยกดอกที่ปรากฏได้แก่ ลายสามถึงแปดตะกอล ลายก้างปลา และลาย
ขัดสอง ดังนั้น ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าจะโดดเด่นอันเนื่องมาจากวิธีการทอและสีเส้นที่เลือกใช้

นอกจากนี้บางครั้งมีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งจำนวนสองเส้นหรือมากกว่านั้น รวมถึง
ดินเงิน ดินทองเข้าไป ทำให้ได้ลวดลายที่เหมือนกับการจกและขิดมาก แต่สามารถสังเกตความ
แตกต่างได้ว่าฝ่ายกจะมีชายเชิงที่แปลกกว่าผ้าขิด และเมื่อดึงเส้นพุ่งพิเศษของฝ่ายก ผ้าขิดออก
จะไม่เกิดผลใด ๆ ขณะที่ถ้าดึงเส้นพุ่งที่เพิ่มเข้าไปในฝ่ายกดอกจะทำให้เนื้อผ้าเสียหาย

ฝ่ายกมักจะเรียกชื่อตามวัสดุที่ใช้ เช่น ผ้าทอยกดินทองเรียกว่าฝ่ายกทอง ฝ่ายก
ที่มีเชิงเรียกว่าผ้าเชิงเงินหรือทอง ฝ่ายกดอกแต่ละท้องถิ่นจะมีเอกลักษณ์เฉพาะอันเกิดจาก
ลวดลาย ฝ่ายกของภาคใต้ที่มีชื่อเสียงมากคือฝ่ายกเกาะยอ จังหวัดสงขลา ซึ่งในอดีตมีการทอ
กันอย่างแพร่หลาย ส่วนใหญ่ฝ่ายกจะนิยมใช้เป็นผ้านุ่ง โดยจะนุ่งในโอกาสพิเศษ เช่น เจ้านาย
ในสมัยก่อนจะทรงฝ่ายกพร้อมเสื้อเยียรบับแขนยาวและมีทรงสะพักสำหรับออกงานพระราชพิธี

รจนา ชื่นศิริกุลชัย (2542: 62 – 65) กล่าวว่า การทอยกดอกคือการนำเส้นไหม
ผ่านกระบวนขั้นตอนต่างๆ โดยสานขัดระหว่างไหมเส้นยืนและไหมเส้นพุ่งจำนวนมากจนเกิดเป็น
เนื้อผ้าโดยการยกไม้ดู้(ของเขาดอก)ขึ้น เอาไม้หลาบเข้าไปจากด้านขวาจนถึงด้านซ้ายยกตั้งขึ้น
เพื่อให้เกิดช่องว่าง เอาไม้หลาบลงลากเขาดอกไม้หลาบให้ออกห่างๆกันกับเขาย่ำพอประมาณ
เหยียบ ไม้แปข้างลง จากนั้นพุ่งกระสวยด้ายพุ่งที่ต้องการอาจเป็นเส้น ไหมหรือดินแล้วแต่การ
ออกแบบลักษณะของผ้าแล้วปล่อยเท้าที่เหยียบไม้แปกระทบ 2 – 3 ครั้ง เสรีแถวที่หนึ่งจากนั้น
เก็บขึ้นที่ละไม้จนครบแล้วก็เก็บลงขึ้นลงสลับกันเพื่อได้ผ้าทอประมาณ 8 – 10 เซนติเมตรให้ม้วน
หมุนเก็บที่ไม้ ทำเช่นเดิมจนครบจำนวนผ้าแล้วทอธรรมดาอีก 1 นิ้ว เพื่อที่จะทอผ้าต่อไป

ในการทอผ้า เมื่อเตรียม ไหมเส้นยืนเข้าสู่เขาและพืมแล้วก็จะจัดปลายที่ต่อจาก
ตะกอลไว้ก่อนหน้านั้นเข้าสู่ร่องของไม้พันผ้า ใช้ก้านไม้ไผ่ที่เตรียมไว้กดทับให้เข้าที่แล้วจึงม้วน ไหม
เส้นยืนเข้ากับไม้พันผ้าสักสองสามรอบ จัดไหมเส้นยืนให้คลี่ออกตามตำแหน่งที่สอดผ่านตะกอลไป
ผ่านคานหน้าของกี่ แล้วนำส่วนที่เหลือไปผูกไว้กับคานโครงกึ่งให้แน่น จากนั้นจึงเริ่มการทอโดย
การเหยียบไม้ร่องแรง เพื่อยกตะกอล ยกขึ้น ตะกอลนั้นจะแยก ไหมเส้นยืนเส้นคู่และเส้นคือออกจาก
กันเปิดเป็นช่อง ผู้ทอจะพุ่งกระสวยผ่าน ไหมเส้นยืนไปยังอีกด้านหนึ่ง ผู้ทอจะรับกระสวยด้วยมือ
อีกข้างหนึ่ง มือที่ว่างนั้นจะดึงพืมรดเข้าหาตัว ให้สีพืมดัน ไหมเส้นพุ่งให้เรียบเสมอกัน แล้วดันพืม
ไปชิดกับตะกอลเหยียบไม้ร่องแรงอีกอันหนึ่ง เพื่อยกตะกอลตรงกันข้ามกับอันก่อนเพื่อให้เป็นช่องมือ

ข้างที่จับกระสวยอยู่จะพุ่งกระสวยกลับอีกด้านหนึ่ง ผู้ทอจะใช้มือที่อยู่ด้านนั้นรับเอากระสวยไว้ มือที่ว่างจะดึงฟืมเข้าหาตัวเพื่อดันให้ด้ายพุ่งไปเรียงต่อกับ ไหมเส้นพุ่งในครั้งก่อน เวียนกระทำ เช่นนี้ไปเรื่อยๆจนได้ผ้าที่ทอแล้วมากขึ้นและเมื่อเห็นว่าเอื้อมมือไปพุ่งหรือรับกระสวยไม่ค่อยถนัด แล้วก็คลายขมวดไหมเส้นยืนซึ่งโยงกับโครงก็ไว้แล้วม้วนไม้มาพันผ้าเพื่อเก็บผ้าที่ทอแล้วจากนั้นก็ผูกไหมเส้นยืนให้แน่นกับโครงก็นำเอาหวีที่มัดขึ้นจากขนหมูปามาแปรงเพื่อจัด ไหมเส้นยืนให้เข้าที่แล้วก็เริ่มทอผ้าต่อไปเรื่อยๆ หากเห็นว่าผ้าที่ทอไว้สอบตัวลงก็อาจนำเอาก้านไม้ไผ่ที่เตรียมไว้ไปถ่างออกได้ โดยเอาส่วนปลายที่แหลมไปปักไว้ที่สองริมของผ้าที่ทอแล้ว ความโค้งของก้านไม้ไผ่จะมีสปริงดันให้ผ้าดังกล่าวเข้าที่ได้ เมื่อทอไปจนไม่อาจใช้เงื่อนไขของด้ายยืนมามัดเข้ากับโครงก็ได้แล้ว ก็จะใช้ท่อนไม้ไผ่สอดเข้าในวงของ ไหมเส้นยืนและโยงเข้ากับเชือกแล้วทอไปจนหมด ไหมเส้นยืน

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ผ้าแต่ละผืนนั้นมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันเนื่องมาจากกรรมวิธีการทอที่สร้างลวดลายแตกต่างกัน จึงนิยมเรียกชื่อตามวิธีการทอ เช่น ผ้าจก ผ้าล้วง ผ้ามัดหมี่ ผ้าขิด ผ้าแพรวา และผ้ายก ซึ่งแต่ละท้องถิ่นจะมีเอกลักษณ์เฉพาะขึ้นอยู่กับความถนัดและความนิยมของกลุ่มชนผู้ผลิต อันสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญา วิถีชีวิต ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีของสังคมนั้นๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะได้นำไปเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างสรรค้บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย เป็นการวิจัยเชิง คุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อประพันธ์ทำนองบทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย สร้างองค์ความรู้ในกระบวนการสร้างสรรค้บทเพลง และเผยแพร่ผลงานการสร้างสรรค้บทเพลงสู่ สาธารณชน ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ กลุ่มประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปและ นำเสนอผลงาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ประชากร

ผู้วิจัยสัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ดังนี้

1. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดุริยางคศิลป์
2. ผู้เชี่ยวชาญทางการทอผ้าไหมไทย

3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แบ่งออกเป็น

1. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านดุริยางคศิลป์ จำนวน 7 คน ดังรายชื่อต่อไปนี้

ผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ไทย

- 1.1 นางสุดจิตต์ ดุริยประณีต ศิลปินแห่งชาติสาขากการแสดง (คีตศิลป์) ประจำปี พ.ศ. 2536

ผู้เชี่ยวชาญด้านการประพันธ์เพลงไทย

- 1.2 นายสำราญ เกิดผลศิลปินแห่งชาติสาขากการแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี พ.ศ. 2548

- 1.3 นายฐิระพล น้อยนิตย์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร

ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ

- 1.4 นายรักเกียรติ ปัญญาศ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่

ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีภาคกลาง

- 1.5 นายปรกรณ์ รอดช้างเผื่อน คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน

1.6 นายเฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้านภาคใต้

1.7 นายบุญสืบ เรืองนนท์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive
Sampling) เป็นการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับการประพันธ์เพลงไทย และดนตรี
พื้นบ้าน 4 ภาค โดยผู้วิจัยพิจารณาเลือกจากผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การด้านการประพันธ์
เพลงไทยและดนตรีพื้นบ้าน เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการ
วิจัย

2. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการทอผ้าไหมไทยใน 4 ภูมิภาค จำนวน 13 คน ดังรายชื่อต่อไปนี้
ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าจก

2.1 นางบุพผา นุเทพสุ

2.2 นางบัวซอน ชันธปราบ

2.3 นายบัวจันทร์ นิปุณะ

ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าล้วง

2.4 นางสาว กันใจแก้ว

2.5 นางเพ็ญศรี ฦ น่าน

2.6 นางธานี พรหมเหรียญชัย

ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้ามัดหมี่

2.7 นางแฉล้ม สิงหวิสัย

2.8 นางบุญเรือน อินทวงศ์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าขิด

2.9 นางประภาศรี กรองทอง

2.10 นางเสงี่ยม หมั่นสา

ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าแพรวา

2.11 นางนงคัลักษณ์ ศรีบุญจันทร์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้ายก

2.12 นางรัญจวน ยุปา

2.13 นางนงลักษณ์ วงศ์สว่าง

การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความเกี่ยวข้องกับวิธีการทอผ้าแต่ละประเภท ผู้วิจัย
พิจารณาเลือกจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละภูมิภาค ปรากฏตามหลักฐานเชิงประจักษ์ สะท้อนถึง
กระบวนการทอผ้าอันเป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอในแต่ละประเภท ดังต่อไปนี้

ภาคเหนือ ได้แก่ ผ้าจก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ผ้าล้วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน

ภาคกลาง ได้แก่ ผ้ามัดหมี่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

ภาคอีสาน ได้แก่ ผ้าขิด อำเภอนาข่า จังหวัดอุดรธานี

ผ้าแพรวา อำเภอบ้านโพน จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาคใต้ ได้แก่ ผ้ายก อำเภอเกาะยอ จังหวัดสงขลา

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย เครื่องดนตรี แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ตาราง
บันทึกโน้ต คอมพิวเตอร์ กล้องบันทึกภาพนิ่ง กล้องบันทึกภาพเคลื่อนไหว เครื่องบันทึกเสียง

3.4 วิธีดำเนินงานวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดย ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก
การลงภาคสนามใน 4 ภูมิภาค การสัมภาษณ์ และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย
ศึกษาการประพันธ์ทำนองเพลงของนักประพันธ์ในอดีตที่ผ่านมา และศึกษาแนวทางการประพันธ์
โดยมีขั้นตอนรายละเอียด ดังนี้

1. การวางแผน

1.1 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการลงภาคสนาม

1.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย และข้อมูลจากแหล่งวิทยาการ

ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.3 ประสานงานกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

1.4 กำหนดวันสัมภาษณ์

1.5 ประพันธ์บทร้องและทำนองเพลง

1.6 กำหนดการเข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาและรายงานความก้าวหน้า

1.7 ตรวจสอบผลงานการประพันธ์

1.8 แสดงผลงาน

1.9 สอบวิทยานิพนธ์

1.10 เผยแพร่ผลงานทางวิชาการระดับนานาชาติ

1.11 จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานลงภาคสนาม การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

2.1 ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการประพันธ์เพลงไทย คีตศิลป์ไทย และการทอผ้าไหมไทย

2.2 ข้อมูลทุติยภูมิ ได้จากการทบทวนวรรณกรรมด้านเอกสารวิชาการ ตำรา งานวิจัย วารสาร บทความ สุจิตร์ และข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

3. วิธีการรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่น่ามาใช้ประกอบในการเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ประกอบด้วยรายละเอียด ดังนี้

3.1 ข้อมูลเอกสาร

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมเอกสารหนังสือ สิ่งพิมพ์ งานวิจัย และผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนรวบรวมโน้ตเพลง เทปบันทึกเสียง และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่เกี่ยวข้องกับ การประพันธ์บทร้อง ทำนองเพลง การปรับปรุงดนตรีไทย และการทอผ้าไหมไทย เพื่อนำมาอ้างอิง สนับสนุน และเป็นแนวทางในการทำวิทยานิพนธ์ ซึ่งมีแหล่งวิทยาการสำคัญในการศึกษาค้นคว้า ดังนี้

3.1 สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ

3.2 สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ

3.3 ห้องสมุดดนตรีหุถุกระทรวงมหาดมสิรินธร หอสมุดแห่งชาติ

3.4 ห้องสมุดศูนย์สังคีตศิลป์ ธนาคารกรุงเทพจำกัด (มหาชน)

3.5 ห้องสมุดศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร

3.6 ห้องสมุดศูนย์วัฒนธรรมแห่งประเทศไทย

3.7 ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.8 ห้องสมุดคณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.9 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

3.10 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

3.11 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยศิลปากร

3.12 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยมหิดล

3.13 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.14 สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยสยาม

3.15 สืบค้นฐานข้อมูลจาก Internet

3.16 สืบค้นฐานข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

3.2 ข้อมูลจากแถบบันทึกเสียง

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากแถบบันทึกเสียงที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์เพลงไทย และดนตรี 4 ภาค เพื่อศึกษารูปแบบการประพันธ์บทลำนำและทำนองเพลง

3.3 ข้อมูลจากแถบบันทึกภาพ

ผู้วิจัยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากแถบบันทึกภาพที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหมไทย เพื่อศึกษาวิธีการทอผ้าไหมแต่ละชนิดที่จะนำมาประพันธ์ทำนองเพลง

3.4 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย และด้านภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไทย โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับการประพันธ์บทร้อง ทำนองเพลง การบรรเลงวงดนตรีพื้นบ้าน 4 ภาคแบบประยุกต์ ที่มาของการทอผ้าไหมไทย และวิธีการทอผ้าไหมไทย 6 ประเภทตามภูมิภาคต่างๆในประเทศไทย

4. ขั้นตอนการทดลอง

ผู้วิจัยได้จัดระบบข้อมูลจากการรวบรวมข้อมูลทั้งส่วนที่เป็นเอกสาร บทสัมภาษณ์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับการประพันธ์บทร้องและทำนองเพลงเส้นสายลายไหมไทย ข้อมูลเกี่ยวกับการทอผ้าไหมไทยในแต่ละภูมิภาค และข้อมูลเกี่ยวกับการจัดแสดงดนตรี 4 ภาค จากนั้นได้ดำเนินการประพันธ์บทลำนำและทำนองเพลง โดยมีคณะกรรมการด้านคีตศิลป์ไทยและดุริยางคศิลป์ไทย ตรวจสอบความถูกต้องของบทลำนำและทำนองเพลง มีรายนามดังต่อไปนี้

1. นางสุดจิตต์ ดุริยประณีต
2. นายรักเกียรติ ปัญญายศ
3. นายปกรณ รอดช้างเผื่อน
4. นายเฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี
5. นายบุญสืบ เรืองนนท์

ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้า ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลวิธีการทอผ้าไหมไทยแต่ละประเภท มีรายนามดังต่อไปนี้

1. นางบุพผา นุเทพสุ

2. นางสาว กันใจแก้ว
3. นางแฉล้ม สิงห์วิสัย
4. นางประภาศรี กรองทอง
5. นางนงศ์ลักษณ์ ศรีบุญจันทร์
6. นางรัญจวน ยูปา

การประพันธ์บทลำนำ

ผู้วิจัยศึกษาและรวบรวมประวัติการทอผ้าไหมไทย และวิธีทอผ้าไหมไทยของแต่ละภูมิภาคในประเทศไทย เพื่อนำข้อมูลมาประพันธ์เป็นบทบทบรรยาย อ่านเป็นทำนองเสนาะ ในลักษณะ โคลง ฉันท์ กลอน และมีการใช้คำศัพท์เฉพาะตามเนื้อหา บรรยายถึงที่มาของเส้นสายลายไหม และวิธีการทอผ้าไหมไทยแต่ละประเภท หลังจากที่ได้ประพันธ์บทลำนำแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอคณะกรรมการทางด้านคีตศิลป์ไทย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

การประพันธ์ทำนองเพลง

ผู้วิจัยศึกษาบทร้องที่เป็นการทอผ้าไหมไทย และวิธีการทอผ้าไหมไทยแต่ละประเภท เพื่อนำข้อมูลมาประพันธ์ทำนองเพลง โดยใช้ทฤษฎีดนตรีไทยและหลักการประพันธ์เพลงไทย มาเป็นแนวทางในการ ประพันธ์ทำนองเพลง อาศัยเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของเครื่องดนตรีไทย เครื่องดนตรีท้องถิ่นแต่ละภูมิภาค ประกอบกับกลวิธีการบรรเลง เพื่อถ่ายทอดอารมณ์เพลงให้เกิดจินตนาการและสื่อถึงการทอผ้าไหมไทยแต่ละประเภท หลังจากที่ได้ประพันธ์ทำนองเพลงแล้ว ผู้วิจัยจะนำเสนอคณะกรรมการทางด้านดุริยางคศิลป์ไทย เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

การจัดแสดงดนตรีประเภทวงดนตรี 4 ภาค

ผู้วิจัยศึกษารูปแบบการจัดแสดงดนตรีไทย 4 ภาค และนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาในรายวิชาความคิดสร้างสรรค์ขั้นสูง รายวิชาการบริหารจัดการทางศิลปกรรม ตลอดจนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการแสดง มาปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการแสดงดนตรี

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำ ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาจากแหล่งวิทยาการต่างๆ และข้อมูลจากงานภาคสนามมาวิเคราะห์ในประเด็น การประพันธ์บทลำนำ การประพันธ์ทำนองเพลง และรูปแบบการผสมวง เพื่อนำไปสู่กระบวนการสร้างสรรค์งานประพันธ์เพลง

การประยุกต์ทฤษฎีและแนวคิดในการวิจัย ผู้วิจัยได้นำหลักการสำคัญจากทฤษฎีและแนวคิดด้านหลักการประพันธ์เพลงไทย ด้านคีตศิลป์ไทย ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านสุนทรียศาสตร์ และด้านวัฒนธรรม มาบูรณาการใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบประพันธ์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย ตั้งแต่การศึกษาข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การกำหนดกลวิธีการประพันธ์เพลง และการดำเนินการสร้างสรรค์บทเพลง

3.6 การสรุปและนำเสนอผลงาน

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ จากการวิเคราะห์ มาสรุปผล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการบรรยายการวิเคราะห์แบบพรรณนา นำเสนอออกมาในรูปแบบของเอกสารทางวิชาการ การประชุมวิชาการระดับนานาชาติ และการจัดการแสดงดนตรี 4 ภาค

บทที่ 4

ผลงานการสร้างสรรค์

การสร้างสรรค์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย เป็นการประพันธ์เพลงในรูปแบบดนตรี
สร้างสรรค์ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงวิธีการทอผ้าใหม่ไทย โดยการสื่อความหมายจากบท นำมาและ
ทำนองเพลง บรรเลงโดยวงดนตรี 4 ภาค

แนวคิดหลักในการสร้างสรรค์ผลงาน มีดังนี้

1. การประพันธ์บทนำ

ผู้วิจัยประพันธ์บทนำเป็น โคลง ฉันท์ และกลอน มีเนื้อหาเกี่ยวกับที่มาและวิธีการ
ทอผ้าใหม่ไทย ประกอบด้วย ผ้าจก ผ้าล้วง ผ้ามัดหมี่ ผ้าขิด ผ้าแพรวา และผ้ายกที่ปรากฏ
เป็นอารมณ์สวยงามในสยามประเทศ

ใช้ภาษาถิ่นในการบรรยาย และอ่านเป็นทำนองเสนาะ สอดแทรกเสียงอุปสรรคและ
จังหวะการทอผ้า เพื่อก่อเกิดมโนภาพและสุนทรียรสในการฟัง ตามความเหมาะสม

บทประพันธ์เรื่องเส้นสายลายใหม่ในชั้นลักษณะต่างๆ ได้แต่งเป็นร้อยกรองซึ่งถอด
ความจากร้อยแก้ว ที่เป็นตำราและเอกสารของนักเขียนหลายท่าน

2. การประพันธ์ทำนองเพลง

ผู้วิจัยประดิษฐ์ทำนองขึ้นใหม่ จากการสร้างแรงบันดาลใจและจินตนาการ ตาม
วิธีการทอผ้าใหม่ไทย อาศัยการ เคลื่อนที่ทำนองเพลงให้สัมพันธ์และสัมพันธ์ ภายในกรอบจังหวะ
กรอบเทคนิคลีลาของเพลงไทย มาเป็นแนวทางในการปรุงแต่งให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้อง
กับวิธีการทอผ้าใหม่แต่ละประเภท

ลักษณะทำนองเพลงจะสื่อถึงวิธีการทอผ้าใหม่แต่ละประเภท มีรูปแบบการบรรเลง
โดยแบ่งแยกโน้ตทำนองเพลงตามเครื่องดนตรีอย่างชัดเจน พร้อมกันบ้าง สลับกันบ้าง
จินตนาการไปตามกรรมวิธีการทอผ้าแต่ละชนิด ลักษณะรูปแบบและจินตมโนทัศน์ให้เห็นเป็น
รูปธรรม สำเนียงตามอัตลักษณ์ถิ่น แสดงออกในรูปแบบ “ดนตรีสี่ภาค” ด้วยอัตราจังหวะสองชั้น
และชั้นเดียวเป็นหลัก

นอกจากนี้มีการสร้างแนวทำนองการประสานเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น รูปแบบการบรรเลงแบ่งแยกโน้ตทำนองเพลงตามเครื่องดนตรี โดยยึดหลักเทคนิคการบรรเลง ทางของเพลง กระสวนจังหวะ และกระสวนทำนอง ให้สอดคล้องตามลักษณะการทอผ้า และอาศัยเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของเครื่องดนตรีพื้นบ้าน เพื่อสื่อถึงอารมณ์เพลง

3. รูปแบบการผสมวง

การสร้างสรรคับทเพลงชุดเส้นสายลายไหมไทย ใช้เครื่องดนตรี 4 ภาคบรรเลงเป็นหลัก มีการใช้เครื่องประกอบจังหวะหลายชนิด มาเป็นสีสันเลียนเสียง อุปกรณ์และจังหวะ การทอผ้า ทำให้มีชีวิตชีวาใกล้เคียงความจริงอย่างกลมกลืน วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงจะปรับเปลี่ยนไปตามความสอดคล้องของวิธีการทอผ้าในแต่ละภูมิภาค

เครื่องดนตรีที่บ่งบอกถึงภูมิภาคในประเทศไทย ประกอบด้วย

3.1 ภาคเหนือ ได้แก่ พิณเป็ญะ ขลุ่ยเมือง สะล้อ ซึงเล็ก ซึงใหญ่ กลองเมือง

3.2 ภาคกลาง ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ ขลุ่ย ซอคู่ ตะโพน

กลองแขก

3.3 ภาคอีสาน ได้แก่ ปี่ภูไท โหวด แคน โปงกลาง พิณ ซอกันตรึม เบส รำมะนา อีสาน กลองกันตรึม กลองหาง

3.4 ภาคใต้ ได้แก่ ฟลุ๊ต ไวโอลิน แอคคอร์เดียน แมนโดลิน เบส แทมเมอร์ลิน มาลากัส รำมะนา

รูปแบบการประพันธ์บทเพลงชุดเส้นสายลายไหมไทย มีรายละเอียดดังนี้

บทนำ (Introduction) ว่าด้วย ที่มาของเส้นสายลายไหม ดังปรากฏตามนัยประวัติศาสตร์แต่บรรพบุรุษ แสดงออกถึงภูมิปัญญา มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนแต่ละกลุ่มชนในประเทศไทย ด้วยบทประพันธ์เป็นโคลงสามสุภาพบรรยายให้เห็นเป็นรูปธรรมว่า เรื่องเส้นสายลายไหมไทย ตามประวัติศาสตร์มีที่มาเป็นข้อมูลจากตำราและเอกสารอื่นๆที่ปรากฏเป็นหลักฐานบันทึกสืบทอดกันมาแต่บรรพ์

บรรยายด้วยการอ่านทำนองเสนาะ สลับกับการใช้เครื่องประกอบจังหวะสร้างสรรค์เลียนเสียงจังหวะและอุปกรณ์การทอผ้า บ่งบอกการเริ่มต้นเรื่องผ้าให้น่าติดตาม

เนื้อหา (Texture) ว่าด้วยวิธีการทอผ้าไหมไทย อันเป็นการบ่งบอกลักษณะเฉพาะของการทอผ้าในแบบอย่างที่แตกต่างกันตามลักษณะภูมิภาค ที่ปรากฏเป็นอารมณ์สวยงามในสยามประเทศ ด้วยบทประพันธ์เป็นโคลง ฉันท์ และกลอน คละกันไปตามความเหมาะสม

เป็นทำนองเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ โดยให้มีสำเนียงเป็นไปตามภาคส่วนของประเทศไทย มีรายละเอียดดังนี้

ภาคเหนือ ประกอบด้วย เพลงผ้าจก เพลงผ้าล้วง

ภาคกลาง ประกอบด้วย เพลงผ้ามัดหมี่

ภาคอีสาน ประกอบด้วย เพลงผ้าขิด เพลงผ้าแพรวา

ภาคใต้ ประกอบด้วย เพลงผ้ายก

บทสรุป (Finale) การบรรเลงตอนจบช่วงสุดท้าย เพื่อ เป็นการสรุปเรื่องราวทั้งหมดของเส้นสายลายไหมไทย และเป็นการประมวลลักษณะเด่นให้เห็นเป็นภาพรวม ในการบรรเลงประกอบด้วยทำนองเพลงที่โดดเด่นของแต่ละเพลง

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ในการบันทึกโน้ต ดังนี้

ลักษณะตัวโน้ต ใช้สัญลักษณ์ตัวอักษรย่อแทนเสียง ดังนี้

โด ใช้สัญลักษณ์ ด

เร ใช้สัญลักษณ์ ร

มิ ใช้สัญลักษณ์ ม

ฟา ใช้สัญลักษณ์ ฟ

ซอล ใช้สัญลักษณ์ ซ

ลา ใช้สัญลักษณ์ ล

ที ใช้สัญลักษณ์ ท

เสียงตะโพน ใช้สัญลักษณ์ตัวอักษรย่อแทนเสียง ดังนี้

ตุ้ม ใช้สัญลักษณ์ ต

พริ้ง ใช้สัญลักษณ์ พ

เสียงกลองแขก ใช้สัญลักษณ์ตัวอักษรย่อแทนเสียง ดังนี้

ติง ใช้สัญลักษณ์ ต

ทิ่ง ใช้สัญลักษณ์ ท

โจ๊ะ ใช้สัญลักษณ์ จ

จ๊ะ ใช้สัญลักษณ์ จั

เสียงกลองหาง ใช้สัญลักษณ์ตัวอักษรย่อแทนเสียง ดังนี้

ตุง ใช้สัญลักษณ์ ต

ปะ ใช้สัญลักษณ์ ป

เสียงรำมะนาใต้ ใช้สัญลักษณ์ตัวอักษรย่อแทนเสียง ดังนี้

จิ่ง ใช้สัญลักษณ์ จ

ทิ่ง ใช้สัญลักษณ์ ท

เสียงของฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง และเครื่องประกอบจังหวะต่างๆ ใช้สัญลักษณ์ x แทนการใช้เสียง

ความยาวของเสียง ใช้สัญลักษณ์ — แสดงถึงค่าความยาวของเสียงในแต่ละห้องเพลง

โน้ตประจูด ใช้สัญลักษณ์ • ถ้าประจูดอยู่บนตัวโน้ต หมายถึง เสียงสูง (ด) ถ้าประจูดอยู่ล่างตัวโน้ต หมายถึง เสียงต่ำ (ดู)

ลูกล้อ - ลูกชัด ใช้สัญลักษณ์ { } แสดงการแบ่งวรรคออกเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มหน้า เรียกว่า “ลูกล้อ” กลุ่มหลัง เรียกว่า “ลูกชัด”

ลูกสะบัด ใช้สัญลักษณ์ ∩ แสดงถึงเทคนิคการบรรเลง จะบันทึกไว้บนตัวโน้ตที่ต้องการใช้เทคนิคดังกล่าว

การจัดวงดนตรี ใช้สัญลักษณ์ ○ แสดงถึงแผนผังการจัดวงดนตรีแต่ละประเภท ในบทเพลง ชุด เส้นสายลายใหม่ไทย

4.1 กระบวนการสร้างสรรค์บทเพลง

ผู้วิจัยได้ลงภาคสนามเก็บข้อมูลเชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และปราชญ์ชาวบ้าน บันทึกรูปภาพ และศึกษาถึงกระบวนการทอผ้าไหมแต่ละประเภท ในภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน และภาคใต้ ตามวิธีการทอแต่ละประเภท ตลอดจน ภูมิหลังความเป็นมาในการทอผ้าไหมไทย เพื่อนำมาบูรณาการสร้างสรรค์เป็น บทลำนำและทำนองเพลง บนพื้นฐานศาสตร์และศิลป์ของการประพันธ์เพลงไทย มีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 ผ้ายก

ผู้วิจัยลงพื้นที่ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการทอผ้ายก ได้แก่ คุณบุพผา นุเทพสุ คุณบัวซอน ชันธปราบ และป้ออุ้ยบัวจันทร์ นิปุณะ พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว ศึกษารายละเอียดวิธีการทอ และนำข้อมูลที่ได้อามาวิเคราะห์เป็นลายเส้นตามวิธีการทอ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประพันธ์บทเพลงผ้ายก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คุณบุพผา นุเทพสุ
(สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2553)

คุณบัวซอน ชันธปราบ
(สัมภาษณ์, 8 มกราคม 2553)

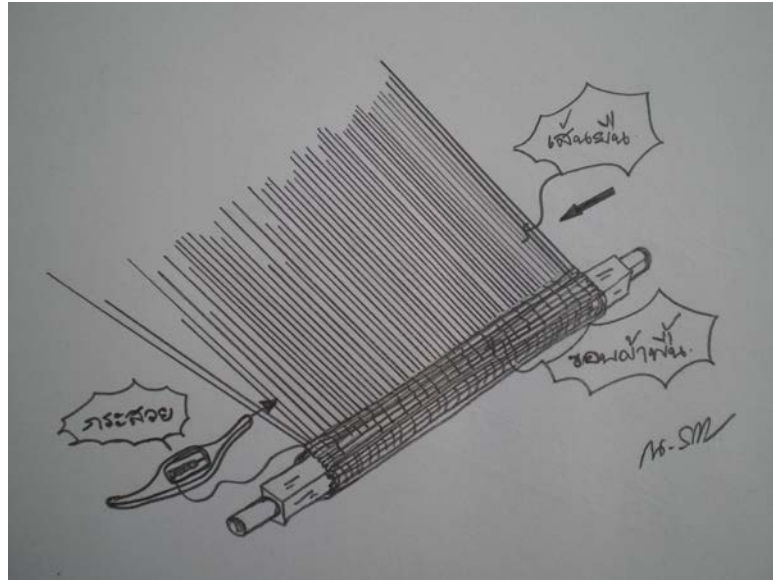

ป้อฮุ่ยบัวจันท์ นิปุณะ-ช่างทอเก่าแก่
(สัมภาษณ์, 9 มกราคม 2553)

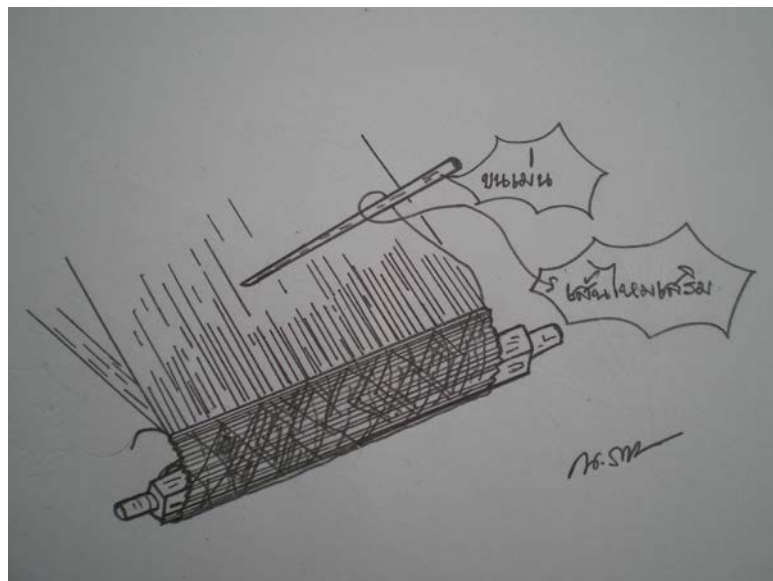
ภาพที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้าจก

วิธีทอผ้าจก

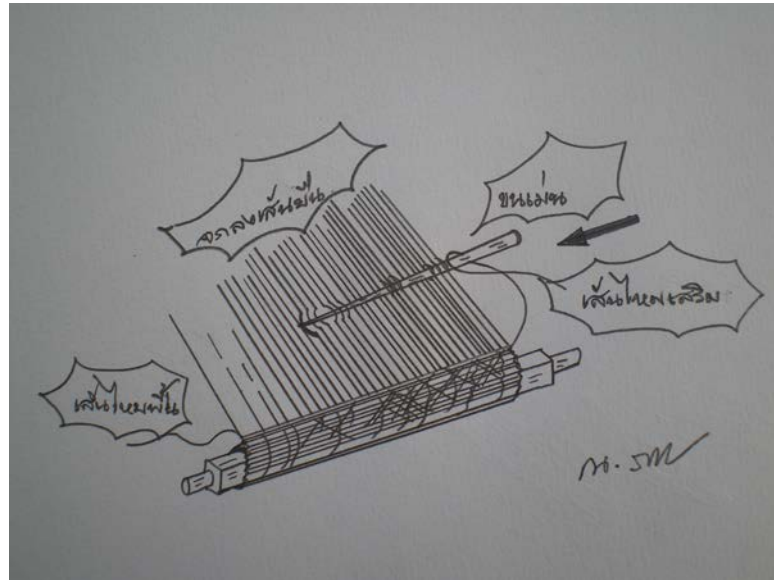
1. เมื่อขึ้นไหมทอแล้ว ช่างจะพุ่งกระสวยไป- กลับ (ทำให้เกิดผ้าพื้น)

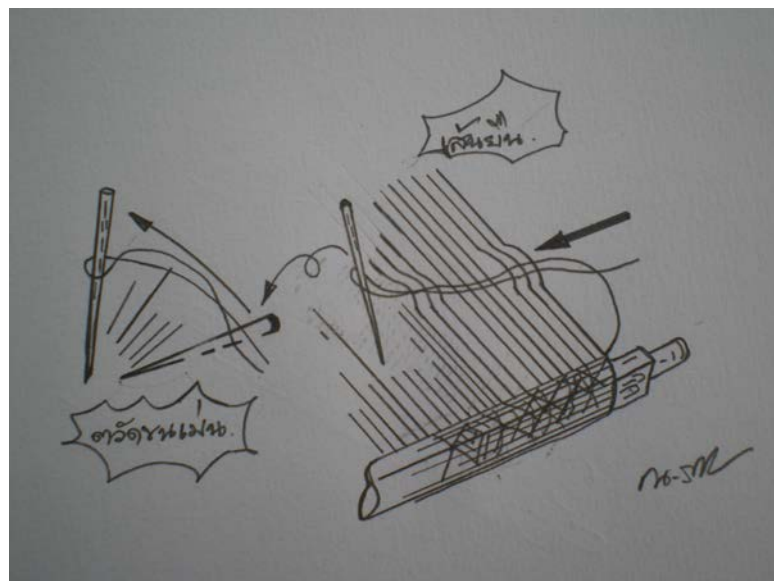
2. นำเส้นไหมเสริมคล้องที่กลางขนเม่น

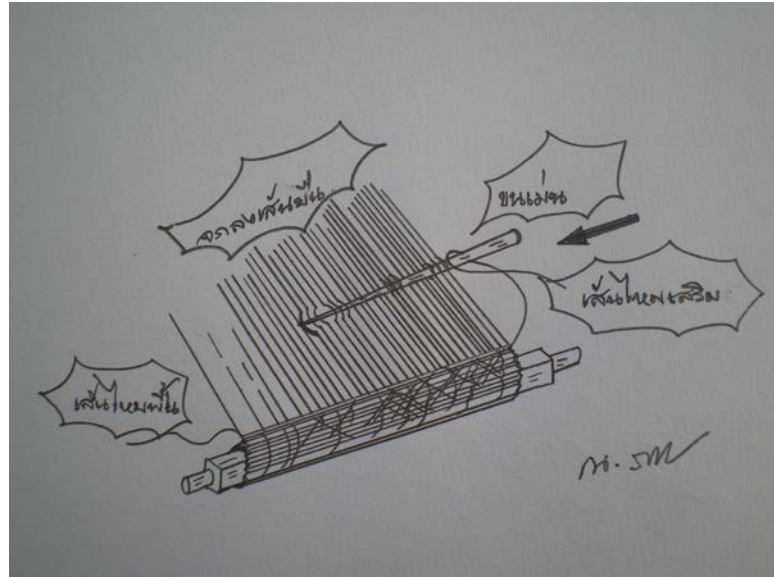
3. ใช้ปลายขนเม่นจกเส้นยืน ลง- ขึ้น ในระนาบเดียวกันตามลายที่ตัดไว้ (ทำให้เกิดลวดลาย)

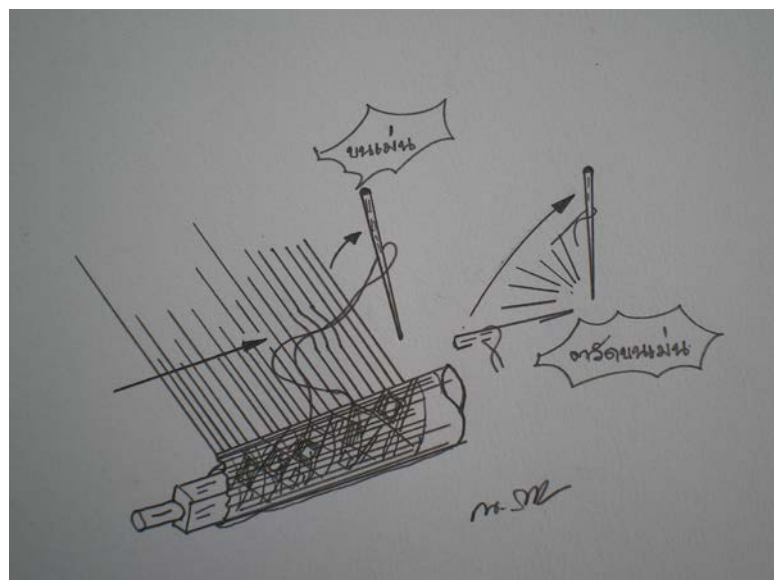
4. ตัดเส้นไหมเสริมที่คล้องขนเม่นมาอีกด้านหนึ่ง

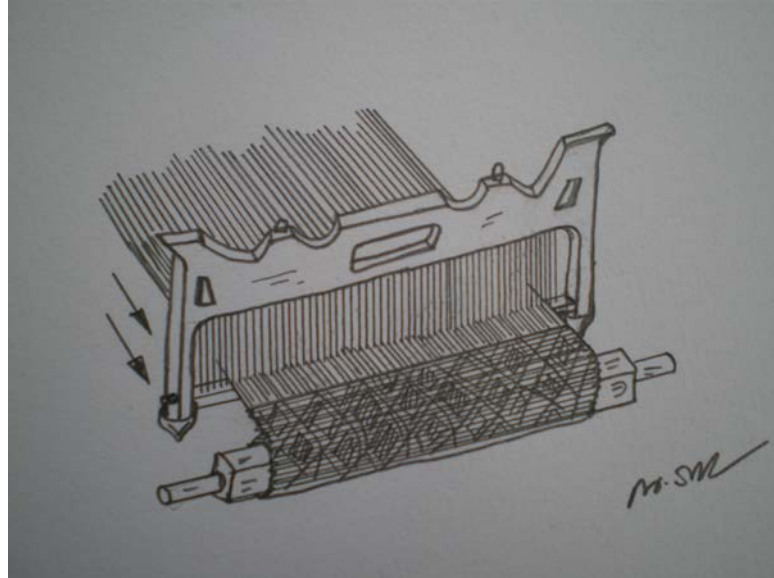
5. ใช้ปลายขนเม่นจกกลางบนเส้นยืน ลง- ขึ้น ในระนาบเดียวกันตามลายที่ตัดไว้

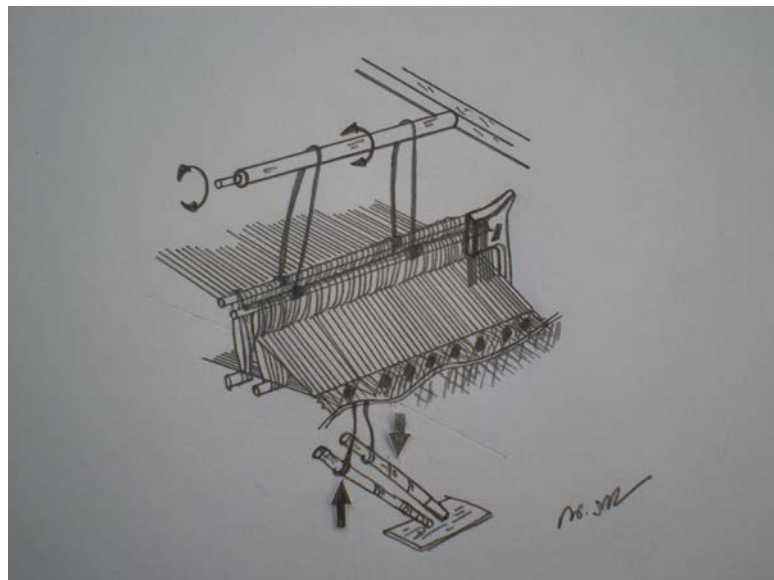
6. ใช้ปลายขนเม่นคล้องเส้นไหมอีกด้านหนึ่ง ตวัดกลับมาอีกด้านหนึ่ง

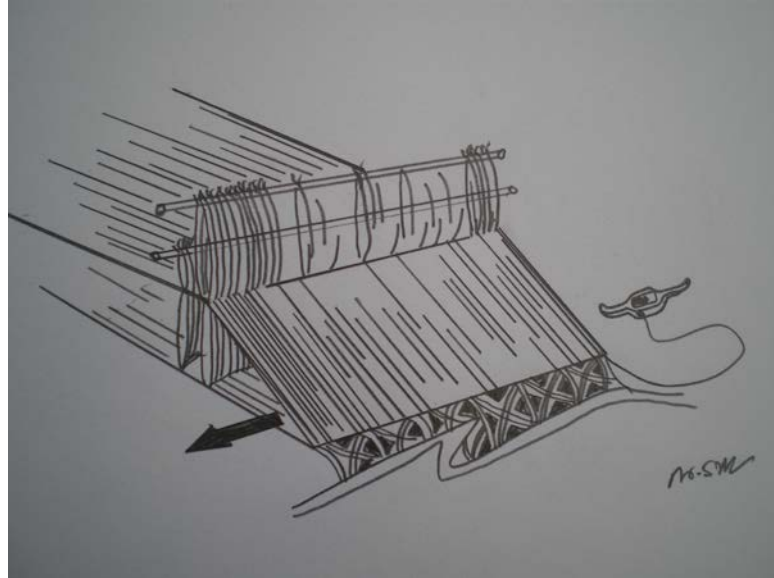
7. ดึงฟืมกระทบ 1 ครั้ง

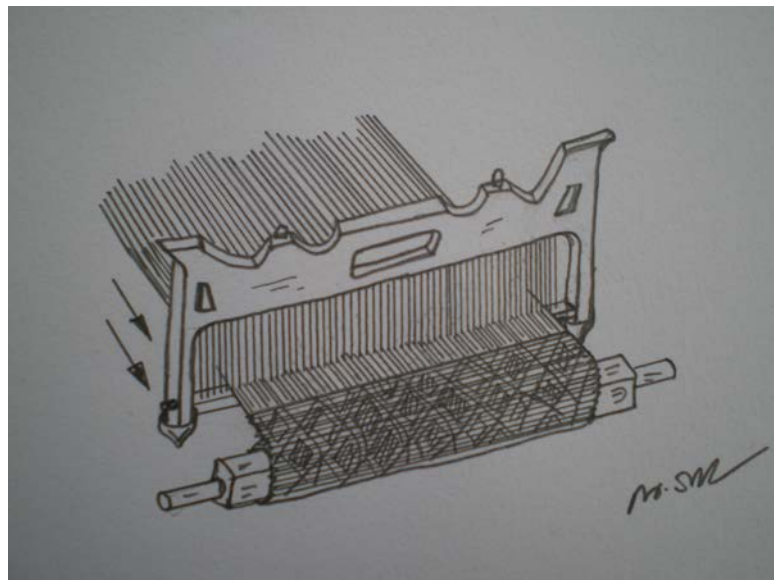
8. เขี่ยขมไม้ย่ำให้ตะกอแยกจากกัน เพื่อแยกเส้นยืนให้ขึ้นลงชัดกับด้ายเส้นพุ่ง

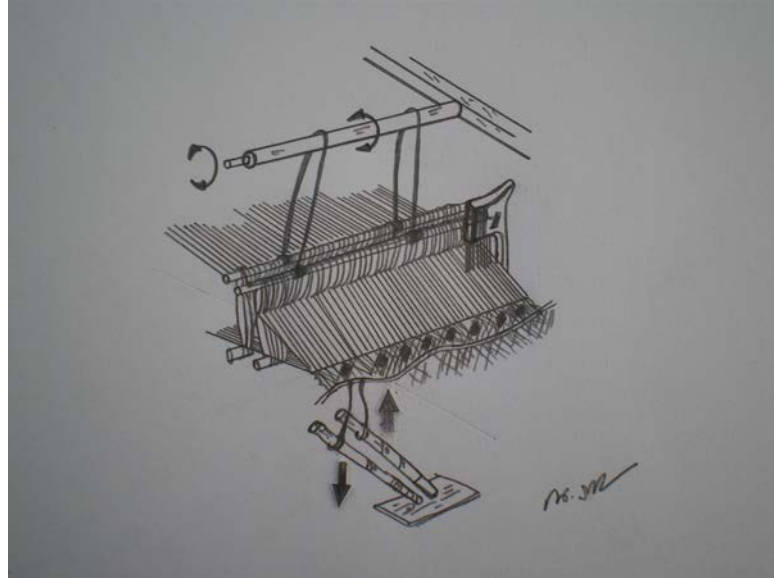
9. ฟุ้งกระสวยไหมเส้นฟุ้ง ไป 1 ครั้ง เพื่ออัดเส้นจกให้แน่นอยู่กับที่

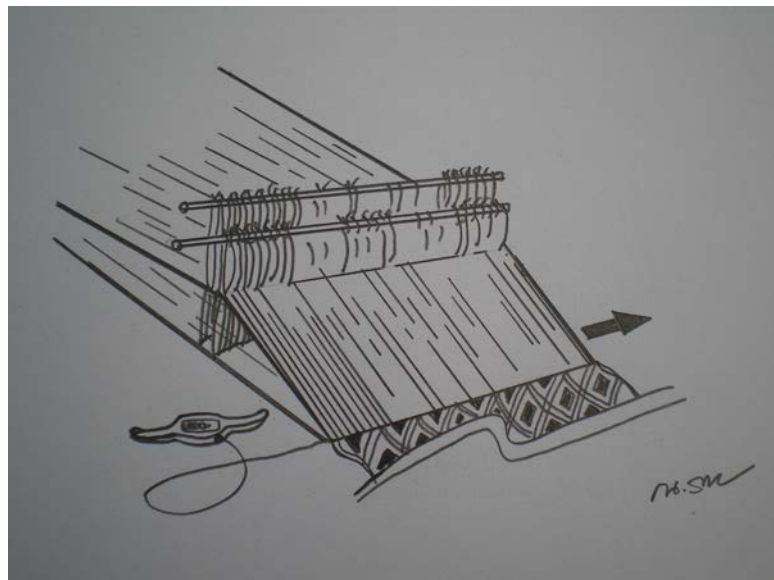
10. ดึงฟืมกระทบ 1 ครั้ง

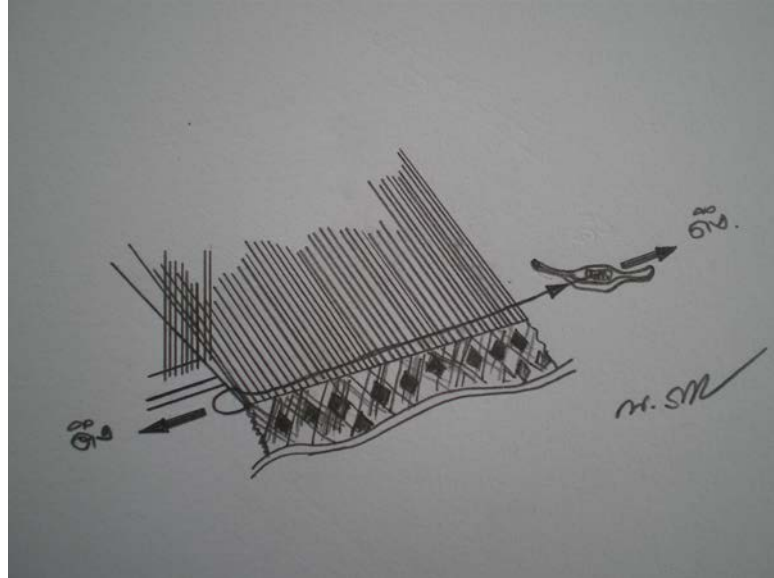
11. เขี่ยขี้ผึ้งไม่ให้ตะกอนแยกจากกัน เพื่อแยกเส้นยืนให้ขึ้นลงชิดกับด้ายเส้นพุ่ง

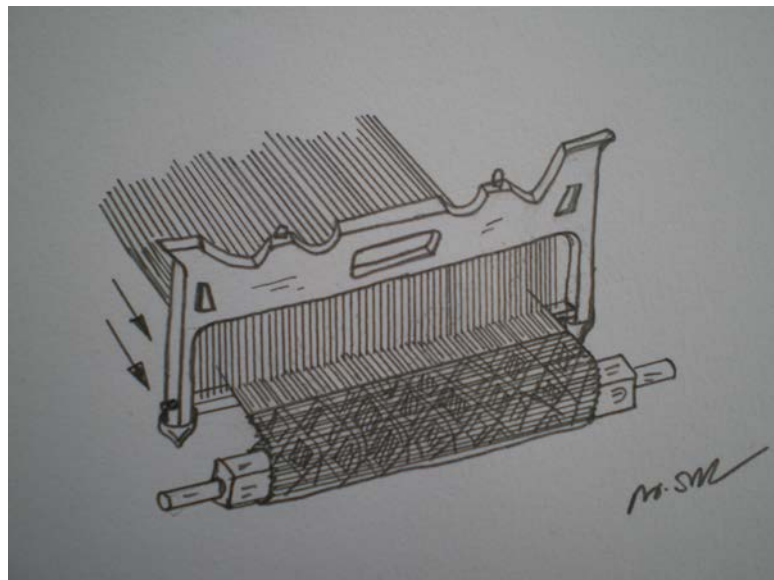
12. พุ่งกระสวยใหม่เส้นพุ่ง ไป1ครั้ง ไปอีกด้านหนึ่ง เพื่ออัดเส้นจกให้แน่นอยู่กับที่

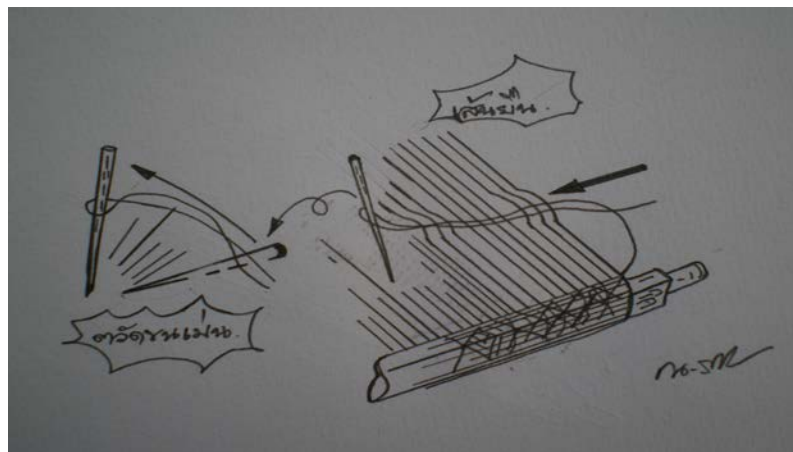
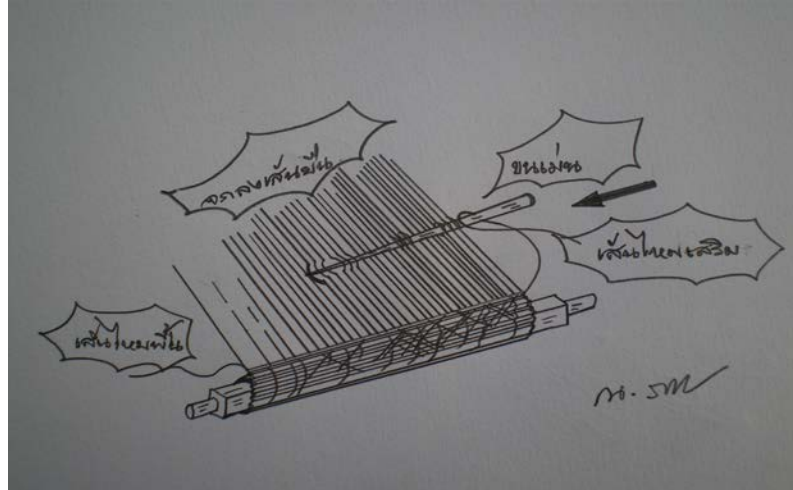
13. ดึงเส้นฟุ้งให้ตึง

14. กระทบฟิม 4 ครั้ง (เพื่อกดให้ไหมแน่นเสมอกัน)

15. ทำตามขั้นตอนการทอจกอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จนเกิดลวดลายตามต้องการ

- * การจกลาย จะจกทางด้านหลังของผ้าซึ่งสามารถเก็บเงื่อนปมใหม่ได้เรียบร้อย ย
ไม่หลุดง่าย รวมทั้งลายที่เกิดขึ้นอีกด้านก็จะมีคามสวยงามด้วย ทำให้สวมใส่ได้ทั้งสองด้าน
- * ลวดลายด้านหน้าจะเรียบ ด้านหลังจะมีรอยต่อเส้นไหมเป็นปมปมบ้าง

ภาพที่ 4 วิธีทอผ้าจก

4.1.2 ผ้าลั้วง

ผู้วิจัยลงพื้นที่ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการทอผ้าลั้วง ได้แก่ คุณ สาย กันใจแก้ว คุณเพ็ญศรี ฌ น่าน และคุณธานี พรหมเหรียญชัย พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว ศึกษารายละเอียดวิธีการทอ และนำข้อมูลที่ได้มาวาดเป็นลายเส้นตามวิธีการทอ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประพันธ์บทเพลงผ้าลั้วง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คุณสาย กันใจแก้ว, และคุณเพ็ญศรี ฌ น่าน
(สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2553)

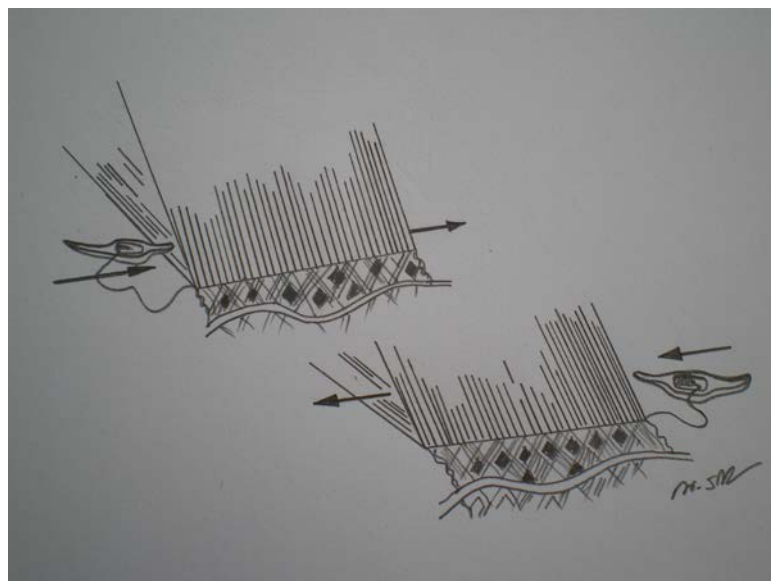

คุณธานี พรหมเหรียญชัย
(สัมภาษณ์, 14 มกราคม 2553)

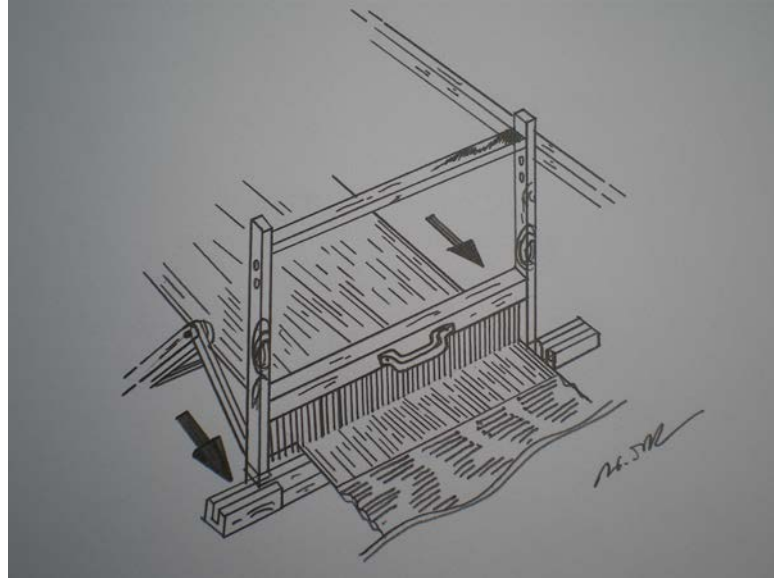
ภาพที่ 5 ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้าลัวง

วิธีทอผ้าลัวง

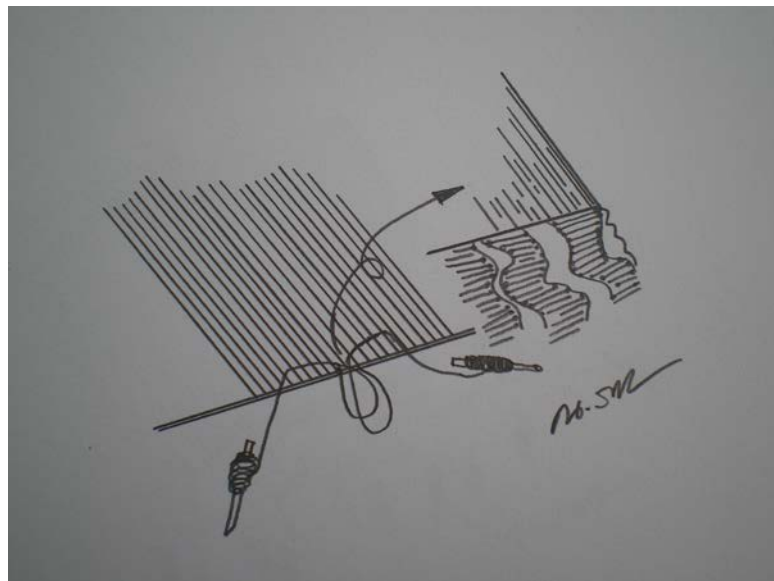
1. เมื่อขึ้นไหมทอแล้ว ช่างจะพุ่งกระสวยไป- กลับ (ทำให้เกิดผ้าพื้น)

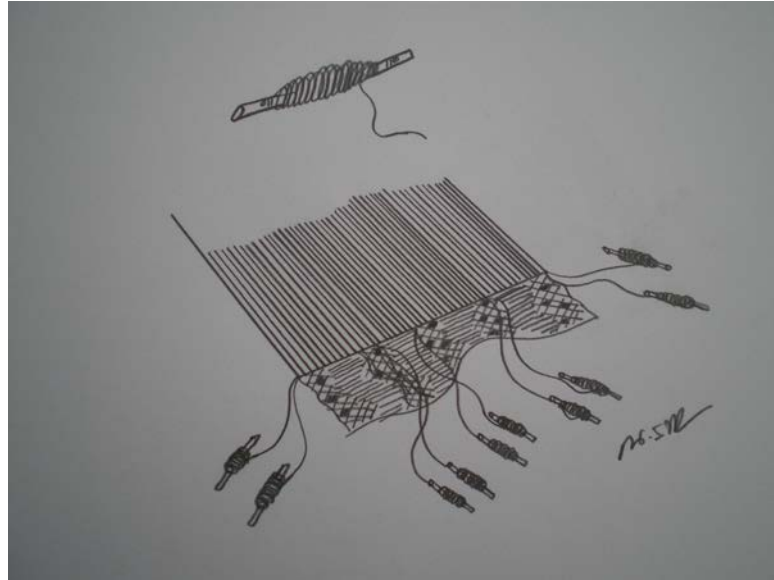
2. ดึงฟืมกระทบ 1 ครั้ง

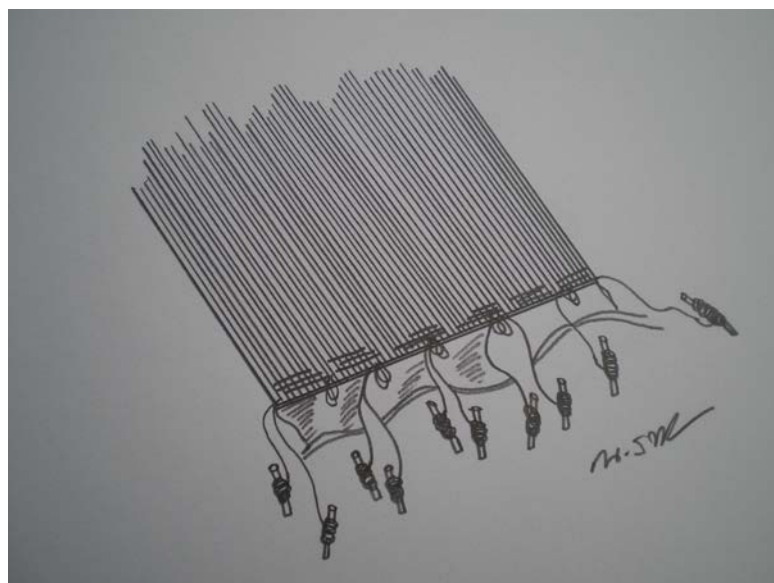
3. นำมะสวย(หลอดไม้ไผ่อันเล็กๆปลายแหลม) ล้วงเส้นยืน ลง-ขึ้น

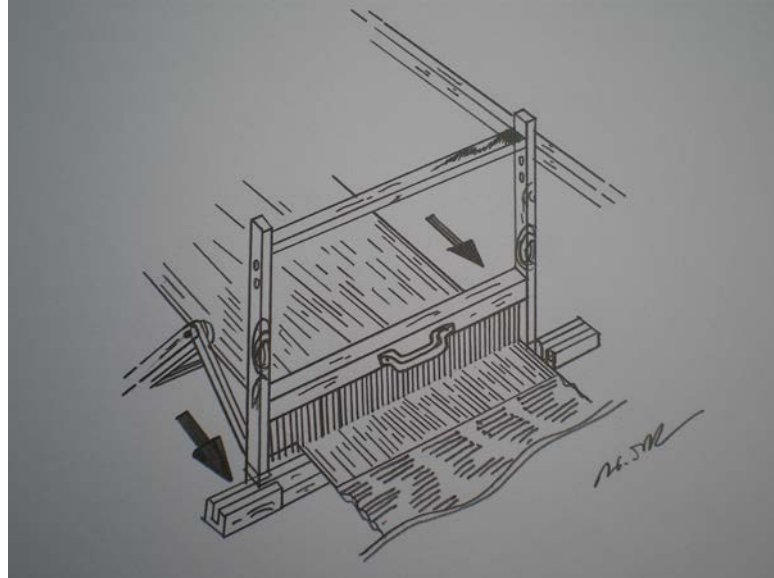
4. นำมะสวดยีอีกอันหนึ่งดัดวงเส้นยืน ลง-ขึ้น โดยให้เส้นไหมเกาะเกี่ยวต่อจากมะสวดยันแรกไปทางเดียวกัน

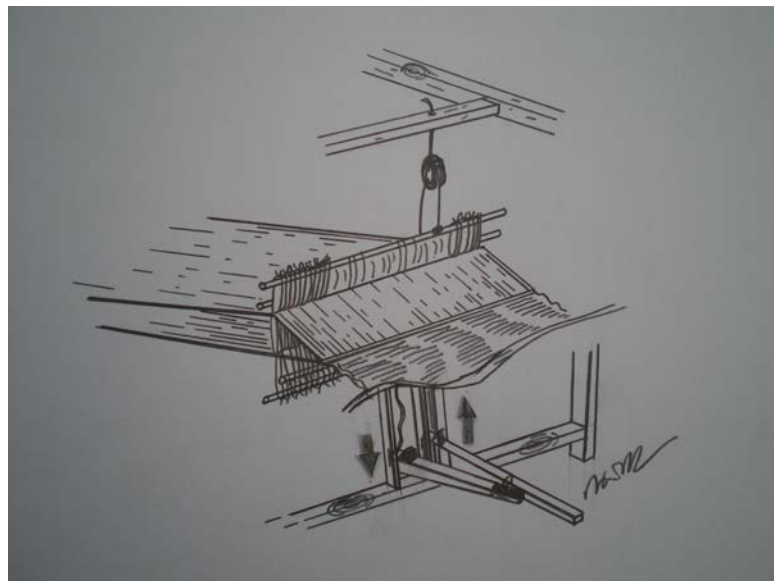
5. นำมะสวดยันอื่นๆดัดวงเส้นยืน เกาะเกี่ยวต่อเนื่องกันไปอีกจนครบแถว

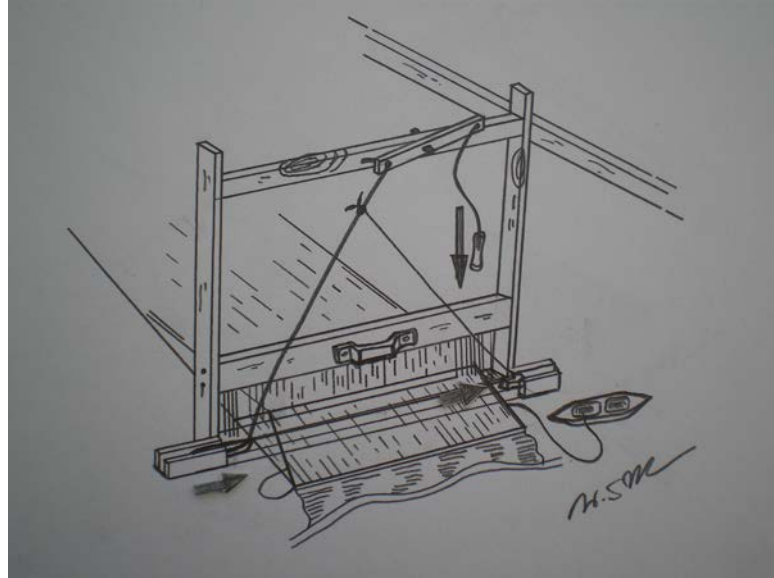
6. ดึงฟืมกระทบ 1 ครั้ง

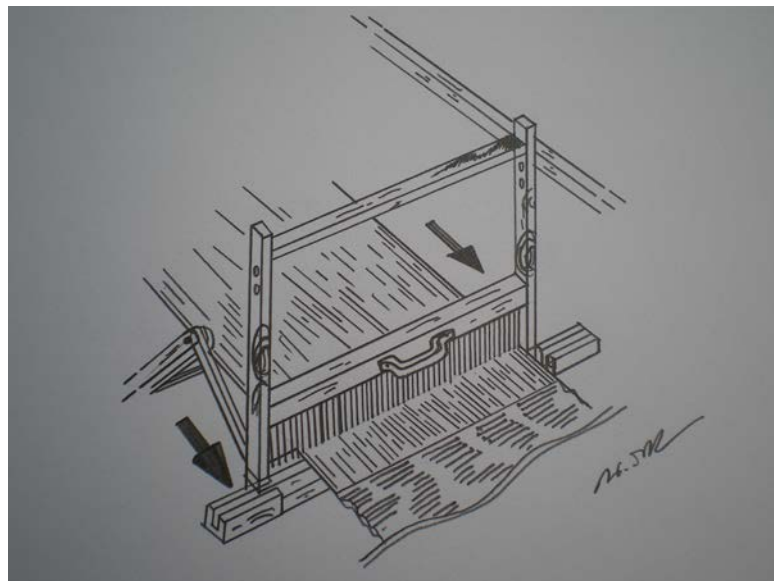
7. เขี่ยขบไม้ย่ำ (เพื่อแยกตะกอดออกจากกัน)

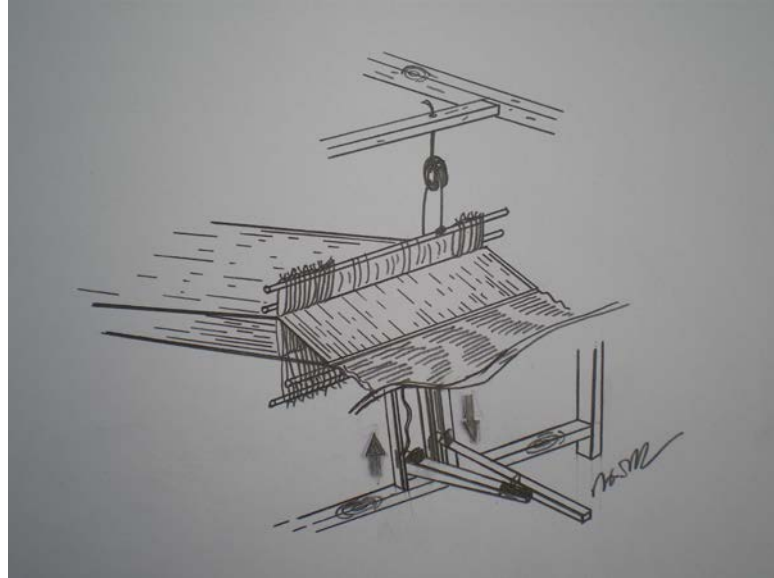
8. กระตุกกระสวยเส้นพุ่ง 1 ครั้ง

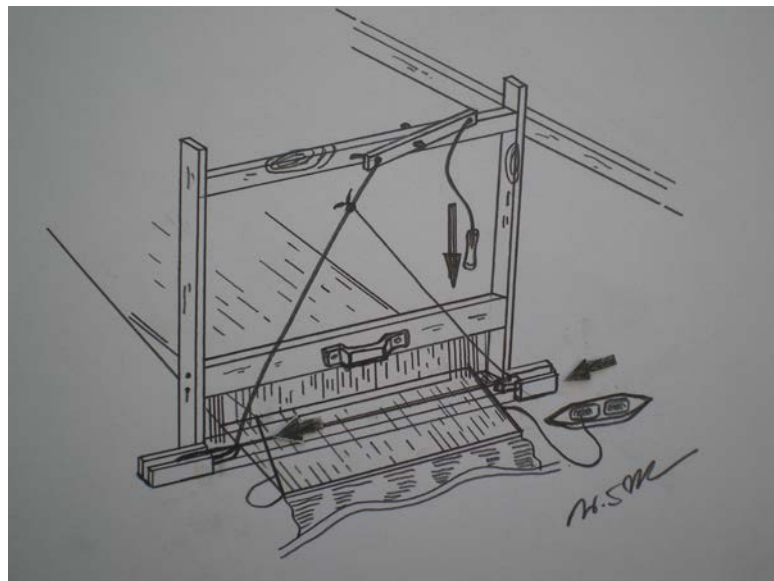
9. ดึงพีมกระทบ 2 ครั้ง

10. เหยียบไม้ย่ำ (เพื่อแยกตะกอนออกจากกัน)

11. กระจุกกระสวยเส้นพุ่ง 1 ครั้ง

4.1.3 ผ้ามัดหมี่

ผู้วิจัยลงพื้นที่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการทอผ้ามัดหมี่ ได้แก่ คุณยายแฉล้ม สิงห์สัย และคุณบุญเรือน อินทวงศ์ พร้อมกับทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว ศึกษารายละเอียดวิธีการทอ และนำข้อมูลที่ได้มาวาดเป็นลายเส้นตามวิธีการทอ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประพันธ์บทเพลงผ้ามัดหมี่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คุณยายแฉล้ม สิงห์สัย
(สัมภาษณ์, 9 เมษายน 2553)

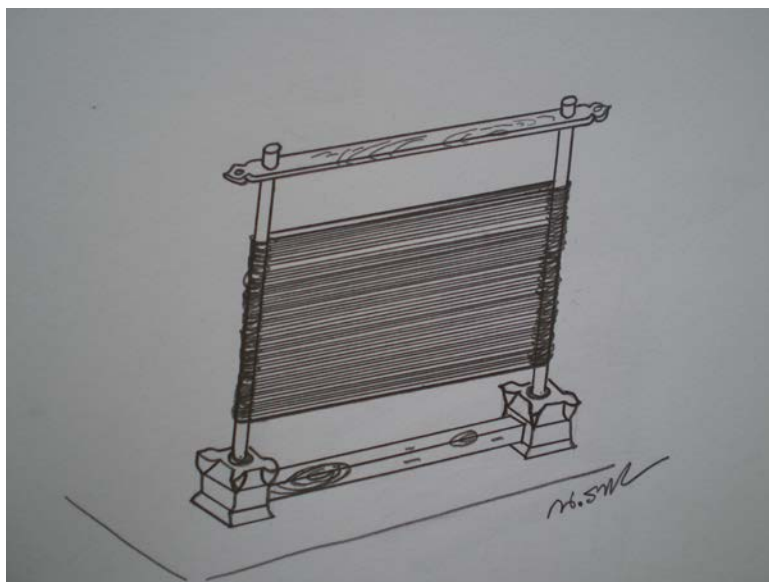

คุณบุญเรือน อินทวงศ์
(สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2553)

ภาพที่ 7 ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้ามัดหมี่

วิธีทอผ้ามัดหมี่

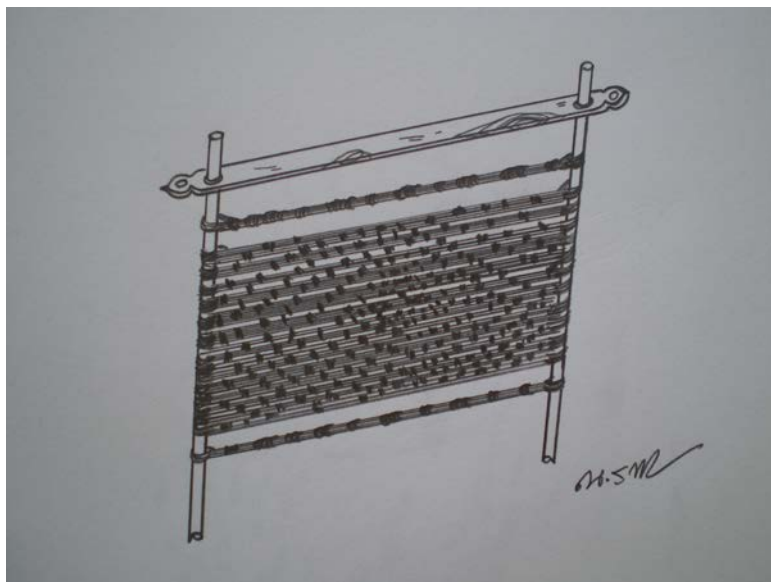
1. นำปอຍหมี่(หัวหมี่) มาขึงบนหลักหมี่(โองหมี่)

2. มัดเส้นไหมด้วยเชือกพลาสติกเป็นเบาะๆตามลำ ให้เป็นไปตามลายที่ออกแบบไว้(ในความจำ)

3. มัดตามลำ ให้ครบลายที่ออกแบบไว้

4. นำไปย้อมสี จนกว่าจะได้สีครบตามต้องการ

5. แก้มัด หลังจากตากไหมย้อมที่แห้งแล้ว

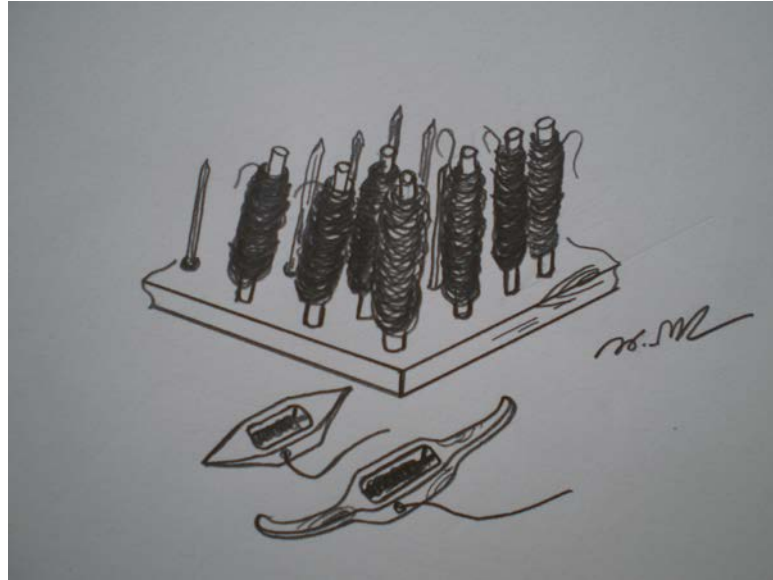

6. นำเส้นไหมที่ย้อมสีที่ตากแห้งแล้วมาม้วนใส่กรัก

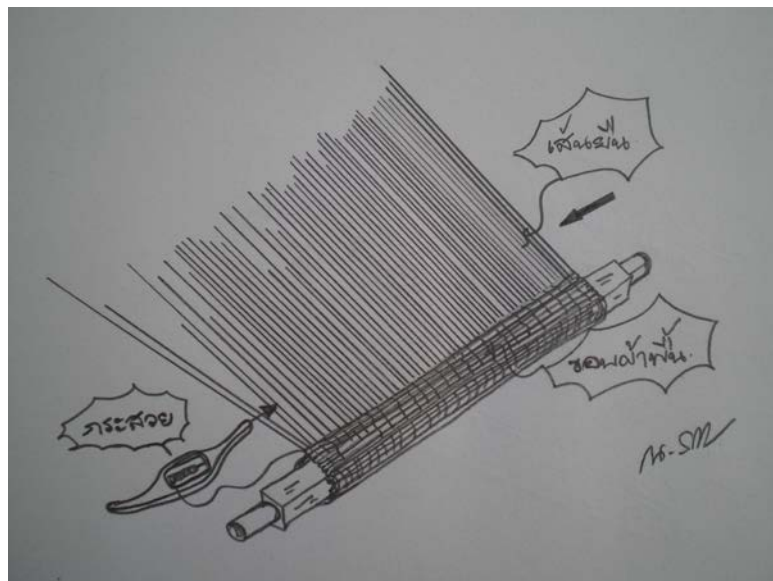

7. กรอไล่หลอดตั้งแต่หลอดแรกถึงหลอดสุดท้าย (เรียงตามลาย) เพื่อเตรียมไส้กระสวยไว้

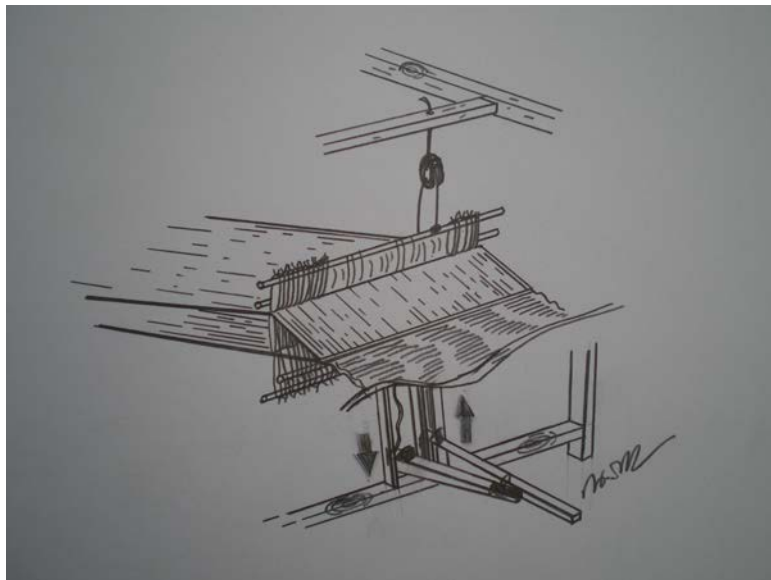
ทอ

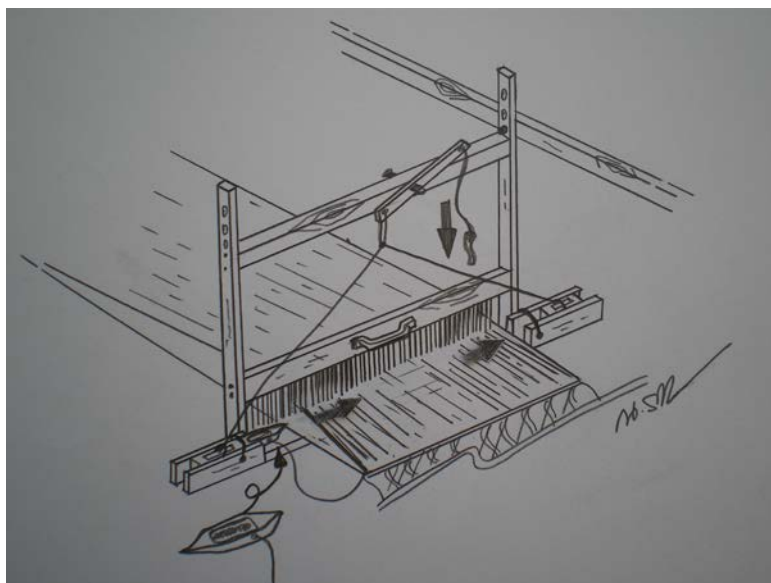
8. เมื่อขึ้นไหมทอแล้ว ช่างจะพุ่งกระสวยไป- กลับ (ทำให้เกิดผ้าพื้น)

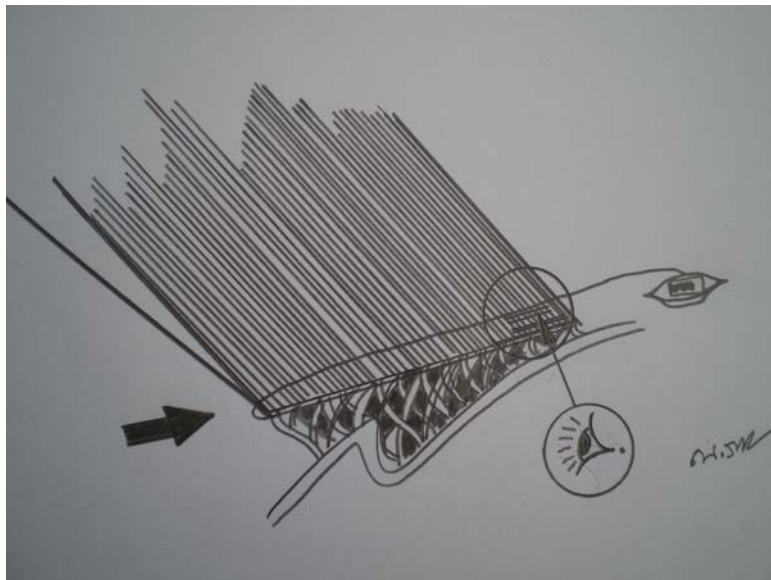
9. เมื่อขึ้นไหมทอแล้ว ช่างจะเหยียบไม้ย่ำ (เพื่อแยกตะกอกออกจากกัน)

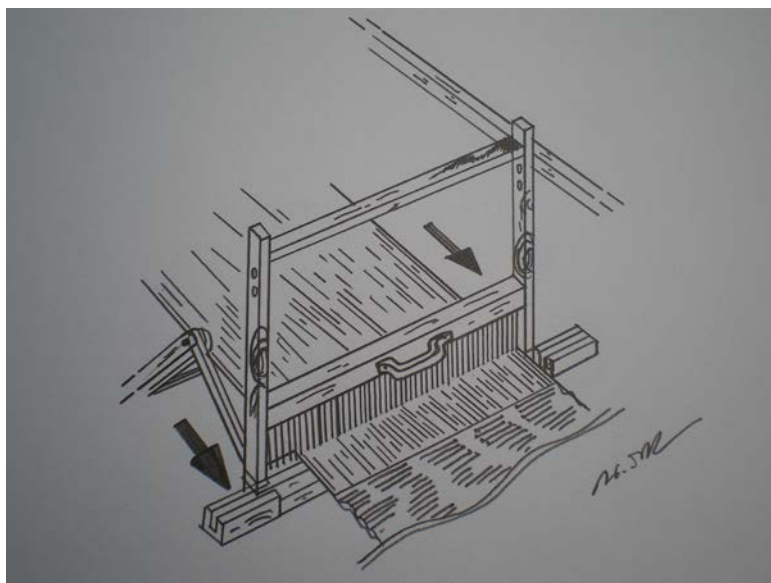
10. ดึงก๊อกระตุกฟุ้งกระสวย (ที่มีไหมมัดข้อมเป็นลวดลายแล้ว) ไปอีกด้านหนึ่ง

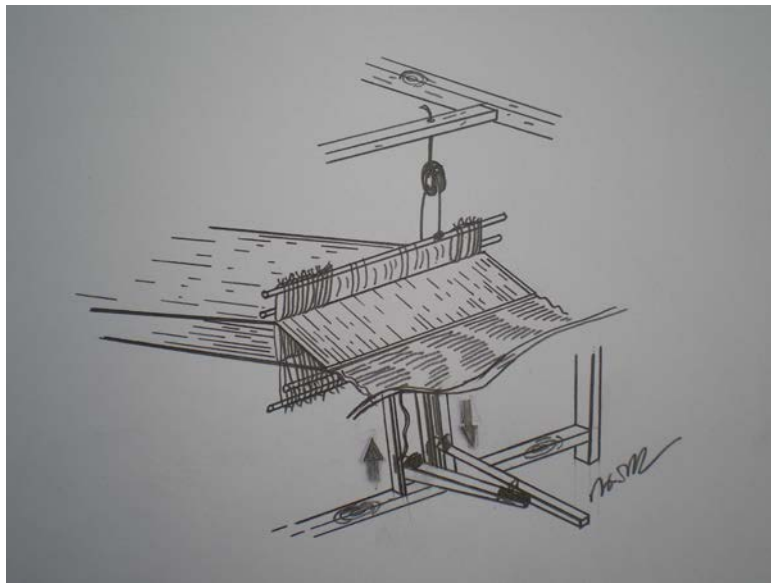
11. จัดลายต่อให้ตรง (ตามลายที่มัดข้อมไว้)

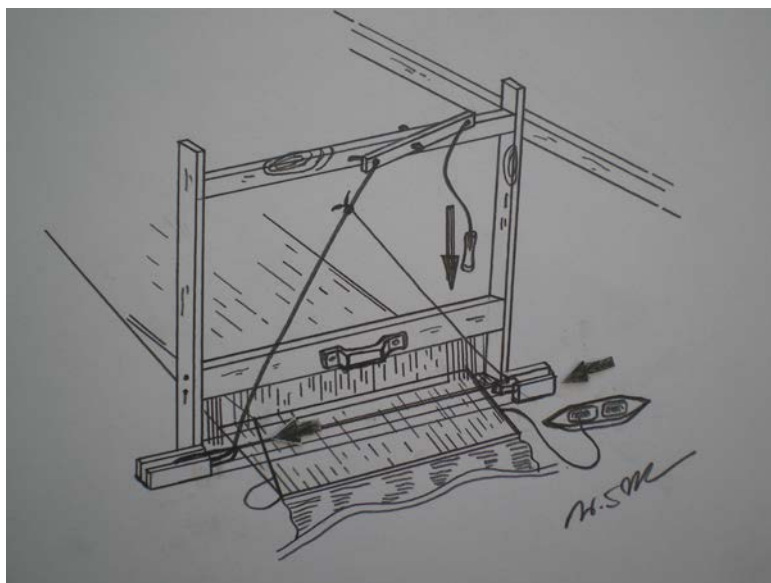
12. ดึงฟืมกระทบ 1 ครั้ง

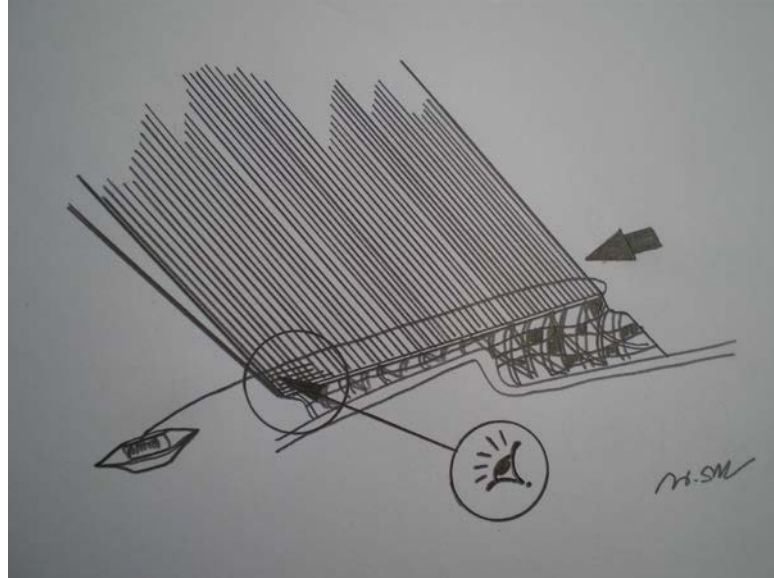
13. เปลี่ยนท่าเหยียบไม้ย่ำอีกข้างหนึ่ง

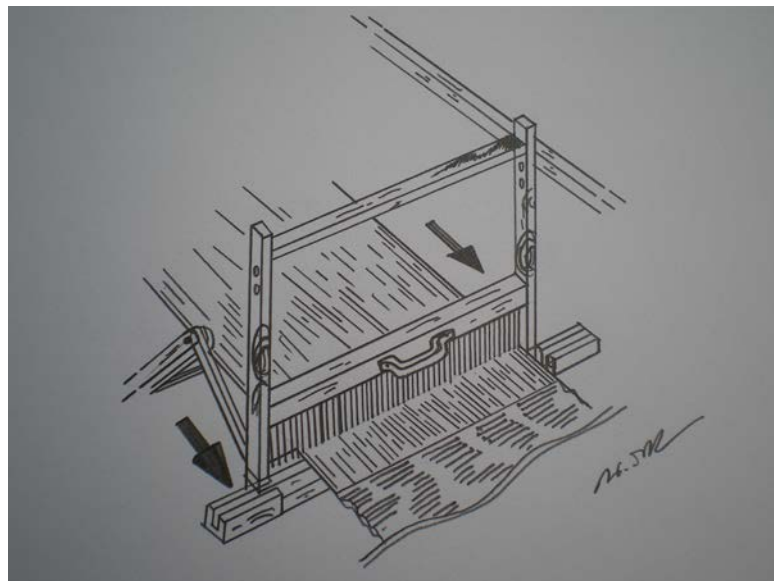
14. ดึงที่กระตุกฟุ้งกระสวยสลับไปอีกข้างหนึ่ง

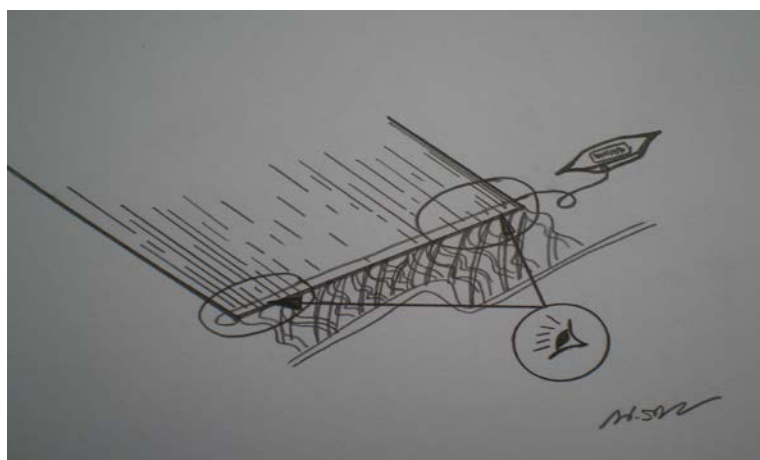
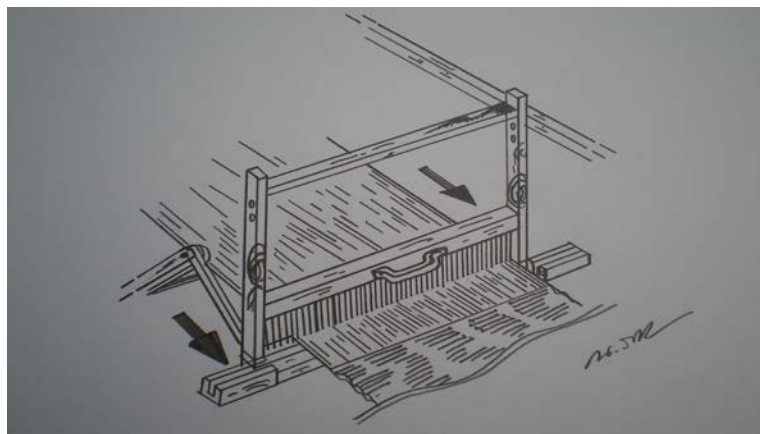
15. จัดลายต่อให้ตรงด้วยสายตา (ตามลายที่ได้มัดย้อมไว้)

16. ดึงฟืมกระทบ 1 ครั้ง

17. ทำตามขั้นตอนข้างต้นสลับกันไปเรื่อยๆ ตามความยาวของผ้าที่ต้องการ

* เส้นไหมที่นำมาทอผ่านการมัดข้อมทำให้เกิดลวดลายมาแล้ว

ภาพที่ 8 วิธีทอผ้ามัดหมี่

4.1.4 ผ้าซิด

ผู้วิจัยลงพื้นที่ ตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ด้านการทอผ้าซิด ได้แก่ คุณแม่ประภาศรี กรองทอง และคุณเสงี่ยม หมื่นสา พร้อมกับทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว ศึกษารายละเอียดวิธีการทอ และนำข้อมูลที่ได้มาวาดเป็นลายเส้นตามวิธีการทอ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประพันธ์บทเพลงผ้าซิด มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คุณแม่ประภาศรี กรองทอง
(สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2553)

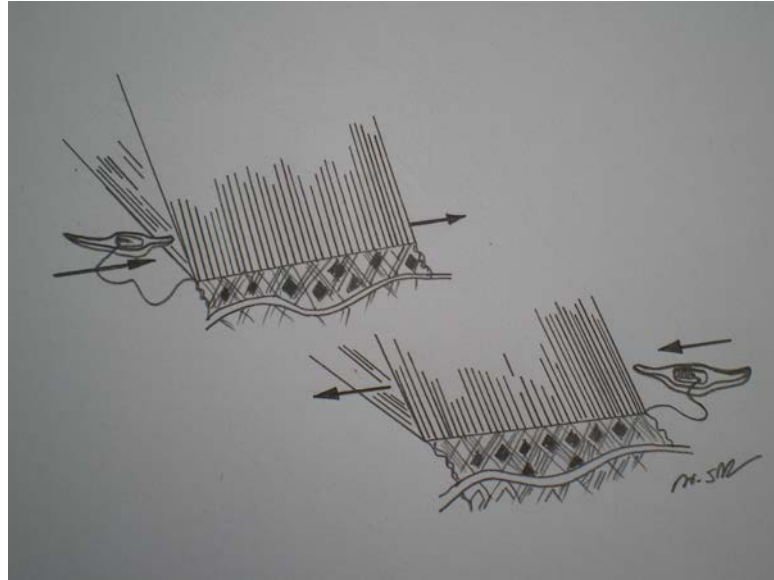

คุณเสงี่ยม หมื่นสา
(สัมภาษณ์, 28 เมษายน 2553)

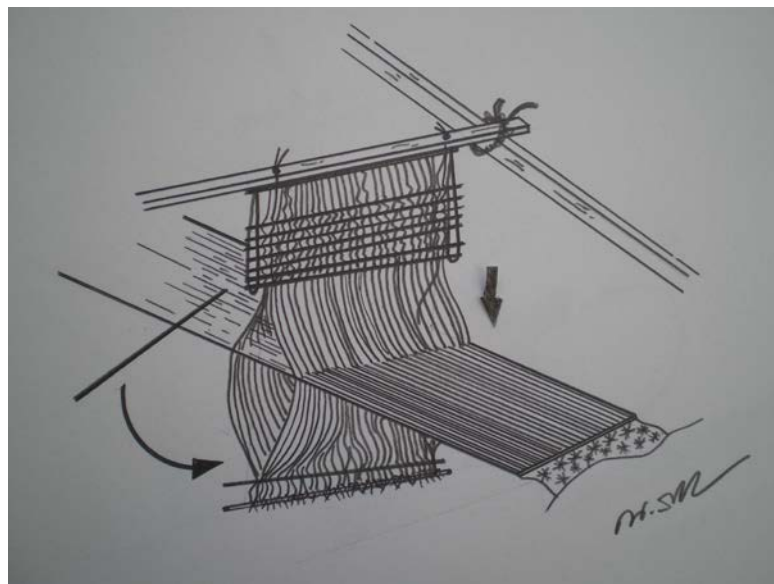
ภาพที่ 9 ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้าซิด

วิธีทอผ้าขิด

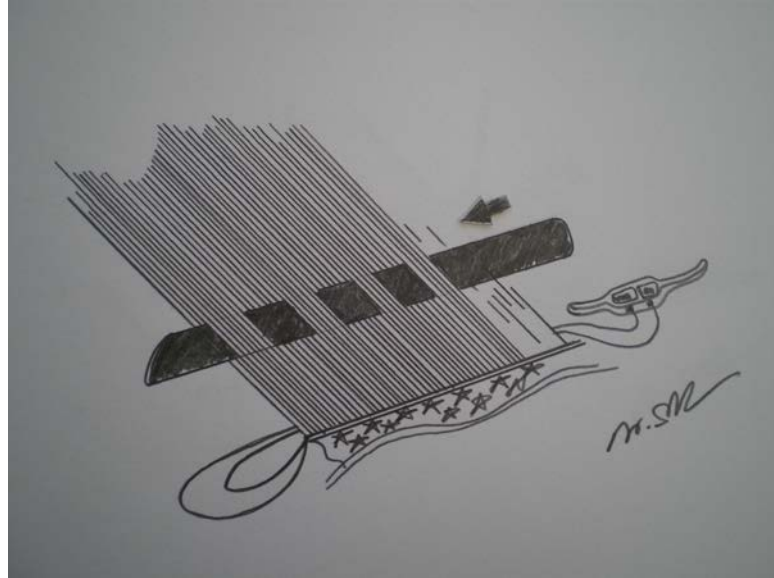
1. เมื่อขึ้นไหมทอแล้ว ช่างจะพุ่งกระสวยไป- กลับ (ทำให้เกิดผ้าพื้น)

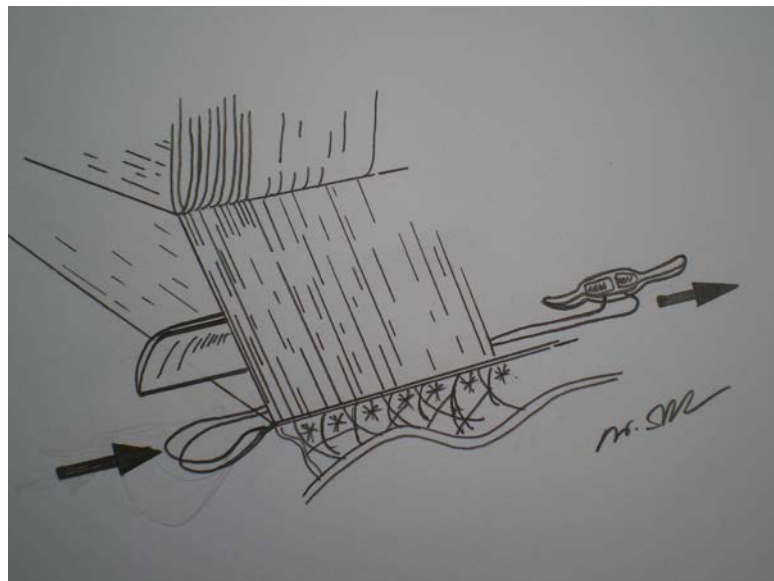
2. นำเขา (ทำด้วยไม้ไผ่เหลาให้เล็ก ยาวประมาณ 50 ซม. ซึ่งเป็นตัวกำหนดลาย) ลงไว้เส้นโยงด้านล่าง

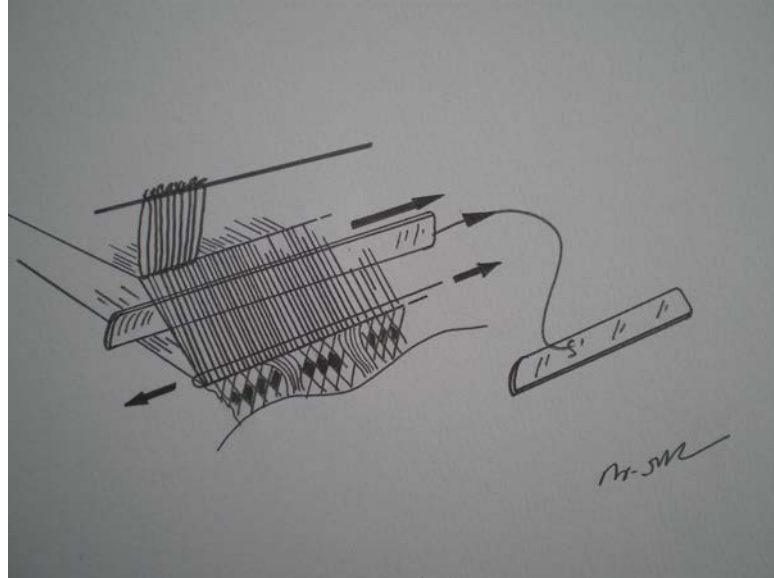
3. นำไม้เก็บขี้ดสะกิดซ่อนเส้นยืนขึ้นตั้งฉาก

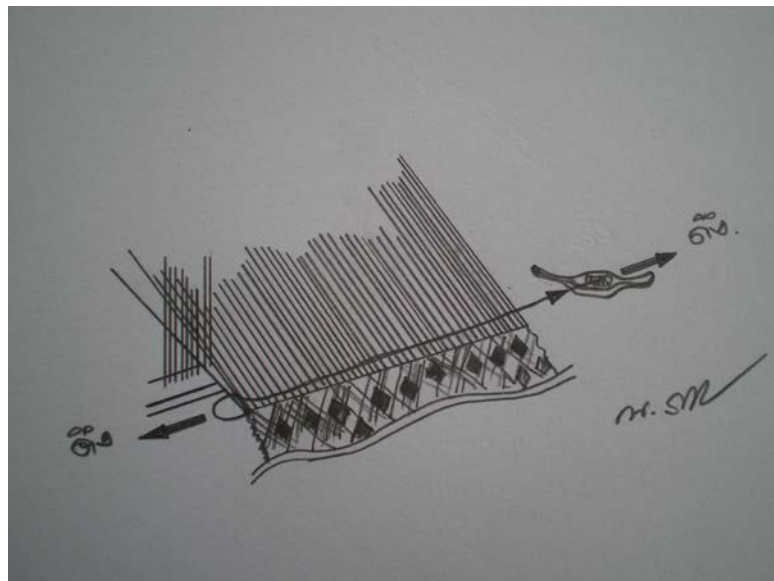
4. ฟุ้งกระสวยเป็นเส้นไหมฟุ้งพิเศษ (สีเดียวกันกับผ้าพื้น) เข้าไปขัดกับเส้นยืนตามแนวที่
ตัดไว้ ไปยังอีกด้านหนึ่ง (เพื่อให้เกิดลวดลาย)

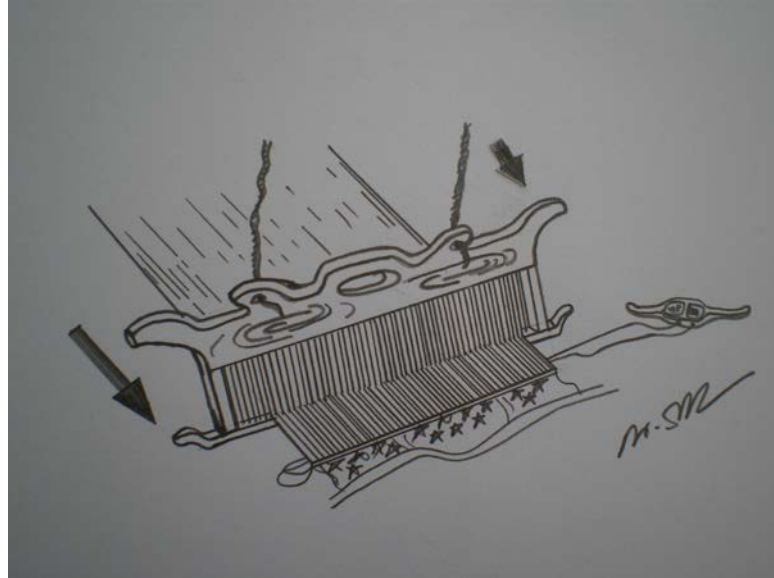
5. ล้อมไม้เก็บชิดขนานกับเส้นยืน

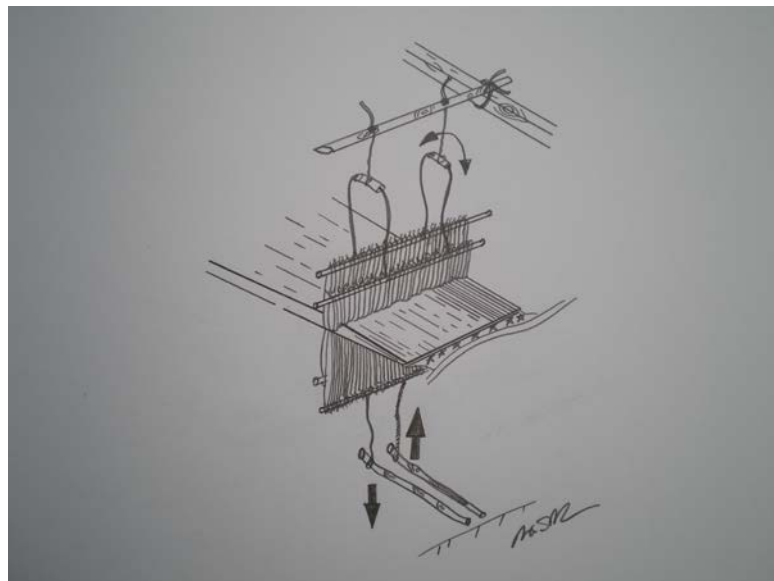
6. จัดเส้นไหมให้ตรง

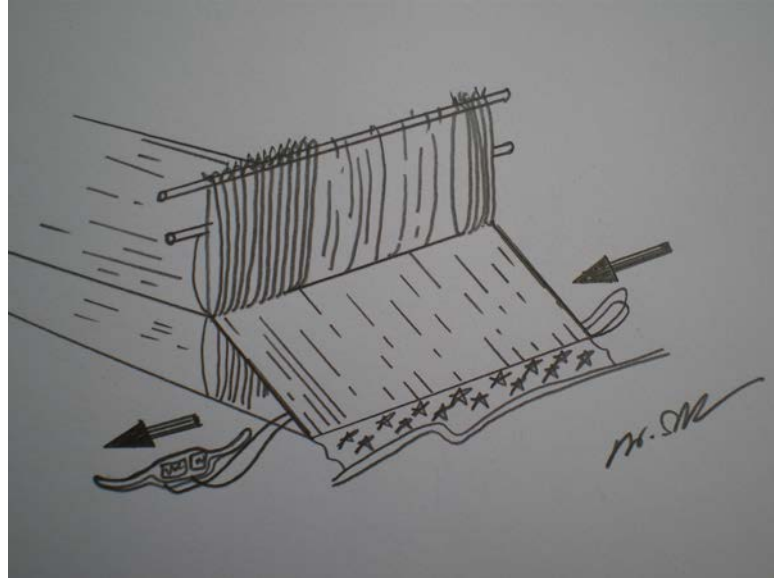
7. ดึงฟืมกระทบ 2 ครั้ง

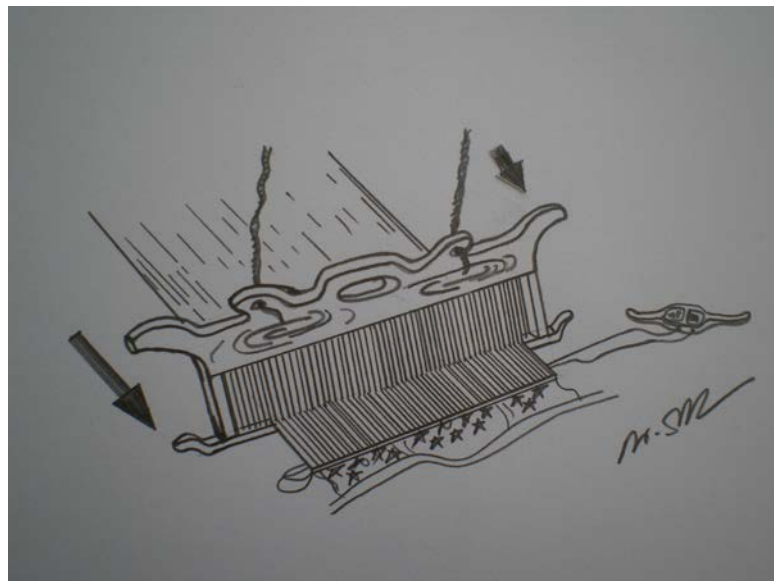
8. เขี่ยขบไม้ขี้ (เพื่อแยกตะกอออกจากกัน)

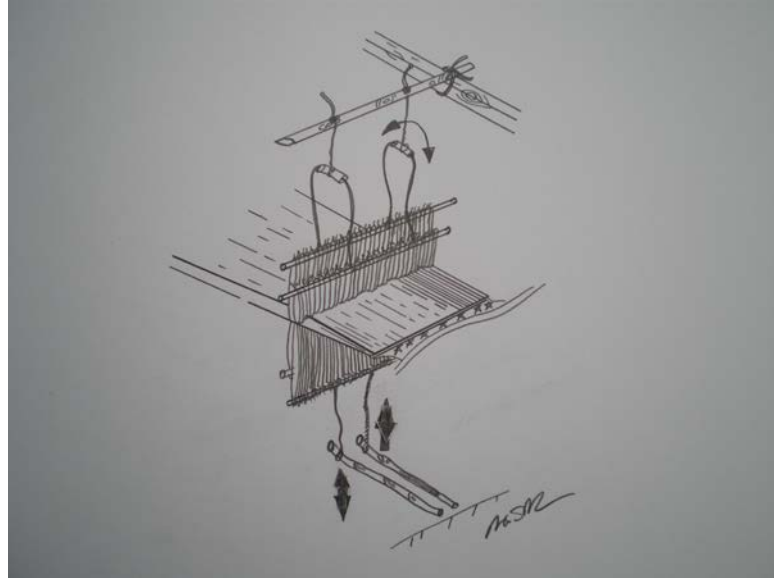
9. ฟุงกระสวยเดินพื้นไปอีกด้านหนึ่ง

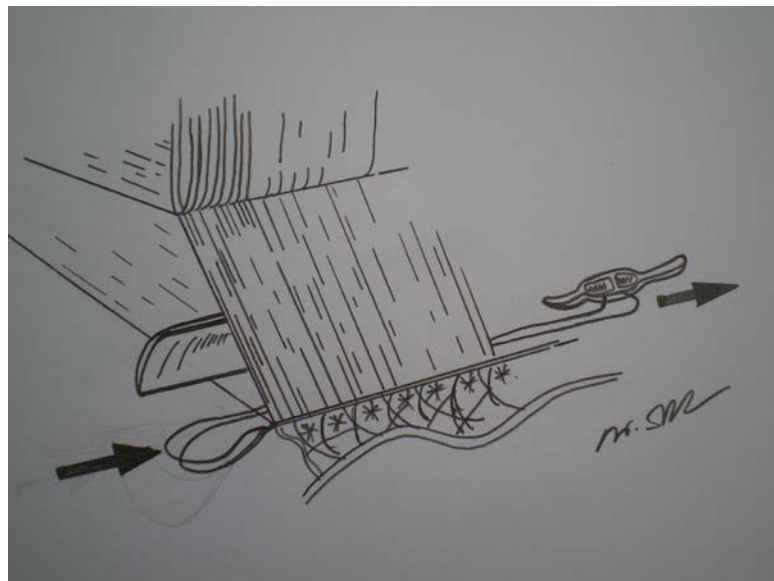
10. ดึงฟืมกระทบ 2 ครั้ง

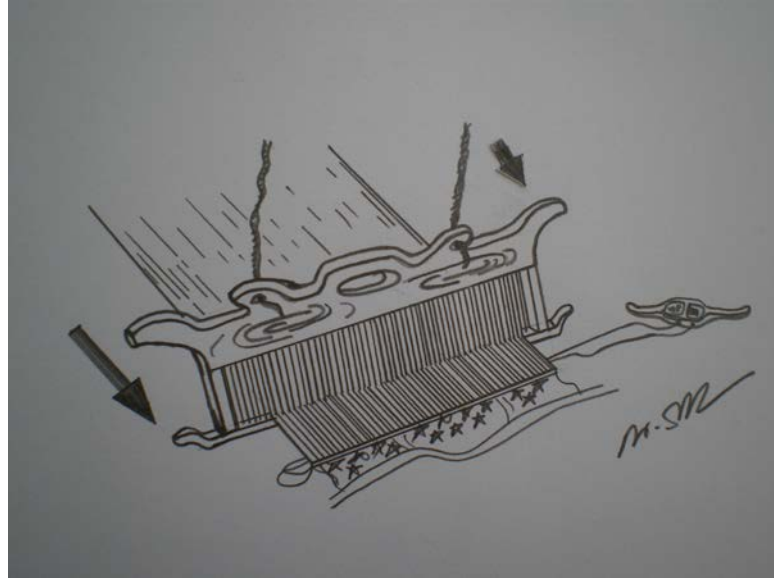
11. เขี่ยขี้ไม้ย่ำ (เพื่อแยกตะกอก ออกจากกัน)

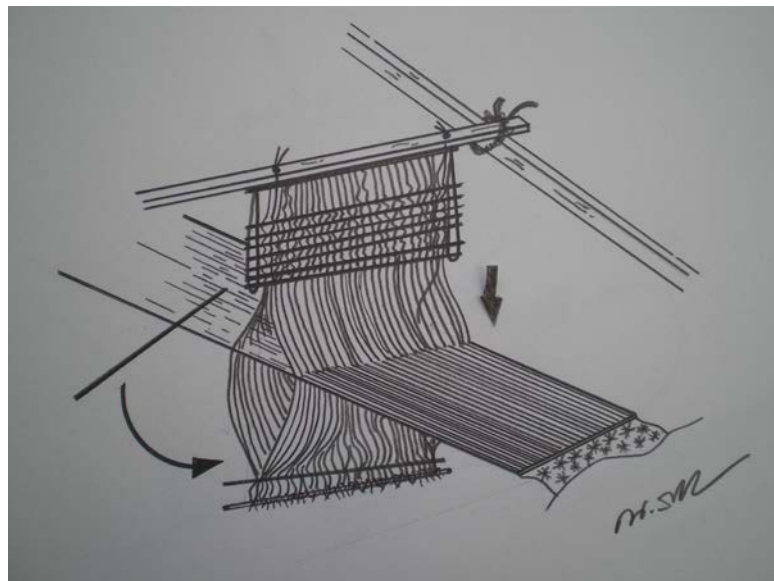
12. ฟุ้งกระสวยเส้นพันกลับไปอีกด้านหนึ่ง

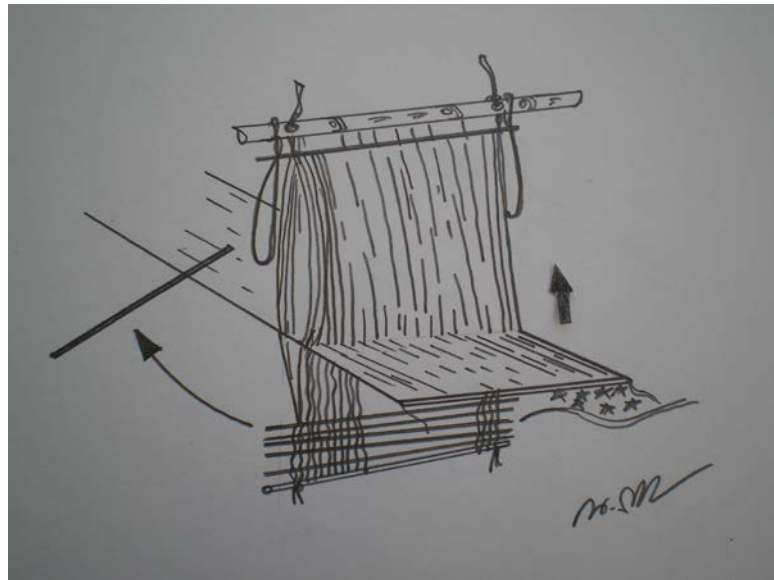
13. ดึงฝีมกระทบ 2 ครั้ง

14. ทำตามขั้นตอนข้างต้นอย่างนี้เรื่อยๆจนหมดเขา (จะเกิดลวดลายครึ่งหนึ่ง)

15. ดึงเขาด้านล่างเก็บขึ้นไปด้านบนเส้นโยงที่ละอัน โดยใช้ชั้นตอนตามเดิม (จะเกิดลวดลายอีกครั้งหนึ่ง) จึงจะสมบูรณ์

ภาพที่ 10 วิธีทอผ้าซิด

4.1.5 ผ้าแพรวา

ผู้วิจัยลงพื้นที่ อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ด้านการทอผ้าแพรวา ได้แก่ คุณนงศ์ลักษณ์ ศรีบุญจันทร์ พร้อมกับทำการบินที่ภาพเคลื่อนไหว ศึกษารายละเอียดวิธีการทอ และนำข้อมูลที่ได้มาวาดเป็นลายเส้นตามวิธีการทอ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประพันธ์บทเพลงผ้าแพรวา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

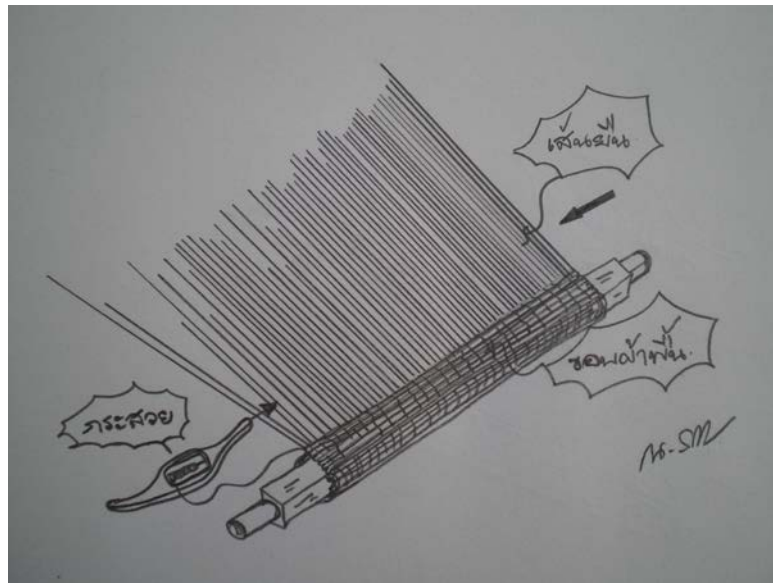
คุณนงศ์ลักษณ์ ศรีบุญจันทร์
(สัมภาษณ์, 13 มกราคม 2553)

ภาพที่ 11 ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้าแพรวา

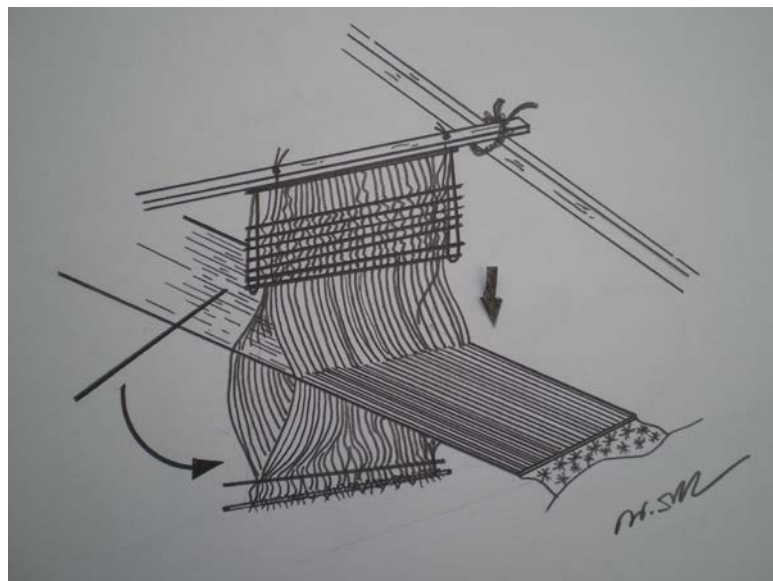
วิธีทอผ้าแพรวา

1. เมื่อขึ้นไหมทอแล้ว ช่างจะพุ่งกระสวยไป- กลับ (ทำให้เกิดผ้าพื้น)

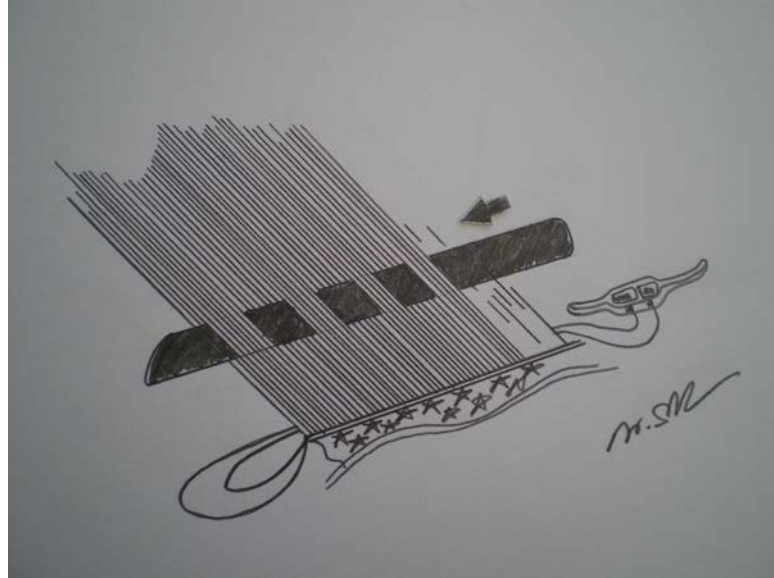
ทอขัด

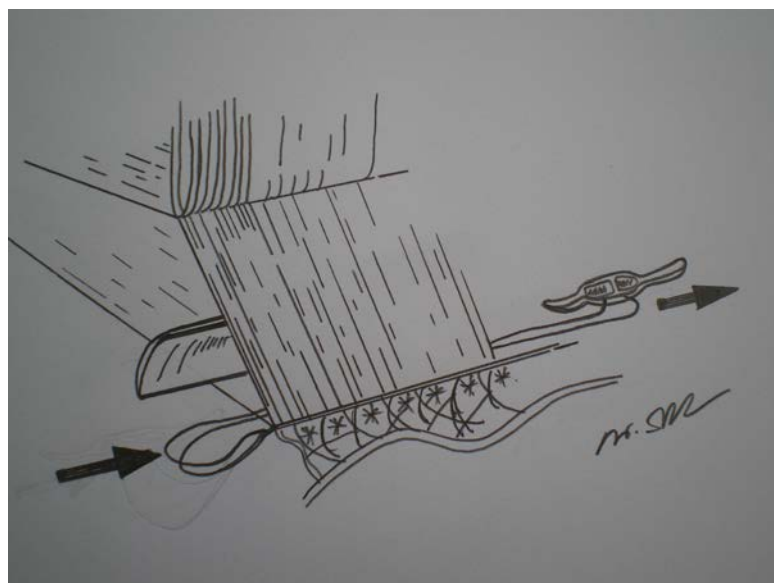
2. นำเขา (ทำด้วยไม้ไผ่เหลาให้เล็ก ยาวประมาณ 50 ซม. ซึ่งเป็นตัวกำหนดลาย) ลงไว้เส้นโยงด้านล่าง

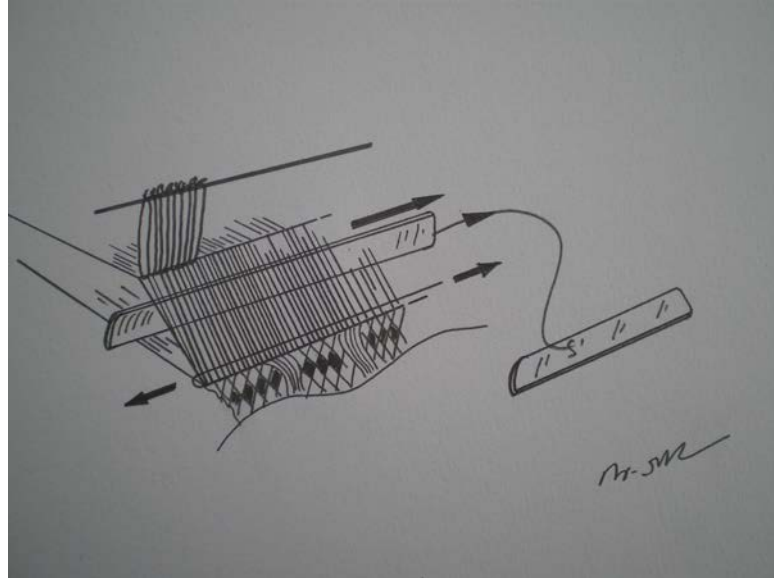
3. นำไม้เก็บขี้ดสะกิดซ่อนเส้นยืนขึ้นตั้งฉาก

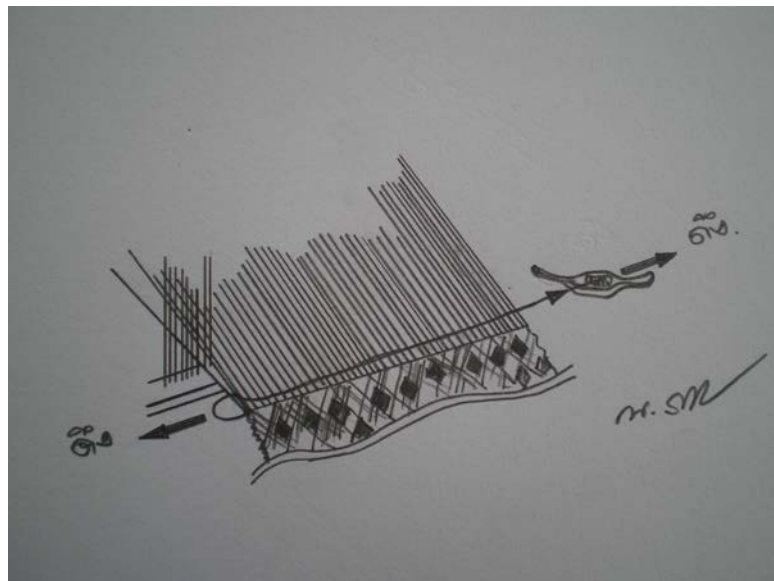
4. ฟุงกระสวยเป็นเส้นไหมฟุงพิเศษ (สีเดียวกับกับผ้าพื้น) เข้าไปขัดกับเส้นยืนตามแนวที่ตัดไว้ ไปยังอีกด้านหนึ่ง (เพื่อให้เกิดลวดลาย)

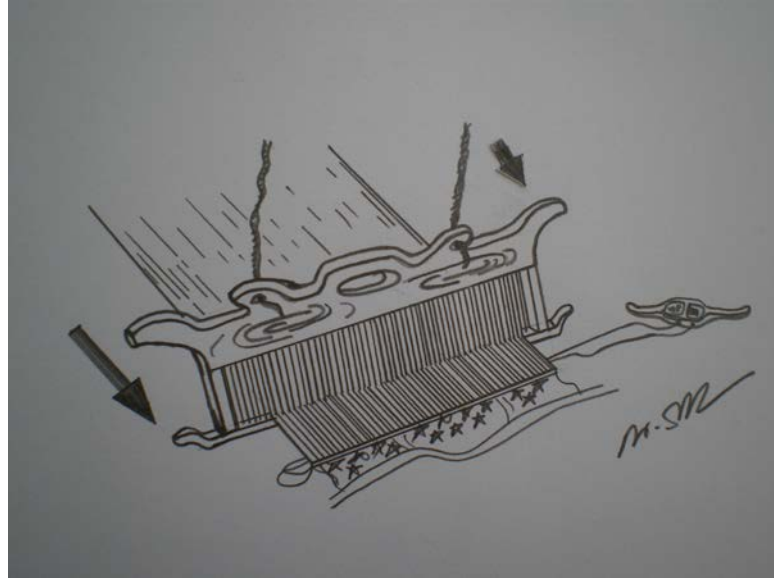
5. ล้อมไม้เก็บชิดขนานกับเส้นยืน แล้วดึงออกวางบนเส้นยืน

6. จัดเส้นไหมให้ตรง

7. ดึงฟืมกระทบ 2 ครั้ง

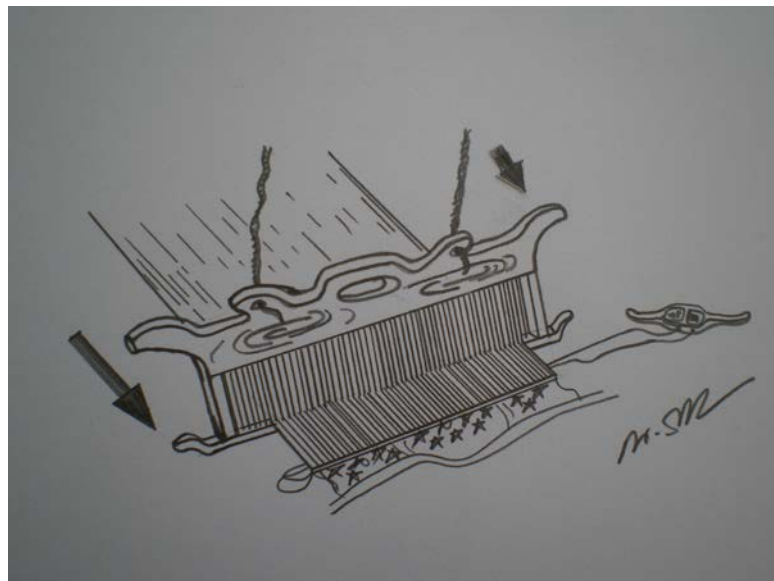
8. เขี่ยบไม้ย่ำ (เพื่อแยกตะกอออกจากกัน)

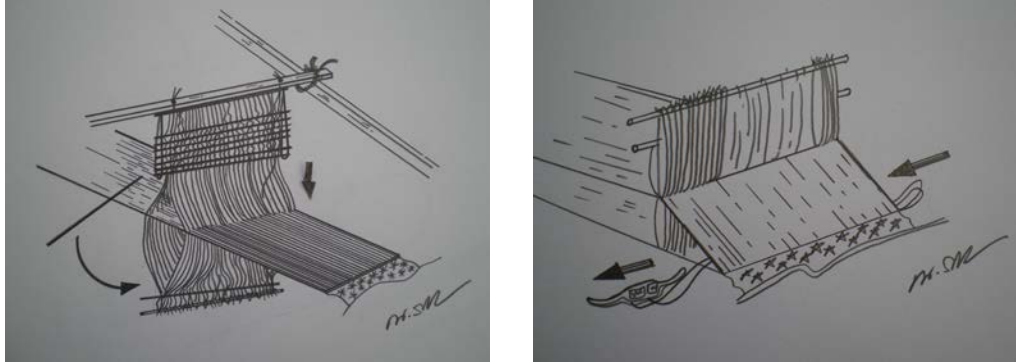
9. ฟุ้งกระสวยเส้นพุ่งไปอีกด้านหนึ่ง

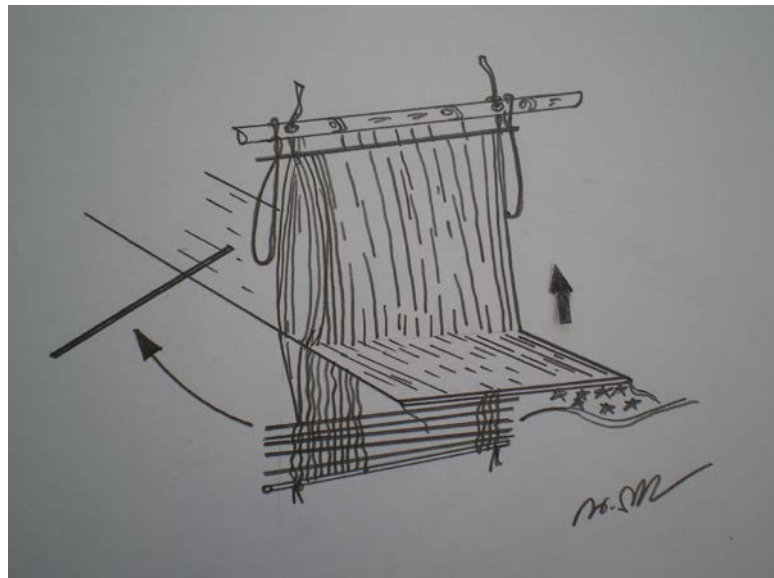
10. ดึงฟืมกระทบ 2 ครั้ง

11. ทำตามขั้นตอนข้างต้นอย่างนี้เรื่อยๆจนหมดเขา (จะเกิดลวดลายครึ่งหนึ่ง)

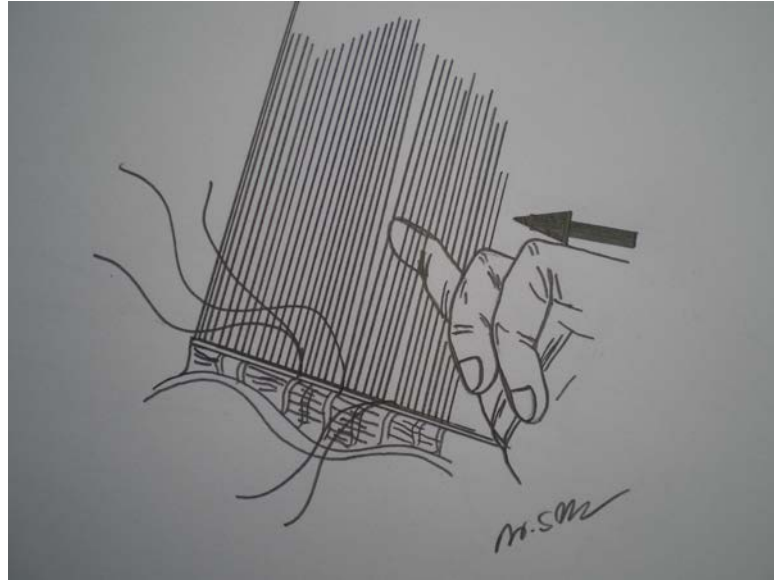

12. ดึงเขาด้านล่างเก็บขึ้นไปด้านบนเส้นโยงทีละอัน โดยใช้ขั้นตอนตามเดิม (จะเกิดลวดลายอีกครั้งหนึ่ง) จึงจะสมบูรณ์

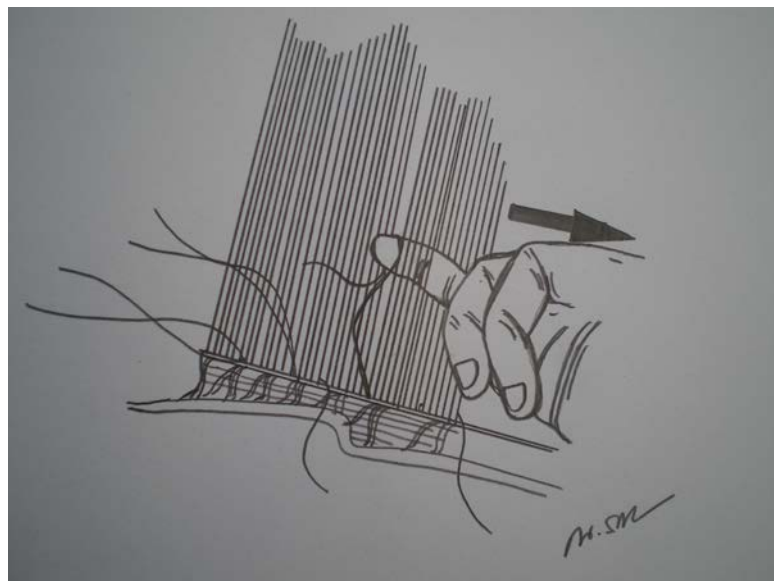

ทอจก(แทรก)*โดยใช้ปลายนิ้วก้อย

13. ใช้ปลายนิ้วก้อยจกกลางเส้นยืน เพื่อคล้องเส้นไหมพิเศษ

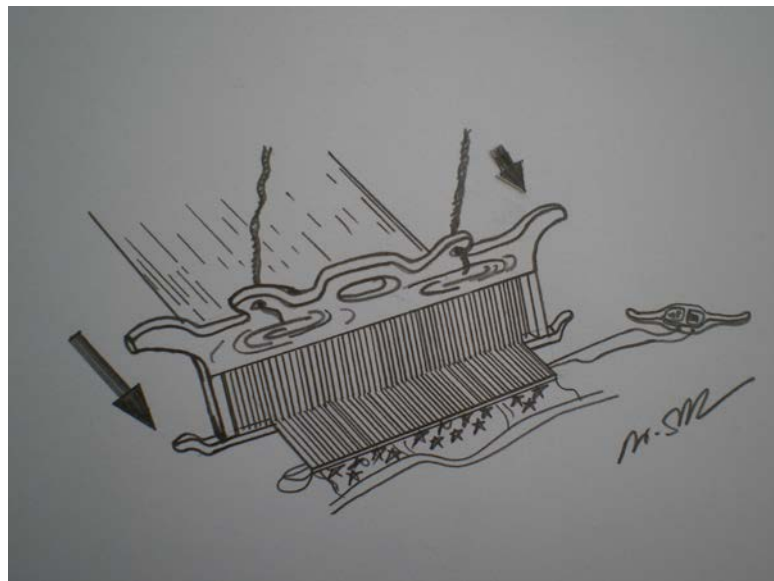
14. ตวัดเส้นไหมพิเศษขึ้นมาบนเส้นยืน แทรกเป็นลวดลายขึ้นมาระหว่างลายขีด
ไปในทางเดียวกันจนครบ

15. กรีดปลายนิ้วก้อยลงบนเส้นยืน เพื่อคลี่เส้นยืนไม่ให้พันกัน

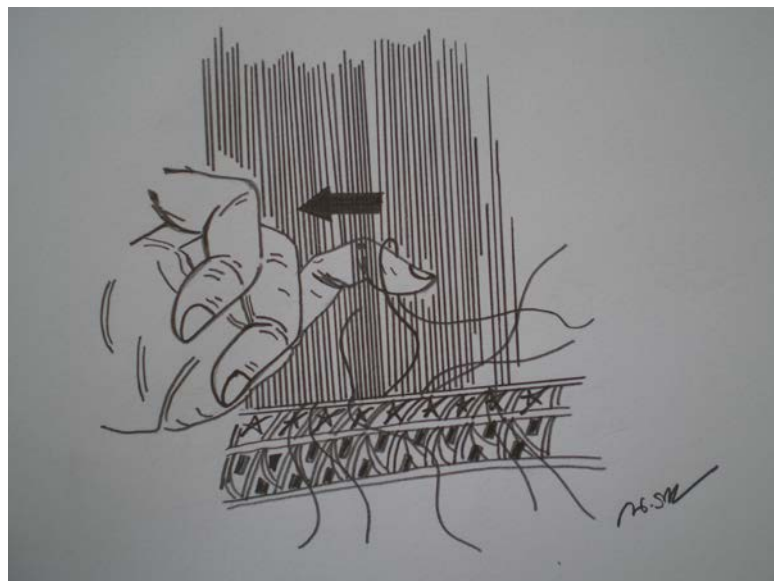
16. ดึงฟืมกระทบ 2 ครั้ง

17. ใช้ปลายนิ้วก้อยจากกลางเส้นยืน เพื่อคล้องเส้นไหมพิเศษ

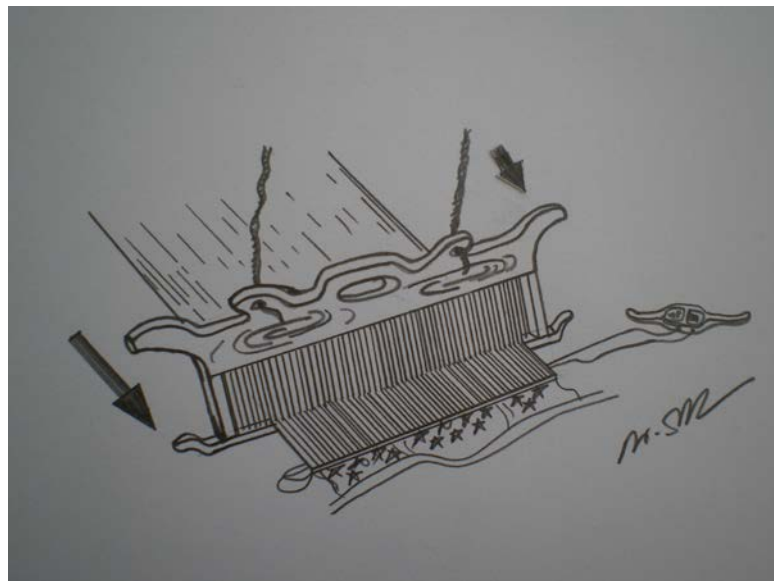
18. ตัดเส้นไหมพิเศษขึ้นมาบนเส้นยืน แทรกเป็นลวดลายขึ้นมาระหว่างลายขีดไปในทางเดียวกันจนครบ

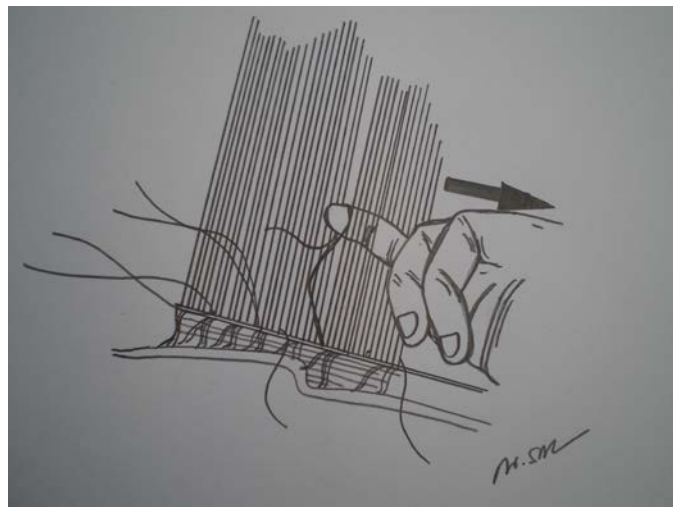
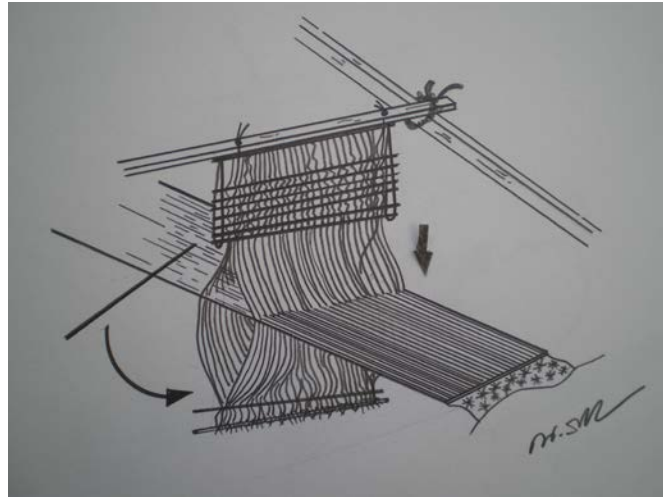
19. กรีดปลายนิ้วก้อยลงบนเส้นยืน เพื่อคลี่เส้นยืนไม่ให้พันกัน

20. ดึงฟืมกระทบ 2 ครั้ง

21. ทำการขีดสลักการจก ตามขั้นตอนข้างต้นอย่างนี้เรื่อยๆจนครบ 1 วา

* การทอผ้าแพรวาจะทอทางด้านหลังของผ้าซึ่งสามารถเก็บเงื่อนปมใหม่ได้
เรียบร้อยไม่หลุดง่าย

ภาพที่ 12 วิธีทอผ้าแพรวา

4.1.6 ผ้ายก

ผู้วิจัยลงพื้นที่ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ด้านการทอผ้ายก ได้แก่ คุณ รัญจวน ยูปา และคุณ นงลักษณ์ วงศ์สว่าง พร้อมทั้งทำการบันทึกภาพเคลื่อนไหว ศึกษารายละเอียดวิธีการทอ และนำข้อมูลที่ได้มาวาดเป็นลายเส้นตามวิธีการทอ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการประพันธ์บทเพลงผ้ายก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

คุณรัญจวน ยูปา

(สัมภาษณ์, 19 ตุลาคม 2553)

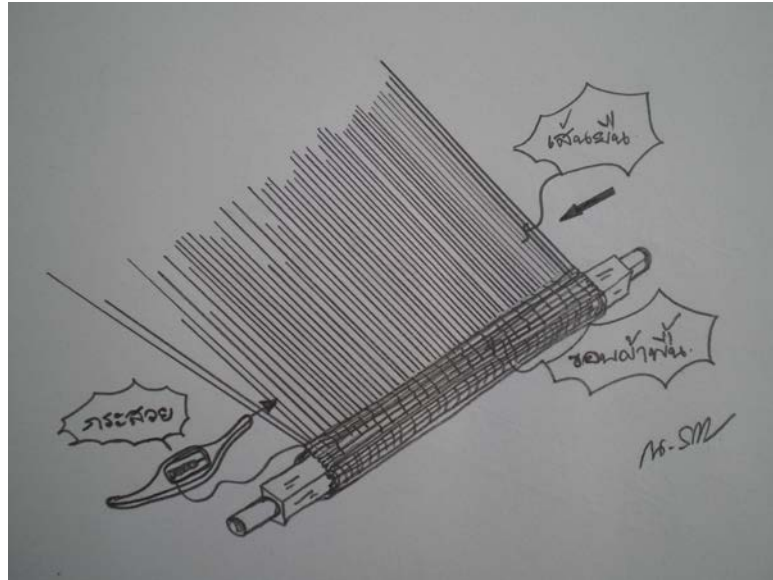
คุณนงลักษณ์ วงศ์สว่าง

(สัมภาษณ์, 20 ตุลาคม 2553)

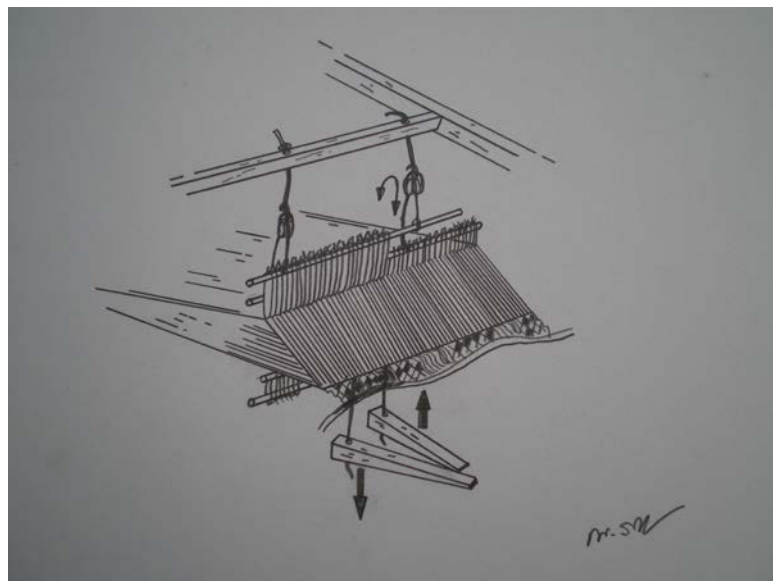
ภาพที่ 13 ผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์ ให้ข้อมูลเชิงลึกเรื่องวิธีการทอผ้ายก

วิธีทอผ้ายก

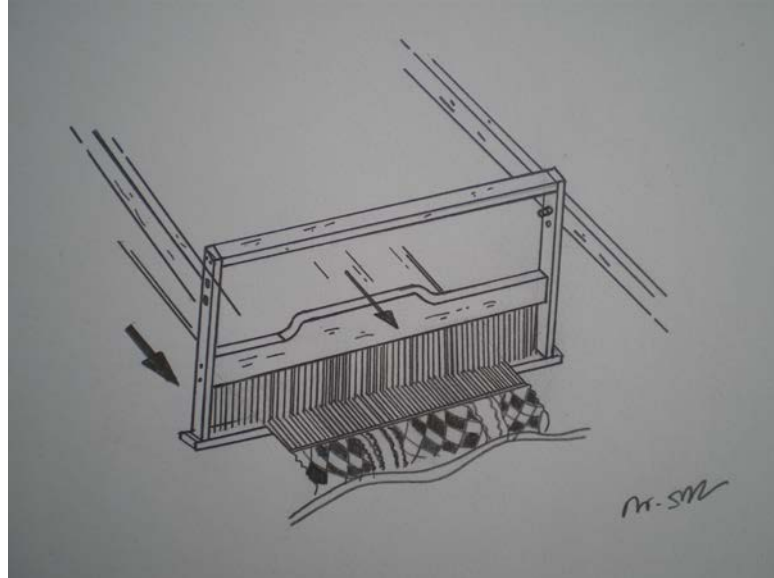
1. เมื่อขึ้นไหมทอแล้ว ช่างจะพุ่งกระสวยไป- กลับ (ทำให้เกิดผ้าพื้น)

2. เริ่มจากการทอด้วยการเหยียบไม้ย่ำให้ตะกอลแยกชั้น (โดยแยกเส้นด้ายยืนเส้นคู่ เส้นข่มเส้นคือออกจากกันเปิดเป็นช่อง)

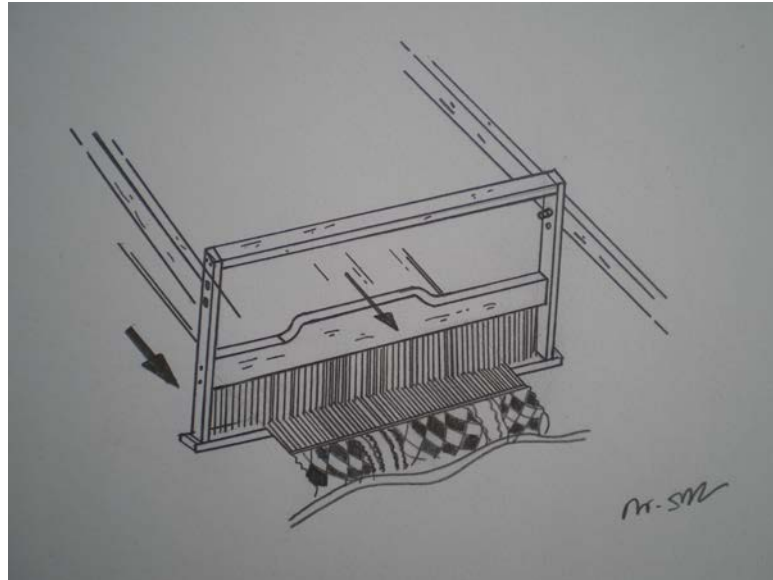
3. ดึงฟืมกระทบ 1 ครั้ง

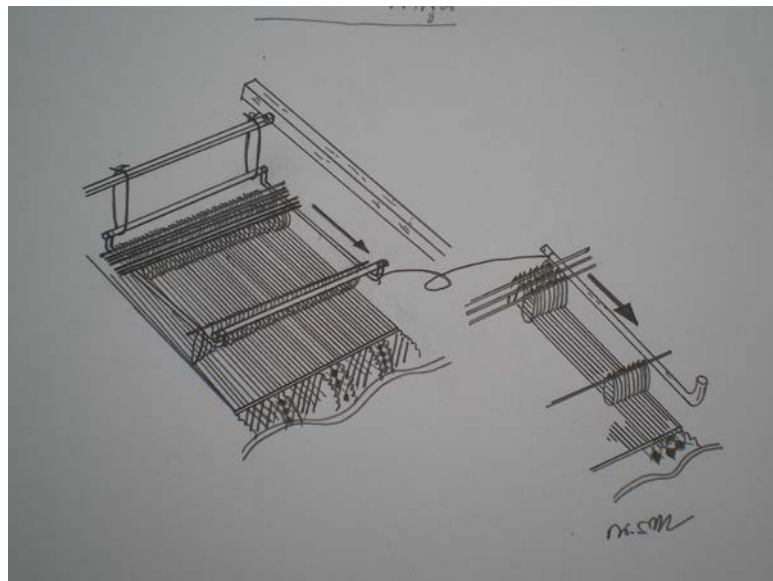
4. ฟืมกระสวยเส้นผ่านระหว่างกลางเส้นยืนกับเส้นข่ม ไปอีกด้านหนึ่ง

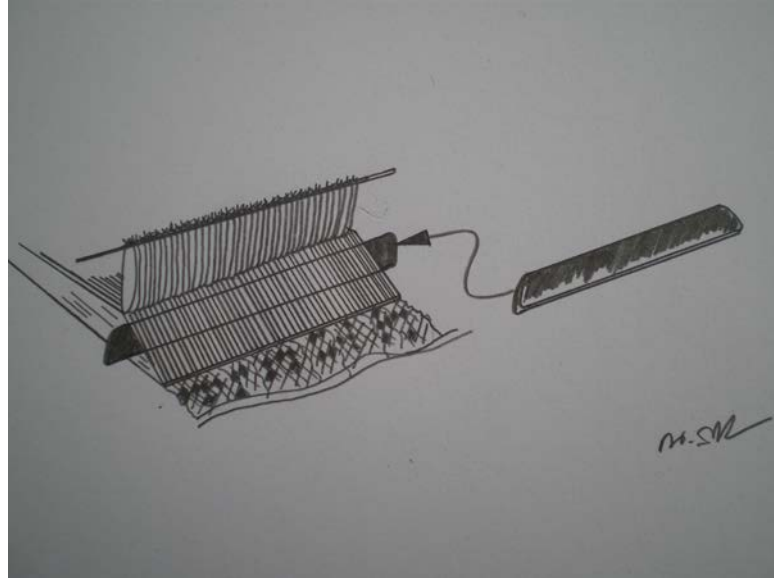
5. ดึงฟืมกระทบ 4 ครั้ง (เพื่อกดให้ไหมแน่นเสมอกัน)

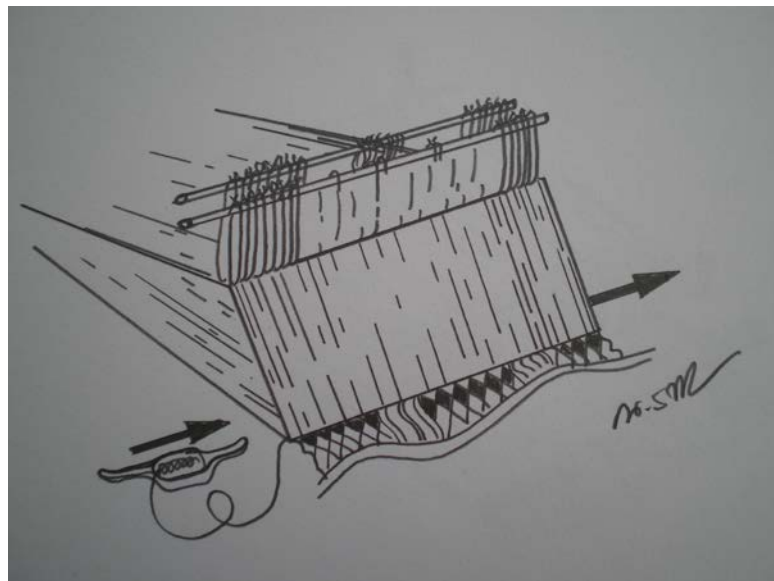
6. คัดเขาลาย (เป็นไม้เรียวยาว เป็นตัวกำหนดลาย) มาด้านหน้า

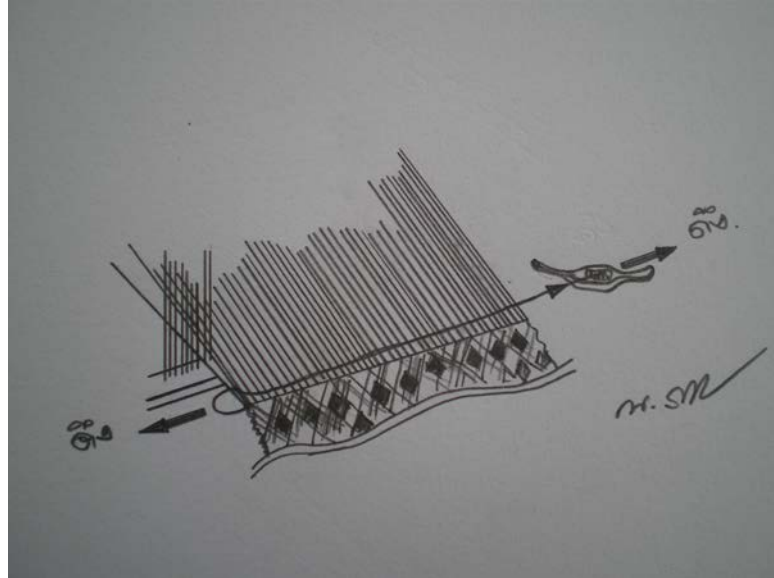
7. สอดไม้หลาบให้ตั้งฉากระหว่างเส้นยืนกับเส้นขม หลังเขาลอย

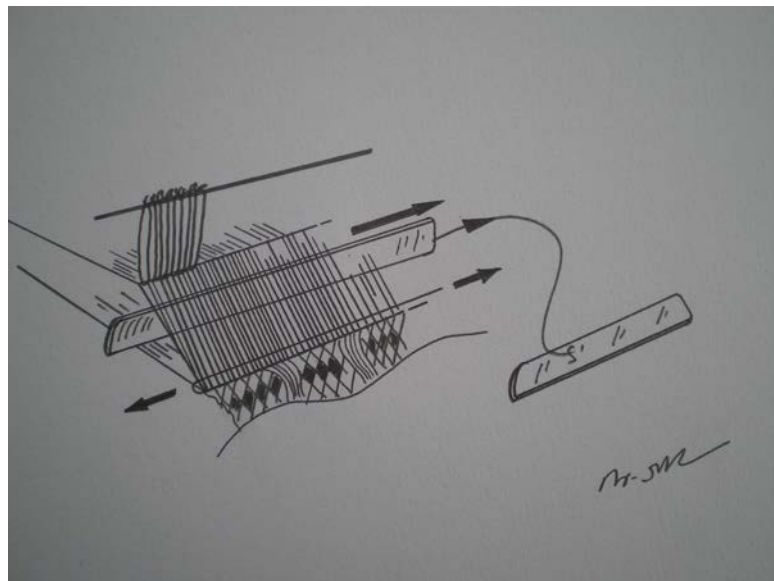
8. ฟุ้งกระสวยซึ่งเป็นเส้นไหมฟุ้งพิเศษ (ที่ทำจากไหม หรือด้ายเงิน ด้ายทอง) เข้าไปขัดกับเส้นยืนตามแนวที่ขีดไว้ ไปยังอีกด้านหนึ่ง (เพื่อเกิดลวดลาย)

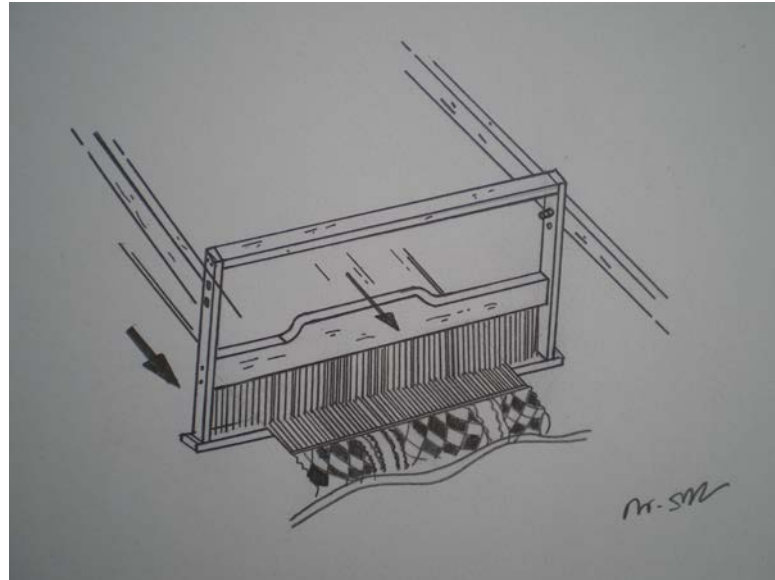
9. จัดเส้นไหมให้ตรง

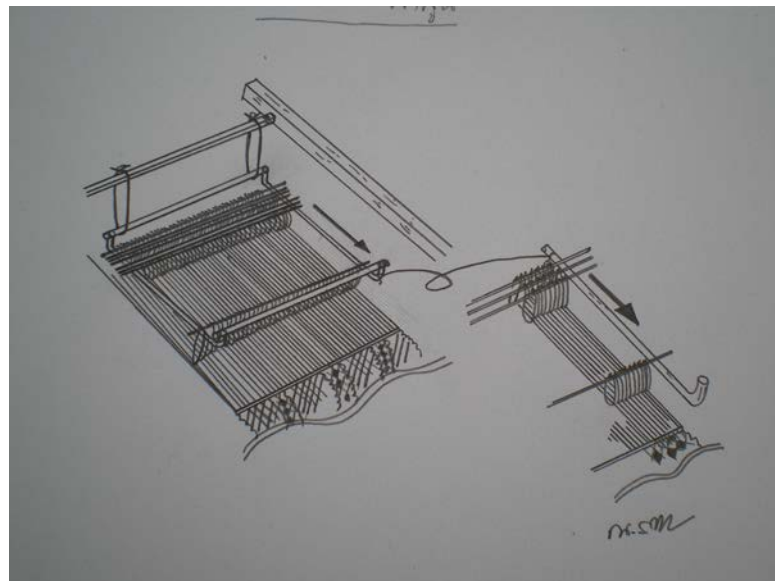
10. ดึงไม้หลาบอก

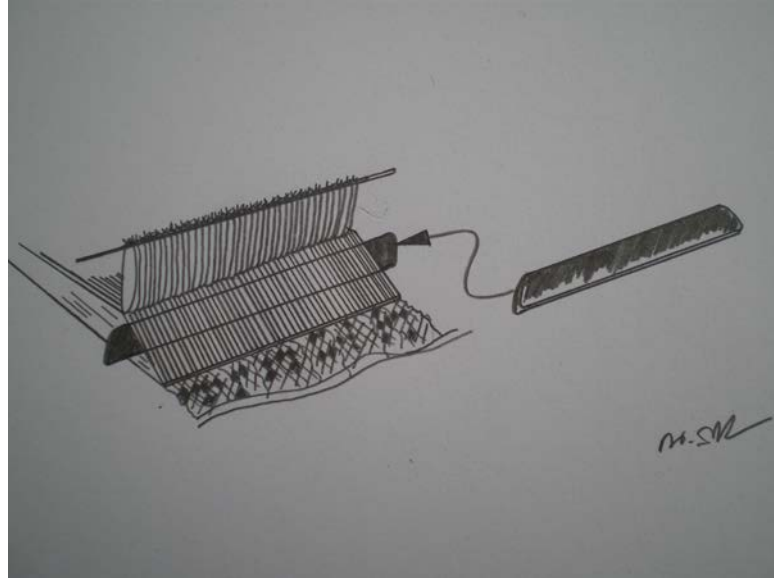
11. ดึงพื้กระทบ 1 ครั้ง

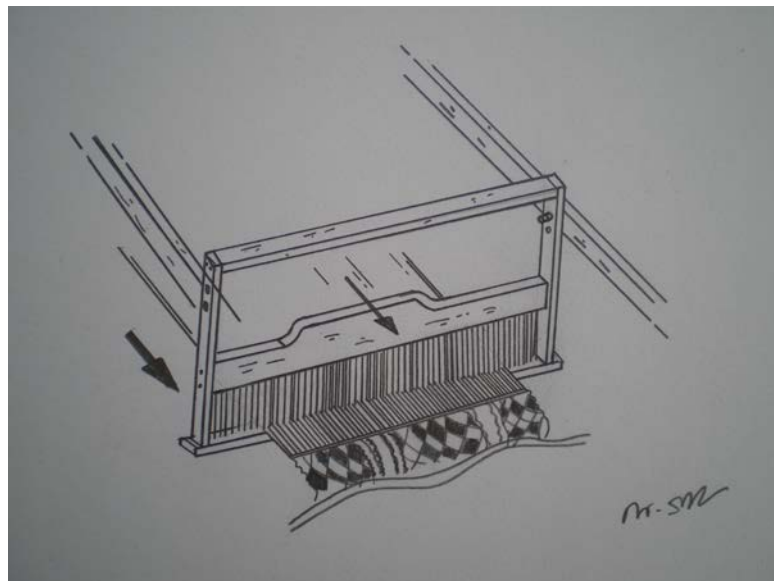
12. คัดเขาลาย

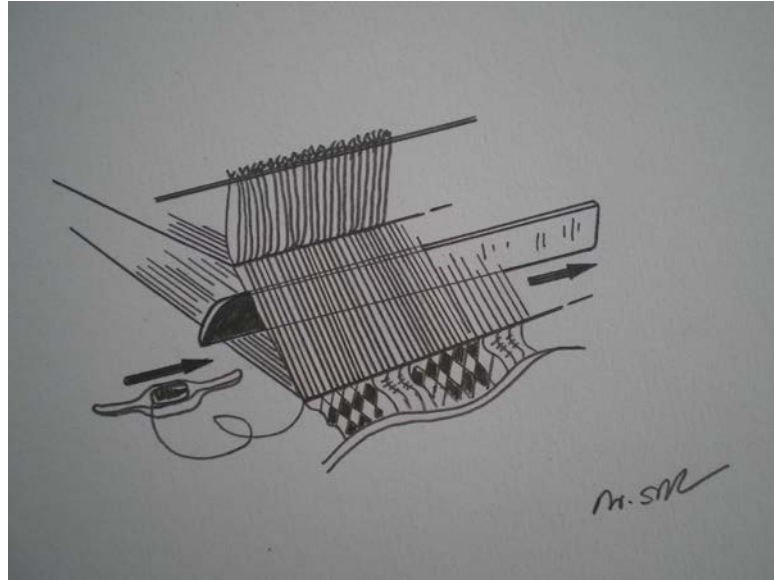
13. สอดไม้หลาบให้ตั้งฉากระหว่างเส้นยืนกับเส้นข่ม หลังเขาลอย

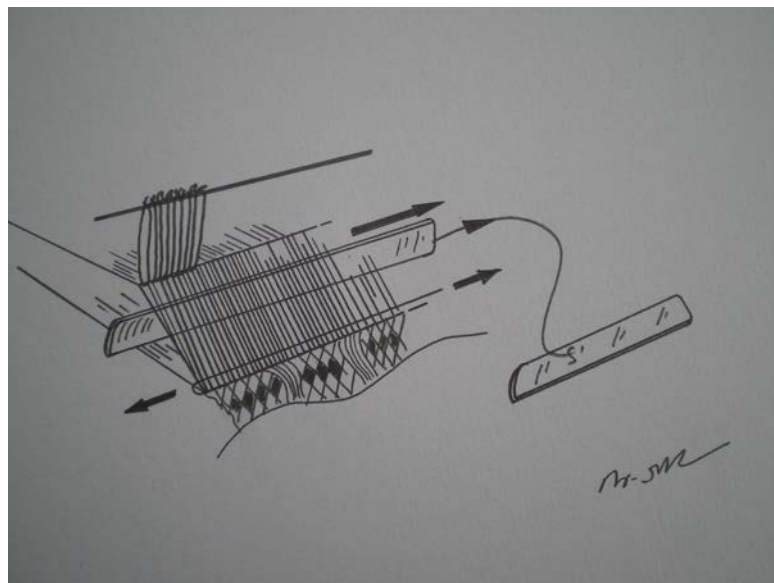
14. ดึงฟืมกระทบ 1 ครั้ง

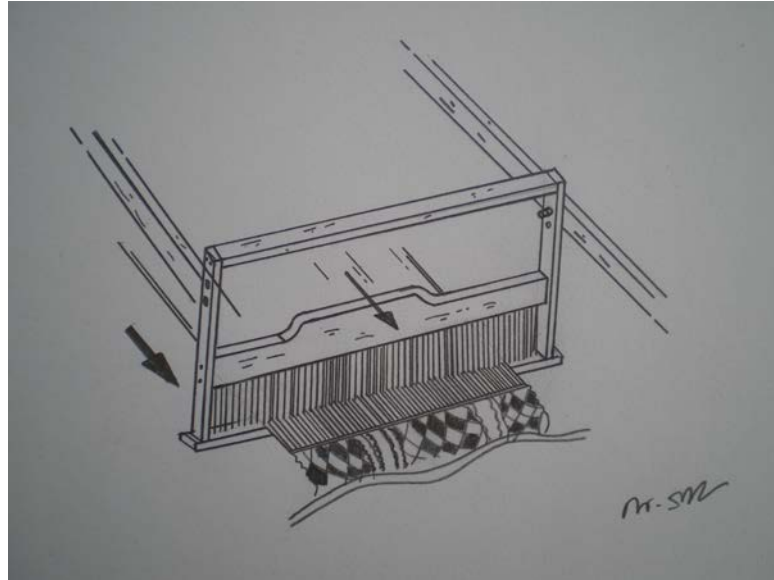
15. ฟังก์กระสวยซึ่งเป็นเส้นไหมพุ่งพิเศษ (ที่ทำจากไหม หรือด้ายเงิน ด้ายทอง) เข้าไปขัดกับเส้นยืนตามแนวที่ตัดไว้ ไปยังอีกด้านหนึ่ง (เพื่อเกิดลวดลาย)

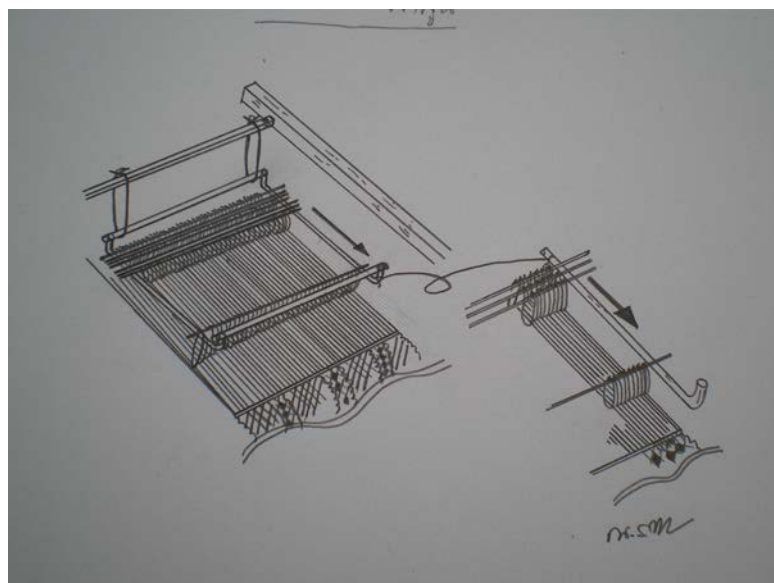
16. ดึงไม้หลาบอก

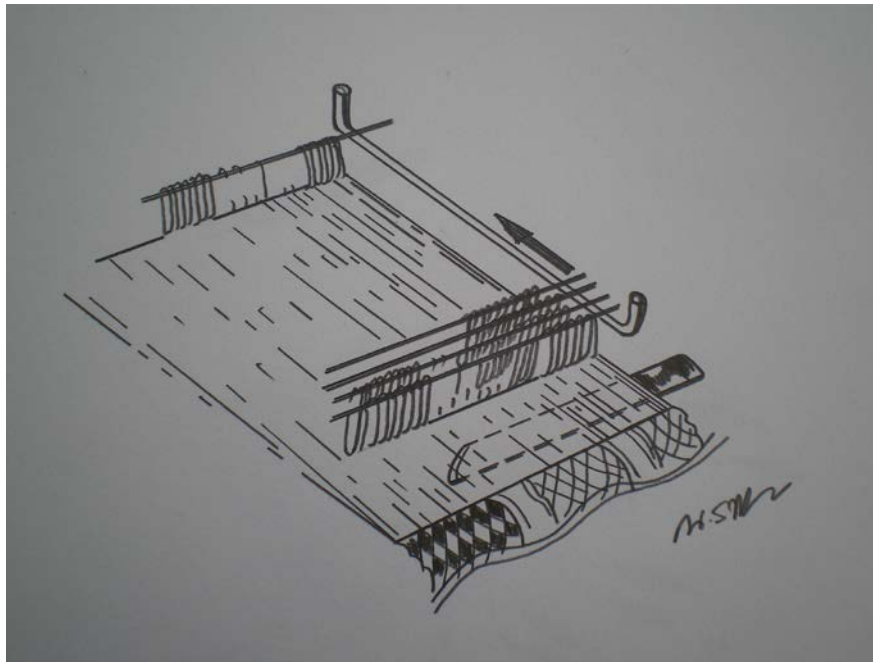
17. ดึงฟืมกระทบ 4 ครั้ง

18. ทำตามขั้นตอนข้างต้นอย่างนี้ไปเรื่อยๆ จนหมดคัดเขาตาย (จะเกิดลวดลายครึ่งหนึ่ง)

19. คัดเขาลาย ไปด้วยหลังที่ละอัน โดยทำตามขั้นตอนข้างต้น (จะเกิดลวดลายอีกครั้งหนึ่ง) จึงจะสมบูรณ์

ภาพที่ 14 วิธีทอผ้ายก

บทประพันธ์เพลงชุด เส้นสายลายไหมไทย

4.2 บทนำ

เป็นการนำก่อนเข้าสู่เนื้อหาผ้าแต่ละผืน ที่ปรากฏเป็นผลิตภัณฑ์และวัฒนธรรมการทอผ้าของชนชาวไทย เป็นการเริ่มเรื่องเพื่อจูงใจและชักนำผู้ฟังให้มาติดตาม วิธีการทอผ้าไทยที่เกิดจาก “เส้น สาย ลาย ไหม” ด้วยการบรรยายเป็น

โคลงสาม สุภาพ

แต่นี้จะ สาธยาย เรียกว่า	ลาย ใหญ่ น้อย
ดวงจุด แต้มพรายพร้อย	ลึกลึ้น หลากหลาย ทางยาว
ต่อไป จะให้เห็น	เรียกว่าเส้น สง่า ใจ
รอบวง ขนานโค้ง ไม่กว้าง แลหนา ว่าวอน	
ระโยงยาง กระได เรียกว่า	สาย กล่าวไว้
สีจันสุตร รูปละม้าย ผูกห้อย แนวแถว เดียวกัน	
สาวยาว ออกเป็นใย เรียกว่า	ไหม เปรียบพร้อม
ตัดต่อ ติดตาต้อง เคี้ยวต้ม ปมเพาะ ผลิตภัณฑ์	
สี่คำ เรียงความนัย	เส้นสาย ลายไหมพร้อม
ดังพจ นาน้อม เรื่องผ้า ไหมไทย บัดดล	

4.3 บทเพลง

เป็นการเข้าสู่ทำนองเพลงตามวิธีการทอผ้าแต่ละประเภท ตามลำดับภูมิภาค ดังนี้

4.3.1 บทลำนําและทำนองเพลงผ้าจก

เพลงผ้าจก

ลูกนำ

เสียงพึมกระทบ เสียงกระสวยพุ่ง เสียงกงล้อหมุน ได้ยิน เสมือนเป็นจังหวะการทอผ้าจากนั้นจึงเป็นการบรรยายด้วย

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห่างบ้าง

- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - ี่
---------	----------	---------	----------	---------	----------	---------	----------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	----------	---------	----------	---------	---------	---------	---------

สะล้อยกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - -	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	----------	-----------

ซิ่งเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - -	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	----------	-----------

ซิ่งใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ี่	- ี่ - -	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	---------	----------	----------	-----------

โหม่ง/หุ่ย

- - - -	- - - -	- - - -	- - - มง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - หุ่ย
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	------------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห่างบ้าง

- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - ี่
---------	----------	---------	----------	---------	----------	---------	----------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------

สะล้อยกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------

ซิ่งเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------

ซิ่งใหญ่

- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - ี่	- - - -	- - - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่
---------	----------	---------	----------	---------	----------	-----------	-----------

โหม่ง/หุ่ย

- - - -	- - - -	- - - -	- - - มง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - หุ่ย
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	------------

พินัยยะ ตัดเป็นลูกตกบ้าง ห่างบ้าง

- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - - ี่
---------	------------	---------	------------	---------	------------	---------	------------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	------------	---------	------------	---------	---------	---------	---------

สะล้อยกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - -	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	----------	-----------

ชิงเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - -	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	----------	-----------

ชิงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ี่	- ี่ - -	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	---------	----------	----------	-----------

โหม่ง/หุ่ย

- - - -	- - - -	- - - -	- - - มง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - หุ่ย
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	------------

พินัยยะ ตัดเป็นลูกตกบ้าง ห่างบ้าง

- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - - ี่
---------	------------	---------	------------	---------	------------	---------	------------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------

สะล้อยกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------

ชิงเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------

ชิงใหญ่

- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - - ี่	- - - -	- - - - ี่	- ี่ - ี่	- ี่ - ี่
---------	------------	---------	------------	---------	------------	-----------	-----------

โหม่ง/หุ่ย

- - - -	- - - -	- - - -	- - - มง	- - - -	- - - -	- - - -	- - - หุ่ย
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	------------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห้างบ้าง

- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ซ
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง กระสวยพุ่งกลับ

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	ซ ฟ ม ร	- ม - ร	- ท - ร	- ร ม ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	ซ ฟ ม ร	- ม - ร	- ท - ร	- ร ม ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- ร ม ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งใหญ่

- - - รี่	- - - มี่	- ท - รี่	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ซ
-----------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

โหม่ง/หุ่ย

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - หุ่ย
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	------------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห้างบ้าง

- - - -	- - - รี่	- รี่ - ซ	- - - -	- - - -	- - - ท	- ท - ท	- - - -
---------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - ซ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - ซ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งเล็ก ขนเม่นจากเส้นยืนขึ้น-ลง

- - - รี่	- - - รี่	- รี่ - ซ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
-----------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งใหญ่

- - - รี่	- - - รี่	- รี่ - ซ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
-----------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - -	-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - มง
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------	----------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห้างบ้าง

- - - -	- - - รั	- รั - ฌ	- - - -	- - - -	- - - ท	- ท - ท	- - - -
---------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - ฌ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - ฌ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก ขนเม่นจกเส้นยืนขึ้น-ลง

- - - รั	- - - รั	- รั - ฌ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
----------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - รั	- - - รั	- รั - ฌ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
----------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - -	-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	- - - หุ่ย
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------	------------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห้างบ้าง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง ตวัดเส้นไหมเสริม

- - - -	- ฟ ม ร	- ม - ฌ	- ม - ท	- - - -	- ฟ ม ร	- ม - ฌ	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - -	- - ล ฌ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - -	- - ล ฌ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - -	- - ล ฌ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - มง	- - - เท่ง	- - - มง	- - - -	- - - มง	- - - เท่ง	- - - หุ่ย
---------	----------	------------	----------	---------	----------	------------	------------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห้างบ้าง

- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ษ
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง เหยียบไม้ย่ำให้ตะกอลแยกกัน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะลือกกลาง กระทบพีม

- - - -	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ษ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ชิงเล็ก

- - - -	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ษ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ชิงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ปง -เท่ง	ปง เเท่ง- ปง	-เท่ง ปง เท่ง	- - -เท่ง	-เท่ง - ปง	- เท่ง - -	-ปง -เท่ง	- - -หุ่ย
-----------	-----------------	------------------	-----------	---------------	------------	-----------	-----------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห้างบ้าง

- - - -	- - - รี่	- รี่ - ษ	- - - -	- - - -	- - - ท	- ท - ท	- - - -
---------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - ษ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะลือกกลาง

- - - -	- - - -	- - - ษ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ชิงเล็ก ขนเม่นจกเส้นยืนขึ้น-ลง

- - - รี่	- - - รี่	- รี่ - ษ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
-----------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ชิงใหญ่

- - - รี่	- - - รี่	- รี่ - ษ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
-----------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - -	-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - มง
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------	----------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห้างบ้าง

- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ษ
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง เหยียบไม้ย่ำให้ตะกอลแยกกัน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะลือกกลาง กระทบพึม

- - - -	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ษ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ชิงเล็ก

- - - -	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ษ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ชิงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - เห่ง	ปง เห่ง- ปง	- เห่ง ปง เห่ง	- - - เห่ง	- เห่ง - ปง	- เห่ง - -	- ปง - เห่ง	- - - หุ่ย
-------------	----------------	-------------------	------------	----------------	------------	----------------	------------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห้างบ้าง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง ตวัดเส้นไหมเสริม

- - - -	- ฟ ม ร	- ม - ษ	- ม - ท	- - - รี่	- ฟ ม ร	- ม - ษ	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

สะลือกกลาง

- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ม - ท	- - - รี่	- - - ร	- ม - ษ	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

ชิงเล็ก

- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ม - ท	- - - รี่	- - - ร	- ม - ษ	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

ชิงใหญ่

- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ม - ท	- - - รี่	- - - ร	- ม - ษ	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - มง	- - - เห่ง	- - - มง	- - - -	- - - มง	- - - เห่ง	- - - หุ่ย
---------	----------	------------	----------	---------	----------	------------	------------

พินเบ็ยะ ติดเป็นลูกตกบ้ำง ห่างบ้ำง

- - - -	- - - รี้	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ซ
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่มเมือง เหยียบไม้ย่ำให้ตะกอแยกกัน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง กระทบฟิม

- - - -	- รี้ - รี้	- มี่ - รี้	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ซ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งเล็ก

- - - -	- รี้ - รี้	- มี่ - รี้	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ซ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - เท่ง	ปง เท่ง- ปง	- เท่ง ปง เท่ง	- - - เท่ง	- เท่ง- ปง	- เท่ง - -	- ปง- เท่ง	- - - หุ่ย
-------------	------------------	-------------------	------------	------------	------------	--------------	------------

จก 3 ว่าด้วยลายผ้า

พินเบ็ยะ ติดเป็นลูกตกบ้ำง ห่างบ้ำง

- - - -	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่มเมือง สีเหลี่ยมด้านที่ 1

สีเหลี่ยมด้านที่ 2

- - - -	- - - ท	- รี้ - มี่	- - - -	- - - -	- - - ซ	- ล - ท	- - - -
---------	---------	-------------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - ท	- รี้ - มี่	- - - -	- - - -	- - - ซ	- ล - ท	- - - -
---------	---------	-------------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งเล็ก

- - - -	- - - ท	- รี้ - มี่	- - - -	- - - -	- - - ซ	- ล - ท	- - - -
---------	---------	-------------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	- - - -	- ปง - -
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห่างบ้าง

- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง สีเหลี่ยมด้านที่ 3

สีเหลี่ยมด้านที่ 4

- - - -	- - - ม	- ษ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะลักกลาง

- - - -	- - - ม	- ษ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งเล็ก

- - - -	- - - ม	- ษ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งใหญ่

- - - -	- - - ม	- ษ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - -	- ปง - -	- - - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง-เทิง	- - - หุ่ย
----------	----------	---------	----------	----------	----------	-----------	------------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้าง ห่างบ้าง

- - - -	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง สีเหลี่ยมด้านที่ 1

สีเหลี่ยมด้านที่ 2

- - - -	- - - ท	- รี่ - มี่	- - - -	- - - -	- - - ษ	- ล - ท	- - - -
---------	---------	-------------	---------	---------	---------	---------	---------

สะลักกลาง

- - - -	- - - ท	- รี่ - มี่	- - - -	- - - -	- - - ษ	- ล - ท	- - - -
---------	---------	-------------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งเล็ก

- - - -	- - - ท	- รี่ - มี่	- - - -	- - - -	- - - ษ	- ล - ท	- - - -
---------	---------	-------------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	- - - -	- ปง - -
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกข้าง ห่างข้าง

- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง สีเหลี่ยมด้านที่ 3

สีเหลี่ยมด้านที่ 4

- - - -	- - - ม	- ษ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - ม	- ษ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - ม	- ษ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ม	- ษ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ษ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - -	- ปง - -	- - - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง-เทิง	- - - หุ่ย
----------	----------	---------	----------	----------	----------	-----------	------------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกข้าง ห่างข้าง

- - - -	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง สีเหลี่ยมด้านที่ 1

สีเหลี่ยมด้านที่ 2

- - - -	- - - ท	- รี่ - มี่	- - - -	- - - -	- - - ษ	- ล - ท	- - - -
---------	---------	-------------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - ท	- รี่ - มี่	- - - -	- - - -	- - - ษ	- ล - ท	- - - -
---------	---------	-------------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - ท	- รี่ - มี่	- - - -	- - - -	- - - ษ	- ล - ท	- - - -
---------	---------	-------------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	- - - -	- ปง - -
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

พินเปียะ ดิดเป็นลูกตกบ่าง ห่างบ่าง

- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ๗
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง สีเหลี่ยมด้านที่ 3

สีเหลี่ยมด้านที่ 4

- - - -	- - - ม	- ๗ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ๗	- ล - ๗
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - ม	- ๗ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ๗	- ล - ๗
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - ม	- ๗ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ๗	- ล - ๗
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ม	- ๗ - ล	- - - -	- - - -	- - - ร	- ม - ๗	- ล - ๗
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - -	- ปง - -	- - - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง-เทิง	- - - หุ่ย
----------	----------	---------	----------	----------	----------	-----------	------------

4.3.2 บทนำและทำนองเพลงผ้าล้วง

เพลงผ้าล้วง

วิชชุมมาลาฉันท 8

	สิบสองปันนา	ล้วงภาษาไทย
ลือทำทอไหม		ตีน่านตานี้
สู่อู้อู้อัก		ไทเทศบุรีวิ
เป็นกรรมวิดี		ผูกเกาะเกี่ยวกลืน

เครื่องประกอบจังหวะ

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	--- ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	---------	------------

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	--- ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	---------	------------

ล้วง 1

ขลุ่ยเมื่อง เสียงกระทบพื้ม เสียงกระทบพื้ม

- ล - ซ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ซ	- ซ - ร	- ซ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ล - ซ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ซ	- ซ - ร	- ซ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- ล - ซ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ซ	- ซ - ร	- ซ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ล - ซ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ซ	- ซ - ร	- ซ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	--- ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	---------	------------

ขลุ่ยเมือง

- ลุดร	- ดรฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟชล	- รฟช	- ฟ - ด	- ฟ - -
--------	-------	---------	---------	-------	-------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ลุดร	- ดรฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟชล	- รฟช	- ฟ - ด	- ฟ - -
--------	-------	---------	---------	-------	-------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - ร	- - - ฟ	- - - ด	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	- - - ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมือง

เสียงกระทบฟิม

เสียงกระทบฟิม

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	- - - ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมือง

- ลุดร	- ดรฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟชล	- รฟช	- ฟ - ด	- ฟ - -
--------	-------	---------	---------	-------	-------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ลุดร	- ดรฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟชล	- รฟช	- ฟ - ด	- ฟ - -
--------	-------	---------	---------	-------	-------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - ร	- - - ฟ	- - - ด	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	- - - ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ลัวง 2

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - ด	- - - -	- - - ฟ	- - - ดั	- - - ล	- ดั - ล	- ชล ฟ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	----------	--------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ดั	- - - ล	- ดั - ล	- ชล ฟ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	----------	--------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ดั	- - - ล	- ดั - ล	- ชล ฟ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	----------	--------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ด	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	-เท่ง - มง	-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	-เท่ง - หุ่ย
---------	---------	-----------	------------	---------	---------	-----------	--------------

ขลุ่ยเมือง		ลายน้ำไหล					
- - - -	- - - รี่	- ตี่ - ล	- - - -	- ม - ร	- - - -	- ชู - ฟ	- - - ฟ
สะลักกลาง			หยักสายน้ำ		หยักสายน้ำ		
- - - -	- - - -	- - - -	- ชล ฟ	- - - -	- ด ร ล	- - - -	- - - -
ชิงเล็ก							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ชู - ฟ	- - - ฟ
ชิงใหญ่							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - ฟ
กลอง							
-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	-เท่ง - มง	-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	- - -หุ่ย

ขลุ่ยเมือง							
- - - -	- - - ฟ	- - - ด	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
สะลักกลาง				พุงกระสวยเป็น			
ช่วง ๆ							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ตี่	- - - -	- - - รี่	ตี่ ท ล ช
ชิงเล็ก							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ตี่	- - - -	- - - -	- - - ช
ชิงใหญ่							
- - - -	- - - ฟ	- - - ด	- - - ล	- - - ตี่	- - - -	- - - -	- - - ช
กลอง							
-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	-เท่ง - มง	-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	-เท่ง - หุ่ย

ขลุ่ยเมื่อง				พุงกระสวยเป็นช่วงๆ			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท ล ๗	- ฟ - ม	ร ด - ฟ
สะล้อยกลาง							
- - - -	รํ ด้ ล ด้	- รํ - ฟ	- ล - ๗	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ซิ่งเล็ก							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- รํ - ด้	- - - ๗	- - - ม	- - - ฟ
ซิ่งใหญ่							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- รํ - ด้	- - - ๗	- - - ม	- - - ฟ
กลอง							
-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	-เท่ง - มง	-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	-เท่ง - หุ่ย

ขลุ่ยเมื่อง				ลายน้ำไหลไล่ระดับ (1)			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ๗ ฟ ม	ร ด - ร	ด ๗ ล ๗	- ฟ ๗ ล
สะล้อยกลาง							
- - - -	ด ด ด ด	- ร - ล	- ร - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ซิ่งเล็ก							
- - - -	ด ด ด ด	- ร - ล	- ร - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ซิ่งใหญ่							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ร	- - - ๗	- - - ล
กลอง							
-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	-เท่ง - มง	-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ -เท่ง	-เท่ง - หุ่ย

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- รี่ - ตี่	- ท ล ษ	- ล - ล	ซ ฟ - ร
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	ร ร ร ร	- ล - ร	- ล - ษ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	ร ร ร ร	- ล - ร	- ล - ษ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ตี่	- - - ษ	- - - ล	- - - ร
---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

กลอง

-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ - เห่ง	- เห่ง - มง	-ปะ - -	-ปะ - -	-ปะ - เห่ง	- เห่ง - หุ่ย
---------	---------	------------	-------------	---------	---------	------------	---------------

ขลุ่ยเมือง ลายน้ําไหลไล่ระดับ (2)

- - - -	- - - ร	ม ฟ ม ร	ม ร ต ร	- - - -	- - - -	- ล - ล	- ษ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ร ต ร	ม ร ต ล	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก ล้วงสอดใหม่เป็นลายต่างๆ

- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - - -	- ล - ล	- ษ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - หุ่ย	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ปง - เห่ง	- - - มง
---------	------------	---------	---------	---------	---------	-------------	----------

ขลุ่ยเมือง ไลยน้ำไหลไล่ระดับ (3)

- - - -	- - - ล	ท ดั ท ล	ท ล ช ล	- - - -	- - - -	- ม - ร	- - - รี่
---------	---------	----------	---------	---------	---------	---------	-----------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ล ล ช ล	ท ล ช ฟ	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก ล้วงสอดใหม่เป็นลายต่างๆ

- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - ล	- - - -	- - - -	- ม - ร	- - - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------

กลอง

- - - -	- - - หุ่ย	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ปง - เท่ง	- - - มง
---------	------------	---------	---------	---------	---------	-------------	----------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	ด ร ด ร	- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	ด ร ด ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	ด ร ด ร	- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	ด ร ด ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	- ล - ร	- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	- - - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	- ล - ร	- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	- - - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - -	- ปง - -	- ปง-เท่ง	ดิง เท่ง- -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง-เท่ง	ดิง เท่ง- -
----------	----------	-----------	-------------	----------	----------	-----------	-------------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	ด ร ด ฟ	- - - -	- ดี่ - ซ	- - - ฟ	ซ ล ซ ล
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	ด ร ด ฟ	- - - -	- ดี่ - ซ	- - - ฟ	ซ ล ซ ล
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	- ล - ฟ	- - - -	- ดี่ - ซ	- - - ฟ	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- ฟ - ด	- - - ล	- ล - ฟ	- - - -	- ดี่ - ซ	- - - ฟ	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------

กลอง

-ปง - -	-ปง - -	-ปง-เท่ง	ติง เท่ง- -	-ปง - -	-ปง - -	-ปง-เท่ง	ติง เท่ง- -
---------	---------	----------	-------------	---------	---------	----------	-------------

ขลุ่ยเมือง

กระแทกฟิมพันหวี

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ฟ ซ ล	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ฟ ซ ล	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- ล - ร	- ล - รี่	- - - ดี่	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ล - ร	- ล - รี่	- - - ดี่	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ปง-เท่ง	-ปง-เท่ง	- - -กรับ	- - -กรับ	- - -หุ่ย	- - - -	-เท่ง-เท่ง	- - -มง
----------	----------	-----------	-----------	-----------	---------	------------	---------

ขลุ่ยเมื่อง				กระแทกพิมพ์พื้นหวี			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ด	- - - -	- ด ร ฟ	- - - -
สะล้อกลาง							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ด	- - - -	- ด ร ฟ	- - - -
ซึงเล็ก							
- ล - ร	- ล - ต	- - - ล	- - - ซ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ซึงใหญ่							
- ล - ร	- ล - ต	- - - ล	- - - ซ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลอง							
- ปง-เท่ง	- ปง-เท่ง	- - - กระทบ	- - - กระทบ	- - - หุ่ย	- - - -	- เท่ง-เท่ง	- - - มง

กลับลัวง 2

เครื่องประกอบจังหวะ

- ฉิ่ง- ฉับ	- ฉิ่ง- ฉับ	- ฉิ่ง- ฉับ	- ฉิ่ง- ฉับ	- ฉิ่ง- ฉับ	- ฉิ่ง- ฉับ	- ฉิ่ง- ฉับ	- ฉิ่ง- ฉับ
กลอง							
- - - -	- ปี่ - - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง	- - - -	- ปี่ - - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง

ลัวง 3

ขลุ่ยเมื่อง							
- - - ล	- - - ร	- ล - ซ	- ล - -	- ร - ต	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -
สะล้อกลาง							
- - - ล	- - - ร	- ล - ซ	- ล - -	- ร - ต	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -
ซึงเล็ก							
- - - ล	- - - ร	- ล - ซ	- ล - -	- ร - ต	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -
ซึงใหญ่							
- - - ล	- - - ร	- ล - ซ	- ล - -	- ร - ต	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -
กลอง							
- - - -	- ปง - - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง

ขลุ่ยเมื่อง

- - - ฟ	- - - ร	- ซ - ฟ	- ซ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ด - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - ฟ	- - - ร	- ซ - ฟ	- ซ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ด - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - ฟ	- - - ร	- ซ - ฟ	- ซ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ด - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - ฟ	- - - ร	- ซ - ฟ	- ซ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ด - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง
---------	----------	-------------	----------	---------	----------	-------------	----------

ขลุ่ยเมื่อง

- - - -	- - - -	- ล - ท	- - ซ ล	- - - -	- ตี - ล	- ซ - ล	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ล - -	- ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- ล - ท	- - ซ ล	- - - -	- ตี - ล	- ซ - ล	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ล - -	- ล - -	- - - -	- - - -	- รั - -	- - - -	- - - ล	- - - -
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง
---------	----------	-------------	----------	---------	----------	-------------	----------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- ซ - ล	- - ฟ ซ	- - - -	- - - -	- ม - -	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ร - -	- ฟ - -	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ซ - -	- ม - -	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- ซ - ล	- - ฟ ซ	- - - -	- - - -	- ม - -	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ร - -	- ฟ - -	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ซ - -	- ม - -	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	-ปง -เท่ง	- - -ปง	- - - -	- ปง - -	-ปง -เท่ง	- - -ปง
---------	----------	-----------	---------	---------	----------	-----------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - ล	- - - ร	- ล - ซ	- ล - -	- รี่ - ตี่	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - ล	- - - ร	- ล - ซ	- ล - -	- รี่ - ตี่	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - ล	- - - ร	- ล - ซ	- ล - -	- รี่ - ตี่	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - ล	- - - ร	- ล - ซ	- ล - -	- รี่ - ตี่	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	-ปง -เท่ง	- - -ปง	- - - -	- ปง - -	-ปง -เท่ง	- - -ปง
---------	----------	-----------	---------	---------	----------	-----------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - ฟ	- - - ร	- ซ - ฟ	- ซ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ด - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - ฟ	- - - ร	- ซ - ฟ	- ซ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ด - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - ฟ	- - - ร	- ซ - ฟ	- ซ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ด - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - ฟ	- - - ร	- ซ - ฟ	- ซ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	- ด - ร	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	- ปง - เห่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - -	- ปง - เห่ง	- - - ปง
---------	----------	-------------	----------	---------	----------	-------------	----------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- ล - ท	- - ซ ล	- - - -	- ดี่ - ล	- ซ - ล	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ล - -	- ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- ล - ท	- - ซ ล	- - - -	- ดี่ - ล	- ซ - ล	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ล - -	- ล - -	- - - -	- - - -	- รั - -	- - - -	- - - ล	- - - -
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	- ปง - เห่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - -	- ปง - เห่ง	- - - ปง
---------	----------	-------------	----------	---------	----------	-------------	----------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- ซ - ล	- - ฟ ซ	- - - -	- - - -	- ม - -	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ร - -	- ฟ - -	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ซ - -	- ม - -	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- ซ - ล	- - ฟ ซ	- - - -	- - - -	- ม - -	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ร - -	- ฟ - -	- - - -	- - - -	- ฟ - -	- ซ - -	- ม - -	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	- ปง - เห่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - -	- ปง - เห่ง	- - - ปง
---------	----------	-------------	----------	---------	----------	-------------	----------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - ด	- - - ม	- ร - ฟ	- - - ซ	- - - ด	- - ร ม	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - ด	- - - ม	- ร - ฟ	- - - ซ	- - - ด	- - ร ม	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - ด	- - - ม	- ร - ฟ	- - - ซ	- - - ด	- - ร ม	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ด	- - - ม	- ร - ฟ	- - - ซ	- - - ด	- - ร ม	- ร - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	- ปง - เห่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - -	- ปง - เห่ง	- - - ปง
---------	----------	-------------	----------	---------	----------	-------------	----------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - ด	- - - ม	- ร - ฟ	- - - ฌ	- - - ด	- - ร ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - ด	- - - ม	- ร - ฟ	- - - ฌ	- - - ด	- - ร ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - ด	- - - ม	- ร - ฟ	- - - ฌ	- - - ด	- - ร ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ด	- - - ม	- ร - ฟ	- - - ฌ	- - - ด	- - ร ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง
---------	----------	-------------	----------	---------	----------	-------------	----------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - ล	- - - ฌ	- ฟ - -	- - - -	- ตี่ - ล	- - - -	- ฟ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - ล	- - - ฌ	- ฟ - -	- - - -	- ตี่ - ล	- - - -	- ฟ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร - - -	- - - -	- ฌ - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง
---------	----------	-------------	----------	---------	----------	-------------	----------

ขลุ่ยเมื่อง

- - - -	- - - ร	- - ฟ ซ	- ฟ - -	- ล - -	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - ร	- - ฟ ซ	- ฟ - -	- ล - -	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - ร	- - ฟ ซ	- ฟ - -	- ล - -	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ร	- - ฟ ซ	- ฟ - -	- ล - -	- ซ - ม	- ร - ด	- - - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง	- - - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - ปง
---------	----------	-------------	----------	---------	----------	-------------	----------

กลับล้ง 3

ขลุ่ย				นำไหมมาดัม			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ซ - ม	- ร - ม	- - - -
ระนาดเอก							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ซ - ม	- ร - ม	- - - -
ฆ้องวงใหญ่							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ซ - ม	- ร - ม	- - - -
ระนาดทุ้ม							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ซอด้วง				สาวเส้นไหม			
- - - ท	- - - ล	- - - ซ	- - - ม	- - - ล	- ซ - ม	- ร - ม	- - - -

ขลุ่ย				มาชิงบนหลักหมี่			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ท - มี่	- รี่ - ท	- - - -
ระนาดเอก							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ท - มี่	- รี่ - ท	- - - -
ฆ้องวงใหญ่							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ระนาดทุ้ม							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ท - มี่	- รี่ - ท	- - - -
ซอด้วง				นำปอຍหมี่			
- - - ท	- - - ม	- - - ร	- - - ซ	- - - ล	- ท - มี่	- รี่ - ท	- - - -

ขลุ่ย				มาซิงบนหลักหมี																											
-	-	-	-	-	-	-	-	-	ซึ่	-	มี	-	ริ	-	ท	-	ล	-	ซ	-	-	-	-								
ระนาดเอก																															
-	-	-	-	-	-	-	-	-	ซึ่	-	มี	-	ริ	-	ท	-	ล	-	ซ	-	-	-	-								
ฆ้องวงใหญ่																															
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-								
ระนาดทุ้ม																															
-	-	-	-	-	-	-	-	-	ซึ่	-	มี	-	ริ	-	ท	-	ล	-	ซ	-	-	-	-								
ซอด้				นำปอยหมี																											
-	-	-	ม	-	-	-	ท	-	-	-	ริ	-	-	-	ล	-	ซึ่	-	มี	-	ริ	-	ท	-	ล	-	ซ	-	-	-	-

มัตหมี 2

ขลุ่ย				เป็นเปาะๆ / ตามลำ / ตามที่ออกแบบไว้																											
-	-	-	-	-	-	-	-	-	ล	-	ล	-	ล	-	-	-	ล	-	-	-	-	-	-								
ระนาดเอก																															
เชือกมัดเส้นไหม																															
-	-	-	-	-	ม	ร	ซ	-	ซ	-	ม	ร	ล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ท	ล	ท
ฆ้องวงใหญ่																															
-	-	-	-	-	ม	ร	ซ	-	ซ	-	ม	ร	ล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ท	ล	ท
ระนาดทุ้ม																															
-	-	-	-	-	ม	ร	ซ	-	ซ	-	ม	ร	ล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ท	ล	ท
ซอด้																															
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ล	-	ล	-	ล	-	ล	-	-	-	ล	-	-	-	-	-	-

ขลุ่ย เป็นเปาะๆ / ตามลำ / ตามที่ออกแบบไว้

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาดเอก เชือกมัดเส้นไหม

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ฆ้องวงใหญ่

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาดทุ้ม

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ซออู้

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ขลุ่ย ย่อมสี่

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาดเอก

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ฆ้องวงใหญ่

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาดทุ้ม

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ซออู้

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลอง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ขลุ่ย

ข้อมสี่

- - - -	- - - ซุ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ซุ ทุ ล	- ซุ - ฟ	- รุ - ซุ
---------	----------	---------	----------	----------	-----------	----------	-----------

ระนาดเอก

- - - -	- - - ซุ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ซุ ทุ ล	- ซุ - ฟ	- รุ - ซุ
---------	----------	---------	----------	----------	-----------	----------	-----------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- - - ซุ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ซุ ทุ ล	- ซุ - ฟ	- รุ - ซุ
---------	----------	---------	----------	----------	-----------	----------	-----------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- - - ซุ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ซุ ทุ ล	- ซุ - ฟ	- รุ - ซุ
---------	----------	---------	----------	----------	-----------	----------	-----------

ซอด้วง

- - - -	- - - ซุ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ซุ ทุ ล	- ซุ - ฟ	- รุ - ซุ
---------	----------	---------	----------	----------	-----------	----------	-----------

กลอง

- - - -	- - ต ต	- จุ - จั	- จุ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---------	---------	-----------	----------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย แก้มัดทีละเปาะ

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซุ ฟ ร	- ร ฟ ซุ	ล ซุ ฟ ซุ
------------	------------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------

ระนาดเอก

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซุ ฟ ร	- ร ฟ ซุ	ล ซุ ฟ ซุ
------------	------------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------

ฆ้องวงใหญ่

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซุ ฟ ร	- ร ฟ ซุ	ล ซุ ฟ ซุ
------------	------------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------

ระนาดทุ้ม

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซุ ฟ ร	- ร ฟ ซุ	ล ซุ ฟ ซุ
------------	------------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------

ซอด้วง

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซุ ฟ ร	- ร ฟ ซุ	ล ซุ ฟ ซุ
------------	------------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------

กลอง

- - - -	- - ต ต	- จุ - จั	- จุ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---------	---------	-----------	----------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- - - -	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ซ - ฟ	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ซ - ฟ	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ซ - ฟ	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ซ - ฟ	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	- ซ - ม	- ร - ด	- ม - ร	- ม - ร	- ด - ล	- ซ - ฟ	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตะโพน

-- -ตุ๋ป	---พริ้ง	---พริ้ง	---พริ้ง	-- -ตุ๋ป	---พริ้ง	---พริ้ง	---พริ้ง
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

ขลุ่ย

- - - ร	- - - ล	- ซ - ล	- - - -	- ร - ล	- ซ - รั	- ด - ล	- ซ - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - ร	- - - ล	- ซ - ล	- - - -	- ร - ล	- ซ - รั	- ด - ล	- ซ - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - ร	- - - ล	- ซ - ล	- - - -	- ร - ล	- ซ - รั	- ด - ล	- ซ - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - ร	- - - ล	- ซ - ล	- - - -	- ร - ล	- ซ - รั	- ด - ล	- ซ - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------

ซออู้

- - - ร	- - - ล	- ซ - ล	- - - -	- ร - ล	- ซ - รั	- ด - ล	- ซ - ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------

ตะโพน

-- -ตุ๋ป	---พริ้ง	---พริ้ง	---พริ้ง	-- -ตุ๋ป	---พริ้ง	---พริ้ง	---พริ้ง
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

ขลุ่ย

- - - ร	- - - ล	- ซ - ฟ	- - - -	- ร - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - ร	- - - ล	- ซ - ฟ	- - - -	- ร - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - ร	- - - ล	- ซ - ฟ	- - - -	- ร - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - ร	- - - ล	- ซ - ฟ	- - - -	- ร - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - ร	- - - ล	- ซ - ฟ	- - - -	- ร - ล	- ซ - ฟ	- ม - ร	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตะโพน

- - - ตู้บ	- - - พริ้ง	- - - พริ้ง	- - - พริ้ง	- - - ตู้บ	- - - พริ้ง	- - - พริ้ง	- - - พริ้ง
------------	-------------	-------------	-------------	------------	-------------	-------------	-------------

จังหวะ 7/4

ขลุ่ย เก็บไหมที่ตากแห้งม้วนใส่แก้ว / กรอใส่หลอด

- - - -	- - - รี่	- - - ล	- ตี่ - รี่	- - - -	- ตี่ - ล	ซ ฟ - ซ
---------	-----------	---------	-------------	---------	-----------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- - - รี่	- - - ล	- ตี่ - รี่	- - - -	- ตี่ - ล	ซ ฟ - ซ
---------	-----------	---------	-------------	---------	-----------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- - - รี่	- - - ล	- ด - รี่	- - - -	- ตี่ - ล	ซ ฟ - ซ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- - - รี่	- - - ล	- ด - รี่	- - - -	- ตี่ - ล	ซ ฟ - ซ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------

ซออู้

- - - -	- - - รี่	- - - ล	- ด - รี่	- - - -	- ตี่ - ล	ซ ฟ - ซ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------

ขลุ่ย		ม้วนไส้กวั๊ก / กรอไส้หลอด				
- - - -	- - - - ร	- - - - ล	- ฟ - ฅ	- - - -	- ฟ - ม	ร ด - ร
ระนาดเอก						
- - - -	- - - - ร	- - - - ล	- ฟ - ฅ	- - - -	- ฟ - ม	ร ด - ร
ฆ้องวงใหญ่						
- - - -	- - - - ร	- - - - ล	- ฟ - ฅ	- - - -	- ฟ - ม	ร ด - ร
ระนาดทุ้ม						
- - - -	- - - - ร	- - - - ล	- ฟ - ฅ	- - - -	- ฟ - ม	ร ด - ร
ซออู้						
- - - -	- - - - ร	- - - - ล	- ฟ - ฅ	- - - -	- ฟ - ม	ร ด - ร

ขลุ่ย		ม้วนไส้กวั๊ก / กรอไส้หลอด				
- - - -	- - - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ฅ - ล
ระนาดเอก						
- - - -	- - - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ฅ - ล
ฆ้องวงใหญ่						
- - - -	- - - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ฅ - ล
ระนาดทุ้ม						
- - - -	- - - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ฅ - ล
ซออู้						
- - - -	- - - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ฅ - ล

ขลุ่ย ม้วนใส่แก้ว / กรอใส่หลอด

- - - ดํ	- - ล ซ	- ฟ - ซ	- ล - -	- - - ด	- - ล ซ	- ล ซ ฟ
----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - ดํ	- - ล ซ	- ฟ - ซ	- ล - -	- - - ด	- - ล ซ	- ล ซ ฟ
----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - ดํ	- - ล ซ	- ฟ - ซ	- ล - -	- - - ด	- - ล ซ	- ล ซ ฟ
----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - ดํ	- - ล ซ	- ฟ - ซ	- ล - -	- - - ด	- - ล ซ	- ล ซ ฟ
----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - ดํ	- - ล ซ	- ฟ - ซ	- ล - -	- - - ด	- - ล ซ	- ล ซ ฟ
----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย ม้วนใส่แก้ว / กรอใส่หลอด

- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ซ	- ล - ร	- ด ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ซ	- ล - ร	- ด ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ซ	- ล - ร	- ด ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ซ	- ล - ร	- ด ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ซ	- ล - ร	- ด ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย		เหยียบไม้ย่า ให้ตะกอกแยกกัน				
- - - -	ดํ ี ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชู	- ชู ล ด
ระนาดเอก						
- - - -	ดํ ี ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชู	- ชู ล ด
ฆ้องวงใหญ่						
- - - -	ดํ ี ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชู	- ชู ล ด
ระนาดทุ้ม						
- - - -	ดํ ี ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชู	- ชู ล ด
ซออู้						
- - - -	ดํ ี ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชู	- ชู ล ด

ขลุ่ย		ฟ่งกระสวยไป-กลับ				
- - - -	ทุ ล ชู ด	ทุ ล ชู ล	ช ม ร ม	- ชู ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม
ระนาดเอก						
- - - -	ทุ ล ชู ด	ทุ ล ชู ล	ช ม ร ม	- ชู ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม
ฆ้องวงใหญ่						
- - - -	ทุ ล ชู ด	ทุ ล ชู ล	ช ม ร ม	- ชู ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม
ระนาดทุ้ม						
- - - -	ทุ ล ชู ด	ทุ ล ชู ล	ช ม ร ม	- ชู ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม
ซออู้						
- - - -	ทุ ล ชู ด	ทุ ล ชู ล	ช ม ร ม	- ชู ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม

ขลุ่ย	ดิ่งกีกระตุก			กระทบฟิม		
- - - -	ดิ่ง ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล
ระนาดเอก						
- - - -	ดิ่ง ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล
ฆ้องวงใหญ่						
- - - -	ดิ่ง ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล
ระนาดทุ้ม						
- - - -	ดิ่ง ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล
ซออู้						
- - - -	ดิ่ง ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล

กลับ มัดหมี 3

เครื่องประกอบจังหวะ / หน้าทับลูกหมด

- - - -	- - - ท	- ต - ท	- ต - ต	- - - -	- - ต ต	- ต - ท	ต ท - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

มัดหมี 4

ขลุ่ย

- - - -	- - - ล	- - - ดิ่ง	- - - ฟ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	------------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ดิ่ง ดิ่ง ฟ	- ช ล -	ดิ่ง - ช
---------	---------	---------	---------	---------	-------------	---------	----------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ดิ่ง ดิ่ง ฟ	- ช ล -	ดิ่ง - ช
---------	---------	---------	---------	---------	-------------	---------	----------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- - - ล	- - - ดิ่ง	- - - ฟ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	------------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ดิ่ง ดิ่ง ฟ	- ช ล -	ดิ่ง - ช
---------	---------	---------	---------	---------	-------------	---------	----------

กลอง

- - - -	- - - ท	- ต - ท	- ต - ต	- - - -	- - ต ต	- ต - ท	ต ท - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- - - -	- - - ด	- ร ฟ -	ล ช - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ตี่ - ล	- ตี่ - ช	- ฟ ช -	ล ฟ - -
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ตี่ - ล	- ตี่ - ช	- ฟ ช -	ล ฟ - -
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- - - ด	- ร ฟ -	ล ช - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ตี่ - ล	- ตี่ - ช	- ฟ ช -	ล ฟ - -
---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - ท	- ต - ท	- ต - ต	- - - -	- - ต ต	- ต - ท	ต ท - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- - - -	- - - ล	- ตี่ รี่ -	ล ตี่ - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ฟี่ - รี่	- ตี่ - รี่	- ตี่ รี่ -	ล ตี่ - -
---------	---------	---------	---------	-------------	-------------	-------------	-----------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ฟี่ - รี่	- ตี่ - รี่	- ตี่ รี่ -	ล ตี่ - -
---------	---------	---------	---------	-------------	-------------	-------------	-----------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- - - ล	- ตี่ รี่ -	ล ตี่ - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ฟี่ - รี่	- ตี่ - รี่	- ตี่ รี่ -	ล ตี่ - -
---------	---------	---------	---------	-------------	-------------	-------------	-----------

กลอง

- - - -	- - - ท	- ต - ท	- ต - ต	- - - -	- - ต ต	- ต - ท	ต ท - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาดเอก

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ฆ้องวงใหญ่

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาดทุ้ม

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ซออู้

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลอง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ขลุ่ย

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาดเอก

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ฆ้องวงใหญ่

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาดทุ้ม

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ซออู้

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลอง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ขลุ่ย

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ฅ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ฅ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ฅ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ฅ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ฅ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - ท	- ต - ท	- ต - ต	- - - -	- - ต ต	- ต - ท	ต ท - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- - - -	- - - ฟ	- - - ร	- - ด ฟ	- - - ฅ	- ตี่ - ล	- ตี่ - -	- ฅ ฟ ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- - - ฟ	- - - ร	- - ด ฟ	- - - ฅ	- ตี่ - ล	- ตี่ - -	- ฅ ฟ ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- - - ฟ	- - - ร	- - ด ฟ	- - - ฅ	- ตี่ - ล	- ตี่ - -	- ฅ ฟ ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- - - ฟ	- - - ร	- - ด ฟ	- - - ฅ	- ตี่ - ล	- ตี่ - -	- ฅ ฟ ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	---------

ซออู้

- - - -	- - - ฟ	- - - ร	- - ด ฟ	- - - ฅ	- ตี่ - ล	- ตี่ - -	- ฅ ฟ ฟ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	---------

กลอง

- - - -	- - - ท	- ต - ท	- ต - ต	- - - -	- - ต ต	- ต - ท	ต ท - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	- รี่ - รี่	- ฟี่ - รี่	ด ล - -	- ตี่ - -	- ล - ซ	- ฟ - ร	ด ร - ฟ
---------	-------------	-------------	---------	-----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - ท	- ต - ท	- ต - ต	- - - -	- - ต ต	- ต - ท	ต ท - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

4.3.4 บทลำนํ้าและทำนองเพลงผ้าซิด

เพลงผ้าซิด

ลู่กนํ้า

เสียงพึมกระหบ เสียงกระสวยพุ่ง เสียงเหยียบไม้ยํ้า เสมือนเป็นจังหวะการทอผ้า
จากนั้นจึงเป็นการบรรยายด้วย

กลอนหก

เบิ่งแน่ แพรซิด สิทธิไส - ยะศาสตร์ ปราชญ์ไซ ไหมว่า
ลายลักษณํ์ จักสาน ภูเขา พาดบ่า ผ้าห่ม คัมภีร์
ชนไว้ ใช้กราบ นมัสการ อีสาน ฐานถิ่น ศีลศรี
หมู่เฮา เว้าขาน นานปี สถิตที่ กี่หนูก เอ็ดหลาย

ซิด 1 ระฆังตีเป็นจังหวะห่าง

แคน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โปงลาง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

พิณ

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กัณฑ์ริม สงบ เยือกเย็น สุขุม ลุ่มลึก

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

เบส

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลอง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

แคน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โปงลาง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

พิน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กันตริ้ม สงบ เยือกเย็น สุขุม ลุ่มลึก

-	- - - ด	- - - ร	- - - ม	- - - ุ	- - - ม	- ุ - ม	- ุ - ล
---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

-	-	-	- - - ม	-	-	-	- - - ล
---	---	---	---------	---	---	---	---------

กลอง

- - ต ต	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีป	- - ต ต	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีป
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โปงลาง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

พิน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กันตริ้ม สงบ เยือกเย็น สุขุม ลุ่มลึก

-	-	-	- - - ล	-	- - - ล	- ม - ล	- ุ - ม
---	---	---	---------	---	---------	---------	---------

เบส

-	-	-	- - - ล	-	-	-	- - - ม
---	---	---	---------	---	---	---	---------

กลอง

- - ต ต	- ต - - ป	- ต - ต	--- ตีป	- - ต ต	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีป
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ด - ร	- ร ด ล	- ฌ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ด - ร	- ร ด ล	- ฌ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- ม ม ม	- ตํ - ล	- ล ฌ ม	- ร - ม	- - - -	- ด - ร	- ร ด ล	- ฌ - ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริ้ม

- - - ม	- ตํ - ล	- ล ฌ ม	- ร - ม	- - - -	- ด - ร	- ร ด ล	- ฌ - ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ด - ร	- ร ด ล	- ฌ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - ต ต	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีป	- - ต ต	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีป
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลับขีด 1

ขีด 2

แคน สะกิด สะกิด

- - - -	- - - -	- มุ - -	- - - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - - ล
---------	---------	----------	-----------	---------	---------	---------	-----------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- มุ - -	- - - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - - ล
---------	---------	----------	-----------	---------	---------	---------	-----------

พิน

- ล ล ล	- ด - ล	- มุ - -	- ม ร ม	- ล ล ล	- มุ - ร	- ด - -	- ล ฌ ล
---------	---------	----------	---------	---------	----------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- มุ - -	- - - มุ	มุ - - -	- - - -	- ด - -	- - - - ล
---------	---------	----------	----------	----------	---------	---------	-----------

โหวด

- - - -	- - - -	- มุ - -	- - - มุ	มุ - - -	- - - -	- ด - -	- - - - ล
---------	---------	----------	----------	----------	---------	---------	-----------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	--- ตีป	ตีป ---	- - - -	- - - -	--- ตีป
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน สะกิด สะกิด

ล - - -	- - - -	- ม - -	- - - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

โปงลาง

ล - - -	- - - -	- ม - -	- - - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

พิน

- ล ล ล	- ด - ล	- ม - -	- ม ร ม	- ล ล ล	- ม - ร	- ด - -	- ล ุ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

ล - - -	- - - -	- ม - -	- - - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

โหวด

ล - - -	- - - -	- ม - -	- - - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

กลอง

ตีบ - - -	- - - -	- - - -	- - - - ตีบ	ตีบ - - -	- - - -	- - - -	- - - - ตีบ
-----------	---------	---------	-------------	-----------	---------	---------	-------------

แคน

- - - -	- - - - ร	- - - - ร	- - - - ล	- - - -	- - - - ม	- - - - ม	- - - - ล
---------	-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	-----------

โปงลาง

ไลดเอน/พุงกระสวย

ไลดเอน/

พุงกระสวย

ดรัมม่ม่ม	ม่ม่ม่ม	ดรัมม่ม่ม	- รีม่ม่ม	มชลลล	ล ล ล ม	มชลลล	- มร รีม่ม่ม
-----------	---------	-----------	-----------	-------	---------	-------	--------------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - - ร	- - - - ร	- - - - ล	- - - -	- - - - ม	- - - - ม	- - - - ล
---------	-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	-----------

โหวด

- - - - ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	- - - -
-----------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - - ตีบ	- - - - ตีบ	- - - -	- - - -	- - - - ตีบ	- - - - ตีบ	- - - -
---------	-------------	-------------	---------	---------	-------------	-------------	---------

แคน

- - - -	- - - รี่	- - รี่ -	- - - ล	- - - -	- - - ม	- - ม -	- - - ล
---------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

โลดโผน/พุ่งกระสวย

โลดโผน/

พุ่งกระสวย

ดรัมมัม	ม ม ม รี่	ดรัมรี่ -	- รี่รี่ดัล	มซลลล	ล ล ล ม	มซลม -	-มร รี่ดัล
---------	-----------	-----------	-------------	-------	---------	--------	------------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ร	- - ร -	- - - ล	- - - -	- - - ม	- - ม -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - ตีบ	- - ตีบ -	- - - -	- - - -	- - - ตีบ	- - ตีบ -	- - - -
---------	-----------	-----------	---------	---------	-----------	-----------	---------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

ราบเรียบ เรียบง่าย

- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

ลากเสียงยาว

- - - -	- - - ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รี่	- ดี่ - ลี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

กลอง

- - - ป	- - - ต	- ต - ป	- - - ต	- - - ป	- - - ต	- ต - ป	- - - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง ราบเรียบ เรียบง่าย

- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - รั	- - - ตั	- - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	----------	----------	---------

โหวด

- - - -	- - - -	- - - -	- - - มี่	- - - -	- - - รั	- - - ตั	- - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	----------	----------	---------

กลอง

- - - ป	- - - ต	- ต - ป	- - - ต	- - - ป	- - - ต	- ต - ป	- - - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง ราบเรียบ เรียบง่าย

- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด ลากเสียงยาว

- - - -	- - - ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- ตั - ลั
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	-----------

กลอง

- - - ป	- - - ต	- ต - ป	- - - ต	- - - ป	- - - ต	- ต - ป	- - - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โปงลาง ราบเรียบ เรียบง่าย

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

พิน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

เบส

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โหวด

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลอง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลับขิด 2

ตั้งจังหวะกลองส่ง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ขิด 3 บรรยายการนำไม้ขิดกำหนดลาย / ไม้ดาบสอดผ่านเส้นยืนแล้วพลิกให้ตั้งขึ้น

แคน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โปงลาง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

พิน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

เบส เป็นลูกตก บ้าง / ทำนองบ้าง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลอง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

แคน

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ต - ล	- ฌ - ต
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงกลาง

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ต - ล	- ฌ - ต
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ต - ล	- ฌ - ต
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฌ	- ฌ - -	- - - ร	- - - ล	- - - ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

พริกไม้ดาบ/ไม้เก็บขีดขึ้น

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ต	- - - ต	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงกลาง

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ต	- - - ต	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ต	- - - ต	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ต	- - - ต	- - - ม	- - - -	- ฌ - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แพลิกไม้ดาบ/ไม้เก็บขีดขึ้น							
- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฅ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
ไปกลาง							
- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฅ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
พิน							
- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฅ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
เบส							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - - -	- ล - ด
กลอง							
- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีบ	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีบ

แพลิกไม้ดาบ/ไม้เก็บขีดขึ้น							
- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฅ - ฅ	- - - ม	- ฅ - ล	- ด - ร	- ด - ด
ไปกลาง							
- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฅ - ฅ	- - - ม	- ฅ - ล	- ด - ร	- ด - ด
พิน							
- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฅ - ฅ	- - - ม	- ฅ - ล	- ด - ร	- ด - ด
เบส							
- - - -	- - - -	- - - -	- ฅ - ฅ	- - - -	- - - -	- - - -	- ด - ด
กลอง							
- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีบ	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีบ

แคน

- - - -	- ดํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงกลาง

- - - -	- ดํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- ดํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ร - ร	- - - -	- - - -	- - - -	- ฌ - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - ด	- ล - ร	- - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงกลาง

- - - -	- - - -	- - - ด	- ล - ร	- - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - ด	- ล - ร	- - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ด	- ล - ร	- - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ม	- ช - ด	- - - -	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

กลับขีด3

กลองตั้งจังหวะ / อุปกรณ์

- - - -	- - - ตีบ	- - - -	- ป - ตีบ	- - - -	- - - ตีบ	- - - -	- ป - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

ขีด 4

แคน

พลิกไม้ดาบลง

พลิกไม้ดาบขึ้น

- - - -	- - - ล	- - - -	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- - - -	- - ช ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส เป็นลูกตก บ้าง / ทำนองบ้าง

- - - -	- - - ล	- - - -	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- - - -	- - ช ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - ตีบ	- - - -	- ป - ตีบ	- - - -	- - - ตีบ	- - - -	- ป - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน	พลิกไม้ดาบลง				พลิกไม้ดาบขึ้น			
- - - -	- - - ล	- - - -	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- - - -	- - ช ม	
โปงกลาง								
- - - -	ม ช ม ล	- ด - ร	- - ม ล	- - - -	ช ม ช ร	- ด - ล	- - ช ม	
พิณ								
- - - -	- - - ล	- ด - ร	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- ด - ล	- - ช ม	
เบส								
- - - -	- - - ล	- - - -	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- - - -	- - ช ม	
โหวด								
- - - -	- - - ล	- ด - ร	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- ด - ล	- - ช ม	
กลอง								
- - - -	- - - ตีบ	- - - -	- ป - ตีบ	- - - -	- - - ตีบ	- - - -	- ป - ตีบ	

แคน	พลิกไม้ดาบลง				พลิกไม้ดาบขึ้น			
- - - -	- - - ล	- - - -	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- - - -	- - ช ม	
โปงกลาง								
- - - -	ม ช ม ล	- ด - ร	- - ม ล	- - - -	ช ม ช ร	- ด - ล	- - ช ม	
พิณ								
- - - -	- - - ล	- ด - ร	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- ด - ล	- - ช ม	
เบส								
- - - -	- - - ล	- - - -	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- - - -	- - ช ม	
โหวด								
- - - -	- - - ล	- ด - ร	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- ด - ล	- - ช ม	
กลอง								
- - - -	- - - ตีบ	- - - -	- ป - ตีบ	- - - -	- - - ตีบ	- - - -	- ป - ตีบ	

แคน	สะกิด	สะกิด					
- ล - -	ล ล - ฌ	- - - -	ม ฌ ล ม	- ม - -	ม ม - ฌ	- - - -	ด ร ม ล
ไปงกลาง							
- ล - -	ล ล - ฌ	- - - -	ม ฌ ล ม	- ม - -	ม ม - ฌ	- - - -	ด ร ม ล
พิน							
- ล - -	ล ล - ฌ	- - - -	ม ฌ ล ม	- ม - -	ม ม - ฌ	- - - -	ด ร ม ล
เบส							
- ล - -	- ล - ฌ	- - - -	- ล - ม	- ม - -	- ม - ฌ	- - - -	- ฌ - ล
ไหวด							
- ล - -	- ล - ฌ	- - - -	- ล - ม	- ม - -	- ม - ฌ	- - - -	- ฌ - ล
กลอง							
- ต - ป	ต ต - -	- - - -	- - - -	- ต - ป	ต ต - -	- - - -	- - - -

แคน	สะกิด	สะกิด					
- ล - -	ล ล - ฌ	- - - -	ม ฌ ล ม	- ม - -	ม ม - ฌ	- - - -	ด ร ม ล
ไปงกลาง							
- ล - -	ล ล - ฌ	- - - -	ม ฌ ล ม	- ม - -	ม ม - ฌ	- - - -	ด ร ม ล
พิน							
- ล - -	ล ล - ฌ	- - - -	ม ฌ ล ม	- ม - -	ม ม - ฌ	- - - -	ด ร ม ล
เบส							
- ล - -	- ล - ฌ	- - - -	- ล - ม	- ม - -	- ม - ฌ	- - - -	- ฌ - ล
ไหวด							
- ล - -	- ล - ฌ	- - - -	- ล - ม	- ม - -	- ม - ฌ	- - - -	- ฌ - ล
กลอง							
- ต - ป	ต ต - -	- - - -	- - - -	- ต - ป	ต ต - -	- - - -	- - - -

แคน จัดเส้นใหม่ให้ตรง

จัดเส้นใหม่ให้ตรง

- - - ม	- ซ - ม	- ตี - ม	- ม ซ ล	- - - -	- - - ตี	- ตี - -	- ซ - ล
---------	---------	----------	---------	---------	----------	----------	---------

โปงกลาง

- - - ม	- ซ - ม	- ตี - ม	- ม ซ ล	- - - มี	ริ ตี ล ตี	ล ตี ริ มี	ริ ตี ซ ล
---------	---------	----------	---------	----------	------------	------------	-----------

พิณ

- - - ม	- ซ - ม	- ตี - ม	- ม ซ ล	- - - มี	ริ ตี ล ตี	ล ตี ริ มี	ริ ตี ซ ล
---------	---------	----------	---------	----------	------------	------------	-----------

เบส

- - - -	- ซ - ม	- ม - -	- ม - ล	- - - -	- ด - ด	- ด - -	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - ม	- ซ - ม	- ตี - ม	- ม ซ ล	- - - -	- - - ตี	- ตี - -	- ซ - ล
---------	---------	----------	---------	---------	----------	----------	---------

กลอง

- - - -	- - - ตีบ	- ตีบ - ป	- - - ตีบ	- - - -	- - - ตีบ	- ตีบ - ป	- - - ตีบ
---------	-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	-----------

แคน จัดเส้นใหม่ให้ตรง

จัดเส้นใหม่ให้ตรง

- - - -	- - - มี	- มี - -	- มี - ล	- - - -	- - - มี	- มี - -	- มี - ล
---------	----------	----------	----------	---------	----------	----------	----------

โปงกลาง

- - - มี	ริ ตี ริ มี	มี - มี ริ	ตี ริ มี ล	- ซ มี มี	มี ริ มี มี	มี - มี ริ	ตี ริ มี ล
----------	-------------	------------	------------	-----------	-------------	------------	------------

พิณ

- - - มี	ริ ตี ริ มี	มี - มี ริ	ตี ริ มี ล	- ซ มี มี	มี ริ มี มี	มี - มี ริ	ตี ริ มี ล
----------	-------------	------------	------------	-----------	-------------	------------	------------

เบส

- - - -	- - - มี	- มี - -	- มี - ล	- - - -	- - - มี	- มี - -	- มี - ล
---------	----------	----------	----------	---------	----------	----------	----------

โหวด

- - - -	- - - มี	- มี - -	- มี - ล	- - - -	- - - มี	- มี - -	- มี - ล
---------	----------	----------	----------	---------	----------	----------	----------

กลอง

- - - -	- - - ตีบ	- ตีบ - ป	- - - ตีบ	- - - -	- - - ตีบ	- ตีบ - ป	- - - ตีบ
---------	-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	-----------

แคน ปลายผ้า สามเหลี่ยม				สามเหลี่ยม			
- - - -	- - - ม	- - - -	ซ ล ด ี่ ซ	- - - -	- - - ด	- - - -	ร ม ซ ร
โป่งกลาง สามเหลี่ยม				ตะขอ			
ด ี่ ล ซ ล	ม ล ด ี่ ม	ด ี่ ม ซ ล	ซ ล ด ี่ ซ	ด ี่ ล ซ ล	ม ล ด ี่ ด	ซ ด ร ม	ร ม ซ ร
พิน							
ด ี่ ล ซ ล	ม ล ด ี่ ม	ด ี่ ม ซ ล	ซ ล ด ี่ ซ	ด ี่ ล ซ ล	ม ล ด ี่ ด	ซ ด ร ม	ร ม ซ ร
เบส							
- - - -	- - - ม	- ม - -	- ม - ซ	- - - -	- - - ด	- ด - -	- ด - ร
โหวด							
- - - -	- - - ม	- - - -	ซ ล ด ี่ ซ	- - - -	- - - ด	- - - -	ร ม ซ ร
กลอง							
- - - -	- - - ตีบ	- ตีบ - ป	- - - ตีบ	- - - -	- - - ตีบ	- ตีบ - ป	- - - ตีบ

แคน				สามเหลี่ยม			
- - - -	- - - ด	- - - -	ร ม ซ ร	- - - -	- - - ร	- - - -	ม ร ด ล
โป่งกลาง				ตะขอ		ตะขอ	
ล ร ด ร	ด ร ม ล	ม ล ด ร	ด ร ม ร	- ล - ม	- ซ - ร	- ซ - ร	- ร ด ล
พิน							
ล ร ด ร	ด ร ม ล	ม ล ด ร	ด ร ม ร	- ล - ม	- ซ - ร	- ซ - ร	- ร ด ล
เบส							
- - - -	- - - ล	- ล - -	- ล - ร	- - - -	- - - -	- ซ - ร	- - ด ล
โหวด							
- - - -	- - - ด	- - - -	ร ม ซ ร	- - - -	- - - ร	- - - -	ม ร ด ล
กลอง							
- - - -	- - - ตีบ	- ตีบ - ป	- - - ตีบ	- - - -	- - - ตีบ	- ตีบ - ป	- - - ตีบ

แคน

- - - -	- - - ล	- ซ - ม	- ซ - ม	- - - -	- - - รี่	- ตี่ - มี่	- - - ตี่
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------	-----------

โปงลาง

พีม

พีม

- - - -	- - - ล	ตี่ ล ซ ม	- ซ - มี่	- - - ซี่	- - - รี่	- ตี่ - มี่	- - - ตี่
---------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------------	-----------

พิน

- - - -	- - - ล	ตี่ ล ซ ม	- ซ - มี่	- - - ซี่	- - - รี่	- ตี่ - มี่	- - - ตี่
---------	---------	-----------	-----------	-----------	-----------	-------------	-----------

เบส

- - - -	- - - ล	- ซ - ม	- ซ - ม	- - - -	- - - รี่	- ตี่ - มี่	- - - ตี่
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------	-----------

โหวด

- - - -	- - - ล	- ซ - ม	- ซ - ม	- - - -	- - - รี่	- ตี่ - มี่	- - - ตี่
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------	-----------

กลอง

- ป - -	- ป - -	ป-ป ตีบ	- - - ป	- ป - -	- ป - -	ป-ป ตีบ	- - - ป
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

พีม

พีม

- - - -	- - - ตี่	- รี่ - มี่	- ซ - รี่	- - - มี่	- - - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ล
---------	-----------	-------------	-----------	-----------	-----------	-----------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - ตี่	ซี่ ตี่ รี่ มี่	รี่ มี่ ซี่ รี่	- - - มี่	- - - รี่	มี่ รี่ ตี่ ล	- ซ - ล
---------	-----------	-----------------	-----------------	-----------	-----------	---------------	---------

พิน

- - - -	- - - ตี่	ซี่ ตี่ รี่ มี่	รี่ มี่ ซี่ รี่	- - - มี่	- - - รี่	มี่ รี่ ตี่ ล	- ซ - ล
---------	-----------	-----------------	-----------------	-----------	-----------	---------------	---------

เบส

- - - -	- - - ตี่	- รี่ - มี่	- ซ - รี่	- - - มี่	- - - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ล
---------	-----------	-------------	-----------	-----------	-----------	-----------	---------

โหวด

- - - -	- - - ตี่	- รี่ - มี่	- ซ - รี่	- - - มี่	- - - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ล
---------	-----------	-------------	-----------	-----------	-----------	-----------	---------

กลอง

- ป - -	- ป - -	ป-ป ตีบ	- - - ป	- ป - -	- ป - -	ป-ป ตีบ	- - - ป
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลับขีด 4

4.3.5 บทลำนํ้าและทำนองเพลงผ้าแพรวา

เพลงผ้าแพรวา

กลอนแปด

เอื้อย่มฝ่อ พ้อบ่น ก่นกันมา แพรมน แพรวา กาฟลินธุ์
 ภูไท ได้ฮังโฮม เอ็ดกันซิ่น แฮฮาว ยาวสิ้น ระยะเวลา
 สไบเฉียง เฉวียงหม่ม คลุมบ่าไหล่ เอื้อฮุงไส ไส่สว่าง อย่างฮักษา
 คืดฮืด ตลอดตกล มนตรา งามแท้้น้อ ลอตา ม่วนมกคด

แพรวา 1

แคน นำเขาลงไว้เส้นโยงข้างล่าง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - มี่	รี้ ตี้ ล ตี้	ล ตี้ รี้ มี่	รี้ ตี้ ซ ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------------	---------------	-------------

พิน

- - - ล	- ซ - รี้	- ตี้ - ล	- ซ - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- - - ล	- ซ - รี้	- ตี้ - ล	- ซ - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ตีบ	- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	----------

แคน								นำเขาลงไว้เส้นโยงข้างล่าง																									
-	-	-	-	ม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ล													
โปงกลาง																																	
-	-	-	-	ม	-	-	-	-	ซึ	ม	ม	ม	ร	ม	ม	ม	-	ม	ร	ด	ร	ม	ล										
พิน																																	
-	-	-	ม	ร	ด	ร	ม	ม	-	ม	ร	ด	ร	ม	ล	-	-	-	-	-	-	-	-										
ปฏิไท																																	
-	-	-	-	ม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ม	-	-	-	-	-	-	-										
เบส																																	
-	-	-	-	ม	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-										
กลอง																																	
-	-	-	ป	-	ป	-	ต	-	ต	-	ป	ต	ป	-	ตี	บ	-	-	-	ป	-	ป	-	ต	-	ต	-	ป	ต	ป	-	ตี	บ

แคน								นำเขาลงไว้เส้นโยงข้างล่าง																									
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-										
โปงกลาง																																	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ม	ร	ด	ล	ด	ล	ด	ร	ม	ร	ด	ช	ล											
พิน																																	
-	-	-	ล	-	ช	-	ร	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	-	-	-	-	-	-	-										
ปฏิไท																																	
-	-	-	ล	-	ช	-	ร	-	ด	-	ล	-	ช	-	ล	-	-	-	-	-	-	-	-										
เบส																																	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-										
กลอง																																	
-	-	-	ป	-	ป	-	ต	-	ต	-	ป	ต	ป	-	ตี	บ	-	-	-	ป	-	ป	-	ต	-	ต	-	ป	ต	ป	-	ตี	บ

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด สะกิดซ้อนเส้นยืนขึ้นตั้งฉาก

- ม ม -	- - - -	- ม ม -	- - - -	- ร ร -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

พุงกระสวยไป

พุงกระสวยกลับ

- ต - ม	- ฑ - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล	- ต - ร	- ม - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- ต - ม	- ฑ - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล	- ต - ร	- ม - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- ต - ม	- ฑ - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล	- ต - ร	- ม - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- ต - ม	- ฑ - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล	- ต - ร	- ม - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- ต - ม	- ฑ - ร	- - - -	- - - ล	- ต - ร	- ม - ร	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน	ลัมไม้เก็บขีด				ลัมไม้เก็บขีด			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
โปงกลาง								
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
พิน								
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ปฏิไท								
- - - -	- ม ร ม	ล ม ร ล	- - ช ม	- - - -	- ม ร ม	ดํ ล ดํ ช	- - ม ร	
เบส								
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลอง								
- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	

แคน	ดิงไม้ดาบ						
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ด
โปงกลาง							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ด
พิน							
- - - -	ดํ ล ดํ ม	ล ช ล ล	ด ช ม ร	- - - ช	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ด
ปฏิไท							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ด
เบส							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - ม	- - ร ด
กลอง							
- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ

แคน จัดเส้นใหม่ให้ตรง

ตัวดเส้นใหม่เสริม

- - - -	- - - - ซ	- - - -	ล ช ล ด	- - - -	- ม ร ี ด	- ด ี ร ี ม	ร ี ด ล ช
ไปกลาง							
- - - -	- - - - ซ	- - - -	ล ช ล ด	- - - -	- ม ร ี ด	- ด ี ร ี ม	ร ี ด ล ช
พิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ปฏิไท							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
เบส							
- - - -	- - - - ซ	- - - -	- - - - ด	- - - -	- - - - ด	- - - -	- - - - ล ช
กลอง							
- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - - ตีบ	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - - ตีบ

แคน จัดเส้นใหม่ให้ตรง

ตัวดเส้นใหม่เสริม

- - - -	- ม - ซ	- - - -	ร ด ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด
ไปกลาง							
- - - -	- ม - ซ	- - - -	ร ด ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด
พิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ปฏิไท							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
เบส							
- - - -	- - - - ซ	- - - -	- - - - ม	- - - -	- - - - ด	- - - -	- - - - ล ด
กลอง							
- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - - ตีบ	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - - ตีบ

แคน จัดเส้นใหม่ให้ตรง

- ตั้ - มั้	- ฑั้ - รั้	มั้ รั้ ตั้ ล	ตั้ ล ฑั้ ล	- ตั้ - รั้	- มั้ - รั้	มั้ รั้ ตั้ ล	ตั้ ล ฑั้ ล
-------------	-------------	---------------	-------------	-------------	-------------	---------------	-------------

โปงลาง

- ตั้ - มั้	- ฑั้ - รั้	มั้ รั้ ตั้ ล	ตั้ ล ฑั้ ล	- ตั้ - รั้	- มั้ - รั้	มั้ รั้ ตั้ ล	ตั้ ล ฑั้ ล
-------------	-------------	---------------	-------------	-------------	-------------	---------------	-------------

พิณ

- ตั้ - มั้	- ฑั้ - รั้	มั้ รั้ ตั้ ล	ตั้ ล ฑั้ ล	- ตั้ - รั้	- มั้ - รั้	มั้ รั้ ตั้ ล	ตั้ ล ฑั้ ล
-------------	-------------	---------------	-------------	-------------	-------------	---------------	-------------

ปี่ภูไท

- ตั้ - มั้	- ฑั้ - รั้	มั้ รั้ ตั้ ล	ตั้ ล ฑั้ ล	- ตั้ - รั้	- มั้ - รั้	มั้ รั้ ตั้ ล	ตั้ ล ฑั้ ล
-------------	-------------	---------------	-------------	-------------	-------------	---------------	-------------

เบส

- ตั้ - มั้	- ฑั้ - รั้	- - - -	- - - ล	- ตั้ - รั้	- มั้ - รั้	- - - -	- - - ล
-------------	-------------	---------	---------	-------------	-------------	---------	---------

กลอง

- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิณ

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- ม ร ม	ล ม ร ล	- - ฑ ม	- - - -	- ม ร ม	ตั้ ล ตั้ ฑ	- - ม ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-------------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไปกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	ดํ ํ ล ํ ํ ม	ล ฅ ล ลุ	ด ฅ ม ร	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	--------------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	ล ฅ ล ํ	- - - -	- ํ ร ํ ํ	- ํ ร ํ ํ	ร ํ ํ ล ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------

ไปกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	ล ฅ ล ํ	- - - -	- ํ ร ํ ํ	- ํ ร ํ ํ	ร ํ ํ ล ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-----------	-----------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีบ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- ม - ฌ	- - - -	ดํ ฌ ม	- - - -	ฌ ม ร ด	ร ด ล ฌ	ม ฌ ล ด
---------	---------	---------	--------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- ม - ฌ	- - - -	ดํ ฌ ม	- - - -	ฌ ม ร ด	ร ด ล ฌ	ม ฌ ล ด
---------	---------	---------	--------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ฌ	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ด	- - - -	- - ล ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- ด - ม	- ฌ - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- ด - ม	- ฌ - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- ด - ม	- ฌ - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- ด - ม	- ฌ - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- ด - ม	- ฌ - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ฌ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	ต ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แพรวา 2

แคน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โปงลาง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

พิน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โหวด เขี้ยบไม้ขำ

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

เบส

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลอง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

แคน

กระทบพื้ม

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โปงลาง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

พิน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โหวด

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

เบส

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลอง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

แคน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โป่งกลาง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

พิน

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

โหวด

เหยียบไม้ย่ำ

-	-	-	- ล ต้ม	-	-	- - - ซ	- ม - ล
---	---	---	---------	---	---	---------	---------

เบส

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

กลอง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

แคน

กระทบพื้ม

-	- - - มี่	- มี่ มี่ -	มี่ มี่ - -	- ล - -	- - - ม	- - - ม	- - ม ล
---	-----------	-------------	-------------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

-	- - - มี่	- มี่ มี่ -	มี่ มี่ - -	- ล - -	ซ ล ต้ม	ลู ม ร ม	ด ร ม ล
---	-----------	-------------	-------------	---------	---------	----------	---------

พิน

-	- - - มี่	- มี่ มี่ -	มี่ มี่ - -	- ล - -	ซ ล ต้ม	ลู ม ร ม	ด ร ม ล
---	-----------	-------------	-------------	---------	---------	----------	---------

โหวด

-	- - - มี่	- มี่ มี่ -	มี่ มี่ - -	- ล - -	- - - ม	- - - ม	- - ม ล
---	-----------	-------------	-------------	---------	---------	---------	---------

เบส

-	- - - มี่	- มี่ มี่ -	มี่ มี่ - -	- ล - -	- - - ม	- - - ม	- - ม ล
---	-----------	-------------	-------------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-	- - - ตีบ	- - ตีบ -	- - ตีบ -	- - - -	- - - ตีบ	- - ตีบ -	- - ตีบ -
---	-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	-----------

แคน		กระทบพึม					
- - - -	- - - มั	- มั มั -	มั มั - -	- ล - -	- - - ม	- - - ม	- - ม ล
โปงกลาง							
- - - -	- - - มั	- มั มั -	มั มั - -	- ล - -	ช ล ตั ม	ล ม ร ม	ด ร ม ล
พิน							
- - - -	- - - มั	- มั มั -	มั มั - -	- ล - -	ช ล ตั ม	ล ม ร ม	ด ร ม ล
โหวด							
- - - -	- - - มั	- มั มั -	มั มั - -	- ล - -	- - - ม	- - - ม	- - ม ล
เบส							
- - - -	- - - มั	- มั มั -	มั มั - -	- ล - -	- - - ม	- - - ม	- - ม ล
กลอง							
- - - -	- - - ตีบ	- - ตีบ -	- - ตีบ -	- - - -	- - - ตีบ	- - ตีบ -	- - ตีบ -

แคน							
- ล - ม	- ร - ม	- ช ร -	ด ม - -	- ล - ช	- ล - ม	- ด ร -	ม ล - -
โปงกลาง							
- ล - ม	- ร - ม	- ช ร -	ด ม - -	- ล - ช	- ล - ม	- ด ร -	ม ล - -
พิน							
- ล - ม	- ร - ม	- ช ร -	ด ม - -	- ล - ช	- ล - ม	- ด ร -	ม ล - -
โหวด							
- ล - ม	- ร - ม	- ช ร -	ด ม - -	- ล - ช	- ล - ม	- ด ร -	ม ล - -
เบส							
- - - -	- - - ม	- - - -	ม ม - -	- - - -	- - - ม	- - - -	ม ล - -
กลอง							
- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ

แคน

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตุ ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

โปงลาง

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตุ ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

พิน

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตุ ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

โหวด

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตุ ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

เบส

- - - -	- - - ลุ	- - - -	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ร	- - ต ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตุ ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

โปงลาง

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตุ ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

พิน

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตุ ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

โหวด

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตุ ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

เบส

- - - -	- - - ลุ	- - - -	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ร	- - ต ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน			พีม				
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- ตั้ - ล	- - ชม	- - - -	- - - -
ไปงกลาง แยกตะกอก		กระสวยพุ่งไป-กลับ					
ชั้ มั รึ มั	มั รึ ตั้ รึ	รึ ตั้ ล ตั้	- ล - -	- - - -	- - - -	ชม ร ม	ชม ร ม
พิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- - - -	- - - -	ชม ร ม	ชม ร ม
โหวด							
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- ตั้ - ล	- - ชม	- - - -	- - - -
เบส							
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลอง							
- - - -	- - - -	-ตีบ - ป	-ตีบ - -	- - - -	- - - -	-ตีบ - ป	-ตีบ - -

แคน		พีม		พีม			
- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -	- ตั้ - ล	- - ชม	- - - -	- - - -
ไปงกลาง		กระสวยพุ่งไป-กลับ		กระสวยพุ่งไป-กลับ			
- - - -	- - - -	ด ล ชุ ล	ด ล ชุ ล	- - - -	- - - -	ชม ร ม	ชม ร ม
พิน							
- - - -	- - - -	ด ล ชุ ล	ด ล ชุ ล	- - - -	- - - -	ชม ร ม	ชม ร ม
โหวด							
- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -	- ตั้ - ล	- - ชม	- - - -	- - - -
เบส							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลอง							
- - - -	- - - -	-ตีบ - ป	-ตีบ - -	- - - -	- - - -	-ตีบ - ป	-ตีบ - -

แคน พิม

- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------

โปงลาง กระสวยพุ่งไป-กลับ

- - - -	- - - -	ด ล ช ล	ด ล ช ล
---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	ด ล ช ล	ด ล ช ล
---------	---------	---------	---------

ไหวด

- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	-ตีบ -ป	- ตีบ - -
---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไหวด

- - - -	- - - ล	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ล	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ม ล ช ม	ช ม ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ม ล ช ม	ช ม ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ม ล ช ม	ช ม ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไหวด

- - - -	- - - ม	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ม	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไหวด

- - - -	- - - ล	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ล	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ม ล ช ม	ช ม ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ม ล ช ม	ช ม ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ม ล ช ม	ช ม ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- - - ม	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ม	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน

- ล - ม	- ร - ม	- ช ร -	ด ม - -	- ล - ช	- ล - ม	- ด ร -	ม ล - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

- ล - ม	- ร - ม	- ช ร -	ด ม - -	- ล - ช	- ล - ม	- ด ร -	ม ล - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- ล - ม	- ร - ม	- ช ร -	ด ม - -	- ล - ช	- ล - ม	- ด ร -	ม ล - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- ล - ม	- ร - ม	- ช ร -	ด ม - -	- ล - ช	- ล - ม	- ด ร -	ม ล - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ม	- - - -	ม ม - -	- - - -	- - - ม	- - - -	ม ล - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตั ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

โปงลาง

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตั ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

พิน

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตั ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

โหวด

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตั ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

เบส

- - - -	- - - ลุ	- - - -	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ร	- - ต ลุ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	----------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตั ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

โปงลาง

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตั ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

พิน

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตั ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

โหวด

- - - -	- - - ลุ	- ลุ ต -	ต ร - ม	- - - ล	- - ซ ม	- รุ - รุ	- - ตั ล
---------	----------	----------	---------	---------	---------	-----------	----------

เบส

- - - -	- - - ลุ	- - - -	- - - ม	- - - ล	- - - ม	- - - ร	- - ต ลุ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	----------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน				ฟิม			
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- ตั้ - ล	- - ซ ม	- - - -	- - - -
ไปกลาง		แยกตะกอก		ฟุงกระสวยไป-กลับ			
ซั้ มั รึ มั	มั รึ ตั้ รึ	รึ ตั้ ล ตั้	- ล - -	- - - -	- - - -	ซ ม ร ม	ซ ม ร ม
พิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- - - -	- - - -	ซ ม ร ม	ซ ม ร ม
โหวด							
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- ตั้ - ล	- - ซ ม	- - - -	- - - -
เบส							
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลอง							
- - - -	- - - -	- ตีบ - ป	- ตีบ - -	- - - -	- - - -	- ตีบ - ป	- ตีบ - -

แคน ฟิม				ฟิม			
- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -	- ตั้ - ล	- - ซ ม	- - - -	- - - -
ไปกลาง		ฟุงกระสวยไป-กลับ		ฟุงกระสวยไป-กลับ			
- - - -	- - - -	ด ล ชุ ล	ด ล ชุ ล	- - - -	- - - -	ซ ม ร ม	ซ ม ร ม
พิน							
- - - -	- - - -	ด ล ชุ ล	ด ล ชุ ล	- - - -	- - - -	ซ ม ร ม	ซ ม ร ม
โหวด							
- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -	- ตั้ - ล	- - ซ ม	- - - -	- - - -
เบส							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
กลอง							
- - - -	- - - -	- ตีบ - ป	- ตีบ - -	- - - -	- - - -	- ตีบ - ป	- ตีบ - -

แคน พิม

- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------

โปงลาง ฟุงกระสวยไป-กลับ

- - - -	- - - -	ด ล ช ล	ด ล ช ล
---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	ด ล ช ล	ด ล ช ล
---------	---------	---------	---------

โหวด

- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- ตีบ - ป	- ตีบ - -
---------	---------	-----------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	จ ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	จ ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	จ ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- - - ล	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ล	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ม ล ช ม	ช ม ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ม ล ช ม	ช ม ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ม ช ล	ม ล ช ม	ช ม ร ม
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- - - ม	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ม	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ร ล ช ล	ช ม ร ม	ด ร ม ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- - - ล	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ล	- - - ช	- ม - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ	- ป - ต	- ต - ตีบ
---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------	---------	-----------

แคน กริดเส้นใหม่

- - - -	- - - ซ	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ล	- - - ฑ	- ม - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

- - - -	- - - ซ	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ล	- - - ฑ	- ม - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - ซ	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ล	- - - ฑ	- ม - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

- - - -	- - - ซ	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ล	- - - ฑ	- ม - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ซ	- - - ม	- - - ร	- - - ด	- - - ล	- - - ฑ	- ม - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แพรวา 3 ว่าด้วยลายผ้า

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โป่งกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

ลายรูปทรงเรขาคณิต

- - - -	- ม ร ม	ล ม ร ล	- - ซ ม	- - - -	- ม ร ม	ดํ ล ดํ ซ	- - ม ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - ด	- - ด -	- ด - ตีป	- - - -	- - - ด	- - ด -	- ด - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ฅ	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ต
---------	---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฅ	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	ดํ ล ดํ ม	ล ฅ ล ล	ด ฅ ม ร	- - - ฅ	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ต
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปฎูไท

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฅ	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฅ	- - - ร	- - - ม	- - ร ต
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - ต	- - ต -	- ต - ตีป	- - - -	- - - ต	- - ต -	- ต - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

ลายรูปทรงเรขาคณิต

- - - -	- - - ฅ	- - - -	ล ฅ ล ดํ	- - - -	- มํ รํ ดํ	- ดํ รํ มํ	รํ ดํ ล ฅ
---------	---------	---------	----------	---------	------------	------------	-----------

โปงลาง

- - - -	- - - ฅ	- - - -	ล ฅ ล ดํ	- - - -	- มํ รํ ดํ	- ดํ รํ มํ	รํ ดํ ล ฅ
---------	---------	---------	----------	---------	------------	------------	-----------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปฎูไท

- - - -	- - - ฅ	- - - -	ล ฅ ล ดํ	- - - -	- มํ รํ ดํ	- ดํ รํ มํ	รํ ดํ ล ฅ
---------	---------	---------	----------	---------	------------	------------	-----------

เบส

- - - -	- - - ฅ	- - - -	- - - ดํ	- - - -	- - - ดํ	- - - -	- - ล ฅ
---------	---------	---------	----------	---------	----------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - ต	- - ต -	- ต - ตีป	- - - -	- - - ต	- - ต -	- ต - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน ลายสามเหลี่ยมชนต่อกัน / ลายตะขอ

- - - -	- ม - ช	- - - -	ดํ ํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด
---------	---------	---------	------------	---------	---------	---------	---------

โปงกลาง

- - - -	- ม - ช	- - - -	ดํ ํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด
---------	---------	---------	------------	---------	---------	---------	---------

พิณ

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- - - -	- ม - ช	- - - -	ดํ ํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด
---------	---------	---------	------------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

ลายรูปทรงเรขาคณิต

- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงกลาง

- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิณ

- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

4.3.6 บทลำนํ้าและทำนองเพลงฝ้ายก

เพลงฝ้ายก

ลู่กํ้า

เสียงพื้มกระทบ เสียงกระสวยพุ่ง เสียง เขยิบไม้ย่ำ เสมือนเป็นจิ้งหะการทอผ้า
จากนั้นจึงเป็นการบรรยายด้วย

กลอนเจ็ด

ตอแต่ แต่ไทร ในหล้าแหล่ง หลามแหล่ง แห่งเมืองคอน สงขลา
โตะนาย เจ้าเมือง นครา ฝ้ายก ภูเขา บรรณการ
ไทรบุรี มีช่าง เฝิดด้าย ถูกเกณฑ์ บัดใหม่ถ่าย ให้หลาน
ทำทอ ยอยก วิธีการ สืบสาน งานศิลป์ ระเบิดบรรพ์

ยก 1

ฟลุ้ด พุ่งกระสวย เขยิบไม้ย่ำ/ตะกอแยก

- ช - ตั้	- ท - ล	- ร - ม	ฟ ช ล ท	- - - -	- - - -	รึ - รึ ท	- ล - ท
-----------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

ไวโอสลิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	รึ - รึ ท	- ล - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

แอดคอร์เตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	รึ - รึ ท	- ล - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	รึ - รึ ท	- ล - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลุ้ต พุงกระสวย เหยียบไม้ย่ำ/ตะกอกแยก

- ฬึ - มึ	- รั - ท	- ฌ - มึ	รึ ตึ ท ล	- - - -	- - - -	ฌ - ฌ ตึ	- ท - ล
-----------	----------	----------	-----------	---------	---------	----------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ฌ - ฌ ตึ	- ท - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ฌ - ฌ ตึ	- ท - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ฌ - ฌ ตึ	- ท - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลุ้ต พุงกระสวย เหยียบไม้ย่ำ/ตะกอกแยก

- รั - ตึ	- ท - ล	- ฌ - ตึ	ท ล ฌ ร	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ฌ - ร
-----------	---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ฌ - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ฌ - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ฌ - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร
---------	---------	---------	-------	---------	---------	---------	---------

ฟลูต	กระทพฟิม	ฟิมกระทพ					
- - - -	- - - ทุ	- ด - ร	- - ม ร	- - ทุ -	ด ร - -	ร - ร ม	- ฟ - ฅ

ไวโอลิน

- - - -	- - - ทุ	- ด - ร	- - ม ร	- - ทุ -	ด ร - -	ร - ร ม	- ฟ - ฅ
---------	----------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

แอดคคอร์เตียน

- - - -	- - - ทุ	- ด - ร	- - ม ร	- - ทุ -	ด ร - -	ร - ร ม	- ฟ - ฅ
---------	----------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ทุ	- ด - ร	- - ม ร	- - ทุ -	ด ร - -	ร - ร ม	- ฟ - ฅ
---------	----------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - ทุ	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - ม	- ฟ - ฅ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลับยก 1

รำมะนาใต้

- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

.....

ยก 2

แอดคคอร์เตียน

- - - -	- - - -	- รั - -	- - - ฅ	- - - -	- - - -	- รั - -	- - - ฅ
---------	---------	----------	---------	---------	---------	----------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- ร ฅ ท	- รั - -	ร ร - ฅ	- - - -	- ร ฅ ท	- รั - -	ร ร - ฅ
---------	---------	----------	---------	---------	---------	----------	---------

เบส

- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ฅ	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลูต

เส้้นยก

- - - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตํ ํ ํ	- ํ ํ - -	ํ ํ ํ ํ - ํ ํ	- ตํ - ํ ํ	- - ตํ ท
---------	---------	---------	------------	-----------	---------------	------------	----------

ไวโอสลิน

- - - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตํ ํ ํ	- ํ ํ - -	ํ ํ ํ ํ - ํ ํ	- ตํ - ํ ํ	- - ตํ ท
---------	---------	---------	------------	-----------	---------------	------------	----------

แอดคคอร์เตียน

- - - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตํ ํ ํ	- ํ ํ - -	ํ ํ ํ ํ - ํ ํ	- ตํ - ํ ํ	- - ตํ ท
---------	---------	---------	------------	-----------	---------------	------------	----------

แมนเดอรลิน

- - - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตํ ํ ํ	- ํ ํ - -	ํ ํ ํ ํ - ํ ํ	- ตํ - ํ ํ	- - ตํ ท
---------	---------	---------	------------	-----------	---------------	------------	----------

เบส

- - - -	- - - -	- ล - ท	- - ตํ ํ ํ	- - - -	- - - -	- ตํ - ํ ํ	- - ตํ ท
---------	---------	---------	------------	---------	---------	------------	----------

รำมะนาใต้

- - - -	- ท - ํ	- - ํ -	ท ท - ํ	- - - -	- ท - ํ	- - ํ -	ท ท - ํ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลูต ข่มเส้้นด่ายให้จมลง

- ร - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตํ ท	- ํ ํ - -	ํ ํ ํ ํ - ล	- ซ - ฟ	- - ล ซ
---------	---------	---------	----------	-----------	-------------	---------	---------

ไวโอสลิน

- ร - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตํ ท	- ํ ํ - -	ํ ํ ํ ํ - ล	- ซ - ฟ	- - ล ซ
---------	---------	---------	----------	-----------	-------------	---------	---------

แอดคคอร์เตียน

- ร - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตํ ท	- ํ ํ - -	ํ ํ ํ ํ - ล	- ซ - ฟ	- - ล ซ
---------	---------	---------	----------	-----------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- ร - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตํ ท	- ํ ํ - -	ํ ํ ํ ํ - ล	- ซ - ฟ	- - ล ซ
---------	---------	---------	----------	-----------	-------------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- ล - ท	- - ตํ ท	- - - -	- - - -	- ซ - ฟ	- - ล ซ
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- ท - ํ	- - ํ -	ท ท - ํ	- - - -	- ท - ํ	- - ํ -	ท ท - ํ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลูต			แซกซอโฟน				
- - - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตัม รี่	- ซี่ - -	ซี้ ซี้ - รี่	- ตัม - รี่	- - ตัม ท
ไวโอลิน							
- - - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตัม รี่	- ซี่ - -	ซี้ ซี้ - รี่	- ตัม - รี่	- - ตัม ท
แอดคอร์ดเตียน							
- - - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตัม รี่	- ซี่ - -	ซี้ ซี้ - รี่	- ตัม - รี่	- - ตัม ท
แมนเดอรลิน							
- - - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตัม รี่	- ซี่ - -	ซี้ ซี้ - รี่	- ตัม - รี่	- - ตัม ท
เบส							
- - - -	- - - -	- ล - ท	- - ตัม รี่	- - - -	- - - -	- ตัม - รี่	- - ตัม ท
ร่ามะนาโต้							
- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ

ฟลูต ข่มเส้นด้ายให้จมลง

- ร - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตัม ท	- รี่ - -	รี่ รี่ - ล	- ซ - ฟ	- - ล ซ
ไวโอลิน							
- ร - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตัม ท	- รี่ - -	รี่ รี่ - ล	- ซ - ฟ	- - ล ซ
แอดคอร์ดเตียน							
- ร - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตัม ท	- รี่ - -	รี่ รี่ - ล	- ซ - ฟ	- - ล ซ
แมนเดอรลิน							
- ร - -	ร - ร ซ	- ล - ท	- - ตัม ท	- รี่ - -	รี่ รี่ - ล	- ซ - ฟ	- - ล ซ
เบส							
- - - -	- - - -	- ล - ท	- - ตัม ท	- - - -	- - - -	- ซ - ฟ	- - ล ซ
ร่ามะนาโต้							
- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ

ร่ำมะนาวได้

- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

.....

แฉกคอร้เตียน

- - - -	- - - -	- รี้ - -	- - - ฅ	- - - -	- - - -	- รี้ - -	- - - ล
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------	---------

แมนเดอร้ลิน

- - - -	- ร ฅ ท	- รี้ - -	ร ร - ฅ	- - - -	- ร ฅ ท	- รี้ - -	ร ร - ล
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------	---------

เบส

- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ฅ	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

.....

ฟลู่ต ฟุงกระสวยให้เกิดลาย / ตะบอยยกเส้นข่ม

- - - -	- - - -	ฅ - รี้ -	มี้ รี้ ต้ ท	ท ล้ ฅ ฟ	มี้ รี้ ต้ ท	- - - -	- - - -
---------	---------	-----------	--------------	----------	--------------	---------	---------

ไวโอลิน

ฟิม

ร ม ฟ ฅ	ล ท ต้ รี้	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	รี้ - ท -	ล ท ฅ ล
---------	------------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

แฉกคอร้เตียน

- - - -	- - - -	ฅ - รี้ -	มี้ รี้ ต้ ท	- - - -	- - - -	รี้ - ท -	ล ท ฅ ล
---------	---------	-----------	--------------	---------	---------	-----------	---------

แมนเดอร้ลิน

- - - -	- - - -	ฅ - รี้ -	มี้ รี้ ต้ ท	- - - -	- - - -	รี้ - ท -	ล ท ฅ ล
---------	---------	-----------	--------------	---------	---------	-----------	---------

เบส

- - - -	- - - -	ฅ - รี้ -	- - ต้ ท	- - - -	- - - -	รี้ - ท -	- - ฅ ล
---------	---------	-----------	----------	---------	---------	-----------	---------

ร่ำมะนาวได้

- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลุ้ต								ฟุงกระสวยให้เกิดลาย / ตะบอยยกเส้นข่ม															
-	-	-	-	-	-	-	-	รื - ท -	ล ท ช ล	ล ี่ ช ี่ ฟ ี่ ม ี่	รื ด ี่ ท ล	-	-	-	-	-	-	-	-				
ไวโอลิน				ฟิม																			
ล	ท	ด	ร	ม	ฟ	ช	ล	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	ช - ล -	ช ล ฟ ช		
แอดคอร์ดเตียน																							
-	-	-	-	-	-	-	-	รื - ท -	ล ท ช ล	-	-	-	-	-	-	-	-	ช - ล -	ช ล ฟ ช				
แมนเดอรลิน																							
-	-	-	-	-	-	-	-	รื - ท -	ล ท ช ล	-	-	-	-	-	-	-	-	ช - ล -	ช ล ฟ ช				
เบส																							
-	-	-	-	-	-	-	-	รื - ท -	- - ช ล	-	-	-	-	-	-	-	-	ช - ล -	- - ฟ ช				
รำมะนาใต้																							
-	-	-	-	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	-	-	-	-	-	-	-	-			

ฟลุ้ต								ฟุงกระสวยให้เกิดลาย / ตะบอยยกเส้นข่ม															
-	-	-	-	-	-	-	-	ช ี่ - รื -	ม ี่ รื ด ี่ ท	ท ี่ ล ี่ ช ี่ ฟ ี่	ม ี่ รื ด ี่ ท	-	-	-	-	-	-	-	-				
ไวโอลิน				ฟิม																			
ร	ม	ฟ	ช	ล	ท	ด ี่	รื	-	-	-	-	-	-	-	-	รื - ท -	ล ท ช ล						
แอดคอร์ดเตียน																							
-	-	-	-	-	-	-	-	ช ี่ - รื -	ม ี่ รื ด ี่ ท	-	-	-	-	รื - ท -	ล ท ช ล								
แมนเดอรลิน																							
-	-	-	-	-	-	-	-	ช ี่ - รื -	ม ี่ รื ด ี่ ท	-	-	-	-	รื - ท -	ล ท ช ล								
เบส																							
-	-	-	-	-	-	-	-	ช ี่ - รื -	- - ด ี่ ท	-	-	-	-	รื - ท -	- - ช ล								
รำมะนาใต้																							
-	-	-	-	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	-	-	-	-	-	-	-	-			

ฟลุ้ต พุงกระสวยให้เกิดลาย / ตะบอยยกเส้นข่ม

- - - -	- - - -	รื - ท -	ล ท ช ล	ลื ชื ฝื มื	รื ตื ท ล	- - - -	- - - -
---------	---------	----------	---------	-------------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน ฝิม

ล ท ด ร	ม ฟ ช ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ช - ล -	ช ล ฟ ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- - - -	- - - -	รื - ท -	ล ท ช ล	- - - -	- - - -	ช - ล -	ช ล ฟ ช
---------	---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	รื - ท -	ล ท ช ล	- - - -	- - - -	ช - ล -	ช ล ฟ ช
---------	---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	รื - ท -	- - ช ล	- - - -	- - - -	ช - ล -	- - ฟ ช
---------	---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลับยก 2

ยก 3

จังหวะ 3 / 4

เครื่องประกอบจังหวะ / รำมะนา

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

.....

✳ 3.1

ฟลุ้ต คัดเขาลาย

- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- - - -	- - - -	- - - -	- - รื รื	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ช	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ช	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ท	- ตี้ - รี้	- - - รี้	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ท	- ตี้ - รี้	- - - รี้	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - รี้ รี้	- - - -	- - - -	- - รี้ รี้	- - - -	- - - -
-------------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ท	- ตี้ - รี้	- - - รี้	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - รี้	- - - -	- - - -	- - - ท
---------	---------	-----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต

คัตเขาลาย

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี้	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี้	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - รี้ รี้	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี้	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ทุ	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ฟ	- ซ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ซ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ฟ	- ซ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ซ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- - รี่ รี่	- - - -	- - - -	- - รี่ รี่	- - - -	- - - -
-------------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ฟ	- ซ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ซ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - จง	- - - จง	- - - ทัง	- - - จง	- - - จง	- - - ทัง
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

กลับ * 3.1

รำมะนาใต้

- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

.....

* 3.1.1

ฟลุ้ต กำหนดลาย เป็นฝ่ายกโหม / รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

- - - -	- - - -	ซ - ซ ท	- ตี - รี่	- - - -	- ท ตี รี่	- ซี่ - ฟี่	- มี่ - รี่
---------	---------	---------	------------	---------	------------	-------------	-------------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ ท	- ตี - รี่	- - - -	- ท ตี รี่	- ซี่ - ฟี่	- มี่ - รี่
---------	---------	---------	------------	---------	------------	-------------	-------------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ซี่ ซี่ -	- ซี่ - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ ท	- ตี - รี่	- - - -	- ท ตี รี่	- ซี่ - ฟี่	- มี่ - รี่
---------	---------	---------	------------	---------	------------	-------------	-------------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ท	- ตี - รี่	- - - -	- - - -	- - - ฟี่	- มี่ - รี่
---------	---------	---------	------------	---------	---------	-----------	-------------

รำมะนาใต้

- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลุต รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

- - - -	- - - -	ซ - ซ รี่	- ตี - ท	- รี่ - ตี	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---------	---------	-----------	----------	------------	---------	-------------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ รี่	- ตี - ท	- รี่ - ตี	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---------	---------	-----------	----------	------------	---------	-------------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- ซี่ ซี่ -	ซี่ ซี่ - รี่	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
-------------	---------------	---------	---------	---------	---------	-------------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ รี่	- ตี - ท	- รี่ - ตี	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---------	---------	-----------	----------	------------	---------	-------------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - รี่	- ตี - ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- ล - ซ
---------	---------	-----------	----------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลุต รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

- - - -	- - - -	ซ - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ตี	- ฟี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	-------------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ตี	- ฟี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	-------------

แอดคอร์ดเตียน

- รี่ รี่ -	- รี่ - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ตี	- ฟี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	-------------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ซ	- ฟ - ซ	- - - -	- - - -	- - - ตี	- ฟี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	-------------

รำมะนาใต้

- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลุ้ต รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

- - - -	- - - -	ซ - ซ รี่	- ฟี่ - รี่	- รี่ - ตี่	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---------	---------	-----------	-------------	-------------	---------	-------------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ รี่	- ฟี่ - รี่	- รี่ - ตี่	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---------	---------	-----------	-------------	-------------	---------	-------------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- รี่ รี่ -	- รี่ - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ รี่	- ฟี่ - รี่	- รี่ - ตี่	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---------	---------	-----------	-------------	-------------	---------	-------------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - รี่	- ฟี่ - รี่	- - - -	- - - -	- - - ท	- ล - ซ
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	---------	---------

ร่ามะนาใต้

- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- - จ -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลับ * 3.1.1

จังหวะ 3 / 4

เครื่องประกอบจังหวะ / ร่ามะนา

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

.....

* 3.2

ฟลุ้ต คัดเขาลาย

- - - รี่	- - - รี่	- - - รี่	- - - -	- - รี่ -	- มี่ - รี่
-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-------------

ไวโอลิน

- - - รี่	- - - รี่	- - - รี่	- - - -	- - รี่ -	- มี่ - รี่
-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-------------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - รี่	- - - รี่	- - - รี่	- - - -	- - รี่ -	- มี่ - รี่
-----------	-----------	-----------	---------	-----------	-------------

เบส

- - - -	- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - -	- - - รี่
---------	---------	-----------	---------	---------	-----------

ร่ามะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต คัดเขาลาย

- ฐึ - ฐึ	- ท - ฐึ	- - - ฐึ	- - - ท	- - - ท	- ล - ท
-----------	----------	----------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- ฐึ - ฐึ	- ท - ฐึ	- - - ฐึ	- - - ท	- - - ท	- ล - ท
-----------	----------	----------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- ฐึ - ฐึ	- ท - ฐึ	- - - ฐึ	- - - ท	- - - ท	- ล - ท
-----------	----------	----------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ฐึ	- - - -	- - - -	- - - ท
---------	---------	----------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต คัดเขาลาย

- - - ฐึ	- - - ฐึ	- - - ฐึ	- - - -	- - ฐึ -	- มึ - ฐึ
----------	----------	----------	---------	----------	-----------

ไวโอลิน

- - - ฐึ	- - - ฐึ	- - - ฐึ	- - - -	- - ฐึ -	- มึ - ฐึ
----------	----------	----------	---------	----------	-----------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - ฐึ	- - - ฐึ	- - - ฐึ	- - - -	- - ฐึ -	- มึ - ฐึ
----------	----------	----------	---------	----------	-----------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ฐึ	- - - -	- - - -	- - - ฐึ
---------	---------	----------	---------	---------	----------

รำมะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต คัดเขาลาย

- ฐึ - ฐึ	- ท - ฐึ	- - - ฐึ	- - - ท	- - - ท	- ล - ฐึ
-----------	----------	----------	---------	---------	----------

ไวโอลิน

- ฐึ - ฐึ	- ท - ฐึ	- - - ฐึ	- - - ท	- - - ท	- ล - ฐึ
-----------	----------	----------	---------	---------	----------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- ฐึ - ฐึ	- ท - ฐึ	- - - ฐึ	- - - ท	- - - ท	- ล - ฐึ
-----------	----------	----------	---------	---------	----------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ฐึ	- - - -	- - - -	- - - ฐึ
---------	---------	----------	---------	---------	----------

รำมะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

กลับ * 3.2

* 3.2.1

รำมะนาใต้

- - ทั่งทั่ง	- จง - -	จง-จงทั่ง	- จง - -	- - ทั่งทั่ง	- จง - -	จง-จงทั่ง	- จง - ทั่ง
--------------	----------	-----------	----------	--------------	----------	-----------	-------------

.....

ฟลุ้ต กำหนดลายเป็นฝ่ายใหม่ / รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

- - ฐึ ฐึ	- ล - ท	- ฐึ - ท	- ฐึ ล -	- - ฐึ ฐึ	- ท - ล	- ฐึ - ท	- ฐึ ฐึ -
-----------	---------	----------	----------	-----------	---------	----------	-----------

ไวโอลิน

- - ฐึ ฐึ	- ล - ท	- ฐึ - ท	- ฐึ ล -	- - ฐึ ฐึ	- ท - ล	- ฐึ - ท	- ฐึ ฐึ -
-----------	---------	----------	----------	-----------	---------	----------	-----------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- - ฐึ ฐึ	- ล - ท	- ฐึ - ท	- ฐึ ล -	- - ฐึ ฐึ	- ท - ล	- ฐึ - ท	- ฐึ ฐึ -
-----------	---------	----------	----------	-----------	---------	----------	-----------

แมนเดอรลิน

- - ฐึ ฐึ	- ล - ท	- ฐึ - ท	- ฐึ ล -	- - ฐึ ฐึ	- ท - ล	- ฐึ - ท	- ฐึ ฐึ -
-----------	---------	----------	----------	-----------	---------	----------	-----------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ฐึ ล -	- - - -	- - - -	- - - -	- ฐึ ฐึ -
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	-----------

รำมะนาใต้

- - ทั่งทั่ง	- จง - -	จง-จงทั่ง	- จง - -	- - ทั่งทั่ง	- จง - -	จง-จงทั่ง	- จง - ทั่ง
--------------	----------	-----------	----------	--------------	----------	-----------	-------------

พลู่ต รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

- - ซ ซ	- ล - ท	- รี่ - ท	- ซ ล -	- - รี่ รี่	- ท - ล	- รี่ - ท	- ร ซ -
---------	---------	-----------	---------	-------------	---------	-----------	---------

ไวโอลีน

- - ซ ซ	- ล - ท	- รี่ - ท	- ซ ล -	- - รี่ รี่	- ท - ล	- รี่ - ท	- ร ซ -
---------	---------	-----------	---------	-------------	---------	-----------	---------

แอกคอร์ดเตียน

- - ซ ซ	- ล - ท	- รี่ - ท	- ซ ล -	- - รี่ รี่	- ท - ล	- รี่ - ท	- ร ซ -
---------	---------	-----------	---------	-------------	---------	-----------	---------

แมนเดอรลิน

- - ซ ซ	- ล - ท	- รี่ - ท	- ซ ล -	- - รี่ รี่	- ท - ล	- รี่ - ท	- ร ซ -
---------	---------	-----------	---------	-------------	---------	-----------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ซ ล -	- - - -	- - - -	- - - -	- ร ซ -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - ทั่ง ทั่ง	- จง - -	จง-จง ทั่ง	- จง - -	- - ทั่ง ทั่ง	- จง - -	จง-จง ทั่ง	- จง - ทั่ง
---------------	----------	------------	----------	---------------	----------	------------	-------------

พลู่ต รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - รี่	- - - ท	- ตี่ รี่ -	- ซี่ - รี่	- ซี่ - ฟี่	ฟี่ฟี่ฟี่	- ซี่ - รี่
---------	-----------	---------	-------------	-------------	-------------	-----------	-------------

ไวโอลีน

- - - -	- - - รี่	- - - ท	- ตี่ รี่ -	- ซี่ - รี่	- ซี่ - ฟี่	ฟี่ฟี่ฟี่	- ซี่ - รี่
---------	-----------	---------	-------------	-------------	-------------	-----------	-------------

แอกคอร์ดเตียน ลายเส้นตรง

- ซี่ ซี่ -	- ซี่ - -	- - - -	- - - -	- ซี่ ซี่ -	- ซี่ - -	- - - -	- - - -
-------------	-----------	---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - รี่	- - - ท	- ตี่ รี่ -	- ซี่ - รี่	- ซี่ - ฟี่	ฟี่ฟี่ฟี่	- ซี่ - รี่
---------	-----------	---------	-------------	-------------	-------------	-----------	-------------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ตี่ รี่ -	- - - -	- - - -	- - - -	- ซี่ - รี่
---------	---------	---------	-------------	---------	---------	---------	-------------

รำมะนาใต้

- - - -	- ท - จ	- จ - -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- จ - -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฟลุ้ต / รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

- - - -	- ซี่ ฟี่ ซี่	- ฟี่ - รี่	- ตี่ - ท	- ฟี่ - รี่	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---------	---------------	-------------	-----------	-------------	---------	-------------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- ซี่ ฟี่ ซี่	- ฟี่ - รี่	- ตี่ - ท	- ฟี่ - รี่	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---------	---------------	-------------	-----------	-------------	---------	-------------	---------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- รี่ รี่ -	- รี่ - -	- - - -	- - - -	- รี่ รี่ -	- รี่ - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
-------------	-----------	---------	---------	-------------	-----------	-------------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- ซี่ ฟี่ ซี่	- ฟี่ - รี่	- ตี่ - ท	- ฟี่ - รี่	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---------	---------------	-------------	-----------	-------------	---------	-------------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ตี่ - ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- ล - ซ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	---------

ร่ำมะนาใต้

- - - -	- ท - จ	- จ - -	ท ท - จ	- - - -	- ท - จ	- จ - -	ท ท - จ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลับ * 3.2.1

จังหวะ 3 / 4

เครื่องประกอบจังหวะ / ร่ำมะนา

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

* 3.3

ฟลุ้ต คัดเขาลาย

- - - -	- - - ร	- - - ซ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ซ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- - - -	- - - -	- - - -	- - รี่ รี่	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ซ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ซ	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ำมะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ท	- ตี - รี่	- - - รี่	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	------------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ท	- ตี - รี่	- - - รี่	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	------------	-----------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - รี่ รี่	- - - -	- - - -	- - รี่ รี่	- - - -	- - - -
-------------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ท	- ตี - รี่	- - - รี่	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	------------	-----------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - -	- - - ท
---------	---------	-----------	---------	---------	---------

ร่ามะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต

คัตเขาลาย

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี่	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี่	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - รี่ รี่	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี่	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ฑ	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ามะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ฟ	- ซ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ซ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ฟ	- ซ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ซ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - รี่ รี่	- - - -	- - - -	- - รี่ รี่	- - - -	- - - -
-------------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ฟ	- ซ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ซ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

กลับ * 3.3

รำมะนาใต้

- - - -	- - - -	- ทั่ง - จง	- ทั่ง - จง	- จง - ทั่ง	- จง - -	จง-จงทั่ง	- ทั่ง - จง
---------	---------	-------------	-------------	-------------	----------	-----------	-------------

.....

* 3.3.1

ฟลุ้ต กำหนดกลายเป็นฝ่ายกเมียง / รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- รี่ รี่ -	- รี่ - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ฟ - ซ	- - - -	- - - -	- - - -	- ท - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- - - -	- ทั่ง - จง	- ทั่ง - จง	- จง - ทั่ง	- จง - -	จง-จงทั่ง	- ทั่ง - จง
---------	---------	-------------	-------------	-------------	----------	-----------	-------------

ฟลุ้ต รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย / รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงายต่อกัน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- รื รื -	- รื - -	- - - -	- - - -	- รื รื -	- รื - -	- - - -	- - - -
-----------	----------	---------	---------	-----------	----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ท - ซ	- - - -	- - - -	- - - -	- ฟ - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- - - -	- ทั้ - จง	- ทั้ - จง	- จง - ทั้	- จง - -	จง-จง ทั้	- ทั้ - จง
---------	---------	------------	------------	------------	----------	-----------	------------

ฟลุ้ต รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย / รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำต่อกัน

- - - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน ลายเส้นตรง

- รื รื -	- รื - -	- - - -	- - - -	- รื รื -	- รื - -	- - - -	- - - -
-----------	----------	---------	---------	-----------	----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- ทั้ - จง	- จง - ทั้	- ทั้ - จง	- - - ทั้	- จง - -	- จง - ทั้	- ทั้ - จง
---------	------------	------------	------------	-----------	----------	------------	------------

ฟลุ่ต

- - - -	- - - -	- ฌ - ล	- ท - ท	- มี่ - รี่	- ท - ล	รี่ - รี่ ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

ไวโวลีน

- - - -	- - - -	- ฌ - ล	- ท - ท	- มี่ - รี่	- ท - ล	รี่ - รี่ ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- ฌ - ล	- ท - ท	- มี่ - รี่	- ท - ล	รี่ - รี่ ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- ฌ - ล	- ท - ท	- มี่ - รี่	- ท - ล	รี่ - รี่ ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- - - -	- จง - ทััง	- ทััง - จง	- - - ทััง	- จง - -	- จง - ทััง	- ทััง - จง
---------	---------	-------------	-------------	------------	----------	-------------	-------------

✳ 3.3.1

4.4 บทสรุป

การบรรเลงตอนจบช่วงสุดท้าย เพื่อสรุปเรื่องราว โดยการประมวลทำนองที่โดดเด่นของแต่ละเพลง มาบรรเลงต่อเนื่องกันตั้งแต่เพลงผ้าจกถึงเพลงผ้ายก

เพลงผ้าจก

กลอง

-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - -	-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - มง
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------	----------

เป็ยะ ติดเป็นลูกตกบ้างห่างบ้าง

- - - -	- - - ร	- ร - ซ	- - - -	- - - -	- - - ท	- ท - ท	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - ซ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - ซ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - รั	- - - รั	- รั - ซ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
----------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - รั	- - - รั	- รั - ซ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
----------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - -	- ปง - -	-ปง- เท่ง	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - มง
----------	----------	-----------	----------	----------	----------	-----------	----------

พินัยยะ ดัดเป็นลูกตกบ้างห่างบ้าง

- - - -	- - - ร	- ร - ษ	- - - -	- - - -	- - - ท	- ท - ท	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - ษ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - ษ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - รั	- - - รั	- รั - ษ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
----------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - หุ่ย
----------	----------	-------------	----------	----------	----------	-------------	------------

พินัยยะ ดัดเป็นลูกตกบ้างห่างบ้าง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- ฟ ม ร	- ม - ษ	- ม - ท	- - - -	- ฟ ม ร	- ม - ษ	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - -	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - -	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - -	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - มง	- - - เท่ง	- - - มง	- - - -	- - - มง	- - - เท่ง	- - - หุ่ย
---------	----------	------------	----------	---------	----------	------------	------------

พินัยยะ ดัดเป็นลูกตกบ้างห่างบ้าง

- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ษ
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ม - -	- ท - -	- ท - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะลือกกลาง

- - - -	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ษ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งเล็ก

- - - -	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ษ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ปง -เท่ง	ปงเท่ง- ปง	-เท่งปง เท่ง	- - -เท่ง	-เท่ง -ปง	- เท่ง - -	-ปง -เท่ง	- - -หุ่ย
-----------	---------------	-----------------	-----------	-----------	------------	-----------	-----------

เพลงผ้าล้ง

เครื่องประกอบจังหวะ

-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	-ติง -เท่ง	-ติง -ปะ	-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	- - - ติง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	-ติง -เท่ง	-ติง -ปะ	-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	- - - ติง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมือง

- ล - ษ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ษ	- ษ - ร	- ษ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะลือกกลาง

- ล - ษ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ษ	- ษ - ร	- ษ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งเล็ก

- ล - ษ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ษ	- ษ - ร	- ษ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งใหญ่

- ล - ษ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ษ	- ษ - ร	- ษ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	-ติง -เท่ง	-ติง -ปะ	-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	- - - ติง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมือง

- ล ด ร	- ด ร ฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟ ช ล	- ร ฟ ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ล ด ร	- ด ร ฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟ ช ล	- ร ฟ ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - ร	- - - ฟ	- - - ด	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ติง -ปะ	-ติง -เห่ง	-ติง -เห่ง	-ติง -ปะ	-ติง -ปะ	-ติง -เห่ง	- - - ติง	-เทิด-เห่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมือง

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ติง -ปะ	-ติง -เห่ง	-ติง -เห่ง	-ติง -ปะ	-ติง -ปะ	-ติง -เห่ง	- - - ติง	-เทิด-เห่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมื่อง

- ลุดร	- ดรฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟชล	- รฟช	- ฟ - ด	- ฟ - -
--------	-------	---------	---------	-------	-------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ลุดร	- ดรฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟชล	- รฟช	- ฟ - ด	- ฟ - -
--------	-------	---------	---------	-------	-------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - ร	- - - ฟ	- - - ด	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	- - - ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

เพลงผ้ามัดหมี่

ขลุ่ย

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาด

- - - -	- ม ร ช	- ช - ม	ร ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท ล ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซุ่ม

- - - -	- ม ร ช	- ช - ม	ร ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท ล ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่ม

- - - -	- ม ร ช	- ช - ม	ร ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท ล ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซอคู่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาด

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ฆ้อง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ท่ม

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ซอด้วง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ขลุ่ย

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ระนาด

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ฆ้อง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ท่ม

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ซอด้วง

-	-	-	-	-	-	-	-
---	---	---	---	---	---	---	---

ขลุ่ย

-	-	-	-	- ท - ท	- ท - ท	- ท - -	- ท - -	- - - -
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาด

-	-	-	-	- ท ตั้ รี่	- รี่ - ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ษ
---	---	---	---	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ฆ้อง

-	-	-	-	- ท ตั้ รี่	- รี่ - ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ษ
---	---	---	---	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ท่ม

-	-	-	-	- ท ตั้ รี่	- รี่ - ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ษ
---	---	---	---	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ซอด้วง

-	-	-	-	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

-	-	-	-	- - - ฟ	- ษ - ร	- ฟ - ษ	- ฟ - ษ	- ม ษ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

ระนาด

-	-	-	-	- - - ฟ	- ษ - ร	- ฟ - ษ	- ฟ - ษ	- ม ษ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

ฆ้อง

-	-	-	-	- - - ฟ	- ษ - ร	- ฟ - ษ	- ฟ - ษ	- ม ษ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

ท่ม

-	-	-	-	- - - ฟ	- ษ - ร	- ฟ - ษ	- ฟ - ษ	- ม ษ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

ซอด้วง

-	-	-	-	- - - ฟ	- ษ - ร	- ฟ - ษ	- ฟ - ษ	- ม ษ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

กลอง

-	-	-	-	- - ต ต	- จ - จ	- จ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

ระนาด

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

ฆ้อง

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

ท่ม

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

ซอด้วง

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

กลอง

- - - -	- - ต ต	- ฉ - ฉ	- ฉ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ระนาด

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ฆ้อง

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ท่ม

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ซอด้วง

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - ต ต	- ฉ - ฉ	- ฉ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฅ	- ฅ - ฅ	ล ท - ท	- ท ล ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาด

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฅ	- ฅ - ฅ	ล ท - ท	- ท ล ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้อง

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฅ	- ฅ - ฅ	ล ท - ท	- ท ล ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่ม

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฅ	- ฅ - ฅ	ล ท - ท	- ท ล ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซอคู่

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฅ	- ฅ - ฅ	ล ท - ท	- ท ล ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - ต ต	- จ - จ	- จ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงผ้าซิด

ตั้งจังหวะกลองส่ง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีบ	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีบ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- ฅ - ล	- ฅ - ดํ	- ล - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

โปงลาง

- - - -	- ร ร ร	- ต - ม	- ฅ - ร	- ม ม ม	- ฅ - ล	- ฅ - ดํ	- ล - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ม ม ม	- ฅ - ล	- ฅ - ดํ	- ล - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

เบส เป็นลูกตก บ้าง / ทำนองบ้าง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตรีม

- - - -	- ร ร ร	- ต - ม	- ฅ - ร	- - - ม	- ฅ - ล	- ฅ - ดํ	- ล - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีบ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ด - ล	- ฌ - ด
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ด - ล	- ฌ - ด
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ด - ล	- ฌ - ด
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฌ	- ฌ - -	- - - ร	- - - ล	- - - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริ้ม

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ด - ล	- ฌ - ด
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ด	- - - ด	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ด	- - - ด	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ด	- - - ด	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ด	- - - ด	- - - ม	- - - -	- ฌ - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริ้ม

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ด	- - - ด	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - - -	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริ้ม

- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฌ - ฌ	- - - ม	- ฌ - ล	- ด - ร	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฌ - ฌ	- - - ม	- ฌ - ล	- ด - ร	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฌ - ฌ	- - - ม	- ฌ - ล	- ด - ร	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ฌ - ฌ	- - - -	- - - -	- - - -	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริ้ม

- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฌ - ฌ	- - - ม	- ฌ - ล	- ด - ร	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- ตํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- ตํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- ตํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - - -	- - - - -	- ร - ร	- - - - -	- - - - -	- - - - -	- ฌ - ฌ
---------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------	-----------	---------

กันตริม

- - - -	- ตํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - - -	- - - - ด	- ล - ร	- - - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	-----------	-----------	---------	-----------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - - -	- - - - ด	- ล - ร	- - - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	-----------	-----------	---------	-----------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - - -	- - - - ด	- ล - ร	- - - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	-----------	-----------	---------	-----------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - - -	- - - - ด	- ล - ร	- - - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	-----------	-----------	---------	-----------	---------	---------	---------

กันตริม

- - - -	- - - - -	- - - - ด	- ล - ร	- - - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	-----------	-----------	---------	-----------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ม	- ช - ด	- - - -	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริ้ม

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

เพลงผ้าแพรวา

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ม	รื ด ล ด	ล ด รื ม	รื ด ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	----------	----------	----------

พิน

- - - ล	- ช - รื	- ด - ล	- ช - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่งูไท

- - - ล	- ช - รื	- ด - ล	- ช - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีป
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------

แคน

- - - -	- - - -	ม - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

โปงลาง

- - - -	- - - -	ม - - -	- - - - ล	- ฌึ่ม มึ่ม	มึ่ม รึ่ม มึ่ม	มึ่ม - มึ่ม รึ่ม	ตึ่ม รึ่ม ล
---------	---------	---------	-----------	-------------	----------------	------------------	-------------

พิน

- - - มึ่ม	รึ่ม ตึ่ม รึ่ม	มึ่ม - มึ่ม รึ่ม	ตึ่ม รึ่ม ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
------------	----------------	------------------	-------------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- - - -	- - - -	มึ่ม - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	มึ่ม - - -	- - - - ล
---------	---------	------------	-----------	---------	---------	------------	-----------

เบส

- - - -	- - - -	ม - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

กลอง

- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ	- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล	- - - - มึ่ม	รึ่ม ตึ่ม ล ตึ่ม	ล ตึ่ม รึ่ม	รึ่ม ตึ่ม ฌ ล
---------	---------	---------	-----------	--------------	------------------	-------------	---------------

พิน

- - - ล	- ฌ - รึ่ม	- ตึ่ม - ล	- ฌ - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	------------	------------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- - - ล	- ฌ - รึ่ม	- ตึ่ม - ล	- ฌ - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
---------	------------	------------	---------	---------	---------	---------	-----------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

กลอง

- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ	- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - ม	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไหวด

- ม ม -	- - - -	- ม ม -	- - - -	- ร ร -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปฎูไท

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ม	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

- ต - ม	- ฑ - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล	- ต - ร	- ม - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- ต - ม	- ฑ - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล	- ต - ร	- ม - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- ต - ม	- ฑ - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล	- ต - ร	- ม - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ปฎูไท

- ต - ม	- ฑ - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล	- ต - ร	- ม - ร	ม ร ต ล	ต ล ฑ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- ต - ม	- ฑ - ร	- - - -	- - - ล	- ต - ร	- ม - ร	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ	- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	----------

เพลงฝ้ายก

จังหวะ 3 / 4

เครื่องประกอบจังหวะ / รำมะนาได้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

.....

* ก.

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอกคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - รี้ รี้	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ฑ	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาได้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ท	- ตี้ - รี้	- - - รี้	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ท	- ตี้ - รี้	- - - รี้	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แอกคอร์ดเตียน

- - รี้ รี้	- - - -	- - - -	- - รี้ รี้	- - - -	- - - -
-------------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ท	- ตี้ - รี้	- - - รี้	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - รี้	- - - -	- - - -	- - - ท
---------	---------	-----------	---------	---------	---------

รำมะนาได้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี่	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี่	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - รี่ รี่	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี่	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ฑ	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ฟ	- ฑ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ฑ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ฟ	- ฑ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ฑ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - รี่ รี่	- - - -	- - - -	- - รี่ รี่	- - - -	- - - -
-------------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ฟ	- ฑ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ฑ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - ฑ
---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ทั่ง
----------	----------	------------	----------	----------	------------

กลับ * ก.

ร่ำมะนาใต้

- - - -	- - - -	- ings - จง	- ings - จง	- จง - ings	- จง - -	จง-จงings	- ings - จง
---------	---------	-------------	-------------	-------------	----------	-----------	-------------

* ข.

ฟลูต

- - - -	- - - -	- ร - ฌ	- ฟ - ฌ	- ฟ - ร	- ฌ - -	ท - ท ล	- ท - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	- ร - ฌ	- ฟ - ฌ	- ฟ - ร	- ฌ - -	ท - ท ล	- ท - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ร ร -	- ร - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- ร - ฌ	- ฟ - ฌ	- ฟ - ร	- ฌ - -	ท - ท ล	- ท - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ฟ - ฌ	- - - -	- - - -	- - - -	- ท - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ำมะนาใต้

- - - -	- - - -	- ings - จง	- ings - จง	- จง - ings	- จง - -	จง-จงings	- ings - จง
---------	---------	-------------	-------------	-------------	----------	-----------	-------------

ฟลูต

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ฌ	- - - ร	- ฌ - -	- ร - ฌ	- ฟ - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ฌ	- - - ร	- ฌ - -	- ร - ฌ	- ฟ - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- ร ร -	- ร - -	- - - -	- - - -	- ร ร -	- ร - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ฌ	- - - ร	- ฌ - -	- ร - ฌ	- ฟ - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ท - ฌ	- - - -	- - - -	- - - -	- ฟ - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ำมะนาใต้

- - - -	- - - -	- ings - จง	- ings - จง	- จง - ings	- จง - -	จง-จงings	- ings - จง
---------	---------	-------------	-------------	-------------	----------	-----------	-------------

ฟลุ้ต

- - - -	ร ร - ฅ	- ฅ - ร	- ร - ฅ	- - - ร	- ฅ - -	- ฅ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	ร ร - ฅ	- ฅ - ร	- ร - ฅ	- - - ร	- ฅ - -	- ฅ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- รุ้ รุ้ -	- รุ้ - -	- - - -	- - - -	- รุ้ รุ้ -	- รุ้ - -	- - - -	- - - -
-------------	-----------	---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	ร ร - ฅ	- ฅ - ร	- ร - ฅ	- - - ร	- ฅ - -	- ฅ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ร - ฅ	- - - ร	- ฅ - -	- ฅ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- ทั่ง - จง	- จง - ทั่ง	- ทั่ง - จง	- - - ทั่ง	- จง - -	- จง - ทั่ง	- ทั่ง - จง
---------	-------------	-------------	-------------	------------	----------	-------------	-------------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - -	- ฅ - ล	- ท - ท	- มี่ - รุ้	- ท - ล	รุ้ - รุ้ ท	- ล - ฅ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	- ฅ - ล	- ท - ท	- มี่ - รุ้	- ท - ล	รุ้ - รุ้ ท	- ล - ฅ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- ฅ - ล	- ท - ท	- มี่ - รุ้	- ท - ล	รุ้ - รุ้ ท	- ล - ฅ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- ฅ - ล	- ท - ท	- มี่ - รุ้	- ท - ล	รุ้ - รุ้ ท	- ล - ฅ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ท	- ล - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- - - -	- จง - ทั่ง	- ทั่ง - จง	- - - ทั่ง	- จง - -	- จง - ทั่ง	- ทั่ง - จง
---------	---------	-------------	-------------	------------	----------	-------------	-------------

ท้ายเส้นสายลายใหม่ไทย

รำมะนาใต้

- - - -	- - -จง	- - -เท่ง	- - -จง	- - -เท่ง	- จง - -	-จง- เท่ง	- - - จง
---------	---------	-----------	---------	-----------	----------	-----------	----------

.....

บรรเลงทั้งหมด วงภาคกลางหลัก

ขลุ่ย

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ระนาด

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ฆ้อง

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ท่ม

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ซออู้

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

รำมะนาใต้

- - - -	- - -จง	- - -เท่ง	- - -จง	- - -เท่ง	- จง - -	-จง- เท่ง	- - - จง
---------	---------	-----------	---------	-----------	----------	-----------	----------

บรรเลงทั้งหมด วงภาคกลางหลัก

ขลุ่ย

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ระนาด

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ฆ้อง

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ท่ม

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ซออู้

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

รำมะนาใต้

- - - -	- - -จง	- - -เท่ง	- - -จง	- - -เท่ง	- จง - -	-จง- เท่ง	- - - จง
---------	---------	-----------	---------	-----------	----------	-----------	----------

ขลุ่ย

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

ระนาด

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

ฆ้อง

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

ท่ม

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

ซอคู่

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

รำมะนาใต้

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- จง - เเท้ง	- เเท้ง - เเท้ง
---------	---------	---------	---------	---------	---------	--------------	-----------------

ทอดจิ้งหะลงจบ

บทที่ 5

การวิเคราะห์บทประพันธ์

การสร้างสรรคบทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย เป็นการประพันธ์เพลง โดยการนำทฤษฎีดนตรีไทย และหลักการประพันธ์เพลงไทย มาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงขึ้นใหม่ สร้างจากสำเนียงท้องถิ่น โดยยึดหลักการ เคลื่อนที่ ทำนองเพลงให้สัมพันธ์กัน ภายในกรอบของ จังหวะ กรอบเทคนิคลีลาของเพลงไทย ให้สอดคล้องกับลักษณะการทอผ้าใหม่แต่ละ ประเภท เครื่องประกอบจังหวะเลียนแบบเสียงอุปกรณ์และจังหวะการทอผ้า ส่งผลให้เกิดอารมณ์ความรู้สึก และจินตนาภาพ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานการสร้างสรรค์ จำแนกได้ดังนี้

1. การประพันธ์บทนำ
2. การประพันธ์ทำนองเพลง
3. รูปแบบการผสมวง

5.1 บทนำ

การประพันธ์บทนำ

บทประพันธ์ช่วงบทนำ ว่าด้วยที่มาหรือภูมิหลัง (Introduction) เป็นบทประพันธ์ประเภท “โคลงสาม สุภาพ” ประกอบด้วย บทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม มี 5 คำ วรรคสี่ มี 4 คำ รวมทั้งสิ้น 19 คำ วรรคสุดท้ายสามารถใส่คำสร้อยได้อีก 2 คำ

ผู้ขับลำนำจะอ่านแบบบรรยาย เพื่อบอกที่มาของเรื่องเส้นสายลายใหม่ไทย ให้เห็นเป็น รูปธรรมตามประวัติศาสตร์ปรากฏเป็นหลักฐานบันทึกสืบทอดกันมาแต่บรรพบุรุษ ดังมี รายละเอียดต่อไปนี้

โคลงสาม สุภาพ

แต่นี้จะ สาธยาย เรียกว่า	ลาย ใหญ่ น้อย
ดวงจุด แต่มพรายพร้อย	ลึกตื้น หลากหลาย ทางยาว
ต่อไป จะให้เห็น	เรียกว่าเส้น สง่า งาม
รอบวง ขนานโค้ง ไม่กว้าง แลหนา ว่าวอน	

ระโยงยาง กระจาด เรียกว่า	สาย กล่าวไว้
สัญญาณสูตร รูปละม้าย ผูกห้อย แนวแถว เดียวกัน	
สาวยาว ออกเป็นใย เรียกว่า	ไหม เปรียบพร้อม
ตัดต่อ ติดตาต้อง เคี้ยวต้ม ปมเพาะ ผลิตภัณฑ์	
สี่คำ เรียงความนัย	เส้นสาย ลายไหมพร้อม
ดังพจ นาน้อม เรื่องผ้าไหมไทย บัดดล	

บทประพันธ์ดังกล่าวสรุปได้ว่า เป็นเรื่องราวด้วยที่มาของการทอผ้าไหมไทย อันเป็นข้อมูล และเค้าโครงที่มา ว่ามีหลักฐานเป็นความประจักษ์ชัดทางโบราณคดี เป็นการเบิกโรง เกริ่นนำ ก่อนดำเนินเรื่อง

กล่าวเป็นความหมายของ คำว่า “ลาย” ในพจนานุกรมแปลว่า เป็นเส้นเป็นทางยาวๆ เป็นจุดๆ เป็นดวงหรือดอกและเป็นแต้ม ลายที่ปรากฏบนผืนผ้าไทยในอดีตมีมากมายหลายชื่อ เรียก เช่น ลายประจำยาม กำมณี ดอกพิกุล เป็นต้น

ต่อไปเรียกว่า “เส้น” ในพจนานุกรมแปลว่า สิ่งซึ่งมีความยาวแต่ไม่มีความกว้างและความหนา ดังคำเรียกที่เกี่ยวกับเส้นว่า เส้นโค้ง เส้นรอบวง เส้นขนาน เป็นต้น

ส่วนคำว่า “สาย” ในพจนานุกรมแปลว่า สิ่งที่มีลักษณะเป็นเส้นเป็นแนวยาว ปรากฏคำที่ใช้เรียกเกี่ยวกับสายว่า สายระโยง สายระยาง คือสายเชือกที่รั้งเสากระโดงเรือสายกระจาด คือเชือกถักที่ผูกเหนื่อจอมแห สายสัญญาณ คือเส้นด้ายยาวๆที่พระถือเมื่อเวลาสวดมนต์ สายสูตร คือเส้นด้ายที่จับต่างด้ายสายสัญญาณในการยกช่อฟ้า แต่ละชนิดมีลักษณะที่คล้ายกันและต่างกันไปตามภารกิจ

การเกิดจากวงจรนอน สาวยาวออกเป็นใยใช้ทอผ้า ในพจนานุกรมหมายถึง **“ไหม”** โบราณต้องปมเพาะเคี้ยวต้มให้เดือด ทำให้เกิดเป็นใยแล้วจึงสาวออกมาเป็นเส้นใส่งอเพื่อใช้ในการทอเป็นผืนผ้า บางที่มีตัดต่อไหมให้เป็นเส้นเดียวกัน ไหมจึงเป็นเอกลักษณ์สินค้าไทย นำคำทั้งสี่ **“ลาย เส้น สาย ไหม”** มาเรียงร้อยดูสละสลวย อันเป็นหัวใจสำคัญของบทประพันธ์ **“เส้นสายลายไหมไทย”**

5.2 บทเพลง

บทประพันธ์สะท้อนให้เห็นถึงวิธีการทอผ้าแต่ละประเภท ในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทยตามลำดับ ประกอบด้วย ผ้าจก ผ้าล้วง ผ้ามัดหมี่ ผ้าขิด ผ้าแพรวา และผ้ายก

5.2.1 เพลงผ้าจก

การประพันธ์บทลำนำ

บทลำนำของเพลงผ้าจก เป็นบทประพันธ์ประเภท “โคลง 4 สุภาพ” เป็นคำประพันธ์ประเภทร้อยกรองชนิดหนึ่ง บทหนึ่งมี 4 บรรทัด บรรทัดหนึ่งเรียกว่า “บาท” เพราะฉะนั้น โคลงสี่สุภาพบทหนึ่ง จะมี 4 บาท ในบาทหนึ่งมี 2 วรรค วรรคหน้ามี 5 คำ วรรคหลังของบาทที่ 1 บาทที่ 2 และบาทที่ 3 จะมี 2 คำ ส่วนวรรคหลังของบาทที่ 4 จะมี 4 คำ รวมแล้วโคลงสี่สุภาพหนึ่งบทจะมีจำนวน 30 คำ บรรยายด้วยภาษาถิ่นเพื่อสื่อสำเนียงเหนือ

บทร้อยกรอง

ผ้าจก

โคลง 4 สุภาพ

กำสีเนแ่อวเน้อ	ณ เวียง เจียงใหม่
แม่แจ่มเจ้าหม่อนเลี้ยง	เล่าแล้
ลีนจกเลื่องจ้อเสียง	เกริกเกรียง ไกรขนาด
เต๋ม่าหม่มล้านนาแต่	ฉบับด้วย ประเพณี

บทประพันธ์ได้กล่าวถึงดินแดนล้านนาภาคพายัพว่า ถ้าจะเยี่ยมชมวัฒนธรรมเรื่องผ้าไหม โดยเฉพาะที่อำเภอแม่แจ่มจังหวัดเชียงใหม่มีการเลี้ยงหม่อนไหม และเล่ากันว่า การทอผ้าจก เป็นเครื่องนุ่งห่มที่มีชื่อเสียงมาก ครั้งเมื่องานบุญประเพณีของทางเหนือ ผู้หลักผู้ใหญ่ผู้เฒ่าผู้แก่มักสวมใส่ไปในงานกัน เช่นเทศกาลงานปอยหลวงและตานก๋วยสลาก ปัจจุบันก็ยังถือปฏิบัติกันเป็นแบบแผนอยู่

กำสีเน	หมายถึง	ว่ากันว่า เล่ากันว่า ได้พูดกัน
แ่อว	หมายถึง	เที่ยว
ลีน / ลิน	หมายถึง	ผ้าถุง ผ้าโสร่ง
จ้อ	หมายถึง	ชื่อ
แต่	หมายถึง	ที่
ขนาด	หมายถึง	มาก

น้ำ / เนื้อ	หมายถึง	อุทาน
เจ้า / เจ้า	หมายถึง	ขานรับ
แต่ / แท้	หมายถึง	จริง
ด้วย	หมายถึง	ด้วย

การประพันธ์ทำนองเพลง

ทำนองเพลงผ้าจก เป็นทำนองเพลงที่ประพันธ์แบบสร้างสรรค์ จินตนาการจากวิธีการทอผ้าจกในภาคเหนือ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากยังมีกลุ่มชนที่สืบทอดการทอผ้าจกอาศัยอยู่ตามหลักฐานทางประวัติศาสตร์ดังนี้ ธนาครแห่งประเทศไทย (2548 : 189-190) กล่าวไว้ว่า ชาวไทยวน คือ พลเมืองของอาณาจักรล้านนาในอดีตมีประวัติการพัฒนามาตั้งแต่ปลาย พุทธศตวรรษที่ 12 วัฒนธรรมการแต่งกายชาวไทยวนในอดีตผู้ชายนุ่งผ้าด้อย ซึ่งเป็นผ้าโจงกระเบนแบบสั้น หยักรั้งขึ้นไปสูงเหนือต้นขา เพื่ออวดลวดลายสัก ส่วนสตรีชาวไทยวนนุ่งผ้าสไบที่เรียกว่า ผ้าสะห้วยแล่ง และนุ่งผ้าซิ่นทอลายขวางตัว ถ้าเป็นผ้านุ่งใช้ในโอกาสพิเศษจะทอจกผ้าประดับที่ตีนซิ่น ผ้าจกจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยวน และในปัจจุบันแหล่งทอผ้าจกของชาวไทยวนอยู่ที่ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

การ “จก” มาจากคำว่า “จก” เป็นการควักเส้นไหมโดยใช้ขนเม่นหรือไม้ปลายแหลมสอดสลับไปตามความต้องการ ถ้าผู้ที่มีความชำนาญจะทำได้อย่างรวดเร็วคล้ายอาการจกของงู ท่วงทำนองเพลงเลียนแบบวิธีการทอผ้าแบบจก

โครงสร้างทำนองเพลงผ้าจก ประกอบด้วย จก

1 จก 2 และจก 3

จก 1 แสดงถึงการขึ้นไหมทอให้เกิดเป็นผืนผ้า

จก 2 แสดงวิธีทอผ้าจก

จก 3 ว่าด้วยลายผ้า

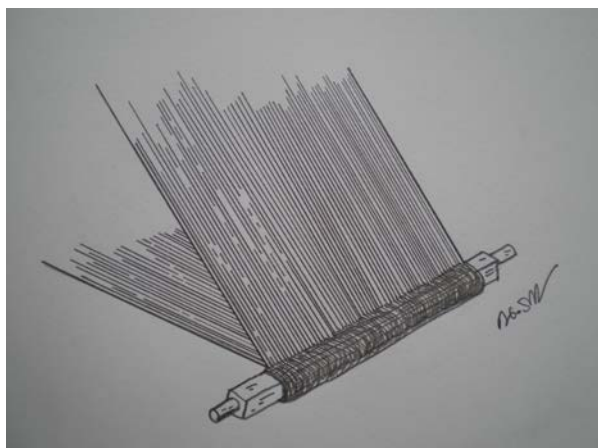
บันไดเสียง ทางเพียงขอบบน เป็นบันไดเสียงประธาน

บันไดเสียง ทางนอก ทางเพียงออล่าง ทางกลางแหบ เป็นบันไดเสียงรอง

ลักษณะการประพันธ์เพลงผ้าจก เป็นเพลงที่มีสำนวนเป็นไปในลักษณะสำเนียง

จีน ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มชนชาติไทโยนกหรือไทยวน ที่ได้มาตั้งชุมชนอยู่ที่ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพลเมืองของอาณาจักรล้านนา และสมัยที่อาณาจักรล้านนารุ่งเรืองมีอาณาบริเวณกว้างขวางครอบคลุมไปถึงสิบสองปันนา ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ใช้วงดนตรีพื้นเมืองเหนือบรรเลงเพื่อสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ถิ่น

การดำเนินทำนองมีการใช้เทคนิคการตัวดหรือสะบัดเสียง เลียนแบบเทคนิคการตัวดเส้นไหมเสริม การบรรเลงลูกล้อ เหมือนการทอเส้นไหมล้อกันไปมาจนเกิดเป็นลวดลายที่สวยงามขมเปี้ยกปูน นอกจากนั้นยังปรากฏรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่สอดคล้องกับการทอผ้าจก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การขึ้นไหมเส้นยืนสลับขึ้น-ลง

รูปแบบทำนองเพลงในการเคลื่อนที่จากเสียงต่ำไปสู่เสียงสูง และจากเสียงสูงลงมาสู่เสียงต่ำ เสมือนการขึ้นไหมเส้นยืนสลับขึ้น-ลง เพื่อทอให้เกิดเป็นผืนผ้า ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 2 ดังนี้

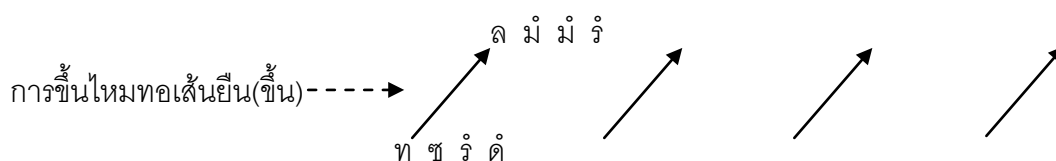
ขลุ่ยเมื่อง	การขึ้นไหมทอให้เกิดเป็นผืนผ้า (เส้นขึ้น)						
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท - ล	- ซ - มี่	- รี่ - มี่	- ตี่ - รี่
สะลักกลาง							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท - ล	- ซ - มี่	- รี่ - มี่	- ตี่ - รี่
ซิ่งเล็ก							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท - ล	- ซ - มี่	- รี่ - มี่	- ตี่ - รี่

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 2 วรรคที่ 2 ดังนี้

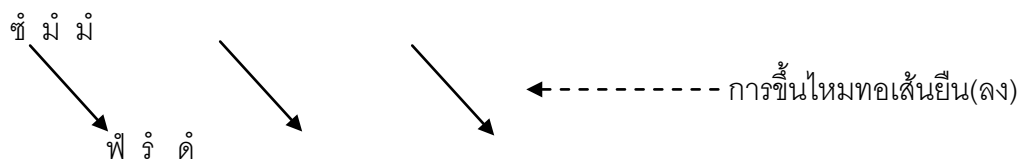
สะลักกลาง				การขึ้นใหม่ทอให้เกิดเป็นผืนผ้า (เส้นลง)			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ฑี - ฬี	- มี่ - รั	- รั - -	- มี่ - ติ
ซึ่งเล็ก							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ฑี - ฬี	- มี่ - รั	- รั - -	- มี่ - ติ

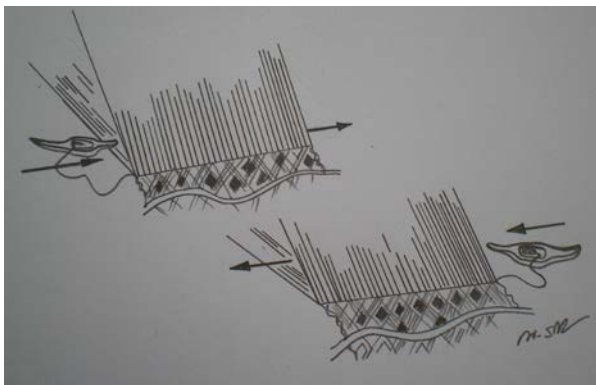
จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าวข้างต้น สามารถเขียนให้เห็นถึงทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

การฟังกระสวย ไป-กลับ

รูปแบบทำนองเพลงที่ไล่ระดับเสียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง และไล่ระดับเสียงจากเสียงสูงลงมาสู่เสียงต่ำ เหมือนการฟังกระสวยไป-กลับ

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 1 ดังนี้

ขลุ่ยเมื่อง กระสวยพุ่งไป

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	ม ฟ ช ล	- ล - ร	- ต ุ ท ล	ท ล ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

สะลักกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	ม ฟ ช ล	- ล - ร	- ต ุ ท ล	ท ล ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 2 ดังนี้

ขลุ่ยเมื่อง กระสวยพุ่งกลับ

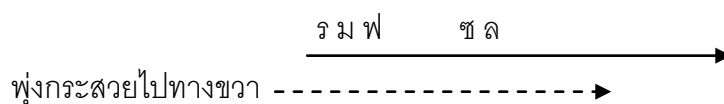
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	ช ฟ ม ร	- ม - ร	- ท ุ - ร	- ร ม ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

สะลักกลาง

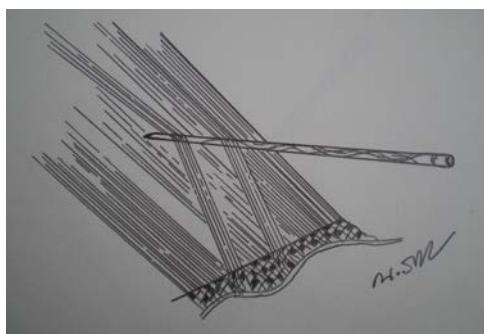
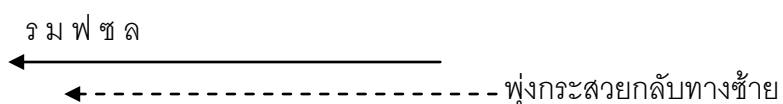
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	ช ฟ ม ร	- ม - ร	- ท ุ - ร	- ร ม ช
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	---------

จากรูปแบบทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนให้เห็นทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

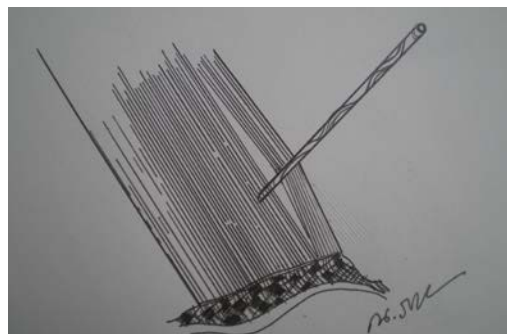
ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

ปลายชนมน่อกบนเส้นยืน ขึ้น

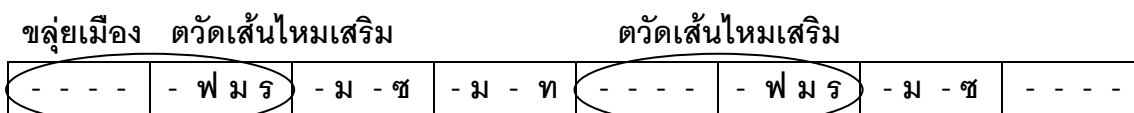

ปลายชนมน่อกบนเส้นยืน ลง

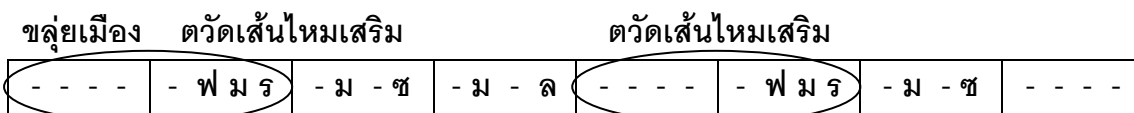
รูปแบบทำนองเพลงที่มีการล้กจ้งหวะ เสียงสูงต่ำๆ และการล้กจ้งหวะเสียงต่ำต่ำๆ เสมือนการใช้ชนมน่อกบนเส้นยืนขึ้น และกบนเส้นยืนลง อย่างรวดเร็วคล้ายการฉกของงู

รูปแบบของทำนองเพลงที่มีการใช้ลูกสะบัด เสมือนการใช้ชนมนหรือนิ้ว ตวัด
เส้นไหมเสริม

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 5 ดังนี้

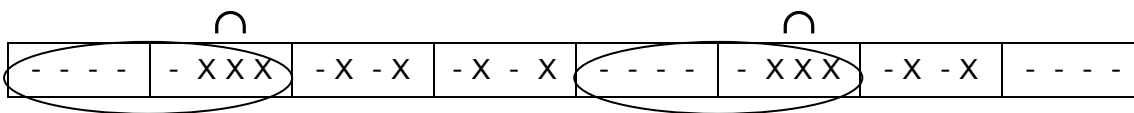
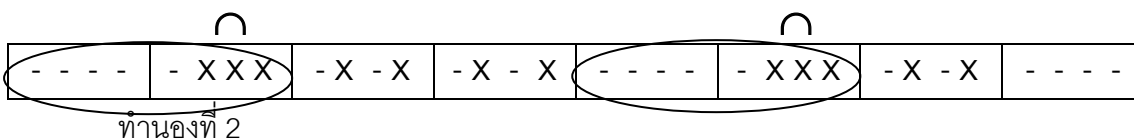

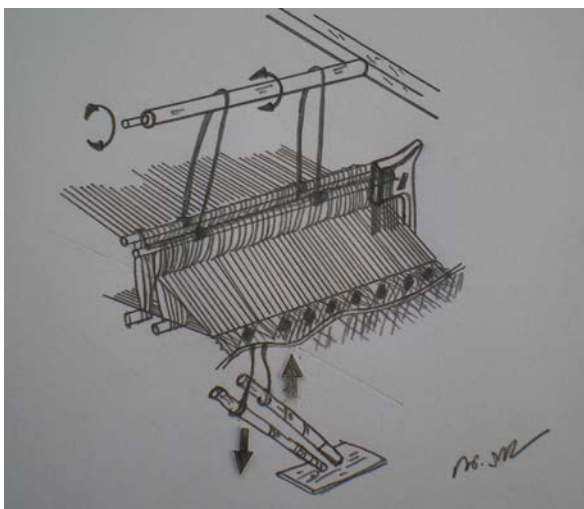
ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 6 ดังนี้

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

เหยียบไม้ย่ำให้ตะกอกแยกออกจากกัน

รูปแบบของทำนองเพลงที่มีลักษณะช่วงเสียงของตัวโน้ตห่างกัน คู่ 5 เสมือนการเหยียบไม้ย่ำให้ตะกอกแยกสูงต่ำห่างกัน

ดังตัวอย่างทำนองเพลงใน ท่อน 2 ประโยคที่ 7 วรรคที่ 2 ดังนี้

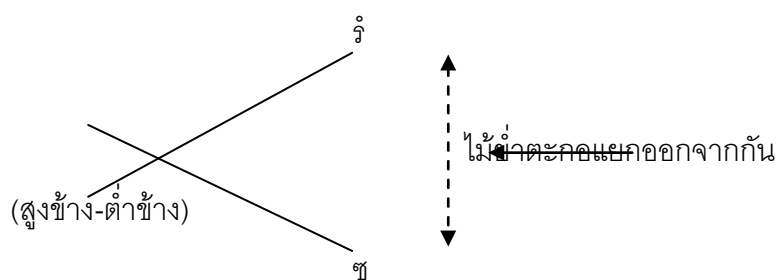
ขลุ่ยเมื่อง				เหยียบไม้ย่ำให้ตะกอกแยกกัน			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ซ	- - - รั	- - - รั	- - ม รั
ซึ่งใหญ่				เหยียบไม้ย่ำให้ตะกอกแยกกัน			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ซ	- - - รั	- - - รั	- - ม รั

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 8 วรรคที่ 2 ดังนี้

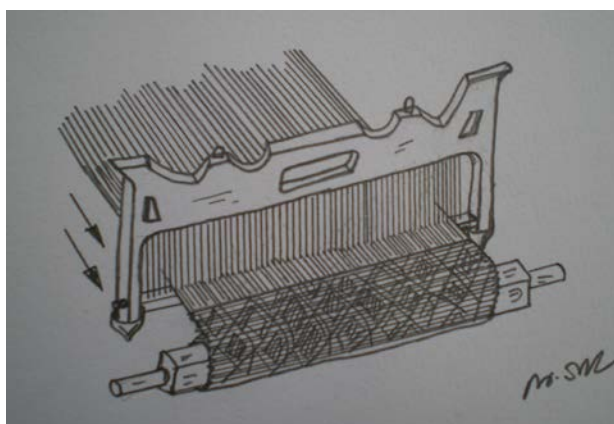
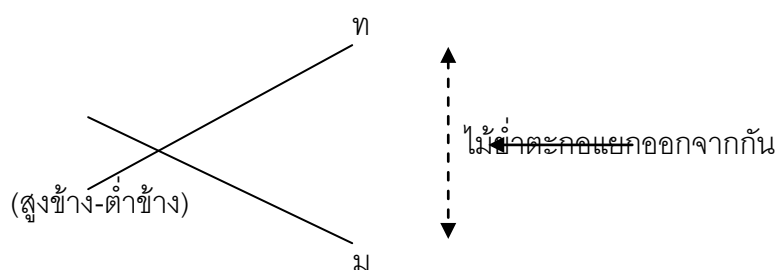
ขลุ่ยเมื่อง				เหยียบไม้ย่ำให้ตะกอกแยกกัน			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ซ
ซึ่งใหญ่				เหยียบไม้ย่ำให้ตะกอกแยกกัน			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ซ

รูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนให้เห็นทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

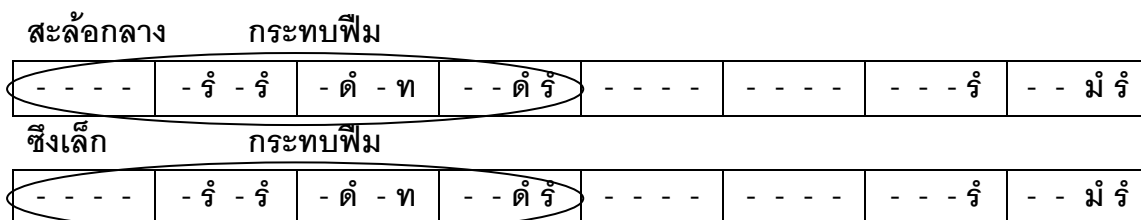

ทำนองที่ 2

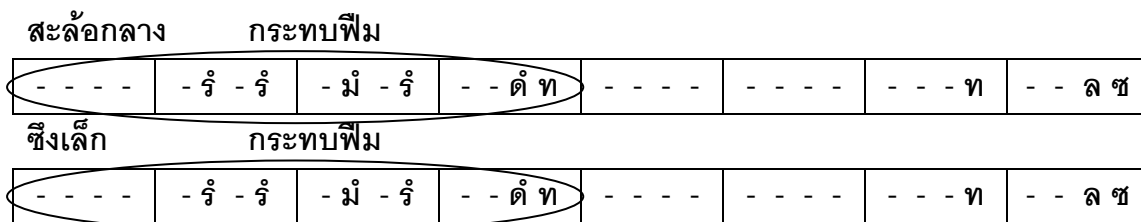

ดิ่งพื้กระทบ

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะจังหวะปกติและกระชับทำนอง เสมือนการ
 กระทบพึมที่มีช่วงจังหวะของการกระทบห่างบ้าง ถึบ้าง
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 7 วรรคที่ 1 ดังนี้

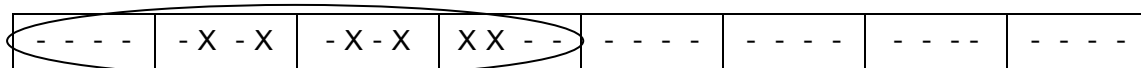

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 8 วรรคที่ 1 ดังนี้

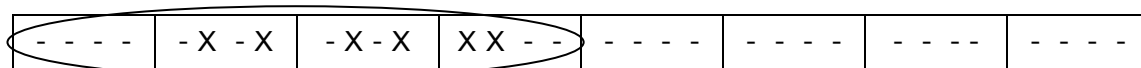

จากรูปแบบของทำนองดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของทำนอง
 เพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

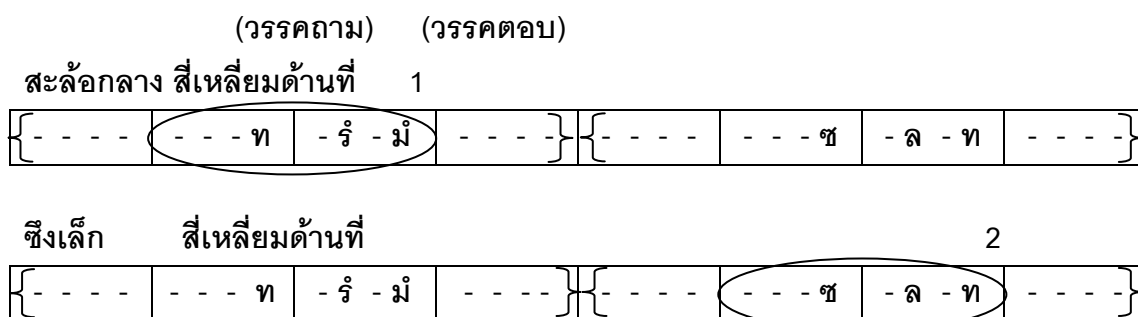

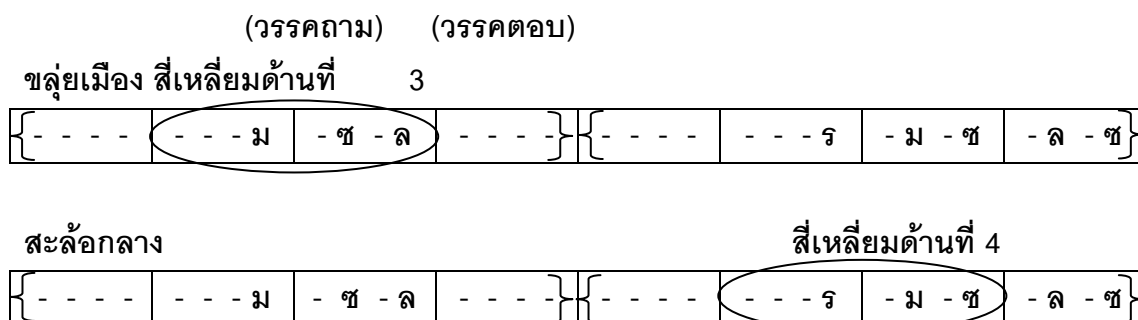
ภาพที่ 15 ลายผ้าจก
(ลายผ้าจก, 2555: ออนไลน์)

รูปแบบทำนองเพลงที่มีลักษณะการเคลื่อนที่ตัวโน้ตไปในทิศทางเดียวกัน ในลักษณะวรรคถาม-วรรคตอบ เมื่อนำมาประกอบกัน 4 ด้าน เสมือนลายผ้าจกที่ทอเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 1 ดังนี้

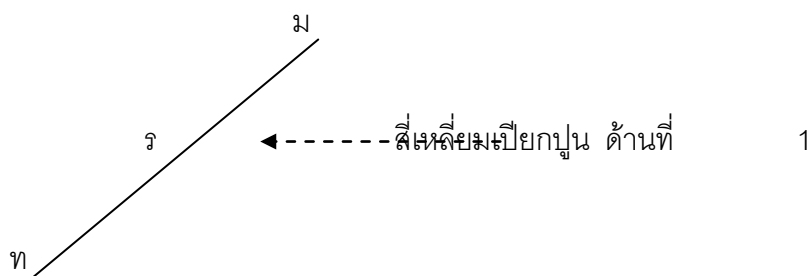

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 4 ดังนี้

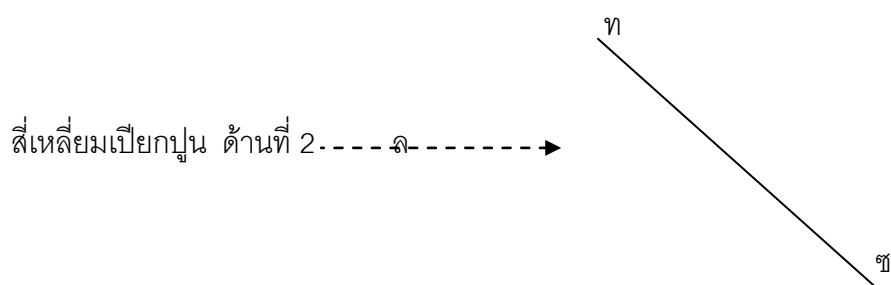

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

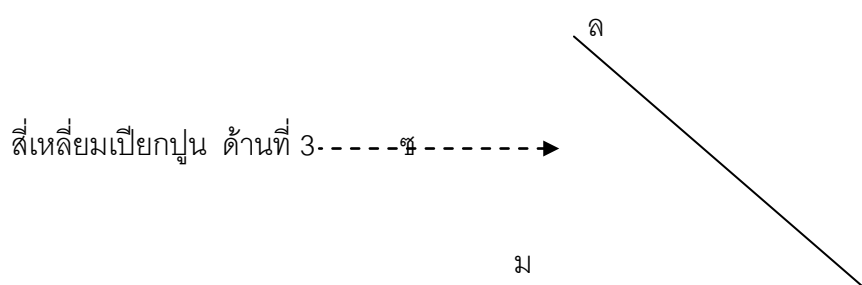
ทำนองที่ 1 วรรคถาม

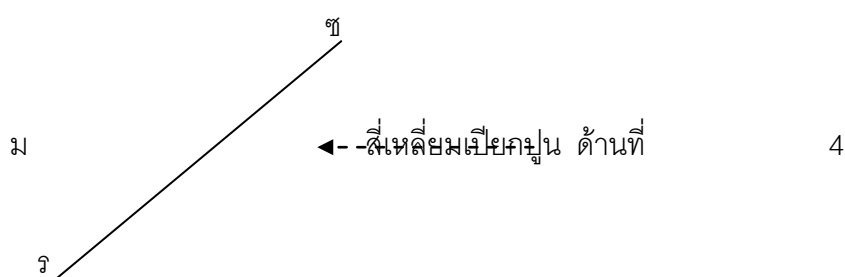
ทำนองที่ 2 วรรคตอบ

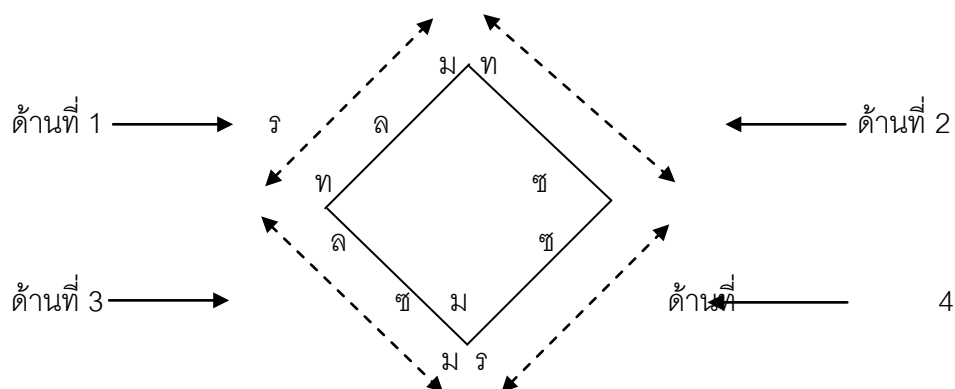
ทำนองที่ 3 วรรคถาม

ทำนองที่ 4 วรรคตอบ

เมื่อนำมาประกอบกันจะได้รูปทรงสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน เสมือนลายผ้าจก ดังนี้

รูปแบบการผสมวง

วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงผ้าจก คือ “วงดนตรีพื้นเมืองเหนือ” แสดงถึงเอกลักษณ์และสำเนียงถิ่น ประกอบด้วยเครื่องดำเนินทำนอง ได้แก่ พิณเป็ยะ ขลุ่ยเมือง สะล้อ กลอง ซึ่งเล็ก ซึ่งใหญ่ เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองพื้นเมืองเหนือ ฉาบใหญ่ โหม่ง เริ่มจากเครื่องประกอบจังหวะและอุปกรณ์เสริม เช่น ไม้หนุนหัวเลี่ยนเสียงกระทบพื้ม เหล็กหมุน เลี่ยนเสียงฟุ้งกระสวย ไม้กลิ้งเลี่ยนเสียงเหยียบไม้ย่าตะกอ ไม้หมุนเลี่ยนเสียงกีทอผ้า เพื่อสื่อถึง อุปกรณ์และจังหวะการทำทอผ้า ช่วยสร้างจินตนาการต่อผู้ฟัง เริ่มด้วย เสียงอุปกรณ์เครื่องทำทอผ้า ไหมที่ดังเป็นระยะ บ่งบอกถึงการตรวจสอบและเตรียมพร้อมของผู้ทำทอผ้าไหม เมื่อสิ้นเสียง อุปกรณ์เครื่องทำทอ จึงเข้าสู่การ บรรเลง การดำเนินทำนองของพิณเป็ยะ ตีคดคังวาลเคลื่อนที่ ทำนองอย่างอิสระแสดงถึงความเชิงซ้า เนิบ ตามลักษณะของชาวเหนือ ขลุ่ยเมืองดำเนิน ทำนองการใช้เทคนิคลูกสะบัดเพื่อสะท้อนถึงการตัดเส้นไหมเสริมในการทอผ้าจก ซึ่งผู้ทอทำได้ อย่างรวดเร็วคล้ายกับงูชก รูปแบบการผสมวงแบ่งกลุ่มเครื่องดนตรีออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่ม เครื่องนำ เป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีเสียงเล็กแหลม เช่น ขลุ่ยเมือง สะล้อ ซึ่งเล็ก และกลุ่มเครื่อง ตามเป็นกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีเสียงทุ้มต่ำ เช่น ซึ่งใหญ่ ในการบรรเลงมีการสลับตำแหน่งหน้าที่ ของเครื่องดนตรี บางครั้งมีการนำกลุ่มเครื่องดนตรีที่มีเสียงทุ้มต่ำบรรเลงนำ และบรรเลงพร้อมกัน ทั้งวง ทั้งนี้เพื่อเป็นไปตามลักษณะของการสร้างสรรค์ สื่อถึงลีลากระสวนจังหวะและกระสวน ทำนองเพลง เห็นเป็นรูปธรรมกรรมวิธีการทอผ้าจก เช่น กระสวยสอด การจกเส้นไหม ไม้ย่า พื้มกระทบ ตลอดจนเกิดเป็นลวดลายผ้าจก ดังภาพประกอบต่อไปนี้

พินเปี้ยะ

สะล๋อกลาง

ชิงใหญ่

ชิงเล็ก

ไชยู่เมือง

กลองพินเมืองเหนือ

โหม่ง

ภาพที่ 16 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้าจก

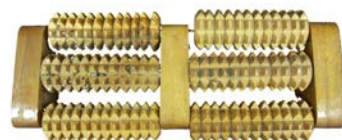
ไม้หนุนหัว

เหล็กหมูน

ไม้กลิ้ง

ไม้หมอน

ภาพที่ 17 อุปกรณ์เสริมที่ใช้ประกอบการบรรเลงเพลงผ้าจก

5.2.2 เพลงผ้าล้วง

การประพันธ์บทลำนำ

บทลำนำของเพลงผ้าล้วง เป็นบทประพันธ์ประเภท “วิชชุขุมมาลาฉันท์ 8” วิชชุขุมมาลา แปลว่า ระเบียบสายฟ้า หมายถึง ฉันท์ที่มีลีลาอย่างสายฟ้าแลบ ฉันท์บทหนึ่งมี 4 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคละ 4 คำ รวม 2 วรรคเป็น 8 คำ จึงเขียน 8 หลังชื่อวิชชุขุมมาลาฉันท์ ในการแต่งคำสุดท้ายของวรรคแรก สัมผัสกับคำที่ 2 ของวรรคที่ 2 คำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 บรรยายด้วยภาษาถิ่น เพื่อสื่อสำเนียงเหนือ

บทร้อยกรอง

ผ้าล้วง

วิชชุขุมมาลาฉันท์ 8

	สิบสองปันนา	ล้วงภูษาไท
ลื้อทำทอใหม่		ตีน่านธานี
ลื้อรู้ลื้อจัก		ไทเทศปัฐวิ
	เป็นกรรมวิธี ผูกเกาะเกี่ยวกลืน	

บทประพันธ์กล่าวถึง ดินแดนเก่าแก่ทางภาคเหนือแห่งหนึ่ง เรียกกันว่า สิบสองปันนา เป็นแคว้นแดนทำผ้าล้วงของชาวไทยลื้อที่จังหวัดน่าน ด้วยวิธีการผูกให้ไหมเกาะเกี่ยวสนิทกันเป็นห่วง และเป็นที่ยู่อักของชาวไทยและชาวต่างชาติ

ลื้อ	หมายถึง	ที่
ลื้อจัก	หมายถึง	ลื้อจัก
เป็น	หมายถึง	เป็น

การประพันธ์ทำนองเพลง

ทำนองเพลงผ้าล้วง เป็นทำนองที่ประพันธ์แบบสร้างสรรค์ จินตนาการจากวิธีการทอผ้าล้วงในภาคเหนือ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นกลุ่มไทลื้อที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานกระจายไปตามพื้นที่ต่างๆในจังหวัดนี้ และมีวัฒนธรรมการทอผ้าล้วงสืบทอดกันต่อมาดังที่

มหาวิทยาลัยศิลปากร (2543 : 41) กล่าวว่า ผ้าทอมือเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงของ จังหวัดน่าน โดยเฉพาะผ้าลายน้ำไหล ซึ่งยอมรับกันว่าเป็นผ้าทอมือที่มีลวดลายสีดั้งเดิม และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นที่แตกต่างไปจากผ้าพื้นเมืองของถิ่นอื่นๆ ผ้าทอมือเหล่านี้ทอกันมากในกลุ่ม ชนเชื้อสายไทลื้อ เป็นกลุ่มชนที่มีความสามารถพิเศษในการทอผ้า การทอผ้า นับเป็นวิถีชีวิตอย่าง หนึ่งของสตรีชาวไทลื้อ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ

การ “ล้วง” ซึ่งเป็นการทอผ้าไหมให้เกิดลวดลายด้วยการใช้ไม้ไผ่อันเล็กๆ ล้วงและ สอดเส้นไหมให้ไหลไปทางเดียวกัน ดึงสายน้ำไหล ท่วงทำนองเพลงเลียนแบบวิธีการทอผ้าแบบ ล้วง

โครงสร้างทำนองเพลงผ้าล้วง ประกอบด้วย ล้วง 1 ล้วง 2 และ ล้วง 3

ล้วง 1 แสดงถึงจังหวะการทอผ้า

ล้วง 2 แสดงถึงวิธีการทอล้วง เกิดลวดลายน้ำไหล

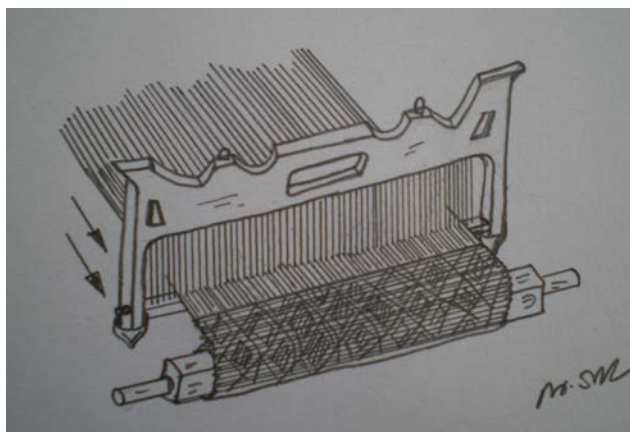
ล้วง 3 แสดงถึงความสุขสำราญ ทอผ้าสำเร็จเป็นผืนสวยงาม

บันไดเสียง ทางขวา เป็นบันไดเสียงประธาน

บันไดเสียง ทางเพียงขอบบน ทางเพียงขอล่าง ทางกลาง ทางนอก ทางกล าง
แหบ เป็นบันไดเสียงรอง

ลักษณะการประพันธ์เพลงผ้าล้วง เป็นเพลงสำเนียงภาคเหนือ สะท้อนให้เห็น ลายน้ำไหล ซึ่งยังถือว่าเป็นลายผ้าที่สำคัญในปัจจุบันที่พบใน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน และ ยังปรากฏชาวไทลื้ออาศัยอยู่ในดินแดนดังกล่าว ใช้วงดนตรีพื้นเมืองเหนือบรรเลงเพื่อสะท้อนให้ เห็นเอกลักษณ์ถิ่น

การดำเนินทำนองมีการใช้ลูกต่อของ ขลุ่ยเมื่อง สะล้อกลาง ซึ่งเล็ก บรรเลง เชื่อมต่อทำนองให้ได้ใจความ เสมือนการล้วงลายต่อกันเป็นสายน้ำไหล การใช้ลูกเหลือมหรือลูก ล้อ บรรเลงคาบเกี่ยวเหลือมล้ำกัน สื่อให้เห็นถึงการล้วงสอดเส้นไหมให้เกิดลวดลาย นอกจากนี้ ยังปรากฏแบบจังหวะและรูปแบบทำนองสอดคล้องกับการทอผ้าล้วง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กระทบพิม

รูปแบบทำนองเพลงที่มีการดำเนินทำนองเสมือนเสียงจิ้งหะหวะการกระทบพิม ในการทอผ้าล้วง

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 1 ดังนี้

ขลุ่ยเมื่อง	เสียงกระทบพิม		เสียงกระทบพิม				
- ล - ซ	- พ - ด	- ด - ด	- พ - -	- พ - ด	- พ - ซ	- ซ - ร	- ซ - -
สะลือกกลาง							
- ล - ซ	- พ - ด	- ด - ด	- พ - -	- พ - ด	- พ - ซ	- ซ - ร	- ซ - -
ซิ่งเล็ก							
- ล - ซ	- พ - ด	- ด - ด	- พ - -	- พ - ด	- พ - ซ	- ซ - ร	- ซ - -
ซิ่งใหญ่							
- ล - ซ	- พ - ด	- ด - ด	- พ - -	- พ - ด	- พ - ซ	- ซ - ร	- ซ - -

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจิ้งหะหวะของ ทำนองเพลงได้ดังนี้

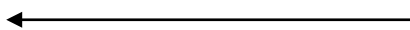
- - - -	- - - -	- x - x	- x - -	- - - -	- - - -	- x - x	- x - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ลักษณะกระสวนจิ้งหะหวะสอดคล้องกับการกระทบพิม

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนให้เห็นทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ซ ล ท ด ร

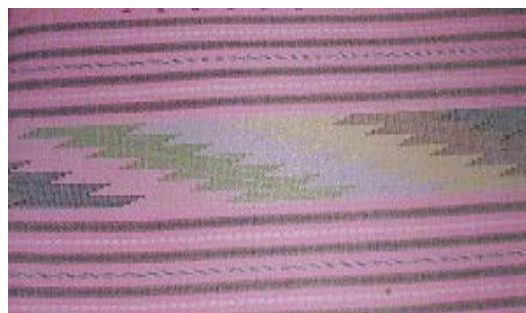
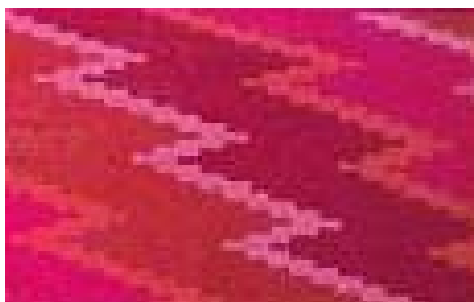
←----- ฟุ้งกระสวยเป็นช่วง

ทำนองที่ 2

ด ร ม ฟ ซ ล ท

←----- ฟุ้งกระสวยเป็นช่วง

ลายผ้าลี้ว

ภาพที่ 19 ลายผ้าลี้ว

(ลายผ้าลี้ว.2555: ออนไลน์)

รูปแบบทำนองเพลง มีลักษณะตัวโน้ตไล่ระดับลดหลั่นกันไป คล้ายสายน้ำไหล และมีลักษณะตัวโน้ตไล่ระดับขึ้น-ลง คล้ายหยักสายน้ำ เปรียบเสมือนการลี้วลายต่อกันเป็นสายน้ำไหล

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 2 ดังนี้

ขลุ่ยเมื่อง		ทางน้ำไหล					
- - - -	- - - รี่	- ตี่ - ล	- - - -	- ม - ร	- - - -	- ซุ - ฟ	- - - ฟ
สะลักกลาง				หยักสายน้ำ			
- - - -	- - - -	- - - -	- ซ ล ฟ	- - - -	- ด ร ล	- - - -	- - - -

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 5 วรรคที่ 2 ดังนี้

ขลุ่ยเมื่อง				ลายน้ำไหล ไล่ระดับ (1)			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ซ ฟ ม	ร ด - ร	ด ท ล ซ	- ฟ ซ ล

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 7 วรรคที่ 1 ดังนี้

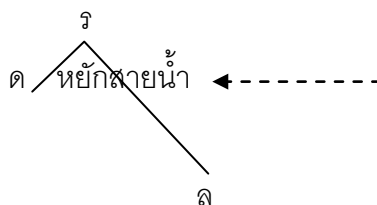
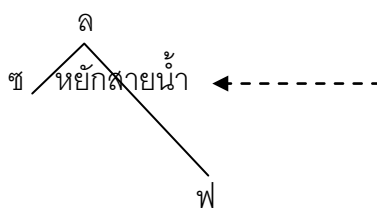
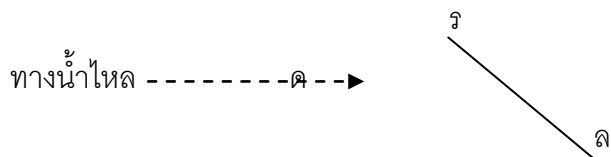
ขลุ่ยเมื่อง		ลายน้ำไหล ไล่ระดับ (2)					
- - - -	- - - ร	ม ฟ ม ร	ม ร ด ร	- - - -	- - - -	- ล - ล	- ซ - ล

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 8 วรรคที่ 1 ดังนี้

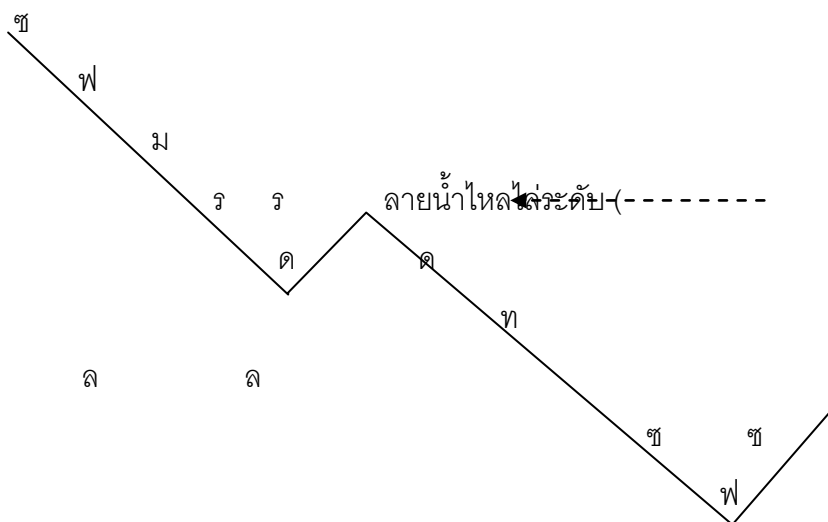
ขลุ่ยเมื่อง		ลายน้ำไหล ไล่ระดับ (3)					
- - - -	- - - ล	ท ตี่ ท ล	ท ล ซ ล	- - - -	- - - -	- ม - ร	- - - รี่

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

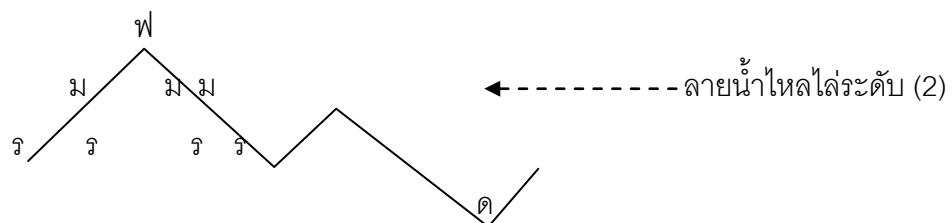

ทำนองที่ 2

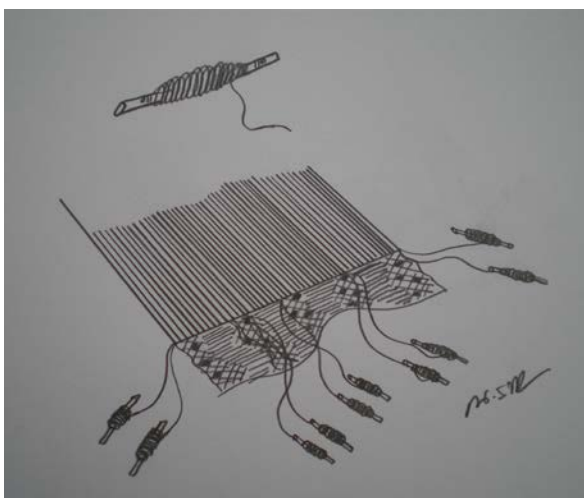
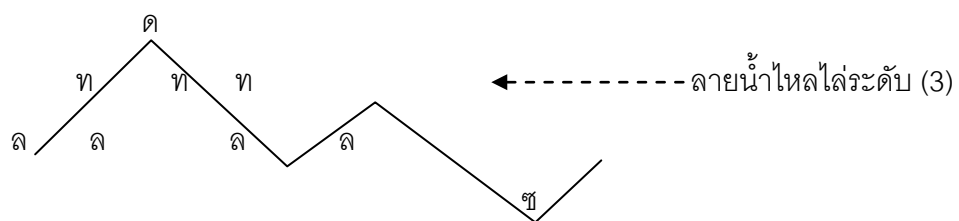

1)

ทำนองที่ 3

ทำนองที่ 4

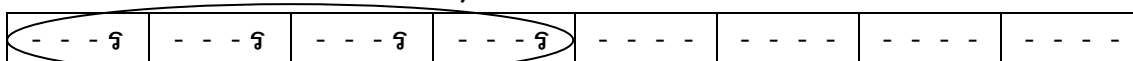

มอสวยล้งลายผ้า

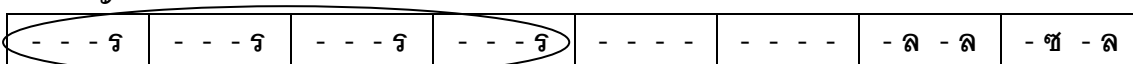
รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการใช้โน้ตยืนอยู่เสียงเดียวซ้ำๆ พร้อมกับเคลื่อนที่ตัวโน้ตไปสู่อีกเสียงหนึ่งซึ่งมีระดับเสียงสูงบ้าง ต่ำบ้าง ในลักษณะเดียวกัน โดยใช้เทคนิคการลัดจังหวะ แสดงถึงการใช้มะสวย (หลุดไม่ไผ่) ล้วงสอดใหม่เป็นจังหวะในแถวเดียวกันซึ่งสูงบ้าง ต่ำบ้าง สลับการเลือกใช้สีตามต้องการ เพื่อให้เกิดลวดลาย

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 7

ซึ่งเล็ก ล้วงสอดใหม่เป็นลายต่างๆ

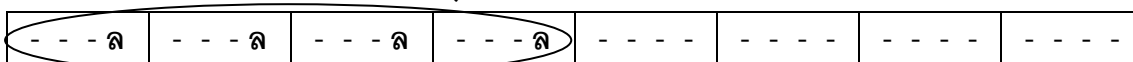

ซึ่งใหญ่

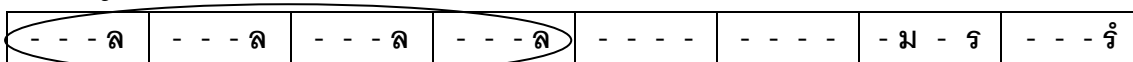

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 8

ซึ่งเล็ก ล้วงสอดใหม่เป็นลายต่างๆ

ซึ่งใหญ่

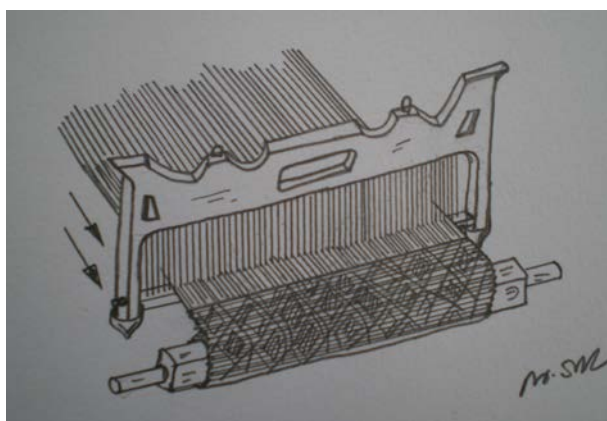

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1 ใช้มะสวย (หลุดไม่ไผ่) ล้วงสอดใหม่ในแต่ละแถว

ทำนองที่ 2 ใช้มะสวย (หลุดไม้ไผ่) ล้วงสอดใหม่ในแต่ละแถว

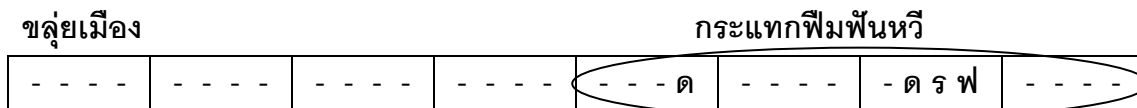
กระแทกฟืมพันทวี

รูปแบบทำนองเพลงที่มีจังหวะสั้น กระชับทำยห้อง และการรวบตัวโน้ต เหมือนจังหวะของการกระแทกฟืมพันทวี

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 11 วรรคที่ 2 ดังนี้

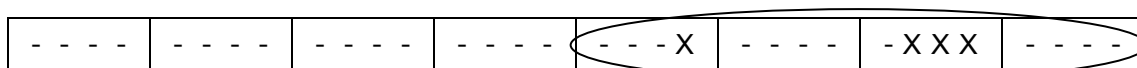
ขลุ่ยเมื่อง				กระแทกฟืมพันทวี			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ฟ ช ล	- - - -
สะล้อกลาง				กระแทกฟืมพันทวี			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ฟ ช ล	- - - -

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 12 วรรคที่ 2 ดังนี้

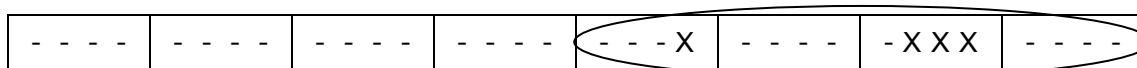

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

รูปแบบการผสมวง

วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงผ้าล้วง คือ “วงดนตรีพื้นเมืองเหนือ” แสดงถึงเอกลักษณ์และสำเนียงถิ่น ประกอบด้วยเครื่องดำเนินทำนอง ได้แก่ ขลุ่ยเมือง สะล้อกลาง ซึ่งเล็ก ซึ่งใหญ่ เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองพื้นเมืองเหนือ ฉิ่ง โหม่ง เสียงของขลุ่ยเมืองและสะล้อกลางบรรเลงลัดกัน สื่อถึงคลื่นน้ำไหลไล่ระดับกันไป ซึ่งเด็กบรรเลงลูกเท่ายืนอยู่เสียงเดิมด้วยการกรอ สื่อถึงการล้วงเส้นไหมไปในแนวเดียวกันอย่างต่อเนื่อง การประสานเสียงของขลุ่ยเมือง ซึ่งเล็ก และซึ่งใหญ่ แสดงถึงการล้วงไหมเป็นลายน้ำไหล ซึ่งเป็นการทอให้เกิดลวดลายโดยการใส่กระสวยหรือหลอดไหมไม้ไผ่เล็กๆ ล้วงและสอดลงไปในเส้นยืน การยกยกยอนเส้นไหม ขึ้นลงให้ไหลไปในทางเดียวกัน กลองพื้นเมืองเหนือดำเนินจังหวะสื่อถึงจังหวะการทอผ้าล้วง ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ขลุ่ยเมือง

สะล้อ

ซิ่งใหญ่ ซิ่งเล็ก

กลองพื้นเมืองเหนือ

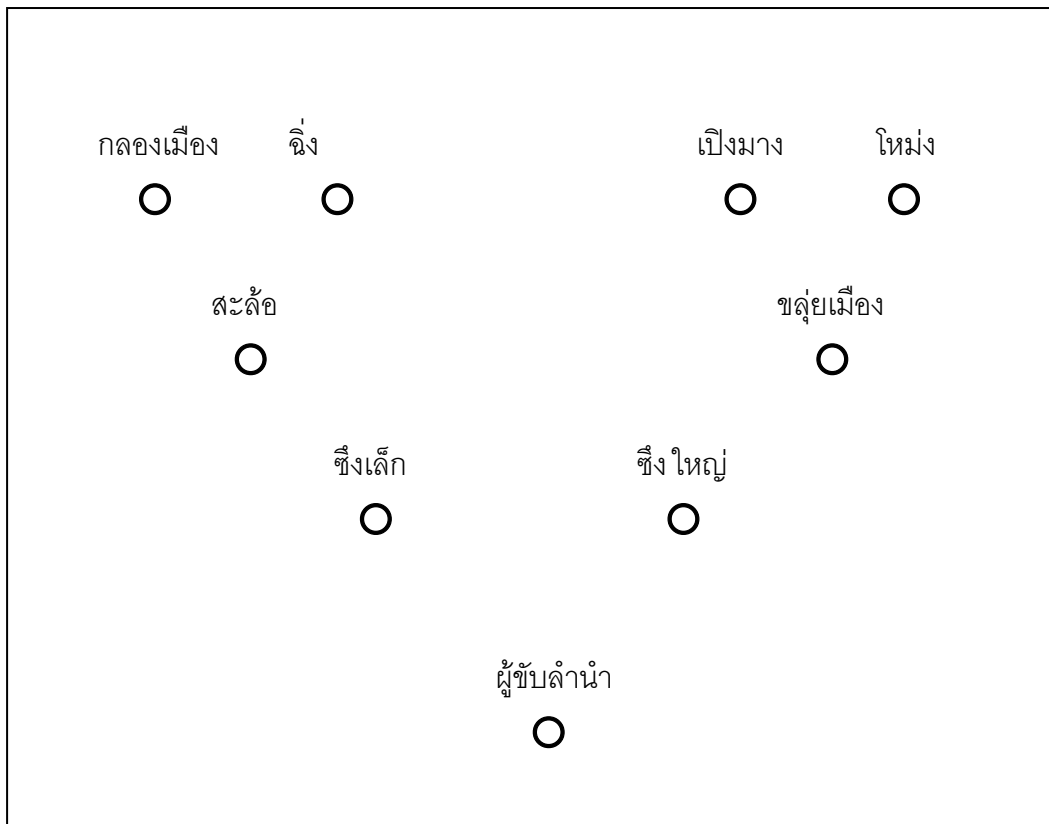
ชิง

โหม่ง

ภาพที่ 20 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้าล้วง

แผนผังการจัดตั้งวงดนตรีเพลงผ้าล้วง มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 21 แผนผังวงดนตรีเพลงผ้าล้วง

5.2.3 เพลงผ้ามัดหมี่

การประพันธ์บทลำนำ

บทลำนำของเพลงผ้ามัดหมี่ เป็นบทประพันธ์ประเภท “สาลินี ฉันท์ 11” บทหนึ่งมี 4 วรรค วรรคหน้า 5 คำ วรรคหลัง 6 คำ แต่งโดยใช้คำครุ (สระ อะ) ลหุ (สระ อุ) ในการแต่ง การสัมผัสจะเป็นคำสุดท้ายของวรรคที่ 2 สัมผัสกับคำสุดท้ายของวรรคที่ 3 บรรยายด้วยภาษาถิ่น เพื่อสื่อสำเนียงภาคกลาง

บทร้อยกรอง

ผ้ามัดหมี่

สาลินี ฉันท์ 11

ลำใหม่คล้องหัวท้าย ปอยหมี่สายชิงหลักพลัน
ตามแบบแม่ลายนั้น รูปสัตว์บายศรีดอกไม้
วิธีหมี่จำเพาะ มัดเปลาะเปลาะจำเพาะลาย
เอกลักษณ์ใน วัฒนธรรมไทยบุรี

บทประพันธ์ดังกล่าวสรุปได้ว่า การทอผ้ามัดหมี่ เป็นกรรมวิธีหนึ่งซึ่งเริ่มจากการสาวไหมก่อน แล้วจึงนำเส้นไหมมาต้มและย้อมสีจากสีอ่อนไปหาสีเข้มตามลำดับ พร้อมกับมัดเส้นไหมเป็นระยะๆตามที่ต้องการ

แบ่งไหมออกเป็นลำ แล้วแต่ความละเอียดหรือหยาบของลายที่จะทอ แต่ละลำแต่ละสายของไหมจะใช้เชือกคล้องหัวท้าย เรียกว่าปอยหมี่ นำชิงบนหลักหมี่ จัดลายตามแบบที่คิดไว้ เป็นรูปสัตว์บ้าง บายศรีบ้างและเป็นรูปใบไม้ก็มี

ผ้ามัดหมี่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ที่ใช้กรรมวิธีการทอด้วยการใช้เชือกมัดเส้นไหมในลักษณะเป็นเปลาะๆตามลายที่กำหนด นับเป็นวัฒนธรรมการทอผ้าอย่างหนึ่ง ซึ่งพบการทอผ้าชนิดนี้ในกลุ่มภาคกลางของประเทศได้แก่ อุทัยธานี สุพรรณบุรี ชัยนาท และชาวไทพวนจังหวัดลพบุรี

การประพันธ์ทำนองเพลง

ทำนองเพลงผ้ามัดหมี่ เป็นทำนองที่ประพันธ์แบบสร้างสรรค์ จินตนาการจากวิธีการทอผ้ามัดหมี่ในภาคกลาง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ซึ่งเป็นกลุ่มไทพวนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่และมีวัฒนธรรมการทอผ้ามัดหมี่สืบมาแต่บรรพชนดังที่ วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2547: 113-115) กล่าวไว้ว่า ผ้าพื้นบ้านภาคกลางส่วนมากเป็นผ้าทอมือของกลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวพรวนที่อพยพมาจากประเทศลาว เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณภาคกลางด้วยสาเหตุทางการเมือง สมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ส่งพระยาราชสุภาวดีไปตีเวียงจันทร์แล้วอพยพครอบครัวชาวลาวมาไว้ที่เขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และชาวไทยพวนบางส่วนได้อพยพจากการเกิดสงครามระหว่างรัฐบาลไทยกับฮ่อเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิ์สมภารของกษัตริย์ไทยด้วยความสมัครใจต่างก็ตั้งหลักแหล่งและขยายชุมชนออกเป็นหมู่บ้านต่างๆ ในเขตภาคกลาง กลุ่มไทยพวนยังคงสืบทอดวัฒนธรรมของตน โดยเฉพาะเรื่องการทอผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับโอกาสต่างๆ ชาวไทยพวนมีความสามารถในการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้อย่างเชี่ยวชาญ

การ “มัดหมี่” เป็นการสร้างลวดลายก่อนการย้อมสีโดยใช้เชือกมัดไหมเป็นเปลาะๆ และนำเส้นไหมที่มัดย้อมสีแล้วมาใส่กระสวยพุ่งทอต่อลายกันไปในทิศทางเดียวกันตลอดทั้งผืน ท่วงทำนองเพลงเลียนแบบวิธีการทอผ้าแบบมัดหมี่

โครงสร้างทำนองเพลงผ้ามัดหมี่ ประกอบด้วย มัดหมี่ 1 มัดหมี่ 2 มัดหมี่ 3 จังหวะ 7/4 และมัดหมี่ 4

มัดหมี่ 1 แสดงถึงการสาวเส้นไหมขึ้นจากหม้อต้ม นำมาซึ่งบนหลักหมี่

มัดหมี่ 2 แสดงถึงการมัดไหมเป็นเปาะๆ และการแก้มัดที่ละเปาะ ตามที่ออกแบบไว้เกิดเป็น

ลวดลาย

มัดหมี่ 3 แสดงถึงการนำไหมที่ย้อมสีมาฝั่ง/ตากให้แห้ง

จังหวะ 7/4 แสดงถึงการกวักและกรอไหมใส่หลอด และนำมาทอเป็นผืนผ้า

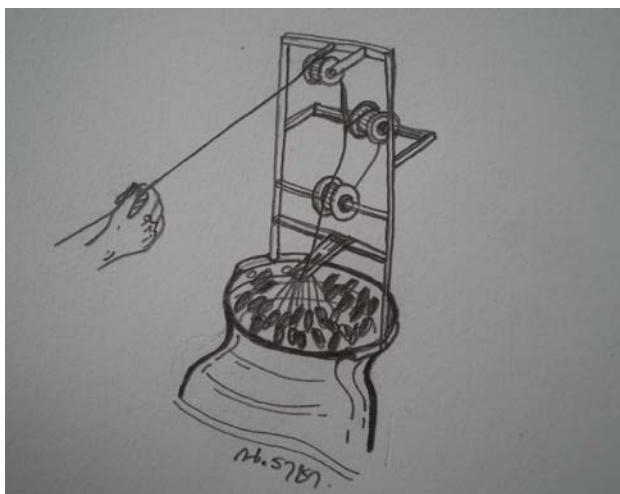
มัดหมี่ 4 แสดงถึงความสุขสำราญจากการทอผ้ามัดหมี่สำเร็จ

บันไดเสียง ทางขวา เป็นบันไดเสียงประธาน

บันไดเสียง ทางเพ็ญขอบบน ทางเพ็ญขอล่าง ทางกลาง เป็นบันไดเสียงรอง

ลักษณะการประพันธ์เพลงผ้ามัดหมี่ เป็นเพลงสำเนียงภาคกลาง สอดคล้องกับการเคลื่อนย้ายของกลุ่มชนคนไทยเชื้อสายลาวพรวน ที่ได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบริเวณภาคกลาง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ไขว่จนตรึงปีพาทย์ไม่ยอมบรรเลงเพื่อสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ถิ่น

การดำเนินทำนองเพลงทางกรอสี่ให้เห็นถึงการสาวเส้นไหม การบรรเลงลูกเต๋า โดยใช้เทคนิคการลักจังหวะเสมือนการมัดไหมเป็นเปาะๆ สอดแทรกการใช้ลูกต่อโดยบรรเลงการเชื่อมต่อกันให้ได้อรรถรสที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนการทอผ้ามัดหมี่ ซึ่งต้องนำลายที่มัดไว้มาทอต่อกันเป็นลวดลายให้สมบูรณ์ และการใช้รูปแบบทำนองเพลงในอัตราจังหวะ 7/4 ที่ปรมาจารย์ได้คิดประดิษฐ์ไว้ การตีฉิ่งมีจังหวะกระชั้นในตอนท้ายประโยค เป็นเพลงประเภทประโยคละ 7 จังหวะ บรรเลงอยู่ในอารมณ์ที่เยือกเย็น ไพเราะ เสมือนการทอผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งผู้ทอจะทอด้วยความสุขุมเยือกเย็น ประณีตบรรจง เพื่อก่อให้เกิดผืนผ้าที่มีความสวยงาม นอกจากนั้นยังปรากฏรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่สอดคล้องกับการทอผ้ามัดหมี่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

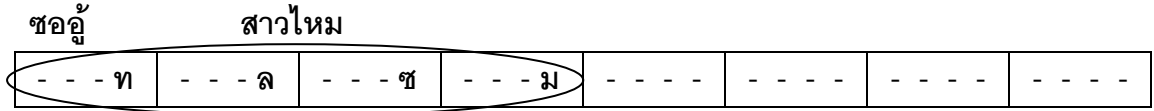
สาวเส้นไหม

รูปแบบทำนองเพลงบรรเลงในลักษณะทางกรอ บรรจุตัวโน้ตท้ายห้องเพลงคือในหนึ่งห้องเพลงมีหนึ่งตัวโน้ตไล่ระดับเสียงขึ้น สี่ให้เห็นถึงการสาวเส้นไหมขึ้นอย่างช้าๆ สลับข้าง ขวาบ้าง ซ้ายบ้าง

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 1 ดังนี้

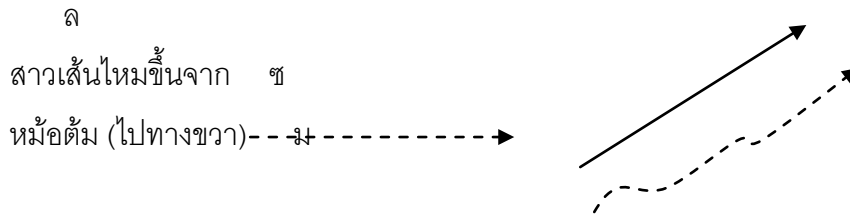
ซอคู่	สาวไหม						
- - - -	- - - ม	- - - ซ	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 2 วรรคที่ 1 ดังนี้

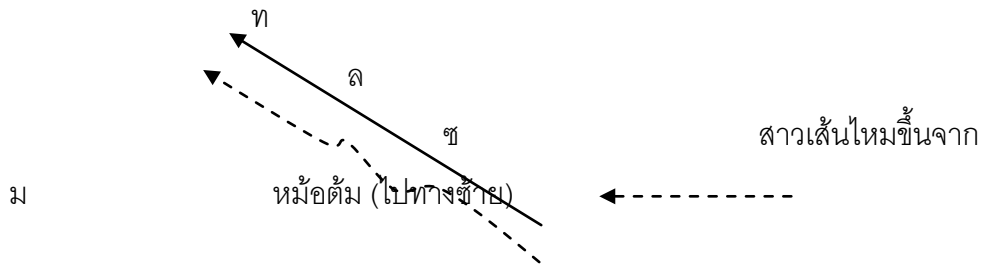

จากรูปแบบทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนให้เห็นทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

น้ำโหมม้ามตัม

รูปแบบทำนองเพลงในการเคลื่อนที่จากเสียงสูงลงสู่เสียงต่ำ และกระโดดขึ้นสู่เสียงสูงหนึ่งเสียง เสมือนการนำรั้งโหมเพลงในหม้อมตัม ขณะเดียวกันรั้งโหมที่อยู่ในหม้อมตัมก็มีการกระเด็นกระดอนขึ้นเล็กน้อย
 ดั่งตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 2 ดังนี้

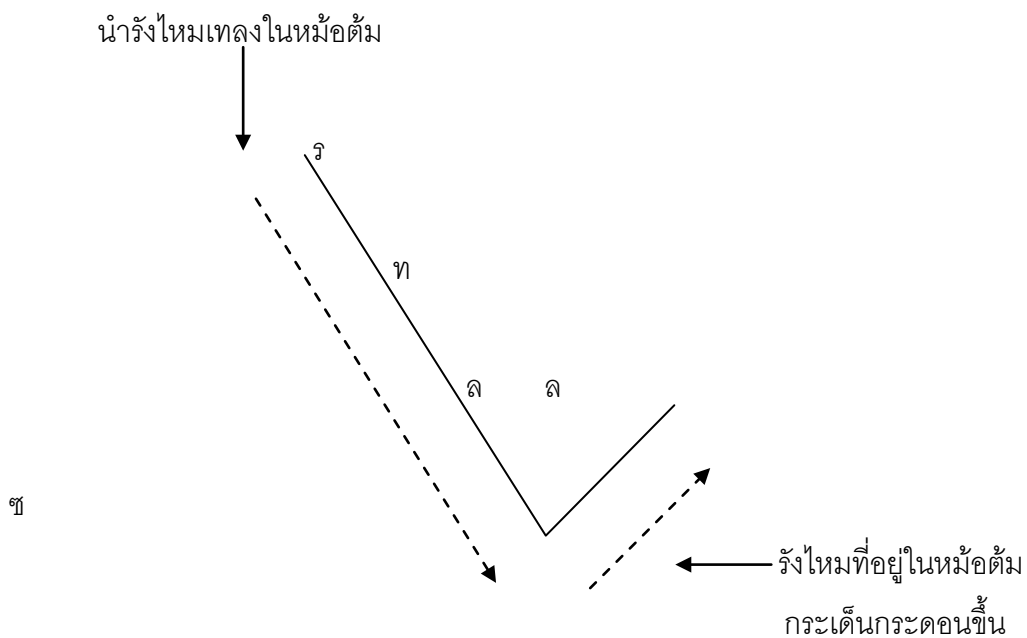
ขลุ่ย				น้ำโหมม้ามตัม			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- ท - ล	- ซ - ล	- - - -
ระนาดเอก				น้ำโหมม้ามตัม			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- ท - ล	- ซ - ล	- - - -
ฆ้องวงใหญ่				น้ำโหมม้ามตัม			
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- ท - ล	- ซ - ล	- - - -

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 2 วรรคที่ 2 ดังนี้

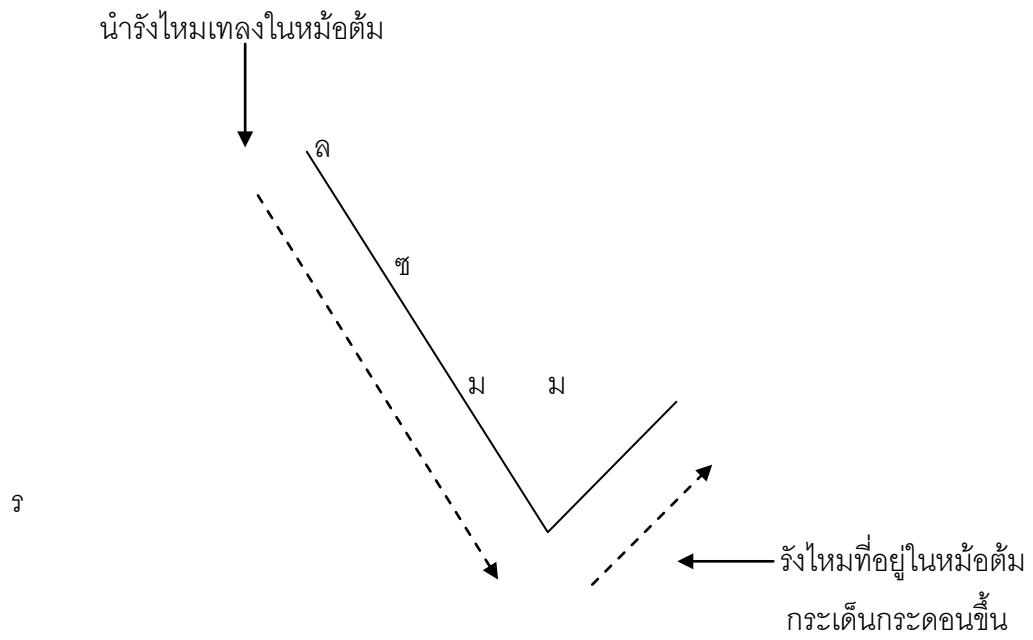
ขลุ่ย					นำใหม่มาตัม		
	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ซ - ม	- ร - ม
ระนาดเอก					นำใหม่มาตัม		
	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ซ - ม	- ร - ม
ฆ้องวงใหญ่					นำใหม่มาตัม		
	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ซ - ม	- ร - ม

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าวข้างต้น สามารถเขียนให้เห็นถึงทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลง ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

นำเชือกคล้องปอยไหมี่ (ด้านบน)

นำเชือกค้องปอยหมี (ด้านล่าง)

รูปแบบทำนองเพลงไล่ระดับเสียงสูงขึ้นไป 3 เสียง และไต่ระดับลง 1 เสียง
 เหมือนการนำปอยหมี (หัวหมี) คือ โหมลำนึงซึ่งในแต่ละลำมีความยาวพอประมาณมากค้อง
 เชือกหัวด้านบน หรือค้องเชือกหัวด้านล่าง และปล่อยปลายที่เหลือไว้เล็กน้อย

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 3 วรรคที่ 1 ดังนี้

ซอคู่ นำปอยหมีค้องเชือก

- - - ท	- - - ม	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

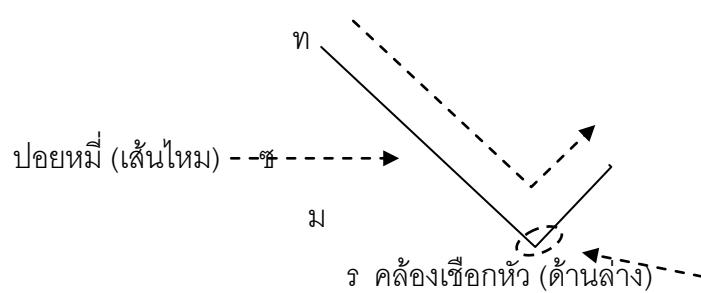
ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 4 วรรคที่ 1 ดังนี้

ซอคู่ นำปอยหมีค้องเชือก

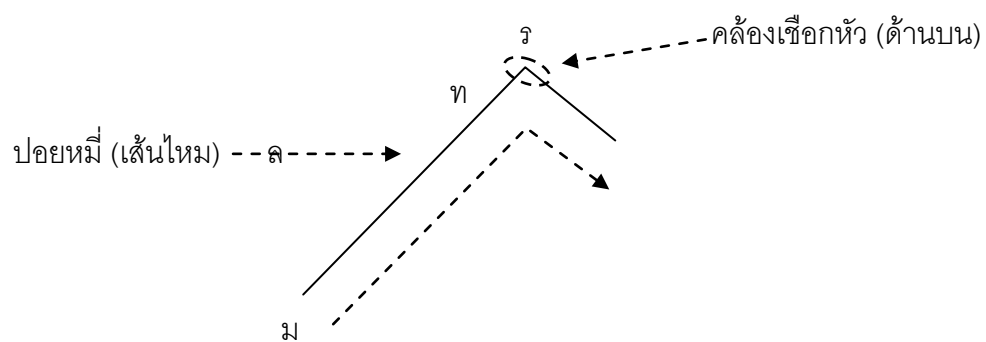
- - - ม	- - - ท	- - - รั	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

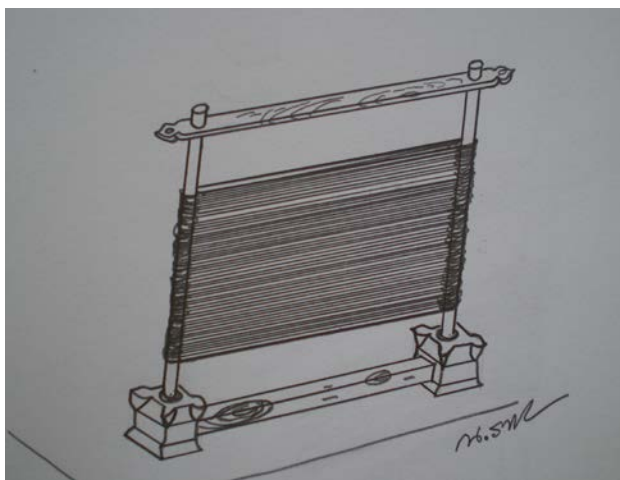
จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

นำปอยหมี่ (เส้นไหม) มาขึงบนหลักหมี่

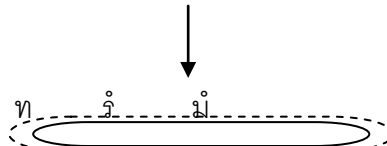
รูปแบบทำนองเพลงมีการดำเนินทำนองโดยเริ่มจากโน้ตเสียงที่ เคลื่อนที่ไปสู่โน้ตเสียงมี เสียงเร และกลับมาสู่เสียงที่เหมือนเดิม เสมือนการนำปอยหมี่ (เส้นไหม) มาขึงบนหลักหมี่วนไปรอบๆ ให้ตึง และปลายเส้นหมี่วนกลับมาที่เดิม

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 3 วรรคที่ 2 ดังนี้

ขลุ่ย	ขึงเส้นไหมบนหลักหมี่		
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล - ท - มี - รี่ - ท - - - -
ระนาดเอก	ขึงเส้นไหมบนหลักหมี่		
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล - ท - มี - รี่ - ท - - - -
ฆ้องวงใหญ่	ขึงเส้นไหมบนหลักหมี่		
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล - ท - มี - รี่ - ท - - - -

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

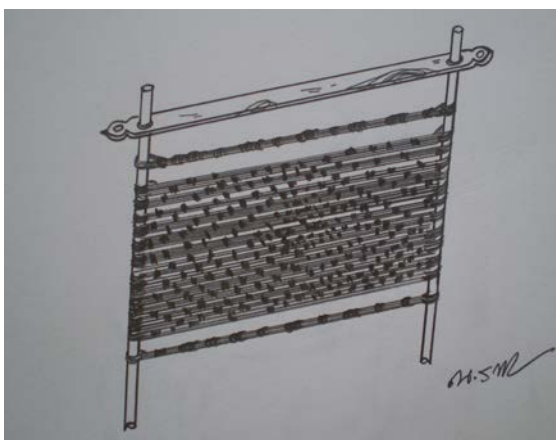
ขึงเส้นไหมบนหลักหมี่ให้ตึงและวนกลับมาที่เดิม

รูปแบบทำนองเพลงไล่ระดับจากเสียงซอลสูง ลงมาสู่เสียงซอลปกติ (1 บันไดเสียง) เสมือนการชิงเส้นไหมให้ตึงเท่ากันบนหลักหมี่
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 4 วรรคที่ 2 ดังนี้

ขลุ่ย				ชิงเส้นไหมบนหลักหมี่			
-	-	-	-	(- ซี่) - มี่	- รี่ - ท	- ล (- ซี่)	- - - -
ระนาดเอก				ชิงเส้นไหมบนหลักหมี่			
-	-	-	-	(- ซี่) - มี่	- รี่ - ท	- ล (- ซี่)	- - - -
ระนาดทุ้ม				ชิงเส้นไหมบนหลักหมี่			
-	-	-	-	(- ซี่) - มี่	- รี่ - ท	- ล (- ซี่)	- - - -
ซออู้				ชิงเส้นไหมบนหลักหมี่			
-	-	-	-	(- ซี่) - มี่	- รี่ - ท	- ล (- ซี่)	- - - -

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

นำเชือกมัดเส้นไหมเป็นเปาะตามที่ออกแบบไว้

ภาพที่ 22 ลายผ้ามัดหมี่
(ลายผ้ามัดหมี่, 2555: ออนไลน์)

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการบรรเลงโน้ตตัวเดิมซ้ำๆ หรือยืนอยู่เสียงเดิมซ้ำๆ ในแต่ละห้องเพลง ได้แก่ เสียงลา และเสียงที่ เสมือนการมัดเส้นไหมเป็นเปาะๆตามลำ มีลักษณะเหมือนกันในแต่ละตำแหน่ง ถีบ่าง-ห่างบ้าง ตามลวดลายที่ออกแบบไว้
ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 2 ดังนี้

มัดหมี่ 2

ขลุ่ย

มัดเป็นเปาะๆ / ตามลำ / ตามที่ออกแบบไว้

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 2 วรรคที่ 2 ดังนี้

ขลุ่ย								มัดเป็นเปาะๆ / ตามลำ / ตามที่ออกแบบไว้															
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ซอด้วง																							
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 1 ดังนี้

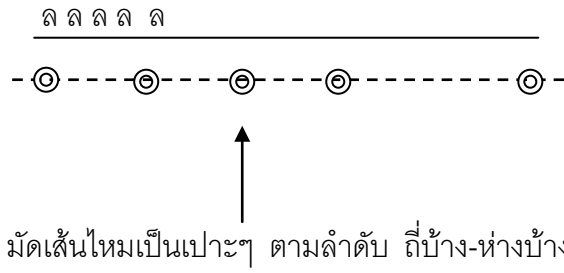
ระนาดเอก เชือกมัดเส้นไหม																							
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ฆ้องวงใหญ่																							
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ระนาดทุ้ม																							
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 2 วรรคที่ 1 ดังนี้

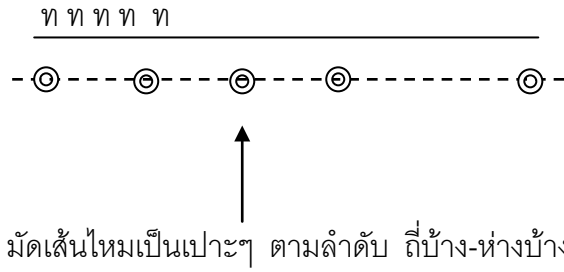
ระนาดเอก เชือกมัดเส้นไหม																							
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ฆ้องวงใหญ่																							
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ระนาดทุ้ม																							
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

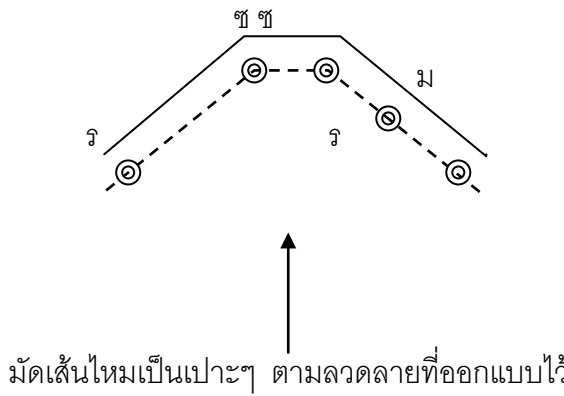
ทำนองที่ 1

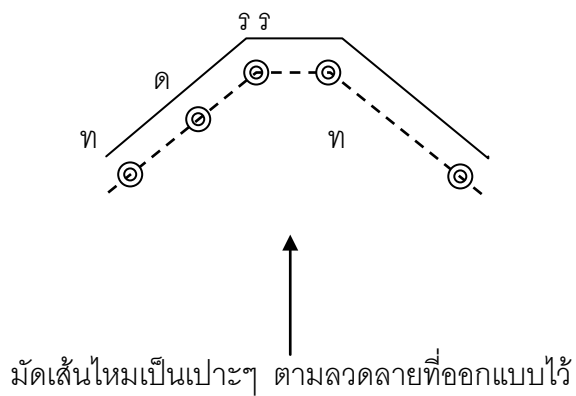
ทำนองที่ 2

ทำนองที่ 3

ทำนองที่ 4

ย้อมสี

รูปแบบทำนองมีลักษณะการเคลื่อนที่ของกลุ่มตัวโน้ตไปในทิศทางของการได้ระดับเสียงสูงขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้ระดับเสียงลง และได้ระดับเสียงขึ้นอีกครั้งหนึ่ง คล้ายกับการย้อมสีเส้นไหม โดยมีการนำเส้นไหมที่มัดแล้วจุ่มลงในหม้อย้อมสี ซึ่งมีจังหวะในการยกเส้นไหมขึ้น จุ่มเส้นไหมลงในหม้อย้อมสี และยกเส้นไหมที่จุ่มในหม้อย้อมสีขึ้นอีกครั้งหนึ่ง สลับขึ้น-ลง ไปเรื่อยๆ

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 5 วรรคที่ 1 ดังนี้

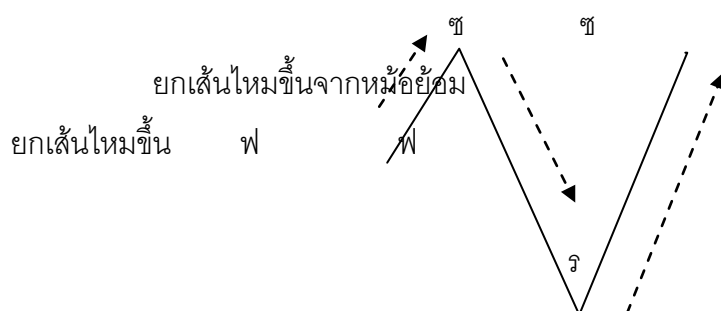
ขลุ่ย	ย้อมสี						
- - - -	- - - ฟ	- ๗ - ร	- ฟ - ๗	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ระนาดเอก	ย้อมสี						
- - - -	- - - ฟ	- ๗ - ร	- ฟ - ๗	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ฆ้องวงใหญ่	ย้อมสี						
- - - -	- - - ฟ	- ๗ - ร	- ฟ - ๗	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ระนาดทุ้ม	ย้อมสี						
- - - -	- - - ฟ	- ๗ - ร	- ฟ - ๗	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ซออู้	ย้อมสี						
- - - -	- - - ฟ	- ๗ - ร	- ฟ - ๗	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 6 วรรคที่ 1 ดังนี้

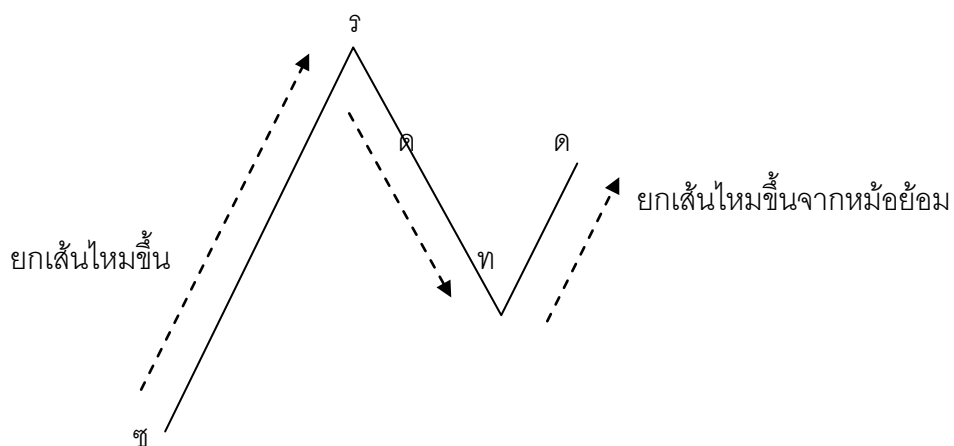
ขลุ่ย	ย้อมสี						
- - - -	- - - ๗	- ร - ด	- ๗ - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ระนาดเอก	ย้อมสี						
- - - -	- - - ๗	- ร - ด	- ๗ - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ฆ้องวงใหญ่	ย้อมสี						
- - - -	- - - ๗	- ร - ด	- ๗ - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ระนาดทุ้ม	ย้อมสี						
- - - -	- - - ๗	- ร - ด	- ๗ - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ซออู้	ย้อมสี						
- - - -	- - - ๗	- ร - ด	- ๗ - ด	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1 จุ่มเส้นไหมลงถึงข้อมือ

ทำนองที่ 2 จุ่มเส้นไหมลงถึงข้อมือ

แก้มัดไหมที่ละเปาะ

รูปแบบทำนองเพลงที่มีทิศทางการเคลื่อนที่ของเสียงไปเรื่อยๆ และกลับมา
บรรจบที่เสียงเดิม โดยเคลื่อนที่จากเสียงซอล ไปสู่เสียงลา เสียงเร และกลับมาบรรจบซ้ำเสียง
ซอล เป็นต้น เหมือนการแก้มัดเชือกที่มัดเส้นไหมเป็นเปาะๆ ในลักษณะวงกลม โดยการตัดออก
จากกัน

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 7

ขลุ่ย แก้มัดที่ละเปาะ

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซ ฟ ร	- ร ฟ ซ	ล ซ ฟ ซ
------------	------------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซ ฟ ร	- ร ฟ ซ	ล ซ ฟ ซ
------------	------------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซ ฟ ร	- ร ฟ ซ	ล ซ ฟ ซ
------------	------------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซ ฟ ร	- ร ฟ ซ	ล ซ ฟ ซ
------------	------------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ซออู้

- ซุ ลุ ทุ	ลุ ซุ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ซ ฟ ร	- ร ฟ ซ	ล ซ ฟ ซ
------------	------------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 8

ขลุ่ย แก้มัดทีละเปาะ

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฌ	- ฌ - ฌ	ล ท - ท	- ท ล ฌ	ล ฌ ฟ ฌ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฌ	- ฌ - ฌ	ล ท - ท	- ท ล ฌ	ล ฌ ฟ ฌ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฌ	- ฌ - ฌ	ล ท - ท	- ท ล ฌ	ล ฌ ฟ ฌ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

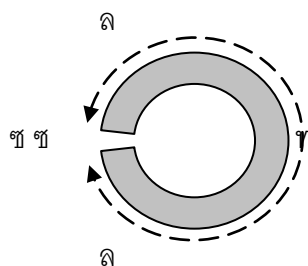
- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฌ	- ฌ - ฌ	ล ท - ท	- ท ล ฌ	ล ฌ ฟ ฌ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

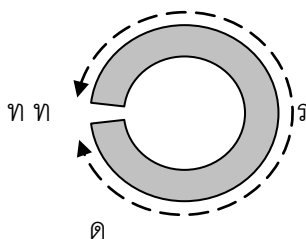
- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ฌ	- ฌ - ฌ	ล ท - ท	- ท ล ฌ	ล ฌ ฟ ฌ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

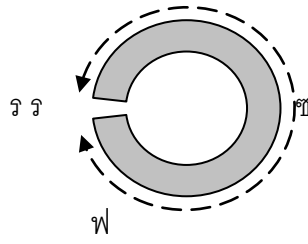
ทำนองที่ 1

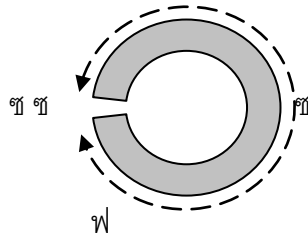
ด

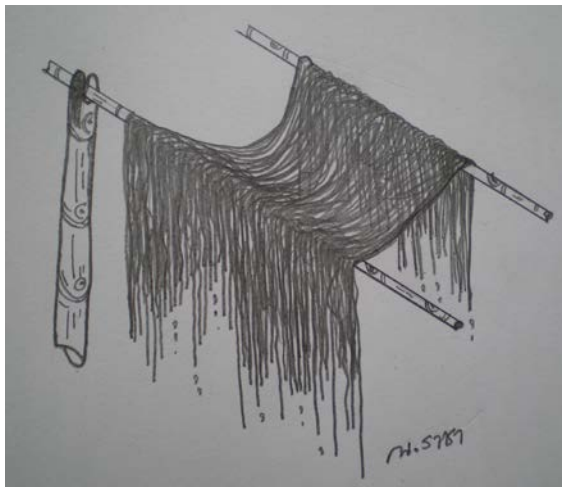
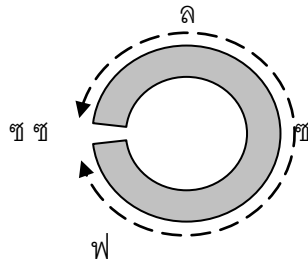
พ

ล

ทำนองที่ 2

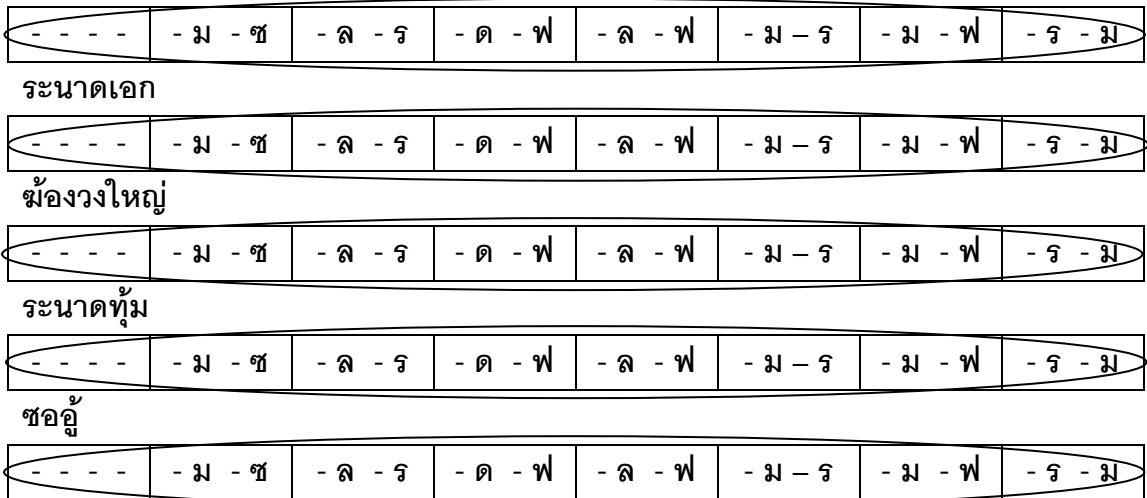

ไหมฝั้งแดดบนราว

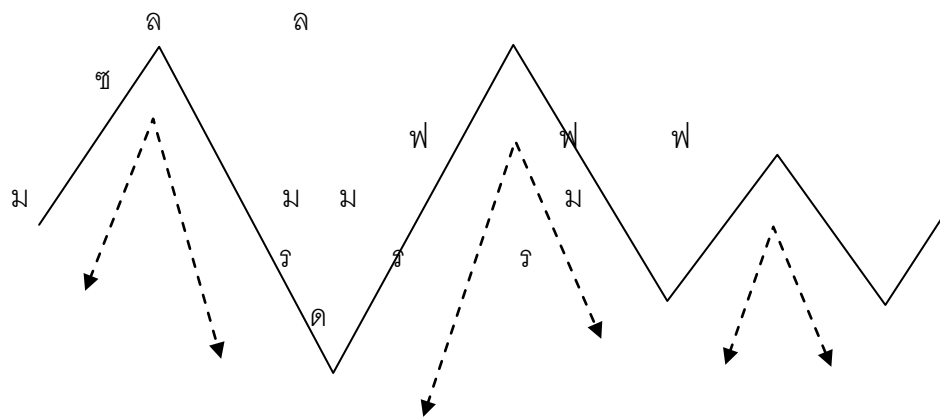
รูปแบบทำนองมีทิศทางการเคลื่อนที่ตัวโน้ตไปในลักษณะรูปสามเหลี่ยมเป็นช่วงๆ และมีฐานเสียงสูงสุด-ต่ำสุดในแต่ละช่วงไม่เท่ากัน เสมือนกับการนำเส้นไหมที่ย้อมสีแล้วมาฝึ้งแดดให้แห้ง โดยการพาดเส้นไหมไว้บนราวตากที่เหลื่อมล้ำกัน ในลักษณะคล้ายรูปสามเหลี่ยม ซึ่งปลายเส้นไหมจะมีความยาวที่ต่างระดับกัน

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 1 ดังนี้

ขลุ่ย นำเส้นไหมย้อมสี / ฝึ้งแดดให้แห้ง

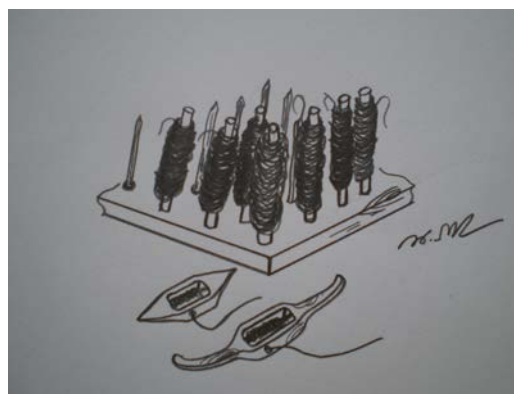
จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

นำเส้นไหมฝึ้งแดดบนราวตากที่เหลื่อมล้ำกัน

กวักลั่นไหม

กรอไหมใส่หลอด

รูปแบบทำนองเพลงในอัตราจังหวะ พิเศษ การตีฉิ่งมีจังหวะกระชั้นในตอนท้ายประโยค เพราะเป็นเพลงประเภทประโยคละ 7 จังหวะ ถ้าเทียบกับโน้ตสากลก็เป็นจังหวะ 7/4 การตีฉิ่งแบบฉิ่งตัด เช่น ในเพลงชมตลาด

-----	---- ฉิ่ง	-----	--- ฉับ	-----	--- ฉิ่ง	--- ฉับ
-------	-----------	-------	---------	-------	----------	---------

เป็นทำนองดนตรีไทยที่ปรมาจารย์ได้คิดประดิษฐ์ไว้ จะบรรเลงอยู่ในอารมณ์ที่เยือกเย็น ไพเราะเปรียบเสมือนการทอผ้าไหมมัดหมี่ซึ่งผู้ทอจะทอด้วยความสุขุมเยือกเย็น ประณีตบรรจง เพื่อก่อให้เกิดผืนผ้าที่มีความสวยงาม

ทำนองในช่วงนี้มีการเดินทางของเสียงหรือตัวโน้ต ในลักษณะวนกลับมาสู่เสียงเดิม ใช้เสียงมากบ้าง-น้อยบ้าง เสมือนการนำเส้นไหมที่ตากแห้งแล้วมากวัก (กรอ) ใส่หลอดที่เล็กบ้าง-ใหญ่บ้าง ในลักษณะหมุนเป็นวงกลมไปเรื่อยๆ

ดังตัวอย่างทำนองเพลง จังหวะ 7/4 ประโยคที่ 1 ดังนี้

ขลุ่ย เก็บไหมที่ตากแห้งม้วนใส่กวัก / กรอใส่หลอด

-----	- - - - ริ	- - - - ล	- ตี - ริ	-----	-----	-----
-------	------------	-----------	-----------	-------	-------	-------

ระนาดเอก

-----	- - - - ริ	- - - - ล	- ตี - ริ	-----	- ตี - ล	ซ ฟ - ซ
-------	------------	-----------	-----------	-------	----------	---------

ฆ้องวงใหญ่

-----	- - - - ริ	- - - - ล	- ต - ริ	-----	- ตี - ล	ซ ฟ - ซ
-------	------------	-----------	----------	-------	----------	---------

ระนาดทุ้ม

-----	- - - - ริ	- - - - ล	- ต - ริ	-----	- ตี - ล	ซ ฟ - ซ
-------	------------	-----------	----------	-------	----------	---------

ซออู้

-----	- - - - ริ	- - - - ล	- ต - ริ	-----	- ตี - ล	ซ ฟ - ซ
-------	------------	-----------	----------	-------	----------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง จังหวะ 7/4 ประโยคที่ 2 วรรคที่ 2 ดังนี้

ขลุ่ย

ม้วนใส่แก้ว / กรอใส่หลอด

- - - -	- - - ร	- - - ล	- ฟ - ซ	- - - -	- ฟ - ม	ร ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- - - ร	- - - ล	- ฟ - ซ	- - - -	- ฟ - ม	ร ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- - - ร	- - - ล	- ฟ - ซ	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- - - ร	- - - ล	- ฟ - ซ	- - - -	- ฟ - ม	ร ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	- - - ร	- - - ล	- ฟ - ซ	- - - -	- ฟ - ม	ร ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง จังหวะ 7/4 ประโยคที่ 3 ดังนี้

ขลุ่ย

ม้วนใส่แก้ว / กรอใส่หลอด

- - - -	- - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - -	- - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	- - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดทุ้ม

- - - -	- - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	- - - ร	- - - -	- ด - ร	- - - -	- ด - ล	- ซ - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง จังหวะ 7/4 ประโยคที่ 4 วรรคที่ 1 ดังนี้

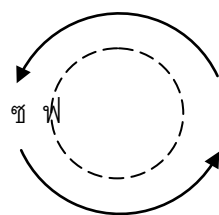
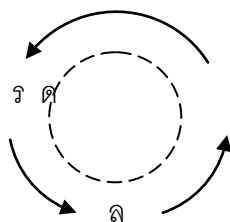
ขลุ่ย	ม้วนไม้สัก / กรอไม้หลอด					
- - - ตั้	- - ล ช	- ฟ - ช	- ล - -	- - - ด	- - ล ช	- ล ช ฟ
ระนาดเอก						
- - - ตั้	- - ล ช	- ฟ - ช	- ล - -	- - - ด	- - ล ช	- ล ช ฟ
ฆ้องวงใหญ่						
- - - ตั้	- - ล ช	- ฟ - ช	- ล - -	- - - ด	- - ล ช	- ล ช ฟ
ระนาดทุ้ม						
- - - ตั้	- - ล ช	- ฟ - ช	- ล - -	- - - ด	- - ล ช	- ล ช ฟ
ซออู้						
- - - ตั้	- - ล ช	- ฟ - ช	- ล - -	- - - ด	- - ล ช	- ล ช ฟ

ตัวอย่างทำนองเพลง จังหวะ 7/4 ประโยคที่ 5 วรรคที่ 1 ดังนี้

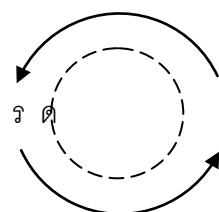
ขลุ่ย	ม้วนไม้สัก / กรอไม้หลอด					
- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ช	- ล - ร	- ด ร ม
ระนาดเอก						
- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ช	- ล - ร	- ด ร ม
ฆ้องวงใหญ่						
- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ช	- ล - ร	- ด ร ม
ระนาดทุ้ม						
- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ช	- ล - ร	- ด ร ม
ซออู้						
- - - ล	- - ด ร	- ล ด ร	ด ฟ - -	- ม - ช	- ล - ร	- ด ร ม

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

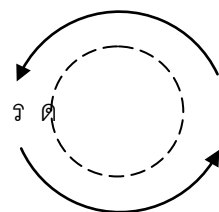
ทำนองที่ 1

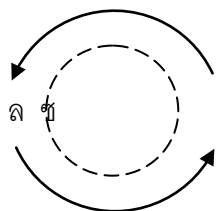

ทำนองที่ 2

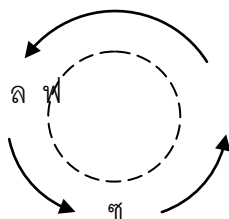

ทำนองที่ 3

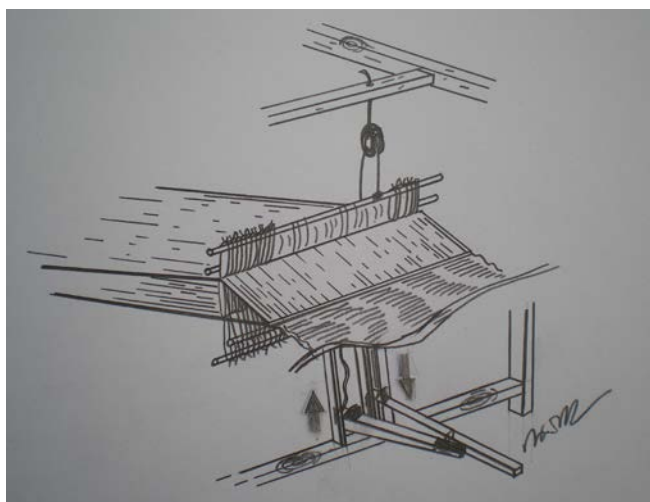
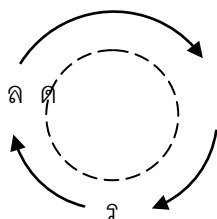

ทำนองที่ 4

ทำนองที่ 5

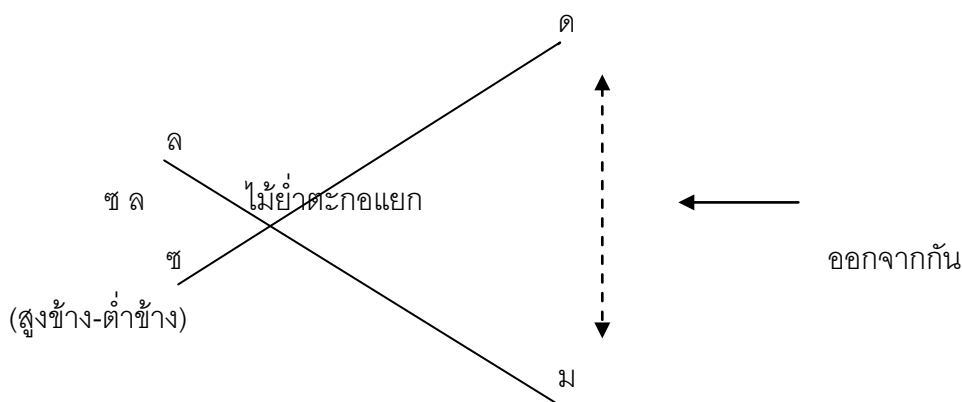
เหยียบไม้ขำ ตะกอนแยกออกจากกัน

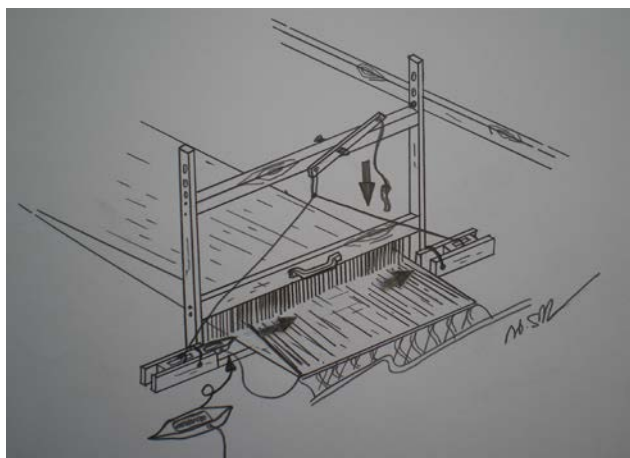
รูปแบบของทำนองเพลงที่มีลักษณะช่วงเสียงลูกตกของตัวโน้ต ในห้องที่ 2 และห้องที่ 4 ห่างกัน 5 เสียง เสมือนการเทียบไม้น้ำให้ตะกอกแยกออกสูง-ต่ำห่างกัน ดังตัวอย่างทำนองเพลง จังหวะ 7/4 ประโยคที่ 6 วรรคที่ 2 ดังนี้

เทียบไม้น้ำ ให้ตะกอกแยกกัน

ขลุ่ย	ดํ ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชุ	- ชุ ล ด
ระนาดเอก						
	ดํ ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชุ	- ชุ ล ด
ฆ้องวงใหญ่						
	ดํ ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชุ	- ชุ ล ด
ระนาดทุ้ม						
	ดํ ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชุ	- ชุ ล ด
ซออู้						
	ดํ ล ช ม	ช ม ร ม	ด ร ม -	ล ช ม -	ด ร ม ชุ	- ชุ ล ด

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

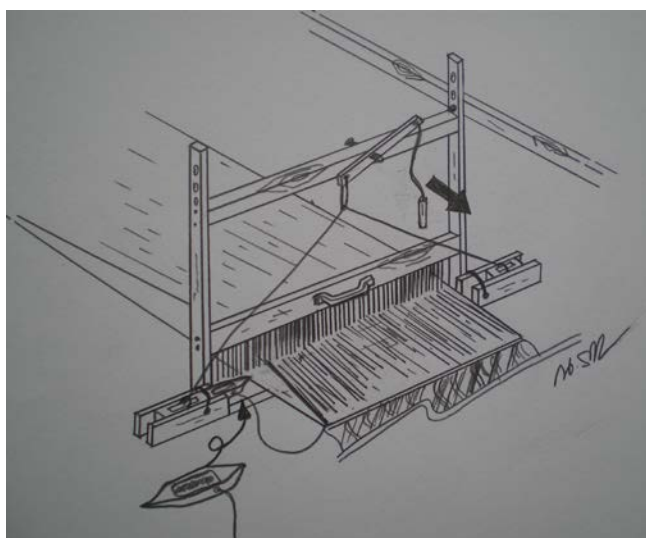
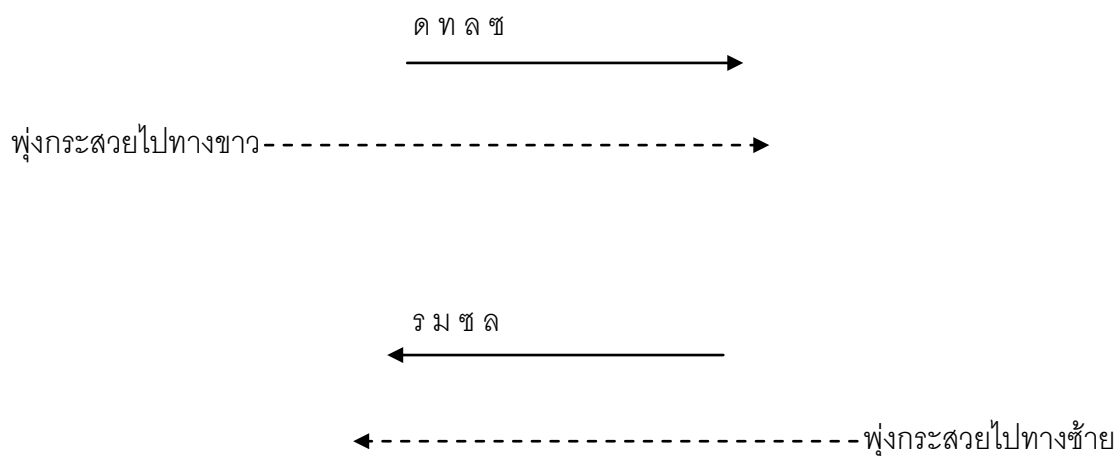
ดิ่งกีกระตุกฟุ้งกระสวย ไป-กลับ

รูปแบบทำนองเพลงที่ได้ระดับเสียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง และได้ระดับเสียงจากเสียงสูงลงมาสู่เสียงต่ำ เสมือนการฟุ้งกระสวยไป-กลับ

ดังตัวอย่างทำนองเพลง จังหวะ 7/4 ประโยคที่ 7 ดังนี้

ขลุ่ย	ฟุ้งกระสวยไป-กลับ					
- - - -	- ทุ ล ทุ ด	ทุ ล ทุ ล	ช ม ร ม	- ทุ ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม
ระนาดเอก						
- - - -	- ทุ ล ทุ ด	ทุ ล ทุ ล	ช ม ร ม	- ทุ ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม
ฆ้องวงใหญ่						
- - - -	- ทุ ล ทุ ด	ทุ ล ทุ ล	ช ม ร ม	- ทุ ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม
ระนาดทุ้ม						
- - - -	- ทุ ล ทุ ด	ทุ ล ทุ ล	ช ม ร ม	- ทุ ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม
ซออู้						
- - - -	- ทุ ล ทุ ด	ทุ ล ทุ ล	ช ม ร ม	- ทุ ล ทุ	ด ร ม ล	ช ม ร ม

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ดิ่งก็กระตุกเฉียง

รูปแบบของทำนองเพลงมีทิศทางการไล่เสียงของระดับตัวโน้ตเรียงลดหลั่นกันลงมาตามลำดับ มีระยะทางของเสียงสั้นบ้าง-ยาวบ้างสลับกันไป เปรียบได้กับการดิ่งเชือกก็กระตุกไปทางขวา ซึ่งบางครั้งผู้ทอจะดิ่งเชือกสั้นบ้าง-ยาวบ้างสลับกันไปในการทอผ้าไหมมัดหมี่

ดังตัวอย่างทำนองเพลง จังหวะ 7/4 ประโยคที่ 8 วรรคที่ 1 ดังนี้

ขลุ่ย **ดิ่งก๊กกระตุก**

- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาดเอก

- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้องวงใหญ่

- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

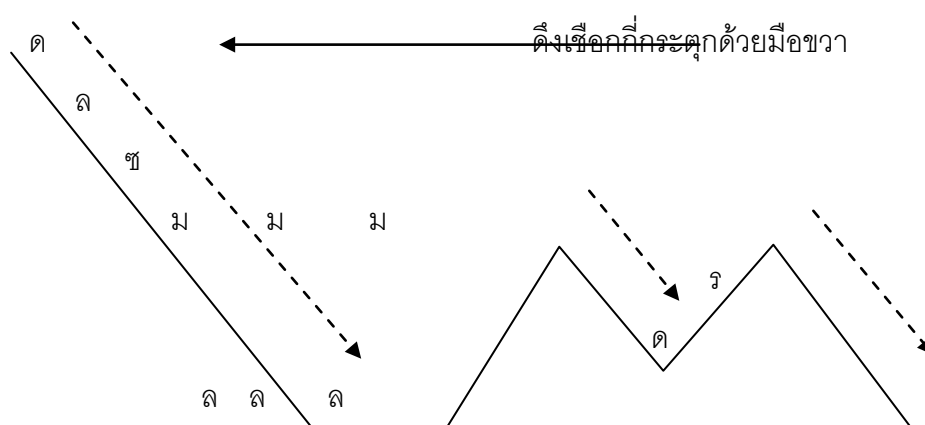
ระนาดทุ้ม

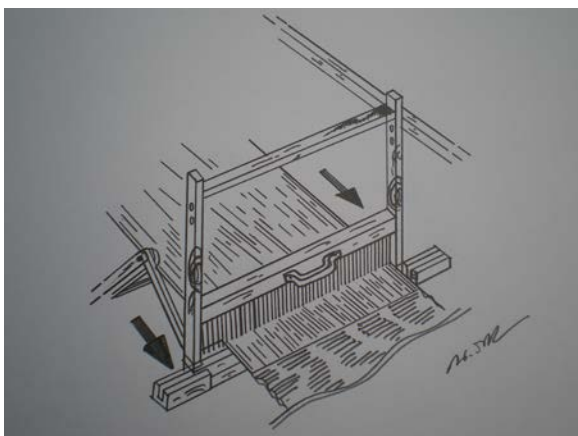
- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

ซออู้

- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ช ล
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

กระตบพืม

นอกจากนี้รูปแบบทำนองเพลงที่มีจังหวะสั้น กระชับจังหวะท้ายห้อง และการ
รวบตัวโน้ต เสมือนจังหวะของการกระตบพืม

ดังตัวอย่างทำนองเพลง จังหวะ 7/4 ประโยคที่ 8 วรรคที่ 2 ดังนี้

ขลุ่ย	กระตบพืม					
- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ล ล
ระนาดเอก						
- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ล ล
ฆ้องวงใหญ่						
- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ล ล
ระนาดทุ้ม						
- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ล ล
ซออู้						
- - - -	ดํ ล ช ม	ล - ล ม	ด ร ม ล	ม - ม ร	ช - ช ล	ล - ล ล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของทำนองเพลงได้ดังนี้

กระตบพืม

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	X - X X	X - X X	X - X X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รูปแบบการผสมวง

วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงผ้ามัดหมี่ คือ “วงปี่พาทย์ไม้ نرم” แสดงถึงเอกลักษณ์และสำเนียงภาคกลาง ประกอบด้วยเครื่องดำเนินทำนอง ได้แก่ ขลุ่ยเพียงออ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้่องวงใหญ่ และซออู้ เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองตะโพน กลองแขก ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง การใช้กระบอกน้ำไหลเสียงน้ำเดือดเพื่อสื่อถึงการต้มไหม การใช้กิ่งงับเสียงเสียงการเสียดสีของเส้นไหมที่สาวออกมาจากหม้อต้ม สอดแทรกเสียงระนาดเสียงพืม ตลับเมตรเสียงกระสวยพุ่ง ไม้แขวนเสื้อเสียงไม้ย่ำตะกอก และไม้หมุนเสียงที่ทอผ้า เพื่อสื่อถึงจินตนาภาพในการทอผ้า การดำเนินทำนองเริ่มด้วยซออู้บรรเลงทางกรอนำ สื่อถึงการสาวไหมออกจากหม้อต้ม ขลุ่ยเป่าลูกเท่าโดยใช้เทคนิคลัดจังหวะเป็นระยะๆ สื่อถึงการนำเชือกมัดไหมเป็นเปาะๆ ตามลายที่ออกแบบไว้ กลุ่มเครื่องดำเนินทำนอง ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้่องวงใหญ่ ขลุ่ย และซออู้บรรเลงสลับกันบ้างต่อประโยคเพลงกันบ้าง ในลักษณะการใช้ลูกต่อ ลูกล้อ และลูกขัด ตามแนวของตน สื่อถึงการทอผ้ามัดหมี่ที่ต้องนำลายที่มัดไว้มาทอต่อกัน เกิดการล้อกันบ้างขัดกันบ้างของเส้นไหมจนเกิดเป็นลวดลายสมบูรณ์ ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ระนาดเอก ระนาดทุ้ม

ฆ้องวงใหญ่ ซอคู่

ขลุ่ยเพียงออ ตะโพน

กลองแขก

ฉิ่ง

ฉาบ กรับ

โหม่ง

ภาพที่ 23 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้ามัดหมี่

ตลับเมตร

กิ้งก๊อบ

กระบอกน้ำไหล

สะดึง

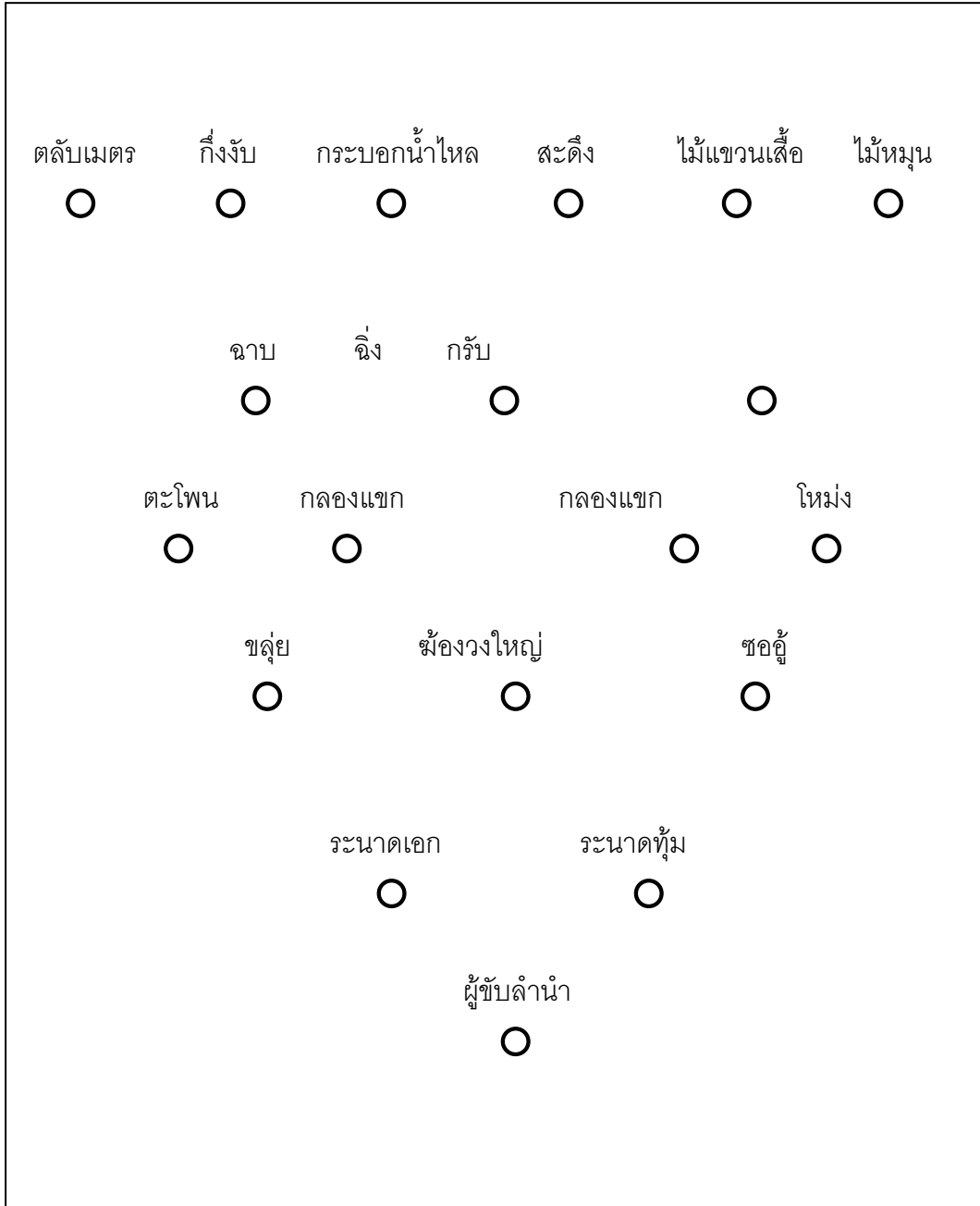
ไม้แขวนเสื้อ

ไม้หมุน

ภาพที่ 24 อุปกรณ์เสริมที่ใช้ประกอบการบรรเลงเพลงผ้ามัดหมี่

แผนผังการจัดวงดนตรีเพลงผ้ามัดหมี่ มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 25 แผนผังวงดนตรีเพลงผ้ามัดหมี่

5.2.4 เพลงผ้าขิด

การประพันธ์บทลำนำ

บทลำนำของเพลงผ้าขิด เป็นบทประพันธ์ประเภท “กลอนหก” กลอนหก บทหนึ่ง ประกอบด้วย 2 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคละ 6 คำ สัมผัสนอก ให้มีสัมผัสระหว่างคำสุดท้าย วรรคหน้ากับคำที่สองของวรรคหลังของทุกบาท และให้มีสัมผัสระหว่างบาทคือคำสุดท้ายของ วรรคที่สองสัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สาม ส่วนสัมผัสระหว่างบทกำหนดให้คำสุดท้ายของบทแรก สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สองของบทถัดไป สัมผัสใน ไม่บังคับ แต่หากจะให้กลอนสละสลวย ควรมีสัมผัสระหว่างคำที่สองกับคำที่สาม หรือระหว่างคำที่สี่กับคำที่ห้าของแต่ละวรรค บรรยาย ด้วยภาษาถิ่น เพื่อสื่อสำเนียงอีสาน

บทร้อยกรอง

ผ้าขิด

กลอนหก

เบิ่งแน แพรขิด สิทธิไส - ยะศาสตร์ ปราชญ์ไซ ไหมว่า
 ลายลักษณะ จักสาน ภูเขา พาดป่า ผ้าห่ม คัมภีร์
 ชนไว้ ใช้กราบ นมัสการ อีสาน ฐานถิ่น ศีลศรี
 หมูเฮา เว้าขาน นานปี สติดีที่ กี่นุก เอ็ดหลาย

บทประพันธ์กล่าวถึงเมื่อพิจารณาเรื่องผ้าขิด ผู้รู้ปู่ย่าตายายแต่โบราณกาล ได้พูดคุย และประกอบอาชีพกันจนเป็นความเชื่อที่ปรากฏถึงลูกหลานว่า การทอผ้าขิดน่าจะพัฒนาการมาจากลายจักสานไม้ไผ่ในการทำเครื่องมือ เครื่องใช้ของมนุษย์ ทั้งผูกพันกับศาสนาที่ชนกลุ่มไท-ลาวภาคอีสาน ใช้ผ้าขิดเป็นผ้านองกราบพระ ห่มคัมภีร์ พาดป่า

เบิ่ง	หมายถึง	พิจารณา มองดู
เว้า	หมายถึง	พูด เล่า
เอ็ด	หมายถึง	ทำ
หลาย	หมายถึง	มาก

สะกิดผ้าไหมให้เกิดลวดลาย นอกจากนั้นยังปรากฏรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่สอดคล้องกับการทอผ้าอีกด้วย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

รูปแบบทิศทางของทำนองเพลงมีช่วงเสียงห่าง ดำเนินทำนองในแนวเสียงต่ำ (ทุ้ม) กังวาน และเคลื่อนที่อย่างช้าๆ เสมือนความเยือกเย็นของจิตใจ ความสุขุมในการทอผ้าด้วยความศรัทธา เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ตามความเชื่อของชนชาวอีสาน
 ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 1 ดังนี้

ซอกันตรีม สงบ เยือกเย็น สุขุม ลุ่มลึก

- - - -	- - - ซุ	- - - -	- - - มุ	- - - ซุ	- - - มุ	- ซุ - ร	- ด - ลุ
---------	----------	---------	----------	----------	----------	----------	----------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 2 ดังนี้

ซอกันตรีม สงบ เยือกเย็น สุขุม ลุ่มลึก

- - - -	- - - ด	- - - ร	- - - มุ	- - - ซุ	- - - มุ	- ซุ - มุ	- ซุ - ลุ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	-----------	-----------

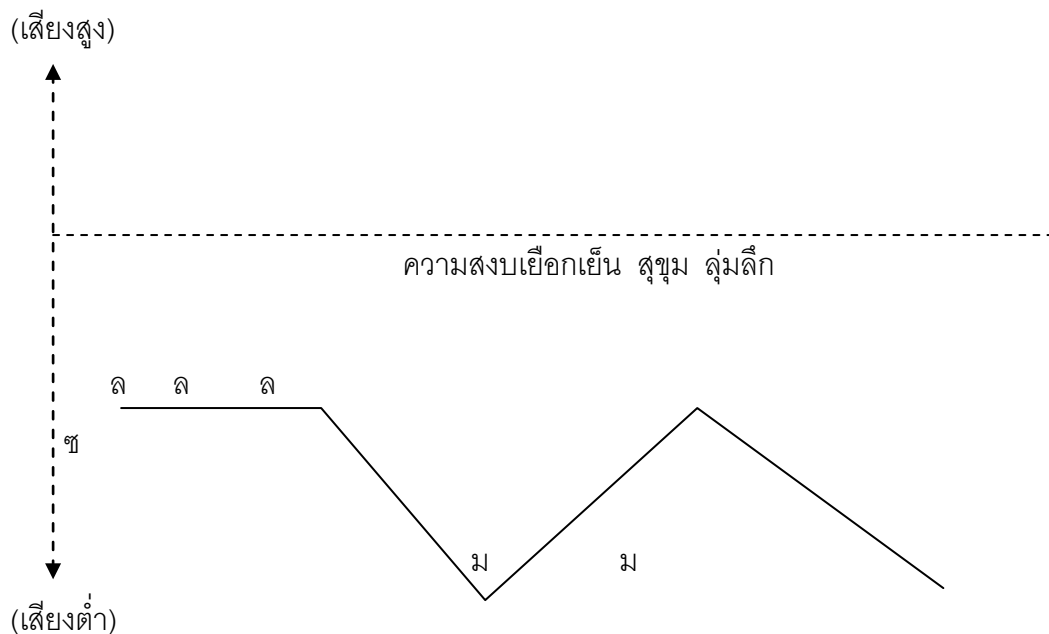
ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 3 ดังนี้

ซอกันตรีม สงบ เยือกเย็น สุขุม ลุ่มลึก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ลุ	- - - -	- - - ลุ	- มุ - ลุ	- ซุ - มุ
---------	---------	---------	----------	---------	----------	-----------	-----------

จากรูปแบบของทำนองดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางและการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 3 การดำเนินทำนองซ้ำในโทนเสียงต่ำ และมีช่วงเสียงห่าง

รูปแบบทำนองเพลงมีการดำเนินทำนองทางเก็บ สลับกับทำนองที่บรรเลงยืนอยู่ เสียงเดิมเท่าๆกัน เสมือนการดำรงชีวิตของชาวอีสานซึ่งผู้ชายจะต้องออกนอกบ้านไปทำงานมีชีวิตที่ตื่นเต้นโลดโผน ส่วนผู้หญิงมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายโดยการทอผ้าอยู่กับบ้าน ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 3 และประโยคที่ 4 ดังนี้

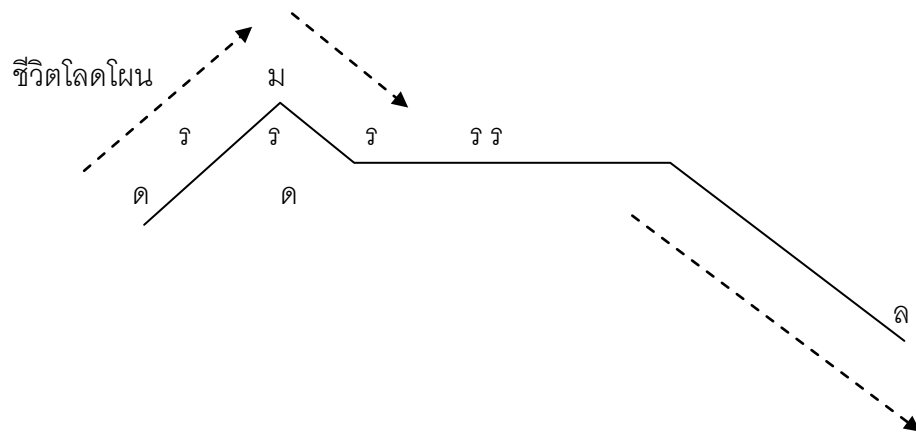
โปงลาง		โลดโผน		โลดโผน			
ดริ่มม่ม	ม่ ม่ม ม่ม	ดริ่มม่ม -	ริ่ม ริ่ม	มซลลล	ล ล ล ม	มซลล -	-มริ่ม ริ่ม

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 5 ประโยคที่ 6 ประโยคที่ 7 และประโยคที่ 8 ดังนี้

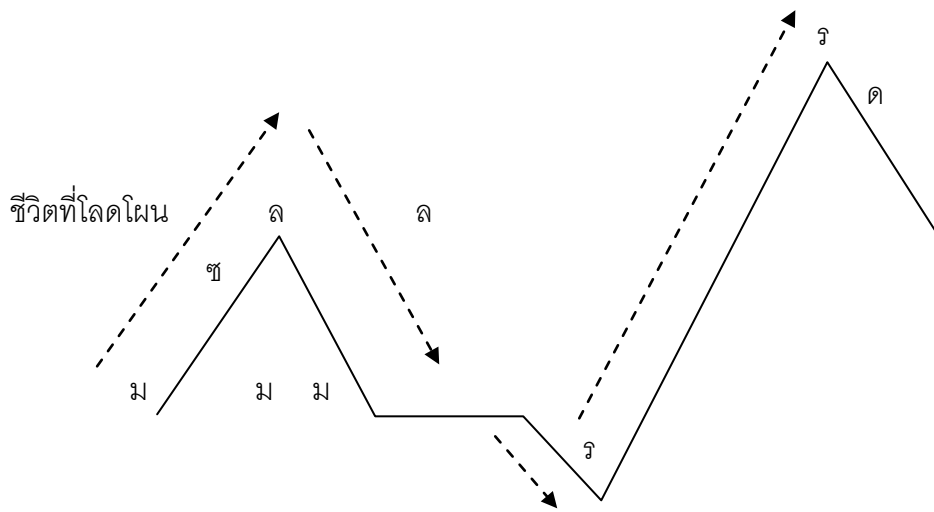
แคน		ราบเรียบ					
- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล	- ล - ล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

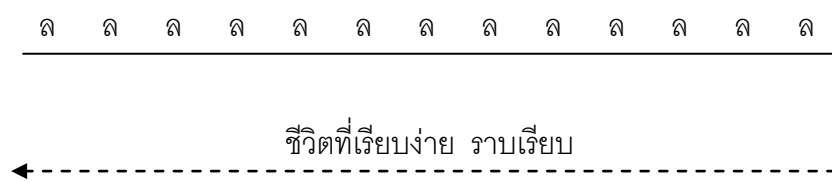
ทำนองที่ 1

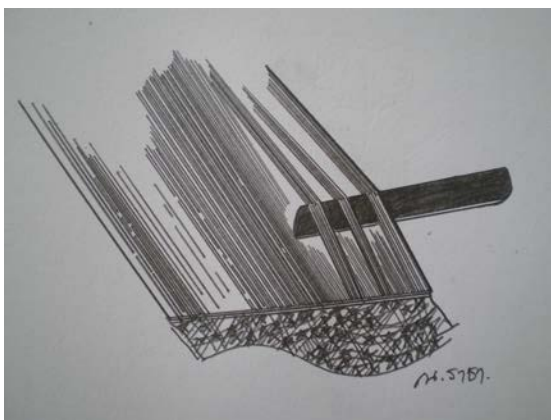

ทำนองที่ 2

ทำนองที่ 3

สะกิดเส้นไหม

รูปแบบของการดำเนินทำนองเพลงมีลักษณะการลักจังหวะ เหมือนการขีดหรือ
สะกิดเส้นไหม

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 1 และประโยคที่ 2 ดังนี้

แคน สะกิด สะกิด

- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิณ

- ล ล ล	- ด - ล	- ม - -	- ม ร ม	- ล ล ล	- ม - ร	- ด - -	- ล ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

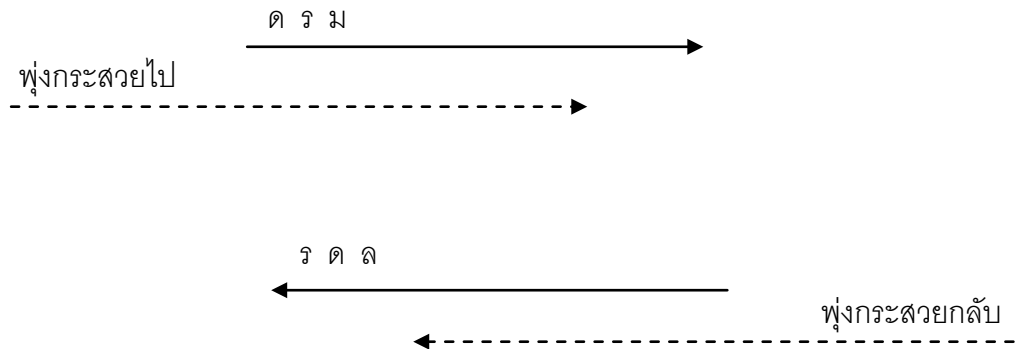
- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โหวด

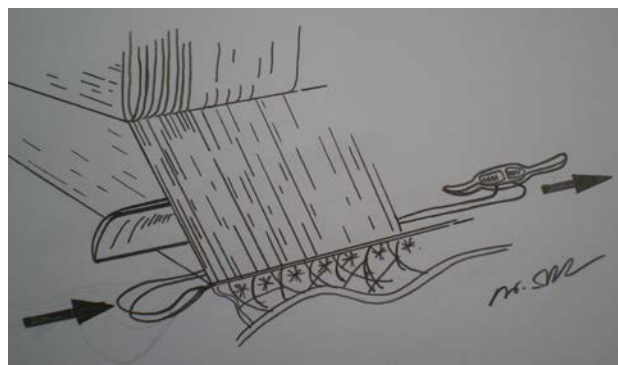
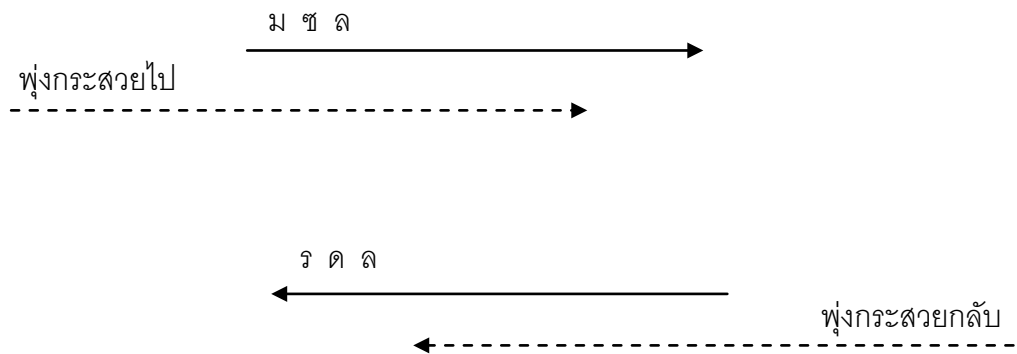
- - - -	- - - -	- ม - -	- - - ม	ม - - -	- - - -	- ด - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

พลิกไม้เก็บขีดตั้งขึ้น

รูปแบบการดำเนินทำนองมีลักษณะลีลาการบรรเลงของเครื่องดนตรี โดยการเน้นและย้ำเสียงลูกตกท้ายห้อง และมีการเคลื่อนที่ของช่วงเสียงห่างกัน 1 เสียง และ 2 เสียง เหมือนการพลิกไม้ดาบหรือไม้เก็บขิดให้ตั้งขึ้น เพื่อแยกเส้นไหมให้ห่างกัน ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 3 ดังนี้

แคน พลิกไม้ดาบ/ไม้เก็บขิด (ขึ้น)

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ด	- - - - ด	- - - - ม	- ร - ม	- ซ - ร
---------	-------------	-----------	---------	-----------	-----------	---------	---------

ไปกลาง

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ด	- - - - ด	- - - - ม	- ร - ม	- ซ - ร
---------	-------------	-----------	---------	-----------	-----------	---------	---------

พิณ

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ด	- - - - ด	- - - - ม	- ร - ม	- ซ - ร
---------	-------------	-----------	---------	-----------	-----------	---------	---------

โหวด

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ซ - ด	- - - - ด	- - - - ม	- ร - ม	- ซ - ร
---------	-------------	-----------	---------	-----------	-----------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 4 ดังนี้

แคน พลิกไม้ดาบ/ไม้เก็บขิด (ขึ้น)

- - - ร	- - - - ม	- ร - ม	- ซ - ร	- - - - ร	- - - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	-----------	---------	---------	-----------	-----------	---------	---------

ไปกลาง

- - - ร	- - - - ม	- ร - ม	- ซ - ร	- - - - ร	- - - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	-----------	---------	---------	-----------	-----------	---------	---------

พิณ

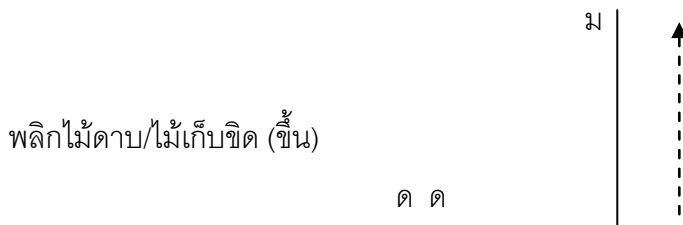
- - - ร	- - - - ม	- ร - ม	- ซ - ร	- - - - ร	- - - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	-----------	---------	---------	-----------	-----------	---------	---------

โหวด

- - - ร	- - - - ม	- ร - ม	- ซ - ร	- - - - ร	- - - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	-----------	---------	---------	-----------	-----------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

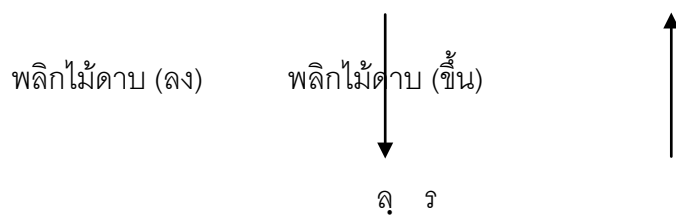
รูปแบบการดำเนินทำนองมีการเน้นเสียงต่ำในตำแหน่งลูกตกท้ายห้อง และเน้นเสียงสูงในตำแหน่งลูกตกท้ายห้องด้วยเช่นกัน เปรียบเสมือนการพลิกไม้ดาบลงสลับกับการพลิกไม้ดาบขึ้น

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 4 ประโยคที่ 1, 2 และ 3 ดังนี้

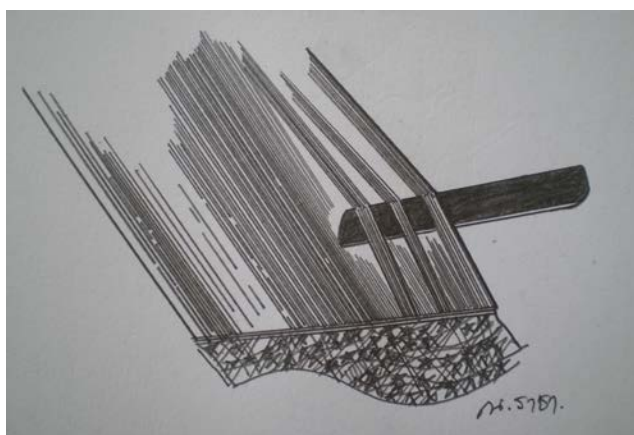
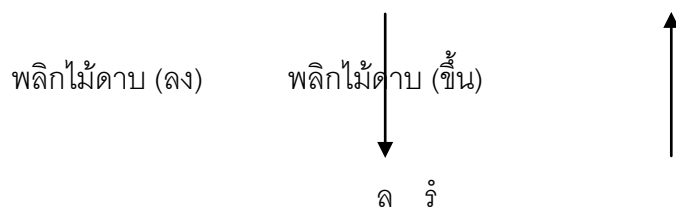
แคน	พลิกไม้ดาบ (ลง)			พลิกไม้ดาบ (ขึ้น)			
- - - -	- - - ล	- - - -	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- - - -	- - ซุ ม
พิณ	- - - ล	- ตี - รี่	- - ม ล	- - - -	- - - รี่	- ตี - ล	- - ซุ มี่
เบส	- - - -	- - - -	- - ม ล	- - - -	- - - ร	- - - -	- - ซุ ม
โหวด	- - - -	- ตี - ร	- - ม ล	- - - -	- - - รี่	- ตี - ล	- - ซุ มี่

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

สะกิดเส้นไหม

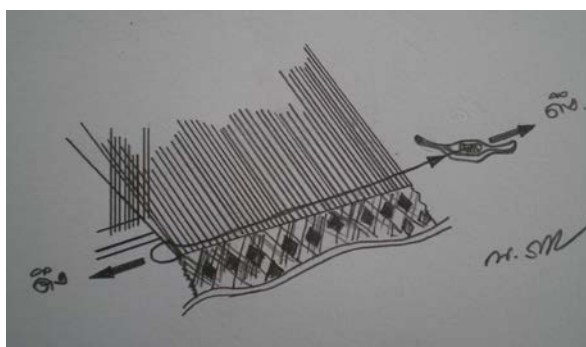
รูปแบบการดำเนินทำนองมีลักษณะสัดส่วนของตัวโน้ต และสัดส่วนของจังหวะ
 กระชับหน้า คล้ายกับวิธีการขีด/สะกิดเส้นไหม
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 4 ประโยคที่ 4 และ 5 ดังนี้

แคน	สะกิด		สะกิด				
- ล - -	ล ล - ซ	- - - -	ม ซ ล ม	- ม - -	ม ม - ร	- - - -	ด ร ม ล
โปลาง	ล ล - ซ	- - - -	ม ซ ล ม	- ม - -	ม ม - ร	- - - -	ด ร ม ล
พิณ	ล ล - ซ	- - - -	ม ซ ล ม	- ม - -	ม ม - ร	- - - -	ด ร ม ล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของ
 ทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1 สะกิดเส้นไหม

	↙↘ ↙				↙↘ ↙		
- - - -	X X - X	- - - -	- - - -	- - - -	X X - X	- - - -	- - - -

จัดเส้นไหมให้ตรง

รูปแบบการดำเนินทำนองมีลูกตกเสียงเดียวกันในแต่ละห้อง เหมือนกับการจัด
เส้นไหมให้ตรง

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 4 ประโยคที่ 6 ดังนี้

แคน จัดเส้นไหมให้ตรง				จัดเส้นไหมให้ตรง																											
-	-	ม	-	ช	-	ม	-	ด	-	ม	-	ม	ช	ล	-	-	-	-	-	-	-	ด	-	ด	-	-	-	ช	-	ล	-
โพงลาว																															
-	-	ม	-	ช	-	ม	-	ด	-	ม	-	ม	ช	ล	-	-	-	มี	-	ร	ด	ล	ด	ล	ด	ร	มี	ร	ด	ช	ล
พิณ																															
-	-	ม	-	ช	-	ม	-	ด	-	ม	-	ม	ช	ล	-	-	-	มี	-	ร	ด	ล	ด	ล	ด	ร	มี	ร	ด	ช	ล
โหวด																															
-	-	ม	-	ช	-	ม	-	ด	-	ม	-	ม	ช	ล	-	-	-	-	-	-	-	ด	-	ด	-	-	-	ช	-	ล	-

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 4 ประโยคที่ 7 ดังนี้

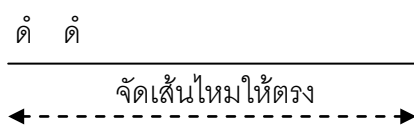
แคน	จัดเส้นไหมให้ตรง				จัดเส้นไหมให้ตรง																										
-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	-	-	-	-	มี	-	ล	-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	-	-	-	-	มี	-	ล
เบส																															
-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	-	-	-	-	มี	-	ล	-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	-	-	-	-	มี	-	ล
โหวด																															
-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	-	-	-	-	มี	-	ล	-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	-	-	-	-	มี	-	ล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

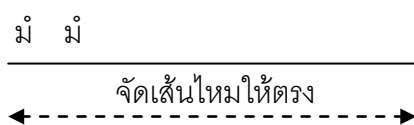
ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

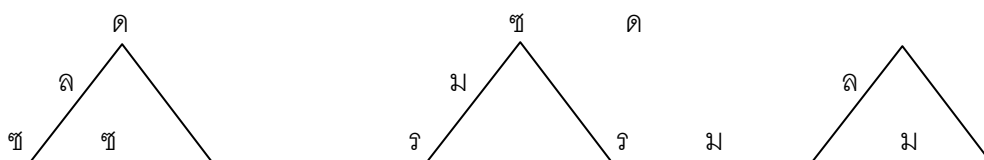
ทำนองที่ 3

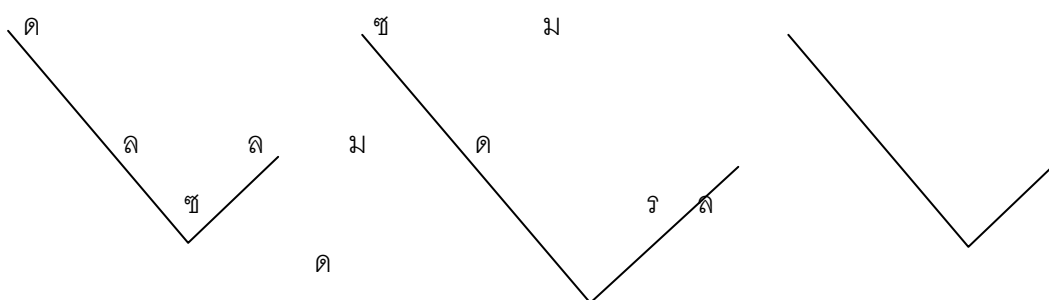
ภาพที่ 26 ลายผ้าขิด
(ลายผ้าขิด, 2555: ออนไลน์)

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

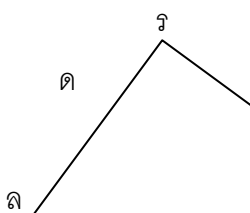
ทำนองที่ 1 ลายสามเหลี่ยม

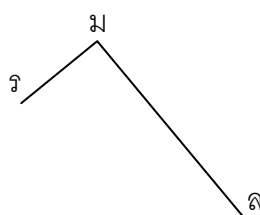
ทำนองที่ 2 ลายตะขอ

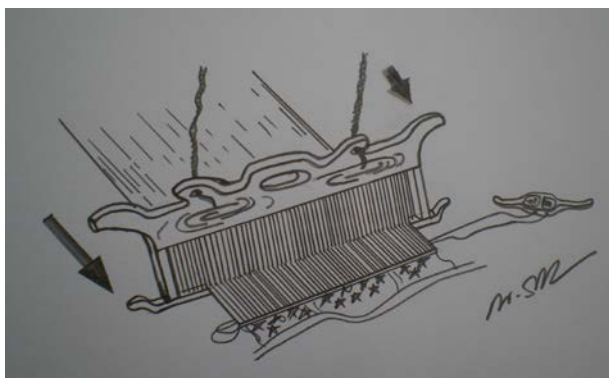

ทำนองที่ 3 ลายตะขอ

ทำนองที่ 4 ลายตะขอ

กระตบพึม

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการดำเนินทำนองเน้นเสียงหนักแน่นในจังหวะลูก
ตกท้ายห้อง เสมือนจังหวะของการกระตบพึม
ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 4 ประโยคที่ 10 ดังนี้

โปงลาง			พึม	พึม		พึม	พึม	
- - - -	- - - ล	ดํ ล ช ม	- ช - มํ	- - - ชํ	- - - รั	- ดํ - มํ	- - - ดํ	
พิณ	- - - -	- - - ล	ดํ ล ช ม	- ช - มํ	- - - ชํ	- - - รั	- ดํ - มํ	- - - ดํ
เบส	- - - -	- - - ล	- ช - ม	- ช - ม	- - - -	- - - รั	- ดํ - มํ	- - - ดํ
โหวด	- - - -	- - - ล	- ช - ม	- ช - ม	- - - -	- - - รั	- ดํ - มํ	- - - ดํ

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 4 ประโยคที่ 11 ดังนี้

แคน	ฟิม	ฟิม					ฟิม
- - - -	- - - ตั้	- รี่ - มี่	- ซี่ - รี่	- - - มี่	- - - รี่	- ตั้ - ล	- ซี่ - ล
ไปกลาง							
- - - -	- - - ตั้	ซี่ ตั้ รี่ มี่	รี่ยี่ มี่ ซี่ รี่	- - - มี่	- - - รี่	มี่ รี่ ตั้ ล	- ซี่ - ล
พิน							
- - - -	- - - ตั้	ซี่ ตั้ รี่ มี่	รี่ยี่ มี่ ซี่ รี่	- - - มี่	- - - รี่	มี่ รี่ ตั้ ล	- ซี่ - ล
เบส							
- - - -	- - - ตั้	- รี่ - มี่	- ซี่ - รี่	- - - มี่	- - - รี่	- ตั้ - ล	- ซี่ - ล
โหวด							
- - - -	- - - ตั้	- รี่ - มี่	- ซี่ - รี่	- - - มี่	- - - รี่	- ตั้ - ล	- ซี่ - ล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1 จังหวะกระทบฟิม

- - - -	- - - -	- - - -	- X - X	- - - X	- - - -	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองที่ 2 จังหวะกระทบฟิม

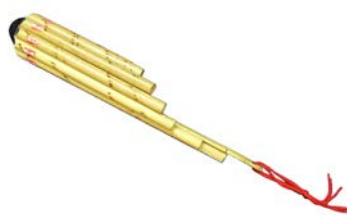
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- X - X	- - - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองที่ 3 จังหวะกระทบฟิม

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - X	- - - -	- X - X	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

รูปแบบการผสมวง

วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงผ้าซิด คือ “วงดนตรีพื้นเมืองอีสาน” ผสมซอกันตรีมและกลองกันตรีม แสดงถึงเอกลักษณ์และสำเนียงถิ่น ประกอบด้วยเครื่องดำเนินทำนอง ได้แก่ แคน โหวด โปงกลาง พิณอีสาน เบส และซอกันตรีม เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองหาง รำมะนาอีสาน กลองกันตรีม ฉาบใหญ่ เกราะ การใช้ซอกันตรีมมาบรรเลงผสมเนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องกับความเชื่อความศรัทธาในศาสนา การบรรเลงเริ่มจากการใช้กลองไม้ดำเลียนเสียงกระทะปืม เหล็กหมุนเลียนเสียงกระสวยพุ่ง ไม้กั้งเลียนเสียงเหยียบไม้ย่ำตะกอก ไม้หมุนเลียนเสียงที่ทอผ้า ไม้ซี่เลียนเสียงการกรีดเส้นไหม เพื่อสื่อถึงจินตนาภาพในการทอผ้า สอดแทรกเสียงขลุ่ยเบตเลียนเสียงระฆังสื่อถึงความเกี่ยวข้องระหว่างทอผ้ากับพุทธศาสนา เพราะถือว่าผ้าซิดเป็นผ้าที่มีสกุลสูงกว่าผ้าทั่วไป นิยมใช้ในงานศาสนาเพื่อเป็นผ้าห่อคัมภีร์ ผ้าปูกราบพระ ปกศรีษะนาคเข้าพิธีอุปสมบทและตุงเป็นต้น การดำเนินของซอกันตรีมในระดับเสียงต่ำ ทุ่ม กังวาน เสริมให้ทำนองเพลงมีน้ำเสียงหนักแน่น ลุ่มลึก สื่อถึงความเชื่อและความศรัทธาในศาสนา โปงกลางดำเนินทำนองทางเก็บสื่อถึงชีวิตที่โลดโผน สลับกับโหวดดำเนินทำนองลูกตกซ้าๆ สื่อถึงชีวิตที่ราบเรียบ กลุ่มเครื่องดำเนินทำนองบรรเลงโดยใช้เทคนิคการดักจังหวะเพื่อสื่อถึงการ “ซิด” เป็นภาษาพื้นเมืองของอีสาน มาจากคำว่า “สะกิด” หมายถึงวิธีทอผ้าโดยการสะกิดช้อนไหมเส้นยืนและพุ่งกระสวยไปตามลวดลายที่กำหนด ดังภาพประกอบต่อไปนี้

แคน โหวด

โปงลาง ซอกันตรี้ม

พิณอีสาน เบส

รำมะนาอีสาน กลองหาง

กลองกันตรีม เกราะ

ฉาบใหญ่

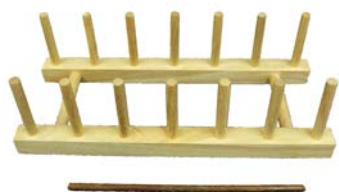
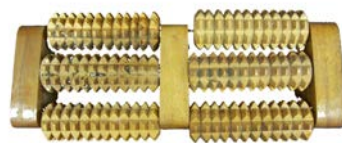
ภาพที่ 27 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้าซิด

กลองไม้ดำ เหล็กหมุน

ไม้กลิ้ง ไม้หมุน

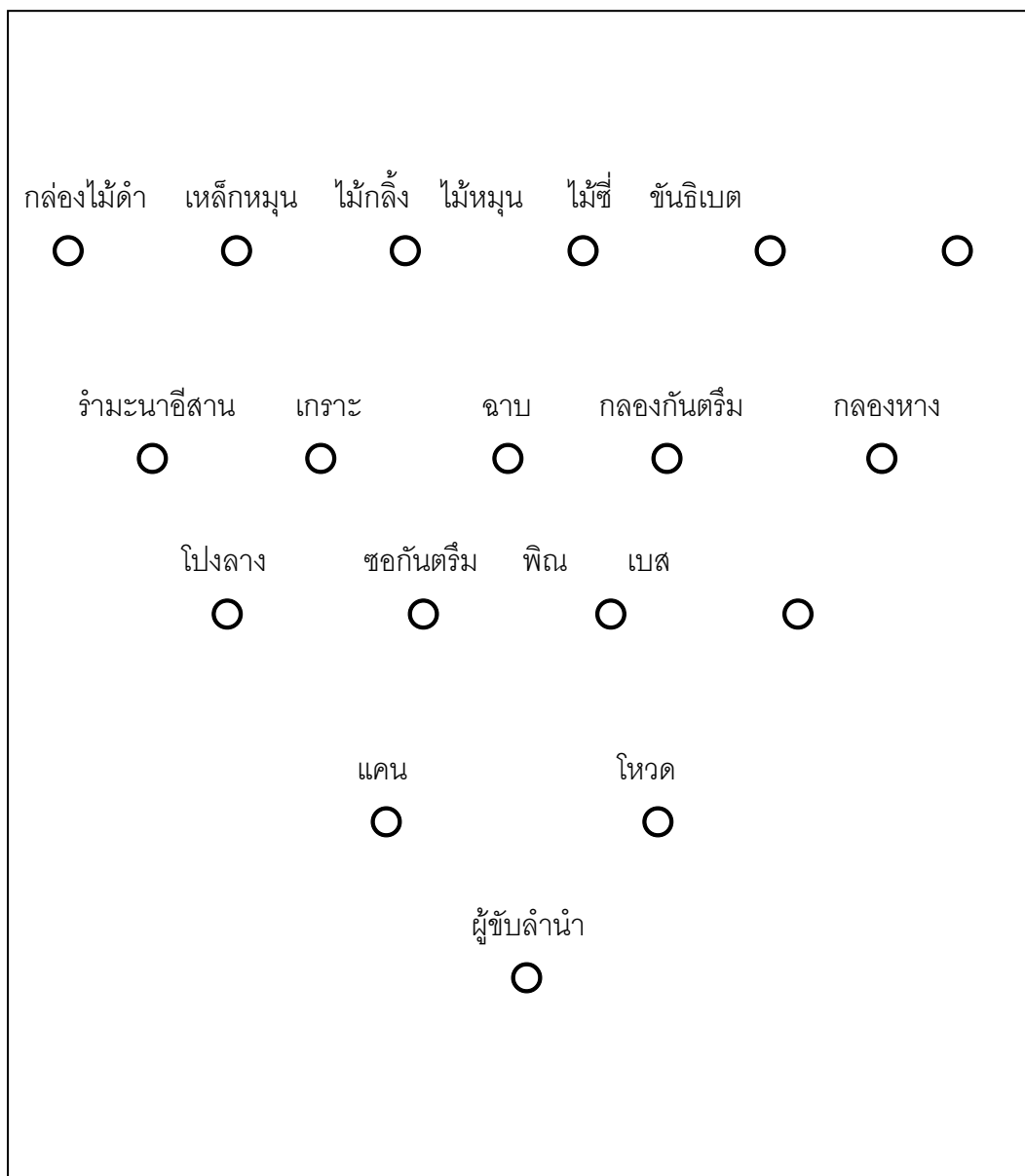

ไม้ตี ชันธิเบต

ภาพที่ 28 อุปกรณ์เสริมที่ใช้ประกอบการบรรเลงเพลงผ้าซิด

แผนผังการจัดตั้งวงดนตรีเพลงผ้าซิด มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 29 แผนผังวงดนตรีเพลงผ้าซิด

5.2.5 เพลงผ้าแพรวา

การประพันธ์บทลำนำ

บทลำนำของเพลงผ้าแพรวา เป็นบทประพันธ์ประเภท “กลอนแปด” บทหนึ่ง ประกอบด้วย 2 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคละ 8 คำ สัมผัสนอก ให้มีสัมผัสระหว่างคำสุดท้าย วรรคหน้ากับคำที่สามของวรรคหลังของทุกบาท และให้มีสัมผัสระหว่างบาทคือคำสุดท้ายของ วรรคที่สองสัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สาม ส่วนสัมผัสระหว่างบท กำหนดให้คำสุดท้ายของบท แรก สัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สองของบทถัดไป สัมผัสใน ไม่บังคับ แต่หากจะให้กลอน สละสลวยควรมีสัมผัสระหว่างคำที่สามกับคำที่สี่ หรือระหว่างคำที่ห้ากับคำที่หกหรือคำที่เจ็ดของ แต่ละวรรค บรรยายด้วยภาษาถิ่น เพื่อสื่อสำเนียงอีสาน

บทร้อยกรอง

ผ้าแพรวา

กลอนแปด

เอื้อย่มผ่อ พ้อบ่น ก่นกันมา แพรมน แพรวา กภาพสินธุ์
 ภูไท ได้ฮังโฮม เอ็ดกันชิน แสฮาว ยาวลีน ระยะวา
 สไบเฉียง เฉวียงหม่ม คลุมบ่าไหล่ เอื้อฮุ่งไส ไส่สว่าง อย่างฮักษา
 คืดฮืด ตลอดสกล มนตรา งามแก่น้อย ลออตา ม่วนมงคล

บทประพันธ์ดังกล่าวสรุปได้ว่า ในการพิจารณาว่าผ้าแพรวา เป็นประวัติศาสตร์ที่ชาว อีสานพูดคุยและถ่ายทอดกันมา ว่า ชาวผู้ไทอันเป็นชนหมู่มากกลุ่มหนึ่งได้รวมตัว ทำทอผ้าแพรวา จนเป็นที่รู้จักกันในนามผ้า “แพรวากาพสินธุ์” มีความยาวหนึ่งวา เป็นผ้าสไบสตรีใช้หม่มเฉียงหรือ คลุมไหล่ในงานบุญมงคลต่างๆ ผ้าแพรวานิยมทอคู่กับผ้าแพรมน เมื่อใครได้ยลประดู่เสน่ห์มน ตราต้องใจให้ความรู้สึกเสมอ และถ้าสวมใส่ผ้าจะดูงามอร่ามสดใสในเรือนร่างตลอดจนอนุรักษ์ สืบเนื่องมา

เอื้อย่มผ่อ	หมายถึง	มอง	ทัศน	พิจารณา
ฮังโฮม	หมายถึง	ชุมนุม	หมู่	กลุ่ม
เอ็ด	หมายถึง	ทำ	กระทำ	

แฮ	หมายถึง	แพรว
ฮาว	หมายถึง	ราวกับ ประมาณ
เฮื้อฮู่่ง	หมายถึง	อร่าม สะพรั่ง
ฮู่่ง	หมายถึง	สว่างสดใส
ฮักษา	หมายถึง	รักษา
คืดฮื้อด	หมายถึง	คิดถึง ให้ความรู้สึกรู้สึกถึง
แท่น้อ	หมายถึง	แท้ๆ

การประพันธ์ทำนองเพลง

ทำนองเพลงผ้าแพรวา เป็นทำนองเพลงที่ประพันธ์แบบสร้างสรรค์ จินตนาการ จากวิธีการทอผ้าแพรวาในภาคอีสาน อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นแหล่งทอผ้าแพรวาที่มีชื่อเสียงของชาวผู้ไทตั้งที่ ธานีคารแห่งประเทศไทย (2548: 232) กล่าวไว้ว่า ชาวไทผู้ไทที่เคยอาศัยอยู่อาณาบริเวณสิบสองจุไทและทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศลาว ได้อพยพเข้ามาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายครั้ง กระจายกันไปตั้งถิ่นฐานในจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดกาฬสินธุ์ ชาวผู้ไทนิยมแต่งกายด้วยผ้าข้อมสีครามแก่ ส่วนสตรีนุ่งผ้าลายตั้งสีครามม่วงแดงสวมเสื้อคอตั้งแขนยาวผ่าหน้าสีคราม ห่มทับด้วยสไบแพรวาที่ประดับด้วยลายจกและขีดสีเขียวเหลือง ขาว น้ำเงิน ตัดกันอย่างสวยงามทั้งผืน และมีความชำนาญในการทอผ้าโดยเฉพาะผ้าแพรวาได้เป็นอย่างดี

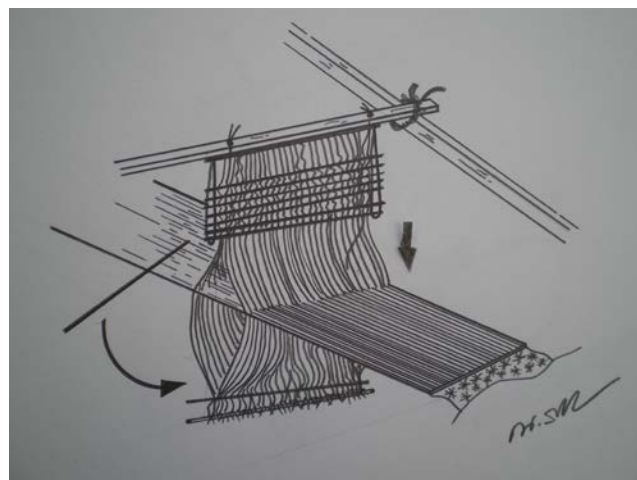
การทอ “แพรวา” เป็นการประดิษฐ์ลวดลายไปตลอดทั้งผืน โดยผสมเทคนิคการจกและการขีดเข้าด้วยกัน ท่วงทำนองเพลงเลียนแบบวิธีการทอผ้าแพรวา

โครงสร้างทำนองเพลงผ้าแพรวา ประกอบด้วย แพรวา 1 แพรวา 2 แพรวา 3
 แพรวา 1 แสดงถึงวิธีการทอ
 แพรวา 2 แสดงถึงจังหวะการทอผ้า
 แพรวา 3 ว่าด้วยลายผ้า

บรรเลงในระดับบันไดเสียง ทางเพียงขอบบน

ลักษณะการประพันธ์เพลงผ้าแพรวา เป็นเพลงสำเนียงอีสาน ซึ่งสอดคล้องกับที่มาของชาวภูไทที่มีการอพยพเข้ามาสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและกระจัดกระจายกันไปตั้งถิ่นฐาน รวมถึงใน อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ใช้วงดนตรีพื้นเมืองอีสานบรรเลงเพื่อสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ถิ่น

การดำเนินงานของทางพื้นบรรเลงทำนองเต็ม เครื่องดนตรีมีอิสระในการสร้างทางกลอน เสมือนการทอผ้าแพรวาที่มีอิสระในการใช้สีด้นที่หลากหลาย เทคนิคในการใช้ลูกต่อบรรเลงเชื่อมต่อกันเพื่อให้ได้ใจความที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนการทอผ้าแพรวาที่มีการทอต่อลวดลายให้เต็มผืน สอดแทรกเทคนิคการใช้ลูกสะบัดเสมือนการวัดเส้นไหมของผ้าจก และเทคนิคการลัดจังหวะเสมือนการสะกิดเส้นไหมของผ้าขิด เนื่องจากการทอผ้าแพรวาเป็นการผสมผสานระหว่างการจกและการขิดเข้าด้วยกัน นอกจากนั้นยังปรากฏรูปแบบจังหวะ รูปแบบทำนองที่สอดคล้องกับการทอผ้าแพรวา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

นำเขาลงไว้เส้นโยงด้านล่าง

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะทิศทางของตัวโน้ตปรากฏเป็นเส้นขนาน เสมือนการนำเขาลงไว้เส้นโยงข้างล่างในลักษณะขนานกัน
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 1, 2, 3 และ 4 ดังนี้

แคน นำเขาลงไว้เส้นโยงข้างล่าง

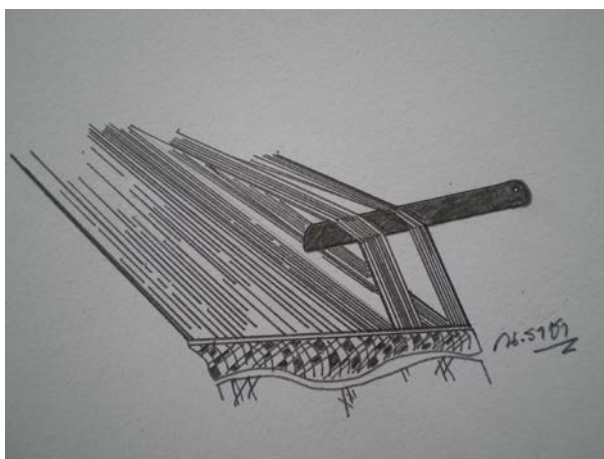
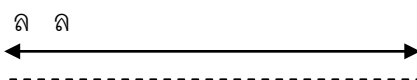
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
				ล					ล

เบส

-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
				ล					ล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

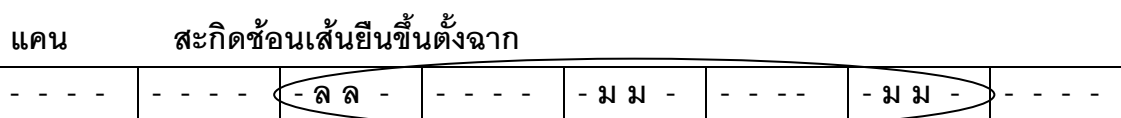
นำเขาลงไว้เส้นโยงข้างล่างในลักษณะขนานกัน

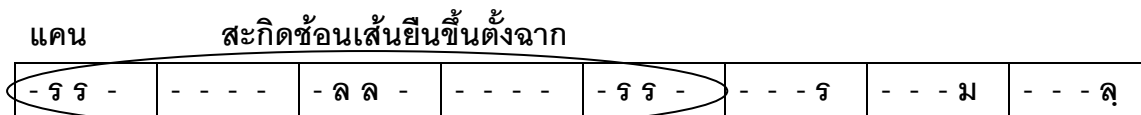
สะกิดเส้นยี่นขึ้นตั้งฉาก

รูปแบบของการดำเนินทำนองเพลงมีลักษณะการลัดจังหวะ เหมือนการสะกิดเส้นใหม่ขึ้นตั้งฉาก

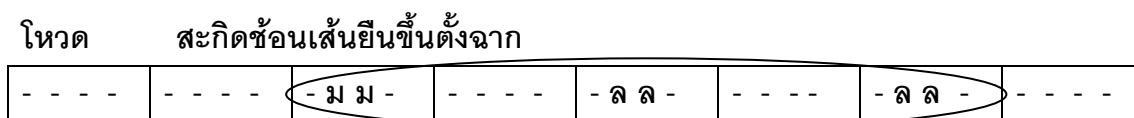
ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 5 ดังนี้

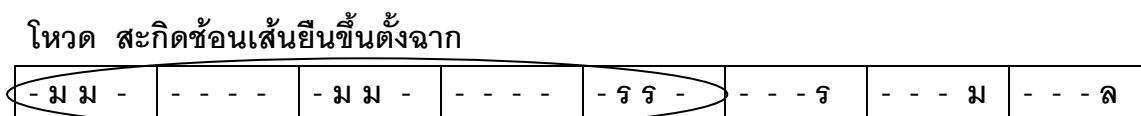
ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 6 ดังนี้

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 7 ดังนี้

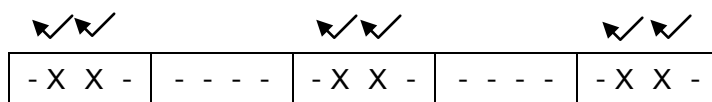
ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 8 ดังนี้

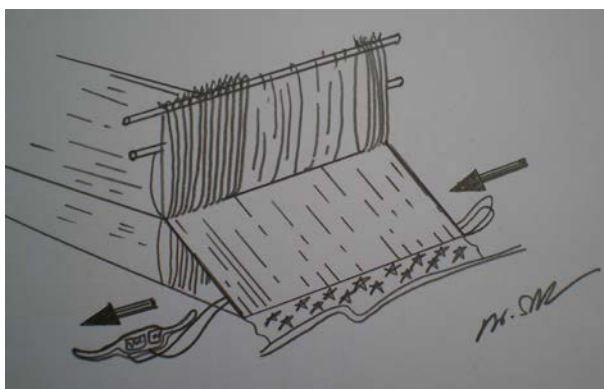
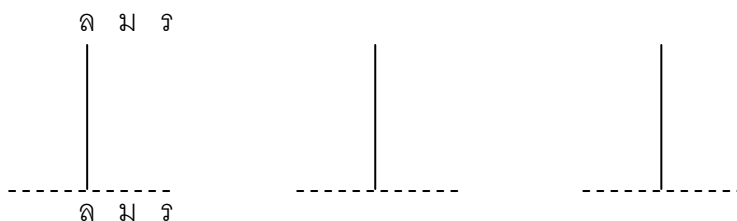
จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะและทิศทางการทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1, 2, 3 และ 4

สะกิดซ้อนเส้นยืน

เส้นยืนตั้งฉาก

ฟุ้งกระสวย

รูปแบบทำนองเพลงได้ระดับเสียงตัวโน้ตเป็นช่วงๆ เหมือนการฟุ้งกระสวยไป-กลับเป็นช่วงๆ

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 9 ดังนี้

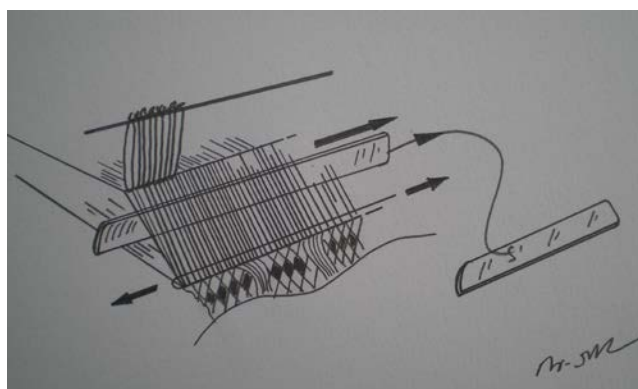
แคน	ฟุ้งกระสวยไป		ฟุ้งกระสวยกลับ				
- ตั้ - มี่	- ซี้ - รี้	มี รี้ ตั้ ล	ตั้ ล ซล	- ตั้ - รี้	- มี่ - รี้	มี รี้ ตั้ ล	ตั้ ล ซล
ไปกลาง							
- ตั้ - มี่	- ซี้ - รี้	มี รี้ ตั้ ล	ตั้ ล ซล	- ตั้ - รี้	- มี่ - รี้	มี รี้ ตั้ ล	ตั้ ล ซล
พิน							
- ตั้ - มี่	- ซี้ - รี้	มี รี้ ตั้ ล	ตั้ ล ซล	- ตั้ - รี้	- มี่ - รี้	มี รี้ ตั้ ล	ตั้ ล ซล
ปี่ภูไท							
- ตั้ - มี่	- ซี้ - รี้	มี รี้ ตั้ ล	ตั้ ล ซล	- ตั้ - รี้	- มี่ - รี้	มี รี้ ตั้ ล	ตั้ ล ซล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

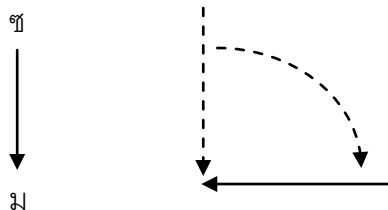
ลัมไม้เก็บขีดวางบนเส้นยืน

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะบรรเลงกระชับทำนองด้วยโน้ตสองเสียง จากเสียง ซอล ลงมาสู่เสียง มี เหมือนกับการลัมไม้ขีดลง
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 10 และ 15 ดังนี้

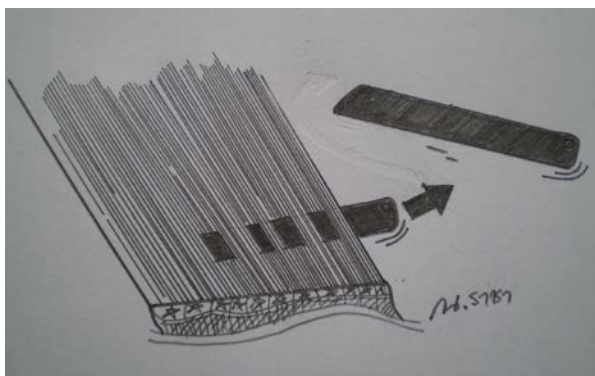
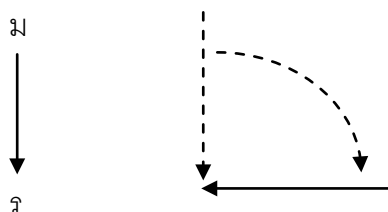
ปฏิไท	ลัมไม้ขีด	ลัมไม้ขีด					
- - - -	- ม ร ม	ล ม ร ล	- - ซ ม	- - - -	- ม ร ม	ด ล ด ซ	- - ม ร

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1 ล้มไม่เก็บซิดลง

ทำนองที่ 2 ล้มไม่เก็บซิดลง

ตั้งไม่เก็บซิดออก

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะเน้นเสียงลูกตกท้ายห้องหนึ่งเสียง เสมือนการดึง
ไม้เก็บขีดออกวางบนเส้นยืน

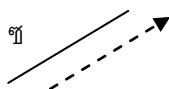
ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 11 และ 16 ดังนี้

ดิ่งไม้เก็บขีดออกวางบนเส้นยืน

แคน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ต
โปงลาง							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ต
พิณ							
- - - -	ดํ ล ดํ ม	ล ช ล ล	ด ช ม ร	- - - ช	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ต
ปี่ภูไท							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - ม ร	ม ร ต ม	- - ร ต
เบส							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ช	- - - ร	- - - ม	- - ร ต

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

ดิ่งไม้เก็บขีดออก

ตวัดเส้นไหมเสริม

รูปแบบของทำนองเพลงมีลักษณะการใช้ลูกสะบัด เสมือนการใช้นิ้ว ตวัดเส้นไหมเสริม

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 12 วรรคที่ 2 ดังนี้

แคน			ตวัดเส้นไหมเสริม				
- - - -	- - - ซ	- - - -	ล ซ ล ต	- - - -	- ม ร ต	- ต ร ม	ร ต ล ซ
ไปกลาง							
- - - -	- - - ซ	- - - -	ล ซ ล ต	- - - -	- ม ร ต	- ต ร ม	ร ต ล ซ

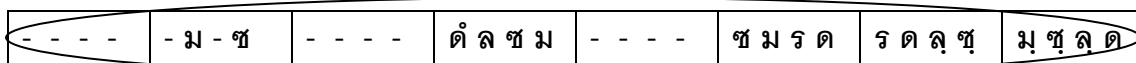
ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 13 ดังนี้

แคน		ตวัดเส้นไหมเสริม					
- - - -	- ม - ซ	- - - -	ร ต ล ซ ม	- - - -	ล ซ ม ร ต	ร ต ล ซ	ม ซ ล ต
ไปกลาง							
- - - -	- ม - ซ	- - - -	ร ต ล ซ ม	- - - -	ล ซ ม ร ต	ร ต ล ซ	ม ซ ล ต

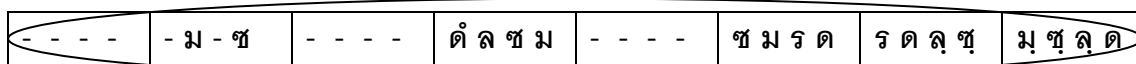
จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของทำนองเพลงได้ดังนี้

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 13 และ 18 ดังนี้

แคน จัดเส้นใหม่ให้ตรง

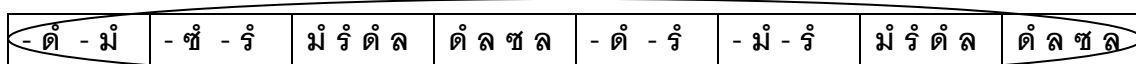

ไปกลาง

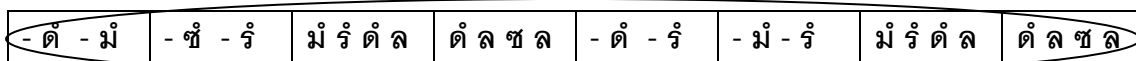

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 14 และ 19 ดังนี้

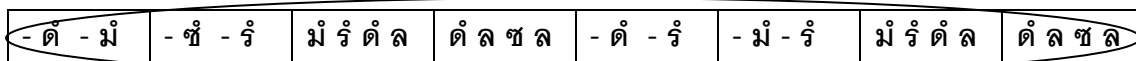
แคน จัดเส้นใหม่ให้ตรง

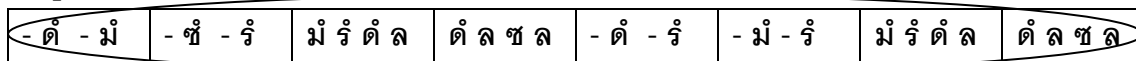
ไปกลาง

พิณ

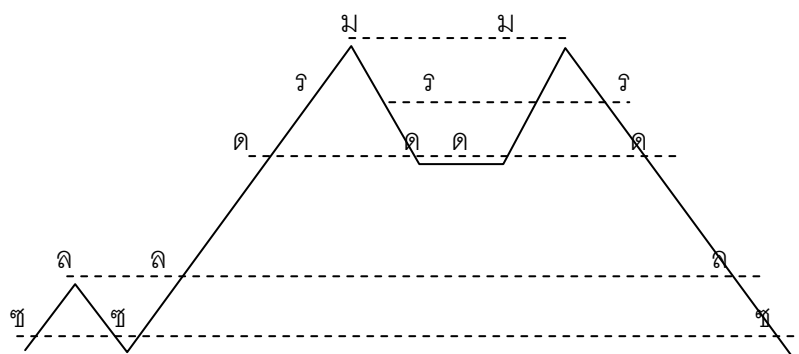

ปี่ภูไท

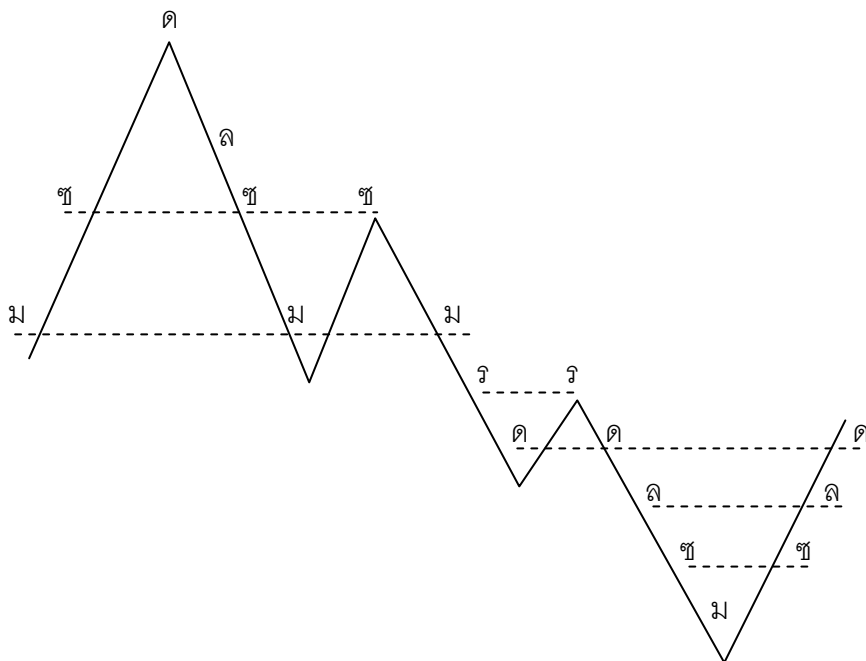

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

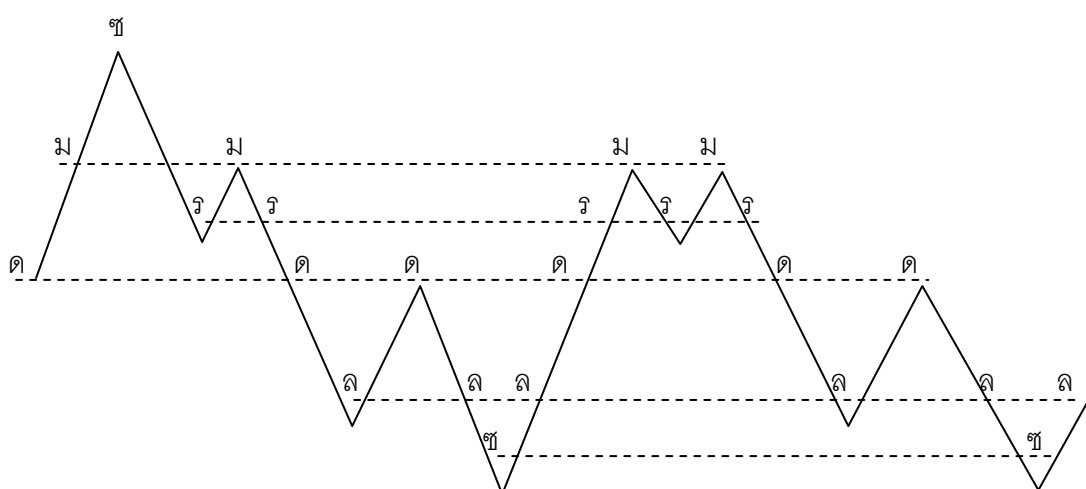
ทำนองที่ 1 จัดเส้นใหม่ให้ตรง

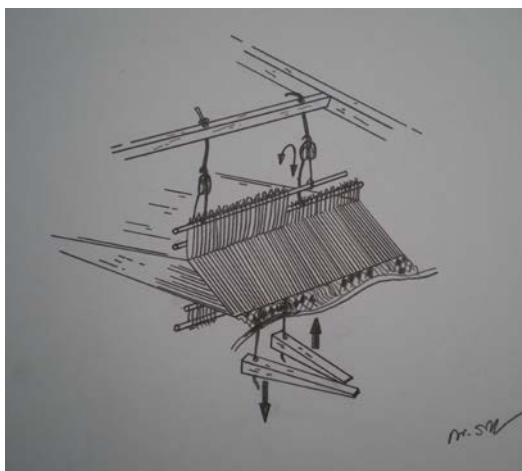

ทำนองที่ 2 จัดเส้นไหมให้ตรง

ทำนองที่ 3 จัดเส้นไหมให้ตรง

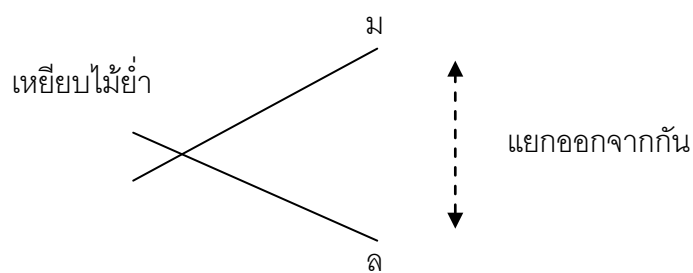
เหี้ยบไม้ย่ำ ตะกอลแยกจากกัน

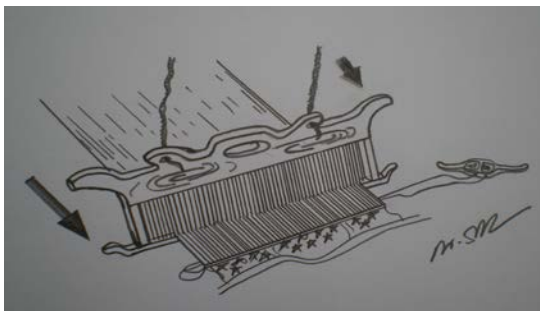
รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการเคลื่อนที่ของตัวโน้ตต่างกัน 4 เสียง เสมือน
การเหี้ยบไม้ย่ำห่างออกจากกัน

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 1 ดังนี้

โหวด	เหี้ยบไม้ย่ำ				ม ช ร			ด ล ม
- - - -	- - - - ล	- - - -	- - - - ม	- - - -	- ม ช ร	- - - -	- - - -	- ด ล ม

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

กระตบพืม

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการดำเนินทำนองเลียนเสียงจังหวะการกระตบพืม
 เสมือนจังหวะการกระตบพืมในการทอดผ้า
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 2 และ 3 วรรคที่ 1 ดังนี้

แคน	กระตบพืม							
- - - -	- - - ล	- ล ล -	ล ล - -	- ม - -	- - - ด	- - - ม	- - ช ม	
โปงลาง	- - - -	- - - ล	- ล ล -	ล ล - -	- ม - -	ร ม ช ด	ช ด ร ม	ร ม ช ม
พิณ	- - - -	- - - ล	- ล ล -	ล ล - -	- ม - -	ร ม ช ด	ช ด ร ม	ร ม ช ม
โหวด	- - - -	- - - ล	- ล ล -	ล ล - -	- ม - -	- - - ด	- - - ม	- - ช ม
เบส	- - - -	- - - ล	- ล ล -	ล ล - -	- ม - -	- - - ด	- - - ม	- - ช ม

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของ
 ทำนองเพลงได้ดังนี้

- - - -	- - - X	- X X -	X X - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เหยียบไม้ย่ำ

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการเคลื่อนที่ของตัวโน้ตต่างกัน เสมือนการเหยียบไม้ย่ำให้ห่างออกจากกัน

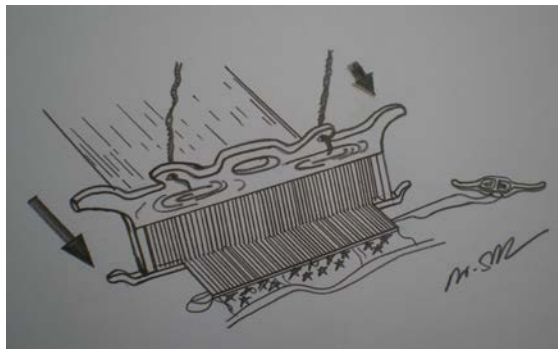
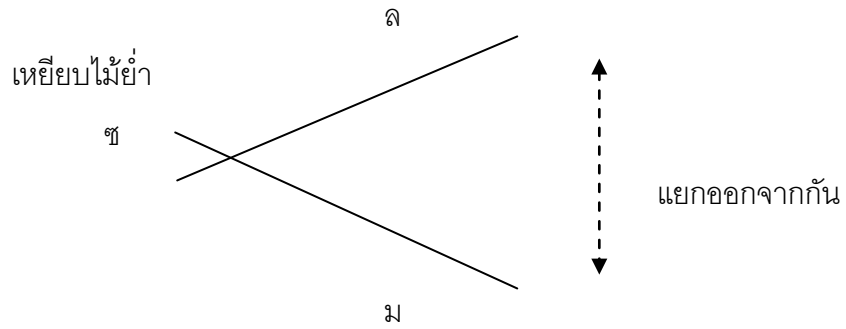
ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 4 วรรคที่ 2 ดังนี้

ไหวด	เหยียบไม้ย่ำ						
- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - -	- - - -	- - - ช	- ม - ล

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 5 วรรคที่ 2 ดังนี้

ไหวด	เหยียบไม้ย่ำ						
- - - -	- - - -	- - - -	- ล ด ช	- - - -	- - - -	- - - ช	- ม - ล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

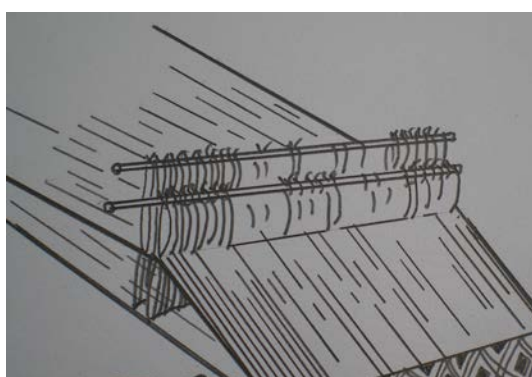
กระตบพืม

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการดำเนินทำนองเลียนเสียงจังหวะการกระตบพืม
 เสมือนจังหวะการกระตบพืมในการทอดผ้า
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 6 และ 7 วรรคที่ 1 ดังนี้

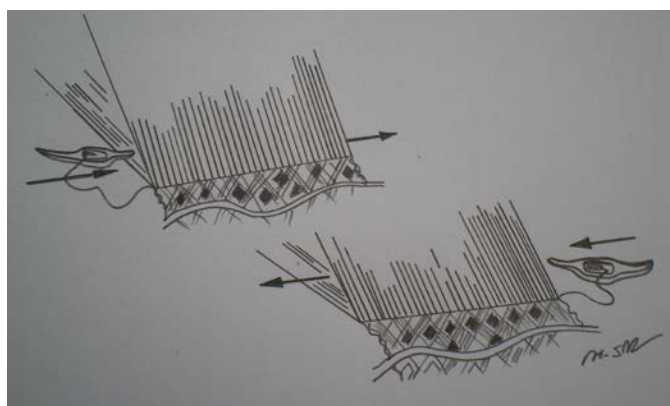
แคน								กระตบพืม																			
-	-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	มี	-	-	ล	-	-	-	-	-	ม	-	-	-	ม	-	-	ม	ล
ไปงกลาง								พิณ																			
-	-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	มี	-	-	ล	-	-	ช	ล	ด	มี	ล	ม	ร	ม	ด	ร	ม	ล
โหวด								เบส																			
-	-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	มี	-	-	ล	-	-	-	-	-	ม	-	-	-	ม	-	-	ม	ล
-	-	-	-	-	-	-	มี	-	มี	มี	-	-	ล	-	-	-	-	-	ม	-	-	-	ม	-	-	ม	ล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

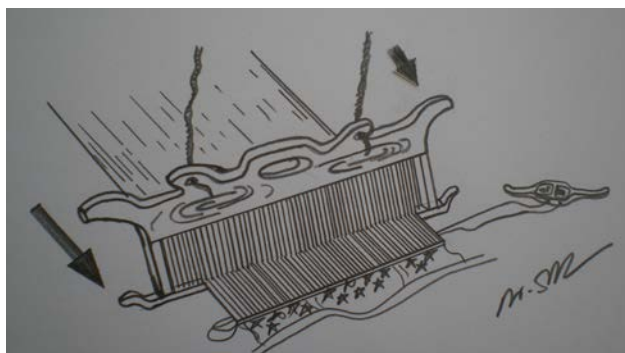
- - - -	- - - X	- X X -	X X - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แยกตะกอล

ฟุ้งกระสวยไป-กลับ

กระทบพื้ม

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการบรรเลงทางพื้น และมีทิศทางการเคลื่อนที่ของตัวโน้ตซ้ำเสียงเดิมในทำนองเพลงและต้นทำนองเพลง เสมือนการแยกตะกอนนานกันระหว่างด้านบน-ด้านล่าง เพื่อให้เส้นยืนแยกออกจากกัน สอดแทรกการดำเนินทำนองเสมือนจังหวะการกระทบพื้ม และการพุ่งกระสวยกลับไป-กลับมา

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 11 และ 21 วรรคที่ 1 ดังนี้

โปงลาง แยกตะกอน

ซึ ม ริ มี่	มี ริ (ดี) ริ	ริ (ดี) ล ดี	- ล - -	- - - -	- - - -	ซ ม ร ม	ซ ม ร ม
-------------	---------------	--------------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 11 และ 21 วรรคที่ 2 ดังนี้

แคน			พื้ม				
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- ดี - ล	- - ซ ม	- - - -	- - - -
ไหวด							
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- ดี - ล	- - ซ ม	- - - -	- - - -

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 12 และ 22 ดังนี้

แคน		พีม				พีม			
- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -	- ด - ล	- - ช ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ไหวด									
- ม - ร	- - ด ล	- - - -	- - - -	- ด - ล	- - ช ม	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 11, 12, 21, และ 22 วรรคที่ 2 ดังนี้

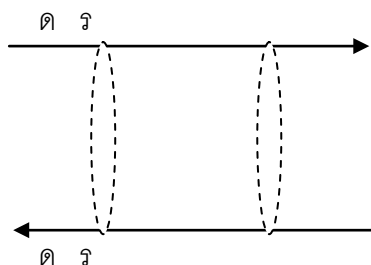
โปงลาง		กระสวยพุ่งไป-กลับ							
ช ม ร ม	ม ร ด ร	ร ด ล ด	- ล - -	- - - -	- - - -	ช ม ร ม	ช ม ร ม	- - - -	- - - -
พิน									
- - - -	- - - -	- - - -	- ล - -	- - - -	- - - -	ช ม ร ม	ช ม ร ม	- - - -	- - - -

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 12, 13, 22, และ 23 วรรคที่ 1 ดังนี้

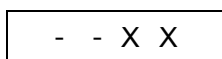
โปงลาง		กระสวยพุ่งไป-กลับ							
- - - -	- - - -	ด ล ช ล	ด ล ช ล	- - - -	- - - -	ช ม ร ม	ช ม ร ม	- - - -	- - - -
พิน									
- - - -	- - - -	ด ล ช ล	ด ล ช ล	- - - -	- - - -	ช ม ร ม	ช ม ร ม	- - - -	- - - -

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงและกระสวนจังหวะของทำนองเพลงได้ดังนี้

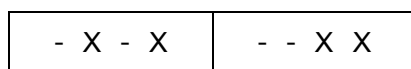
ทำนองที่ 1 แยกตะกอนนานกันระหว่างด้านบน-ด้านล่าง เพื่อให้เส้นยืนแยกออกจากกัน

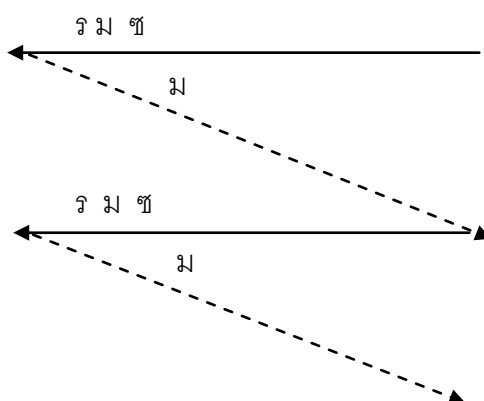
ทำนองที่ 2 จังหวะการกระทบพึม

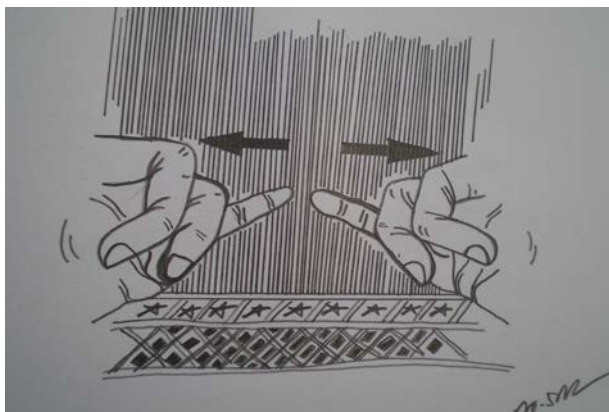
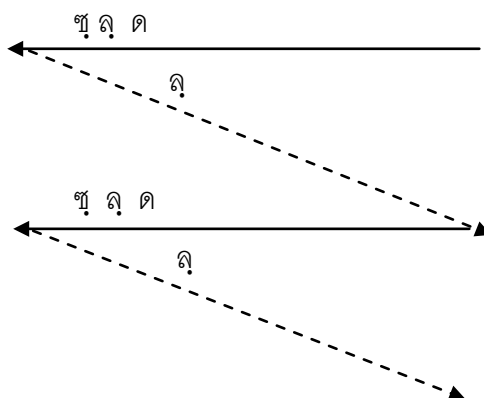
ทำนองที่ 3 จังหวะการกระทบพึม

ทำนองที่ 4 การพุ่งกระสวยกลับไป-กลับมา

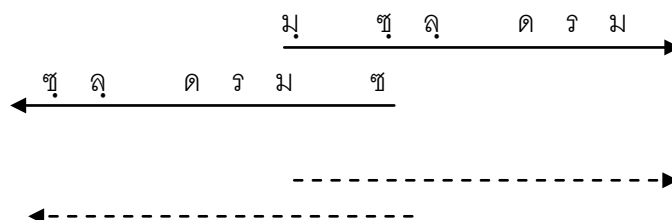
ทำนองที่ 5 การพุ่งกระสวยกลับไป-กลับมา

กรีดเส้นไหม

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการดำเนินทำนองห่างๆห้องละหนึ่งตัวโน้ต โดยได้ระดับเสียงขึ้นและไต่ระดับเสียงลง เสมือนการใช้ปลายนิ้วทั้งสองข้างค่อยๆกรีดลงบนเส้นไหม ได้ระดับออกไป

การใช้ปลายนิ้วทั้งสองข้างค่อยๆกรีดลงบนเส้นไหม ไล้ระดับออก

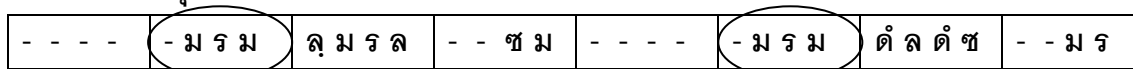

ลายผ้าแพรวา

(ลายผ้าแพรวา, 2555: ออนไลน์)

รูปแบบทำนองเพลงปรากฏทิศทางการดำเนินทำนอง จากการเคลื่อนที่ของกลุ่ม
ตัวโน้ตเป็นจุด/วงกลม คล้ายลวดลายผ้าแพรวา
ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 1 ดังนี้

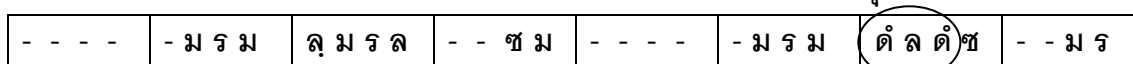
โหวด ลายจุด/วงกลม

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 2 ดังนี้

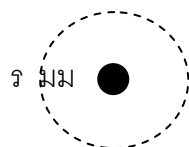
โหวด

ลายจุด/วงกลม

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

ลายผ้าแพรวา
(ลายผ้าแพรวา, 2555: ออนไลน์)

รูปแบบทำนองเพลงปรากฏทิศทางการดำเนินทำนอง จากการเคลื่อนที่ของกลุ่ม
ตัวโน้ตเป็นรูปทรงเรขาคณิต คล้ายลวดลายผ้าแพรวา ซึ่งเป็นการผสมลายจกและขิดเข้าไว้
ด้วยกัน

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 1 ดังนี้

ไหวด		ลายรูปทรงเรขาคณิต						
- - - -	- ม ร ม	ล ม ร ล	- - ช ม	- - - -	- ม ร ม	ด ล ด ช	- - ม ร	

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 3 ดังนี้

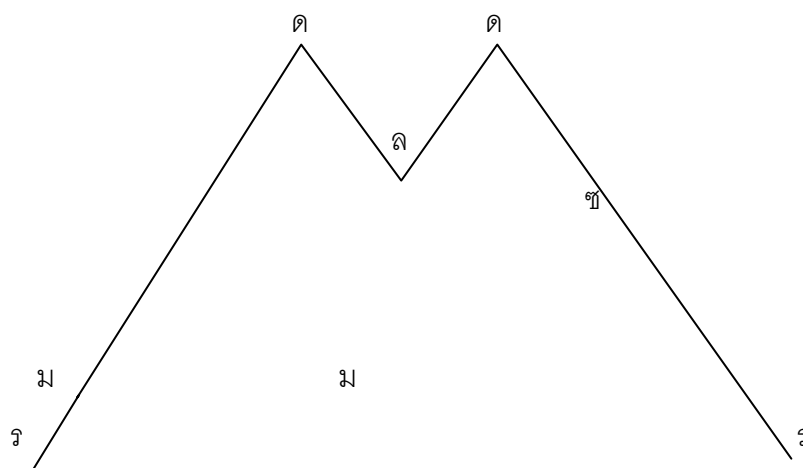
แคน		ลายรูปทรงเรขาคณิต					
- - - -	- - - ช	- - - -	ล ช ล ด	- - - -	- ม ร ด	- ด ร ม	ร ด ล ช
โปงลาง							
- - - -	- - - ช	- - - -	ล ช ล ด	- - - -	- ม ร ด	- ด ร ม	ร ด ล ช

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 5 ดังนี้

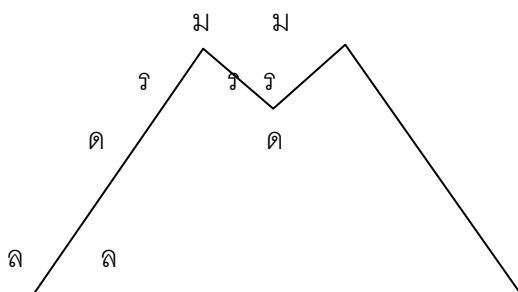
แคน		ลายรูปทรงเรขาคณิต					
- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล
โปงลาง							
- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล
พิณ							
- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล
ปี่งูไท							
- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล
เบส							
- ด - ม	- ช - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ช ล

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

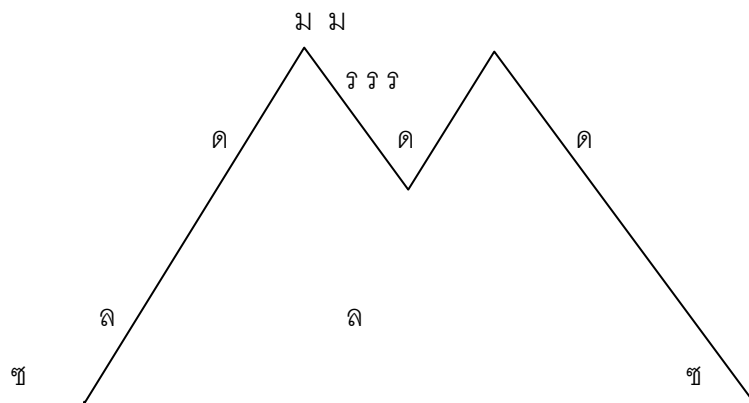
ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

ทำนองที่ 3

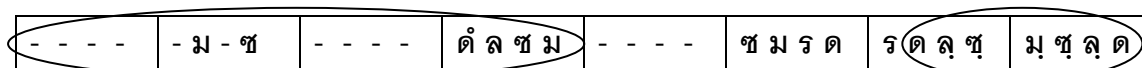

ลายผ้าแพรวา

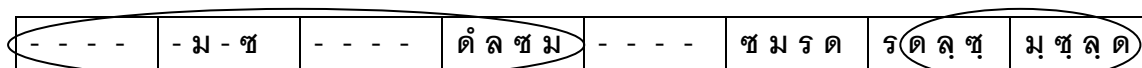
(ลายผ้าแพรวา, 2555: ออนไลน์)

รูปแบบทำนองเพลงปรากฏทิศทางการดำเนินทำนอง จากการเคลื่อนที่ของกลุ่ม
ตัวโน้ตเป็นรูปทรงสามเหลี่ยมชนต่อกัน คล้ายลวดลายผ้าแพรวา
ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 4 และ 9 ดังนี้

แคน ลายสามเหลี่ยมชนต่อกัน

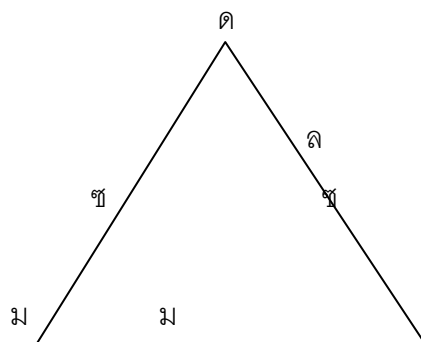

โปงลาง

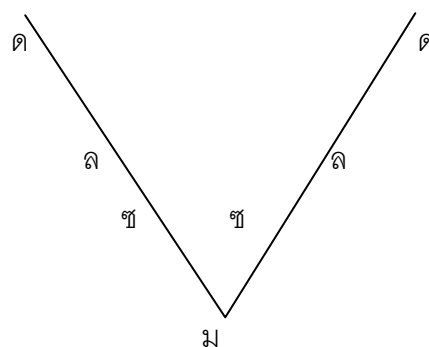

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

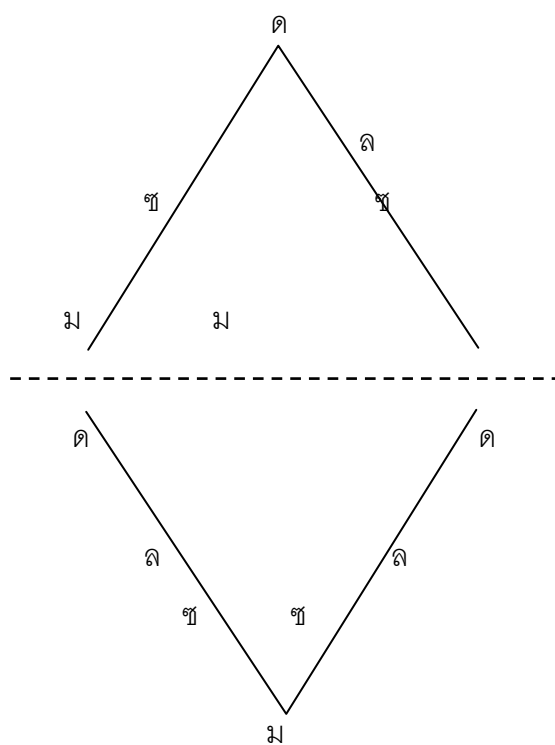
ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

เมื่อนำมาชนต่อกันจะได้รูปทรงคล้ายหลอดฉายผ่าแพรวดังนี้

ลายผ้าแพรวา

(ลายผ้าแพรวา, 2555: ออนไลน์)

รูปแบบทำนองเพลงปรากฏทิศทางการดำเนินทำนอง จากการเคลื่อนที่ของกลุ่มตัวโน้ตเป็นรูปตะขอ คล้ายลวดลายผ้าแพรวา ซึ่งเป็นการผสมลายจกและขีดเข้าไว้ด้วยกัน ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 4 และ 9 ดังนี้

แคน	ลายตะขอ							
- - - -	- ม - ซ	- - - -	ดํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด	
โปงลาง	- - - -	- ม - ซ	- - - -	ดํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 4 และ 9 วรรคที่ 2 ดังนี้

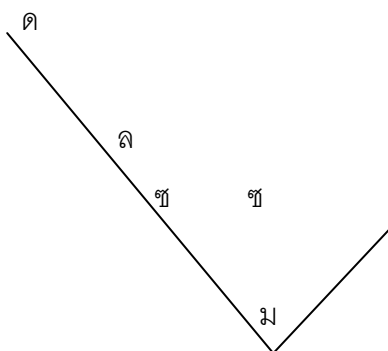
แคน	ลายตะขอ							
- - - -	- ม - ซ	- - - -	ดํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด	
โปงลาง	- - - -	- ม - ซ	- - - -	ดํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 4 และ 9 วรรคที่ 2 ดังนี้

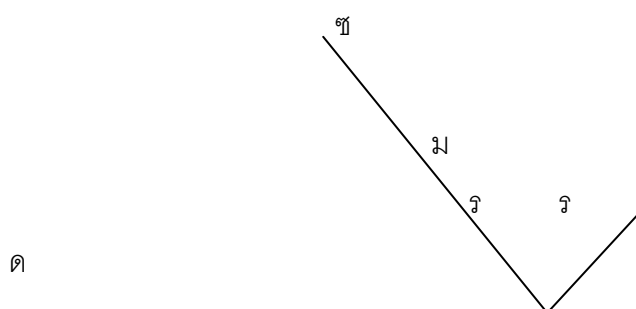
แคน		ลายตะขอ					
- - - -	- ม - ซ	- - - -	ดํ ๓ ม	- - - -	๓ ม ร ด	ร ด ๓ ๓	ม ๓ ๓ ด
ไปกลาง							
- - - -	- ม - ซ	- - - -	ดํ ๓ ม	- - - -	๓ ม ร ด	ร ด ๓ ๓	ม ๓ ๓ ด

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

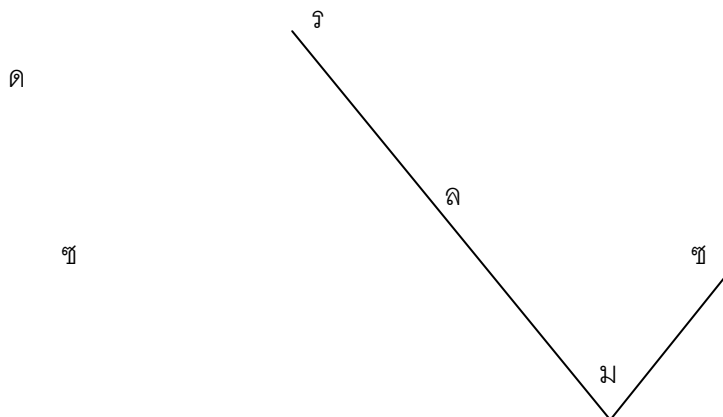
ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

ทำนองที่ 3

รูปแบบทำนองเพลงปรากฏทิศทางการดำเนินทำนอง จากการเคลื่อนที่ของกลุ่มตัวโน้ตเป็นรูปตะขอกลับด้าน คล้ายลวดลายผ้าแพรวา ซึ่งเป็นการผสมสายจุกและซิดเข้าไว้ด้วยกัน
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 4 ดังนี้

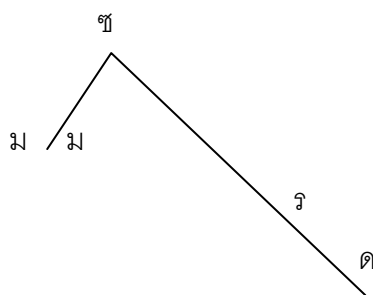
แคน		ลายตะขอกลับด้าน					
- - - -	- ม - ช	- - - -	ดํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด
โพงกลาง							
- - - -	- ม - ช	- - - -	ดํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 4 วรรคที่ 2 ดังนี้

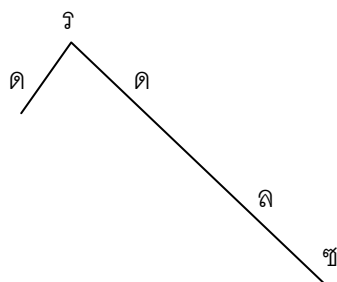
แคน		ลายตะขอกลับด้าน					
- - - -	- ม - ช	- - - -	ดํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด
โพงกลาง							
- - - -	- ม - ช	- - - -	ดํ ล ช ม	- - - -	ช ม ร ด	ร ด ล ช	ม ช ล ด

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

ภาพที่ 30 ลายผ้าแพรวา
(ลายผ้าแพรวา, 2555: ออนไลน์)

รูปแบบทำนองเพลงปรากฏทิศทางการดำเนินทำนอง จากการเคลื่อนที่ของกลุ่มตัวโน้ตเป็นรูปทรงสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน คล้ายลวดลายผ้าแพรวา ซึ่งเป็นการผสมลายจกและขิดเข้าไว้ด้วยกัน

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 5 ดังนี้

แคน ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน

- ด - ม	- ซ - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- ด - ม	- ซ - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- ด - ม	- ซ - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

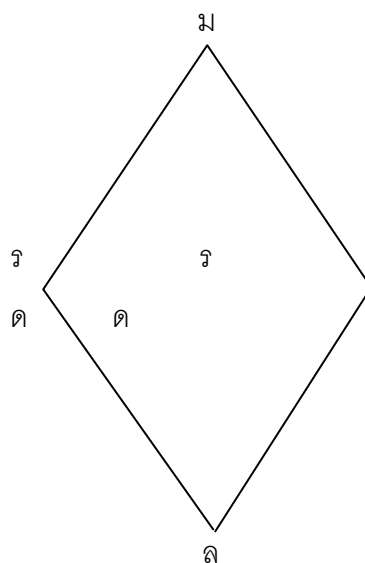
ปี่งูไท

- ด - ม	- ซ - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- ด - ม	- ซ - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล	- ด - ร	- ม - ร	ม ร ด ล	ด ล ซ ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

รูปแบบการผสมวง

วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงผ้าแพรวา “วงโปงลาง” ผสมปี่ภูไท แสดงถึงเอกลักษณ์และสำเนียงถิ่น ประกอบด้วยเครื่องดำเนินทำนอง ได้แก่ แคน โหวด โปงลาง พิณ อีสาน เบส และปี่ภูไท เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ กลองหาง รำมะนาอีสาน ฉาบใหญ่ เพราะ การใช้ปี่ภูไทมาบรรเลงผสมเนื่องจากเป็นเครื่องดนตรีของชาวภูไท ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับ การทอผ้าแพรวา แคนเป่าเลียนเสียงการสะกิดหรือการรัดชั้นขึ้น เป็นวิธีการขิด โปงลางบรรเลง การใช้เทคนิคลูกสะบัด สื่อถึงการหวัดเส้นไหมเสริม ซึ่งเป็นวิธีการจก เนื่องจากการทอผ้าแพรวา เป็นการที่ผสมระหว่างจกและขิด ปี่ภูไทแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาวภูไท เป่าในท่วงทำนองซ้ำๆ สื่อถึงลักษณะการเหยียบไม้ย่ำตะกอกแยกออกจากกัน กลุ่มเครื่องดำเนินทำนอง เช่น แคน โปงลาง พิณ บรรเลงทางพื้นมีอิสระในการคิดทางกลอน สื่อถึงการทอที่มีอิสระในการใช้สีเส้นที่ หลากหลาย และการแบ่งเครื่องดำเนินทำนองออกเป็น 2 กลุ่ม บรรเลงการใช้เทคนิคลูกต่อ เชื่อมต่อทำนองกันไป เสมือนการทอผ้าแพรวาที่มีการต่อลวดลายให้เต็มผืน ดังภาพประกอบ ต่อไปนี้

แคน โหวด

ปี่ภูไท โปงลาง

พินอีสาน เบส

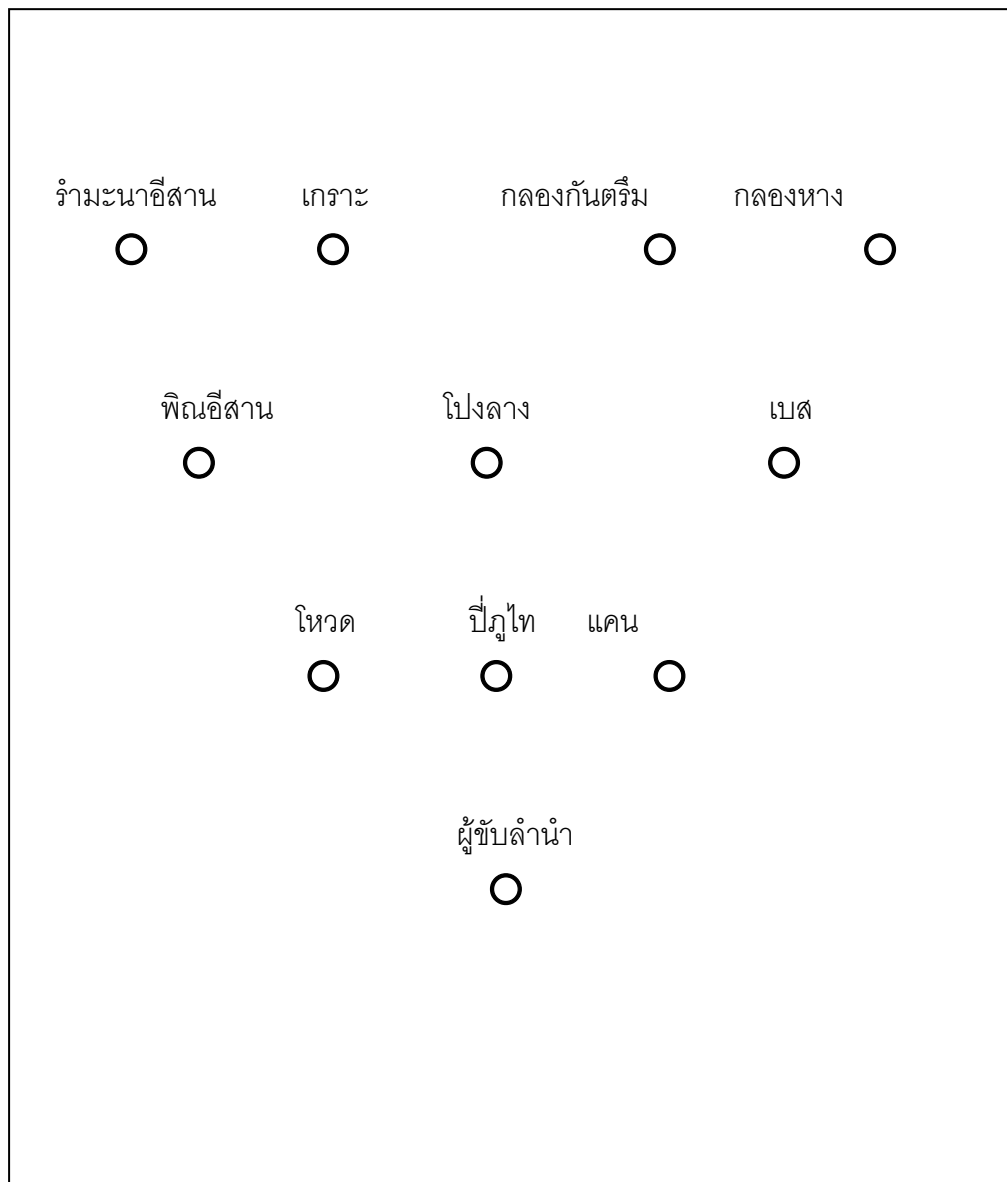
รำมะนาอีสาน กลองหาง

เกราะ ฉาบใหญ่

ภาพที่ 31 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้าแพรวา

แผนผังการจัดตั้งวงดนตรีเพลงผ้าแพรวา มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 32 แผนผังวงดนตรีเพลงผ้าแพรวา

5.2.6 เพลงฝ้ายก

การประพันธ์บทลำนำ

บทลำนำของเพลงฝ้ายก เป็นบทประพันธ์ประเภท “กลอนเจ็ด” บทหนึ่ง ประกอบด้วย 2 บาท บาทละ 2 วรรค วรรคละ 7 คำ สัมผัสนอก ให้มีสัมผัสระหว่างคำสุดท้าย วรรคหน้ากับคำที่สองของวรรคหลังของทุกบาท และให้มีสัมผัสระหว่างบาทคือคำสุดท้ายของ วรรคที่สองสัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สาม ส่วนสัมผัสระหว่างบาท กำหนดให้คำสุดท้ายของบท แรกสัมผัสกับคำสุดท้ายวรรคที่สองของบทถัดไป สัมผัสใน ไม่บังคับ บรรยายด้วยภาษาถิ่น เพื่อ สื่อสำเนียงได้

บทร้อยกรอง

ฝ้ายก

กลอนเจ็ด

ต่อแต่ แต่ไหร ในหล้าแหล่ง หลามแหล่ง แห่งเมืองคอน สงขลา
 โตะนาย เจ้าเมือง นครา ฝ้ายก ภูเขา บรรณาการ
 ไทรบุรี มีช่าง เฝิดด้าย ถูกเกณฑ์ บัดใหม่ถ่าย ให้หลาน
 ทำทอ ยอยก วิธีการ สืบสาน งานศิลป์ ระเบิดบรรพ์

บทประพันธ์ดังกล่าวสรุปได้ว่า ตั้งแต่โบราณมา ได้กล่าวกันมากว่า การทอฝ้ายกปรากฏ เป็นประดิษฐ์กรรมหนึ่ง ที่มีชื่อเสียงทางแถบภาคใต้ในจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา เล่ากันว่า ฝ้ายกเป็นที่รู้จักดีในราชสำนักไทย ในฐานะเป็นเครื่องราชบรรณาการของสังคมชั้นสูง ตามประวัติ ๕ ได้กล่าวถึงเจ้าเมืองทางภาคใต้ ได้เกณฑ์ช่างจากเมืองไทรบุรี มาอธิบายถ่ายทอดตลอดจน ฝึกสอนวิธีการทอฝ้ายกให้กับลูกหลาน คำว่า “ยก” เป็นกระบวนการทอเส้นด้ายในลักษณะเชิด ขึ้น

ต่อแต่ – แต่ไหร	หมายถึง	แต่ก่อน , ตั้งแต่โบราณ
หลาม	หมายถึง	มากมาย
แหล่ง	หมายถึง	พุดคุย , สนทนา
โตะนาย	หมายถึง	เจ้านาย

เฝ็ด	หมายถึง	เซ็ด
ปัดโหน่	หมายถึง	อธิบาย

การประพันธ์ทำนองเพลง

ทำนองเพลงฝ้ายก เป็นทำนองเพลงที่ประพันธ์แบบสร้างสรรค์ จินตนาการจากวิธีการทอฝ้ายกในภาคใต้ ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ที่มีการทอฝ้ายกมานานนับร้อยปี และมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมอันเนื่องมาจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ทางการเมือง และทางเศรษฐกิจดังที่ มหาวิทยาลัยศิลปากร (2543: 63-67) กล่าวว่า “ผ้าทอมือเกาะยอ” เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นเมืองที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงมาก มีมานานตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เป็นการทอใช้ภายในครัวเรือนด้วยกี่มือ เพื่อแจกจ่ายในหมู่ญาติ ผ้าที่ทอจึงเป็นผ้าเรียบง่าย ไม่มีลวดลาย สมัยตอนปลายกรุงศรีอยุธยามีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ จึงรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เลือนไหลมากับกลุ่มพ่อค้าวาณิชนำการทอผ้าเข้ามาเผยแพร่ด้วย มีการตกแต่งลวดลายในเนื้อผ้า จนกลายเป็นฝ้ายกดอกเพราะมีความประณีตและสีสันลวดลายต่างๆ ที่สวยงาม จึงถือได้ว่าเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นเอกลักษณ์สำคัญยิ่งของเกาะยอ ในจังหวัดสงขลา

การทอ “ยก” เป็นการสร้างลวดลายโดยการยกเส้นไหมยืนสลับขึ้นลง ซึ่งมีเส้นไหมชุดหนึ่งยกขึ้นเรียกว่า เส้นยก เส้นไหมอีกชุดหนึ่งจมลงเรียกว่า เส้นข่ม และไหมเส้นพุ่งพุ่งสอดเข้าไปในการทอ ก่อเกิดลายบนบนผิวหน้าผ้าทั้งสองด้าน ทุกขั้นตอนของการทอนั้นมีความพิถีพิถันสูง ผู้ทอต้องมีเทคนิคเฉพาะในการกระแทกฟืมจึงจะได้ฝ้ายกที่งดงาม ท่วงทำนองเพลงเลียนแบบวิธีการทอฝ้ายก

โครงสร้างทำนองเพลงฝ้ายก ประกอบด้วย ยก 1 ยก 2 และยก 3

ยก 1 แสดงถึงการขึ้นไหมทอให้เกิดเป็นผืนผ้า

ยก 2 แสดงถึงวิธีการทอฝ้ายก

ยก 3 ว่าด้วยลายผ้า

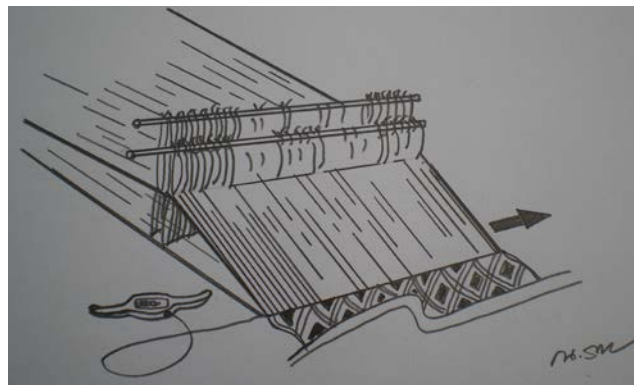
บันไดเสียง ทางเพียงออล่าง เป็นบันไดเสียงประธาน

บันไดเสียง ทางกลาง ทางเพียงออบน ทางขวา ทางนอก ทางกลางแหบ เป็นบันไดเสียงรอง

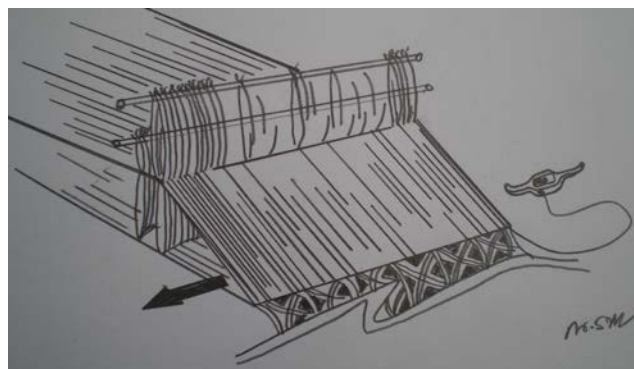
ลักษณะการประพันธ์เพลงฝ้ายก เป็นเพลงสำเนียงใต้ตอนล่าง สอดคล้องกับที่มาของกลุ่มชนเกาะยอ จ.สงขลา ซึ่งประกอบไปด้วยคนดั้งเดิม กลุ่มคนที่อพยพเข้ามาจากไท

บุรี และคนที่มีเชื้อสายมาเลย์ เป็นเมืองที่อยู่ติดทะเลจึงมีการค้าขายกับชาวต่างชาติ จนเกิดการผสมผสานและการถ่ายโยงวัฒนธรรม ใช้วงดนตรีภาคใต้ตอนล่างบรรเลงเพื่อสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ถิ่น

การดำเนินทำนองวรรณคดี - ตบ สั้นบ้างยาวบ้าง เสมือนการทอดผ้ายกจะยกใหม่ขึ้นเป็นสองส่วนเรียกว่าเส้นยก กับเส้นข่ม สลับลัดกันไปมาตลอดผืนจนเกิดลวดลาย การใช้เทคนิคลัดจังหวะเสมือนการยกเส้นใหม่ขึ้น นอกจากนั้นยังปรากฏรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง ที่สอดคล้องกับการทอดผ้ายก มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ฟุ้งกระสวยไป

ฟุ้งกระสวยกลับ

รูปแบบทำนองเพลงที่ไล่ระดับเสียงจากเสียงต่ำไปหาเสียงสูง และไล่ระดับเสียงจากเสียงสูงลงมาสู่เสียงต่ำ เสมือนการฟุ้งกระสวยไปทางขวา ฟุ้งกระสวยไปทางซ้าย

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 1 ดังนี้

ฟลูต		ฟงกระสวย					
- ซ - ดี	- ท - ล	- ร - ม	ฟ ซ ล ท	- - - -	- - - -	รี - รี ท	- ล - ท

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 2 วรรคที่ 1 ดังนี้

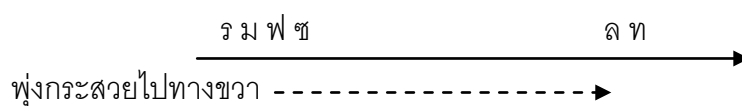
ฟลูต		ฟงกระสวย					
- ซ - มี่	- รี - ท	- ซ - มี่	รี ดี ท ล	- - - -	- - - -	ซ - ซ ดี	- ท - ล

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 3 วรรคที่ 1 ดังนี้

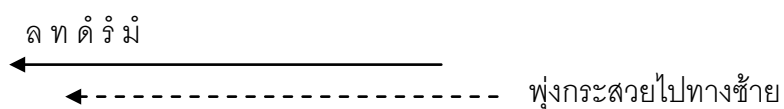
ฟลูต		ฟงกระสวย					
- รี - ดี	- ท - ล	- ซ - ดี	ท ล ซ ร	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ซ - ร

จากรูปแบบทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนให้เห็นทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

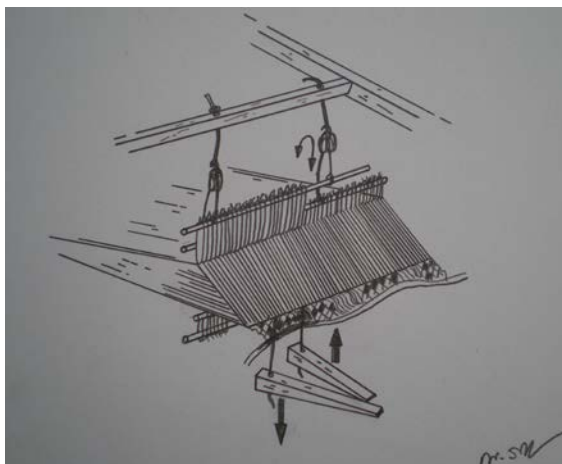
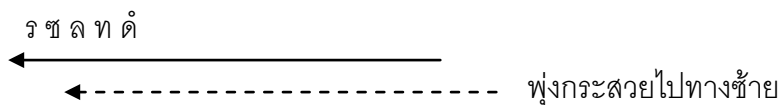
ทำนองที่ 1

ทำนองที่ 2

ทำนองที่ 3

เหยียบไม้ย่ำ ตะกอกแยก

รูปแบบทำนองดำเนินซ้ำอยู่เสียงเดิม เคลื่อนลงสู่เสียงต่ำ และย้อนกลับขึ้นไปสู่เสียงสูง เสมือนการเหยียบไม้ย่ำ ทำให้ตะกอกแยกเส้นยืนเส้นข่มห่างกันสูงอัน ต่ำอัน ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 3 วรรคที่ 2 ดังนี้

ฟลูต		เหยียบไม้ย่ำ/ตะกอกแยก					
- รี้ - ดั	- ท - ล	- ช - ดั	ท ล ช ร	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ช - ร
ไวโอลิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ช - ร
แอดคอร์ดเตียน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ช - ร
แมนเดอรลิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ช - ร

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 2 วรรคที่ 2 ดังนี้

ฟลูต		เหยียบไม้ย่ำ/ตะกอลแยก					
- ซี่ - มี่	- รี่ - ท	- ซ - มี่	รึ ดั ท ล	- - - -	- - - -	ซ - ซ ดั	- ท - ล

ไวโอลิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ซ - ซ ดั	- ท - ล

แอดคอร์ดเตียน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ซ - ซ ดั	- ท - ล

แมนเดอรลิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ซ - ซ ดั	- ท - ล

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 3 วรรคที่ 2 ดังนี้

ฟลูต		เหยียบไม้ย่ำ/ตะกอลแยก					
- รี่ - ดั	- ท - ล	- ซ - ดั	ท ล ซ ร	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ซ - ร

ไวโอลิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ซ - ร

แอดคอร์ดเตียน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ซ - ร

แมนเดอรลิน							
- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ซ - ร

จากรูปแบบทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนให้เห็นทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1

$$\frac{ร ร}{\text{เหยียบไม้ย่ำ}} \quad ล$$

ท
↕

ตะกอลแยกออกจากกัน
(สูงอัน-ต่ำอัน)

ทำนองที่ 2

$$\frac{ช ช}{\text{เหยียบไม้ย่ำ}} \quad ท$$

ด
↕

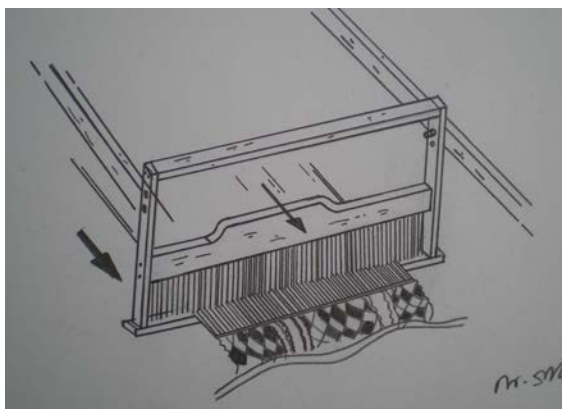
ตะกอลแยกออกจากกัน
(สูงอัน-ต่ำอัน)

ทำนองที่ 3

$$\frac{ท ท}{\text{เหยียบไม้ย่ำ}} \quad ช$$

ล
↕

ตะกอลแยกออกจากกัน
(สูงอัน-ต่ำอัน)

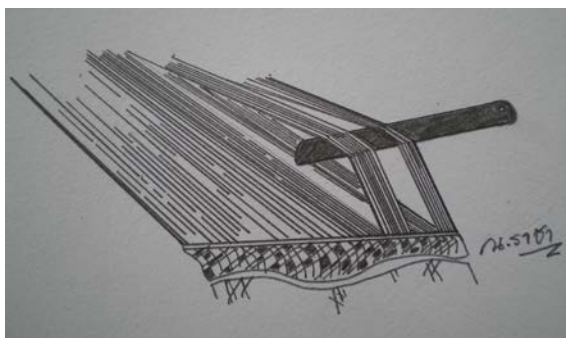
กระทบบีเอ็ม

รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะกระชั้นจังหวะทำนอง สลับกับจังหวะปกติ
 เสมือนจังหวะการกระทบบีเอ็มซึ่งจะมีทั้งจังหวะกระชั้นและกระทบบปกติ
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 1 ประโยคที่ 4 ดังนี้

ฟลูต	กระทบบีเอ็ม	พิมกระทบบ					
- - - -	- - - ทุ	- ด - ร	- - ม ร	- - ทุ -	ด ร - -	ร - ร ม	- ฟ - ซ
ไวโอลิน							
- - - -	- - - ทุ	- ด - ร	- - ม ร	- - ทุ -	ด ร - -	ร - ร ม	- ฟ - ซ
แอกคอร์ดเดียน							
- - - -	- - - ทุ	- ด - ร	- - ม ร	- - ทุ -	ด ร - -	ร - ร ม	- ฟ - ซ
แมนเดอรลิน							
- - - -	- - - ทุ	- ด - ร	- - ม ร	- - ทุ -	ด ร - -	ร - ร ม	- ฟ - ซ
เบส							
- - - -	- - - ทุ	- - - -	- - - ร	- - - -	- - - -	- - - ม	- ฟ - ซ

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นรูปแบบกระสวนจังหวะ
 ของทำนองเพลงได้ดังนี้

- - - -	- - - -	- - - -	- - X X	- - - -	- - - -	- - - -	- X - X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เกี่ยวเส้นไหมยกขึ้น

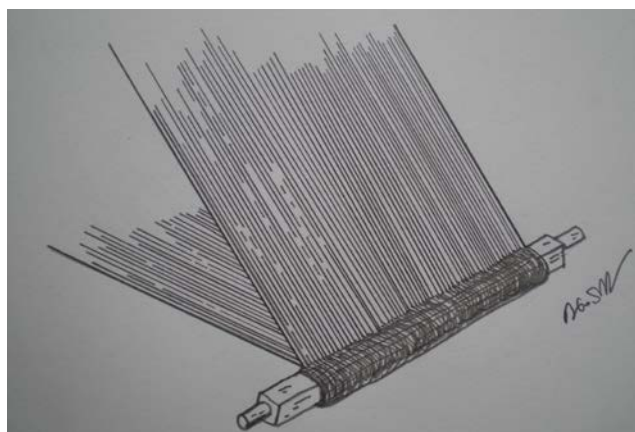
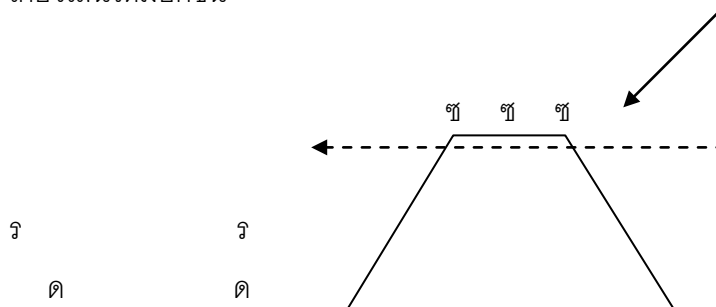
รูปแบบทำนองเพลงมีลักษณะการเคลื่อนที่ของเสียงจากเสียง โด ขึ้นไปสู่เสียงสูง (ซอล) และต่ำอยู่ที่เสียงสูง ก่อนที่จะเคลื่อนที่ลงมาสู่เสียง โด เหมือนเดิม เหมือนการเกี่ยวเส้นไหม ยกหลายเส้นขึ้นเพื่อสร้างลวดลาย

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 3 ดังนี้

ฟลูต	เส้นยก							
- - - -	ร - ร ช	- ล - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
ไวโอลิน	ร - ร ช	- ล - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
แอกคอร์ดเตียน	ร - ร ช	- ล - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
แมนเดอรลิน	ร - ร ช	- ล - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

เกี่ยวเส้นไหมยกขึ้น

ไหมเส้นข่มจมลง

รูปแบบของทำนองเพลงมีการบรรเลงซ้ำอยู่เสียงเดิมก่อนจะเคลื่อนที่ขึ้นสู่เสียงสูง
 เสมือนการข่มเส้นไหมให้จมลง
 ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 3 วรรคที่ 1 ดังนี้

ฟลูต ข่มเส้นด้ายให้จมลง

- ร - -	ร - ร ช	- ล - ท	- - ดํ ท	- รํ - -	รํ รํ - ล	- ช - ฟ	- - ล ช
---------	---------	---------	----------	----------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน

- ร - -	ร - ร ช	- ล - ท	- - ดํ ท	- รํ - -	รํ รํ - ล	- ช - ฟ	- - ล ช
---------	---------	---------	----------	----------	-----------	---------	---------

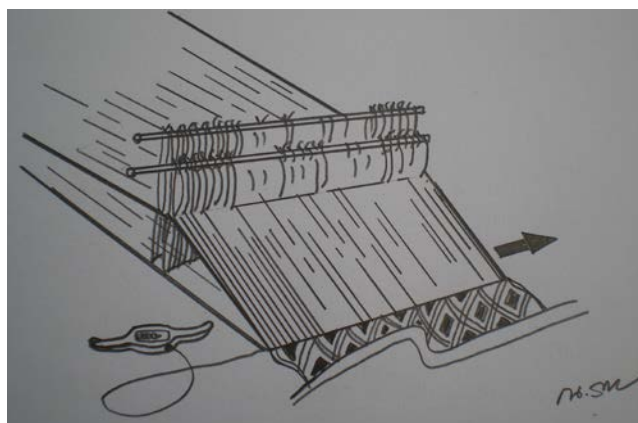
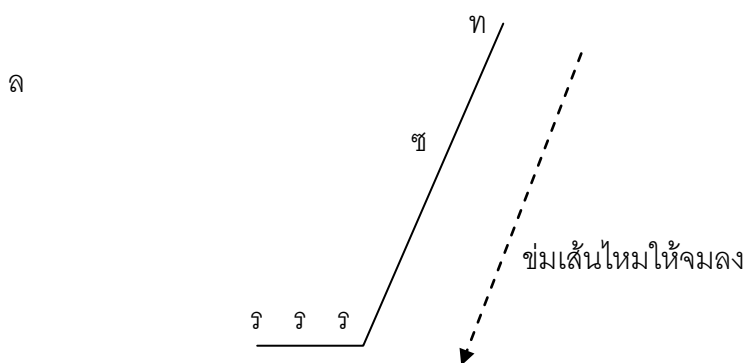
แอดคอร์ดเตียน

- ร - -	ร - ร ช	- ล - ท	- - ดํ ท	- รํ - -	รํ รํ - ล	- ช - ฟ	- - ล ช
---------	---------	---------	----------	----------	-----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- ร - -	ร - ร ช	- ล - ท	- - ดํ ท	- รํ - -	รํ รํ - ล	- ช - ฟ	- - ล ช
---------	---------	---------	----------	----------	-----------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ฟ่งกระสวยไปทางขวา

รูปแบบทำนองเพลงที่ไล่ระดับเสียงจากเสียงสูงลงมาสู่เสียงต่ำ เหมือนการฟ่งกระสวยไปทางขวา

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 7 วรรคที่ 1 และประโยคที่ 9 วรรคที่ 1 ดังนี้

ฟลุ้ด		ฟ่งกระสวยให้เกิดลาย									
-	-	-	-	ชี่ - รี่ -	มี รี่ ตี่ ท	ที่ ลี่ ชี่ ฟี่	มี รี่ ตี่ ท	-	-	-	-
แอดคอร์ดเตียน											
-	-	-	-	ชี่ - รี่ -	มี รี่ ตี่ ท	-	-	-	-	รี่ - ท -	ล ท ชี่ ล
แมนเดอรลิน											
-	-	-	-	ชี่ - รี่ -	มี รี่ ตี่ ท	-	-	-	-	รี่ - ท -	ล ท ชี่ ล

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 8 วรรคที่ 2 ดังนี้

ฟลุ้ต ฟุ้งกระสวยให้เกิดลาย

- - - -	- - - -	รื - ท -	ล ท ซ ล	ลื ซื ฟื มื	รื ดื ท ล	- - - -	- - - -
---------	---------	----------	---------	-------------	-----------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนให้เห็นทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

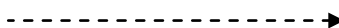
ทำนองที่

1

ท ดื รื มื

ฟุ้งกระสวยให้เกิดลวดลาย

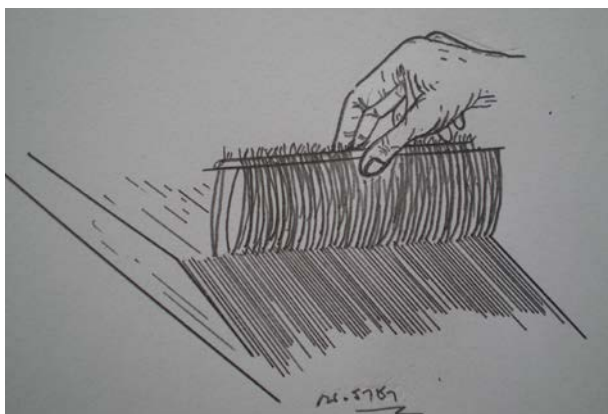
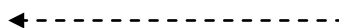
ทำนองที่

2

ม ฟ ซ ล

ฟุ้งกระสวยให้เกิดลวดลาย

ตะบอยเส้นใหม่ขึ้น

รูปแบบทำนองเพลงที่ไล่ระดับเสียงจากเสียงสูงลงมาสู่เสียงต่ำในระดับเสียง
เท่าๆกัน เสมือนการตะบอย (ค่อยๆ) ยกเส้นไหมขึ้น
ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 7 วรรคที่ 2 ดังนี้

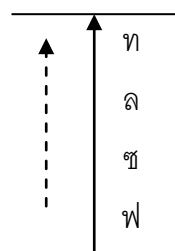
ฟลุ้ต		ตะบอยยกเส้นไหมเข้าหาตัว									
-	-	-	-	ห้ - รี่ -	มี รี่ ต่ ท	ห้ ล้ ห้ ฟี่	มี รี่ ต่ ท	-	-	-	-

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 8 วรรคที่ 2 ดังนี้

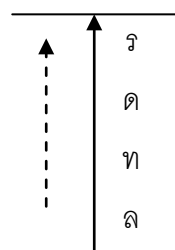
ฟลุ้ต		ตะบอยยกเส้นไหมเข้าหาตัว									
-	-	-	-	รี่ - ท -	ล ท ซ ล	ล้ ห้ ฟี่ มี	รี่ ต่ ท ล	-	-	-	-

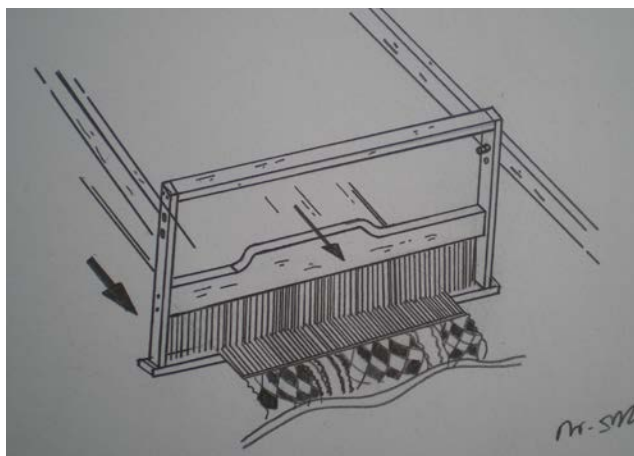
จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนให้เห็นทิศทางการเคลื่อนที่
ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1 ตะบอย(ค่อยๆ)ยกเส้นไหมขึ้น

ทำนองที่ 2 ตะบอย(ค่อยๆ)ยกเส้นไหมขึ้น

กระตบพืม

รูปแบบของทำนองเพลงมีลักษณะของกระสวนจังหวะถี่ในท้องเพลงสุดท้ายของ
ประโยค เสมือนการกระตบพืมแรงๆ ให้เส้นไหมแน่นในแต่ละแถว
ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 6 วรรคที่ 2 ดังนี้

ไวโอลิน	พืม						
ล ท ตรี	ม ฟ ซ ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ซ - ล -	ซ ล ฟ ซ
แอดคอร์ดเตียน							
- - - -	- - - -	ริ - ท -	ล ท ซ ล	- - - -	- - - -	ซ - ล -	ซ ล ฟ ซ
แมนเดอรลิน							
- - - -	- - - -	ริ - ท -	ล ท ซ ล	- - - -	- - - -	ซ - ล -	ซ ล ฟ ซ

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 7 วรรคที่ 2 ดังนี้

ไวโอลิน	พืม						
ร ม ฟ ซ	ล ท ตรี	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ริ - ท -	ล ท ซ ล
แอดคอร์ดเตียน							
- - - -	- - - -	ซึ - ริ -	มิ ริ ตรี	- - - -	- - - -	ริ - ท -	ล ท ซ ล
แมนเดอรลิน							
- - - -	- - - -	ซึ - ริ -	มิ ริ ตรี	- - - -	- - - -	ริ - ท -	ล ท ซ ล

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 2 ประโยคที่ 8 วรรคที่ 2 ดังนี้

ไวโอลิน

ฟิม

ล ท ุ ต ร	ม ฟ ช ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	ซ - ล -	ซ ล ฟ ซ
-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	รื - ท -	ล ท ช ล	- - - -	- - - -	ซ - ล -	ซ ล ฟ ซ
---------	---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

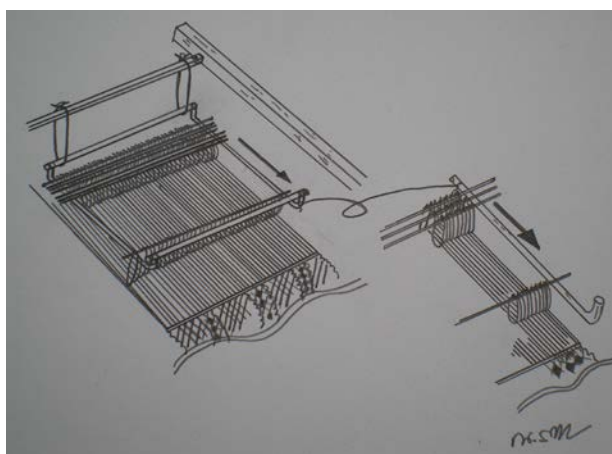
แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	รื - ท -	ล ท ช ล	- - - -	- - - -	ซ - ล -	ซ ล ฟ ซ
---------	---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนเป็นกระสวนจังหวะของทำนองเพลงได้ดังนี้

จังหวะกระทบฟิม

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	X X X X
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัดเขาลาย (ผลักไปหน้า-เข้าหาตัว)

รูปแบบของทำนองเพลงมีลักษณะลูกตกของโน้ตห้องที่ 2, 3 และลูกตกของโน้ตห้องที่ 5, 6 มีการเคลื่อนระดับเสียงขึ้นสูง ขณะเดียวกันลูกตกของโน้ตห้องที่ 5, 6 มีการเคลื่อนระดับเสียงลงต่ำ เหมือนกับการตัดเขาลายในการทอผ้า ยก ผู้ทอจะตัดเขาลายโดยการผลักออกไปข้างหน้า และในทำนองเดียวกันเมื่อทอลวดลายได้ครั้งหนึ่งก็จะตัดเขาลายด้วยการดึงเขาหาตัว

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 1 ดังนี้

ฟลุ้ต คัดเขาลาย

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 1 วรรคที่ 2 ดังนี้

ฟลุ้ต คัดเขาลาย

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 3 วรรคที่ 1 ดังนี้

ฟลุ้ต คัดเขาลาย

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รั	- - - ล
---------	---------	---------	---------	----------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รั	- - - ล
---------	---------	---------	---------	----------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รั	- - - ล
---------	---------	---------	---------	----------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 3 วรรคที่ 2 ดังนี้

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

คัตเขาลาย

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

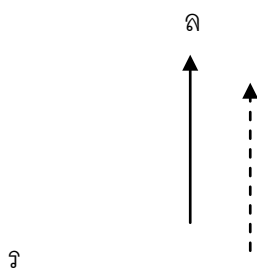
- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

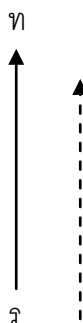
ทำนองที่ 1 การคัตเขาลายโดยการฉีกออกไปข้างหน้า

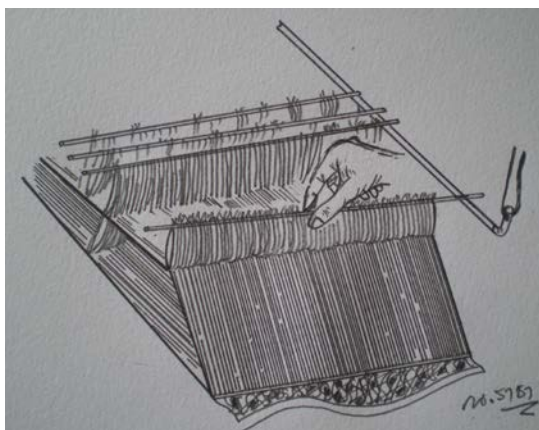
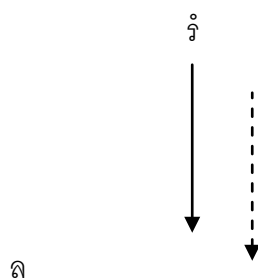
ทำนองที่ 2 การคัตเขาลายโดยการฉีกออกไปข้างหน้า

ทำนองที่ 3 การตัดเขาลายโดยการผลักออกไปข้างหน้า

ทำนองที่ 4 การตัดเขาลายโดยการดึงเข้าหาตัว

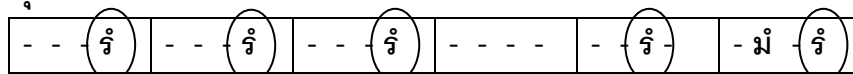

ตัดเขาลายระนาบแนวเดียวกัน

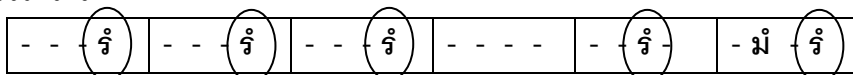
รูปแบบของทำนองเพลงมีลูกตกเสียงเดียวกัน เหมือนลักษณะของเขาคัดลายที่
ระนาบไปในแนวเดียวกัน

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 9 ดังนี้

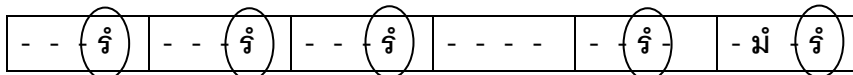
ฟลุ้ต เขาคัดลาย

ไวโอลิน

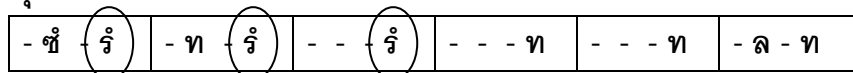

แมนเดอรลิน

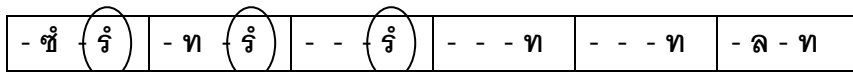

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 10 วรรคที่ 1 ดังนี้

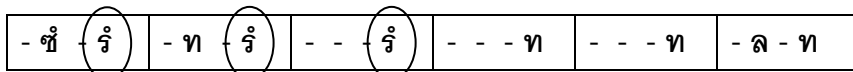
ฟลุ้ต เขาคัดลาย

ไวโอลิน

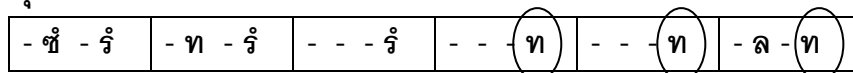

แมนเดอรลิน

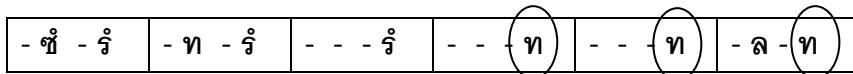

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 10 วรรคที่ 2 ดังนี้

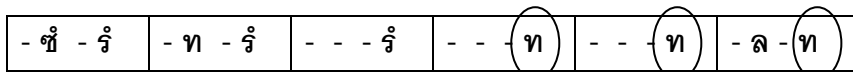
ฟลุ้ต เขาคัดลาย

ไวโอลิน

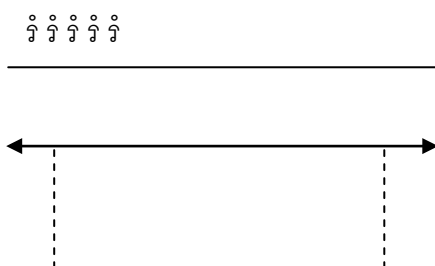

แมนเดอรลิน

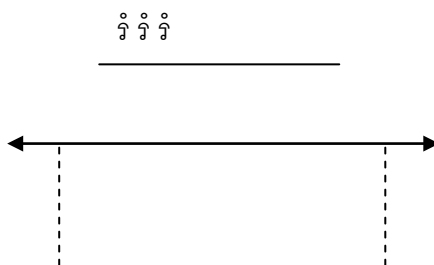

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

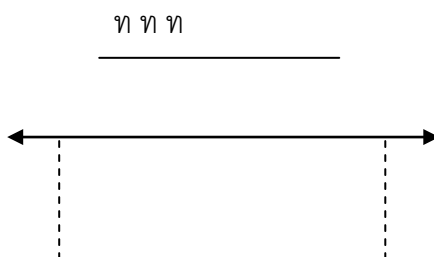
ทำนองที่ 1 เขาคัดลายที่ระนาบไปในแนวเดียวกัน

ทำนองที่ 2 เขาคัดลายที่ระนาบไปในแนวเดียวกัน

ทำนองที่ 3 เขาคัดลายที่ระนาบไปในแนวเดียวกัน

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 7 ดังนี้

ฟลูต กำหนดลายเป็นฝ้ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

-	-	-	-	ซ - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ตั	- ฟิ - ริ
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	----------	-----------

ไวโอลิน

-	-	-	-	ซ - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ตั	- ฟิ - ริ
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	----------	-----------

แมนเดอรลิน

-	-	-	-	ซ - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ตั	- ฟิ - ริ
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	----------	-----------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 8 ดังนี้

ฟลูต กำหนดลายเป็นฝ้ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

-	-	-	-	ซ - ซ ริ	- ฟิ - ริ	- ริ - ตั	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
---	---	---	---	----------	-----------	-----------	---------	-----------	---------

ไวโอลิน

-	-	-	-	ซ - ซ ริ	- ฟิ - ริ	- ริ - ตั	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
---	---	---	---	----------	-----------	-----------	---------	-----------	---------

แมนเดอรลิน

-	-	-	-	ซ - ซ ริ	- ฟิ - ริ	- ริ - ตั	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
---	---	---	---	----------	-----------	-----------	---------	-----------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 16 ดังนี้

ฟลูต กำหนดลายเป็นฝ้ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

-	-	-	-	- ซิ ฟิ ซิ	- ฟิ - ริ	- ตั - ท	- ฟิ - ริ	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
---	---	---	---	------------	-----------	----------	-----------	---------	-----------	---------

ไวโอลิน

-	-	-	-	- ซิ ฟิ ซิ	- ฟิ - ริ	- ตั - ท	- ฟิ - ริ	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
---	---	---	---	------------	-----------	----------	-----------	---------	-----------	---------

แอดคอร์เตียน

- ริ ริ -	- ริ - -	- - - -	- - - -	- ริ ริ -	- ริ - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
-----------	----------	---------	---------	-----------	----------	-----------	---------

แมนเดอรลิน

-	-	-	-	- ซิ ฟิ ซิ	- ฟิ - ริ	- ตั - ท	- ฟิ - ริ	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
---	---	---	---	------------	-----------	----------	-----------	---------	-----------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 13 ดังนี้

ฟลุต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

- - ซ	ล - ท	- ร - ท	- ซ - ล	- - ร ร	- ท - ล	- ร - ท	- ร ซ -
-------	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - ซ	ล - ท	- ร - ท	- ซ - ล	- - ร ร	- ท - ล	- ร - ท	- ร ซ -
-------	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - ซ	ล - ท	- ร - ท	- ซ - ล	- - ร ร	- ท - ล	- ร - ท	- ร ซ -
-------	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - ซ	ล - ท	- ร - ท	- ซ - ล	- - ร ร	- ท - ล	- ร - ท	- ร ซ -
-------	-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 23 ดังนี้

ฟลุต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

- - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

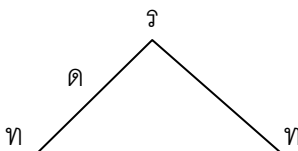
- - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

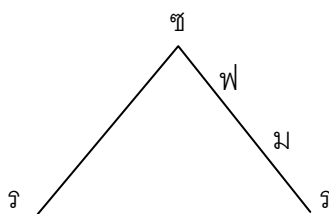
- - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
-------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

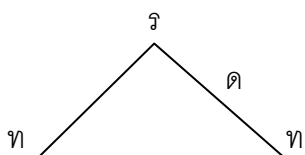
ทำนองที่ 1 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

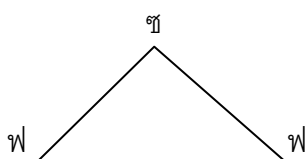
ทำนองที่ 2 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

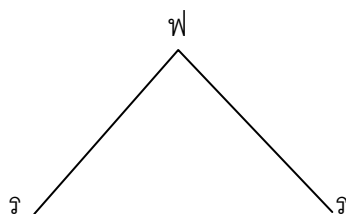
ทำนองที่ 3 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

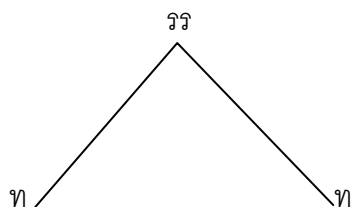
ทำนองที่ 4 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

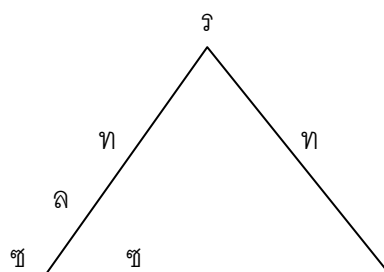
ทำนองที่ 5 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

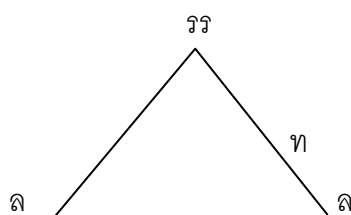
ทำนองที่ 6 และ 7 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

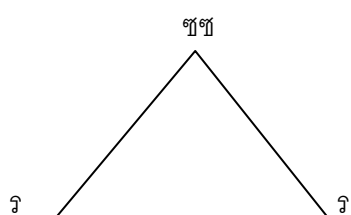
ทำนองที่ 8 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

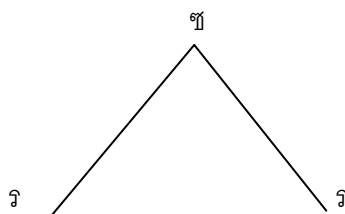
ทำนองที่ 9 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

ทำนองที่ 10 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

ทำนองที่ 11 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (คว่ำ)

ลายผ้ายก

รูปแบบของทำนองเพลงมีทิศทางเคลื่อนที่ของกลุ่มตัวโน้ตเป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย) คล้ายกับลักษณะทิศทางของลายผ้ายก

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 5 ดังนี้

ฟลุต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - -	ซ - ซ ท	- ตี ริ	- - - -	- ท ตี ริ	- ซี่ - ฟี่	- มี่ - ริ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------	------------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ ท	- ตี ริ	- - - -	- ท ตี ริ	- ซี่ - ฟี่	- มี่ - ริ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------	------------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ ท	- ตี ริ	- - - -	- ท ตี ริ	- ซี่ - ฟี่	- มี่ - ริ
---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------	------------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 15 วรรคที่ 1 ดังนี้

ฟลุต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - ริ	- - - ท	- ตี ริ -	- ซี่ - ริ	- ซี่ - ฟี่	ฟี่ฟี่ฟี่	- ซี่ - ริ
---------	----------	---------	-----------	------------	-------------	-----------	------------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ริ	- - - ท	- ตี ริ -	- ซี่ - ริ	- ซี่ - ฟี่	ฟี่ฟี่ฟี่	- ซี่ - ริ
---------	----------	---------	-----------	------------	-------------	-----------	------------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ริ	- - - ท	- ตี ริ -	- ซี่ - ริ	- ซี่ - ฟี่	ฟี่ฟี่ฟี่	- ซี่ - ริ
---------	----------	---------	-----------	------------	-------------	-----------	------------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 6 ดังนี้

ฟลุต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - -	ซ - ซ ริ	- ตี - ท	- ริ - ตี	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
---------	---------	----------	----------	-----------	---------	-----------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ ริ	- ตี - ท	- ริ - ตี	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
---------	---------	----------	----------	-----------	---------	-----------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ซ - ซ ริ	- ตี - ท	- ริ - ตี	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
---------	---------	----------	----------	-----------	---------	-----------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 7 ดังนี้

ฟลูต กำหนดกลายเป็นฝ้ายกไหม รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย									
-	-	-	-	ซ - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ตั	- ฟิ - ริ
ไวโอลิน									
-	-	-	-	ซ - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ตั	- ฟิ - ริ
แมนเดอรลิน									
-	-	-	-	ซ - ซ ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ตั	- ฟิ - ริ

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 21 ดังนี้

ฟลูต กำหนดกลายเป็นฝ้ายกไหม รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย									
-	-	-	-	- ร - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
ไวโอลิน									
-	-	-	-	- ร - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
แมนเดอรลิน									
-	-	-	-	- ร - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 8 ดังนี้

ฟลูต กำหนดกลายเป็นฝ้ายกไหม รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย									
-	-	-	-	ซ - ซ ริ	- ฟิ - ริ	- ริ - ตั	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
ไวโอลิน									
-	-	-	-	ซ - ซ ริ	- ฟิ - ริ	- ริ - ตั	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
แมนเดอรลิน									
-	-	-	-	ซ - ซ ริ	- ฟิ - ริ	- ริ - ตั	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 13 วรรคที่ 2 ดังนี้

ฟลุต								กำหนดลายเป็นฝ้ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย																							
-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ร	-	ท	-	ซ	ล	-	-	-	ร	ร	-	ท	-	ล	-	ร	-	ท	-	ร	ซ	-
ไวโอลิน																															
-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ร	-	ท	-	ซ	ล	-	-	-	ร	ร	-	ท	-	ล	-	ร	-	ท	-	ร	ซ	-
แอดคอร์ดเตียน																															
-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ร	-	ท	-	ซ	ล	-	-	-	ร	ร	-	ท	-	ล	-	ร	-	ท	-	ร	ซ	-
แมนเดอรลิน																															
-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ร	-	ท	-	ซ	ล	-	-	-	ร	ร	-	ท	-	ล	-	ร	-	ท	-	ร	ซ	-

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 13 วรรคที่ 2 ดังนี้

ฟลุต								กำหนดลายเป็นฝ้ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย																							
-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ร	-	ท	-	ซ	ล	-	-	-	ร	ร	-	ท	-	ล	-	ร	-	ท	-	ร	ซ	-
ไวโอลิน																															
-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ร	-	ท	-	ซ	ล	-	-	-	ร	ร	-	ท	-	ล	-	ร	-	ท	-	ร	ซ	-
แอดคอร์ดเตียน																															
-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ร	-	ท	-	ซ	ล	-	-	-	ร	ร	-	ท	-	ล	-	ร	-	ท	-	ร	ซ	-
แมนเดอรลิน																															
-	-	ซ	ซ	-	ล	-	ท	-	ร	-	ท	-	ซ	ล	-	-	-	ร	ร	-	ท	-	ล	-	ร	-	ท	-	ร	ซ	-

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 16 ดังนี้

ฟลุต								กำหนดลายเป็นฝ้ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย																								
-	-	-	-	-	ซ	ฟ	ซ	-	ฟ	-	ร	-	ด	-	ท	-	ฟ	-	ร	-	ท	-	-	ร	-	ร	ร	ท	-	ล	-	ซ
ไวโอลิน																																
-	-	-	-	-	ซ	ฟ	ซ	-	ฟ	-	ร	-	ด	-	ท	-	ฟ	-	ร	-	ท	-	-	ร	-	ร	ร	ท	-	ล	-	ซ
แมนเดอรลิน																																
-	-	-	-	-	ซ	ฟ	ซ	-	ฟ	-	ร	-	ด	-	ท	-	ฟ	-	ร	-	ท	-	-	ร	-	ร	ร	ท	-	ล	-	ซ

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 15 ดังนี้

ฟลูต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - ริ	- - - ท	- ดิ ริ -	- ซึ - ริ	- ซึ - ฟิ	ฟิฟิฟิ	- ซึ - ริ
---------	----------	---------	-----------	-----------	-----------	--------	-----------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ริ	- - - ท	- ดิ ริ -	- ซึ - ริ	- ซึ - ฟิ	ฟิฟิฟิ	- ซึ - ริ
---------	----------	---------	-----------	-----------	-----------	--------	-----------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ริ	- - - ท	- ดิ ริ -	- ซึ - ริ	- ซึ - ฟิ	ฟิฟิฟิ	- ซึ - ริ
---------	----------	---------	-----------	-----------	-----------	--------	-----------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 22 ดังนี้

ฟลูต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซึ	- - - ริ	- ซึ - -	- ริ - ซึ	- ฟิ - ซึ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	-----------	-----------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซึ	- - - ริ	- ซึ - -	- ริ - ซึ	- ฟิ - ซึ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	-----------	-----------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซึ	- - - ริ	- ซึ - -	- ริ - ซึ	- ฟิ - ซึ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	-----------	-----------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 22 บรรทัดที่ 2 ดังนี้

ฟลูต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซึ	- - - ริ	- ซึ - -	- ริ - ซึ	- ฟิ - ซึ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	-----------	-----------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซึ	- - - ริ	- ซึ - -	- ริ - ซึ	- ฟิ - ซึ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	-----------	-----------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซึ	- - - ริ	- ซึ - -	- ริ - ซึ	- ฟิ - ซึ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	-----------	-----------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 30 ดังนี้

ฟลูต กำหนดกลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	ร ร - ซ	- ซ - ร	- ร - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ซ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 16 ดังนี้

ฟลูต กำหนดกลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- ซ ี ี ซ	- ี - ร	- ด - ท	- ี - ร	- ท - -	ร - ร ท	- ล - ซ
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- ซ ี ี ซ	- ี - ร	- ด - ท	- ี - ร	- ท - -	ร - ร ท	- ล - ซ
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- ซ ี ี ซ	- ี - ร	- ด - ท	- ี - ร	- ท - -	ร - ร ท	- ล - ซ
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 21 วรรคที่ 1 ดังนี้

ฟลูต กำหนดกลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - -	- ร - ซ	- ี - ซ	- ี - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	- ร - ซ	- ี - ซ	- ี - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- ร - ซ	- ี - ซ	- ี - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 22 ดังนี้

ฟลูต

-	-	-	-	ท - ท ล	- ท - ซ	-	-	-	ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
---	---	---	---	---------	---------	---	---	---	---	---------	---------	---------

ไวโอลิน

-	-	-	-	ท - ท ล	- ท - ซ	-	-	-	ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
---	---	---	---	---------	---------	---	---	---	---	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

-	-	-	-	ท - ท ล	- ท - ซ	-	-	-	ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
---	---	---	---	---------	---------	---	---	---	---	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 16 ดังนี้

ฟลูต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

-	-	-	-	- ซี่ ฟี่ ซี่	- ฟี่ - รี่	- ดี่ - ท	- ฟี่	รี่	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---	---	---	---	---------------	-------------	-----------	-------	-----	---------	-------------	---------

ไวโอลิน

-	-	-	-	- ซี่ ฟี่ ซี่	- ฟี่ - รี่	- ดี่ - ท	- ฟี่	รี่	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---	---	---	---	---------------	-------------	-----------	-------	-----	---------	-------------	---------

แมนเดอรลิน

-	-	-	-	- ซี่ ฟี่ ซี่	- ฟี่ - รี่	- ดี่ - ท	- ฟี่	รี่	- ท - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
---	---	---	---	---------------	-------------	-----------	-------	-----	---------	-------------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 21 ดังนี้

ฟลูต

กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

-	-	-	-	-	-	-	-	-	ร - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
---	---	---	---	---	---	---	---	---	-------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

-	-	-	-	-	-	-	-	-	ร - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
---	---	---	---	---	---	---	---	---	-------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

-	-	-	-	-	-	-	-	-	ร - ซ	- ฟ - ซ	- ฟ - ร	- ซ - -	ท - ท ล	- ท - ซ
---	---	---	---	---	---	---	---	---	-------	---------	---------	---------	---------	---------

ตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 22 วรรคที่ 1 ดังนี้

ฟลุต กำหนดลายเป็นฝ่ายกใหม่ รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

- - - -	- - - -	ท - ท ล - ท - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
---------	---------	------------------------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

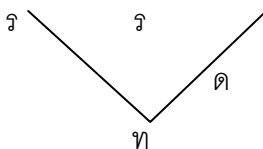
- - - -	- - - -	ท - ท ล - ท - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
---------	---------	------------------------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

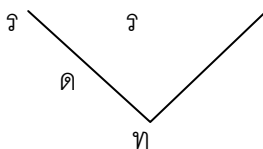
- - - -	- - - -	ท - ท ล - ท - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
---------	---------	------------------------	---------	---------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

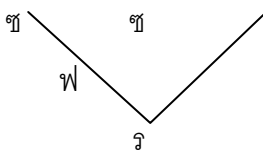
ทำนองที่ 1 และ 2 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

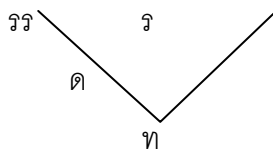
ทำนองที่ 3 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

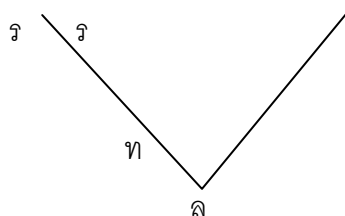
ทำนองที่ 4 และ 5 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

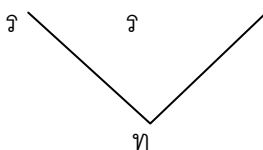
ทำนองที่ 6 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

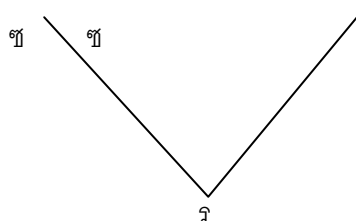
ทำนองที่ 7 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

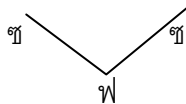
ทำนองที่ 8 และ 9 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

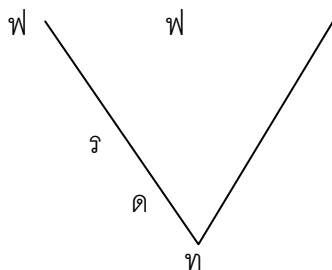
ทำนองที่ 10, 11, 12 และ 13 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

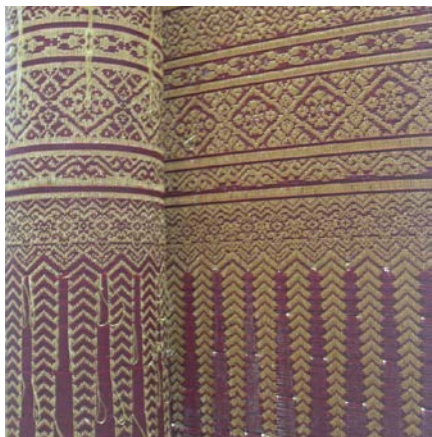
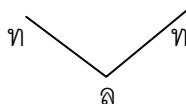
ทำนองที่ 14, 15, และ 16 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

ทำนองที่ 17 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

ทำนองที่ 18 และ 19 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว (หงาย)

ลายผ้า

รูปแบบของทำนองเพลงมีทิศทางการเคลื่อนที่ของกลุ่มตัวโน้ตขึ้น-ลงอยู่เสียงเดิม เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำต่อกัน คล้ายกับลักษณะทิศทางการฉายผ้ายก ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 31 ดังนี้

ฟลูต กำหนดลายเป็นผ้ายกใหม่ เป็นสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำต่อกัน

- - - -	ร ร - ๗	- ๗ - ร	- ร - ๗	- - - ร	- ๗ - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

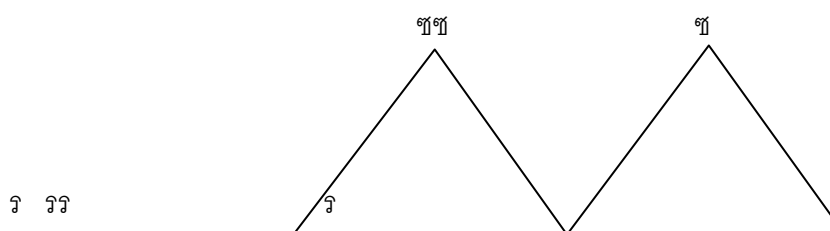
- - - -	ร ร - ๗	- ๗ - ร	- ร - ๗	- - - ร	- ๗ - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	ร ร - ๗	- ๗ - ร	- ร - ๗	- - - ร	- ๗ - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำต่อกัน

ฉายผ้ายก

รูปแบบของทำนองเพลงมีทิศทางเคลื่อนที่ของกลุ่มตัวโน้ตขึ้น-ลงอยู่เสียงเดิม เป็นรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงายต่อกัน คล้ายกับลักษณะทิศทางของลายผ้ายก ดั่งตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 6 ดังนี้

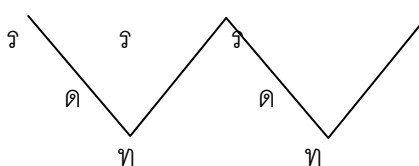
ฟลุ้ต กำหนดลายเป็นผ้ายกใหม่ เป็นสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงายต่อกัน							
- - - -	- - - -	ซ - ซ ^{ริ}	- ด - ท	- ริ - ด	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
ไวโอลิน							
- - - -	- - - -	ซ - ซ ^{ริ}	- ด - ท	- ริ - ด	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ
แมนเดอรลิน							
- - - -	- - - -	ซ - ซ ^{ริ}	- ด - ท	- ริ - ด	- ท - -	ริ - ริ ท	- ล - ซ

ดั่งตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 30 ดังนี้

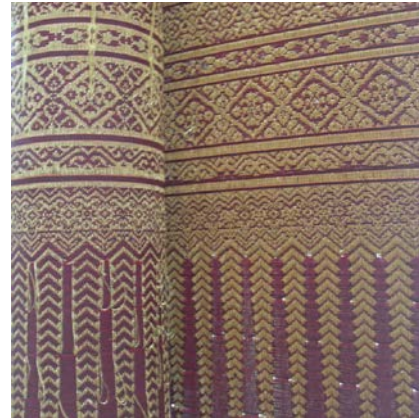
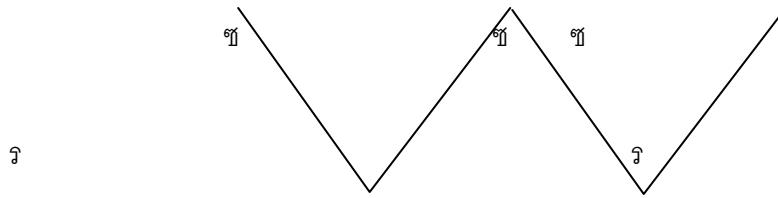
ฟลุ้ต กำหนดลายเป็นผ้ายกใหม่ เป็นสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงายต่อกัน							
- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
ไวโอลิน							
- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ
แมนเดอรลิน							
- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ซ	- - - ร	- ซ - -	- ร - ซ	- ฟ - ซ

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางเคลื่อนที่ของทำนองเพลงได้ดังนี้

ทำนองที่ 1 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงายต่อกัน

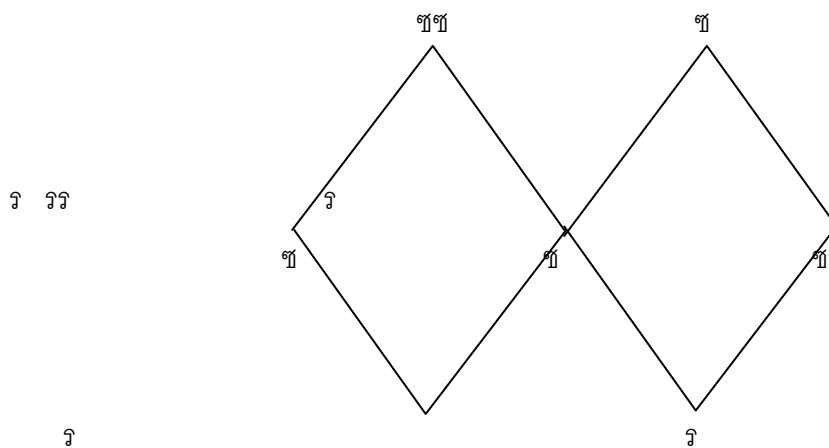
ทำนองที่ 2 ลักษณะลายรูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงายต่อกัน

ลายผ้ายก

(ลายผ้ายก, 2554: ออนไลน์)

เมื่อนำทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 31 และประโยคที่ 30 ในระดับคู่เสียงเดียวกันมาประกบกัน ก็จะมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูนต่อกัน คล้ายลวดลายผ้ายก

ภาพที่ 33 ลายผ้ายก
(ลายผ้ายก, 2554: ออนไลน์)

รูปแบบของทำนองเพลงมีทิศทางการเคลื่อนที่ของกลุ่มตัวโน้ตซ้ำอยู่เสียงเดิมเป็น
แนวเส้นตรง คล้ายกับลักษณะทิศทางของลายผ้ายก
ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 19 และประโยคที่ 23 ดังนี้

แอกคอร์ดเตียน กำหนดลายเป็นผ้ายกใหม่ เป็นเส้นตรงแนวนอน

- ซี่ ซี่ -	- ซี่ - -	- - - -	- - - -	- ซี่ ซี่ -	- ซี่ - -	- - - -	- - - -
-------------	-----------	---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 19 และประโยคที่ 23 วรรคที่ 2 ดังนี้

ฟลูต กำหนดลายเป็นผ้ายกใหม่ เป็นเส้นตรงแนวนอน

- - - -	- - - ริ	- - - ท	- ดี่ ริ -	- ซี่ - ริ	- ซี่ - ฟี่	ฟี่ฟี่ฟี่	- ซี่ - ริ
---------	----------	---------	------------	------------	-------------	-----------	------------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ริ	- - - ท	- ดี่ ริ -	- ซี่ - ริ	- ซี่ - ฟี่	ฟี่ฟี่ฟี่	- ซี่ - ริ
---------	----------	---------	------------	------------	-------------	-----------	------------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ริ	- - - ท	- ดี่ ริ -	- ซี่ - ริ	- ซี่ - ฟี่	ฟี่ฟี่ฟี่	- ซี่ - ริ
---------	----------	---------	------------	------------	-------------	-----------	------------

ดังตัวอย่างทำนองเพลง ท่อน 3 ประโยคที่ 20, 24, 30, 31, 34, และ 23 ดังนี้

แอคคอร์ดเตียน กำหนดลายเป็นฝ้ายกไหม เป็นเส้นตรงแนวนอน

- รี่ รี่ -	- รี่ - -	- - - -	- - - -	- รี่ รี่ -	- รี่ - -	รี่ - รี่ ท	- ล - ซ
-------------	-----------	---------	---------	-------------	-----------	-------------	---------

จากรูปแบบของทำนองเพลงดังกล่าว สามารถเขียนทิศทางการเคลื่อนที่ของ
ทำนองเพลงได้ดังนี้

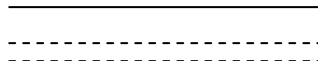
ทำนองที่ 1 ลักษณะลายเส้นตรง

ซ ซ ซ ซ ซ ซ

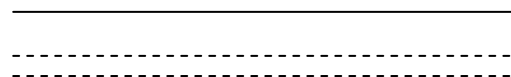
ทำนองที่ 2 ลักษณะลายเส้นตรง

ฟ ฟ ฟ ฟ

ทำนองที่ 3 ลักษณะลายเส้นตรง

ซ ซ ซ ซ ซ ซ

รูปแบบการผสมวง

วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงเพลงผ้ายก คือ “วงดนตรีภาคใต้ตอนล่าง ” ประกอบด้วย เครื่องดำเนินทำนอง ได้แก่ ฟลูต ไวโอลิน แอคคอร์เดียน แมนเดอรลิน เบส เครื่องประกอบจังหวะ ได้แก่ แทมเบอร์ลิน มาลากัส รำมะนาได้ การใช้เครื่องดนตรีนานาชาติ มาบรรเลงแสดงถึงความเกี่ยวข้องกับการทอดผ้ายกที่ได้รับอิทธิพลมาจากต่างชาติ จากเหตุผลทางการเมือง การเคลื่อนย้ายแลกเปลี่ยนประชากร และการเคลื่อนย้ายชาวมุสลิมเชื้อสายมาเลย์ ทำให้เกิดการผสมผสานเชื้อชาติและวัฒนธรรม นอกจากเครื่องดนตรีตะวันตกที่มีบทบาทต่อศิลปะภาคใต้ตอนล่างแล้ว ยังมีเรื่องของอัตราจังหวะทำนองเพลง ซึ่งได้ประดิษฐ์ทำนองเพลงในจังหวะ 3/4 แทรกสลับกับทำนองเพลงในจังหวะปกติไว้อย่างสอดคล้องรองรับกัน ทั้งนี้ก็เพื่อเปลี่ยนอารมณ์เพลงให้น่าสนใจ บทเพลงเริ่มด้วยการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่น ไม้หมุนหัวเลี่ยนเสียงกระทบฟิม ไม้หมุนอินโดเลี่ยนเสียงการฟุ้งกระสวย กบไม้เลี่ยนเสียงการเหยียบไม้ย่าตะกอก ไม้หมุนเลี่ยนเสียงที่ทอดผ้าเพื่อสร้างจินตนาภาพการทอดผ้า ฟลูตดำเนินทำนองไล่ระดับเสียงสื่อถึงการฟุ้งกระสวยไปมา แอคคอร์เดียนดำเนินทำนองเสียงสูงบรรเลงกระซิบจังหวะเป็นช่วงๆ สื่อถึงเส้นไหมยก การแบ่งกลุ่มเครื่องดนตรีดำเนินทำนองออกเป็น 2 กลุ่ม โดยมีไวโอลินบรรเลงนำ ฟลูต แอคคอร์เดียน แมนเดอรลิน และเบส บรรเลงเชื่อมต่อไปในลักษณะสอดคล้องกันไป เสมือนไหมเส้นยกเส้นข่มที่สลับกันไปมาตลอดทั้งผืน ดังภาพประกอบต่อไปนี้

ไวโอลิน แมนเดอรลิน

แอคคอร์เดียน ฟลูท

เบส มาลากัสต์

แทมเบอร์ลิน

จำระนาใต้

ภาพที่ 34 เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงเพลงผ้ายก

ไม้หุมนหัว

ไม้หุมนอินโด

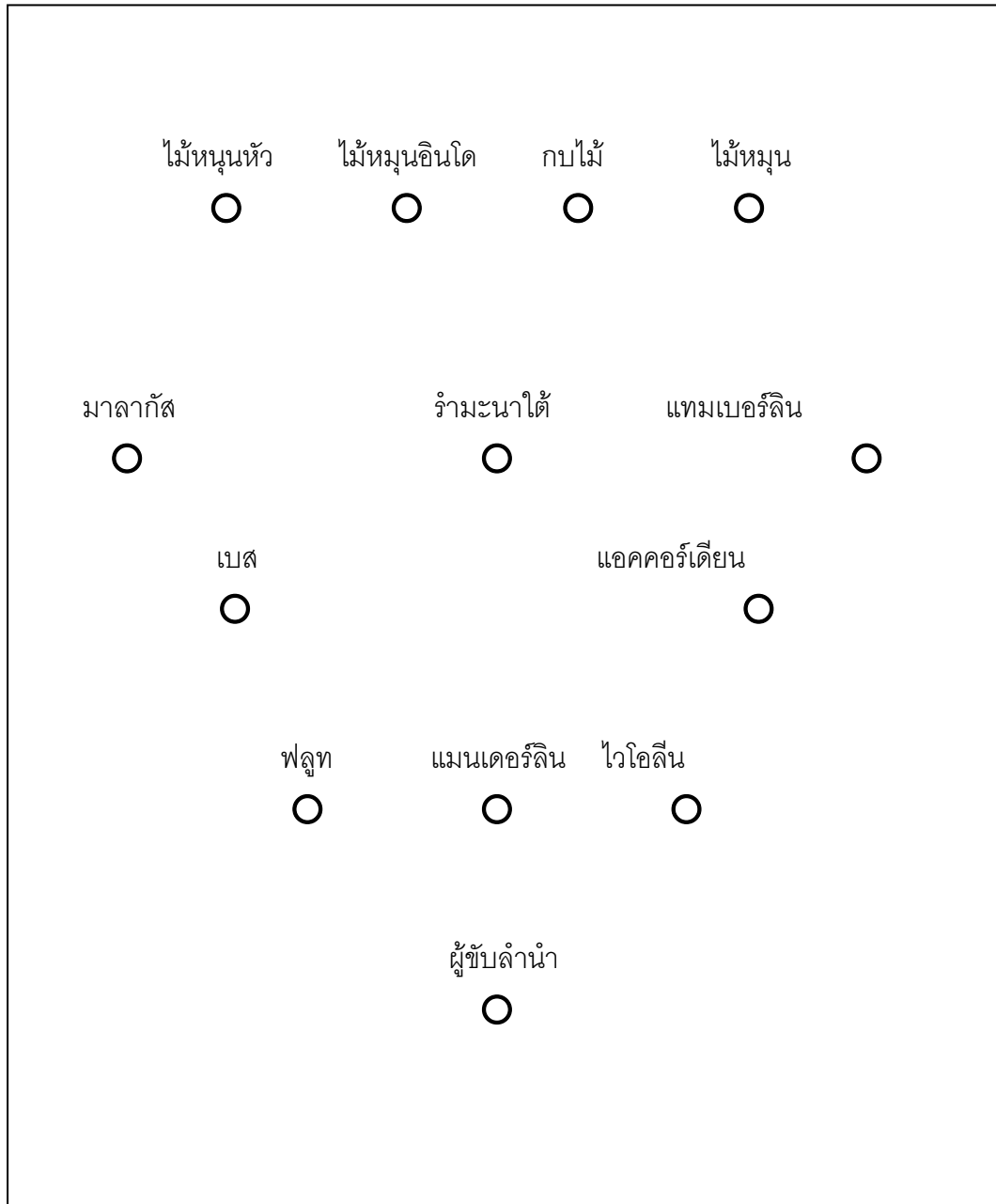
กบไม้

ไม้หุมน

ภาพที่ 35 อุปกรณ์เสริมที่ใช้ประกอบการบรรเลงเพลงผ้ายก

แผนผังการจัดตั้งวงดนตรีเพลงผ้ายก มีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 36 แผนผังวงดนตรีเพลงผ้ายก

5.3 บทสรุป

เป็นทำนองเพลงช่วงสรุป บรรเลงในตอนท้ายของบทเพลง โดยการนำทำนองที่เด่นของแต่ละเพลงมาบรรเลงเรียงต่อกันไปเพื่อเป็นการสรุปเรื่องราวทั้งหมด เกี่ยวกับเหตุการณ์การทอผ้าไหมไทย ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและถ่ายทอดผ่านงานสร้างสรรค์ดนตรี

เพลงผ้าจก

กลอง

-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - -	-ปง - -	-ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - มง
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------	----------

พิณเบ็ยะ ติดเป็นลูกตกบ้างห่างบ้าง

- - - -	- - - รี่	- ร - ซ	- - - -	- - - -	- - - ท	- ท - ท	- - - -
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - ซ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - ซ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ซ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - รี่	- - - รี่	- รี่ - ซ	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
-----------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - รี่	- - - รี่	- รี่ - ซ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
-----------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - -	- ปง - -	-ปง- เท่ง	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	-ปง -เท่ง	-ปง - มง
----------	----------	-----------	----------	----------	----------	-----------	----------

พินัยยะ ตัดเป็นลูกตกบ้างห่างบ้าง

- - - -	- - - รั	- รั - ฌ	- - - -	- - - -	- - - ท	- ท - ท	- - - -
---------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - ฌ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - ฌ	ล ท ล ท	- - - -	- - - -	- - - ท	ล ท ล ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - รั	- - - รั	- รั - ฌ	- - - -	- - - ท	- - - ท	- ท - ท	- - - -
----------	----------	----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ปง - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - -	- ปง - เท่ง	- - - หุ่ย
----------	----------	-------------	----------	----------	----------	-------------	------------

พินัยยะ ตัดเป็นลูกตกบ้างห่างบ้าง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- ฟ ม ร	- ม - ฌ	- ม - ท	- - - -	- ฟ ม ร	- ม - ฌ	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - -	- - ล ฌ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - -	- - ล ฌ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - รั	- - - -	- - - -	- - ล ฌ
---------	---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - มง	- - - เท่ง	- - - มง	- - - -	- - - มง	- - - เท่ง	- - - หุ่ย
---------	----------	------------	----------	---------	----------	------------	------------

พินัยยะ ติดเป็นลูกตกบ้างห่างบ้าง

- - - -	- - - รี่	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ท	- - - -	- - - ษ
---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ยเมือง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ม - -	- ท - -	- ท - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- - - -	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ษ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - -	- รี่ - รี่	- มี่ - รี่	- - ดี่ ท	- - - -	- - - -	- - - ท	- - ล ษ
---------	-------------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- - - ท	- - - ท	- - ล ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ปง -เท่ง	ปงเท่ง- ปง	-เท่งปง เท่ง	- - -เท่ง	-เท่ง -ปง	- เท่ง - -	-ปง -เท่ง	- - -หุ่ย
-----------	---------------	-----------------	-----------	-----------	------------	-----------	-----------

เพลงผ้าล้ง

เครื่องประกอบจังหวะ

-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	-ติง -เท่ง	-ติง -ปะ	-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	- - - ติง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	-ติง -เท่ง	-ติง -ปะ	-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	- - - ติง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมือง

- ล - ษ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ษ	- ษ - ร	- ษ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ล - ษ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ษ	- ษ - ร	- ษ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- ล - ษ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ษ	- ษ - ร	- ษ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ล - ษ	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ษ	- ษ - ร	- ษ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	-ติง -เท่ง	-ติง -ปะ	-ติง -ปะ	-ติง -เท่ง	- - - ติง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมือง

- ล ด ร	- ด ร ฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟ ช ล	- ร ฟ ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ล ด ร	- ด ร ฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟ ช ล	- ร ฟ ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- - - ร	- - - ฟ	- - - ด	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	- - - ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมือง

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

สะล้อกลาง

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงเล็ก

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซึงใหญ่

- ล - ช	- ฟ - ด	- ด - ด	- ฟ - -	- ฟ - ด	- ฟ - ช	- ช - ร	- ช - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	- - - ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

ขลุ่ยเมือง

- ลุดร	- ดรฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟชล	- รฟช	- ฟ - ด	- ฟ - -
--------	-------	---------	---------	-------	-------	---------	---------

สล้อกลาง

- ลุดร	- ดรฟ	- ฟ - ด	- ล - -	- ฟชล	- รฟช	- ฟ - ด	- ฟ - -
--------	-------	---------	---------	-------	-------	---------	---------

ซิ่งเล็ก

- - - ร	- - - ฟ	- - - ด	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซิ่งใหญ่

- - - -	- - - ฟ	- - - -	- ล - -	- - - ล	- - - ช	- ฟ - ด	- ฟ - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	-ดิง -เท่ง	-ดิง -ปะ	-ดิง -ปะ	-ดิง -เท่ง	- - - ดิง	-เทิด-เท่ง
----------	------------	------------	----------	----------	------------	-----------	------------

เพลงผ้ามัดหมี่

ขลุ่ย

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาด

- - - -	- ม ร ช	- ช - ม	ร ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท ล ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้อง

- - - -	- ม ร ช	- ช - ม	ร ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท ล ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่ม

- - - -	- ม ร ช	- ช - ม	ร ล - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ท ล ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซอคู่

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

-	-	-	-	- ท	- ท - ท	- ท - -	- ท - -	- - - -
---	---	---	---	-----	---------	---------	---------	---------

ระนาด

-	-	-	-	- ท ตั้ รี่	- รี่ - ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ษ
---	---	---	---	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ฆ้อง

-	-	-	-	- ท ตั้ รี่	- รี่ - ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ษ
---	---	---	---	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ท่ม

-	-	-	-	- ท ตั้ รี่	- รี่ - ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ษ
---	---	---	---	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------

ซอด้วง

-	-	-	-	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

-	-	-	-	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาด

-	-	-	-	- ม ร ษ	- ษ - ม	ร ล - -	- - - -	- - - -	- ท ล ท
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้อง

-	-	-	-	- ม ร ษ	- ษ - ม	ร ล - -	- - - -	- - - -	- ท ล ท
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่ม

-	-	-	-	- ม ร ษ	- ษ - ม	ร ล - -	- - - -	- - - -	- ท ล ท
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซอด้วง

-	-	-	-	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

-	-	-	-	- ท - ท	- ท - ท	- ท - -	- ท - -	- - - -
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาด

-	-	-	-	- ท ตั้ รั	- รั - ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ฅ
---	---	---	---	------------	----------	---------	---------	---------	---------

ฆ้อง

-	-	-	-	- ท ตั้ รั	- รั - ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ฅ
---	---	---	---	------------	----------	---------	---------	---------	---------

ท่ม

-	-	-	-	- ท ตั้ รั	- รั - ท	ล ท - -	- - - -	- - - -	- ท ล ฅ
---	---	---	---	------------	----------	---------	---------	---------	---------

ซอด้

-	-	-	-	- - - ล	- ล - ล	- ล - -	- ล - -	- - - -
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

-	-	-	-	- ฟ - ฅ	- ฅ - ร	- ฟ - ฅ	- ฟ - ฅ	- ม ฅ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

ระนาด

-	-	-	-	- ฟ - ฅ	- ฅ - ร	- ฟ - ฅ	- ฟ - ฅ	- ม ฅ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

ฆ้อง

-	-	-	-	- ฟ - ฅ	- ฅ - ร	- ฟ - ฅ	- ฟ - ฅ	- ม ฅ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

ท่ม

-	-	-	-	- ฟ - ฅ	- ฅ - ร	- ฟ - ฅ	- ฟ - ฅ	- ม ฅ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

ซอด้

-	-	-	-	- ฟ - ฅ	- ฅ - ร	- ฟ - ฅ	- ฟ - ฅ	- ม ฅ ร	- ด - ทุ	- ด - ร
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

กลอง

-	-	-	-	- จ - จ	- จ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---	---	---	---	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

ระนาด

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

ฆ้อง

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

ท่ม

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

ซอด้วง

- - - -	- - - ฅ	- ร - ด	- ทุ - ด	- ทุ - ล	- ฅ ทุ ล	- ฅ - ฟ	- รุ - ฅ
---------	---------	---------	----------	----------	----------	---------	----------

กลอง

- - - -	- - ต ต	- ฉ - ฉ	- ฉ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ระนาด

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ฆ้อง

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ท่ม

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

ซอด้วง

- ฅ ล ทุ	ล ฅ - ทุ	ด ร ด ทุ	- ทุ ด ร	ด ทุ - ร	ฟ ฅ ฟ ร	- ร ฟ ฅ	ล ฅ ฟ ฅ
----------	----------	----------	----------	----------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - ต ต	- ฉ - ฉ	- ฉ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ขลุ่ย

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ษ	- ษ - ษ	ล ท - ท	- ท ล ษ	ล ษ ฟ ษ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ระนาด

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ษ	- ษ - ษ	ล ท - ท	- ท ล ษ	ล ษ ฟ ษ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ฆ้อง

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ษ	- ษ - ษ	ล ท - ท	- ท ล ษ	ล ษ ฟ ษ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ท่ม

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ษ	- ษ - ษ	ล ท - ท	- ท ล ษ	ล ษ ฟ ษ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ซอคู่

- ท ดํ รั	- รั - รั	ด ท - ท	- ท ล ษ	- ษ - ษ	ล ท - ท	- ท ล ษ	ล ษ ฟ ษ
-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - ต ต	- จ - จ	- จ - ท	- ต - -	- ท - ต	- - - ท	- ต - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เพลงผ้าซิด

ตั้งจิ้งหะกลองส่ง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีป
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ม	- ษ - ล	- ษ - ดํ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

โปงลาง

- - - -	- ร ร ร	- ต - ม	- ษ - ร	- ม ม ม	- ษ - ล	- ษ - ดํ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

พิณ

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ม ม ม	- ษ - ล	- ษ - ดํ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

เบส เป็นลูกตก บ้าง / ทำนองบ้าง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตรึม

- - - -	- ร ร ร	- ต - ม	- ษ - ร	- - - ม	- ษ - ล	- ษ - ดํ	- ล - ษ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	--- ตีป
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แคน

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ด - ล	- ฌ - ด
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ด - ล	- ฌ - ด
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ด - ล	- ฌ - ด
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ฌ	- ฌ - -	- - - ร	- - - ล	- - - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริ้ม

- - - มี่	- รี่ - ตี่	- ล - ตี่	- ล - ฌ	- ฌ - -	- ฌ - ร	- ด - ล	- ฌ - ด
-----------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ด	- - - ด	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ด	- - - ด	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ด	- - - ด	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ด	- - - ด	- - - ม	- - - -	- ฌ - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริ้ม

- - - -	- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ฌ - ด	- - - ด	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร
---------	-------------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ร	- - - ร	- - - -	- - - -	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริม

- - - ร	- - - ม	- ร - ม	- ฌ - ร	- - - ร	- - - ม	- ร - ด	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฌ - ฌ	- - - ม	- ฌ - ล	- ด - ร	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฌ - ฌ	- - - ม	- ฌ - ล	- ด - ร	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฌ - ฌ	- - - ม	- ฌ - ล	- ด - ร	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ฌ - ฌ	- - - -	- - - -	- - - -	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริม

- - - -	- ม - ร	- ด - ล	- ฌ - ฌ	- - - ม	- ฌ - ล	- ด - ร	- ด - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- ตํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- ตํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- ตํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ร - ร	- - - -	- - - -	- - - -	- ฌ - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริม

- - - -	- ตํ - ล	- ฌ - ม	- ร - ร	- - - ด	- ร - ม	- ฌ - ล	- ฌ - ฌ
---------	----------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - ด	- ล - ร	- - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - ด	- ล - ร	- - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- - - -	- - - ด	- ล - ร	- - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ด	- ล - ร	- - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริม

- - - -	- - - -	- - - ด	- ล - ร	- - - -	- ล ฌ ม	- ร - ม	- ด - ร
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

แคน

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

พิน

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - - ม	- ช - ด	- - - -	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

กันตริ้ม

- - - -	- ล ช ม	- ร - ม	- ช - ด	- ม ร ด	- ล - ช	- ม - ช	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป	- ป - -	- ต - ป	- ต - ต	- - - ตีป
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

เพลงผ้าแพรวา

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ม	รื้ ตื้ ล ตื้	ล ตื้ รื้ ม	รื้ ตื้ ช ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------------	-------------	-------------

พิน

- - - ล	- ช - รื้	- ตื้ - ล	- ช - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
---------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- - - ล	- ช - รื้	- ตื้ - ล	- ช - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	-----------	-----------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

กลอง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีป
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	----------

แคน

- - - -	- - - -	ม - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

โปงลาง

- - - -	- - - -	ม - - -	- - - - ล	- ฌึ่ม มึ่ม	มึ่ม รึ่ม มึ่ม	มึ่ม - มึ่ม รึ่ม	ดึ่ม รึ่ม ล
---------	---------	---------	-----------	-------------	----------------	------------------	-------------

พิน

- - - มึ่ม	รึ่ม ดึ่ม รึ่ม	มึ่ม - มึ่ม รึ่ม	ดึ่ม รึ่ม ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
------------	----------------	------------------	-------------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- - - -	- - - -	มึ่ม - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	มึ่ม - - -	- - - - ล
---------	---------	------------	-----------	---------	---------	------------	-----------

เบส

- - - -	- - - -	ม - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

กลอง

- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ	- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	----------

แคน

- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

โปงลาง

- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล	- - - - มึ่ม	รึ่ม ดึ่ม ล ดึ่ม	ล ดึ่ม รึ่ม	รึ่ม ดึ่ม ฌ ล
---------	---------	---------	-----------	--------------	------------------	-------------	---------------

พิน

- - - - ล	- ฌ - รึ่ม	- ดึ่ม - ล	- ฌ - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -
-----------	------------	------------	---------	---------	---------	---------	---------

ปี่ภูไท

- - - - ล	- ฌ - รึ่ม	- ดึ่ม - ล	- ฌ - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
-----------	------------	------------	---------	---------	---------	---------	-----------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล	- - - -	- - - -	- - - -	- - - - ล
---------	---------	---------	-----------	---------	---------	---------	-----------

กลอง

- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ	- - - ป	- ป - ต	- ต - ป	ต ป- ตีบ
---------	---------	---------	----------	---------	---------	---------	----------

เพลงฝ้ายก

จังหวะ 3 / 4

เครื่องประกอบจังหวะ / รำมะนา

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

.....

* ก.

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอกคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - รี้ รี้	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ฑ	- - - -	- - - ร	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ฑ	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

รำมะนา

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ท	- ตี้ - รี้	- - - รี้	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ท	- ตี้ - รี้	- - - รี้	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แอกคอร์ดเตียน

- - รี้ รี้	- - - -	- - - -	- - รี้ รี้	- - - -	- - - -
-------------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ท	- ตี้ - รี้	- - - รี้	- - - ท	- ล - ท
---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - รี้	- - - -	- - - -	- - - ท
---------	---------	-----------	---------	---------	---------

รำมะนา

- - - จง	- - - จง	- - - ทั้	- - - จง	- - - จง	- - - ทั้
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี่	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี่	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- - - -	- - รี่ รี่	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ร	- - - ท	- - - -	- - - รี่	- - - ล
---------	---------	---------	---------	-----------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ฑ	- - - -	- - - -	- - - ล
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ามะนา

- - - จง	- - - จง	- - - ฑ่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ฑ่ง
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - ฟ	- ฑ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ฑ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - ฟ	- ฑ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ฑ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - รี่ รี่	- - - -	- - - -	- - รี่ รี่	- - - -	- - - -
-------------	---------	---------	-------------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - ฟ	- ฑ - ล	- - - รี่	- - - ท	- ล - ฑ
---------	---------	---------	-----------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - ล	- - - -	- - - -	- - - ฑ
---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ามะนา

- - - จง	- - - จง	- - - ฑ่ง	- - - จง	- - - จง	- - - ฑ่ง
----------	----------	-----------	----------	----------	-----------

กลับ * ก.

ร่ำมะนา

- - - -	- - - -	- ings - จง	- ings- จง	- จง - ings	- จง - -	จง-จงings	- ings - จง
---------	---------	-------------	------------	-------------	----------	-----------	-------------

.....

* ข.

ฟลุ้ต กำหนดลายเป็นฝ่ายกเมือง

- - - -	- - - -	- ร - ฅ	- ฟ - ฅ	- ฟ - ร	- ฅ - -	ท - ท ล	- ท - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	- ร - ฅ	- ฟ - ฅ	- ฟ - ร	- ฅ - -	ท - ท ล	- ท - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- รี้ รี้ -	- รี้ - -	- - - -	- - - -
---------	---------	---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- ร - ฅ	- ฟ - ฅ	- ฟ - ร	- ฅ - -	ท - ท ล	- ท - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ฟ - ฅ	- - - -	- - - -	- - - -	- ท - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ำมะนา

- - - -	- - - -	- ings - จง	- ings- จง	- จง - ings	- จง - -	จง-จงings	- ings - จง
---------	---------	-------------	------------	-------------	----------	-----------	-------------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ฅ	- - - ร	- ฅ - -	- ร - ฅ	- ฟ - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ฅ	- - - ร	- ฅ - -	- ร - ฅ	- ฟ - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเดี่ยว

- รี้ รี้ -	- รี้ - -	- - - -	- - - -	- รี้ รี้ -	- รี้ - -	- - - -	- - - -
-------------	-----------	---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	ท - ท ล	- ท - ฅ	- - - ร	- ฅ - -	- ร - ฅ	- ฟ - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ท - ฅ	- - - -	- - - -	- - - -	- ฟ - ฅ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ำมะนา

- - - -	- - - -	- ings - จง	- ings- จง	- จง - ings	- จง - -	จง-จงings	- ings - จง
---------	---------	-------------	------------	-------------	----------	-----------	-------------

ฟลุ้ต

- - - -	ร ร - ฌ	- ฌ - ร	- ร - ฌ	- - - ร	- ฌ - -	- ฌ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ไวโอลิน

- - - -	ร ร - ฌ	- ฌ - ร	- ร - ฌ	- - - ร	- ฌ - -	- ฌ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- รุ้ รุ้ -	- รุ้ - -	- - - -	- - - -	- รุ้ รุ้ -	- รุ้ - -	- - - -	- - - -
-------------	-----------	---------	---------	-------------	-----------	---------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	ร ร - ฌ	- ฌ - ร	- ร - ฌ	- - - ร	- ฌ - -	- ฌ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- ร - ฌ	- - - ร	- ฌ - -	- ฌ - ล	- ท - ท
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ามะนา

- - - -	- ทั้ - จง	- จง - ทั้	- ทั้ - จง	- - - ทั้	- จง - -	- จง - ทั้	- ทั้ - จง
---------	------------	------------	------------	-----------	----------	------------	------------

ฟลุ้ต

- - - -	- - - -	- ฌ - ล	- ท - ท	- มี่ - รุ้	- ท - ล	รุ้ - รุ้ ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

ไวโอลิน

- - - -	- - - -	- ฌ - ล	- ท - ท	- มี่ - รุ้	- ท - ล	รุ้ - รุ้ ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

แอดคอร์ดเตียน

- - - -	- - - -	- ฌ - ล	- ท - ท	- มี่ - รุ้	- ท - ล	รุ้ - รุ้ ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

แมนเดอรลิน

- - - -	- - - -	- ฌ - ล	- ท - ท	- มี่ - รุ้	- ท - ล	รุ้ - รุ้ ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	-------------	---------	-------------	---------

เบส

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - ล	- - - ท	- ล - ฌ
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ร่ามะนา

- - - -	- - - -	- จง - ทั้	- ทั้ - จง	- - - ทั้	- จง - -	- จง - ทั้	- ทั้ - จง
---------	---------	------------	------------	-----------	----------	------------	------------

ท้ายเส้นสายลายใหม่ไทย

ร่ามะนา

- - - -	- - -จง	- - -เทิง	- - -จง	- - -เทิง	- จง - -	-จง- เเทิง	- - - จง
---------	---------	-----------	---------	-----------	----------	------------	----------

.....

บรรเลงทั้งหมด วงภาคกลางหลัก

ขลุ่ย

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ระนาด

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ฆ้อง

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ท่ม

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ซออู้

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ร่ามะนา

- - - -	- - -จง	- - -เทิง	- - -จง	- - -เทิง	- จง - -	-จง- เเทิง	- - - จง
---------	---------	-----------	---------	-----------	----------	------------	----------

บรรเลงทั้งหมด วงภาคกลางหลัก

ขลุ่ย

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ระนาด

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ฆ้อง

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ท่ม

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ซออู้

- - - -	- - - ท	- - - ฟ	- - - ท	- - - ฟ	- ท - -	- ท - ตั้	- รี่ - รี่
---------	---------	---------	---------	---------	---------	-----------	-------------

ร่ามะนา

- - - -	- - -จง	- - -เทิง	- - -จง	- - -เทิง	- จง - -	-จง- เเทิง	- - - จง
---------	---------	-----------	---------	-----------	----------	------------	----------

ขลุ่ย

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

ระนาด

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

ฆ้อง

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

ท่ม

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

ซอคู่

- - - -	- - - -	- ท - ตั้	- รั้ - รั้	- - - -	- - - -	- รั้ - รั้	- ฟ - ท
---------	---------	-----------	-------------	---------	---------	-------------	---------

รำมะนา

- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- - - -	- จง - เเท้ง	- เเท้ง - เเท้ง
---------	---------	---------	---------	---------	---------	--------------	-----------------

ทอดจิ้งหะลงจบ

5.4 ผลการตรวจสอบการสร้างสรรค์บทเพลงชุด เส้นสายลายใหม่ไทย

ความคิดเห็นการตรวจสอบผลการสร้างสรรค์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย จาก คณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ไทย ด้านดุริยางคศิลป์ไทย และความคิดเห็นการ ตรวจสอบข้อมูลวิธีการทอผ้าไหมไทยแต่ละประเภท จากผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าไหมไทย มี รายละเอียดดังนี้

5.4.1 บทลำนํ้า

สุดจิตต์ ดุริยประณีต (สัมภาษณ์, 12 กุมภาพันธ์ 2553) ผู้เชี่ยวชาญด้านคีตศิลป์ไทย แสดงความคิดเห็นว่า

ภาพรวม ควรปรับกลวิธีการประพันธ์ทร้อยกรองและการขับลำนํ้าให้เป็นภาษาถิ่น เนื่องจากการสะท้อนถึงเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาค

บทลำนํ้า เป็นการประพันธ์ทร้อยกรองที่มีความหลากหลาย ประกอบด้วย บทนํ้า ประพันธ์ด้วย โคลงสามสุภาพ, ผ่าจก โคลงสี่สุภาพ, ผ่าล้วง วิชชุมมาลาฉันท 8, ผ่ามัดหมี่ สาลินีฉันท 11, ผ่าขีด กลอนหก, ผ่าแพรวา กลอนแปด, ผ่ายก กลอนเจ็ด ใช้ภาษาถิ่นในการ บรรยายสื่อความหมาย โดยคงไว้ซึ่งความถูกต้องตามหลักการประพันธ์

กล่าวโดยสรุป บทลำนํ้ามีความหลากหลาย บรรยายโดยการใช้ภาษาถิ่น เพื่อสะท้อนถึง เอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาค

5.4.2 บทประพันธ์เพลง

5.4.2.1 เพลงผ่าจก

รักเกียรติ ปัญญายศ (สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555) ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี พื้นบ้านภาคเหนือ แสดงความคิดเห็นว่า

ภาพรวม ควรปรับรูปแบบการบรรเลงให้บรรเลงพร้อมกันทั้งวงเป็นหลัก มากกว่า การบรรเลงเดี่ยวสลับกัน

ทำนองเพลง ทำนองเพลงผ่าจกเริ่มจากเสียงสะล้อ ซึ่ง และขลุ่ยเมือง ค่อยๆดัง ขึ้น เสียงฆ้องหุ่ยกระหึ่มในจังหวะห่าง พร้อมด้วยเสียงพิณเป็ยะดีดดังกังวานสนิทสนมกลมกลืน

กับทำนองเพลงที่สำเนียงออกสำเนียงจีนละคลทำนองเหนือที่สร้างสรรค์ขึ้น ส่อลีลาเป็นกระสวน จังหวะและกระสวนทำนองเพลงเห็นเป็นรูปธรรมกรรมวิธีการทอผ้าจาก

เครื่องดนตรี การเลือกใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองเหนือ แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ ถิ่นและสำเนียงภาคเหนือชัดเจน สื่อถึงความเชื่องช้า นุ่มนวลอ่อนหวาน

กล่าวโดยสรุป เพลงผ้าจากเป็นเพลงสำเนียงเหนือผสมผสานสำเนียงจีน ใช้วง ดนตรีพื้นเมืองเหนือบรรเลง เพื่อสะท้อนถึงลีลาความนุ่มนวลอ่อนหวานตามวิถีชีวิตของชาวเหนือ

5.4.2.2 เพลงผ้าล้วง

รักเกียรติ ปัญญาศ (สัมภาษณ์, 28 กุมภาพันธ์ 2555) ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี พื้นบ้านภาคเหนือ แสดงความเห็นว่

ภาพรวม ควรมีการสร้างสรรค์อุปกรณ์เลียนเสียงน้ำไหล สอดแทรกในบางช่วง ของทำนองเพลง เพื่อก่อให้เกิดสุนทรียภาพในการฟังและเกิดความเข้าใจในลวดลายการทอ ผ้าล้วงได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ทำนองเพลง เพลงผ้าล้วงเริ่มต้นด้วย กลองเมืองตีกระชั้นนำ แล้วถอนแนวเพื่อ เข้าสู่ทำนองเพลง ตามด้วยเสียงเครื่องดนตรีเหนือ สะล้อ ซึง และขลุ่ยเมื่อง บรรเลงพร้อมกัน ในสำเนียงเหนือ แสดงถึงวิธีการทำทอผ้าล้วง เห็นภาพพจน์การขึ้น-ลงของกระสวย การล้วงเส้น ยืน การยกยก่อนเส้นใหม่ จนเกิดลายน้ำไหลเป็นหยักๆ หลากลายสีสัน ครบครันขั้นตอนการ ทอผ้าล้วง

เครื่องดนตรี การเลือกใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองเหนือแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ถิ่น และสำเนียงภาคเหนือชัดเจน สื่อถึงความเชื่องช้า นุ่มนวลอ่อนหวาน

กล่าวโดยสรุป เพลงผ้าล้วงเป็นเพลงสำเนียงเหนือ ใช้วงดนตรีพื้นเมืองเหนือ บรรเลง เพื่อสะท้อนถึงลีลาความนุ่มนวลอ่อนหวานตามวิถีชีวิตของชาวเหนือ

5.4.2.3 เพลงผ้ามัดหมี่

ปกรณ์ รอดช้างเผื่อน (สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2555) ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีภาค กลาง แสดงความเห็นว่

ภาพรวม ควรปรับการใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี ได้แก่ ซอคู่ เป็นผู้ดำเนินทำนองเริ่มต้นแทนระนาดทุ้ม เพื่อสะท้อนถึงการสาวเส้นไหมออกจากหม้อต้มได้อย่างชัดเจน

ทำนองเพลง การประพันธ์เพลงผ้ามัดหมี่ ไว้ว่า เป็นบทเพลงที่สื่อถึงกระบวนการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้ชัดเจน ตามวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์ที่ต้องการจะสื่อถึงวิธีการทอ โดยสะท้อนออกมาจากรูปแบบทำนองและจังหวะเป็นสำคัญ ด้วยวงปี่พาทย์ไม้นวม ซอคู่ บรรเลงนำ ตามด้วยขลุ่ย ระนาดเอก และฆ้องวงใหญ่ บรรเลงสลับบ้างและต่อประโยคเพลงกันบ้าง ในสำเนียงภาคกลาง การประดิษฐ์ทำนองเพลงในจังหวะ 7/4 (เทียบได้กับเพลงชมตลาด) บรรเลงสอดแทรกสลับกับทำนองเพลงในจังหวะปกติ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนความรู้สึกเสมือนว่าได้เห็นถึงความงามของผ้ามัดหมี่

เครื่องดนตรี ใช้เครื่องดนตรีวงปี่พาทย์ไม้นวมในการบรรเลง เพื่อแสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทยและสำเนียงภาคกลางชัดเจน

กล่าวโดยสรุป เพลงผ้ามัดหมี่เป็นเพลงสำเนียงภาคกลาง ใช้วงปี่พาทย์ไม้นวมบรรเลง เพื่อสะท้อนถึงดนตรีไทยซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของภาคกลาง

5.4.2.4 เพลงผ้าซิด

เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2555) ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีภาคอีสาน แสดงความเห็นว่

ภาพรวม ควรปรับรูปแบบการผสมวง โดยการใช้ซอกันตรี้ม มาบรรเลงร่วมช่วงแรกของบทเพลงในท่วงทำนองทุ้มต่ำ แสดงความเกี่ยวข้องในเรื่องความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนา

ทำนองเพลง ทำนองเพลงที่ช้าบ้างเร็วบ้างตามความหมายวิธีการทอผ้าซิด ด้วยซอกันตรี้ม โป่งกลาง แคน โหวด เบสและเครื่องประกอบจังหวะ บรรเลงในสำเนียงอีสาน สื่อถึงความเกี่ยวข้องในเรื่องของวิถีชีวิต ความเชื่อ และวิธีการทอผ้า เข้ามาเชื่อมโยงในบทเพลงสะท้อนออกมาเป็นท่วงทำนอง ได้อย่างสร้างสรรค์และมีความกลมกลืน

เครื่องดนตรี การเลือกใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสานแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ถิ่นและสำเนียงภาคอีสานชัดเจน สื่อถึงความคล่องแคล่วว่องไว สนุกสนาน รื่นเริง

กล่าวโดยสรุป เพลงผ้าซิดเป็นเพลงสำเนียงอีสาน ใช่วงดนตรีพื้นเมืองอีสาน บรรเลง เพื่อสะท้อนถึงลีลาความกระฉับกระเฉง สนุกสนาน ตามวิถีชีวิตของชาวอีสาน

5.4.2.5 เพลงผ้าแพรวา

เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี (สัมภาษณ์, 5 มีนาคม 2555) ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีภาคอีสาน แสดงความเห็นว่

ภาพรวม ควรนำปี่ภูไทเข้ามาบรรเลงร่วม เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความเกี่ยวข้องในเรื่องชาติพันธุ์ เนื่องจากผ้าแพรวามีความเกี่ยวข้องกับชาวภูไท

ทำนองเพลง ทำนองเพลง ผ้าแพรวาสอดแทรก เสียงปี่ภูไท แสดงถึงความเกี่ยวข้องกับชาวภูไท ตามด้วยเสียงโปงลาง แคน โหวด และเบส บรรเลงในสำเนียงอีสาน สลับกับเสียงกลองอีสานที่เร่งเร้าสอดประสานกับทำนอง สื่อถึงการปะติดปะติดจังหวะของเส้นไหม การใช้นิ้วก้อยกรีดปลายเส้นด้าย ตวัดเส้นไหม สะกิดเส้นยืนขึ้นตั้งฉาก และล้มไม้ซิด จนได้มาซึ่งผ้าแพรวาที่สวยงามตามจารีต

เครื่องดนตรี การเลือกใช้เครื่องดนตรีพื้นเมืองอีสานแสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ถิ่น และสำเนียงภาคอีสานชัดเจน สื่อถึงความคล่องแคล่วว่องไว สนุกสนาน รื่นเริง

กล่าวโดยสรุป เพลงผ้าแพรวาเป็นเพลงสำเนียงอีสาน ใช่วงดนตรีพื้นเมืองอีสาน บรรเลง เพื่อสะท้อนถึงลีลาความกระฉับกระเฉง สนุกสนาน ตามวิถีชีวิตของชาวอีสาน

5.4.2.6 เพลงผ้ายก

บุญสืบ เรืองนนท์ (สัมภาษณ์, 19 มีนาคม 2555) ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีภาคใต้ แสดงความเห็นว่

ภาพรวม ควรปรับการดำเนินเครื่องประกอบจังหวะ ให้ สอดคล้องรองรับกัน อย่างสนิทสนมกลมกลืนในช่วงปรับเปลี่ยนจังหวะ ทั้งนี้สามารถเปลี่ยนอารมณ์เพลงให้มีเสน่ห์ได้

ทำนองเพลง เสียงฟ ลูตเป่าทำนองลูกนำ นำเข้าสู่เนื้อหาเพลงผ้ายก ส่งให้ไวโอลิน แอคคอร์ดเตียน แมนโดลิน และเบส สอดรับทำนองในตอนท้ายประโยคเพลง เป็นสำเนียงภาคใต้ตอนล่าง นอกจากนี้เครื่องดนตรีตะวันตกที่มีบทบาทต่อศิลปะภาคใต้ตอนล่างแล้ว อิทธิพลในศิลปะหนึ่งนั้นคืออัตราจังหวะทำนองเพลง ซึ่งผู้ประพันธ์เพลงได้ประดิษฐ์ทำนองเพลง

ในจังหวะ 3/4 แทรกสลับกับทำนองเพลงในจังหวะปกติไว้อย่างสอดคล้องรองรับกัน ทั้งนี้สามารถเปลี่ยนอารมณ์เพลงให้มีเสน่ห์ และสื่อถึงวิธีการทอผ้ายกได้อย่างชัดเจน

เครื่องดนตรี การเลือกใช้เครื่องดนตรี เช่น ฟลูต ไวโอลิน แอคคอร์เดียน แมนโดลินเบส และร่ามะนาโต้ แสดงให้เห็นถึงเอกลักษณ์ถิ่นภาคใต้ตอนล่างและสำเนียงภาคใต้ตอนล่างชัดเจน สื่อถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม

กล่าวโดยสรุป เพลงผ้ายกเป็นเพลงสำเนียงภาคใต้ตอนล่าง ใช้วงดนตรีภาคใต้ตอนล่างบรรเลง เพื่อสะท้อนถึงการถ่ายทอดวิถีทางวัฒนธรรม และลักษณะความหนักแน่น ฉับไว เด็ดขาด ตามวิถีชีวิตของชาวใต้

5.4.3 วิธีการทอผ้าไหมไทย

5.4.3.1 ผ้าจก

นางบุพผา นุเทพสุ (สัมภาษณ์, 3 พฤศจิกายน 2553) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าจกแสดงความเห็นว่า ข้อมูลการทอผ้าจกที่นำมาเรียบเรียง จากการลงภาคสนามของผู้วิจัย ตรงตามวิธีการทอผ้าจกซึ่งเป็นเทคนิคการใช้ชนมนหรือไม้ปลายแหลม ตวัดเส้นไหมเสริมเพื่อให้เกิดลวดลาย แต่เนื่องจากการกระทำมีความรวดเร็วคล้ายกับอาการของงู จึงเรียกกันว่า "จก" มีขั้นตอนในการทำให้เกิดลวดลายโดยเริ่มจากการทอผ้าพื้น ไปจนถึงการสร้างลวดลาย ซึ่งจะทอไว้บริเวณเชิงผ้าถุง ในลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน แหล่งทอผ้าจกของชาวไทยยวน อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ในปัจจุบันยังคงมีการทอกันอย่างแพร่หลายและเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป

กล่าวโดยสรุป การทอผ้าจกของชาวไทยยวน ที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเทคนิคการ สร้างลวดลายด้วยการ จกหรือควักเส้นไหม ถ้าผู้ที่มีความชำนาญจะทำ ได้อย่างรวดเร็วคล้ายอาการงูของงู

5.4.3.2 ผ้าล้วง

นางสาย กันใจแก้ว (สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2553) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าล้วงแสดงความเห็นว่า ข้อมูลการทอผ้าล้วงที่นำมาเรียบเรียง จากการลงภาคสนามของผู้วิจัย ตรงตามวิธีการทอผ้าล้วงซึ่งเป็นการทอให้เกิดลวดลายจากการใช้ หลอดไม้ไผ่ล้วงและสอด เส้นไหมขึ้นลง ให้ไหลไปใน ทิศทางเดียวกันตั้งสายน้ำ เป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านของจังหวัดน่าน โดยเฉพาะผ้าลายน้ำไหล ซึ่งยอมรับกันว่าเป็นผ้าทอมือที่มีลวดลายสีสดงดงามและมีเอกลักษณ์

เฉพาะถิ่น แตกต่างไปจากผ้าพื้นเมืองของถิ่นอื่นๆ ปัจจุบันกลุ่มชนชาติไทลื้อ อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ยังคงมีการทอผ้าล้วงลายน้ำไหล

กล่าวโดยสรุป การทอผ้าล้วงของชาวไทลื้อ ที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน เป็นการทอให้เกิดลวดลายด้วยการใช้ไม้ไผ่ล้วงและสอดเส้นไหมให้ไหลไปทางเดียวกัน ดังสายน้ำไหล

5.4.3.3 ผ้ามัดหมี่

นางแฉล้ม สิงหวิสัย (สัมภาษณ์, 12 พฤศจิกายน 2553) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้ามัดหมี่ แสดงความคิดเห็นว่า ข้อมูลการทอผ้า มัดหมี่ที่นำมาเรียบเรียง จากการลงภาคสนามของผู้วิจัย ตรงตามวิธีการทอผ้ามัดหมี่ เป็นการสร้างลวดลายก่อนการย้อมสีโดยใช้เชือกมัดใหม่เป็นเปลาะๆ และนำเส้นไหมที่มัดย้อมสีแล้วมาใส่กระสวยพุ่งทอต่อลายกันไปตลอดทั้งผืน กลุ่มคนไทยเชื้อสายลาวพวนในภาคกลาง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ยังคงทอผ้าไหมมัดหมี่

กล่าวโดยสรุป การทอผ้าไหมมัดหมี่ของไทยพวน ที่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นการสร้างลวดลายก่อนการย้อมสีแล้วจึงนำมาทอต่อลายกันไปตลอดทั้งผืน

5.4.3.4 ผ้าขิด

นาง ประภาศรี กรองทอง (สัมภาษณ์, 15 พฤศจิกายน 2553) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าขิด แสดงความคิดเห็นว่า ข้อมูลการทอผ้าขิดที่นำมาเรียบเรียง จากการลงภาคสนามของผู้วิจัย ตรงตามวิธีการทอผ้า ขิด เป็นการเลียนแบบเทคนิคการ “ขิด” ซึ่งเป็นภาษาพื้นบ้านของภาคอีสาน มาจากคำว่า “สะกิด” หมายถึงการจัดข้อขึ้น เป็นการทอผ้าไหมให้เกิดลวดลายด้วยการใช้ไม้เก็บขิดสะกิดข้อขึ้นเครื่องไหมเส้นยืนขึ้นเป็นจังหวะตามลวดลาย และการพุ่งกระสวยตลอดแนวเส้นยืนที่ถูกรัดข้อขึ้น เป็นเหตุการณ์การทอผ้าของกลุ่มชนเชื้อสายลาวในภาค อีสาน ตำบลนาซ่า อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี

กล่าวโดยสรุป การทอผ้าขิดของไทยเชื้อสายลาว ที่ ตำบลนาซ่า อำเภอมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นการทอผ้าไหมให้เกิดลวดลายด้วยการใช้ไม้เก็บขิดสะกิดข้อขึ้นเครื่องไหมเส้นยืนขึ้นเป็นจังหวะตามลวดลาย

5.4.3.5 ผ้าแพรวา

นางนงศ์ลักษณ์ ศรีบุญจันทร์ (สัมภาษณ์ , 15 พฤศจิกายน 2553) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้าแพรวา แสดงความเห็นว่าเป็นข้อมูลการทอผ้าแพรวาที่นำมาเรียบเรียง จากการลงภาคสนามของผู้วิจัย ตรงตามวิธีการทอผ้าแพรวา ซึ่งเป็นการทอผ้าที่มีการประดิษฐ์ลวดลายไปตลอดทั้งผืน มีการใช้สีสันทันทีหลากหลาย โดยผสมเทคนิคการจกและการขีดเข้าด้วยกัน เป็นผ้าทอของชาวภูไท อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

กล่าวโดยสรุป การทอผ้าแพรวาของชาวภูไท ที่อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นการทอผ้าใหม่ผสมวิธีการจกและขีดเข้าไว้ด้วยกัน

5.4.3.6 ผ้ายก

นางรัญจวน ยูป่า (สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2553) ผู้เชี่ยวชาญด้านการทอผ้ายก แสดงความเห็นว่าเป็นข้อมูลการทอผ้ายกที่นำมาเรียบเรียง จากการลงภาคสนาม ของผู้วิจัย ตรงตามวิธีการทอผ้ายก เป็นการสร้างลวดลายโดยการยกเส้นไหมยืนสลับขึ้นลง ซึ่งมีเส้นไหมชุดหนึ่งยกขึ้นและเส้นไหมอีกชุดหนึ่งจมลง และไหมเส้นพุ่งพุ่งสอดเข้าไปในการทอ ก่อให้เกิดลายนูนบนผิวหน้าผ้าทั้งสองด้าน เป็นผ้าทอของชาวใต้ตอนล่าง มีการทออยู่ที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

กล่าวโดยสรุป การทอผ้ายกของชาวใต้ตอนล่าง ที่ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นการทอโดยการยกเส้นไหมยืนสลับขึ้นลงจนเกิดลวดลาย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อประพันธ์บทกลอนและทำนองเพลง ชุด เส้นสายลายใหม่ไทย และสร้างองค์ความรู้ในกระบวนการสร้างสรรค์บทเพลง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

1. การประพันธ์บทกลอนและทำนองเพลง

การประพันธ์บทกลอน

บทกลอนเรื่องเส้นสายลายใหม่ไทยในฉันทลักษณ์ต่างๆ ได้แต่งเป็นร้อยกรองซึ่งถอดความจากร้อยแก้ว ที่เป็นตำราและเอกสารของนักเขียนหลายท่าน เลือกประพันธ์บทกวีนิพนธ์แบบอิสระ โดยยึดความถูกต้องตามแบบแผนการประพันธ์เป็นหลัก ประกอบด้วย โคลง ฉันท์ และกลอน มีเนื้อหาเกี่ยวกับที่มาและวิธีการทอผ้าไหมไทย ดังนี้

บทนำ ประพันธ์ด้วย โคลงสามสุภาพ

เพลงผ้าจก ประพันธ์ด้วย โคลงสี่สุภาพ

เพลงผ้าล้วง ประพันธ์ด้วย วิชชุมาลาฉันท์ 8

เพลงผ้ามัดหมี่ ประพันธ์ด้วย สาลินีฉันท์ 11

เพลงผ้าขิด ประพันธ์ด้วย กลอนหก

เพลงผ้าแพรวา ประพันธ์ด้วย กลอนแปด

เพลงผ้ายก ประพันธ์ด้วย กลอนเจ็ด

การประพันธ์ทำนองเพลง

ผู้วิจัยประพันธ์ทำนองเพลง ชุด เส้นสายลายใหม่ไทย ขึ้นใหม่ จากแรงบันดาลใจและจินตนาการ เพื่อสะท้อนวิธีการทอผ้าไหมไทยของช่างทอผ้า โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ซึ่งพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์การทอผ้า แบ่งตามวิธีการทอผ้าไหมไทยและลักษณะการกระทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าที่ปรากฏ 6 ประเภท ได้แก่

1. วิธีการทอผ้าจก
2. วิธีการทอผ้าล้วง
3. วิธีการทอผ้ามัดหมี่
4. วิธีการทอผ้าขีด
5. วิธีการทอผ้าแพรวา
6. วิธีการทอผ้ายก

สร้างสรรค์บทเพลงขึ้นโดย การนำหลักการและทฤษฎีดุริยางคศิลป์ไทยมาเป็นแนวทางในการประพันธ์ อาศัยการเคลื่อนย้ายทำนองเพลงให้สัมพันธ์ภายในกรอบจังหวะ และกรอบเทคนิคลีลาของเพลงไทย รูปแบบของจังหวะและรูปแบบของทำนองสะท้อนถึงวิถีทอผ้า ประยุกต์ให้เกิดความชัดเจนและสอดคล้องกับวิธีการทอผ้าไหมไทยแต่ละประเภท

รูปแบบการผสมวง

การผสมวงมี รูปแบบการบรรเลงแบ่งแยกโน้ตเพลงตามเครื่องดนตรี การสร้างแนวทำนอง การประสานเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชิ้น และการแบ่งกลุ่มเครื่องดนตรี ตามความเหมาะสมในแต่ละเพลง จินตนาการไปตามกรรมวิธีการทอผ้าแต่ละชนิดให้เห็นเป็นรูปธรรม สำเนียงตามความเป็นมาของบทเพลง แสดงออกในรูปแบบ “ดนตรีสี่ภาค”

การใช้เครื่องประกอบจังหวะและอุปกรณ์เสริม สร้างจินตนาการในบทเพลง การใช้เครื่องดนตรีสร้างกระสวนจังหวะ กระสวนทำนองขึ้นใหม่ เพื่อสื่อถึงวิถีการทอผ้าและลวดลายผ้า การใช้องค์ประกอบของดนตรี เทคนิคในการบรรเลง ทางของเครื่องดนตรี ลีลาของเพลง ตลอดจนเอกลักษณ์ที่โดดเด่นของเครื่องดนตรี ส่งผลต่ออารมณ์ความรู้สึก

รูปแบบการผสมวงดนตรี จำแนกได้ดังนี้

1. เครื่องดำเนินทำนอง

- 1.1 เครื่องดนตรีภาคเหนือ ได้แก่ พิณเป็ยะ ขลุ่ยเมื่อง สะล้อ ซึงเล็ก ซึงใหญ่
- 1.2 เครื่องดนตรีภาคกลาง ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ ขลุ่ย

ซอคู่

- 1.3 เครื่องดนตรีภาคอีสาน ได้แก่ โหวด แคน ปี่ภูไท โปงกลาง พิณ เบส

ซอกันตรึม

- 1.4 เครื่องดนตรีภาคใต้ ได้แก่ ฟลุ้ต ไวโอลิน แอคคอร์ดเดียน แมนโดลิน เบส

2. เครื่องประกอบจังหวะ

2.1 เครื่องประกอบจังหวะภาคเหนือ ได้แก่ กลองพื้นเมืองเหนือ ฉาบใหญ่ ฉิ่งโหม่ง

2.2 เครื่องประกอบจังหวะภาคกลาง ได้แก่ ตะโพน กลองแขก ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง

2.3 เครื่องประกอบจังหวะภาคอีสาน ได้แก่ กลองกันตรึม กลองหาง รำมะนาอีสาน เกราะ ฉาบใหญ่

2.4 เครื่องประกอบจังหวะภาคใต้ ได้แก่ รำมะนาใต้ แทมเบอร์ลิน มาลากัส

3. อุปกรณ์เลียนเสียงเครื่องมือการทอผ้าและจังหวะการทอผ้า ช่วยสร้างสีสันในบทเพลง ได้แก่ กระบอกน้ำไหล กลองไม้ดำ ไม้หนุนหัว สะดิง ไม้หมุน ไม้หมุนอินโด ตลับเมตร เหล็กหมุน ไม้กั้ง กบไม้ ไม้แขวนเสื้อ ไม้ซี่ ชั้นธิเบต กิ่งบัว

จากแนวคิดหลัก ผู้วิจัยได้สร้างสรรค์บทเพลงชุด เส้นสายลายใหม่ไทย โดยมีรูปแบบการประพันธ์เพลง เริ่มด้วยการบรรยายที่มาของเส้นสายลายใหม่ การบรรยายวิถีทอผ้าแต่ละประเภทด้วยภาษาถิ่น ก่อนเข้าสู่ทำนองเพลง และช่วงท้ายเป็นการนำทำนองเด่นของแต่ละเพลงมาบรรเลงสรุปเป็นภาพรวม

2. องค์ความรู้ในการสร้างสรรค์บทเพลง

ผู้วิจัยได้เรียบเรียงการแปรทำนอง การสร้างแนวทำนองประสานเสียง โดยยึดหลักความสัมพันธ์ของเสียง การแบ่งหน้าที่การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีในรูปแบบใหม่ เช่น เครื่องดนตรีที่มีเสียงทุ้มต่ำทำหน้าที่เป็นผู้นำ เครื่องดนตรีที่มีเสียงเล็กแหลมทำหน้าที่เป็นผู้ตาม หรือเครื่องดนตรีที่มีเสียงเล็กแหลมทำหน้าที่เป็นผู้นำ เครื่องดนตรีเสียงทุ้มต่ำทำหน้าที่เป็นผู้ตาม โดยคำนึงถึงบริบทในการสะท้อนวิถีการทอผ้าเป็นหลัก

เอกภาพของบทเพลงชุด เส้นสายลายใหม่ไทย เป็นทำนองเพลงที่สื่อถึงลักษณะเด่นของวิถีการทอผ้าแต่ละประเภท ในแต่ละภูมิภาคของประเทศไทย มีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองที่สอดคล้องกับวิถีการทอผ้าแต่ละประเภท

เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงมีส่วนสำคัญประการหนึ่งในการสื่อสำเนียงของความเป็นเอกลักษณ์ถิ่น นอกเหนือจากสำเนียงที่ปรากฏในท่วงทำนอง

การทอผ้าเป็นเรื่องของสตรีเป็นส่วนใหญ่หรืออาจจะแทบทั้งหมด เป็นองค์ความรู้ที่สืบทอดเฉพาะกลุ่มสตรีเป็นสำคัญ ดังนั้นเหตุผลการเลือกใช้เครื่องดนตรีในแต่ละวง จึงมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์ในเรื่องดังกล่าว เช่น การใช้เครื่องดีด ได้แก่ พิณเป็ยยะ ซึ่ง ในวงดนตรีพื้นเมืองเหนือ การเลือกใช้ปี่พาทย์ไม้ยมม ในวงดนตรีไทย การใช้เครื่องดีด ได้แก่ พิณอีสาน และเครื่องเป่า ได้แก่ โหวด ปี่ภูไท ในวงดนตรีพื้นเมืองอีสาน การใช้เครื่องสี ได้แก่ ไวโอลิน และเครื่องดีด ได้แก่ แมนเดอรอลิน ในวงดนตรีภาคใต้ตอนล่าง ถือเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความนุ่มนวลอ่อนโยนของสตรี และความประณีตละเอียดอ่อนในการทอผ้า ตลอดจนความงดงามของลวดลายผ้าแต่ละชนิด สื่อออกมาในเรื่องเส้นสายลายไหมไทย

3. เผยแพร่ผลงานการสร้างสรรค์ ในรูปแบบการจัดแสดงดุริยางคศิลป์ไทย

การสร้างสรรค์บทเพลงชุด เส้นสายลายไหมไทย ใช้รูปแบบการเผยแพร่โดยการถ่ายทอดผลงานการสร้างสรรค์ผ่านการบรรเลง วงดนตรี 4 ภาค ประกอบการขับลำนำโดยการบรรยายเป็นภาษาถิ่น

การเผยแพร่ผลงานการสร้างสรรค์บทเพลง ชุด เส้นสายลายไหมไทย เป็นการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกผ่านเสียงดนตรี ออกมาในรูปแบบการแสดงดนตรี ที่สร้างจากแรงบันดาลใจ และจินตนาการไปสู่ผู้ฟัง โดยผ่านกระบวนการกลั่นกรองความถูกต้องจากคณะกรรมการและผู้เชี่ยวชาญด้านดุริยางคศิลป์

ความงามและความไพเราะจากเสียงดนตรีเป็นสำคัญ ก่อเกิดความหมายแทนวิธีการทอผ้าไหมไทย

การสร้างสรรคับทเพลง ชุด เส้นสายลายไหมไทย ประกอบด้วย บทลำนำน้า และทำนองเพลง บรรเลงโดยวงดนตรี 4 ภาค มีรายละเอียดดังนี้

บทนำ เริ่มต้นด้วยการบรรยายถึงที่มาของเรื่องเส้นสายลายไหมไทย บทลำนำน้าประเภท “โคลงสาม สุภาพ ” เป็นการเกริ่นก่อนการเข้าสู่เรื่องการทอผ้าแต่ละประเภท สอดแทรกเสียงอุปกรณ์และจังหวะการทอผ้าให้น่าติดตาม

เนื้อหา เข้าสู่ทำนองเพลงซึ่งสะท้อนถึงวิธีการทอผ้าไหมไทยแต่ละประเภท ในภูมิภาคต่างๆของประเทศไทย ประกอบด้วย

1. เพลงผ้าจก

“จก” มาจากคำว่า “จก” เป็นการควักเส้นไหมโดยใช้ขนเม่นหรือไม้ปลายแหลมสอดสลัไปตามความต้องการ ถ้าผู้ที่มีความชำนาญจะทำได้อย่างรวดเร็วคล้ายอาการจกของงู

บทลำนำน้าเป็นการประพันธ์บทร้อยกรองประเภท “โคลงสี่สุภาพ” บรรยายวิธีการทอผ้าจก

การประพันธ์ทำนองเพลง ศึกษาจากวิธีการทอผ้าจก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งตั้งอยู่บนฝั่งลำน้ำแจ่ม อยู่ระหว่างหุบเขาตามแนวยาวของเทือกเขาทางภาคเหนือ ภายหลังที่มีการรวบรวมเป็นอาณาจักรล้านนา กลุ่มชนชาติไทโยนก “ไท-ยวน หรือคนเมือง ” ได้เข้ามาตั้งชุมชนอยู่บริเวณนี้ และสมัยที่อาณาจักรล้านนารุ่งเรือง ได้ขยายอาณาบริเวณกว้างขวางครอบคลุมไปจนถึงสิบสองปันนา ในสาธารณรัฐประชาชนจีน ทำให้เกิดการผสมผสานศิลปวิทยาการในด้านต่างๆ วัฒนธรรมการแต่งกายชาวไทยวนในอดีตผู้ชายนุ่งผ้าต้อย ซึ่งเป็นผ้าโจกกระเบนแบบสั้น หยักรั้งขึ้นไปสูงเหนือต้นขา เพื่ออวดลวดลายสัก ส่วนสตรีชาวไทยวนห่มผ้าสไบที่เรียกว่า ผ้าสะห้วยแล่ง และนุ่งผ้าขึ้นทอลายขวางตัว ถ้าเป็นผ้านุ่งใช้ในโอกาสพิเศษจะทอ จก ผ้าประดับที่ตีนชั๊น ผ้าจกจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยวน ในปัจจุบันแหล่งทอผ้าจกของชาวไทยวนอยู่ที่ อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่

ลักษณะของทำนองเพลงผ้าจก มีสำนวนเป็นไปในลักษณะสำเนียงจีน วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง คือ “วงดนตรีพื้นเมืองเหนือ ” บรรเลงในระดับ บันไดเสียง ทางเพียงอบบน เป็นบันไดเสียงประธาน และบันไดเสียง ทางนอก ทางเพียงอล่าง ทางกลางแหบ เป็นบันไดเสียงรอง

การดำเนินทำนอง มีเทคนิคการบรรเลงลัดจังหวะ และการ ตวัดหรือสะบัดเสียง คล้ายกับการจกใหม่เส้นยืนขึ้น-ลง และการตวัดเส้นไหมเสริม มีการดำเนินทำนองวรรคตาม-วรรคตบ ในลักษณะลูกลัด-ลูกขัด บรรเลงลัดกันไป เสมือนการทอผ้าจกที่มีเส้นไหมลัดกันไปมาจนเกิดเป็นลวดลายสีเหลี่ยมขนมเปียกปูน นอกจากนี้ยังปรากฏรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองหลายลักษณะที่สะท้อนถึงวิธีการทอและลวดลายผ้าจก

โครงสร้างเพลงผ้าจก มีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง สามารถสรุปได้ดังนี้

ท่อน 1 แสดงถึงการขึ้นไหมทอให้เกิดเป็นผืนผ้า

ประโยคที่ 1	วรรคที่ 2	แสดงถึง การขึ้นไหมทอเส้นยืน(ขึ้น)
ประโยคที่ 2	วรรคที่ 2	แสดงถึง การขึ้นไหมทอเส้นยืน(ลง)

ท่อน 2 แสดงวิธีทอผ้าจก

ประโยคที่ 1		แสดงถึง การพุ่งกระสวยไป
ประโยคที่ 2		แสดงถึง การพุ่งกระสวยกลับ
ประโยคที่ 3, 4		แสดงถึง ขนเม่นจกเส้นยืนขึ้น
ประโยคที่ 5, 6		แสดงถึง ตวัดเส้นไหมเสริม
ประโยคที่ 7, 8	วรรคที่ 2	แสดงถึง เหยียบไม้ย่ำตะกอแยกออกจากกัน
ประโยคที่ 7, 8	วรรคที่ 1	แสดงถึง การกระทบพืม

ท่อน 3 ว่าด้วยลายผ้า

ประโยคที่ 1	แสดงถึง ลายผ้า (สีเหลี่ยมด้านที่ 1 และ 2)
ประโยคที่ 2	แสดงถึง ลายผ้า (สีเหลี่ยมด้านที่ 3 และ 4)

2. เพลงผ้าล้วง

“ล้วง” เป็นการทอผ้าไหมให้เกิดลวดลายด้วยการใช้ไม้ไผ่อันเล็กๆล้วงและสอดเส้นไหมให้ไหลไปทางเดียวกัน ดังสายน้ำไหล จึงมีชื่อเรียกกันว่า “ผ้าลายน้ำไหล”

บทกล่าวนำเป็นการประพันธ์บทร้อยกรอง ประเภท “วิชชุมาลาฉันท 8” บรรยายถึงวิธีการทอผ้าล้วง

การประพันธ์ทำนองเพลง ศึกษาจากวิธีการทอผ้า ล้วง อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งเป็นกลุ่มไทลื้อที่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานตามหัวเมืองต่างๆของภาคเหนือตอนบนในอดีต และถูกกวาดต้อนมาสู่นครน่าน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2333 สตรีชาวไทลื้อนิยมนุ่งผ้าขึ้นลายขวางตัวเรียกว่า ชิ่นคาดก่านหรือมัดก่าน และนิยมทอผ้าด้วยวิธีที่เรียกว่า “เกาะหรือล้วง” หรือเรียกว่า ผ้าลายน้ำไหล

ลักษณะของทำนองเพลงผ้าล้วง เป็นเพลงสำเนียงภาคเหนือ วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง คือ “วงดนตรีพื้นเมืองเหนือ บรรเลงในระดับบันไดเสียง ทางซวา เป็นบันไดเสียงประธานและบันไดเสียง ทางเพียงอบบน ทางเพียงออล่าง ทางกลาง ทางนอก ทางกลางแหบ เป็นบันไดเสียงรอง

การดำเนินทำนอง มีเทคนิคการใช้ลูกต่อบรรเลงเชื่อมต่อกันให้ได้อารมณ์เหมือนการ ล้วงลายต่อกันเป็นสายน้ำไหล การใช้ลูกเหลี่ยมหรือลูกล้วง บรรเลงคาบเกี่ยวเหลี่ยมล้ำกัน สื่อให้ เห็นถึงการล้วงสอดเส้นใหม่ให้เกิดลวดลาย รูปแบบจังหวะ รูปแบบทำนองสะท้อนถึงวิธีการทอ และลวดลายผ้าล้วง

โครงสร้างเพลงผ้าล้วง มีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง สามารถสรุปได้ดังนี้

ท่อน 1 แสดงถึงจังหวะการทอผ้า

ประโยคที่ 1 แสดงถึง เสียงกระทบพืม

ท่อน 2 แสดงถึงวิธีการทอล้วง เกิดลวดลายน้ำไหล

ประโยคที่ 3, 4 วรรคที่ 2 แสดงถึง การพุ่งกระสวยเป็นช่วงๆ

ประโยคที่ 2 แสดงถึง ลายทางน้ำไหล

ประโยคที่ 5 วรรคที่ 2 แสดงถึง ลายน้ำไหล ไล่ระดับ 1

ประโยคที่ 7 วรรคที่ 1 แสดงถึง ลายน้ำไหล ไล่ระดับ 2

ประโยคที่ 8 วรรคที่ 1 แสดงถึง ลายน้ำไหล ไล่ระดับ 3

ประโยคที่ 7, 8 แสดงถึง ล้วงสอดใหม่เป็นลายต่างๆ

ประโยคที่ 11, 12 วรรคที่ 2 แสดงถึง กระแทกพืมพินหวี

ท่อน 3 แสดงถึงความสุขสำราญ ทอผ้าสำเร็จเป็นผืนสวยงาม

3. ผ้ามัดหมี่

“มัดหมี่” เป็นการสร้างลวดลายก่อนการย้อมสีโดยใช้เชือกมัดใหม่เป็นปะๆ และนำ เส้นไหมที่มัดย้อมสีแล้วมาใส่กระสวยพุ่งทอต่อกันไปในทิศทางเดียวกันตลอดทั้งผืน

บทลำนำเป็นการประพันธ์บทร้อยกรองประเภท “สาลินี ฉันท 11” บรรยายถึงวิธีการทอ ผ้ามัดหมี่

การประพันธ์ทำนองเพลง ศึกษาจากวิธีการทอผ้ามัดหมี่ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี เป็นกลุ่มชนที่อพยพมาจากประเทศลาว เข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณภาคกลางด้วยสาเหตุทาง การเมือง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ส่งพระยาราชสุภาวดีไปตีเวียงจันทน์ แล้วอพยพครอบครัวชาวลาวมาไว้ที่เขตอำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี และชาวไทยพวน บางส่วน

ได้อพยพจากการเกิดสงครามระหว่างรัฐบาลไทยกับฮ่อเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิ์สมภารของกษัตริย์ไทยด้วยความสมัครใจ ต่างก็ตั้งหลักแหล่งและขยายชุมชนออกเป็นหมู่บ้านต่างๆ ในเขตภาคกลาง และยังคงสืบทอดวัฒนธรรมของตนโดยเฉพาะเรื่องการทำผ้าเพื่อใช้เป็นเครื่องนุ่งห่มสำหรับโอกาสต่างๆ ชาวไทยพวนมีความสามารถในการทอผ้าไหมมัดหมี่ได้อย่างเชี่ยวชาญ เป็นผ้าที่มีบทบาทมากในราชสำนักไทยสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ลักษณะของทำนองเพลงผ้ามัดหมี่ เป็นเพลงสำเนียงภาคกลาง วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง คือ “วงปี่พาทย์ไม้ نرم” บรรเลงในระดับบันไดเสียง ทางซวา เป็นบันไดเสียงประธาน และบันไดเสียง ทางเพ็ญออบน ทางเพ็ญออล่าง ทางกลาง เป็นบันไดเสียงรอง

การดำเนินทำนองมีการบรรเลงทางกรอ สื่อถึงการสาวเส้นไหม การใช้ลูกท่าและเทคนิคการบรรเลงลักษณะจังหวะ เหมือนการมัดไหมเป็นเปาะๆ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการทอผ้าไหมมัดหมี่ การใช้ลูกต่อเป็นลีลาการบรรเลงเชื่อมต่อกันให้ได้ใจความที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนการทอผ้ามัดหมี่ซึ่งต้องนำลายที่มัดไว้มาทอต่อกันเป็นลวดลายให้สมบูรณ์ ปรากฏรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนองเพลงสะท้อนถึงวิธีการทอผ้ามัดหมี่

โครงสร้างเพลงผ้ามัดหมี่ มีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง สามารถสรุปได้ดังนี้
ท่อน 1 แสดงถึงการสาวเส้นไหมขึ้นจากหม้อต้ม นำมาซึ่งบนหลักหมี่

ประโยคที่ 1,2 วรรคที่ 1 แสดงถึง การสาวเส้นไหม

ประโยคที่ 1 วรรคที่ 2 แสดงถึง การนำไหมมาต้ม

ประโยคที่ 3 วรรคที่ 1 แสดงถึง การนำปอยหมี่คล้องเชือก

ประโยคที่ 3,4 วรรคที่ 2 แสดงถึง ชิงเส้นไหมบนหลักหมี่

ท่อน 2 แสดงถึงการมัดไหมเป็นเปาะๆ และการแก้มัดที่ละเปาะ ตามที่ออกแบบไว้เกิดเป็นลวดลาย

ประโยคที่ 1,2 วรรคที่ 1 แสดงถึง มัดเส้นไหมตามลายที่ออกแบบไว้

ประโยคที่ 1,2 วรรคที่ 2 แสดงถึง มัดเส้นไหมเป็นเปาะๆตามลายที่ออกแบบไว้

แบบไว้

ประโยคที่ 5,6 วรรคที่ 1 แสดงถึง การย้อมสีเส้นไหม

ประโยคที่ 7,8 แสดงถึง แก้มัดไหมที่ละเปาะ

ท่อน 3 แสดงถึงการนำไหมที่ย้อมสีมาฝ้าง/ตากให้แห้ง

ประโยคที่ 1 แสดงถึง การนำเส้นไหมมาฝ้างแดดให้แห้ง

ท่อนจังหวะ 7/4 แสดงถึงการรวักและกรอไหมใส่หลอด และนำมาทอเป็นผืนผ้า

ประโยคที่ 1 แสดงถึง นำไหมมาหมุนใส่กรัก/กรอใส่หลอด

ประโยคที่ 2 วรรคที่ 2 แสดงถึง กรอไหมใส่หลอด

ประโยคที่ 3 แสดงถึง นำไหมมาหมุนใส่กรัก/กรอใส่หลอด

ประโยคที่ 4, 5 วรรคที่ 1 แสดงถึง นำไหมมาหมุนใส่กรัก/กรอใส่หลอด

ประโยคที่ 6 วรรคที่ 2 แสดงถึง เขี่ยบไม้ย่ำตะกอกแยกออกจากกัน

ประโยคที่ 7 แสดงถึง ฟุ้งกระสวยไป-กลับ

ประโยคที่ 8 วรรคที่ 1 แสดงถึง ดึงที่กระตุก

ประโยคที่ 8 วรรคที่ 2 แสดงถึง กระทบพืม

ท่อน 4 แสดงถึงความสุขสำราญจากการทอผ้ามัดหมี่สำเร็จ

4. ผ้าซิด

“ซิด” เป็นภาษาพื้นบ้านของภาคอีสาน มาจากคำว่า “สะกิด” หมายถึงการมัดข้อขึ้น ซึ่งเป็นการทอผ้าไหมให้เกิดลวดลายด้วยการใช้ไม้เก็บซิดสะกิดข้อนเครือไหมเส้นยืนขึ้น เป็นจังหวะตามลวดลาย และการฟุ้งกระสวยตลอดแนวเส้นยืนที่ผูกมัดข้อขึ้น

บทกล่าวนำเป็นการประพันธ์ทอหรือกรอประเภท “กลอนหก” บรรยายถึงวิธีการทอผ้าซิด การประพันธ์ทำนองเพลง ศึกษาจากวิธีการทอผ้าซิด ตำบลนาข่า อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี เป็นชนเชื้อสายลาวเป็นส่วนใหญ่ มีความใกล้ชิดเวียงจันทร์ เป็นกลุ่มชนที่มีความสำคัญยิ่งในการผลิตผ้าพื้นบ้านของอีสาน โดยเฉพาะเรื่องการทำผ้าซิด ซึ่งมีความเกี่ยวข้องในพิธีกรรมและความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนา ได้รับการยกย่องว่ามีความสวยงามประณีตแห่งหนึ่ง และยังคงมีการสืบทอดกันตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ลักษณะของทำนองเพลงผ้าซิด เป็นเพลงสำเนียงอีสาน วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง คือ “วงดนตรีพื้นเมืองอีสาน” บรรเลงในระดับเสียง ทางเพียงขอบบน

การดำเนินทำนอง มีการบรรเลงในเสียงโทน ต่ำ สื่อถึงความเกี่ยวข้องกับเรื่องศาสนาและความเชื่อในการทอผ้าซิด มีการบรรเลงทางเก็บสลับกับการบรรเลงทางกรอ เพื่อสะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนอีสานที่มีทั้งโลดโผนและเรียบง่าย สอดแทรกเทคนิคการลักจังหวะ เสมือนการสะกิดเส้นไหมให้เกิดลวดลาย ปากฎรูปแบบจังหวะ และรูปแบบทำนองเพลงหลายลักษณะ สะท้อนถึงวิธีการทอและลวดลายผ้าซิด

โครงสร้างเพลงผ้าซิด มีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง สามารถสรุปได้ดังนี้
ท่อน 1 แสดงถึงความเกี่ยวข้องระหว่างความเชื่อและความศรัทธาในพุทธศาสนา

ประโยคที่ 1, 2, 3 แสดงถึง ความสงบเยือกเย็น สุขุม ลุ่มลึก

ท่อน 2 แสดงถึงวิถีชีวิตผู้ชายและผู้หญิงชาวอีสาน

ประโยคที่	3, 4	แสดงถึง	ความโลดโผน
	ประโยคที่ 5, 6, 7, 8	แสดงถึง	ความเรียบง่าย
ประโยคที่	1, 2	แสดงถึง	การสะกิด
ประโยคที่	3, 4	แสดงถึง	พุ่งกระสวยไป-กลับ

ท่อน 3 แสดงถึงวิธีการพลิกไม้เก็บซิด

ประโยคที่	3, 4	แสดงถึง	พลิกไม้เก็บซิดขึ้น
-----------	------	---------	--------------------

ท่อน 4 แสดงถึงวิธีการทอให้เกิดเป็นลวดลาย

ประโยคที่	1, 2, 3	แสดงถึง	พลิกไม้เก็บซิดลง	-ขึ้น
ประโยคที่	4, 5	แสดงถึง	การสะกิด	
ประโยคที่	6, 7	แสดงถึง	จัดเส้นไหมให้ตรง	
ประโยคที่	8, 9	แสดงถึง	ลายผ้าซิด(ลายสามเหลี่ยมลายตะขอ)	
ประโยคที่	10, 11	แสดงถึง	กระทบพืม	

5. ผ้าแพรวา

“แพรวา” เป็นการทอผ้า ที่มีการประดิษฐ์ลวดลายไปตลอดทั้งผืนโดยผสมเทคนิคการจกและการซิดเข้าด้วยกัน

บทลำนำเป็นการประพันธ์บทร้อยกรองประเภท “กลอนแปด” บรรยายถึงวิธีการทอผ้าแพรวา

การประพันธ์ทำนองเพลง ศึกษาจากวิธีการทอผ้า อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นกลุ่มชนชาวไทยไท่ที่เคยอาศัยอยู่อาณาบริเวณสิบสองจุไทยและทางตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดกาฬสินธุ์ นิยมแต่งกายด้วยผ้าย้อมสีครามแก่ ส่วนสตรีนุ่งผ้าลายตั้งสีครามม่วงแดงสวมเสื้อคอตั้งแขนยาวผ่าหน้าสีคราม ท้มทับด้วยสไบแพรวาที่ประดับด้วยลายจกและซิดสีเขียว เหลือง ขาว น้ำเงิน ตัดกันอย่างสวยงามทั้งผืน มีความชำนาญในการทอผ้าผ้าแพรวาได้เป็นอย่างดี

ลักษณะของทำนองเพลงผ้าแพรวา เป็นเพลงสำเนียงอีสาน วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงคือ “วงดนตรีพื้นเมืองอีสาน” บรรเลงในระดับเสียง ทางเพียงขอบบน

การดำเนินทำนอง มีการบรรเลงทางพื้น เครื่องดนตรีมีอิสระในการสร้างทางกลอน และ การใช้ลูกต่อ เสมือนการทอผ้าแพรวาที่มีการทอ ต่อลวดลายให้เต็มผืน มีอิสระในการใช้สีสันที่ หลากหลาย สอดแทรกเทคนิคการใช้ลูกสะบัดและเทคนิคการลักจังหวะ คล้ายกับการทอและการมัด และการสะกิดเส้นไหม เนื่องจากการทอผ้าแพรวาเป็นการผสมผสานระหว่างการจักและการขีดเข้า ด้วยกัน นอกจากนี้ยังปรากฏรูปแบบของจังหวะ และรูปแบบของทำนอง สะท้อนถึงวิธีการทอ และลวดลายผ้าแพรวา

โครงสร้างเพลงผ้าแพรวา มีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง สามารถสรุปได้ดังนี้
ท่อน 1 แสดงถึงวิธีการทอ

ประโยคที่ 1, 2, 3, 4	แสดงถึง	นำเขาลงไว้เส้นโยงข้างล่าง
ประโยคที่ 5, 6, 7, 8	แสดงถึง	สะกิดซ้อนเส้นยืนขึ้นตั้งฉาก
ประโยคที่ 9	แสดงถึง	พุ่งกระสวยไป-กลับ
ประโยคที่ 10, 15	แสดงถึง	ลุ่มไม้ขีด
ประโยคที่ 11, 16	แสดงถึง	ดึงไม้เก็บขีดออกวางบนเส้นยืน
ประโยคที่ 12 วรรคที่ 2	แสดงถึง	ตวัดเส้นไหมเสริม
ประโยคที่ 13	แสดงถึง	ตวัดเส้นไหมเสริม
ประโยคที่ 12,13,14,17,18,19	แสดงถึง	จัดเส้นไหมให้ตรง

ท่อน 2 แสดงถึงจังหวะการทอผ้า

ประโยคที่ 1 วรรคที่ 1	แสดงถึง	เหยียบไม้ย่ำ
ประโยคที่ 2, 3 วรรคที่ 1	แสดงถึง	กระทบพืม
ประโยคที่ 4, 5 วรรคที่ 2	แสดงถึง	เหยียบไม้ย่ำ
ประโยคที่ 6, 7 วรรคที่ 1	แสดงถึง	กระทบพืม
ประโยคที่ 2, 21		
วรรคที่ 1	แสดงถึง	แยกตะกอล
ประโยคที่ 11, 21		
วรรคที่ 2	แสดงถึง	กระทบพืม
ประโยคที่ 12, 22	แสดงถึง	กระทบพืม
ประโยคที่ 11, 12, 21, 22		
วรรคที่ 2	แสดงถึง	กระสวยพุ่งไป-กลับ
ประโยคที่ 12, 13, 22, 23		
วรรคที่ 1	แสดงถึง	กระสวยพุ่งไป-กลับ

ประโยคที่	28, 29, 30,31	แสดงถึง กริดเส้นใหม่
ท่อน 3 ว่าด้วยลายผ้า		
ประโยคที่ 1		แสดงถึง ลายจุดและลายรูปทรงเลขาคณิต
ประโยคที่ 5		แสดงถึง ลายรูปทรงเลขาคณิต
ประโยคที่ 4, 9		แสดงถึง ลายสามเหลี่ยมต่อกัน
ประโยคที่ 4, 9	วรรคที่ 2	แสดงถึง ลายตะขอ
ประโยคที่ 4		แสดงถึง ลายตะขอกลับด้าน
ประโยคที่ 5		แสดงถึง ลายสี่เหลี่ยมข้าวหลามตัด

6. ผ้ายก

“ยก” เป็นการสร้างลวดลายโดยการยกเส้นไหมยืนสลับขึ้นลง ซึ่งมีเส้นไหมชุดหนึ่งยกขึ้น เรียกว่า เส้นยก เส้นไหมอีกชุดหนึ่งจมลงเรียกว่า เส้นข่ม และไหมเส้นพุ่งพุ่งสอดเข้าไปในการทอ ก่อเกิดลายบนบนผิวหน้าผ้าทั้งสองด้าน ทุกขั้นตอนของการทอนั้นมีความพิถีพิถันสูง และผู้ทอ ต้องมีเทคนิคเฉพาะในการกระแทกฟืมจึงจะได้ผ้ายกที่งดงาม

บทลำนำเป็นการประพันธ์หรือยกของประเภท “กลอนเจ็ด” บรรยายถึงวิธีการทอผ้ายก การประพันธ์ทำนองเพลง ศึกษาจากวิธีการทอผ้า ยก ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา บริเวณภาคใต้ทั้งด้านตะวันออกและด้านตะวันตกนั้นกันรวมเรียกว่า “หัวเมืองปักษ์ใต้” เป็นบริเวณที่อุดมสมบูรณ์และเป็นที่ต้องการของนักล่าอาณานิคมของชาวตะวันตกอยู่เสมอ เช่น อังกฤษ ที่พยายามเข้ามามีอิทธิพลในบริเวณนั้น ทำให้ศิลปวัฒนธรรมของปักษ์ใต้ที่เกิดขึ้น ทางหนึ่งเกิดจากการติดต่อกับชาวยุโรปที่เจริญแล้วเข้ามาค้าขายด้วย เช่น จีน อินเดีย และ อาหรับ ชาติเหล่านี้ได้นำศิลปวัฒนธรรมของตนเข้ามาพร้อมกับการค้าขาย อีกทางหนึ่งเกิดขึ้น จากผลของการเคลื่อนย้ายแลกเปลี่ยนประชากรและชุมชนด้วยเหตุผลทางการเมือง การเคลื่อนย้ายมุสลิมเชื้อสายมาเลเซียเข้ามาตั้งถิ่นฐาน การย้ายครอบครัวของชาวไทยบางส่วนไปอยู่ในกลันตันและไทรบุรีซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมของไทย ทำให้เกิดการผสมผสานกันระหว่างเชื้อชาติ และศิลปวัฒนธรรมโดยเฉพาะวัฒนธรรมการทอผ้า “ผ้าทอมือเกาะยอ” เป็นศิลปหัตถกรรมพื้นเมืองที่เก่าแก่และมีชื่อเสียงมาก ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี พอลง สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายมีการติดต่อกับต่างประเทศ จึงรับการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่เลือนไหลมากับกลุ่มพ่อค้าวาณิชนำการทอผ้าเข้ามาเผยแพร่ด้วย

ลักษณะของทำนองเพลงผ้ายก เป็นเพลงสำเนียงใต้ตอนล่าง วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลง คือ “วงดนตรีใต้ตอนล่าง” บรรเลงในระดับ บันไดเสียง ทางเพียงออล่าง เป็นบันไดเสียง

ประธาน และบันไดเสียง ทางกลาง ทางเพียงขอบบน ทางขวา ทางนอก ทางกลางแหบ เป็น บันไดเสียงรอง

การดำเนินทำนอง มีลักษณะของการลักจังหวะ การลื้อ กันไปมาของ เครื่องดนตรี เปรียบเสมือนในการทอผ้าจะยกไหมขึ้นลงเป็นสองส่วน เรียกว่า เส้นยก กับ เส้นข่ม สลับไปมา ตลอดผืน ลื้อกันไปมาจนเกิดลวดลาย นอกจากนั้นยังปรากฏรูปแบบจังหวะ รูปแบบทำนองเพลง หลายลักษณะที่สะท้อนถึงวิธีทอและลวดลายผ้า

โครงสร้างเพลงผ้ายก มีรูปแบบจังหวะและรูปแบบทำนอง สามารถสรุปได้ดังนี้

ท่อน 1 แสดงถึงการขึ้นไหมทอให้เกิดเป็นผืนผ้า

ประโยคที่ 1, 2, 3 วรรคที่ 1 แสดงถึง พุงกระสวย

ประโยคที่ 3, 2 วรรคที่ 2 แสดงถึง เหยียบไม้ย่ำตะกอแยก

ประโยคที่ 4 แสดงถึง กระทบพืม

ท่อน 2 แสดงถึงวิธีการทอผ้ายก

ประโยคที่ 3 แสดงถึง ไหมเส้นยก

ประโยคที่ 3 วรรคที่ 1 แสดงถึง ข่มเส้นด้ายให้จมลง

ประโยคที่ 7, 9 วรรคที่ 1 แสดงถึง พุงกระสวยให้เกิดลวดลาย

ประโยคที่ 8 วรรคที่ 2 แสดงถึง พุงกระสวยให้เกิดลวดลาย

ประโยคที่ 7, 8 วรรคที่ 2 แสดงถึง ตะบอยยกเส้นข่มเข้าหาตัว

ประโยคที่ 6, 7, 8 วรรคที่ 2 แสดงถึง จังหวะกระทบพืม

ท่อน 3 ว่าด้วยลายผ้า

ประโยคที่ 1, 3 แสดงถึง คัดเขาลายผลักไปข้างหน้า

ประโยคที่ 9, 10 แสดงถึง คัดเขาลายระนาบแนวเดียวกัน

ประโยคที่ 5, 6, 7, 8

13, 16, 23 แสดงถึง ลายผ้ายก รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

ประโยคที่ 5, 6, 7, 8, 13

15, 16, 21, 22, 30 แสดงถึง ลายผ้ายก รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วหงาย

ประโยคที่ 31 แสดงถึง ลายผ้ายก รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่วคว่ำ

ต่อกัน

ประโยคที่ 6, 30 แสดงถึง ลายผ้ายก รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว

หงายต่อกัน

ประโยคที่ 19,20,23,24,30

31,34 แสดงถึง ลายผ้ายก เส้นตรงแนวนอน

บทสรุป เป็นการบรรเลงในช่วงท้ายของบทเพลง โดยการร้อยเรียงทำนองที่โดดเด่นของแต่ละเพลงเพื่อสรุปจบ

การประพันธ์บทเพลงชุดเส้นสายลายใหม่ไทย เป็นการประพันธ์เพลงแบบอิสระ โดยการศึกษาและประดิษฐ์ทำนองขึ้นใหม่ สอดแทรกสำเนียงดนตรีท้องถิ่นของแต่ละภูมิภาค จากการศึกษาวิธีการทอผ้าไหมไทยแต่ละชนิด นำมาแต่งท่วงทำนองให้สอดคล้องกับจังหวะและทิศทางของการทอผ้า ผ่านเครื่องดนตรี 4 ภาค ซึ่งเป็นตัวกลางในการทำหน้าที่บอกเล่าเรื่องราว ถ่ายทอดองค์ความรู้ทางด้านดุริยางคศิลป์ไทยและหัตถกรรมการทอผ้าไหมไทย มีคุณค่าดังนี้

1. คุณค่าในการประสมวงรูปแบบใหม่ โดยใช้เครื่องดนตรีประจำถิ่นผสมด้วย เครื่องดนตรีที่มีความเกี่ยวข้องกับกลุ่มชน และอุปกรณ์เสริมเลียนแบบเสียงอุปกรณ์เสียงจังหวะการทอผ้า ทำให้บทเพลงสามารถสื่อความหมายความเป็นพื้นบ้านของภาคต่างๆได้ เช่น การผสมวงดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ กับเครื่องดนตรี พิณเป็ญะ ซอขลุ่ยเมือง สะล้อ ซึงเล็ก ซึงใหญ่ ทำให้สำเนียงของภาคเหนือปรากฏในทำนองอย่างชัดเจน การผสมวงดนตรีพื้นเมืองภาคกลาง กับเครื่องดนตรี กระจับปี่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซอวงใหญ่ ซอขลุ่ย ซออู้ ทำให้สำเนียงของภาคกลางปรากฏในทำนองอย่างชัดเจน การผสมวงดนตรีพื้นเมืองภาคอีสาน กับเครื่องดนตรี โหวด แคน ปี่ภูไท โปงกลาง พิณ เบส ซอกันตรึม ทำให้สำเนียงของภาคอีสานปรากฏในทำนองอย่างชัดเจน และการผสมวงดนตรีพื้นเมืองภาคใต้ กับเครื่องดนตรี ฟลุ๊ต ไวโอลิน แอคคอร์ดियัน แมนโดลิน เบส ทำให้สำเนียงของภาคใต้ปรากฏในทำนองอย่างชัดเจน

2. คุณค่าในด้านการสะท้อนวิถีชีวิตที่มีความสุขและผ่อนคลาย บทเพลงได้สำแดงความรื่นเริงของชาวบ้านหลังจากเสร็จสิ้นภาระงาน โดยใช้อัตราจังหวะที่เร็ว กระชับ มีการใช้เครื่องกำกับจังหวะซึ่งประกอบไปด้วย ภาคเหนือ ได้แก่ กลองพื้นเมืองเหนือ ฉาบใหญ่ ฉิ่งโหม่ง ภาคกลาง ได้แก่ ตะโพน กลองแขก ฉิ่ง ฉาบ กรับ โหม่ง ภาคอีสาน ได้แก่ กลองกันตรึม กลองหาง รำมะนาอีสาน เกราะ ฉาบใหญ่ และภาคใต้ ได้แก่ รำมะนาใต้ แทมเบอร์ลิน มาลากัส เพื่อสร้างอารมณ์ที่สนุกสนาน รื่นเริง ให้กับท่วงทำนองเพลง แสดงถึงความสุขและความสำเร็จในกิจกรรมแต่ละวัน

3. คุณค่าในด้านการสะท้อนวิถีการทอผ้าไหมไทย บทเพลงได้แสดงถึงรูปแบบของจังหวัด และรูปแบบของทำนอง ที่สอดคล้องกับวิถีการทอผ้าไหมแต่ละชนิด เช่น รูปแบบของจังหวัดมีความสอดคล้องกับจังหวัดการทอผ้า รูปแบบของทำนองมีทิศทางเคลื่อนที่ของทำนองเพลง สอดคล้องกับลีลาการทอและลวดลายของผ้า นอกจากนี้การดำเนินทำนองในลักษณะการใช้ลูก ล้อ ลูกขัด ลูกเลื่อม ลูกต่อ ลูกสะบัด ลูกเท่า การบรรเลงทางกรอ ทางเก็บ และการลักจังหวะ สื่อถึงวิถีการทอผ้าแต่ละชนิด

4. คุณค่าในด้านการสะท้อนเอกลักษณ์พื้นถิ่น ในบทเพลง บทลำนำได้แสดงถึงการ ประพันธ์บทหรือกรองด้วยภาษาถิ่นประกอบด้วย บทนำ โคลงสามสุภาพ เพลงผ้าจาก โคลงสี่สุภาพ เพลงผ้าลี้วง วิชชุมมาลาจันทร์ 8 เพลงผ้ามัดหมี่ สาลินีจันทร์ 11 เพลงผ้าขีด กลอนหก เพลงผ้าแพรวา กลอนแปด เพลงผ้ายก กลอนเจ็ด และการขับลำนำโดยใช้ภาษาถิ่น แสดงให้เห็นถึงสำเนียงการพูดซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละภูมิภาคอย่างชัดเจน

5. คุณค่าในด้านสุนทรียศาสตร์ ความงามของดนตรีในเรื่องของเสียง บทเพลงได้แสดงถึงการนำองค์ประกอบของดนตรีในเรื่องของ จังหวะ ทำนอง พื้นผิว สีสัน ลีลาของเพลงไทย มาประดิษฐ์ตกแต่งท่วงทำนองเพลง ให้เกิดความไพเราะกลมกลืนของเสียง และการนำเครื่องประกอบจังหวะพร้อมทั้งอุปกรณ์เสริมสร้างเสียงการทอผ้า ช่วยสร้างอารมณ์ ความรู้สึก และจินตนาการ

6. คุณค่าในด้านการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม บทเพลงได้แสดงถึงการนำศิลปกรรมของชาติ ด้านดนตรีไทย ซึ่งเป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้สั่งสมสืบทอดต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่น แสดงถึงเอกลักษณ์ของความเป็นไทย และหัตถกรรมการทอผ้าไหมไทย เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาไทยที่ได้ถ่ายทอดต่อกันมา มีความประณีต งดงาม มาบูรณาการสร้างสรรคงานดนตรีใหม่ขึ้น โดยการประพันธ์เพลงเพื่อถ่ายทอดวิถีการทอผ้าแต่ละชนิด ถือเป็น การสืบสาน ศิลปวัฒนธรรมไทยอันเป็นสมบัติของชาติให้คงอยู่ตลอดไป

ข้อเสนอแนะ

การถ่ายทอดวิถีทอผ้าไหมไทย ผ่านกระบวนการสร้างสรรค์บทเพลง เป็นการสืบทอดองค์ความรู้ระหว่างดุริยางคศิลป์ไทยกับหัตถกรรมไทย แสดงให้เห็นถึงการนำดนตรีเป็นเครื่องมือสำคัญในกระบวนการถ่ายทอดข้อมูล ก่อเกิดประโยชน์ต่องานศิลปกรรมและมรดกทางวัฒนธรรม ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ศิลปกรรมแขนงอื่นสามารถสร้างสรรคงานที่สอดคล้องขึ้นมา เพื่อเกิดงานสร้างสรรค์ชิ้นใหม่

รายการอ้างอิง

กรมช่างไหม. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.silkthailand.com/articles/article1.htm>.
[2554, พฤศจิกายน 8].

กัญญา ลีลาชัย. 2550. **ประวัติศาสตร์ชนชาติไท**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

กาญจนา อินทร์สุนานนท์. 2532. การวิเคราะห์รูปแบบพื้นบ้าน. **วารสารมนุษยศาสตร์
ปริทรรศน์**. หน้า 18 – 22. (ม.ป.ท.)

กาญจนา อินทร์สุนานนท์. 2552. **พื้นฐานทางมนุษยศรียางควิทยาภาควัฒนธรรม**.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ประสานมิตร.

กิตติชัย รัตนพันธ์. 2549. **ดนตรี – นาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.

กวีติ บุญเจือ. 2545. **เริ่มรู้จักปรัชญา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น.

ไขแสง ศุขวัฒน์นะ. 2529. **สังคตินิยมว่าด้วยดนตรีตะวันตก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ไทยวัฒนาพานิช.

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. 2541. **แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการ
จัดการศึกษา**. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.

คณะกรรมการและคณะทำงานจัดทำเอกสารตำนานผ้าไหมแพรวากาฬสินธุ์. 2552. **แพรวา
ราชินีแห่งไหม**. กาฬสินธุ์: กาฬสินธุ์การพิมพ์.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2537. **ผ้าไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา
ลาดพร้าว.

คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2545. **ผ้าไทยสายใยแห่งภูมิปัญญาสู่คุณค่า
เศรษฐกิจไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

โครงการพัฒนาผ้าทอพื้นเมืองในทุกจังหวัดของประเทศไทยของประเทศไทย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร. 2543. **ผ้าทอพื้นเมืองในภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์
พับ ลิชชิ่ง.

โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิปัญญาชาวบ้าน. 2542. **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 19**. หน้า 245-
263. (ม.ป.ท.)

- โครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ภูมิปัญญาไทย. 2542. **สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 23**. หน้า 10-29.
(ม.ป.ท.)
- งามพิศ สัตย์สงวน. 2542. **การวิจัยทางมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. 2547. **การวิจัยเชิงคุณภาพทางมานุษยวิทยา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จเร สำอางค์. 2550. **สมองดีดนตรีทำได้**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์
พับลิชชิ่ง.
- จิราภรณ์ เจริญเดช. 2545. **ผ้าไหม หนังสือในชุดภูมิแผ่นดินไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ไอเอส พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- จิราภรณ์ อรรถะนาค. 2534. **ผ้าจากแหล่งโบราณคดีในประเทศไทย**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์สมานพันธ์.
- เจริญชัย ชนไฟโรจน์. 2526. **ปลื้มกลอนลำ**. ภาควิชาดุริยางคศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม. (อัดสำเนา).
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. 2538. **ดนตรีอินเดีย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. คณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. 2538. **วิธีการศึกษาดนตรีพื้นบ้าน**. **ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 26**
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 88-89. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์
พับลิชชิ่ง.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. 2542. **สังคีตนิยม ว่าด้วยดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ไอ เอส
พริ้นติ้ง.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. 2550. **อักษรดุริยางค์ทางฆ้องวงใหญ่**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ไอเดียนสโตร์.
- เฉลิมศักดิ์ พิกุลศรี. รองศาสตราจารย์ ดร. **สัมภาษณ์**, 5 มีนาคม 2555.
- แฉล้ม สิงห์วิสัย. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้ามัดหมี่. **สัมภาษณ์**, 12 พฤศจิกายน 2553.
- แฉล้ม สิงห์วิสัย. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้ามัดหมี่. **สัมภาษณ์**, 9 เมษายน 2553.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. 2548. **การวิจัยทางศิลปะ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชูดา จิตพิทักษ์ และทัศนีย์ พิกุล. 2542. ฝ่ายกเถาะยอ. **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย**

ภาคใต้. เล่ม 10 หน้า 4702-4710. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย
ธนาคารไทยพาณิชย์.

ฐิระพล น้อยนิตย์. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีไทย. **สัมภาษณ์,** 18 กรกฎาคม 2554.

ณรงค์ชัย ปิฎกัรชต์. 2552. **องค์ความรู้ศิลปป็นแห่งชาติ นายพินิจ ฉายสุวรรณ.** สำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2552.
(อัดสำเนา).

ณรุทธ์ สุทธจิตต์. 2535. **สังคีตนิยมความซาบซึ้งในดนตรีตะวันตก.** พิมพ์ครั้งที่ 3.
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เดือนใจ วิมลเกษม. 2529. **สัมมนาอ่านนาคดีศึกษา.** วิทยาลัยครูเชียงใหม่. (อัดสำเนา).

ถวิล ทองสว่างรัตน์. 2530. **ประวัติผู้ไทยและชาวผู้ไทยเมืองเรณูนคร.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ศรีอนันต์.

ถาวรดา จันทนะสุด. 2551. **ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้.** ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
ราชมงคลธัญบุรี.

ทรงพันธ์ วรรณมาศ. 2549. **ความรู้เกี่ยวกับสิ่งทอ.** เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ ไทเนคัลเลอร์.

ทรงศักดิ์ ปรางค์วัฒนากุล และแพทรีเซีย แน่นหนา. 2533. **ผ้าล้านนา ยวน ลื้อ ลาว.**
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์พรินต์ติ้งกรุ๊ป.

ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ. 2526. **ภูไท.** กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.

ไทยประกันชีวิต. 2545. **ผ้าไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอเอส พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2540. **เงินตราล้านนาและผ้าไท.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อัมรินทร์
พรินต์ติ้ง.

ธนาคารแห่งประเทศไทย. 2548. **หอแสดงผ้าไทยพื้นบ้าน:เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์กรุงเทพ.

ธานี พรหมเหรียญชัย. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าล้ง. **สัมภาษณ์,** 14 มกราคม 2553.

ธิดา สาระยา. 2539. **อารยธรรมไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ด้านสุทธาการพิมพ์.

ธิติพล กันติวังศ์. 2546. **กรณีศึกษาลักษณะทำนองปีขับลื้อ บ้านนาบาง เมืองน้ำบาก
แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.** โครงการวิจัยเพื่อ
พัฒนานักวิจัยรุ่นใหม่ ภาควิชาศิลปะไทย คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ธีรภาพ ลहितกุล. 2544. **กว่าจะรู้ค่าคนไทยในอุษาคเนย์.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
ประพันธ์สาส์น.

- ธีรยุทธ ยวงศรี. 2540. **การดนตรี การขับ การฟ้อน ล้านนา**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์สุริวงส์
บุ๊คเซนเตอร์.
- นงค์ลักษณ์ ศรีบุญจันทร์. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าแพรวา. **สัมภาษณ์**, 13 มกราคม 2553.
- นงค์ลักษณ์ ศรีบุญจันทร์. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าแพรวา. **สัมภาษณ์**, 15 พฤศจิกายน 2553.
- นงลักษณ์ วงศ์สว่าง. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้ายก. **สัมภาษณ์**, 20 ตุลาคม 2553.
- นรินทร์ ปิฎกัษต์. 2534. **ดนตรีพื้นเมืองภาคใต้**. นครศรีธรรมราช : วิทยาลัยนาฏศิลป์
นครศรีธรรมราช.
- นวัตน์ เลชะกุล. 2547. **หอแสดงผ้าไทยพื้นบ้าน เจลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าฯ
พระบรมราชินีนาถ**. กรุงเทพฯ, (ป.ม.ท.)
- นิภาภรณ์ เก่งนำชัยตระกูล. 2547. **ทัศนคติของนักศึกษาวิทยาลัยเทคนิคราชบุรีที่มีต่อ
การอนุรักษ์ผ้าจกของราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาคหกรรมศาสตร์
เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- นุสรา เตียงเกต. 2545. **ลายจกแม่แจ่ม**. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- บัวจันทร์ นิปุณะ. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าจก. **สัมภาษณ์**, 9 มกราคม 2553.
- บัวซอน ชันธปราบ. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าจก. **สัมภาษณ์**, 8 มกราคม 2553.
- บุญช่วย โสวัตร และนิสิตปริญญาโท สาขาดุริยางค์ไทย รุ่นที่ 1 คณะศิลปกรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2539. **การปรับวงดนตรีไทยชั้นสูง**. กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว
การพิมพ์.
- บุญช่วย โสวัตร. 2538. **การวิเคราะห์เนื้อทำนองหลักของเพลงแขกมอญบางขุนพรหม**.
วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาดุริยางค์ไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญธรรม ตราโมท. 2481. **คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: ศิลปสนอง
การพิมพ์.
- บุญธรรม ตราโมท. 2545. **คำบรรยายวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์
ชวนพิมพ์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. 2536. **วัฒนธรรมเผ่าพันธุ์มนุษย์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ยงสวัสดิ์
การพิมพ์.
- บุญยงค์ เกศเทศ. 2539. **รายงานวิจัยเรื่องการศึกษามานุษยวิทยาวัฒนธรรมใน
ภาคอีสาน. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์** มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญยิ่ง กันธวงค์. 2550. **เครื่องดนตรีในวงเครื่องสายล้านนา สะล้อ ซึง ซลุ่ย**. ดนตรีไทย
อุดมศึกษาเทิดไท้ 80 พรรษามหาราชัน มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย.

- บุญเรือน อินทวงศ์. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้ามัดหมี่. **สัมภาษณ์**, 11 เมษายน 2553.
- บุญสืบ เรืองนนท์. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีพื้นบ้านภาคใต้. **สัมภาษณ์**, 19 มีนาคม 2555.
- บุพผา นุเทพสุ. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าจก. **สัมภาษณ์**, 3 พฤศจิกายน 2553.
- บุพผา นุเทพสุ. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าจก. **สัมภาษณ์**, 8 มกราคม 2553.
- บุษกร สำโรงทอง. 2539. **การดำเนินงานของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษกร สำโรงทอง. 2546. **บทประพันธ์เพลงมิตราภาพไทย-นอร์เวย์**. โครงการสิ่งประดิษฐ์ กองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษกร สำโรงทอง. 2548. **โครงการแปลหนังสือ THE ANTHROPOLOGY OF MUSIC ของ Alan P.Merriam**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษกร สำโรงทอง. 2553. **ดนตรีบำบัด**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สุขุมวิทมาร์เก็ตติ้ง.
- ปกรณ รอดช้างเผื่อน. ศาสตราจารย์ชาน. **สัมภาษณ์**, 2 มีนาคม 2555.
- ปกรณ รอดช้างเผื่อน. ศาสตราจารย์ชาน. **สัมภาษณ์**, 8 กรกฎาคม 2554.
- ประภาศรี กรองทอง. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าซิด. **สัมภาษณ์**, 15 พฤศจิกายน 2553.
- ประภาศรี กรองทอง. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าซิด. **สัมภาษณ์**, 28 เมษายน 2553.
- ประยูร ธมฺมจิตฺโต. 2540. **บ่อเกิดภูมิปัญญาตะวันตก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- ประสิทธิ์ ถาวร. 2530. **เครื่องดนตรีไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิลปกรรมราชบัณฑิต.
- ปราณี เดชวิทยาพร. 2546. **นানাผ้าจกไท-ยวน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เจ้าพระยาพรีนติ้ง.
- ปรีชา อุปโยคิน. 2550. **ดนตรี พหุมิติแห่งเสียงเพลง**. ดนตรีไทยอุดมศึกษาเทิดไท้ 80 พรรษามหาราชน มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เชียงราย.
- ปัญญา รุ่งเรือง. 2533. **ดนตรีไทยประกอบเสียง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา รุ่งเรือง. 2545. **ดนตรีในวิถีชีวิตไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ปัญญา รุ่งเรือง. 2546. **ประเภทของดนตรี**. **หลักวิชามานุษยดุริยางควิทยา**. หน้า 7-9 (ป.ม.ท)
- ปัญญา รุ่งเรือง. 2546. **ประวัติการดนตรีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์.

- ปิ่นแก้ว เหลืองอร่ามศรี. 2546. **อัตลักษณ์ ชาติพันธุ์ และความเป็นชายขอบ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แปลนพริ้นติ้ง.
- พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.silkthailand.com/articles/article1.htm> [2554, พฤศจิกายน 8].
- พัฒนา กิตติอาสา. 2532. **ผ้าอีสานจากมิติทางมานุษยวิทยา**. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- พูนพิศ อมาตยกุล. 2527. **ดนตรีวิจักษ์ ความรู้เรื่องดนตรีไทยเพื่อความชื่นชม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิจักษ์ศิลป์.
- พูนพิศ อมาตยกุล. 2530. **ดนตรีไทยในล้านนา**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์วิจักษ์ศิลป์.
- เพ็ญศรี ณ น่าน. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าล้ง. **สัมภาษณ์**, 13 มกราคม 2553.
- โพธิ์ แซ่มลำเจียก. 2537. **ตำนานไทยพวน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พลพิมพ์ พริ้นติ้ง.
- ภราดร สาขามุละ. 2544. **วงโปงลาง วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์**. ดนตรีนิพนธ์ สถาบันราชภัฏจันเกษม.
- ภัทรวดี ภูชฎาภิรมณ์. 2552. **วัฒนธรรมดนตรีและเพลงพื้นเมืองภาคกลาง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภานุพงศ์ อุดมศิลป์. 2542. **ไทยพวนในภาคกลาง**. **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคกลาง**. เล่ม 6 หน้า 2722-2731. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- มนตรี ตราโมท. 2507. **ศัพท์สังคีต**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ศิวพร.
- มนตรี ตราโมท. 2538. **ดุริยศาสตร์ของนายมนตรี ตราโมท**. **อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายมนตรี ตราโมท**. หน้า 39-43. ม.ป.ท: ม.ป.พ.
- มนตรี ตราโมท. 2540. **ดุริยางคศาสตร์ไทย**. กรุงเทพฯ: ศิลปสนองการพิมพ์.
- มนตรี ตราโมท. 2540. **ดุริยางคศาสตร์ไทยภาควิชาการ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2543. **ผ้าทอพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2543. **ผ้าทอพื้นเมืองในภาคใต้**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2543. **ผ้าทอพื้นเมืองในภาคเหนือ**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2543. **ผ้าทอพื้นเมืองในภาคอีสาน**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2533. **เอกสารการสอนชุดวิชาศิลปะกับสังคมไทย หน่วยที่ 8-15**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. 2542. **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 5**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สยามเพรสแมเนจเม้นท์.

รจนา ชื่นศิริกุลชัย. 2542. **การศึกษาผ้าไหมยกดอกลำพูน**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต, สาขาวิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

รักเกียรติ ปัญญาศ. ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ. **สัมภาษณ์**, 28 กุมภาพันธ์ 2555.

รัญจวน ยูปา. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้ายก. **สัมภาษณ์**, 19 ตุลาคม 2553.

รัญจวน ยูปา. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้ายก. **สัมภาษณ์**, 26 พฤศจิกายน 2553.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2542. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ไทยวัฒนาพานิช.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2545. **สารานุกรมศัพท์ดนตรีไทย ภาคคีตะ-ดุริยางค์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สมมติพรปริ้นติ้ง.

ลายผ้าขิด 1. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.kanchanapisek.or.thkp8krskrs50107.gif>. [2555, มกราคม 9]

ลายผ้าขิด 3. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.baanjommyut.comlibrarythai_clothpage02.html.jpg. [2555, มกราคม 9].

ลายผ้าขิด 2. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.isan.clubs.chula.ac.th.jpg>. [2555, มกราคม 9].

ลายผ้าจก. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.thnode5469.jpg>. [2555, มกราคม 9].

ลายผ้าแพรวา 2. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.praewa-kalasin-thaisilk.tarad.comproduct.detail_0_th_3804416.jpg. [2555, มกราคม 9].

ลายผ้าแพรวา 4. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.kanchanapisek.or.thkp6Newsbook.phpbook=15&chap=5&page=t15-5-infodetail06.html.jpg>. [2555, มกราคม 9].

- ลายผ้าแพรวา1. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.biogang.netproduct-123812-1.jpg>. [2555, มกราคม 9].
- ลายผ้าแพรวา3. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaitambon.com461500104901-A.jpg>. [2555, มกราคม 9].
- ลายผ้ามัดหมี่ 1. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.korn-thailandsilk.blogspot.com200812005-4.html.jpg>. [2555, มกราคม 9].
- ลายผ้ามัดหมี่ 2. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.openbase.in.thnode10723.jpg>. [2555, มกราคม 9].
- ลายผ้ามัดหมี่ 3. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.igetweb.com.407260.jpg>. [2555, มกราคม 9].
- ลายผ้ายก 2. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.cdn.gotoknow.orgassetsmediafiles000261390original_IMGP0633.JPG1286188303.jpg. [2555, มกราคม 9].
- ลายผ้ายก 3. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.phayok-lamphun.orgUserFileGeneral%20photoSDC15490.JPG.jpg>. [2555, มกราคม 9].
- ลายผ้ายก1. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.thaiunique.wordpress.com>. [2555, มกราคม 9].
- ลายผ้าล้วง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.creativetourism.comc.jpg>. [2555, มกราคม 9].
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (บรรณาธิการ) 2530. **ผ้าไทยพัฒนาการทางอุตสาหกรรมและสังคม**. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (บรรณาธิการ) 2547. **ภูมิปัญญาไทย: วิถีไทย**. กรุงเทพฯ: ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์.
- วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. 2550. **สารานุกรม ผ้า เครื่องถักทอ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- วิริญบิตร วัฒนา. 2545. **คิดอย่างดาวินชี เส้นทางอัจฉริยะ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แปลนพริ้นท์ติ้ง.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2535. **ศิลปะและความงาม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. 2545. **สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อีแอนด์ไอคิว.
- วิไลพร ธนสุวรรณ และทัศนีย์ ศรีมงคล. 2535. **ไหมไทยล้านนา**. เชียงใหม่: รุ่งเรืองการพิมพ์.

- วิสมัย มโนมัยพิบูลย์. 2538. **ผ้าขึ้นทอมือ:วัฒนธรรมสิ่งทอที่ควรอนุรักษ์ของไทย. รายงานผลการวิจัยประจำปี 2538**, หน้า 8 กรุงเทพฯ: ภาควิชาภาษาศาตร์.
- วีระชาติ เปรมานนท์. 2537. **ปรัชญาและเทคนิคการแต่งเพลงร่วมสมัยไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คันสนีย์ จะสุวรรณ. 2535. **สาระดนตรีศึกษา:แนวคิดสู่แนวปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริ ผาสุก. 2544. **ผ้าไหมพื้นบ้าน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไอเอส พรินติ้ง เฮ้าส์.
- ศิลปากร, กรม. 2535. **ดุริยางค์ผสมศิลป์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พรินติ้งกรุ๊ป.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. 2545. **เส้นสายลายใหม่**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ศุภกรณ์ ดิษฐพันธุ์. 2546. **ความคิดสร้างสรรค์และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, นันทิยา จันทรอ่อน และสุจิต ศรีบ้านโผน. 2545. **รูปแบบศิลปะและการจัดการผ้าทอที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งและการพึ่งตนเองของชุมชนท้องถิ่น: ศึกษากรณีผ้าไหมแพรวาสายวัฒนธรรมผู้ไทย จังหวัดกาฬสินธุ์**. งานวิจัยได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สงบศึก ธรรมวิหาร. 2545. **ดุริยางค์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส่งเสริมอุตสาหกรรม, กรม. 2539. **ผ้าทอลายขีด**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เบรนน็อกซ์.
- สงัด ภูเขาทอง. 2534. **ประชุมบทความทางวิชาการดนตรี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สงัด ภูเขาทอง. 2539. **การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สถาบันหม่อนไหมแห่งชาติ. 2552. **ไหมไทยสายใยแห่งแผ่นดิน**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สนั่น ธรรมธิ. 2538. **ลักษณะดนตรีพื้นบ้านล้านนา: บทบาทและหน้าที่แฝงเร้น**. ดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 26 มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พรินติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2538.
- สมชนก (คุ่มพันธ์) ภาสกรจรัส. 2551. **หลักการจัดการธุรกิจระหว่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล.

- สมโชติ อ๋องสกุล. 2542. ลี้อ. **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย. ภาคเหนือ เล่มที่ 12**, หน้า 6019-6047. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สรวุฒิ สุจิตจร. 2545. **การวิเคราะห์เสียงดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เลิศศิลป์.
- สาย กันใจแก้ว. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าล้วง. **สัมภาษณ์**, 13 มกราคม 2553.
- สาย กันใจแก้ว. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าล้วง. **สัมภาษณ์**, 4 พฤศจิกายน 2553.
- สำราญ เกิดผล. ศิลปินแห่งชาติสาขากาแสดง (ดนตรีไทย) ประจำปี พ.ศ. 2548. **สัมภาษณ์**, 18 มกราคม 2554.
- สิริชัยชาญ พักจำรูญ. 2546. **ดุริยางคศิลป์ไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุกิจ พลประดม. 2538. **ดนตรีพื้นบ้านอีสาน**. ภาควิชาดนตรีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ อุดรธานี: สถาบันราชภัฏอุดรธานี.
- สุจิต บัวพิมพ์. 2538. **มรดกไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2542. **ประชุมบทมโหรี**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุเชาว์ พลอยชุม. 2476. **ปัญหาสุนทรียศาสตร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุจิตต์ ดุริยประณีต. ศิลปินแห่งชาติสาขากาแสดง (คีตศิลป์) ประจำปี พ.ศ. 2536. **สัมภาษณ์**, 12 กุมภาพันธ์ 2553.
- สุทธิรักษ์ สาคร. 2545. **คุณค่าในผ้าไหมมัดหมี่ตามการรับรู้ของอาจารย์และนักศึกษาโปรแกรมวิชาศิลปกรรมระดับปริญญาบัณฑิต สถาบันราชภัฏ ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ**. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาศิลปศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2524. **เอกลักษณ์ของดนตรีพื้นเมืองภาคใต้เจ้าแห่งจังหวัด**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2542. เกษะยอ. **สารานุกรมวัฒนธรรมไทย. เล่มที่ 2** หน้า 525-530. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.
- สุนทร ณ เชียงใหม่. 2524. **ดนตรีพื้นเมืองเหนือ**. ในเอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เพลงพื้นบ้านล้านนาไทย. เชียงใหม่: วิทยาลัยครูเชียงใหม่.
- สุพัตรา สุภาพ. 2541. **สังคมและวัฒนธรรมไทย: ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี**. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

- สุมาลี นิยมมานุภาพ. 2535. **ดนตรีวิจักษ์**. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ชวนพิมพ์.
- สุมิตร ปิติพัฒน์. 2534. **ศาสนาและความเชื่อของชาวไทยดำ เมืองโบราณ**. 17,3 (กรกฎาคม – กันยายน): 42-49.
- สุรพล สุวรรณ. 2551. **ดนตรีไทยในวัฒนธรรมไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ เรือนแก้วการพิมพ์.
- สุราชดิษฐ์ ศรีสัตย์ชนะ. 2545. **การดำเนินงานของระนาดเอกในเพลงเรื่องสี่ภาษา**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาดุริยางค์ไทย คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เสงี่ยม หมั่นสา. ผู้เชี่ยวชาญการทอผ้าซิด. **สัมภาษณ์**, 28 เมษายน 2553.
- เสถียร โกเศศ, ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชชน. 2531. **ชีวิตชาวไทยสมัยก่อน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- เสมอชัย พูลสุวรรณ. 2552. **รัฐฉาน (เมืองไต) พลวัตของชาติพันธุ์ในบริบทประวัติศาสตร์ และสังคมการเมืองร่วมสมัย**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- อดิสรณ์ แก้วดวง. 2550. **ผ้าขึ้นไทลื้อบ้านศรีดอนชัย อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปะไทย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อดุลย์ คามดิษฐ์. 2550. **หัตถกรรมผ้าไหมมัดหมี่บ้านเหล่าเหนือ อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- อเนก นาวิกมูล. 2524. **ดนตรีพื้นเมืองเหนือ. เอกสารการประชุมวิชาการเรื่องเพลงพื้นบ้าน ล้านนาไทย** วิทยาลัยครูเชียงใหม่. หน้า 1. ม.ป.ท: ม.ป.พ.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2537. **วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อมรา พงศาพิชญ์. 2545. **ความหลากหลายทางวัฒนธรรม**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อรวรรณ บรรจงศิลป์. 2526. **วิวัฒนาการของเพลงไทยสมัยรัตนโกสินทร์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัมพร ศิลปะเมธากุล. 2549. **ศิลปวิจักษ์ณ์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- อุตสาหกรรรม, กระทรวง. 2536. **รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ด้านอุตสาหกรรมพิมพ์.

อุทิศ นาคสวัสดิ์. 2546. **ทฤษฎีและหลักปฏิบัติดนตรีไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์
พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ. 2546. **ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้**. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์อมรินทร์.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ศัพท์สังคิต

ศัพท์สังคีต

ทางเก็บ	หมายถึง	วิธีการดำเนินทำนองทั่วไปที่เพิ่มเติมเสียงสอดแทรกให้มีพยางค์ขึ้นมากกว่าทำนองเนื้อเพลงธรรมดา	ส่วนมากใช้กับทำนองเพลงพื้นทั่วไป
ทางกรอ	หมายถึง	เสียงยาวสม่ำเสมอ	วิธีการดำเนินทำนองที่ทำให้เกิดเสียงต่อเนื่องกันเป็น
ลูกล้อ	หมายถึง	วิธีการของเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง แบ่งเป็น	2 กลุ่ม คือ กลุ่มนำทำนองและตามทำนอง บรรเลง
		ล้อเลียนด้วยท่วงทำนองเหมือนกันทุกประการ	
ลูกขัด	หมายถึง	วิธีการของเครื่องดนตรีประเภทดำเนินทำนอง แบ่งเป็น	2 กลุ่ม คือ กลุ่มนำทำนองและตามทำนอง บรรเลง
		ด้วยท่วงทำนองแตกต่างกัน	
ลูกเหลื่อมลูกด้วง	หมายถึง	วิธีการบรรเลงดนตรีโดยเพิ่มทำนองบรรเลงเข้ามาก่อนที่	
		จะถึงทำนองบรรเลงตามปกติ	
ลูกต่อ	หมายถึง	วิธีการบรรเลงเชื่อมต่อทำนองให้ได้ใจความที่สมบูรณ์	
สะบัด	หมายถึง	วิธีการบรรเลงที่แทรกเข้ามาในเวลาบรรเลงทำนอง	
		“เก็บ” อีก 1 พยางค์ ตามแต่ผู้บรรเลงจะเห็นสมควร	
		ว่าจะแทรกตรงไหน	
ทางเพียงออล่าง	หมายถึง	หรือ ทางในลด	เรียกชื่อตามลูกซ้อยใหญ่ลูกที่ 10
			(นับจากลูกทวนหรือลูกเสียงต่ำที่สุด) เรียกว่า
			“ลูกเพียงออ” ทางนี้มักใช้บรรเลงในการแสดง
			ละครตีกดาบรวิ
ทางใน	หมายถึง	เสียงหลักของทางในสูงกว่าทางเพียงออล่าง	1 เสียง
		เรียกตามชื่อปีที่ใช้ประกอบในเสียงนี้ ทางนี้มักใช้	
			ประกอบละครและโขน
ทางกลาง	หมายถึง	เสียงหลักของทางกลางสูงกว่าทางใน 1 เสียง	
		เรียกตามชื่อปีที่ใช้ประกอบในเสียงนี้	ทางนี้มักใช้
			ประกอบกับโขนและหนังใหญ่

- ทางเพียงขอบบน หมายถึง เสียงหลักของทางเพียงขอบบนสูงกว่าทางกลาง 1 เสียง เรียกตามชื่อขลุ่ยเพียงออที่ใช้ประกอบในเสียงนี้
- หรือเรียกว่า ทางนอกต่ำ ตามชื่อปีที่ใช้ประกอบในเสียงนี้ ทางนี้เป็นทางมโหรีและเครื่องสาย
- ทางกรวด หมายถึง หรือ ทางนอก ทางแหบ เสียงหลักของทางกรวดสูงกว่าทางเพียงขอบบน 1 เสียง เรียกตามชื่อปีที่ใช้ประกอบเสียงนี้ โดยใช้นิ้วเดียวกันกับปีในเป่าทางโน
- ทางนี้มักใช้ประกอบการขับเสภา
- ทางกลางแหบ หมายถึง เสียงหลักของทางกลางแหบสูงกว่าทางกรวด 1 เสียง เมื่อบรรเลงทางนี้ปีกลางต้องเป่าแหบโดยมาก เช่นเดียวกับปีในเป่าทางนอก ทางนี้มีได้ใช้ประจำการ
- แสดงอะไร
- ทางชวา หมายถึง เสียงหลักของทางชวาสูงกว่าทางกลางแหบ 1 เสียง เรียกตามชื่อปีที่ใช้ประกอบเสียงนี้ ทางนี้ใช้ประกอบกับการบรรเลงที่ผสมปีชวา

ภาคผนวก ข
บทร้อยกรอง

บทร้อยกรอง

โคลงสาม สุภาพ

มาจะขอ กล่าวกรีก เบิกโรง โครงเรื่องผ้า
 ในหลักฐาน ถิ่นหล้า ชัดแล้ โบราณ คดีมา
 ยุคก่อน ประวัติศาสตร์ สยามชาติ หัตถ์ล้ำ
 ประดิษฐ์ คิดเครื่องค้า ซึ่พด้วย หลากล้น อารมณ์
 หนึ่งพระราช ดำรัส พุทธศาสตร์ บัญญัติไว้
 นุ่งห่ม ยังซึ่พให้ ตรัสด้วย พุทธพจน์ รจนา
 จิตรกรรม ฝาผนัง สลักฝัง ถิ่นถ้ำ
 เป็นสิ่งเตือน ตอกย้ำ มนุษย์ให้ จำจด ปราบกฏมิ
 เครื่องปั้น ดินเผาผอบ ลายประสม พบใช้
 ลายเชือก แลเปลือกไม้ พื้นเพิน ด้วยเส้น ญ่าไย
 ครั้งศาสน์ พิธีก่อน ผ้าผ่อน ทอ ห่อหุ้ม
 กษัตริย์ขุนนาง นักคุ่ม แต่งแต่มี ไบลาน คัมภีร์
 ฝ้านุ่ง เครื่องมุงหมาย ให้รู้ได้ ยศชั้น
 จาริต แต่งกายนั้น บ่งซึ่ หมูเหล่า ราชการ
 ชาวไทย หลายเผ่าพงศ์ กระจายลง ปลูกเหย้า
 เหนือตก ออกได้เข้า สุ่มสร้าง ทางถิ่น ทำผ้า
 ไทพวน แลยวนก่อ กลุ่มเกาะยอ ช่างเย้า
 กะเหรี่ยงปัก รากเหง้า เผ่าลื้อ ลัวะภู ภูไท
 ดักแต่ ก่อนแต่ผ้า มีที่มา ก่อนนี้
 บรรพ์บอก ธรรมชาติซึ่ รุ่งโพ้น เลี้ยงหมอน หนอนใหม่
 โครงเล่า เส้าเข้าหูก พันผูกคาน ขอบรั้ง
 สิ่งสรรพ ประดับตั้ง สะพรั่งพร้อม กี่เอด ทอทำ
 ค้ากระสวย แปรงหวี รอกพืมซึ่ ใฝ่ไม้
 กงตะกอบ ธนุจะไจ้ เหล่านี้ อุปรกรณ์ เดิมมา
 แต่นี้จะ สาธยาย เรียกว่า **ลาย** ใหญ่น้อย
 ดวงจุด แต้มพรายพริ้ว **ลึกลึ้น** หลากหลาย ทางยาว
 ต่อไป จะให้เห็น **เรียกว่าเส้น** สง่าเงิ่ง
 รอบวง ขนานโค้ง ไม่กว้าง แลหนา ว่าวอน

ระโยงยาง กระได เรียกว่า
 สិณฺญนฺสูตร รูปละม้าย ผูกห้อย แนวแถว เดียวกัน
 สาวยาว ออกเป็นใย เรียกว่า
 ตัดต่อ ติดตาต้อง เคี้ยวต้ม บ่มเพาะ ผลิตภณฺฑ์
 สี่คำ เรียงความนัย
 ดังพจ นาน้อม เรื่องผ้า ไหมไทย บัดดล

สาย กล่าวไว้

ไหม เรียกพร้อม

เส้นสาย ลายไหมพร้อม

โคลง 4 สุภาพ

กำสึเนแอวเน้อ	ณ เวียง เจียงใหม่
แม่แจ่มเจ้าหม่อนเลี้ยง	เล่าแต่
สิ้นจกเลื่องจ้อเสียง	เกริกเกรียง ไกรขนาด
เฒ่าห่มล้านนาแต่	ฉบับด้วย ประเพณี
กระสวยสอดปุงปิ่น	เยยะไป ปลิ้นบ้าง
กลางเม่นเส้นเสริมไหม	จกคล้อง
ขึ้นลงตีตรงลาย	คัดไว้ จะอี่
ครหวัดไหมจดจ้อง	อีกด้าน ได้กัน
พืมกระทบอัดเส้น	กระสวย ด้ายปุง
ไมย้าตะกอสลวย	แยกเส้น
ดอกดวงเด่นสำรวย	หลากล่วน ลวดลาย
ทอถักสีเหลี่ยมเน้น	เพื่อหื้อ ผ่องาม

วิษุฒุมมาลาฉันท 8

สิบสองปันนา	ล้วงภูษาไท
ลือทำทอไหม	ดีน่านตานี
สูริอุ้จัก	ไทเทศบุรี
เป็นกรรมวิดี	ผูกเกาะเกี่ยวกลืน
พืมกระทบหนึ่ง	แล้วจึงฮ้างยีน
หลังเกิดผ้าปิ่น	ขึ้นลงมะสวย
หันเงินลายลัคน์	น้ำหยักระทวย
เฉลาฉลวย	แฉล้มแจ่มนัย
สลับซัซซื่อน	ยอกย่อนเส้นไหม

ง่ามลายน้ำไหล	ไโล่ระดับกัน
เหยียบไม้ย่ำย่อ	ตะกอกแยกพลัน
หลากลายสีสัน	ครบครันชั้นตอน

สาลินี ฉันท 11

ก่อนแต่เป็นผ้าหมี ว่าเริ่มที่สาวไหมก่อน
 มัดย่อมจากสีอ่อน เข้าหาเข้มลำดับกัน
 ลำไหมคล้องหัวท้าย ปอยหมีสายซึ่งหลักพลัน
 ตามแบบแม่ลายนั้น รูปสัตว์บายศรีดอกไม้
 วิธีหมีจำเพาะ มัดเปลาะเปลาะจำเพาะลาย
 เอกลักษณะใน วัฒนธรรมไทบุรี
 นัยหนึ่งซึ่งสำคัญ หนึ่งในนั้นการยอมสี่
 เหลืองแดงเงินทองดี โจงกระเบนชินนิยม
 ต่อแต่นั้นจึงให้แก่ มัดออกแผ่ขยายปม
 หลังจากตากแห้งลม ม้วนใส่กวัถักทอทำ
 สอดเสียบเสียบลอดพุ่ง กระสวยมุงพุ่งตอกย้า
 เท้าเทียบเหยียบไม้ย่ำ เกิดผ้าพื้นผืนผ้าแพร
 จัดลายต่อให้ตรง ดึงพื้ลงคงกระแสด
 เป็นมัดหมีไหมแพร ก็กระตุกลิ้นทุกกระบวน

กลอนหก

เบิ่งแน่ แพรขิด สิทธิไส - ยะศาสตร์ ปราชญ์ไซ ไหมว่า
 ลายลักษณ์ จักสาน ภูษา พาดป่า ผ้าห่ม คัมภีร์
 ชนไว้ ใช้กราบ นมัสการ อีสาน ฐานถิ่น ศีลศรี
 หมู่เฮา เว้าขาน นานปี สถิตที่ กิหูก เอ็ดหลาย
 ักด้อยอน ซ้อนขึ้น เข้าสนิท กรรม สะกิด ขิดหมาย
 เครื่องขึ้น ขึ้นแฮ แพรสาย ออนซอน ซะอ่อนลาย ละม้ายกัน
 กระสวย พวยพุ่ง เหยียบถ่าง เลื่อนไม้ ไร่ล่าง จังชั้น
 ดาบสอด ออกแอด แมดมั่น พลิกสัน ยันเส้น เช่นเคย
 พัสตร์เทห์ เอ็ดได้ เสน่ห์ขิด ยลแยบ แนบขิด ไผแผย
 ม้วนขึ้น มีนใจ ไม่ละเลย สมารมภ์ ชมเชย บัจฉิจาง

กระทบ โสภสวบ จวบกัน
จารีต ฮีตนี้ ที่สร้าง

ฮิมันัน คลานคล้อย ฮ้อยฮ้าง
เดิมตั้ง ครั้งโน้น โพนทะนา

กลอนแปด

เอื้อยมฝ่อ พ้อบ่น ก่นกันมา แพรมน แพรวา กภาพสินธุ์
ภูไท ได้ฮังโฮม เฮ็ดกันขึ้น แสฮาว ยาวลัน ระยะเวลา
สไบเฉียง เฉวียงหม่ม คลุมบ่าไหล่ เฮือฮุ่งใส ใสสว่าง อย่างฮักษา
คืดฮืออด ตลอดสกล มนตรา งามแก่น้ำ ลอฮตา ม่วนมกคล
แพรวา เป็นผ้าจก โครงสร้างซิด ซัดปะติด ซิดจังหวะ ปฏิสนธิ์
เขาไว้ล่าง ฮ่างสลวย แล้วฮวยบน ฮายวิมล ดลคัดไว้ ได้พิรุพีห์
สะกิดฮ้อน เส้นยืน ขึ้นตั้งฉาก ล้มไม้ซิด ที่ตั้งฉาก บ่ได้หุน
กระฮวยฟุ้ง ไปมา พาละมุน ลวดลาย จึ่งบ่ซุน จุนเจือกัน
แพรวา เป็นผ้า ทอฮอดแทรก เป็นสาแหวก แทรกสลับ จกซิดฮสร
ด้วยนิ้วก้อย กรีดปลาย เส้นด้ายนั้น สลับคั่น ขึ้นลายหลัก ประจักษ์มอ
ปิดหัว ปิดท้าย ซ่อปลายเชิง ตวัดแบง แสงสำเรจ สำรวยสอง
พสุ ประเสริฐ เพลิดพรายคล่อง ย่าไม้ ฝิมต้องสนิท สมิทกรรม

กลอนเจ็ด

ตอแต่ แต่ไหร ในหล้าแหล่ง หลามแหล่ง แห่งเมืองคอน สงขลา
โตะนาย เจ้าเมือง นครา ฝ่ายก ฐา บรณการ
ไทรบุรี มีช่าง เฝิดด้าย ถูกเกณฑ์ บัดโหนด่าย ให้หลาน
ทำทอ ยอยก วิธีการ สืบสาน งานศิลป์ ระเบิลบรพ
ตรนฟุ้งหวน ทวนกลับ ไปมา เป็นแพรผ้า ไหมพิน ขึ้นหรรษ
นืดไม้ ย่าแยก ตะกอทัน ไตนั้น ยืนคู่ซ่ม จมลง
สี่ผก ยกกระทบ แท้งพิม ออย่าได้ลิม หาไม้ ไหมตร้อดค
คัดเขา กำหนดลาย บรจง ดาบยง ฝั่งฉากตั้ง หวางซ่มยืน
จัดใหม่ ตรงตั้ง ดิงหลาบออก ดินด้าย เป็นลายดอก ทับฮ้อนกลืน
สะดั่ง ดั่งแวงแวว แถวหาขึ้น ทินเห็น ขึ้นสนิท ดิตตา
ยกเมือง ยกใหม่ ยกทองดี เมลืองปรีดี สี่เกีย เยียรสา
สตรี นุ่งตรวม กรวมกันมา แหมดแหล่ว ฐา ฝ่ายกไท

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวอังคณา ใจเหิม เกิดเมื่อวันที่ 31 สิงหาคม 2517 จังหวัดเชียงใหม่

ปีการศึกษา 2534 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ไทย
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2538 สำเร็จการศึกษาศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชามานุษยดุริยางค
วิทยา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ปีการศึกษา 2547 สำเร็จการศึกษาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาไทยคดีศึกษา
คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ปัจจุบันอาจารย์ประจำ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม